

ಶ್ರೀಮದ್ವಿಶ್ವಾಧ್ಯೈತಸಿದ್ಧಾನ್ತರತ್ನ ಮಾಲಾ

ದ್ವಿತೀಯ ರತ್ನವು — ಹದಿನೈದನೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯು

ಶ್ರೀಮದ್ವಿಗಮನ ಮು

ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರೇ

ಮೂಲಪತ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ

ಏದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಇಲಾಖಾ ರಿಟೈಡ್ಡ್ ಸರ್ಕಲ್ ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರಕ್ಟರು

ಸಿ. ಯಂ. ವಿಜಯರಾಘವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ

ಲೇಖನ

ಚಾರ್ಯಸ್ಯದಯಾನ್ವೇಷಣೀ

ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳೂ,
ಪ್ರತಿಷ್ಠುತೀತಹಾಸಪುರಾಣಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳೊಂದಿಗೆ
ಉಪಪಾದನೆಯೂ ಸಹ

೧೯೪೭

ಕಯ್ಯ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳು

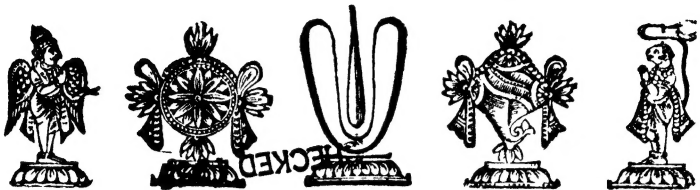
ಗಿರಜಾ ಮಹಾ ಪ್ರೆಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_202062

UNIVERSAL
LIBRARY

ಶ್ರೀಯೈ ನಮಃ
ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾನ್ತ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

ತೃತೀಯ ಸಂಪುಟವು

ಮೂಲಮನ್ತ್ರಾಧಿಕಾರಸ್ಸವ್ತವಿಂಶಃ ೨೭.

ಶ್ರೀಮತೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿಂದಲೂ ಮೊದಲು ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ, ಈ ತಾವು ಬರೆಯುವ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಏನು ಉಪಪಾದಿತವೆಂಬುದನ್ನು ಸದ್ಗ್ರಹವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯು ಎಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರಭಾಗಗಳನ್ನೂ ಅಧಿಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಾರತಮವಾದುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ, ಅದು ರಹಸ್ಯ ತ್ರಯಗಳ ಜ್ಞಾನವೆಂದೂ, ಮೋಕ್ಷಸಾದನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ತತ್ಪರಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನವೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಗ್ರಹಿಸುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ತಳಹದಿಯಾಗಿರುವದನ್ನೂ ಅವುಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಅರ್ಥಪಂಚಕಗಳೆಂದೂ ಹೇಳಿ, ಪರತತ್ವವು ಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ಪದೇಶಿಸಿ, ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾದ ಅಧಿಕಾರಿ ಎನಿಸಲು ಎಂತವನು ಅರ್ಹನೆಂದು ಬೋಧಿಸಿ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಉಪಾಯಗಳು ಎರಡಾಗಿ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಇಬ್ಬರೆಂದೂ, ಅವುಗಳಿಗಿರುವ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ಆ ಎರಡು ವಿಧಗಳಾದ ಉಪಾಯಗಳಿಗೂ ಯೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರವು ಎಂತವರಿಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ, ಈ ಸುಲಭವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಪರಿಕರಗಳನ್ನೂ ಅನುಷ್ಠಾನ ಪ್ರಕಾರವನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಮೊದಲು ಹನ್ನೆರಡು ಅಧಿಕಾರಗಳಿಂದ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಅನಂತರ ಅಂತಹ ಉಪಾಯ ನಿಷ್ಠನು ಕೃತಕೃತ್ಯನೆಂದೂ, ಅಂತವನಿಗೆ ತಾನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿರುವ ಉಪಾಯದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಜ್ಞಾನವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇರಬೇಕೆಂದೂ, ಆತನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದರೂ ಉತ್ತರ ಕೃತ್ಯಗಳು ಉಂಟೆಂದೂ ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ

ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ, ಅಂತವನಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾದುದು ಭಾಗವತ ಪ್ರಸನ್ನತೆ ಎಂದೂ, ಆತನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನಿಯಮಾನುಸಾರವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ, ಅಂತವನು ದಿವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಸಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ, ಅಂತವನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿರಬೇಕೆಂದೂ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ಅಪರಾಧ ಸಂಘಟನೆಯಾದರೆ ತತ್ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಪುನಶ್ಚರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ ಹೇಳಿ, ಹೀಗೆ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯುತ್ತರಕಾಲದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುಂದಿನ ಏಳು ಅಧಿಕಾರಗಳಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಅಧಿಕಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಈತನಿಗೆ ದೇಹಾವಸಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು, ಅನಂತರ ಇಂತಹ ಕೃತಾರ್ಥನಾದವನು ಹೋಗುವ ಆರ್ಚಿರಾದಿಗತಿ ವಿಶೇಷವನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ನಿತ್ಯ ವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಉಃಟಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು.

ಅನಂತರ ಎರಡನೆಯ ಸ್ಥಿರೀಕರಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಸಾಧೋಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಇತರರು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಅಕ್ಷೇಪಣೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಸಮಾಧಾನವನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ ನ್ಯಾಯತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದರು.

ಈ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗವು ಈ ರಹಸ್ಯ ಮಂತ್ರಗಳ ಉಪಪಾದನೆಯಾದುದರಿಂದ, ಮಂತ್ರಂ ಯತ್ನೇನ ಗೋಪಯೇತ್ ಎಂಬ ವಿದ್ಯಾನುಸಾರ ಅದನ್ನು ಗೋಪನಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅದುದರಿಂದ, ಈ ಮೂರು ಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದೂ, ಪ್ರಪನ್ನಾ ಪ್ರಪನ್ನರು ಅದನ್ನು ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಉಚಿತವೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಾಸನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆನು. ಆದರೆ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನಾಧೀಶರರ ಗುರುವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾಜ್ಞರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಯತೀಂದ್ರನು ಹಾದೇಶಿಕರವರು, ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತ ದೇಶಿಕರವರೇ ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿಯುವ ಹಾಗೆ ತಮಿಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಂತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವಾಗ, ನೀವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಬರೆಯಕೂಡದು ? ಅಗತ್ಯ ಬರೆಯತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಅವರು ನಿಯಮಿಸಿದುದರಿಂದ ಅವರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ಬರೆಯಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದೆನು.—ಈ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಸಾರಭೂತಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಈ ಮೂರು ರಹಸ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಯಾಗಲಿ ಅರ್ಥವಾಗಿಯಾಗಲಿ ತೋರಿ ಬರುತ್ತವೆಂದೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧಿಕಾರಾಂತ್ಯದಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿತವು. ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳದಿರುವ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಈ ಮೂರು ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಅಡಿಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನೂ

ಈಗ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಗಳಾಗಲಿ ಅಕ್ಷೇಪಗಳಾಗಲಿ ಉಂಟೋ ; ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಗಳು ಯಾವುವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಮೂರು ರಹಸ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ತೋರಿಬರುವ ಗೂಢಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಮೂರು ಅಧಿಕಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಆ ಮೂರರಲ್ಲೂ ತೋರಿಬರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ—ಈ ಮೂರು ರಹಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವದು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಎಂದರೆ ದ್ವಯವು ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ರಮವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಚರಮ ಶ್ಲೋಕವು ಇದರ ವಿವರಣವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನ ಬೋಧಕ ಮನ್ತ್ರವಾದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮನ್ತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಥಮತಃ ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಮೂರು ಮನ್ತ್ರಗಳ ಅರ್ಥಗಳಿಗೂ ಐಕಕಂಠ್ಯವು ಉಂಟು.

“ಮನ್ತ್ರೈತದ್ವೇವತಾಯಾಂಚ ತಥಾ ಮನ್ತ್ರಪ್ರದೇ ಗುರೌ | ಶ್ರಿಷು ಭಕ್ತಿ ಸ್ಸದಾ ಕಾರ್ಯಾ ಸಾ ಹಿ ಪ್ರಥಮಸಾಧನಮ್” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ, ಮನ್ತ್ರಾಭಿಮಾನ ದೇವತೆಯಲ್ಲೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು ಪದೇಶಿಸಿದ ಗುರುವಿನಲ್ಲೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಮನ್ತ್ರವೂ ಮನ್ತ್ರದೇವತೆಯೂ, ಮತ್ತು ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದವರೂ ಶ್ಲಾಘನೀಯರೇ ಎಂಬ ಕಟ್ಟಳೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪಾಶುರಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮೊದಲು ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರವೆನಿಸುವ ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಆ ಮನ್ತ್ರದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾದ ದೇವತಾನುಸಂಧಾನದ್ವಾರಾ ಸ್ವಾಭೀಷ್ಟಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಹಾಗೆಯೇ ಅಧಿಕಾರಾರ್ಥವನ್ನೂ ಸಜ್ಜುಹಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅರ್ಥವು.—ಆಚಾರ್ಯ ದತ್ತಂ - ಈ ಮನ್ತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತು ತದನುಸಾರ ಆಚರಿಸುವ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಪೂರೈಕೆ - ಮೊದಲು, ತಾರಂ - ಮನ್ತ್ರಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ತಾರಂ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಓಂ ಎಂಬ ಪ್ರಣವವು, ತಾರಯತಿ-ಈ ಪ್ರಣವವು ಮೂರು ಮಾತೃಗಳಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದರೆ, ಸಂಸಾರದಿಂದ ದಾಟಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ಸೂಚಿತವು. ತದನು - ಅದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಎಂದರೆ ಅನಂತರ, ಹೃದಯಂ - ಮನ್ತ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಾಯ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಹೃದಯಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಪದವಾದ ನಮ ಸ್ಸು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಪ್ರಣವಕ್ಕೆ ತಾರಂ ಎಂದೂ, ನಮ ಶ್ಚಬ್ದಕ್ಕೆ ಹೃದಯಂ

ಮೂ. ತಾರಂ ಪೂರಂ ತದನುಹೃದಯಂ ತಚ್ಚ ನಾರಾಯಣಾಯೇ
 ತ್ಯಾನ್ಮಾಯೋಕ್ತಂ ಪದಮನಯತಾಂ ಸಾರ್ಥಮಾಚಾರ್ಯದತ್ತಮ್ |
 ಅಜ್ಞೋಕುರ್ಮನ್ನಲಸಮನಸಾ ಮಾತೃರಕ್ಷಾ ಭರಂ ನಃ |
 ಕ್ಷಿಸ್ರಂ ದೇವಃ ಕ್ಷಿಸತು ನಿಖಿಲಾಃ ಕಿಂಕರೈಶ್ಚರೈವಿಘ್ನಾಃ ||೫೯||

ಎಂದೂ, ಹೇಳಿರುವುದು ಮಂತ್ರಗೋರನಕ್ಕಾಗಿ; ಮಂತ್ರಂ ಯತ್ನೇನ ಗೋಪ
 ಯೇತ್ ಎಂದಿರುವದರಿಂದ, ಹೀಗೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಣವವೂ ಅನಂತರ ನಮಶ್ಚಬ್ದವೂ
 ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ಬೋಧಿಸುವು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ತದಮ ಎಂಬಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು,
 ತದನು-ಅದಾದನಂತರ, ಈ ಧ್ಯಾನ ಚಕಾರವೆಂದೆ ವ್ಯಕ್ತವು; ತತ್-ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ
 ವಾದ, ಅಥವಾ ಸರ್ವಾರ್ಥ ಗ್ರಾಹಕವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ, ನಾರಾಯಣಾಯೇ
 ತ್ಯಾನ್ಮಾಯೋಕ್ತಂ ಚ ಪದಂ, ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದು ಮೂರನೆಯ ಪದ
 ವೆಂದು ಕೂಡ ನಾರಾಯಣೋಪಾಸತು, ತೈತ್ತಿರೀಯ ನಾರಾಯಣೋಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿ
 ಹೇಳಿದವದು, ಹೀಗೆ ಈ ಮೂರು ಪದಗಳನ್ನೂ, ಸಾರ್ಥಂ-ಬಹು ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತ
 ವಾಗೋಣ ಪೇಗೋಹಾಗೆ, ಅಥವಾ ನಿರತಿಶಯವ್ರಿಯೋಜನವಳ್ಳದಾಗೋಣ ಹೇಗೋ
 ಹಾಗೆ, ಅನಯತಾಂ-ಶನುಸಂಧಾನಮಾಡುವ, ಅಲಸಮನಸಾಂ - ಉಪಾಸನಾದಿ
 ಗಳಿಗೆ ಅಸಮರ್ಥರಾಗಿ, ಅಕಿ ಚನರಾಗಿ, ಈ ವಸ್ತ್ರವ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತು ಶರಣಾ
 ಗತಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿ, ನಃ-ನಮ್ಮ. ಆತ್ಮರಕ್ಷಾಭರಂ-ಈ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ
 ಭರವನ್ನು, ಅಜ್ಞೋಕುರ್ಮ - ಅಜ್ಞೋಕರಿಸುವನಾಗಿ, ದೇವಃ - ಲೀಲಾವಿಭೂ
 ತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯು, ನಿಖಿಲಾಃ-
 ಪೂರ್ವಜನ್ಮಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಂವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮಸ್ತಗಳಾದ, ಕಿಂಕರೈಶ್ಚರೈ
 ವಿಘ್ನಾಃ - ಪರಮ ಪದದಲ್ಲಿ ಅವರತ ಮಾಡುವ ದಾಸಭೂತರಾದ ನಮಗೆ
 ಯೋಗ್ಯನಾದ ಪರವಾಸದವನಿಗೆ ಮಾಡುವ ಕೈಂಕರ್ಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪದವಿಗೆ
 ವಿಘ್ನಗಳಾಗಿರುವ ಅನಾಧ್ಯವಿದ್ಯಾ ಕರ್ಮಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ, ಕ್ಷಿಸ್ರಂ - ಬೇಗನೆ
 ಎಂದರೆ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮವಿಲ್ಲದೆ ಈ ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲೇ, ಕ್ಷಿಸತು - ನಾಶ
 ಮಾಡಲಿ ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು. ಈ ಉತ್ತರಾರ್ಥಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಈ ಮೂಲ
 ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಈ ಅಧಿಕಾರದ ಉಪಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿ
 ಸುವೆವು ಎಂಬುದು ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ಆಶಯವು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಓಂ ಇತ್ಯೇಕಾಕ್ಷರಂ, ನಮು ಕತಿ ದ್ವೇ ಆಕ್ಷರೇ, ನಾರಾಯಣಾ
 ಯೇತಿ ಪಂಚಾಕ್ಷರಃಫಿ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಮೂಲಮಂತ್ರವು
 ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳದ್ದಾದುದರಿಂದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತ
 ದೆಂದೂ, ಅದು ಮೂರು ಪದಗಳುಳ್ಳದ್ದೆಂದೂ ಪ್ರಧನುತಃ ಮನ್ತ್ರಸ್ವರೂಪ

ವನ್ನು ತಾರಂ ಹೃದಯಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಮೂರು ಪದಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮನ್ತ್ರಂ ಯತ್ನೇನ ಗೋಪಯೇತ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಶ್ರುತಿಯೂ ಕೂಡ ಹೇಗೆ ಮೂನೂ ಒಟ್ಟು ಗೂಡಿಸಿ ಹೇಳಿದೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿತೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರೂ ಸಹ, ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ತಾರಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಅನೋಘವನ್ನೋಪದೇಶವು ಸದಾಚಾರ್ಯರ ಮೂಲಕವೇ ಆಗತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಸತ್ಪ್ರವೃದ್ಧಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ, ಆಚಾರ್ಯದತ್ತಂ ಎಂಬ ವ್ರತವಿರಗುವು. ಇಂತಹ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಸಂಸ್ಕಾರವು ತುಂಬು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿವಗ್ರೇಸರರಾಗಿರುವ ಆಚಾರ್ಯರ ಮೂಲಕ ನಡೆಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ಆ ಪ್ರಯೋಗವಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ತದ್ವಿಧಿ ಪ್ರಣಿಪಾತೇನ ಪರಿಪ್ರಶ್ನೇನ ಸೇರುತಾ | ಉಪವೇಕ್ಷ್ಯಸ್ತಿ ತೇ ಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞಾನಿನಸ್ತತ್ಪದರ್ಶಿನಃ” (ಗೀ.೪.೩೪) ಎಂಬುವೇ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಸಾರ್ವಭೌಮರವರ ಉಪದೇಶವು. ನನು ಇತಿ ವಶ್ಯತಾ | ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಪರಿಷ್ಕೃತಾ ಎಂದಿರುವದರಿಂದಲೇ ತದನು ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಇಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಪದವನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವುದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಶಬ್ದದಲ್ಲ ಅಡಗಿರುವ ಅನೋಘಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತನ್ನ ಯಾವ ಪರಾಕುಲವದವೂ ಬೋಧಿಸಲಾರದಾದುದರಿಂದ ಶ್ರುತಿಯೂ ಕೂಡ ಭಗವಂತನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಕಾರ ಪದಗಳೆಲ್ಲಾ ನಾರಾಯಣನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ “ಯಚ್ಚ ಕಿಂಚಿಜ್ಜಗತ್ಸು ದೃಶ್ಯತೇ ಶ್ರಾಯತೇ ಪಿ ನ | ಅಂತರಬಹಿಷ್ಯ ತತ್ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಸ್ಯ ನಾರಾಯಣಸ್ಥಿತಃ” ಎಂದು ಬೋಧಿಸಿತು. ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಆ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ತೋರುವ ಸಕಲಾರ್ಥಗಳೂ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಈಗಿನ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಮಂತ್ರೋಪದೇಶಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರಿಮಂತ್ರವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ; ಅದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದೂ ಅದು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು ಅದರ ಮಹಿಮೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವೇದ್ಯವಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ತಾವು ಈಗ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿಯೇ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂಬ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಹಾಗೆ ವ್ರತವಿರಗುವು. ಈ ಮಂತ್ರವು ಅಪಾರುಷೇಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅನೇಕಾರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾಗಿ “ಸರ್ವಂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಾನೃಪಮ್” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಮೇರೆಗೆ ವೇದಾನ್ವಾರ್ಥವು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಅನೇಕಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳುಳ್ಳದ್ದೆಂದೂ ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅನ್ವಾಯೋಕ್ತೆಂ ಪದ ಮನಯತಾಂ ಸಾರ್ಥಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗಗಳು. ನಾರಾಯಣಾನುವಾಕ ಮತ್ತು “ನಾರಾಯಣಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ” ಎಂಬ ತೈತ್ತರೀಯ (೪. ೧. ೬) ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು “ಅನ್ವಾಯೋ

ಮೂ. ತಾರಂ ಪೂರಂ ತದನುಹೃದಯಂ ತೇಷ್ಠ ನಾರಾಯಣಾಯೇ
 ತ್ಯಾಮ್ನಾಯೋಕ್ತಂ ಪದಮನಯತುಂ ಸಾರ್ಥಮಾಚಾರ್ಯದತ್ತಮ್ |
 ಅಜ್ಞೇಕುರ್ದನ್ತಲಸಮನಸಾ ಮಾತೃರಕ್ಷಾ ಭರಂ ನಃ |
 ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ದೇವಃ ಕ್ಷಿಪತು ನಿಖಿಲಾಃ ಕಿಂಕರೈಶ್ಚರೈವಿಘ್ನಾಃ ||೫೯||

ಎಂದೂ, ಹೇಳುವುದು ಮಂತ್ರೋಪನಿಷತ್; ಮಂತ್ರಂ ಯತ್ನೇನ ಗೋಪ
 ಯೇತ್ ಎಂದಿರುವದರಿಂದ, ಹೀಗೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಣವವೂ ಅನಂತರ ನಮಶ್ಚಬ್ದವೂ
 ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ಬೋಧಿಸುವು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ತದನು ಎಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು,
 ತದನು-ಅದಾದನಂತರ, ಈ ಅರ್ಥವು ಚಕಾರಂಗಳ ವ್ಯಕ್ತವು; ತತ್-ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ
 ವಾದ, ಅಥವಾ ಸರ್ವಾರ್ಥ ಗ್ರಾಹಕವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ, ನಾರಾಯಣಾಯೇ
 ತ್ಯಾಮ್ನಾಯೋಕ್ತಂ ಚ ಪದಂ, ಮುರಾರಿಮಾ ಮು ಎಂಬ ಮೂರನೆಯ ಪದ
 ವೆಂದು ಕೂಡ ನಾರಾಯಣೋಪಾಸತ್ತು, ತೈತ್ತಿರೀಯ ನಾರಾಯಣೋಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿ
 ಹೇಳಿರ ವದ್ದು, ಹೀಗೆ ಈ ಮೂರು ಪದಗಳನ್ನೂ, ಸಾರ್ಥಂ-ಬಹು ಅರ್ಥಗಭಿಜತ
 ವಾಗೋಣ ಹೇಗೋಹಾಗಿ, ಅಧವಾ ನಿರತಮುಪಯೋಜನವಳ್ಳದಾಗೋಣ ಹೇಗೋ
 ಹಾಗಿ, ಅನಯತುಂ-ಉಪಸಂಧಾನಮಾಡುವ, ಅಲಸಮನಸಾಂ - ಉಪಾಸನಾದಿ
 ಗಳಿಗೆ ಅಸಮರ್ಥರಾಗಿ, ಅಕಿ ಚನರಾಗಿ, ಈ ಮನ್ತ್ರವ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತು ಶರಣಾ
 ಗತಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿ, ನಃ-ನಮ್ಮ. ಆತ್ಮರಕ್ಷಾಭರಂ-ಈ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ
 ಭರವನ್ನು, ಅಜ್ಞೇಕುರ್ದೇ - ಅಜ್ಞೇಕರಿಸುವನಾಗಿ, ದೇವಃ - ಲೀಲಾವಿಭೂ
 ತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀಯುತತಿಯು, ನಿಖಿಲಾಃ-
 ಪೂರ್ವಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಸಂವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮಸ್ತಗಳಾದ, ಕಿಂಕರೈಶ್ಚರೈ
 ವಿಘ್ನಾಃ - ಪರಮ ಪದದಲ್ಲಿ ಅವನರತ ಮಾಡುವ ದಾಸಭೂತರಾದ ನಮಗೆ
 ಯೋಗ್ಯನಾದ ಪರವಾಸ ದೇವನಿಗೆ ಮಾಡುವ ಕೈಂಕರ್ಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪದವಿಗೆ
 ವಿಘ್ನಗಳಾಗಿರುವ ಅನಾಧ್ಯವಿದ್ಯಾ ಕರ್ಮಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಬೇಗನೆ
 ಎಂದರೆ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮವಿಲ್ಲದೆ ಈ ದೇಹವಸಾಸದಲ್ಲೇ, ಕ್ಷಿಪತು - ನಾಶ
 ಮಾಡಲಿ ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು. ಈ ಉತ್ತರಾರ್ಥಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಈ ಮೂಲ
 ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಈ ಅಧಿಕಾರದ ಉಪಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿ
 ಸುವೆವು ಎಂಬುದು ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ಆಶಯವು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಓಂ ಇತ್ಯೇಕಾಕ್ಷರಂ, ನಮ ಇತಿ ದ್ವೇ ಆಕ್ಷರೇ, ನಾರಾಯಣಾ
 ಯೇತಿ ಪಂಚಾಕ್ಷರಃಃ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವು
 ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾದುದರಿಂದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತ
 ದೆಂದೂ, ಅದು ಮೂರು ಪದಗಳಲ್ಲಿದ್ದೆಂದೂ ಪ್ರಥಮತಃ ಮನ್ತ್ರಸ್ವರೂಪ

ನನ್ನು ತಾರಂ ಹೃದಯಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಮೂರು ಪದಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮನ್ತ್ರಂ ಯತ್ನೇನ ಗೋಪಯೇತ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಶ್ರುತಿಯೂ ಕೂಡ ಹೇಗೆ ಮೂನೂ ಒಟ್ಟು ಗೂಡಿಸಿ ಹೇಳಿದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿತೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರೂ ಸಹ, ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ತಾರಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಅನೋಘವನ್ನೋಪದೇಶವು ಸದಾಚಾರ್ಯರ ಮೂಲಕವೇ ಆಗತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಸತ್ಪ್ರದಾಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ, ಆಚಾರ್ಯದತ್ತಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಇಂತಹ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಸಂಸ್ಕಾರವು ತುಂಬಾ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದಗ್ರೇಸರರಾಗಿರುವ ಆಚಾರ್ಯರ ಮೂಲಕ ನಡೆಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ಆ ಪ್ರಯೋಗವಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ತದ್ವಿದಿ ಪ್ರಣಿ ಸಾತೇನ ಸರಿಪ್ರಶ್ನೇನ ಸೇರುತಾ | ಉಪದೇಶ್ಯಂತಿ ತೇ ಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞಾನಿನ ಸ್ತತ್ಪದರ್ಶಿನಃ” (ಗೀ.೪.೩೪) ಎಂಬುವೇ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಸರ್ವಾರನರ ಉಪದೇಶವು. ನನು ಇತಿ ವತ್ಸಾತ್ | ನಾರಾಯಣಾಯೇತ್ಯುಪದಿಷ್ಟಾತ್ ಎಂದಿರುವದರಿಂದಲೇ ತದನು ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಇಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಮಂತ್ರವಲ್ಲದವನ ಪದವನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಏಕೆಂದರೆ, ಆ ಶಬ್ದವಲ್ಲ ಅಡಗಿರುವ ಅನೋಘಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಮ್ಮೆಯಾದ ಪರ್ಮಾ ಮನವವೂ ಬೋಧಿಸಲಾರದಾದುದರಿಂದ ಶ್ರುತಿಯೂ ಕೂಡ ಭವಂತರನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಅನೇಕ ಪರ್ಮಾಯ ಪದಗಳೆಲ್ಲಾ ನಾರಾಯಣ ನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತಮೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊನೆಗೆ “ಯಚ್ಚಕಿಂಚಿಜ್ಜಗತ್ಕೃತ್ಯ ದೃಶ್ಯತೇ ಶ್ರೂಯತೇ ಪಿ ವಾ | ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ತತ್ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಸ್ಯ ನಾರಾಯಣ ಸ್ಥಿತಃ” ಎಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾ. ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಆ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ತೋರುವ ಸಕಲಾರ್ಥಗಳೂ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಈಗಿನ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಮಂತ್ರೋಪದೇಶಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರಿಮಂತ್ರವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ; ಅದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದೂ ಅದು ಸಾರ್ಥವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು ಅವರ ಮಹಿಮೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವೇದ್ಯವಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ತಾವು ಈಗ ಸಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂಬ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಹಾಗೆ ಪ್ರಯೋಗವು. ಈ ಮಂತ್ರವು ಅಪಾರುಷೇಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅನೇಕಾರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾಗಿ “ಸರ್ವಂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಾನೃತ್ಯಮ್” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಮೇರೆಗೆ ವೋಷ್ಠಾರ್ಥಯ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಅನೇಕಾಧಿಪ್ರಾಯಗಳುಳ್ಳದ್ದೆಂದೂ ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅನ್ನಾಯೋಕ್ತಂ ಪದ ಮನಯತಾಂ ಸಾರ್ಥಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗಗಳು. ನಾರಾಯಣಾನುವಾಕ ಮತ್ತು “ನಾರಾಯಣಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ” ಎಂಬ ತೈತ್ತರೀಯ (೪. ೧. ೬) ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು “ಅನ್ನಾಯೋ

ಕ್ತಂ” ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯು. ಸಾರ್ಥಂ ಎಂದರೆ ಪ್ರಯೋಜನದಿಂದ ಕೂಡಿದುದು ಎಂದರ್ಥನಾಡಿದರೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಇನಂದಿಂಟಾಗುವ ಜ್ಞಾನವು ದ್ವಯೋಚ್ಚಾರಣೆಗೆ ಹೇತುವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿಸಬಹುದಾದುದರಿಂದ ಇದು ಸಾರ್ಥ ವೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಮಿಕ್ಕ ಪ್ರಯೋಜನಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಲ್ಪವು. ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಸಾಧಕವು ಯಾವುದೋ ಅದೇ ಅರ್ಥವು, ಮಿಕ್ಕದುದೆಲ್ಲಾ ತೃಣಪ್ರಾಯವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಮಹತ್ತಾದ ಪ್ರಯೋಜನವು ಋತ್ಯುವಾಗಿ ಯಾರಿಗೆ ಎಂದರೆ? ಈ ಮಂತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತು ದ್ವಯಮಂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನನು ಸ್ಥಿಸುವ ಪ್ರಸನ್ನರಿಗೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಅಲಸಮನಸಾಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋ ಗವು. ಹಿಂದೆ ಪ್ರಸತ್ತಿಯೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯು ಯಾರು ಎಂಬ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ “ಭಕ್ತ್ಯಾ ದಿ ಶಕ್ತ್ಯಭಾವಃ” (೯೪೧ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಉಪಸಾದಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಅನರ್ಹರಾಗಿರುವ ೧೫ ವಿಧ ಅಶಕ್ತರಾಗಿ ಅಕಿಂಚನ್ಯಾದಿ ಯುಕ್ತರಾಗಿರುವ ನಮ್ಮಂತವರನ್ನು ಎಂದು ಹೇಳಿರತ್ತಾರೆ. ಇಂತನರ ರಕ್ಷಾಭರ ವನ್ನು ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲನು ಕಾಡುಕೊಂಡಿದ್ದು ರಕ್ಷಿಸುವನು; ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಎಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಜ್ಞೇಕುರ್ವತ್ - ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಅತನ ಈ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಏನೊಂದೂ ಉಪಹತಿಲ್ಲವು ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಹೇಗೆ ವಿಭೀಷಣನ ಪರಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನಕಾರಿಯಾಗದೆ, ಶ್ರೀ ರಘು ಕುಲೋತ್ತಮನು ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪತೆಯನ್ನು “ಮಿತ್ರಭಾವೇನ ಸಂಸ್ಪ್ರಾಪ್ತಂ ನತ್ಯ ಜೇಯಂ ಕಥಂಚನ | ದೋಷೋ ಯದ್ಯಪಿ ತಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್” ಎಂಬ, “ಸಕ್ಕೇದೇವ ಪ್ರಪನ್ನಾಯ ತನಾಸ್ಮಿತಿ ಚ ಯಾಚತೇ | ಅಭಯಂ ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯೋ ದದಾಮ್ಯೇತದ್ವ್ರತಂ ನಮು” ಎಂಬ ಅನೋಘೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರು ವದರಿಂದ, ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ, ಆತ್ಮರಕ್ಷಾಭರ ಮಜ್ಞೇಕುರ್ವತ್ ಎಂದು, ಶರಣಾಗತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನನು ಸ್ಥಿಸುವದರಲ್ಲಿರುವ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ದೇವಃ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವೂ ಸೂಚಿ ಸುತ್ತದೆ. ಈ ಶರಣಾಗತಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಈ ಶರಣನು ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಕ್ಷಿಪತು ಕಿಂಕರೈಶ್ಚರೈವಿಘ್ನಾಃ-ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲೇ ದಾಸ ಭೂತರಾದ ನಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವನಿಗೆ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಸರ್ವದಾ ಕೈಂಕರ್ಯಮಾಡುವ ಮಹತ್ತಾದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪದವಿಗೆ ವಿಘ್ನಗಳಾಗಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಪರಾಧಗಳನ್ನೂ ಹೋಗಲಾಡಿಸಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರು ತ್ತಾರೆ; ಕ್ಷಿಪತಿ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದ ನಿಸ್ಸಂಶಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಕ್ಷಿಪತು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದು, ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಮುಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ರಹಸ್ಯತ್ರಯಗಳ ಅನೋ

ಘರ್ಷಣೆಗಳ ಉಪಪಾದನೆಗೆ ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯ ಶ್ಲೋಕವಾದುದರಿಂದ, ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯದ ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಭವತು ಶೇಮುಷೀ ಭಕ್ತಿರೂಪಾ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಅಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿ ಪರವಾದುದರಿಂದ ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯೆಂದು ಹೇಳಲು ಏನೊಂದೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವು. ದೇವಃ ಕ್ಷಿಪತು ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಮಂಗಳವು ದ್ವೈತವು ಮಂತ್ರ ದೇವತೆಯೂ ಕೂಡ ಈ ದೇವಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದು ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಮುಂದೆ ಏನು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಉತ್ತರಾರ್ಧದಿಂದ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಗಲಿ, ಹೀಗೆ ಮಂಜುಗಳವು ರಹಸ್ಯತ್ರಯ ವೆಂಬುವ ಗ್ರಂಥ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವದು ಯುಕ್ತವೋ? ಎಂದರೆ ಮಂಜುಗಳವನ್ನು ಗ್ರಂಥಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಗ್ರಂಥಮಧ್ಯದಲ್ಲೂ ಮಾಡುವ ವಾಡಿಕೆಯೂ ಉಂಟು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಗ್ರಂಥವು ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಅಂತಹ ಸಾರವತ್ತಾದ ಮಂತ್ರಗಳ ಅನೋಘಾರ್ಥಗಳು ಮುಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಡುವದರಿಂದ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪುನಃ ಮಂಜುಗಳಾಚರಣೆಯು ಸರ್ವ ಸಮಂಜಸವಾದುದು. ಅದುದರಿಂದ ಕ್ಷಿಪತು ಎಂಬ ಪಾಠವೇ ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠವು. ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಆನಹತು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಲೋಟಾ ಇರುವದರಿಂದ ಕ್ಷಿಪತು ಎಂಬುದೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸೂಕ್ತವು ಸಾರವಿನರಣೆ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕ್ಷಿಪತಿ ಎಂಬ ವರ್ತನಾನು ಪಾಠವಿರುತ್ತದೆ. ಆಗಲೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಲೋಟಾ ಅರ್ಥವೇ ತೋರಿರುತ್ತದೆ. ನಿಸ್ಸಂಶಯ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಇರಬಹುದು; ಹೇಗೆಂದರೆ ರಾಜರು ಪ್ರಜಾ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿಯೇ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಾಗಿರುವರೆಂದು ಪರಿಪಾಲಯಂತಿ ಎಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದ್ದರೂ “ಪರಿಸಾಲಯಂತಾಂ ನ್ಯಾಯೇನ ನಾಗರ್ಜೀನ ಮಹೀಂ ಮಹೀಶಾಃ” ಎಂಬ ನಮ್ಮಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿ ಯಾರೆಂಬುದು ಅಲಸ ಮನಸಾಂ ನಃ, ಎಂಬುದರಿಂದ ಬೋಧಿತವು. ಈ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಉಪಾಯವು ಯಾವುದು ಎಂಬುದು ಆತ್ಮರಕ್ಷಾಭರತಮರ್ಪಣೆ ಎಂದೂ, ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ಎಂದರೆ ದೇವನು ಅದನ್ನು ಅಜ್ಞೀಕರಿಸಿ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದು. ಯಾವಾಗ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಯಿತೋ, ಆಗ ಅದು ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಗೂ ಅನುಕೂಲಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು ಸೂಚಿತವು. ||೫೯||

ಅನಂತರಿಕೆಯು—ಹಿಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರ ಸ್ಮರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ

ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾನಹತು ಕಾರ್ತಯುಗಂ ಸ್ವಧರ್ಮಂ ಪ್ರಖ್ಯಾಪಯತ್ ಪ್ರಣಿ
ಹಿತೇಷು ನರಾದಿಕೇಷು | ಅದ್ಯಂ ಕಮಪ್ಯಧಿಗತೋ ರಥ ಮಷ್ಟಚಕ್ರಂ ಬಂಧು
ಸ್ತತಾಂ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮತಾಪಸೋ ನಃ ||೬೦||

ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಈ ಶ್ಲೋಕವಲ್ಲಾದರೋ ಹಿಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಮನ್ತ್ರೇ ತದ್ವೇನತಾಯಾಂಚ ತಥಾ ಮನ್ತ್ರಸ್ಯದೇ ಗುರಾ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಈ ಮನ್ತ್ರಾಭಿಮಾನವೇನತೆ ಮೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಥಮತಃ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಮಹರ್ಷಿಯೂ, ಎಂದರೆ ಗುರುವೂ ಸಹ ಯಾರೆಂಬುದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಮಹರ್ಷಿಯು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ನ ರಾಯಣ ಋಷಿಯಾದುದರಿಂದ, ಈ ಮನ್ತ್ರದ ವಿಶದವಾದ ಅನುಭಾವವು ತಮಗೆ ಸ್ಫುರಿಸಲಿ ಎಂದು ಮಂತ್ರಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮನ್ತ್ರದ ಜಪದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞನ್ಯಾಸ ಕರನ್ಯಾಸ ಹೃದಯಾದಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಮದಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಹಾ ಮನ್ತ್ರಸ್ಯ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮವಾಸೀ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ಋಷಿಃ" ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವದು ಸ್ಫುರಿತವು. ಹಿಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗಲೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು. ಈ ಶ್ಲೋಕವಲ್ಲಾದರೋ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಲೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಬಹುದು.

ಅರ್ಥವು—ಪ್ರಣಿಹಿತೇಷು - ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಇವನು ಕರಾದ, ನರಾದಿಕೇಷು - ನಾರಾಯಣಾನುಜನೆನಿಸಿ ನರಾನತಾರಯಾಗರುವ ಅರ್ಜುನನು ಮತ್ತು ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ನಾರದರೇ ಮೊದಲಾದವರುಗಳಲ್ಲಿ, ಕಾರ್ತಯುಗಂ-ಕೃತಯುಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ, ಎಂದರೆ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಿಸಬಹುದಾದ, ಸ್ವಧರ್ಮಂ - ತನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಎಂದರೆ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮ ತಾಪಸಿಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅದು ಯಾವುದು ಎಂದರೆ, ತನಗೆ ಅಭಿವತನಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಫಲಾಭಿಸಂಧಿ ಮೊದಲಾದವು ಇಲ್ಲದೆ ಸಾತ್ವಿಕ ತ್ಯಾಗದೊಂದಿಗೆ, ಆ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮತಾಪಸಿಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ಧರ್ಮವನ್ನು, ಅದು ಹೇಗೆ ಆತನ ಧರ್ಮವೆಂದರೆ ಭಾರತ ಶಾಸ್ತ್ರೀಪುರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಲಕ್ಷಣಂ ಧರ್ಮಂ ಪ್ರಜಾಪತಿ ರಥಾ ಬ್ರವೀತ್ | ನಿವೃತ್ತಿ ಲಕ್ಷಣಂ ಧರ್ಮ ಮೃಷಿರ್ನಾರಾಯಣೋ ಬ್ರವೀತ್" ಎಂದೂ "ಪ್ರಕೃತ್ತಿಃ ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಃ ಪರಮಾಗತಿಃ" ಎಂದೂ (೨-೯-೨, ೩, ೪) ಈ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ಋಷಿಯು ಉಪದೇಶಿಸಿದುದರಿಂದ

ಸ್ವಧರ್ಮವೆಂದರೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮವು, ಅದನ್ನು, ಪ್ರಖ್ಯಾಪಯೇ - ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವವರಾಗಿ, ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವವರಾಗಿ, ಅಷ್ಟಚಕ್ರಂ - ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವಾದುದರಿಂದ ಎಂಟು ಚಕ್ರಗಳುಳ್ಳದೆಂದು ನಾರಾಯಣೇಯ ವಾಕ್ಯವಿರುವವರಿಂದ ಹಾಗೆ ಪ್ರಯೋಗವು, ಅದ್ಯಂ - ಮೂಲಮಂತ್ರವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಅಪಾರುಷೇಯವಾದ, ಕಮಪಿರಥಮ್ - ಮಹತ್ತಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ರಥವೆಂದು ನಾರಾಯಣೇಯದಲ್ಲಿ ರೂಪಕ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು, ಅಧಿಗತಃ - ಹೊಂದಿರುವ, ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷಗಮನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾದ ಒಂದು ಯಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಎಂಬ ಭಾವವು, ಸತಾಂ ಬಂಧುಃ - ಆತನ ಆಡ್ಡಾರೂಪ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸಿ ದ್ವಯ ಮನ್ತ್ರಮೂಲಕ ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಪ್ರಾಜ್ಞರಿಗೆ ಪರಮ ಬಂಧುವಾದ, ಬದರಿಕಾ ಶ್ರಮ ತಾಪಸಃ - ಬದರಿಕಾ ಶ್ರಮ ಋಷಿಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು, ನಃ - ನಮಗೆ ಎಂದರೆ ತಮಗೂ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ, ಕಲ್ಯಾಣಂ - ಮಂಜ್ಞಳವನ್ನು, ಆನಹತು - ಉಂಟುಮಾಡಲಿ ಎಂದರೆ ನಮಗೆ ಅಂತಹ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಈ ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ, ಅದು ಬೋಧಿಸುವ ತೆರದಿ, ಶರಣಾಗತಿ ಮನ್ತ್ರದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಈ ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರರಥವು ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠನನ್ನು ಸೇರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿ ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು || ೬೦ ||

ತಾತ್ಪರ್ಯವು—ನಃ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾನಹತು ಎಂದು ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತ ದೇಶಿಕರು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುವದು, ಅವರ ಪರಮಾದಾರ್ಯ ಭಾವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮಹನೀಯರಾದವರು ತಮಗೆ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಮಂಜ್ಞಳವನ್ನು ಕೋರುವದಿಲ್ಲವು; ತಮಗೂ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯಪ್ರಶಿಷ್ಯರಿಗೂ ಮಂಜ್ಞಳವನ್ನು ಕೋರುವದು ಅವರುಗಳ ಸ್ವಭಾವವು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರೂ “ಪ್ರದಿಶತು ಭಗವಾ ನಶೇಷ ಪುಂಸಾಂ ಹರಿರಪ ಜನ್ಮಜಾರದಿಕಾಂ ಸಮೃದ್ಧಿಮ್” ಸಮಸ್ತ ಜೀತನರಿಗೂ ಜನ್ಮ ವಾರ್ಧಕ ಮರಣಾದ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಲ್ಲದ ಮೋಕ್ಷಾನಂದ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಲೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಪರಮಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ಪ್ರೀತಿಯು ಅಸದೃಶವಾದುದೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. “ಅರುಳ್ ಕಂಡೀರ್ ಇವ್ವುಲಗಿನಿಲ್ ಮಿಕ್ಕದೇ” ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರ ಪ್ರೀತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ತಾದುದು. ಈಗಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳಿಂದ ಲೋಕವು ಪೂರಿತವಾಗಿರುವಾಗ, ನಾವು ಸರಸನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡಬೇಕೇ ಎನಾ ಯಾರನ್ನೂ ದ್ವೇಷಿಸಕೂಡದೆಂಬ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನೂ ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

ಈ ಅಧರ್ಮಭೂಯಿಷ್ಠವಾದ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲೂ ಕಾರ್ತಯುಗವಾದ ಎಂದರೆ ಕೃತಯುಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾಗಿ ತನಗೆ ತುಂಬಾ ಅಭಿಹಿತವಾಗಿ ಇರುವ ಸ್ವಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವು ಸಾಧ್ಯವೋ ಎಂದರೆ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಸಹಸ್ರೇಷು ಕಶ್ಚಿದ್ಭೂತಸಿದ್ಧಿಯೋ ಎಂಬಲ್ಲಿ (ಗೀ. ೭-೩) ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಅಂತವರು ತುಂಬಾ ದುರ್ಲಭವಾದರೂ ವಿರಳವಾಗಿಯಾದರೂ ಕೆಲವರು ಇರುವರು ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಣಿಹಿತೇಷು ನರಾದಿಕೇಷು ಎಂಬುದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ತನಗೆ ಬಂಧುವಾಗಿ ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಅವತಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಅರ್ಜುನನೂ, ಮತ್ತು ಆದಿಶಬ್ದದಿಂದ ನಾರದಾದಿಗಳೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದರು ; ಇವರೆಂತವರೆಂದರೆ ? ಪ್ರಣಿಹಿತೇಷು-ಐಹಿಕ ಮಮತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೊರೆದು ಶಾಂತಮನಸ್ಕರಾಗಿ ನ್ಯಾಸವಿಡ್ವಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿರಚಿಯಿಂದ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮವಾಸಿಯ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೋತುಕಾಮರಾಗಿ ಸಾವಧಾನದಿಂದಿರುವವರು. ಈ ಪ್ರಣಿಹಿತೇಷು ನರಾದಿಕೇಷು ಎಂಬುದು ಈಗಿನ ಕಾಲದ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಶ್ಲೇಷೆಯುಕ್ತವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ—ಪ್ರಣಿಹಿತೇಷು-ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ನ್ಯಾಸವಿಡ್ವಿಯನ್ನು ಅಧಿಕರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆದರದಿಂದ ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಶ್ರೋತುಕಾಮರಾದ, ನರಾದಿಕೇಷು - ನ್ಯಾಸವಿಡ್ವಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಐಹಿಕ ಕರ್ಮಫಲಗಳಲ್ಲಿ ನರಮತ ಇತಿ ನರಃ ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಐಹಿಕಾದ್ಯುಪಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ರಮಿಸದೇ ಇರುವ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾಗಿರುವ ಪ್ರಪನ್ನರೂ, ಆದಿಪದದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸೇರಿದವರೂ, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಧರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಈ ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಹೀಗೆ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಅಂತಹ ಮಹನೀಯರ ಮೂಲಕವೇ ಕಾರ್ತಯುಗವಾದ ಸ್ವಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಲೋಕೋಪಕಾರವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಸತ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪವು. “ಜನಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಾದ್ವಿಮುಖಸ್ಯ ದೈವಾದಧರ್ಮಶೀಲಸ್ಯ ಸುದುಃಖಿತಸ್ಯ | ಅನುಗ್ರಹಾಯೈವ ಚರಂತಿ ನೂನಂ ಭೂತಾನಿ ಭವ್ಯಾನಿ ಜನಾರ್ದನಸ್ಯ” ಪ್ರತಿಬ್ಧಕರ್ಮಾರ್ಥಿನರಾಗಿ, ಭಗವಂತನಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಿರುವ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಧರ್ಮಸೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಬಹು ದುಃಖಾನುಭವಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದ ಜನಕ್ಕೆ, ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವ ಕಾಲಾದಿಗಳಲ್ಲೂ ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಭಗವಂತೋತ್ತಮರು ಸ್ವಾಮಿ ಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಣಿಹಿತರಾದ ನರಾದಿಗಳು ಆಕಾಲದಲ್ಲಿ ದ್ದರು, ಈ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಅಂತವರನ್ನನುಸರಿಸಿದವರು ಇದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಅವರಗಳ ಆದ್ಯೋಪದೇಶವೇ ಇರುವಾಗ

ಬೇರೆ ಅಂತಹ ವ. ಸನ್ನಿಯರು ಏತಕ್ಕೆ ? ಎಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯಂಟೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಕು, ಆಚಾರ್ಯನಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಯಾವಶ್ರೇಯಸ್ಸೂ ಇಲ್ಲವು. "ಆಚಾರ್ಯವಾ ಪುರುಷೋ ವೇದ" ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ಅಂತಹ ಪ್ರಣಿಹಿತ ನರಾದಿಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಇಂತಹ ಪರಮ ಸುಕೃತ ಸಾಧಕವಾದ ಮಂತ್ರದ ಪ್ರಖ್ಯಾನವು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಮಂತ್ರವೆಂಬ ಹೆಸರು ಇರುವದರಿಂದಲೇ ಅದ್ಯಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಈ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಕನುಷಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯೂ, ಅಷ್ಟಚಕ್ರವುಳ್ಳ ರಥವೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗವೂ ಹೇಗೆ ? ಎಂದರೆ ನಾರಾಯಣೀಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಬಹುದು. "ಬದರಾಶ್ರಮ ನಾಸಾದ್ಯ ಶಕಟೇ ಕನಕಾಮಯೇ | ಅಷ್ಟಚಕ್ರಂ ಹಿ ತದ್ರಾಸಂ ಭೂತಯುಕ್ತಂ ಮನೋಹರಮ್ (ಜನಮ್) | ತತ್ರಾದ್ಯಾಲೋಕ ನಾಥೌ ತೌ ಕೃತೌ ಧನುನಿ ಸಂತತ್ | ನರನಾರಾಯಣೌ ಪೂರ್ವಂ ತಪಸ್ವೀ ಪತು ರುತ್ತಮಮ್ | ಧರ್ಮಯಾನ ಸಮ ರೂಢೌ ಪರ್ವತೇ ಗಂಧ ಮಾದನೇ || ಈ ಬದರಕಾಶ್ರಮ ತಾಪಸಿಯು ಸತಾಂ ಬಂಧುಃ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಯಾಮುನ ಮುನಿಗಳೂ ಸ್ತೋತ್ರ ರತ್ನದಲ್ಲಿ "ಸಿತಾತ್ಮಂ ಮಾತಾತ್ಮಂ ದಯಿತ ತನಯಸ್ತ್ವಂ ಪ್ರಿಯ ಸುಹೃತ್ಸ್ವಮೇವ ತ್ವಂ ಮಿತ್ರಂ ಗುರುರಸಿ ಗತಿಶಾಸಿ ಜಗತಾಂ" ಎಂದು ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುವೂ ನೀನೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಅಹಂ ತಾನನ್ಮಹಾರಾಜೇ ಸಿತೃತ್ವಂ ನೋಪಲಕ್ಷಯೇ | ಭರತಾ ಬಂಧುಶ್ಚ ಭ್ರಾತಾಚ ಸಿತಾಚ ಮಮ ರಾಘವಃ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ "ಸಿತಾಮಹಸ್ಯ ಜಗತೋ ಮಾತಾ ಧಾತಾ ಸಿತಾಮಹಃ (ಗಿ. ೯-೧೩) ಎಂಬ, "ಸಿತಾ ಚ ರಕ್ಷಕ ಶ್ರೇಷ್ಠೀ ಭರತಾ ಜ್ಞೇಯೋರಮಾಪತಿಃ | ಸ್ವಾಮ್ಯಾಧಾರೋ ಮಮಾತ್ಮಾ ಚ ಭೋಕ್ತಾ ಚಾದ್ಯ ಏನೂ ದಿತಃ" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು. ಈ ಎರಡನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಮೂಲಕ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ, ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೂ ನವವಿಧ ಸಂಬಧವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇವೆಲ್ಲಾ ಯೋನಃ ಸಿತಾ ಜನಿತಾ, ಯೋವಿಧಾತಾ" (ಋಗ್ವೇದ) ಮತ್ತು "ಸರ್ವಸ್ಯ ಶರಣಂ ಸುಹೃತ್" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳ ಉಪಪಾದನೆಯು. ಬಂಧುಸ್ಸತಾಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಅಸತ್ತುಗಳಿಗೆ ಬಂಧುವಲ್ಲವೆಂಬರ್ಥವಲ್ಲವು. ಸಮಸ್ತ ಜೀವ ರಾಶಿಯೂ ಆತನದೇ ಆಗಿರುವದರಿಂದ ಬಂಧುತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂಬರ್ಥವಲ್ಲವು. ದುಷ್ಟನಾಗಿ ದುಷ್ಟರ್ಮಗಳನ್ನು ಎಸೆಗುವ ಮಗನೂ ತಂದೆಗೆ ಮಗನಲ್ಲವೇ? ಆತನೂ ಕೂಡ ಸುಚರಿತನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವು ತಂದೆಗೆ ಇರುವದಿಲ್ಲವೇ? ಹಾಗೆಯೇ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೂ ಕೂಡ ದುರ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದು ಅಧರ್ಮಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇರುವ ಚೇತನನಲ್ಲಿ ಕನಿಕರವೂ, ಆತನು ಹೇಗಾದರೂ ಸಾತ್ವಿಕನಾಗಬೇಕೆಂಬುದೂ, ಆತ

ನಿಗೆ ಉಂಟು. ತನಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಭೋಗವನ್ನು ಕೊಡಲು ಅನರ್ಹನೇ ಎಂದು ಆತನಿಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕ ಭಾಗವನ್ನು, ಅನರ್ಹನಾದ ಮಗನಿಗೆ ತಂದೆಯು ಯಾವ ತೆರದಿ ಕೊಡದೇ ಬೇರೆ ಅವನಿಗಾಗಿಯೇ ತೆಗದಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ತನಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಭೋಗವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಡದೇ ಇರುವನೆಂಬ ಭಾವವು. ಇವನು ಅರ್ಹನಾದರೆ ಇವನೂ ಆಗ ಬಂಧುವಾಗುವದರಿಂದ ಆತನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಹಿಸುವನೆಂಬ ಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದ ಬಂಧುತ್ವದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಿತಾಜೀವಲೋಕಸ್ಯ ಸ್ವಜನಸೃಚ ರಕ್ಷಿತಾ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಸ್ವಜನರು, ಎಂದರೆ ಸ್ವಬಂಧುಗಳು ಅವರು ಯಾರೊಂದರೆ ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ನಷ್ಟಿಸಿದ ಪ್ರಪನ್ನರು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿನ ಕ್ಷಿಪಾಮೃಜಸ್ರಂ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಭಾವವು. ನನ್ನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಟ್ಟಳೆಯನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯದೆ ಮಾರಿದವನಿಗೆ ದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಬದರಿಕಾಶ್ರಮತಾಪಸಃ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಇಂತಹ ಮೂಲಮಂತ್ರಾರ್ಥ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಗುರುಗಳಾಗಬೇಕಾದರೆ, ಹೀಗೆ ಮಹಾ ವಿರಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ, ಯೋಗ್ಯರಾದ ಶಿಷ್ಯರು ದೊರೆಯುತ್ತಾರೆಯೇ ಎಂದು ಕಾದಿದ್ದು, ಬಹುದಯಾಳುವಾಗಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯಾರ್ಥವಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಉಪದೇಶಿಸಿ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಅವರಿಗೆ ದೈವಾನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕವರಾಗಿರಬೇಕೆನ್ನೂ, ಇದು ಅಂತವರ ಇತಿಕರ್ಮವ್ಯತೀಯವಾದದ್ದೂ, ಕೆಲವು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಹಾಗೆ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನು ವಿರಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟು, ತನಗೂ ತಾನು ಇಹದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲದೆಯೂ, ಇತರರಿಗೂ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲದೆಯೂ ಇರತಕ್ಕದ್ದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆಂಬದನ್ನೂ, ‘ಪ್ರಖ್ಯಾಪಯಾತ್’ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ - ಪಕ್ಷೀ ಚ ಶಾಖಾನಿಲಯಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ ಪುನಃ ಪುನಶ್ಚೋತ್ತಮಸಾಂತ್ವನಾದೀ | ಸುಸ್ವಾಗತಾಂ ವಾಚ ಮುದೀರಯಾನಃ ಪುನಪುನಶ್ಚೋದಯತೀ ವ ಹೃಷ್ಟಃ” (ರಾಮಾ. ಸುಂದಂ) ಎಂಬಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ವ್ಯಜ್ಞಾರ್ಥವು ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಪಕ್ಷೀ - ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಸ್ವರ್ಮ ಶಬ್ದದಿಂದ ಬೋಧಿತನಾದ ಆಚಾರ್ಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಆತ್ಮನು, ಪಕ್ಷಿಗೆ ಎರಡು ರೆಕ್ಕೆಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಗಮನವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಆಚಾರ್ಯನು ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗುವ ಗಮನಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಅಜ್ಞಾಂಜ್ಞ ಭಾವದಿಂದ ಸೇರಿರುವ ಕರ್ಮಜ್ಞಾನಗಳೆಂಬ ರೆಕ್ಕೆಯುಳ್ಳವನು, ಶಾಖಾನಿಲಯಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ - ವಿರಕ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತೊರೆದು ಪರ್ಣಶಾಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಅಥವಾ ವೇದಶಾಖೆಗಳಾದ ವೇದಾಂತಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣನಾಗಿ, ಈ ಗುರುವಾದ ಆಚಾರ್ಯನು ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದರೆ ಆಚಾರ್ಯೋವೇದಸಂಪನ್ನೋ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತೋ ವಿಮುತ್ಸರಃ | ಮನ್ತ್ರಜ್ಞೋ ಮನ್ತ್ರಭಕ್ತಶ್ಚ ಸದಾಮನ್ಮಾಶ್ರ

ಯಶ್ಚುಚಿಃ | ಗುರುಭಕ್ತಿ ಸದಾಯುಕ್ತಃ ಪುರಾಣಜ್ಞೋ ವಿಶೇಷತಃ | ಏವಂ
ಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ನೋ ಗುರುರಿತ್ಯಭಿದೀಯತೇ” ಇದರ ಅರ್ಥವು ವ್ಯಕ್ತವು;
ಇಂತಹ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ ಗುರುವು, ಇಂತಹನಿಗೆ
ಆಶ್ರಮತಾಪಸ ನೆಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಬೋಧಿತನು; ಇವನು ಉತ್ತಮ ಸಾಂತ್ವ
ವಾದೀ ಎಂದರೆ ತತ್ತ್ವಹಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಾದ ಉತ್ತಮ ವಿಷಯಗಳ ಸಾಂತ್ವ
ವಾದ ಶಿಲನಾಗರಬೇಕು, ಸುಸ್ವಾಗತಾಂ ವಾಚನುದೀರಯಾನಃ - ಚನ್ನಾಗಿ
ತನಗೆ ಸಂಪ್ರದಾಯರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯ ಪರೂಪರಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಬಂದ
ಆಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರವೇನು ಅವರ ಅರ್ಥಗಳೇನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಚ್ಛೇದವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ
ಸಚ್ಚಿಷ್ಕರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುವನಾಗರಬೇಕು. ಪುನಃ ಪುನಶ್ಚೋದಯತಿ-ಶಿಷ್ಯರ
ಮನಸ್ಸು ಹಿಡಿಯುವಹಾಗೆ ಬೇಸರವಿಲ್ಲದೆ ಸತಿಯು ತನ್ನ ಮನಃಕಾಂತಿಗೆ ಉಪ
ದೇಶಿಸುವರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಲಿ ಖೇದ, ಬೇಸರ, ಕೋಪ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಲ್ಲದೆ
ಸಂತುಷ್ಟಚಿತ್ತನಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಆಚಾರ್ಯರಿಂದೆ ಅಧಿಕರಿಸಿದುದನ್ನು
ತಾನು ಉಪದೇಶಿಸುವದು, ಋಣವಿಮೋಚನರೂಪ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ
ಸಂತೋಷಚಿತ್ತನಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬೀ ಸ್ವಾರಸ್ಯಾರ್ಥಗಳೂ ಈ ಶ್ಲೋಕ
ದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಗುರುವಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಈ ನಾರಾ
ಯಣ ಮಹರ್ಷಿಯು ಇರತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮ ತಾಪಸೋನಃ
ಎಂಬ ಪುನೋಗವು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಆಚಾರ್ಯ ಸ್ಥಾನಾರ್ಹನಾದ ಗುರುವು
ಎಲ್ಲಿ ವಸಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮ ತುಲ್ಯವಾದ
ಪುಷ್ಪಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾದ ಶ್ರೀರಂಗ, ಕಾಂಚೀಪುರ, ತಿರುಮಲೆ ತಿರುನಾರಾಯಣಪುರವೇ
ಮೊದಲಾದ ದಿವ್ಯದೇಶದಲ್ಲಿ ವಸಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹಿಂದೆ ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ
ಉಪಪಾದಿತಾರ್ಥವೂ ಬೋಧಿತವು.

॥ ೬೦ ॥

ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾನ್ತ ದೇಶಿಕರಾದ ಗುರುಸ್ಥಾನೀಯ ಆಚಾರ್ಯರು, “ಮನ್ತ್ರೇತದ್ವೇ
ವತಾಯಾಂಚ ತಥಾ ಮನ್ತ್ರ ಪ್ರದೇಗುರಾ | ತ್ರಿಷುಭಕ್ತಿ ಸ್ವದಾಕಾರ್ಯಾ ಸಾಹಿ
ಪ್ರಥಮ ಸಾಧನಮ್”॥ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ತಮಗಿರುವ ಈ ಆಷ್ಟಾಕ್ಷರ
ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ನಿರಂತರ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಈ ಮಹತ್ತಾದ
ಮನ್ತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತು ನಮಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಹಾಗೆ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನೆ ಸಗುವದರಲ್ಲಿ ಅವರ
ಅಧಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ—ಅದರಲ್ಲೊಡಗಿರುವ ಸಮಸ್ತಾರ್ಥಗಳೂ ಬೋಧಿತವಾಗಿ ಅದು
ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಅಸ್ಮದಾದಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಅದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯು
ಪ್ರಕಾಶಿಸಲಿ ಎಂಬುದು.

ಅರ್ಥವು—ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವು, ಮಹತ್ತಾದ ಮನ್ತ್ರವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ,
ಅದರ ಸ್ತೋತ್ರಮೂಲಕ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಮಜ್ಜಳಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.—
ಅದು ಹೇಗೆ ಮಹತ್ತಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ—ನೇದವೈದಿಕಮ್-

ಶ್ಲೋ. ಯದಂತ ಸ್ಥಮ ಶೇಷೇಣ ವಾಙ್ಮಯಂ ವೇದವೈದಿಕಮ್ ।

ತಸ್ಮೈ ವ್ಯಾಪಕ ಮುಖ್ಯಾಯ ಮನ್ತ್ರಾಯ ಮಹತೇ ನಮಃ ॥ ೬೧॥

ವೇದ-ನುಲ್ಕು ವೇದಗಳ, ಇದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಸಾರವತ್ತಾದ ಭಾಗವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ವೈದಿಕಮ್-ಆ ವೇದಗಳನ್ನು ಸುಸಂಸಿದ್ಧಿ ಉಪದೇಶಿಸುವ ತತ್ಸಂಬಂಧವಿರುವ ಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳು, ಹೀಗೆ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತ್ಯಾದಿರೂಪವಾದ, ವಾಙ್ಮಯಂ - ವಾಕ್ಯನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಶಬ್ದರಾಶಿಯು, ಅಶೇಷೇಣ - ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿರುವ ಒಂದನ್ನೂ ಬಿಡದ ಹಾಗೆ ಸಮಗ್ರವೂ, ಯದಂತಸ್ಥಂ - ಯಾವ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ತತ್ಪರಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಾದ ಸಮಸ್ತ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ, ಅಡಗಿವೆಯೋ, ತಸ್ಮೈ - ಅಂತಃ-ವ್ಯಾಪಕಮುಖ್ಯಾಯ - ಷಡಕ್ಷರ, ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಪಕ ಮನ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ, ಮಹತೇ ಮನ್ತ್ರಾಯ - ತತ್ಪರಿತ ಪುರ ಪಾರ್ಥವ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದಾದುದರಿಂದ ಮಹತ್ತಾದ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಮನ್ತ್ರಾಯ ನಮಃ - ಮನ್ತ್ರಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ॥೬೧॥

ತಾತ್ಪರ್ಯವು-ಈ ಮನ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಪರಮ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯ ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪೂರ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ-ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿ, ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಪ್ರಪನ್ನನಾಗಲು ಯಾವ ಸಾರಭೂತಾರ್ಥಗಳು ಬೇಕೋ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಇವರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವಾಙ್ಮಯಮ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು, ಪ್ರಥಮತಃ ಪರಮಾತ್ಮ ನಿಶ್ಚಯರೂಪವಾಗಿ, ಅನಂತರ ಉಚ್ಚಾರಣಾನುಚ್ಚಾರಣ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಗುರುವಿಂದ ಶಿಷ್ಯನಿಗೂ, ಶಿಷ್ಯನಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠನಿಗೂ, ಹೀಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಅಧ್ಯಾಪನರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶವಾದುದರಿಂದಾಗಲಿ ವಾಙ್ಮಯವು; ಅಥವಾ ಅಕಾರೋವೈ ಸರ್ವವಾಕ್ ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿರಾಗಲಿ ವಾಙ್ಮಯವು. ವೇದ ವೈದಿಕವೆಲ್ಲಾ ಅಕ್ಷರರಾಶಿಯಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಲಿ ವಾಙ್ಮಯಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರವು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಾನುವಾದಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಅದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯು, ತತೋವೈ ತತ್ಪ್ರಮುಖತೇ ಎಂದೂ, ನಾರಾಯಣಸಾಯುಜ್ಯ ಮವಾಪ್ನೋತಿ ಎಂದೂ, ಮುಗಿಸಿರುವದರಿಂದ ಸುನ್ಯಕ್ತವು. ಹೀಗೆ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರವು ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾಗಿರುವದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಆ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲೇ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸರ್ವವೂ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಶೇಷೇಣ ಯದಂತಸ್ಥಮ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಈ ಪ್ರಯೋಗವು “ವಾಚೀನಾ ವಿಶ್ವಾ ಭುವನಾ ನೈರಿತಾ । ಋಜೋಯಜೂಂಸಿ ಸಾಮಾನಿ ತಥೈವಾರ್ಷಣಾನಿಚಿ । ಸರ್ವಂ ಅಕ್ಷಾಕ್ಷರಾಂತಸ್ಥಂ ಯಚ್ಚಾನ್ಯದಸಿವಾಙ್ಮಯಮ್” ಎಂಬ

ಶ್ಲೋ. ಇಹಮೂಲಮನ್ತ್ರ ಸಂವೃತ ಮರ್ಥ ಮಶೇಷೇಣ ಕಶ್ಚಿದನುಭವತಿ |
ಸ್ಫಟಿಕ ತಲನಿಹಿತ ನಿಧಿಮಿವ ದೇರಿಕದತ್ತೇನ ಚಕ್ಷುಷಾ ಜನ್ತುಃ ||೬೨||

ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಎಲ್ಲಾ ವೈದರ್ಭಗಳೂ ಈ ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲೇ ಅಡಗಿವೆ ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದ ಬಲವಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರವು ಸಕಲ ವೇದಗಳ ಮತ್ತು ತದುಪಬ್ರಹ್ಮಣಗಳ ಸಾರವತ್ತಾದ ಅರ್ಥಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವೆಂಬ ಭಾವವು. ವ್ಯಾಪಕ ಮನ್ತ್ರಗಳು ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರವಾದ ವಾಸುದೇವಮನ್ತ್ರವು, ಷಡಕ್ಷರವಾದ ವಿಷ್ಣುಮಂತ್ರವು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರವು ಮುಖ್ಯವಾದುದರಿಂದ ವ್ಯಾಪಕಮುಖ್ಯಾಯ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ವ್ಯಾಪ್ಯ ವ್ಯಾಪಕಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಕಂಠೋಕ್ತಿ ಇರುವುದರಿಂದಲಾಗಲಿ ವ್ಯಾಪಕ ಮುಖ್ಯವಾದ ಮಂತ್ರವು. ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತಾದ ಅರ್ಥಗಳು ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೂ ಅರ್ಥವಾಗಿಯೂ ತೋರಿಬರುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಮಹತ್ತಾದ ನಿರತಿ ಶಯ ಪ್ರಯೋಜನ ಪ್ರತಿಸಾದ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲಾಗಲಿ “ಮಹತೇ ಮನ್ತ್ರಾಯನಮಃ” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಮಂತ್ರ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವು ಮನಾರಂತ್ರಾಯತೇ ಇತಿ ಮನ್ತ್ರಃ ಎಂದಾಡುವುದರಿಂದ, ಜನ್ತು ಜರಾಮರಣಾದಿ ದುಃಖಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವಂತಾದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು.

ಮೂಲಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವು—ಹಿಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತತ್ಸಹಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ ಎಂದೂ, ಅದುದರಿಂದಲೇ ಅದು ಮಹತ್ತಾದ ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದೆಂದೂ, ಹೇಳಿದರು. ಹಾಗಾದರೆ ಅವೆಲ್ಲ ವನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧರಾದ ಸದಾಚಾರ್ಯರು ದೊರೆಯುವರೋ? ಅದು ಯಾರಿಗೆ ವೇದ್ಯವು? ಇತ್ಯಾದಿ ಶಂಕಾಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ಚಾರ್ಯ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಎಲ್ಲೋ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅದರ ಉಪದೇಶವೆಲ್ಲಾ ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಇಹ - ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ತುಂಬಾ ಗೌರವವಿಲ್ಲದಿರುವ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೂಡ, ಮೂಲಮನ್ತ್ರ ಸಂವೃತಂ - ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ಅಡಗಿರುವ, ಅರ್ಥಂ - ಅಧಿ ಪ್ರಾಯವನ್ನು, ದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥವು, ಮುಂದೆ ಸ್ಫಟಿಕ ತಲ ನಿಹಿತನಿಧಿ ಮಿವ ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ದ್ರವ್ಯವೆಂಬ ಅರ್ಥವೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಅಶೇಷೇಣ-ಯಾವುದೊಂದನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಕಶ್ಚಿತ್-ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಸುಕೃತಿಯಾದ, ಜನ್ತುಃ- ಜನ್ಮ ಜರಾಮರಣಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಸರಳುತಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಯು, ದೇರಿಕದತ್ತೇನ ಚಕ್ಷುಷಾ - ಸದಾಚಾರ್ಯನಿಂದ ಉಪದೇಶದ ಮೂಲಕ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನ. ಚಕ್ಷುಸ್ಸಿನಿಂದ, ಸ್ಫಟಿಕ ತಲ ನಿಹಿತ ನಿಧಿಮಿವ - ಅಂತಹ ಸಮಸ್ತ ಅರ್ಥಗಳೂ ಆ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂವೃತವಾಗಿ,

ಗೂಢವಾಗಿದ್ದರೂ, ಸದಾಚಾರ್ಯ ದತ್ತ ದಿವ್ಯ ಚಕ್ಷುಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ಪಟಿಕ ಶಿಲೆಯ ಕೆಳಗೆ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟ ನಿಧಿಯ ಹಾಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ, ಅನುಭವತಿ - ಕಂಡುಕೊಂಡವನಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅನುಭವಿಸುವನು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಸ್ವಾರಸ್ಯವು ಅಡಗಿರುವದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗ್ರಹಿಸಿ ಆನಂದಿಸಿ ತಲೆ ತೂಗುವನೆಂಬ ಭಾವವು ಅನುಭವತಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ನಿಧಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ತತ್ಪೂಜಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ—ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವವರು ಅತಿ ವಿರಳರೆಂದು ಕಶ್ಚಿತ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಮ್ಯೂತಿತವಾಗಿರುವಾಗ, ತಾವು ಈಗ ಆ ವಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಗೆ ಬರೆಯಲು ಉಕ್ತವಿಸುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದುದಾದರೆ, ತಮಗೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಿ ಸಂವೃತವಾದ ಅರ್ಥಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಗ್ರಹಣವೂ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ರೀತ್ಯಾ ತಮ್ಮ ಸದಾಚಾರ್ಯರು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಜ್ಞಾನಪಚ್ಚಸ್ಪಿನ ಮೂಲಕವೇ ಉಂಟಾದುದೆಂದೂ, ಅದರಿಂದ ತಮಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಆನಂದವೂ ಸಹ ನಿರತಿಶಯವಾದುದೆಂದೂ, ವಾಚಕರಿಗೆ ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸುವ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆಂದೂ ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಇದೆ. ಅಂತಹ ಸದಾಚಾರ್ಯರ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದವನು ಇಂತಹ ನಿರತಿಶಯಾನಂದವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಹೊಂದಲಾರನೆಂಬ ಭಾವವೂ ಇಲ್ಲಿ ಮೂಚಿತವು. ತಮಗೆ ತಮ್ಮ ಪರಮಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಅಸದೃಶ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟವರಾಗಿ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕ ವರರು “ಅಧ್ಯಾಸೀನ ತುರಭ್ಗವಕ್ತ್ರವಿಲಸಿಜ್ಜಿಹ್ವಾಗ್ರಸಿಂಹಾಸನಾ ದಾಚಾರ್ಯಾದಿದಿ ದೇವತಾಂ ಸರ್ವಾಧಿಶಾ ಮನ್ಮಾಂ ನಮಸ್ಯಾಮಹೇ” ಎಂದು ಬಹುವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ಹಯಗ್ರೀವರು ಯಾವ ಮಹಾನುಭಾವರ ನಾಲಿಗೆಯ ತುದಿಯನ್ನೇ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಹತ್ತಾದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿರುವನೋ ಅಂತಹ ಪರಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಮನಾದ ಅಥವಾ ಅಧಿಕವಾದ ಬೇರೇ ದೇವತೆ ಯಾರನ್ನೂ ನಾನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ—ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ “ಯಸ್ಯ ದೇವೇ ಪರಾಭಕ್ತಯ ಥಾ ದೇವೇ ತಥಾಗುರೌತಸ್ಯೈತೇ ಕಥಿತಾಹ್ಯರ್ಥಾಃ ಪ್ರಕಾಶನ್ತೇ ಮಹಾತ್ಮನಃ||” ಎಂಬುದು ಅನುಸಂಧೇಯವು—ಯಾರಿಗೆ ಪರಮ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಐಕಾನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯುಂಟೋ ಅಂತಹ ಭಕ್ತಿಯೇ ಹಾಗೆಯೇ ಸದ್ಗುರುವಿನಲ್ಲೂ ಇದ್ದದೇಯಾದರೆ, ಅಂತವನಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸರ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಮೂಲ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ (ಇದು ದ್ವಯಚರಮ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು) ಎಲ್ಲರೂ ಉಪದೇಶಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ವ್ಯಕ್ತವು. ಸ್ವಾಚಾರ್ಯರಾದ ಅಪ್ಪುಳ್ಳಾರವರ ಕೆಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಈ ಅನೋಘಗಳಾದ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ತಮಗೆ

ಲಭಿಸಿತು ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಲಭಿಸಿತೇ ಎಂಬುದು ದ್ಯೋತಿಸವು. ಇಲ್ಲಿ ಇಹ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಕಲಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ಅಧರ್ಮರೂಪ ದೋಷ ದೂಷಿತ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಭಾವವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ ; “ಕಲಾ ಕಾರ್ತಯಾಗಂ ಧರ್ಮಂ ಕರ್ತು ಮಿಚ್ಛತಿ ಯೋನರಃ | ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹೀತಿ ತಂ ಮತ್ಸಾ ತಸ್ಯೈ ಪ್ರದ್ವಿಷತೇ ಕಲಿಃ” ಎಂಬುದು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧೇಯವು ; ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯವೂ, ಗುರು ಭಕ್ತಿಯೂ, ಗುರುಪದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಮತೆಯೂ ತುಂಬಾ ಕಮ್ಮಿಯಾಗಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ಇಹ ಶಬ್ದಾರ್ಥವು. ಆದರೆ ಈಗಿನ ಕಾಲವೇನೋ ಅಧರ್ಮೋ ಧರ್ಮಂ ಗ್ರಸತಿ ಎಂಬುವಹಾಗಿರಬಹುದು ; ಆಗಿನ ಕಾಲವು ಹಾಗೆಯೇ ಎಂದರೆ ಅದೂ ಹಾಗೆಯೇ ಎಂದು “ನೇದೇ ಸಂಜಾತಖೇದೇ ಮುನಿಜನನಚನೇ ಪ್ರಾಪ್ತ ನಿತ್ಯಾವನಾನೇ ಸಜ್ಜೀರ್ಣೇ ಸರ್ವರ್ಣೇ ಸತಿ ತದನ ಗುಣೇ ನಿಷ್ಪ್ರಮಾಣೇ ಪ್ರಮಾಣೇ | ಮಾಯಾನಾದೇ ಸಮೋದೇ ಕಲಿಕಲಾಷ ವಶಾಚ್ಛಾನ್ಯ ನಾದೇ ವಿನಾದೇ ಧರ್ಮತ್ರಾಣಾಯ ಯೋಭೂತ್ಸ ಜಯತು ಭಗವಾ ವಿಷ್ಣು ಘಂಟಾಪತಾರಃ | ಎಂಬುದಿಲ್ಲವೆಂದೇ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮನ್ತ್ರದ ಅರ್ಥವು ಬಹಳಗೂಢವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮನ್ತ್ರಸಂವೃತ ಮರ್ಥಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಉಪದೇಶದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು. ಜನ್ಮಃ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು, ಜನ್ಮ ಜರಾಮರಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವಪ್ರಾಣಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ದೇಶಿಕ ವತ್ಸಚಕ್ಷುಸ್ಸು ಅಂತವನಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಅಂತವನಿಗೂ ಸುಕೃತಪರಿಪಾಕದ ಮೂಲಕ ದೇಶಿಕ ದತ್ತಜ್ಞಾನ ಚಕ್ಷುಸ್ಸು ಯಾವಾಗ ಲಭಿಸಿತೋ, ಆಗ ಅಂತವನು ಜ್ಞಾನವು ಇನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ದೆಂಗೂ, ಮೂಲಮನ್ತ್ರಭಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಸುವ್ಯಕ್ತವೆಂದೂ, ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತವೆಂದರೆ, ಸ್ಫಟಿಕ ತಲನಿಹಿತ ನಿಧಿಮಿವ-ಸ್ಫಟಿಕ ಶಿಲೆಯ ಕೆಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ನಿಧಿಯು ಹೇಗೆ ಸ್ಫಟಿಕರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ವ್ಯಕ್ತವಲ್ಲದೆ ಸಂವೃತವಾದುದು ಈ ದೇಶಿಕ ಕೃತಿಯಿಂದ ಸ್ಫಟಿಕ ಶಿಲೆಯ ಕೆಳಗಿರುವ ನಿಧಿಯು ಹಾಗೆ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಸದಾಚಾರ್ಯ ಕಟಾಕ್ಷನಿಲ್ಲದೆ ಈ ಅಮೋಘ ಮನ್ತ್ರದ ವಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿಯಲಾರೆನೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅಂತಹ ಸದಾಚಾರ್ಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಗುರುವು ದೊರೆಯುವುದು ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟವು. ಸದಾಚಾರ್ಯನು ಎಂತವನೆಂಬುದು ಮುಂದೆ ೩೦ನೆಯ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಅತಿಶಯಿತ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠೆಯೂ, ಅತಿಶಯಿತ ಆಚಾರ ನಿಷ್ಠೆಯೂ ಇರುವ ಗುರುವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅತ್ರಯಿಸ ತಕ್ಕದ್ದು ಮುಮುಕ್ಷುವಿನ ಇತಿರತ್ನವೃತ್ತಿಯು ; ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲದವರನ್ನು ಅಚಾರ್ಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವರಿಸುವುದರಿಂದ ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಕೋರಿಕೆಯು ಎಂದಿಗೂ

ವೃತ್ತಾನುವಾದ ಪುರಸ್ಕರಂ ರಹಸ್ಯತ್ರಯಾಣಾಂ ಪದವಾಕ್ಯಯೋಜನಾನಿ
ಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರತಿಜಾನೀತೇ.

ಸತ್ಪ್ರಸಾರ್ಯ ಅನುಸಂಧೇಯಜ್ಞಾನ ಸಾರತಮಾರ್ಥಗಳೈಯುಮ್,

ಈಡೇರದು. ಇದು ತುಂಬಾ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಷಯವಾದುದರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗಮನಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಉದರ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ವರನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತ್ಯಾಗಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ; ಏಕೆಂದರೆ ಅಂತವನನ್ನು ಸರ್ವೇ ತ್ವರನೇ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವದಿಲ್ಲವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿಯೂ ಕರ್ಮನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆಚಾರ್ಯನ ಆವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಭಗವಾ ರವರು “ತದ್ವಿದ್ಧಿ ಪ್ರಣಿಪಾತೇನ ಪರಿಪ್ರಶ್ನೇನ ಸೇವಯಾ | ಉಪದೇಕ್ಷ್ಯಂತಿ ತೇಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞಾನಿನ ಸ್ತತ್ಪದರ್ಶಿನಃ” ಎಂದು (ಗೀ. ೪-೩೪) ತಾವೇ ಅರ್ಜು ನನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಗುರುವು ಸಿಕ್ಕುವದು ದುರ್ಲಭವೆಂದು “ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಸಹಸ್ರೇಷು ಕಶ್ಚಿದ್ಯತಿಸಿದ್ಧಯೇ” (ಗೀ. ೭-೩.) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮತ್ತೂ “ಸಮಾಹತ್ಯಾ ಸುದುರ್ಲಭಃ” (ಗೀ. ೭-೧೯) ಎಂಬಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರು ತ್ತಾರೆ. ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಕಶ್ಚಿತ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಎಲ್ಲೋ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನೆಂಬ ರ್ಥವು ತೋರಿರುವದರಿಂದ, ಅಂತವರು ಯಾರಾದರೂ ಉಂಟೋ ಎಂದರೆ ತಾವೂ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯಪ್ರಶಿಷ್ಯರುಗಳೂ ಸಹ ಅಂತಹ ಬಹು ದುರ್ಲಭರಲ್ಲೇ ಸೇರಿದ ವರು ಎಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು ಇಂತಹ ದೌರ್ಲಭ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಸಾರನಿಷ್ಠ ಷಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಶಾಖಾನಾಮುಪರಿಸ್ಥಿತೇನ ಮನುನಾ ಮೂಲೇನ ಲಬ್ಧಾ ತ್ಮಕಃ | ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಸಾರಜ್ಞೋ ಯದಿ ಕಶ್ಚಿದಸ್ತಿ ಭುವನೇ ನಾಥ ಸ್ವಯೋಧಸ್ತನಃ ಎಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರುಗಳು ನಾಥ ಮುನಿ, ಯಾಮುನಮುನಿ, ರಾಮಾನುಜಮುನಿಗಳು ಎಂಬ ಛಾವವು. ಅದನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಜ್ಞಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಸಾರಜ್ಞನು ಯಾವಾಗ ಆದನೋ ಆಗ ಅದರ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಪರವಶನಾಗಿ ವಿಶೇಷಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂಬುದನ್ನು ಅನುಭವಂತಿ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ಪುಟಿತರವಾಗಿ ತೋರುವ ಅರ್ಥಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ ತತ್ಪರಿತಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರಕಾಶನೆಯು.

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದುದರ ಅನುವಾದ ಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ ರಹಸ್ಯತ್ರಯಗಳ ಪದವಾಕ್ಯ ಯೋಜನೆಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವದಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಹಿಂದೆ ೨೬ ಅಧಿಕಾರಗಳಿಂದ ಹೇಳಿದ ಸಮಸ್ತ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೂ ಸಚ್ಚಿ ಹವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೂ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವದಕ್ಕೂ ಸಂಗತಿಯನ್ನು

ಅವತ್ತಿನೊಡೆಯ ಸ್ಥಿರೀಕರಣ ಪ್ರಕಾರಜ್ಞೈಯಮಾ, ಪ್ರತಿಪಾದಿತೋಮ್. ಇವತ್ತಿನ ಯಲ್ಲಾನ್ಮಾ ಪ್ರಕಾರಜ್ಞೈಯಮಾ ರಹಸ್ಯತ್ರಯತ್ತಿಲ್ ಪದವಾಕ್ಯ ಯೋಜನೈಗಳಿರುಕ್ಕುವುದಿ ಶೋಲೈಗಿರೋಮ್.

ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸಜ್ಜುಹ ಶೋಲೈಗಳಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೇ ಎತ್ತರಿಸಿ ಹೇಳುವವರಾಗಿ ಮೂರು ರಹಸ್ಯಗಳೂ ಹೇಗೆಅವಶ್ಯಕವು? ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅರ್ಥಗಳು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಡುವುವು? ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಕೊಡಿಸುತ್ತಾರೆ - ಸತ್ಯಸ್ಥರು - ಸತ್ಯವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ರಾಜಸ ತಾಮಸಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಏಕಿಕದಲ್ಲಿ ನೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿರುವ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ಅನುಸಂಧೇಯಜ್ಞಾನ-ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಬೇಕಾದ, ಸಾರತಮಾರ್ಥಜ್ಞೈಯಮ್ - ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರಭೂತಗಳಾಗಿ ಉಪದೇಶಗಳಾಗಿ ಸಾರತಮಾವನಿಸುವ ಮೂರು ರಹಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ, ಹಿಂದೆ ಅರ್ಥಾನುಶಾಸನ ಭಾಗವೆನಿಸಿದ ೨೨ ಅಧಿಕಾರಗಳಲ್ಲೂ, ಮತ್ತು ಅವತ್ತಿನೊಡೆಯ-೨ ಅರ್ಥಾನುಶಾಸನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳ, ಸ್ಥಿರೀಕರಣ ಪ್ರಕಾರಜ್ಞೈಯಮ್ - ಸಮಸ್ತಗಳಾದ ಅಕ್ಷೇಪಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ, ೨ ಅರ್ಥಾನುಶಾಸನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದನ್ನೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನೂ ಸಹ, ಅನಂತರ ಸ್ಥಿರೀಕರಣಭಾಗವಾದ ೨೩-೨೪ನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಪನ್ನಮಾನ - ತೋರಿಬರುವ, ಪ್ರತಿಪಾದಿತೋಮ್ - ಹಿಂದೆ ಎತ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಿದವು. ಇಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಸ್ಥರು ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ತಾವು ಉಪದೇಶಿಸುವದೆಲ್ಲಾ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದವಿಷಯವೇ ಎನಾ ಬುಭುಕ್ಷುಗಳಾದ ಸತ್ಯಸ್ಥರುಗಳಲ್ಲದವರಿಗಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಸಾರತಮಾರ್ಥಜ್ಞೈಯಮ್-ತಾವು ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ ಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಸರ್ವವೇದಾಂತೋದಿತವಾದ ಅಧಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಾದರಿಂದಲೂ, ಶಾಸ್ತ್ರನಂತ್ಯದಿಂದಲೂ, ಶಿಷ್ಯವರ್ಗವು ಅಲ್ಪಕಾಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಈ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಕೊಡಲು ಅರ್ಹರಾದುದರಿಂದಲೂ ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಹೊರಟರೆ ಅನೇಕ ದೇಹಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಲಾದ ವಿಷಯಗಳಾದ ವಿಘ್ನಗಳಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಸಾರಸಾರತರಗಳನ್ನತ್ಯಂತ ಸಾರತಮವಾದುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿದವೆಂದು ಸಾರ ನಿಷ್ಪರ್ಷಾಧಿಕಾರದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಈ ಮೂರು ರಹಸ್ಯಗಳಲ್ಲೇ ಇವೆಲ್ಲಾ ಉಪಪಾದಿತವೆಂದು ಹೇಳಿದನಂತರ, ಈ ಮೂರು ಮನ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೂ, ಶ್ಲೋಕವು ಈ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟುಸೇರಿಸಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಧಿಕಾರತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವನೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದನ್ನು ಮಾಡಿದ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ದಮನಾಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ರಹಸ್ಯತ್ರಯೋಪಪಾದನೇ ಪಾರ್ವತೀಯಸ್ಯ ಕಾರಣಮಾಹ.

ಅವತ್ತಿಲ್ ಮುರ್ದಡ ತಿರುಮನ್ತ್ರಂ ಪರಶೇಷಕ್ಕೆ ಕರಸ ಸ್ವರೂಪಾದಿಗಳ್ಳಿ ತೆಳಿವುತ್ತು ಅಮ್ಮುಖತ್ತಾಲೇ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲೇ ರುಚಿಯುಮ್, ತ್ವರ್ಮಿಯುಮ್, ನಿಲಿಸ್ತಿತ್ತು.

ಇವತ್ತೆಯೆಲ್ಲಾನ್ಮ-ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಸಮಸ್ತ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ಪದ ಯೋಜನೆ, ವಾಕ್ಯಯೋಜನೆಗಳೆಂದುಂಟಾಗುವ ಅಧಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಕಾಶ ಪಿಕ್ಟರ-ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವ, ರಹಸ್ಯತ್ರಯ-ತ್ತಿಲ್ - ರಹಸ್ಯತ್ರಯದಲ್ಲಿ, ಪದ ವಾಕ್ಯ ಯೋಜನೆಗಳು, ಇರುಕ್ಕಂಪಡಿ - ಇರುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಎಂದರೆ ತೋರಿ ಬರುವ ಕ್ರಮವನ್ನು, ತೊಲ್ಲುಗಿರೋಮ್ - ಹೇಳುವೆವು, ಉಪದೇಶಿಸುವೆವು. ಎಂಬ ಭಾವವು. ಪದವಾಕ್ಯಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲದೆ ಉಪದೇಶಿಸುವ ಸಿಕ್ಕಿದ ಎಲ್ಲಾ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲವು. ಅವುಗಳಿಂದ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಅರ್ಥಗಳು ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡುತ್ತವೋ, ಹಾಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುವೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳು ಯಾವುವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು. ಅದುದರಿಂದ ಪರಮ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾದವು ಆ ಅರ್ಥ ಗಳೆಂಬ ಭಾವವು ದೋಷಿತವು. ಪದವಾಕ್ಯ ಯೋಜನೆ ಎಂಬುದರಿಂದ ಪದಯೋ ಜನೆಯಿಂದಲೂ ವಾಕ್ಯಯೋಜನೆಯಿಂದಲೂ ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಪ ದೇಶಿಸುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು.

ರಹಸ್ಯತ್ರಯದ ಉಪಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರೋತ್ತರ ಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ರಹಸ್ಯತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಮೂಲಮಂತ್ರವನ್ನೂ, ಅನಂತರ ದ್ವಯ ವನ್ನೂ ಕೊನೆಗೆ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕವನ್ನೂ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಪದಯೋಜನಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಹುದು; ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ದಯಪಾಲಿ ಸುತ್ತಾರೆ. ಅವತ್ತಿಲ್ - ಆ ಮೂರು ರಹಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಮುರ್ಫಡ - ಮೊದಲಾ ತಿರುಮನ್ತ್ರಂ - ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರವು, ಪರಶೇಷಕ್ಕೆ ಕರಸ ಸ್ವರೂಪಾದಿಗಳ್ಳಿ - ತಾಮ್ರ ಪುಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿರುವ ಅನಂದವನ್ನೂ, ತನ್ನ ಮತ್ತು ಪರ ಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ, ಅದಿ ದಪದಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧ ಸ್ವಭಾವಾದಿಗಳೂ ಉಪಾಯ ಸ್ವರೂಪ ಮೊದಲಾದವುಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪ ಟ್ಟವು, ತೆಳಿವಿತ್ತು - ತಿಳಿಸಿ, ಅಮ್ಮುಕತ್ತಾಲೇ - ಆ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲೇ-ಅನಾಥಿ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಉಪಪಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ.

ಉಪಾಯಾಧಿಕಾರ ಪ್ರಾಯೋ ಯಾಚ್ಛಾಕ್ಯಮ್. ಇಪ್ಪದಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾನ

ತೋಲಗುವದರ ಮೂಲಕ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಲೇ ನಿರತತಯಾ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಭೋಗಾನಂದ ಮತ್ತು ಆತನಿಗೆ ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಜ್ಞಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಪತ್ತಿನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ರುಚಿ ಯನ್ನೂ, ತೃಪ್ತಿಯನ್ನೂ, ವಿಳಸಿತ್ತು - ಉಂಟುಮಾಡಿ, ಉಪಾಯಾಧಿಕಾರ ಪ್ರಾಯೋ - ಭರಣ್ಯಾಸ ರೂಪವಾದ ಉಪಾಯದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣಾಧಿಕಾರವ ನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ದ್ವಯಮನ್ತ್ರದ ಮೂಲಕ ಭರಣ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಪರಿ ಪೂರ್ಣ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು, ಉಚ್ಛಾಕ್ಯಮ್ - ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ; ಇಲ್ಲಿ ರುಚಿತ್ವರೈ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಮೋಕ್ಷಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಅರ್ಥಾತ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಗಳೆರಡೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವು. ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಇವೆರಡೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹಿಂದೆ "ಅರ್ಥಾತ್ಮೇನ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು. ೯೦೪ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ದ್ವಯದ ಮೂಲಕ ಭರಣ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರದ ಉಪಪಾದನೆಯು ದ್ವಯಕ್ಕೆ ಪೂರೈಭಾವಿ ಇದೆಬೇಕೆಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದವು ಭಾವವು ದ್ವಯದ ಮೂಲಕ ಭರಣ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಸ್ವರೂಪವ ನನ್ನೂ ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವು ಪ್ರಕಾಶವಡಿಸಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಜ್ಞಾನಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ (೧) ತನ್ನ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಗಳೂ, ಆತನಿಗೂ ತನಗಿರುವ ಸಂಬಂಧವು, ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇನೇ ಶೇಷಭೂತನು ಪರತಂತ್ರನು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವು (೨) ತನಗೆ ಪ್ರಾಶ್ನವಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಗಳು ಕಳೆದು ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಲಭವಾದ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯೂ, ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ತ್ವರಿತವೂ (೩) ಇದಕ್ಕಾಗಿ ತಾನು ಭರಣ್ಯಾಸವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಬೇಕೆಂಬ ಜ್ಞಾನವೂ ಸಹ ಉಂಟಾಗು ತ್ತೆನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಪಂಚೇಷತ್ಪ್ರಕರಸಪ್ತೋಪಾದಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿತ್ತು ಎಂದು ತೋರುವದರಿಂದ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಧಾನಪ್ರತಿತಂತ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ, ಅರ್ಥ ಪಂಚಕಾಧಿಕಾರ, ತತ್ಪ್ರಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅರ್ಥಗಳಿಲ್ಲಾ ಇದರಲ್ಲಿ ಅದಗಿನೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪ್ರಾಶ್ನಪ್ರಾಪ್ತೃಭಾವಗಳು ಪರ ಮಾತ್ಮ ಜೀನಾತ್ಮರಲ್ಲುಂಟೆಂಬುದು ಈ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರುವದಿಲ್ಲದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ಇದರಿಂದ ಸೂಚಿತವು. ಅದಿ ಸದದಿಂದ ಉಪಾಯ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರ ಪರಿಕರ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರವದನಾಧಿಕಾರಗಳೆಲ್ಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿ ಸ್ವೀಕರಣಾಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರವದನಾಧಿಕಾರ ಪರಿಕರಗಳು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ನನುಡೈಯ ಫಲವೇಕ್ಷಾಪೂರೈಕೋಪಾಯ ವಿಶೇಷಾನುಷ್ಠಾನ ಪ್ರಕಾಶತ್ವೈ
ದ್ವಯಮ್ ವಿಶದಮಾಗ ಪ್ರಕಾಶಿಸ್ತಿಕ್ಕುಮ್. ಇವುಸಾಯ ವಿಶೇಷತ್ವೈ

ಐರೋಧಿಯು ತೊಲಗಬೇಕೆಂದೂ, ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥವಂಚಕಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯವು, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿ ಪೂರ್ವಕಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲ್ಲೇ ರುಚಿ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಷ್ಟ ಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪವಾದ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವು ಯದ್ವಾಪವೆಂದು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದೂ ಸಹ ಅನುಪಮ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಉಪಾಯಾಧಿಕಾರ ಪೂರ್ವಿಯೊಂದುವರಿಂದ ಉಪಾಯ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ, ಮನುಷ್ಯತ್ವಾಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವರಿಂದ ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಮೇಲೆ ಅರ್ಥಾನುಪಾಸನಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮಸ್ತಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ ಈ ಮೂಲ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ ಎಂಬ ಭಾವವಿಂದ “ಅನತ್ತಿಲ್” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿದ ವಾಕ್ಯವಿಂ ತಿಳಿಸಿರತ್ತಾರೆ ಮೂಲಮಂತ್ರದಿಂದೊಂಟಗನ ಜ್ಞಾನವೂ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಯಾವುವು ಎಂದರೆ ವೇದೋಪಾಯಾಧಿಕಾರಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉಂಟುಮಾಡುವದು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಮುಂದೆ ದ್ವಯಮಂತ್ರದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೆಂದುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಜ್ಞಾನಮೂಲಕ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದವನಿಗೆ ಭರಣ್ಯಕರೂಪೂಪಾಯಾಸುಷ್ಣನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ದ್ವಯವ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆಮಾಡುವದರಿಂದ ಇದು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಂತ್ರವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಇದು ಕರಣಮಂತ್ರವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇಪ್ಪದಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾನವನುಡೈಯ ಹೀಗೆ ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದ ಮನುಷ್ಯನಿನ, ಫಲಾಪೇಕ್ಷಾ ಪೂರ್ವಕ - ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿಯೂ ಪರತನ್ತ್ರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತನಗೆ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಶ್ರೀಯುಕ್ತನತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಹೊಂದಿ ಲೋಕದೊಂಟಿಗಳಿಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಎಸಗುವದು ; ದ್ವಯದ ಉತ್ತರ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುವದರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ಉಪಾಯ ವಿಶೇಷಾನುಷ್ಠಾನ ಪ್ರಕಾಶತ್ವೈ - ಶರಣಗತಿ ರೂಪವೆಂದ ಉಪಾಯ ವಿಶೇಷದ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕನುಷ್ಠಾನ, ಪೂರ್ವಿಕದಲ್ಲೂ ದ್ವಯಂ - ಜ್ಞಯಮನ್ತ್ರವು, ವಿಶದಮಾಗ ಪ್ರಕಾಶಿಸ್ತಿಕ್ಕುಮ್ - ಸ್ಫುಟಿತರವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ. ದ್ವಯದ ಪೂರ್ವಿಕದಲ್ಲೂ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಪ್ರಕಾರವೂ, ಉತ್ತರ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ಫಲವು, ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದುದರಿಂದ ಮೂಲಮಂತ್ರವು ಅಧಿಕಾರ ಸೂಚಕ ಮನ್ತ್ರವು, ಮನ್ತ್ರಶ್ರೇಷ್ಠವು, ದ್ವಯಪಾಪಹೀನ

ವಿಧಿಶ್ಚಿರದು ಚರಮಶ್ಲೋಕಮ್. ಇನ್ಯೆ ಮೂನ್ರಿಲುಮ್ ತನಿತ್ತನಿಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಅರ್ಥಜ್ಞಳುಮ್ ಶಾಬ್ದಮಾಗವುಮ್, ಅರ್ಥಮಾಗವುಮ್ ಕಾಣಲಾ ನಾಗಿಲುಮ್ ಓರೊನ್ನಿಲೇ ಓರೊನ್ನಿ ನೋಕ್ಕಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್.

ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನರೂಪ ಕರಣಮುನ್ಮನಾದುದರಿಂದ ಮನ್ತ್ರರತ್ನವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಇನೇರಣೇ ಸಾಕಷ್ಟವೇ? ಮೂರನೆಯ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದ ಉಪಯೋಗವೇನು? ಎಂದರೆ ಮುಂದಿರವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಈ ಭರಣ್ಯಾಸ ರೂಪೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಹತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ಚರದು ಶ್ಲೋಕವು ವಿಧಿಸುವದರಿಂದ ಸರಮ ಹಿತೋಪದೇಶ ಮಂತ್ರವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವ್ವುಸಾಯ ವಿಶೇಷಕ್ಕೆ - ದ್ವಯ ಮಂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಭರಣ್ಯಾಸ ರೂಪವಾದ ಉಪಾಯ ವಿಶೇಷವನ್ನು, ವಿಧಿಶ್ಚಿರದು - ವಿಧಿ ಎಂದರೆ ಆಚಾರ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ದೋಧಿಸುವಂತಾದ್ದು. ದ್ವಯಮುನ್ಮನವು ಅನುಷ್ಠಾನವಾಗಿ ಮುಖ್ಯವು. ಅದು ಒಂದೇ ಸಾಲದೋ, ಮೂಲಮಂತ್ರ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕಗಳೂ ಸಹ ಅವಶ್ಯಕವೋ? ಮೂರರ ಛಾನ್ನವೂ ಬೇಕೋ? ಎಂದರೆ ಮೂರೂ ಭರಣ್ಯಾಸವಿಷಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಮೂರೂ ಅವಶ್ಯಕವು; ಹೇಗೆಂದರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೂರರ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇನ್ಯೆ ಮೂನ್ರಿಲುಮ್ - ಈ ಮೂರು ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲೂ, ತನಿತ್ತನಿಯೇ - ಪೃಥಕ್ಪೃಥಕ್ವಾಗಿ, ಎಲ್ಲಾ ಅರ್ಥಜ್ಞಳುಮ್ - ತತ್ತ್ವ ಹಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ವಿಷಯವಾದ ಎಲ್ಲಾ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳೂ, ಶಾಬ್ದಮಾಗವುಮ್ ಅರ್ಥಮಾಗವುಮ್ ಕಾಣಲಾ ನಾಗಿಲುಮ್ - ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೂ ಅರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಈ ಮೂರರಲ್ಲೂ ಕಾಣಬಂದರೂ, ಓರೊನ್ನಿಲೇ - ಒಂದೊಂದರಲ್ಲೇ, ಓರೊನ್ನಿ - ಒಂದೊಂದು ಭಾವವು, ನೋಕ್ಕಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಉಪಸಾಧಿತವಾಗಿದೆ. ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಅಧಿಕಾರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ, ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಿತೋಪದೇಶ ರೂಪವಿಧಿಯೂ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉಪಸಾಧಿತವು, ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರ ಸಂಪಾದಕ ಛಾನ್ನವು ದ್ವಯ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ವ್ಯಕ್ತವಲ್ಲವೆಂದೂ, ದ್ವಯದಲ್ಲಿರುವ ಅನುಷ್ಠಾನವು ಮಿಕ್ಕಿರದರಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟು ವ್ಯಕ್ತವಲ್ಲವೆಂಬುದೂ, ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದ ವಿಧಿರೂಪ ಹಿತೋಪದೇಶವು ಮಿಕ್ಕಿರದರಲ್ಲೂ ವ್ಯಕ್ತವಲ್ಲವೆಂಬುದು ದ್ವ್ಯೇತಿತವು. ಮೂಲ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪುರೂಷಜ್ಞಾನವೂ, ದ್ವಯದಿಂದ ಆ ಚಾನ್ನದ ಮೂಲಕ ಅನುಷ್ಠಾನವೂ, ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಸಮರ್ಥನೆಯೂ, ಹೇಳಲ್ಪಡುವವು ಎಂಬುದು ಸಂಗ್ರಹಾಭಿಪ್ರಾಯವು. ಅದುದರಿಂದ ಮೂರೂ ಅದರರ್ಥವುಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟಮತಃ ಮೂಲಮಂತ್ರ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕಾರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ, ಅನೇಕರ ದ್ವಯ

ದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನವೂ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಕ್ರಮವೇನೋ ಸರಿಹೋಯಿತು. ಆದರೆ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕವು ವಿಧಿ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದರೆ ವಿಧಿಯಾದನಂತರವಲ್ಲವೇ ಅನುಷ್ಠಾನವು, ಅದುದರಿಂದ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕವಾದನಂತರವಲ್ಲವೇ ದ್ವಯಮಂತೋಪಸಾದನವು ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪ ತಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಎಂದೆಂದೇ—ಮೂಲವಂತ್ರನ ಕೆಲಭಾಗಗಳ ಉಪಪಾದನೆಯುದ್ವಯದಲ್ಲೂ ದ್ವಯದ ಕೆಲಭಾಗದ ಉಪಪಾದನೆಯು ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಅಡಗಿರುವದರಿಂದ ಮೂಲ ಮಂತ್ರ-ವ್ಯಯ, ಚರಮ ಶ್ಲೋಕವೆಂಬ ಕ್ರಮವು ಸಾಧುವೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಚರಮ ಶ್ಲೋಕವು ದ್ವಯ ಮಂತ್ರದ ಉಪಪಾದನೆಯೆಂದೂ ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಈ ಭಾವವನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಥವಾ ಭರಣ್ಯಸಾನುಷ್ಠಾನವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಅನುಷ್ಠಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಸರ್ವ ಭರಣ್ಯ ಪರಿತ್ಯಕ್ತೃಃ ಏಂಬುದರಿಂದ ಹೇಳಿ, ಅಂತಹ ಭರಣ್ಯಸಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಾಸ ಉಂಟಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾಮೇಲಕಂ ಮತ್ತು ಮಾಶುಭಕ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿರುವದರಿಂದ, ದ್ವಯಾನುಷ್ಠಾನದ ದೃಢೀಕರಣವು ಚರಮಶ್ಲೋಕನೆಂದೂ ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಅನುಷ್ಠಾನ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸದ ಸ್ಥಿರೀಕರಣವು ಮಾಡಲ್ಪಡುವದರಿಂದ, ದ್ವಯಾಂತರ ಚರಮಶ್ಲೋಕದ ಉಪಪಾದನೆಯು ಉಪಪನ್ನವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಕತ್ವದ ಮತ್ತ ಜೀವಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವಿಧಾನವೇ ಭರಣ್ಯ ಸಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ, ಅದೇ ಪ್ರಧಾನಾಂತವು. ಶರಣ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲ ಇವೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದ್ವಯದಲ್ಲಿ ವಿಧೇಯಾಂತವು. ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈ ಶರಣಾಗತಿ ರೂಪೋಪಾಯ ವಿಧಿಯ ಸಮಾಪ್ತಿಯೇ ಮುಖ್ಯಾಂತವು. ಇವುಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಅದುದರಿಂದ ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ, ಮೂರೂ ಅವಶ್ಯಕವೇ ಎನಿಸ ಒಂದೊಂದೇ ಸಾಲದು. ಮೂರರ ಜ್ಞಾನವೂ ಅವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದಲೇ ರಹಸ್ಯತ್ರಯವೆಂಬುದೇ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಾಯಿತು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಶಾಸ್ತ್ರ ಬಾಹ್ಯದಿಂದಲೂ, ಕಾಲದ ಅಲ್ಪತ್ವದಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಸಾರತಮವಾದುದನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳುತ್ತೇನೆಂಬ ಸಜ್ಜಲ್ಪಕ್ಕೆ ನುಗುಣಿಸಿದೆಯೇ ಈ ಮೂರೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿತವೆಂಬ ಭಾವವು ಸೂಚಿತವು.

ರಹಸ್ಯತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರಾಂಶತ್ವತ್ರಯಗಳೆ ನಿಸರಣೆಯುಂಟು.

ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯ - ಮೂಲ ಮಂತ್ರದ, ಪ್ರಥಮ ಪದತ್ರಯ - ನೊಡಲು ಪದಾಂಶ ಪ್ರಣವದ, ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರತ್ರಯ - ಓಂ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಅ, ಉ,

ರಹಸ್ಯತ್ರಯೇ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ವಿನರಣ ವಿನರಣೀಯ ಭಾವೋಸ್ತಿ.

ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತಿಲ್ ಪ್ರಥಮ ಪದತ್ತಿಲ್ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರತ್ತಿಲೇ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಮಾನ ಶರಣ್ಯ ಪರ (ತ) ತ್ವತ್ತೈಯುಮ್, ಇದಿಲ್ ಮಧ್ಯಮ ತ್ವತೀಯಪದ ಜ್ಞಳಿಲೇ ಪ್ರತಿಪನ್ನಮಾನ ಉಪಾಯೋಪೇಯಜ್ಞಳೈಯುಮ್ ಅಡೈವೇ ವಿಶದಮಾಕ್ಕುಕಿರದು ದ್ವಯಮ್

ನೆ ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ ಅಕಾರದಲ್ಲಿ, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಮಾನ-ಸಂಕ್ಷೇಪ, ನಾಗ ಅಡಗಿರುವ, ಶರಣ್ಯಪರತ್ವತ್ವೈಯುಮ್ - “ಅಕಾರೋವೈವಿಷ್ಟುಃ” “ಅಕಾರೋ ವಿಷ್ಟುವಾಚಕಃ” “ಅಕಾರಾರ್ಥೋವಿಷ್ಟುಃ” “ಅಕಾರೋವಿಷ್ಟು ರಿತ್ಯುಕ್ತೋ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರವಾಗಿ, ಸರ್ವ ಲೋಕಕ್ಕೂ ರಕ್ಷಕ ನ್ನಾದ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟಸ್ವತೆಯನ್ನು, ಶರಣ್ಯ ಪರತತ್ವತ್ವೈಯುಮ್ ಎಂಬ ಪಾಠವಾದರೆ, ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣ್ಯನಾನ ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ ಜಗತ್ಕಾರಣನಾಗಿ ತನ್ನೂಲಕ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಪರತತ್ವವಾದ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ, ಎಂಬರ್ಥವು. ಇದಿಲ್-ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ, ಮಧ್ಯಮ ತ್ವತೀಯ ಪದಜ್ಞಳಿಲೇ-ಎರಡನೆಯ ಪದವಾದ ನಮ ಶ್ವಬ್ದದಲ್ಲೂ, ಮೂರನೆಯ ಪದವಾದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುವುಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಪನ್ನಮಾನ-ತೋರಿಬರುವ, ಉಪಾಯೋಪೇಯಜ್ಞಳೈಯುಮ್-ನಮಶ್ವಬ್ದದಿಂದ ಶರಣಾಗತಿರೂಪ ಉಪಾಯವನ್ನು, ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ಉಪೇಯವಾದ ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನೂ, ಅಡೈವೇ - ಹೊಂದುವಿಕೆಯನ್ನು, ದ್ವಯಂ - ದ್ವಯಮನ್ತ್ರವು, ವಿಶದಮಾಕ್ಕುಕಿರದು - ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಪರದೇವತಾ ಪಾರಮಾರ್ಥ್ಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯೇ ಪರತತ್ವವೆಂದೂ, ಸಾಜ್ಞಪ್ರಪದನಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಭರಣ್ಯಸವೇ ಉಪಾಯವೆಂದೂ, ಫಲವು ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವಾದಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಶೇಷಿ ಕೈಂಕರ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೆಂದೂ, ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ದ್ವಯವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಶರಣ್ಯ ಪರತ್ವವು ಅಕಾರದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದನವೆಂಬುದು ಆನರಕ್ಷಣೇ ಎಂಬ ಧಾತ್ವರ್ಥದಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತವು; ಅಕಾರದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥಗಳು ನಾಲ್ಕು (೧) ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವವು (೨) ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವವು (೩) ಸರ್ವಶೇಷಿತ್ವವು (೪) ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿತ್ವವು, ಎಂಬದಾಗಿ ಹಿಂದೆಯೇ ಉಪಪಾದಿತವು. ಅಕಾರವು ಉಪಾಯವನ್ನೂ ಉಪೇಯವನ್ನೂ ಎರಡನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಅದರಿಂದಲೇ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಆ ಪ್ರಮಾಣವು ಯಾವುದೆಂದರೆ — “ಏನ ಮಕ್ಷೇರ ರೂಪೇಣ ಕಾರಣತ್ವಮಿಹೋದಿತಮ್ | ರಕ್ಷಕತ್ವಂಜ ಧಾತ್ವರ್ಥಾತ್ ಶೇಷಿತ್ವಂ ಪದರೂಪತಃ | ಶ್ರೀಶತ್ವಂ ವಾಚ್ಯಗತ್ಯಾಚ ಯುಜ್ಯತೇ ಪರಮಾತ್ಮನಃ” ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಅರ್ಥಗಳು ತೋರಿ

ಇದಿಲ್ “ಪ್ರಪದ್ಯೇ” ಎಜ್ಜರಪದತ್ತಿಲ್ ಉತ್ತಮನಾಲೇ ವಿನಕ್ಷಿತ ಮಾನ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷತ್ವೈಯುಮ್, ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಮಾನ ಉಪಾಯಾಂತರ ನೈರಪೇಕ್ಷ್ಯತ್ವೈಯುಮ್, ಉಪೇಯತ್ತಿಲ್ ನಮಶ್ಚಬ್ಬ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಮಾನ ವಿರೋಧಿ ನಿವೃತ್ಯಂಶತ್ವೈಯುಮ್ ವೆಳಿಯಿಡ.ಗಿರದು ಚರಮಶ್ಲೋಕಮ್.

ಬರುತ್ತನೆ; ಹೀಗೆ ರಕ್ಷಕತ್ವದಿಂದ ಉಪಾಯತ್ವವೂ, ಶ್ರೀಶತ್ವದಿಂದ ಉಪೇಯತ್ವವೂ ಅಕಾರಶಬ್ದ ಒಂದರಿಂದಲೇ ತೋರಿಬಂದರೂ, ನಮಶ್ಚಬ್ಬವು ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನೂ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವು ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನೂ ಭೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ಯವು ವ್ಯಕ್ತವು; ಹಿಂದೆ ಅರ್ಥಸಂಚಾರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ, “ಅದೌ ಪ್ರಾಪ್ಯಂ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಕಾರದಲ್ಲೂ ಸೂಚಿತವೆಂದೂ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ—೩೨೨ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಇಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮ ತೃತೀಯಪದಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಾಯವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಇಷ್ಟೋಪಾಯಂತು ಆಯನ ನಮಸೋಃ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಉಪಾಯವು ನಮಸ್ಸೆಂಬ ಎರಡನೆಯ ಪದದಲ್ಲೂ, ಮೂರನೆಯ ಪದವಾದ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲೂ ಆಯನ ಎಂಬುದರಿಂದಲೂ ಬೋಧಿತವು ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಉರ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯರಾದ ಜೀವಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಆಯನಂ ಉಪಾಯನು ಎಂಬರ್ಥವು ಬೋಧಿತವು. ಆದುದರಿಂದ ಮಧ್ಯಮತೃತೀಯ ಪದಜ್ಞಿಗಳಿಲೇ ಪ್ರತಿಪನ್ನಮಾನ ಉಪಾಯೋಪೇಯಜ್ಞಿತ್ವೈಯುಮ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದು ಕ್ರಮಾಂಕಾರ ಮಾತ್ರವೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಈ ಮೂರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು (೧) ಶರಣ್ಯಪರತ್ವ (೨) ಉಪಾಯ (೩) ಉಪೇಯ ಭಾವಗಳೆಲ್ಲಾ ದ್ವಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇವರಿಂದ ಮುಂದೆ ದ್ವಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುವೆವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಆದುದರಿಂದ ದ್ವಯವು ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ವಿವರಣಾವೆಂದೂ ಭಾವಿಸಬಹುದೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಮುಂದೆ ದ್ವಯಾರ್ಥದ ವಿವರಣೆಯು ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಉಂಟೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ — ಇದಿಲ್ - ಈ ದ್ವಯಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ, ಪೂರ್ವಖಂಡದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಎಜ್ಜರಪದತ್ತಿಲ್ - ಶರಣಮಾಹು ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲೂ, ಉತ್ತಮನಾಲೇ ವಿನಕ್ಷಿತಮಾನ - ನಾನು ಶರಣುಹೊಂದುವೆನ್ನೆಂಬ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಅಧಿಕಾರ ವಿಶೇಷತ್ವೈ-ಅನನ್ಯ ಶರಣತ್ವ, ಆಕಿಂಚನ್ಯತ್ವಾದಿಗಳಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗುವ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ತನ್ನನ್ನೂ, ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಮಾನ ಉಪಾಯ ನೈರಪೇಕ್ಷ್ಯತ್ವೈಯುಮ್, - ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ಚರಣಂ ಶರಣಂ ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ತಾನು ಅನನ್ಯಗತಿಕನಾಗಿ ಆತನ ಪಾದದ್ವಯವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿ

ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸ್ಯ ಉಪಜೀವ್ಯತೋಪಪಾದನಮ್.

ಇವೈ ಮೂನುಮ್ ನಮುಕ್ಯು ಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನಫಲನಿದಾನಜ್ಞಳಾಯ್ ಕೊಂಡು ಧಾರಕ ಪೋಷಕ ಭೋಗ್ಯಜ್ಞಳಾ. (೧) “ವ್ಯಕ್ತಂ ಹಿ ಭಗವಾ

ಬರುವದಂದ, ಪರಮಪುರುಷನಲ್ಲದೆ ಬೇರೇ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲವು ಮತ್ತು ಶರಣಾಗತಿಯ ಪಂಕರಗಳ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಯಾವ ಸಾಧನಗಳ ಅಸೇಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲವು ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನೂ ನಮಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಮಾನ - ಉತ್ತರಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ “ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ನಮಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ, ವಿರೋಧಿನಿವೃತ್ತತ್ವಂಶ ತ್ವೈಯುಮ್ - ವಿರೋಧಿ ಪರಿಹಾರ ವಿಷಯವನ್ನೂ, ಚರಮಶ್ಲೋಕವು ವೇಳೆಯಿಡುಗಿರದು-ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ದ್ವಯಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಮೂರು ಅಂಶಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯನ್ನು ಚರಮಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಎಂದು ಹೇಳಿ ದ್ವಯಾರ್ಥದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಚರಮಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು, ಆ ಮೂರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ—(೧) ಅನನ್ಯ ಶರಣತ್ವ, ಅಕಿಂಚನ್ಯವಿರವ ಅಧಿಕಾರ ವಿಶೇಷವು (೨) ಶರಣಾಗತಿಯಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯೋಪಾಯ ನೈರವೇಕ್ಷ್ಯವು (೩) ವಿರೋಧಿನಿವೃತ್ತಿಯೂ; ಇವುಗಳ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದ ಉಪಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಸಜ್ಜಹವಾಗಿ ಅನನ್ಯ ಶರಣತ್ವ ಅಕಿಂಚನ್ಯಗಳು ಮಾರುಚಿ ಎಂಬಲ್ಲ, ಮಾರುನೇಕು ಶರಣಾನ್ವಜ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅನ್ಯೋಪಾಯ ನೈರವೇಕ್ಷ್ಯವು, ಮೋಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಿ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಡುವುವು.

ವಸು ರಹಸ್ಯವೂ ಅನಶ್ವಕವಾಗಿ, ಹೇಗೆ ಉಪಜೀವ್ಯವೆಂಬುದು.

ಹೀಗೆ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ವಿವರಣೆಯು ದ್ವಯವಾಗಿಯೂ, ದ್ವಯದ ವಿವರಣೆಯು ಚರಮಶ್ಲೋಕವಾಗಿಯೂ, ಅದನಂತರ ಮೂರು ರಹಸ್ಯಗಳ ಅವಶ್ಯಕವೇನು? ದ್ವಯವು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮನ್ತ್ರವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷದಾಯಕವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅದು ಒಂದೇ ಸಾಕಲ್ಲವೇ? ಮೂರೂ ಹೇಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಧಾರಕ ಪೋಷಕ ಭೋಗ್ಯಗಳಾಗಿ ಮೂರೂ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ ಉಪಜೀವ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಇವೈ ಮೂನುಮ್ - ಈ ಮೂರು ರಹಸ್ಯಗಳೂ, ನಮುಕ್ಯು - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿರುವ ನಮಗೆ, ಅನನ್ಯ ಶರಣರಾಗಿ, ಅಕಿಂಚನರಾಗಿರುವ ನಮಗೆ, ಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನಫಲನಿದಾನಜ್ಞಳಾಯ್ ಕೊಂಡು ಧಾರಕ ಪೋಷಕ ಭೋಗ್ಯಜ್ಞಳಾ - ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ಪರಸ್ವರೂಪ, ತತ್ಸಂಬಂಧಾದಿ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವು ಧಾರಕವಾಗಿಯೂ, ಚರಮಶ್ಲೋಕವು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಪೋಷಕವಾಗಿಯೂ,

(೧) ಸಾರದೀಯ

ದೇವ ಸ್ವಾಸ್ತಾನಾಂ ರಾಯಣ ಸ್ವಯಮ್ | ಅಸ್ತಾಕ್ಷರ ಸ್ವರೂಪೇಣ
ಮುಖೇಷು ಪರಿವೃತೇ ಏಜ್ಞ ರಪಡಿಯೇ, ದೇಶಿಕಜಿಹ್ವೆಯಿಲೇ ಇರುನ್ನು,

ದ್ವಯವು ಫಲವಾದ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಹೇತುವಾಗಿ ಉಪಾಯಾನು
ಷ್ಠಾನರೂಪವಾಗಿ ನಿರತಿಶಯ ಸುಖದಾಯಕವೆಂದು ರಿಂದ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿಯೂ,
ಇವೆ. ಪ್ರಥಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ದ್ವಯವು ಅನುಷ್ಠಾನವರವು, ದ್ವಿತೀಯಾದಿ ಜಸ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೋಗ್ಯವೆಂಬುದೂ ಸೂಚಿತವು. ಹೀಗೆ ಮೂಲಮುಕ್ತವು ಧಾರಕವು
ದ್ವಯವು ಭೋಗ್ಯವು, ಚರಮಶ್ಲೋಕವು ಪೋಷಕವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ
ಮೂರು ರಹಸ್ಯಗಳೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಉಪಜೀವ್ಯಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು.
ಸಸ್ಯಕ್ಕೆ ಭೂಮಿಯು ಧಾರಕವಾಗಿ ನೀರು ಮೊದಲಾದವು ಪೋಷಕವಾಗಿ ಬೀಜವು
ಭೋಗ್ಯವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಸಸ್ಯಕ್ಕೆ ಮೂರೂ ಅವಶ್ಯವೋ, ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಮುಂದಿನ ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಇವು ಮೂರು ವಸ್ತುಗಳು ಧಾರಕಪೋಷಕ
ಭೋಗ್ಯಗಳು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. — ಇನ್ನೆ ಮೂನ್ಮಮ್ -
ಇವು ಮೂರೂ, ಮೂಲಮುಕ್ತ ಚರಮಶ್ಲೋಕ ದ್ವಯ ಮುಕ್ತಗಳು ಮೂರೂ ಕ್ರಮ
ವಾಗಿ, ನಮಸ್ಕ-ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಗಳಾಗಿರುವ ನವ ಗೆಲ್ಲಾ, ಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನ ಫಲ
ನಿದಾನಜ್ಞಾನಯ ಕೊಂಡು ಧಾರಕಪೋಷಕ ಭೋಗ್ಯಗಳ - ಮೂಲ
ಮುಕ್ತವು ಸ್ವರೂಪಾದಿ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಧಾರಕವು, ಜ್ಞಾನವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ
ಅಸ್ತಿಭಾರವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಚರಮಶ್ಲೋಕವು ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ
ಕಾರಣವಾಗಿ ಪೋಷಕವು, ಹಿತರೂಪವಾದ ವಿಧಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅನುಷ್ಠಾನವು ಉಂಟಾ
ಗ ವದಿಲ್ಲವು ; ಹಿತೋಪದೇಶವು ಉಪದೇಶಾನುಗುಣವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ನಿದಾನವು
ಎಂದರೆ ಕಾರಣವು. ಹಾಗೆಯೇ ದ್ವಯವು ಫಲವಾದ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣ
ವಾಗಿ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದರಿಂದ ಭೋಗ್ಯವು ; ಪ್ರಥಮಾನುಷ್ಠಾನವು
ಉಪಾಯವಾಗಿ, ಅನಂತರೋಚ್ಚಾರಣೆಗಳೆಲ್ಲಾ ತದನುಸಂಧಾನವಾಗಿ ಭೋಗ್ಯವೆಂಬ
ತಾತ್ಪರ್ಯವು ; ಅದುದರಿಂದ ದ್ವಯೋಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ಸತತಮಾಡಬೇಕೆಂದು
ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಇವು ಮೂರೂ ಧಾರಕ ಪೋಷಕ ಭೋಗ್ಯ
ಜ್ಞಳೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಮೂರೂ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಿರುವೆತ್ತವು ಹೇಗೆ ಧಾರಕವು, ಚರಮಶ್ಲೋಕವು ಪೋಷ
ಕವು, ದ್ವಯವು ಭೋಗ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. — ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ
ಕಾರಣವಾಗಿ, ಹೇಗೆ 'ಸ್ವರೂಪದಾಯಕ'ವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣ
ವನ್ನು ದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ — "ಭಗವಾ - ಹೇಯಪ್ರತ್ಯನೀಕ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರ
ನಾದ, ದೇವಃ - ಸ್ವಯಂಜೋತಿಸ್ಸಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ಲೀಲಾ
ನಿರ್ಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುವ, ನಾರಾಯಣಸ್ವಯಮ್ - ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು

ಶಿಷ್ಯಹೃದಯ ಗುಹಾಂಧಕಾರತ್ರೈ ಕೃಳಿತ್ತು ಪರಶೇಷತೈಕರಸಮಾನ ಪರಿಶುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪತ್ರೈ ನೆಳಿಯಿಟ್ಟು ಸತ್ತಾಲಾಭತ್ರೈ ಪಣ್ಣಗೈಯಾಲೇ ತಿರುಮನ್ತ್ರಮ್ ಧಾರಕಮ್.

ತಾನೇ, ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ, ಮುಖೇಷು - ಮುಕ್ತನನ್ನು ಜಹಿಸುವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ, ಪರಿವರ್ದತೇ - ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾನೆ, ಎಂಬುದು, ವ್ಯಕ್ತೇಂಹಿ - ವ್ಯಕ್ತ ವಾದುದಷ್ಟೇ." ಎಜ್ಜಾರಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗಿ; ದೇಶಿಕೈಜಿದ್ವೈಯಿಲೇ - ಅಚಾರ್ಯನ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ, ಇರನ್ನು - ಇಮ್ಮು, ಶಿಷ್ಯಹೃದಯ ಗುಹಾಂಧಕಾರತ್ರೈ ಕೃಳಿತ್ತು - ಶಿಷ್ಯನ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಜ್ಞಾನರೂಪ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಪರಶೇಷತೈಕರಸಮಾನ - ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ತಾನು ಶೇಷಭೂತನಾಗಿರುವದೇ ತನಗೆ ಮುಖ್ಯ ಅನಂದವಾಗಿರುವ ತನ್ನ ಪರಿಶುದ್ಧ ವಾದ ಎಂದರೆ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಮುಕ್ತವಾಗಿ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ ಜ್ಞಾನತ್ವ, ಅನಂದತ್ವ, ಅಮಲತ್ವಾದಿ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು, ನೆಳಿಯಿಟ್ಟು - ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಸತ್ತಾಲಾಭತ್ರೈ - ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು, ಪಣ್ಣಗೈಯಾಲೇ - ಉಂಟುಮಾಡುವದರಿಂದ, ತಿರುಮನ್ತ್ರಂ ಧಾರಕಂ - ಮೂಲಮನ್ತ್ರವು ಧಾರಕವು. ದೇಶಿಕಜೈಯಿಂದ ಈ ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರವೂ ತದರ್ಥವೂ ಬರುವದರಿಂದ ಅದು ಶಿಷ್ಯನ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಅದರಿಂದ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ; ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನು, ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನವೇತನಗೆ ಸತ್ತಾದಾಯಿಕವೆಂದು ತಿಳಿಯುವನು; ಇದರಿಂದ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ದೇಹಾತ್ಮ ಭ್ರಮವೂ, ಸ್ವತಂತ್ರಾತ್ಮಭ್ರಮವೂ, ತಾನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬ ಭ್ರಮವೂ, ತೊಲಗುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಇದು ಹಿಂದೆ ತತ್ವಕ್ರಿಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ತುಂಬಾ ಅನೋಘವಾದುದೆಂದೂ, "ದಾಸಭೂತಾ ಸ್ವತಸ್ಸರೈ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗಿ ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ದಾಸಭೂತನು ಎಂದು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನಲಾಭವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇದನ್ನೇ ಹಿಂದೆ ಸಾರಣಿಷ್ಠಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ, "ಶಾಖಾನಾ ಮುಪರಿಸ್ಥಿತೇನೈನುನಾಸಾ ಮೂಲೇನ ಲಬ್ಧಾತ್ಮಕಃ" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಲಬ್ಧಾತ್ಮಕಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಅಲ್ಲಿಯೂ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಸತ್ತಾಲಾಭವು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ ಈ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈತನು ಅಚಿತ್ಪ್ರಾಯನೆಂಬ ಭಾವವು. "ಪೊರುಳ್ ಅಲ್ಲದವನನ್ನು ಈ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ "ಪೊರುಳಾಕ್ಕಿ" ಎಂದು ಅಕ್ಕಾರವರು ಗಳು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ವಸ್ತುತ್ವವೇ ಯಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು, "ಅಸ್ತಿ" ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನು ಈ ಚೇತನನು, "ನಾಸ್ತಿ" ಶಬ್ದವಾಚ್ಯವು ಅಚಿತ್ತು; ಅದುದರಿಂದ ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನರಹಿತನು ಅಚಿತ್ಪ್ರಾಯನೆಂಬ ಭಾವವು

ಚರನೋಪಾಯತ್ತಿಲೆ: ಪ್ರವರಿಕ್ಕೃವ್ವುಡಿಯಾನ ಜ್ಞಾನನಿಶೇಷೋಪಚಯ, ಹೇತುವ ಗೈಯಾಲೇ ಶ್ರೋತವ್ಯಶೇಷಮಿಲ್ಲಾದಪಡಿ ಉಪಾಯೋಪದೇಶ ಪರ್ಮನಗಾನಮಾನ ಚರಮಶ್ಲೋಕಮ್ ಪೋಷಕಮ್.

ಶ್ರುತಿಯು ಹಾಗೆಯೇ “ಅಸನ್ನೇನ ಸಭವತಿ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸರಸ್ವತೀಷಿತ್ತವೇ ನೊದಲಾದ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನ ಶೂನ್ಯನನ್ನು ಆಸತ್ತೆಂದೂ, ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನನ್ನು ಸತ್ತೆಂದೂ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. (ತೈ. ಆ. ೬. ೧) ಅದುದರಿಂದ ಸತ್ತಾಜ್ಞಾನ ಪ್ರಯೋಜಕವಾಗಿ ಮೂಲವನ್ನಕ್ಕೆ ಧಾರಕತ್ವವು ಉಪಪನ್ನವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಮುಂದೆ ಚರಮಶ್ಲೋಕವು ಹೇಗೆ ಪೋಷಕವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. — ಚರನೋಪಾಯತ್ತಿಲೇ - ನೊಂಕ್ಷಕ್ಕೆ ಯಾವುದು: ಕಡೆಯ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಹೇತುವಾಗುತ್ತದೋ, ಅದು ಚರನೋಪಾಯವು, ಇಂತಹ ಅನೋಫವಾದ ಉಪಾಯವು ಗೀತಾ ೧೨-೬೬ನೆಯ ಶ್ಲೋಕವಾನ “ಸರಸ್ವಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಚರಮಶ್ಲೋಕವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ; ಅದುದರಿಂದ ಚರನೋಪಾಯತ್ತಿಲೆ: ಎಂದರೆ ಚರಮಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿ ಪರಮಹಿತದಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಉಪಾಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರವರಿಕ್ಕೃವ್ವುಡಿಯಾನ - ದ್ವಯಮಂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಅನುಷ್ಠಿಸುವಹಾಗೆ ಮಾಡುವ, ಜ್ಞಾನನಿಶೇಷೋಪಚಯಹೇತುವ: ಗೈಯಾಲೇ - ಜ್ಞಾನ ವಿಶೇಷ ಸಮೃದ್ಧಿಗೆ ಹೇತುವಾಗುವುದರಿಂದ, ಶ್ರೋತವ್ಯಶೇಷಮಿಲ್ಲಾದಪಡಿ - ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಶರಣಗತಿಯನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಬಹುದಾದುದರಿಂದ, ಕೇಳಬೇಕಾದ ಉಪಾಯಾಂತರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶೇಷವೇನೂ ಇಲ್ಲದಹಾಗಿ, ಉಪಾಯೋಪದೇಶ ಪರ್ಮನಗಾನಮಾನ, ಉಪಾಯದ ಸೌಲಭ್ಯ ಸೌಶೀಲ್ಯಾದಿ ಮಾಹಾತ್ಮೆಯನ್ನೇ ಫಲವಾಗಿ ವುಳ್ಳ - ಚರಮಶ್ಲೋಕಮ್ ಪೋಷಕಮ್ - ಚರಮ ಶ್ಲೋಕವು ಪೋಷಕವು. ಶರೀರವೃದ್ಧಿಗೆ ಹಾಲು ಮೊಸರು ಮೊದಲಾದ ಆಹಾರಗಳು ಹೇತುವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಪೋಷಕಗಳೋ, ಹಾಗೆ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಈ ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ ಪರಮ ಹಿತರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವು “ತಸ್ಯಚ ವಶೀಕರಣಂ ತಚ್ಚರಣಾಗತಿರೇನ” ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ “ವಾಮೋಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ” ಎಂದು ಚರಮಶ್ಲೋಕವು ಉಪದೇಶಿಸುವುದರಿಂದ, ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಈ ಚಿದ್ರೂಪನಾದ ಆತ್ಮಾವಿಗೆ ಈ ಪರಮ ಹಿತೋಪದೇಶರೂಪ ಜ್ಞಾನವೇ ಆಹಾರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪೋಷಕವೆಂಬ ಭಾವವು. ಯಾವಾಗ ಈ ಉಪಾಯ ಜ್ಞಾನವು ಉಂಟಾಯಿತೋ ಇನ್ನು ಮರುವುಸರ ಅನೇಕ್ಷೆಯೂ ಬೇಕಿಲ್ಲದೆ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ತಾನೇ ನಿಂತು ನಡೆಸುವನೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಶ್ರೋತವ್ಯಶೇಷಮಿಲ್ಲಾದಪಡಿ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು

ಸಕೃದುಚ್ಚಾರಣತ್ತಾಲೇ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥಹೇತುವಾಯ್ಕೊಂಡ
ಸದಾನುಸಂಧಾನತ್ತಾಲೇ ಕೃತಾರ್ಥನಾಕೃಗೈಯಾಲೇ ದ್ವಯಂಭೋಗ್ಯಮ್

ಹೆಸರಿತ್ತುವೆ. ಈ ಅರ್ಥವೂ ಕೂಡ ಚರಮಶ್ಲೋಕ ಪೂರ್ವಾರ್ಥದಲ್ಲೇ ಸರಸ್ವ
ಧರ್ಮಾತ್ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಎಂಬಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವೂ ದ್ಯೋತಿಸುವು.
ದೇಹರೈಗ ವೃಷ್ಟಾನ್ನವ ಪೋಷಕವು, ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಗೆ
ಜ್ಞಾನವೇ ಪೋಷಕವೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವಿತ್ತೇ
ಪೋಷಕವೆಂಬುದು ವೆಂಸು ಚರಮಶ್ಲೋಕವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುದರಿಂದ ಪರಮ
ಹಿತವನ್ನೂ ಅದರ ಮಾಹಾತ್ಮೆಯನ್ನೂ ಅದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೇ ಎನಾ
ಅನುಷ್ಠಾನಪರವಾದ ಮನ್ತ್ರವಲ್ಲವೆಂಬುದು ಬೋಧಿಸುವು ; ಅನುಷ್ಠಾನ ಮನ್ತ್ರವಾದ
ರೋ ದ್ವಯವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಮುಂದೆ ದ್ವಯವು ಹೇಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—
ಸಕೃದುಚ್ಚಾರಣತ್ತಾಲೇ - ಒಂದು ಸಲ ಸದ್ಗುರುವು ಹೇಳಿದುದನ್ನನುಸರಿಸಿ
ಶಿಷ್ಯನು ಉಚ್ಚರಿಸುವದರಿಂದ, ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥಹೇತುವಾಯ್ಕೊಂಡು-
ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೇತುವಾಗಿ, ಅನಂತರ ಸದಾನುಸಂಧಾನತ್ತಾಲೇ- “ದ್ವಯಮರ್ಥಾ
ನುಸಂಧಾನೇನ ಸಹ ಸದೈವಂ ವಶಾ” ಎಂದು ಯತಿವರೈರು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದ
ತನಗೆ ಇತರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಯಾವುವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸರಸ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ದ್ವಯವನ್ನು
ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನದೊಂದಿಗೆ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿರುವ
ಮೇರೆಗೆ, ಯಾವಾಗಲೂ ಹೀಗೆ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವದರಮೂಲಕ, ಕೃತಾರ್ಥ
ನಾಕೃಗೈಯಾಲೇ - ಸಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಮ ಪ್ರಯೋಜನವುಳ್ಳವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು
ವದರಿಂದ, ದ್ವಯವು ಭೋಗ್ಯವಾದುದು. ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಗುರುವು ಯಾವನೋ
ಅವನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೆ, ಅವರು ಈ ಅನುಷ್ಠಾನಮನ್ತ್ರವನ್ನು ಹೇಳು
ತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ಈ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಉಚ್ಚರಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಅದನ್ನು ಸಕೃದುಚ್ಚರಿಸತಕ್ಕ
ದ್ದಾಗಿ ಅದೇ ಪರಮ ಹಿತೋಪಾಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಪರಮಪುರುಷನ ಪ್ರಸನ್ನತೆ
ಯಂಟಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು ಪರಮ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವು. ಪ್ರತಿದಿನವೂ
ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಗಳಿಗೆ ಅಜ್ಞವಾಗಿ ಮೂಲಮನ್ತ್ರ, ದ್ವಯ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೂ
ಸಹ, ಅಜ್ಞನ್ಯಾಸಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಜಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ ;
ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ದ್ವಯಮನ್ತ್ರವು ಸಕೃದುಚ್ಚರಣೆಯಿಂದ ಇಂತಹ ನಿರತಿಶಯ
ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಪುನಃ ದುಃಖರೂಪವಾದ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವದರಿಂದ,
ಎಷ್ಟು ಅನೋಘವಾದುದೆಂದು ಅದರ ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಇತರ ವ್ಯಾಸಂ
ಗಾದಿಗಳು ಯಾವುವು ಇಲ್ಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡುವಾಗಲೂ ನಡೆಯುವಾಗಲೂ
ದ್ವಯೋಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪರಮ ಗುರುವಿನಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಹಾಮುನ್ತ್ರಸ್ಯ ಋಷಿಚ್ಛಂದೋ ದೇವತಾದಿ ವಿಷಯಾಃ.

ಇವತ್ತಿಲ್ ತಿರುಮುನ್ತ್ರತ್ತಿನುಡೈಯ ಋಷಿಚ್ಛಂದೋ ದೇವತಾಬೀಜ ಶಕ್ತಿ ವರ್ಣವಿನಿಯೋಗಸ್ಥಾನ ನ್ಯಾಸಾದಿಗಳ್ ಅವ್ವೋಕಲ್ಪ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಜ್ಞಳುಕ್ಕೇಡಾಗ ಕಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟದು.

ರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಭೋಗ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವು ; ನಿರತಿಶಯ ಪುರುಷಾರ್ಥದಾಯಕವು ಈ ಮುನ್ತ್ರವು ಎಂಬುದರಿಂದ, ಸ್ತುತ್ಕಂಠನಾದಿಗಳಿಗಾಗೆ ಭೋಗ್ಯತ್ವವು

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಹಾಮುನ್ತ್ರದ ಋಷಿ ಭಂದಸ್ಸು ದೇವತೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳು.

ಇವತ್ತಿಲ್. ಈ ಮೂರು ರಹಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ತಿರುಮುನ್ತ್ರತ್ತಿನುಡೈಯ-ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮುನ್ತ್ರದ, ಋಷಿ, ಭಂದಸ್ಸು, ದೇವತೆ, ಬೀಜ, ಶಕ್ತಿ, ವರ್ಣ, ವಿನಿಯೋಗ, ಸ್ಥಾನ. ನ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ಕರನ್ಯಾಸ, ಹೃದಯಾದಿ ನ್ಯಾಸ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ, ಅವ್ವೋಕಲ್ಪ ಸಂಪ್ರದಾಯಜ್ಞಳುಕ್ಕು ಈಡಾಗ - ಆಯಾ ಸಾರಾಯಣಾತ್ಮಕ ಹೈರಣ್ಯಗರ್ಭಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ, ಕಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟದು - ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ನ್ಯಾಸಾದಿಗಳು ಬಹು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಅವರವರ ಸಂಪ್ರದಾಯಾನುಗುಣವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ಅನೇಕಕಡೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮುನ್ತ್ರವು ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳುಂಟೆಂಬ ಭಾವವು.

ಸಂಧ್ಯಾವಂದನದ ಉಪಸ್ಥಾನಾನಂತರ, ತನ್ನ ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನೂ ತನಿಯುಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಸಂಧ್ಯಾಜ್ಞವಾಗಿ ಜಪಮಾಡುವ ಕ್ರಮವು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮೂಲಮುನ್ತ್ರದ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಸಜ್ಜೆಮಾಡಿದ ನಂತರ, ಅಸ್ಯ ಶ್ರೀಮದಷ್ಟಾಕ್ಷರಮುನ್ತ್ರಸ್ಯ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮ ಪಾಸೀ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ಋಷಿಃ, ದೇವೀಗಾಯತ್ರೀ ಭಂದಃ, ಪರಮಾತ್ಮಾ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ, ಆಂ ಬೀಜಂ, ಆಯಶಕ್ತಿಃ, ವಿಷ್ಣು ಸ್ತುತ್ವಮ್, ಶುಕ್ಲೋವರ್ಣಃ, ಉದಾತ್ತಾದಿಸ್ವರಃ, ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠಃ, ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಅಥವಾ ಸ್ಥಾನಂ, ಸ್ವಸ್ತಾಮಿಭಾವ ಸಂಬಂಧಃ, ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ;—

ಕರನ್ಯಾಸವು.—ಓಂ - ಅಜ್ಞಾಪ್ಯಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ | ನಮಃ - ತರ್ಜನೀಭ್ಯಾಂ ನಮಃ | ನಾರಾಯಣಾಯ-ಮಧ್ಯಮಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ | ಓಂ - ಅನಾಮಿಕಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ | ನಮಃ - ಕನಿಷ್ಠಿಕಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ | ನಾರಾಯಣಾಯ ಕರತಲ ಕರಪೃಷ್ಠಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ.

ಮೂಲಮನ್ತ್ರಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಉಪನಿಷದಾದ್ಯನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರೇಷು
ಪ್ರಸಿದ್ಧಮ್.

ಇತ್ತಿರುಮನ್ತ್ರ ಮಾಥರ್ವಣ ಕಠಾದ್ಯುಪನಿಷತ್ತುಕ್ಯಳಿಲುಮ್, ಮತ್ತುಮ್
ಮನ್ವಾದಿ (ಸರ್ವ) ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳಿಲುಮ್, ಸಾರಾಯಣಾತ್ಮಕ ಹೈರಣ್ಯಗರ್ಭಾದಿ
ನಾರದೀಯ ಬೋಧಾಯನಾದಿ ಬಹುವಿಧ ಕಲ್ಪಜ್ಞಳಿಲುಮ್, ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ವೈಭವಮಾಯಿರುಕ್ಯಮ್.

ಹೃದಯಾದಿನ್ಯಾಸವು—ಓಂ - ಜ್ಞಾನಾಯ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ,
ಸಮಃ-ಐಶ್ವರ್ಯಾಯ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ, ಸಾರಾಯಣಾಯ-ಶಕ್ತ್ಯೈ ಶಿಖಾಯೈ
ವೌಷಟ್, ಓಂ-ಬಲಾಯ ಕವಚಾಯುಹಂ, ನಮಃ-ನೇತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ತೇಜಸೇ
ವೌಷಟ್, ಸಾರಾಯಣಾಯ-ವೀರಾಯಾಸ್ತ್ರಾಯ ಘಟ್, ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸುವ
ರೋಮಿತಿ ದಿಗ್ವಂಧಃ.

ಧ್ಯಾನಂ—

ಸನ್ಯಂ ಸಾದಂ ಪ್ರಸಾರ್ಯ ಶ್ರಿತದುರಿತಹರಂ ದಕ್ಷಿಣಂ ಕುಂಚಯಿತ್ವಾ |

ಜಾನುನ್ಯಾದಾಯ ಸನ್ಯೇತರ ಮಿತರಭುಜಂ ನಾಗಭೋಗೇ ನಿಧಾಯ |

ಪಶ್ಚಾದ್ವಾಹುದ್ವಯೇನ ಪ್ರತಿಭಟಿತಮನೇ ಧಾರಯಾ ಶಂಖಚಕ್ರೇ |

ದೇವೀ ಭೂಷಾದಿಜುಷ್ಣೋ ಜನಯತು ಜಗತಾಂ ಶರ್ಮ ವೈಕುಂಠನಾಥಃ ||

ಅನಂತರ ಈ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು ಅಷ್ಟೋತ್ತರ ಶತಸುಖ್ಯಯಾ ಜಪಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರು
ತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸಂಧ್ಯಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಜಪಿಸುವದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪವೂ ಪರಿಹಾರ
ವಾಗುತ್ತದೆ- ಕೃತಕೃತ್ಯನಿಗೆ ಉತ್ತರಾಘ್ರವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ, ನ್ಯಾಸಾದಿಗಳ್
ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಆದಿಪದದಿಂದ, ತತ್ತ್ವ, ಸಂಬಂಧ, ಧ್ಯಾನವೇ ಮೊದಲಾದವು
ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡದಿರುವವೆಲ್ಲವೂ ಸಜ್ಜುಹೀತವು.

ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯು ಉಪನಿಷತ್ತೇ ಮೊದಲಾದ
ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವು.

ಎಲ್ಲಾ ಮಂತ್ರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯು ಏತ
ರಿಂದ ಎಂದರೆ ಅದರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯು ಉಪನಿಷತ್ತುಮೊದಲುಗೊಂಡು ಅನೇಕ ಮುಖ
ಪ್ರೋಕ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೆಂತು ಹೇಳು
ತ್ತಾರೆ—ಇತ್ತಿರುಮನ್ತ್ರಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮನ್ತ್ರವು, ಅಥರ್ವಣ ಕಠಾದ್ಯುಪ
ನಿಷತ್ತುಗಳಿಲುಮ್ - ಅಥರ್ವಣೋಪನಿಷತ್ತು, ಕಠೋಪನಿಷತ್ತು, ಆದಿ
ಶಬ್ದದಿಂದ ಸುಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತು, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, “ನಿಕಾಕ್ಷರಾಂದಿಸ್ವದಾಂ

ಷಟ್ಪದಾಂಚ, ವಾಚಕಂ ದೇವಾ ಉಪಜೀವಂತಿ ವಿಶ್ವೇನಾಚಂಗಂಧರಾಽ,
ಪಶವೋ ಮನುಷ್ಯಾಃ, ನಾಚೇನಾ ವಿಶ್ವಾ ಭುವನಾನ್ಯನ್ವಿತಾ” ಎಂಬುದು
ಅದಿ ಶಬ್ದಾರ್ಥವೆಂದು ಸಾರಸ್ರಕಾಶಿಕೆಯವರು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ—ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ
ಮತ್ತು ಮತ್ಸಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ಸ್ವ್ಯತಿಗಳೆಲ್ಲಾ, ನಾರಾಯಣೀಯ ಹೈರಣ್ಯ
ಗರ್ಭನಾರದೀಯ ಬೋಧಾಯನ ವೊಡಲಾದ, ಬಹುವಿಧ ಕಲ್ಪಸೂತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ
ಪ್ರಸಿದ್ಧವೈಭವ ಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವೈಭವ ವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ
ರುತ್ತದೆ. ಅಥರ್ವಶಿರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ - ಓನ್ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ
ಮನ್ಮೋಷಾಸಕಃ ನೈಕುಂತಭುವನಲೋಕಂ ಗಮಿಷ್ಯತಿ ಯೋಹವೈ ನಾರಾ
ಯಣ ಸ್ವಾಕ್ಷರಂ ಪದಮಧ್ಯೇತಿ, ಅನಪಜ್ರವಃ ಸರ್ವನಾರಾಯಣೇತಿವಿಂ
ದತೇ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಂ, ರಾಯಸೋಷಂಗಳೋಪತ್ಯಂ, ತತೋ ಮೃತತ್ವ
ಮಶ್ನುತೇ” ಇತ್ಯಾದಿ. ಕಲಶತ್ರಯಲ್ಲಿ ಈ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ “ಸರ್ವೇ
ವೇಷಾಯತ್ವದ ಮಾಮನನ್ತಿ ತಪಾಂಸಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಚ ಯದ್ವದನ್ತಿ, ಯದಿ
ಚ್ಛನ್ನೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂಚರನ್ತಿ, ತತ್ತೇಪದಂ ಸಜ್ಜಹೇಣ ಬ್ರವಿಮ್ಯೋ
ಮಿತ್ಯೇತತ್” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ನಾರದೀಯ
ಪ್ರವಾಣವು ಯಾವುದೆಂದರೆ—“ಯಥಾ ಸರ್ವೇಷು ವೇದೇಷು ನಾಸ್ತಿ ನಾರಾ
ಯಣಾತ್ಪರಃ | ತಥಾ ಸರ್ವೇಷು ಮನ್ತ್ರೇಷು ನಾಸ್ತಿ ಚಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಾತ್ಪರಃ |
ಭೂತೋದ್ಧಾರಭಾಸು ರದ್ಯಾತ್ ಸತ್ಯಪೂರ್ವಂ ಬ್ರವೀಮಿ ವಃ| ಹೇ ಪುತ್ರಶಿಷ್ಯಾ
ಶೈಣುತ ನ ಮನ್ಮೋಷಾಕ್ಷರಾತ್ಪರಃ| ಸರ್ವವೇದಾಂತ ಸಾರಾರ್ಥಂ ಸಂಸಾ
ರಾರ್ಥವತಾರಕಃ | ಗತಿರಷ್ಟಾಕ್ಷರೋ ನೃಣಾಂ ಅಪುನರ್ಭವ ಕಾಂಕ್ಷಿಣಾಂ |
ಐಹಲೌಕಿಕ ನೈತ್ಯಕ್ಷರಂ ಸ್ವರ್ಗಾದ್ಯಂ ಸಾರಲೌಕಿಕಮ್ | ಕೈವಲ್ಯಂ ಭಗ
ವಂತಂಚ ಮನ್ಮೋಯಂ ಸಾಧಯಿಷ್ಯತಿ | ಕಿಂ ತತ್ರ ಬಹುಭಿರ್ಮನ್ತ್ರೈಃ ಕಿಂ
ತತ್ರ ಬಹುಭಿಃ ಪ್ರತ್ಯೈಃ | ನನೇನಾರಾಯಣಾಯೇತಿಮನ್ತ್ರ ಸ್ವರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕಃ |
ಋಚೋ ಯಜೂಂಸಿ ಸಾಮಾನಿ ತಥೈವಾರ್ಥವಾಣಿನಿಚ್ಛಿ ಸರ್ವಮಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಂ
ತಸ್ಯಂ ಯಚ್ಚಾನ್ಯದಸಿ ವಾಚ್ಯಯಮ್ | ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಸ್ತು ಪ್ರಣವೇ ಅಕಾರೇ
ಪ್ರಣವಸ್ಥಿತಃ | ತಸ್ಮಾದಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಮನ್ತ್ರಂ ಮದ್ಭಕ್ತೈರ್ವಿಫೇತಕಲ್ಮಷೈಃ |
ಸನ್ಯಾ ಕಾರೇಷು ಜಪ್ತವ್ಯಂ ಸತತಂ ಚಾತ್ಮರುದ್ಧಯೇ | ಅನ್ಯೇಷಾಮಪಿ
ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ಕಿಲ್ಪಿಷಂ ಹಿ ಪ್ರಣತ್ಯತಿ | ಉಭೇ ಸನ್ನೇ ಉಪಾಸೀತ ತಸ್ಮಾ
ದ್ವಿಶ್ವೋ ವಿಶುದ್ಧಯೇ” ಇದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ—ಹೇಗೆ ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆ
ಗಳೆಲ್ಲಾ ನಾರಾಯಣನಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ದೇವತೆ ಯಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ
ಮನ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮನ್ತ್ರವಿಲ್ಲವು. ಓ ಶಿಷ್ಯರೇ ಬಹು
ವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ನಿಮಗೆ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿ; ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರ
ಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದಿಲ್ಲವು. ಆ ಮನ್ತ್ರವು ಸಮಸ್ತ ವೇದದ ಸಾರಾರ್ಥವು; ಸಂಸಾರ

ವ್ಯಾಪಕಮನ್ವಾಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಮೂಲಮನ್ವೋ ಪರಮೋ ಮನ್ವಃ.

ಮನ್ವಾನ್ತರಜ್ಞಿರ್ದೃಷ್ಟಿಲ್ ಭಗವನ್ಮನ್ವಜ್ಞಿಲ್ ಅಧಿಕಮಾನಾರ್ವೋ ಲವುಮ್, ಅನಂತಜ್ಞಿಳಾನೆ ಭಗವನ್ಮಂತ್ರಜ್ಞಿಲ್ ತನ್ನಿಲ್ ವ್ಯಾಪಕತ್ರಯ ಮಧಿಕಮಾನಾರ್ವೋಲವುಮ್, (೧) ಮನ್ವಾಣಾಂ ಪರಮೋ ಮನ್ವೋ ಗುಹ್ಯಾನಾಂ ಗುಹ್ಯಮುತ್ತಮಮ್ | ಪವಿತ್ರಂಚ ಪವಿತ್ರಾಣಾಂ ಮೂಲಮನ್ವಃ

ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಇಳಿಸುವಂತಾದ್ದು; ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಈ ಮನ್ತ್ರವು ಗತಿಯು ಎಂದರೆ ಆಶ್ರಯವು ಅಥವಾ ಆಧಾರವು. ಇತರಲೋಕವ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಪರಲೋಕ ಭೋಗವನ್ನೂ ಕೈವಲ್ಯವನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಾಯಂಜ್ಯವನ್ನೂ ಈ ಮನ್ತ್ರವು ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ. ಇತರ ಬಹುಮನ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಬಹು ವ್ರತಗಳಿಂದೇನು? ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಮನ್ತ್ರವು ಎಲ್ಲಾ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲದು. ಬುಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮಾಧ್ಯಕ್ಷಾಂರ್ಥವೆಲ್ಲವೂ ಮತ್ತು ಇತರ ವಾಗ್ಮೂಪವಿಷಯವೆಲ್ಲವೂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರವಾದರೋ ಪ್ರಣವದಲ್ಲೂ, ಅಕಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವವೂ, ಇರುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ನನ್ನ ಭಕ್ತರುಗಳಿಂದ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮನ್ತ್ರವುಜಪಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದು. ಇತರ ದ್ವಿಜರಿಗೂ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಈ ಮನ್ತ್ರವು ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತವೆ; ಆದುದರಿಂದ ವಿಸ್ತೃತವಾದನಕು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನವಾದನಂತರ “ಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮನ್ತ್ರ ಜಪಂ ಕರಿಷ್ಯೇ” ಎಂದು ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಿ ಜಪಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದು ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ವ್ಯಾಪಕಮನ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವು ಸರೋತ್ಕೃಷ್ಟಮನ್ತ್ರವು.

ಈ ನಿಷಯವನ್ನು ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಆಳ್ವಾರಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ಸರೋತ್ಕೃಷ್ಟಮನ್ತ್ರವೆಂದು ಒಂಭತ್ತು ಹೇತುಗಳಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಮನ್ವಾನ್ತರಜ್ಞಿರ್ದೃಷ್ಟಿಲುಮ್ - ಅನ್ನದೇವತೆಯ ಮನ್ತ್ರಗಳಿಗಿಂತ, ಭಗವನ್ಮನ್ವಜ್ಞಿಲ್ - ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತ ಮನ್ತ್ರಗಳು, ಅಧಿಕಮಾನಾರ್ವೋಲ್‌ವುಮ್ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದವುಗಳಾದ ಹಾಗೂ, ಮತ್ತು ಅನಂತಜ್ಞಿಳಾನೆ-ಅನೇಕಗಳಾದ, ಭಗವನ್ಮನ್ತ್ರಗಳ್ ತನ್ನಿಲ್-ಭಗವನ್ಮನ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ವ್ಯಾಪಕತ್ರಯಂ-ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರ, ವಾಸುದೇವ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ, ವಿಷ್ಣು ಪದ್ಮಾಕ್ಷರಗಳಾದ ಮೂರು ವ್ಯಾಪಕ ಮನ್ತ್ರಗಳು, ಅಧಿಕಮಾನಾರ್ವೋಲವುಮ್-ಶ್ರೇಷ್ಠ

ಸ್ವನಾತನೇ" ಎನ್ನೆಯಾಲೇ ವ್ಯಾಪಕಮನ್ತ್ರಜ್ಞಳಿಲ್ಲಾತ್ತಿಲುಮ್ ಅಧಿಕ ಮಾಯಾ ಸರ್ವವೇದಜ್ಞಳುಕ್ಕುಮ್ ಸುರಮಾಯಾ ಸರ್ವಾನಿಷ್ಠನಿವರ್ತನ ಕ್ಷಮ ಮಾಯಾ, ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥಜ್ಞಳುಕ್ಕುಮ್ ಸಾಧಕಮಾಯಾ, ಸರ್ವೋಪಾಯಜ್ಞಳುಕ್ಕುಮ್ ಉಪಕಾರಕಮಾಯಾ, ಸರ್ವವರ್ಣಂಗಳುಕ್ಕುಮ್ ತನ್ಮಾಮಧಿ

ವಾದಹಾಗೂ, (೧) ಸನಾತನೇ-ಅನಾದಿಯಾದ, ಮೂಲಮನ್ತ್ರಃ-ಶ್ರೀಮದಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರವು, ಮನ್ತ್ರಾಣಾಂ-ಎಲ್ಲಾ ಮನ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೂ, ಪರಮೋಮನ್ತ್ರಃ-ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠಮನ್ತ್ರವು. ಗುಹ್ಯಾಣಾಂ - ತುಂಬಾ ರಹಸ್ಯಗಳಾದ ಉಪದೇಶಗಳಲ್ಲಿ, ಗುಹ್ಯಮುತ್ತಮಂ - ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ರಹಸ್ಯವು, ಪವಿತ್ರಾಣಾಂ - ಪಾಪಹರವಾಗಿ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಮಹಾಪವಿತ್ರವಾದವುಗಳೆಲ್ಲಾ, ಪವಿತ್ರಂಚ - ಪಾಪನಾಶಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದುದು; ಹೀಗೆ ಗುಹ್ಯಾಣಾಂ ಪವಿತ್ರಾಣಾಂಚ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ನೂಗು ವ್ಯಾಪಕ ಮನ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ಪರಮಗುಹ್ಯವಾಗಿ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾಗಿಯೂ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದೆಂಬ ಭಾವವು" ಎನ್ನೆಯಾಲೇ - ಹೀಗೆ ನಾರದೀಯ ಕಲ್ಪಪ್ರಮಾಣವಿರುವದರಿಂದ, (೨) ವ್ಯಾಪಕಮನ್ತ್ರಜ್ಞಳಿಲ್ಲಾತ್ತಿಲುಮ್ - ವ್ಯಾಪಕ ಮನ್ತ್ರಗಳಾದ ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರಮನ್ತ್ರಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ಅಧಿಕಮಾಯಾ - ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ, (೩) ಸರ್ವವೇದಜ್ಞಳುಕ್ಕುಮ್ ಸಾರಮಾಯಾ - ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವರಿಂದ ವೇದಗಳ ಸಾರವತ್ತಾದ ಅರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಣವವೇ "ಸರ್ವೇ ವೇದಾ ಯತ್ಪದ ಮಾಮನಸ್ತಿ" ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಾವಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ "ಓಮಿತಿಬ್ರಹ್ಮ" ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಪ್ನುವಾನೀತಿ, ಬ್ರಹ್ಮೈವೋಪಾಪೋತಿ" ಎಂದು ಮುಗಿಸಿ ಹೀಗೆ ಅನೇಕಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವವೇ ತ್ರಯೀಸಾರವೆಂದುಹೇಳಿರುವಾಗ ಅದರಿಂದಾಗಿ ಸೇರಿದ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವು ತ್ರಯೀಸಾರವೆಂಬುದು ಕೈಮುತಿಕ ನ್ಯಾಯಸಿದ್ಧವೆಂದು ಭಾವಿಸ ತಕ್ಕದ್ದು; (೪) ಸರ್ವಾನಿಷ್ಠನಿವರ್ತನಕ್ಷಮಮಾಯಾ-ಅದನ್ನು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಕಾಲ ಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪದೇ ಜಪಿಸುವದರಿಂದ ವೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಬೇಕಾದ, ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಾದ, ಪಾಪರೂಪಾನಿಷ್ಠನಿವರ್ತನಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಕೃತಕೃತ್ಯನ ಉತ್ತರಾಘಗಳಾದ ಅನಿಷ್ಠವನ್ನು ನಿವರಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ, (೫) ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥಜ್ಞಳುಕ್ಕುಮ್ ಸಾಧಕಮಾಯಾ - ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಸಾಧಕವಾಗಿಯೂ, (೬) ಸರ್ವೋಪಾಯಜ್ಞಳುಕ್ಕುಮ್ ಉಪಕಾರಕಮಾಯಾ-ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವ ಸಮಸ್ತಗಳಾದ ಉಪಾಯಗಳಿಗೂ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನಜನನಮುಖೇನ ಸಹಾಯಕರವಾಗಿಯೂ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕರ್ಮಯೋಗ ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಸಹಕೃತ ಭಕ್ತಿಯೋಗವಾದ

ಕಾರಾನುಗುಣಮಾಗ ವೈದಿಕರೂಪತ್ತಾಲಮ್ ತಾನ್ತ್ರಿಕ ರೂಪತ್ತಾಲಮ್ ಉಪಜೀವ್ಯಮಾಯ್, ವ್ಯಾಪ್ಯವ್ಯಾಪಕ ಸರ್ವತತ್ತ್ವ ಕಂಠೋಕ್ತಮತ್ತಾಯ್ ಸರ್ವಮುನ್ಮ ನೈರಪೇಕ್ಷ್ಯಕರಮಾಯ್, ಸರ್ವ ಭಗವನ್ನೂರ್ತಿಗಳುಮ್ ಸಾಧಾರಣಮಾಯ್, ಇರುಕ್ಯೆಯಾಲೇ ಸದ್ವಿಚಾರ್ಯರ್ಗಳು ಮಿತ್ರೈ ವಿರುಮ್ಪಿ ಪೋರುನರ್ಗಳ್.

ಉಪಾಸನೆಗೂ, ಉಪಕಾರಕವಾಗಿ ಎಂಬ ಭಾವವು; ಲಘುಪಾಪಯವನ್ನನು ಸ್ತಿಸುವವನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಪರಿಕರಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಭರನ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾನ, ಇವುಗಳಿಗೂ ಅನುಗ್ರಾಹಕವೆಂಬ ಭಾವವು ; (೬) ಸರ್ವವರ್ಣಜ್ಞಗಳುಮ್ - ನಾಲ್ಕುವರ್ಣದವರಿಗೂ ಪಂಚಮರಿಗೂ ಸಹ, ಇವರಲ್ಲೇ ಪ್ರತಿಲೋಮಾನು ಲೋಮಾದಿ ಭೇದಗಳಿಲ್ಲಾ ಸೇರಿದರು, ತನ್ಮಾಮುಧಿಕಾರಾನುಗುಣಮಾಗ - ಆ ಆ ವರ್ಣದ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆನುಗುಣವಾಗಿ, ವೈದಿಕರೂಪತ್ತಾಲಮ್ - ತ್ರಿ ವರ್ಣದವರಿಗೆ ಪ್ರಣವಸಹಿತವಾಗಿಯೂ, ತಾನ್ತ್ರಿಕರೂಪತ್ತಾಲಮ್ - ಇತ ರರಿಗೆ ಪ್ರಣವವಿಲ್ಲದೆಯೂ, ಉಪಜೀವ್ಯಮಾಯ್ - ಹೀಗೆ ಜಪಿಸಿದರೆ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸತ್ತಾದಾಯಕವಾಗಿಯೂ, (೭) ವ್ಯಾಪ್ಯವ್ಯಾಪಕ ಸರ್ವತತ್ತ್ವಕಂಠೋಕ್ತ ಮತ್ತಾಯ್ - ವ್ಯಾಪ್ಯತತ್ತ್ವಗಳು ಜೀತನಾ ಜೀತನಗಳು, ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ಯತತ್ತ್ವಗಳು, ಪರತತ್ತ್ವವು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸು ವದರಿಂದ ವ್ಯಾಪಕ ತತ್ತ್ವವು; ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಪ್ಯವ್ಯಾಪಕತತ್ತ್ವವೆಂಬುದರಿಂದ ತತ್ತ್ವ ತ್ರಯವು ಹೊಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಹೀಗೆ ಸರ್ವತತ್ತ್ವ ವೆಂದರೆ ಮೂರು ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನೂ ಇವುಗಳಿಗಿರುವ ಸಂಬಂಧ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸುವದರಿಂದಲೂ, ಇತರ ವ್ಯಾಪಕ ಮುನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪ್ಯವ್ಯಾಪಕ ಅರ್ಥಬೋಧವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ಸೂಚಿತವು; ವ್ಯಾಪಕತತ್ತ್ವವು ಭಗವಂತನು, ಆದುದರಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿದ ಮುನ್ಮಗಳಾದ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಪಡಕ್ಷರ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮುನ್ಮಗಳೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ದಲ್ಲಿರುವ ತತ್ತ್ವಬೋಧವು ಇತರ ವ್ಯಾಪಕ ಮುನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು: (೮) ಸರ್ವಮುನ್ಮನೈರಪೇಕ್ಷ್ಯಕರಮಾಯ್ - ಆದುದರಿಂದ ಈ ಮುನ್ಮಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ಮುನ್ಮದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಎಂದರೆ ಈ ಮುನ್ಮ ವನ್ನು ಅಧಿಕರಿಸುವವನಿಗೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ಮುನ್ಮದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು, ಇದೇ ಸರ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧಕವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಆಗಲಿ ಇದರಿಂದಿಗೆ ದ್ವಯವು ಕರಣ ಮುನ್ಮವಾಗಿ ಭೋಗ್ಯವು. ಚರಮತ್ತೋಕವು ಹಿತೋಪದೇಶವಾಗಿ ಪೋಷಕವು ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಇವೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಲಿಲ್ಲವೋ? ಎಂದರೆ ಈ ಮೂಲಮುಕ್ತಾರ್ಥಗಳ ವಿವರಣ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆ ಮುನ್ಮಗಳು

ಅಲ್ಪಾರ್ ಪ್ರಭೃತಿಭಿರಪ್ಯತ್ಯಾದರೇಣ ಉಪಾದೇಯೋಯಂ ಮನ್ತ್ರಃ.

ಅಲ್ಪಾರುಗಳುಮ್ (೧) “ನಿಃ ತಿರುವೆಟ್ಟಿಳಿತ್ತುಮ್ ಕತ್ತು” ಎನ್ನುಮ್,

ಉಪಾದೇಯವಾದುದರಿಂದ ಅನ್ಯಮನ್ತ್ರನೈರಪೇಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೆಂಬ ತಿಳಿಯ ತಕ್ಕದ್ದು; (೯) ಸರ್ವಮೂರ್ತಿಗಳುಳ್ಳಂ-ಸಮಸ್ತ ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯಮಜ್ಜಳ ವಿಗ್ರಹ ಗಳಾದ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ವ್ಯಸಿಹಾದಿ ಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೂ, ಸಾಧಾರಣಮಾಯ್ ಇರು ಕ್ಷೈಯಾಲೇ, ಈ ಮನ್ತ್ರವು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಅನುಕೂಲಿಸುವದೊಂದಲೂ, ಎಂದರೆ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ಮನ್ತ್ರಗಳು ಆಯಾ ಭಗವನ್ನೂರ್ಮಿಯ ಅರ್ಪ ನಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯೋಗ್ಯವು ; ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರವಾದರೋ ಹಾಗಲ್ಲವು, ಸಕಲ ಭಗವನ್ನೂರ್ಮಿಗಳ ಆರ್ಚನೆಯಲ್ಲೂ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವು ; ಇದನ್ನು ನಿತ್ಯಾದಿ ಗ್ರಂಥಗ ಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ; ಹೀಗೆ ಈ ಒಂಬತ್ತು ಕಾರಣಗಳಿಂದ, ಸರ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಗಳುಮ್ - ನಾಥಮುನಿ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಸಮಸ್ತಾಚಾರ್ಯರುಗಳೂ, ಇತ್ತೀ- ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರವನ್ನು, ವಿರುಂಬಿಪೋರುವರ್ಗಳ್ - ಅದರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಥವಾ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತೋರಿ ಹೋಗಿರುವರು ; ಎಂದರೆ ತುಂಬಾ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಈ ಮನ್ತ್ರವನ್ನೇ ಹೊಗಳಿ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಂಧ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಪಿಸುವದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ದೇವ ತಾರ್ಚನೆ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರದ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಅರ್ಘ್ಯಪಾ ದ್ಯಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದರೆಂಬ ಭಾವವು ; ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ಮಂತ್ರವೇ ಆವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉಪಾ ದೇಯವಾಗಿತ್ತೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಅಲ್ಪಾರ್ ಪ್ರಭೃತಿಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಾ ಆದರದಿಂದ
ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದುದು.

ಅಲ್ಪಾರುಗಳುಮ್ (೧) “ನಿಃ ತಿರುವೆಟ್ಟಿಳಿತ್ತುಮ್ ಕತ್ತು” - “ನಿನ್ನ ಅಷ್ಟಾ ಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಎಂದರೆ ಜಪಿಸಿ, ಎನ್ನುಮ್-ಎಂದೂ, ಈ ತಿರುಮಂಗೈ ಯಾಲ್ವಾರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯು ಹಿಂದೆಯೇ ಎರಡು ಸಲ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ ರುತ್ತದೆ.—ಇದರ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಕ್ಕೂ ಪೂರಾ ಪಾಶುರಕ್ಕೂ ಪರದೇವತಾ ಪಾರ ಮಾರ್ಥ್ಯಾಧಿಕಾರದ ೭೨೭ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ ; ಪುನಃ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಕಾಷ್ಠಾಧಿಕಾರದ ೧೮೭೯ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಮೊದಲನೆಯ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತದೀಯಪರ್ಮಂತ ದೇವತಾಂತರ ತ್ಯಾಗವೂ, ತದೀಯ ಪರ್ಮಂತ ಭಗವಚ್ಛೇಷತ್ವವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಎರಡನೆಯ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವದ ಉಪಪಾದನೆಯು. ಈ ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳತಕ್ಕ

(೨) “ಎಟ್ಟಿಳಿತ್ತುಮ್ ಓದುವಾರ್‌ಗಳ್ ವಲ್ಲರ್ ವಾನಮಾಳವೇ” ಎನ್ನುಮ್

ವಿಷಯವಾದರೋ, ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯು; ಮತ್ತು ನೀನಲ್ಲದೆ ದೇವತಾಂತರವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬಹುದೆಂದು ಹೇಳುವರೊಂದಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು ; ಸಂಬಂಧವು ಯಾರೊಂದಿಗೆ ಎಂದರೆ ನಿನಗೆ ದಾಸಭೂತರಾಗಿರುವ ಸಾತ್ವಿಕಶಿಖಾಮಣಿಗಳಾದ ಮಹಾ ಭಾಗವತರೊಂದಿಗೆ, ಇದನ್ನು ಹೇಗೆ ಗ್ರಹಿಸಿದುದು ಎಂದರೆ ನಿನ್ನ ಅನೋಘವಾದ ತಿರುಮನ್ತ್ರವಾದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರವು ಅರ್ಥಸಂಚಕಾದಿ ಸಕಲ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುವದಾಗಿದ್ದರೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆ ಮನ್ತ್ರಜಪದಿಂದ ತಿಳಿದುದು ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವೇ ಎಂಬುದು. ಅರ್ಥ ವಂಚಕಾರ್ಥಗಳು ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಬೋಧಿತವೆಂದರೆ, ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವೂ, ನಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಿ ಸ್ವರೂಪವೂ, ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಸ್ವರೂಪವೂ, ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವೂ, ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸ್ವರೂಪವೂ, ಹೀಗೆ ಇವು ಐದೇ ಎಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವುಗಳಾಗಿ ಈ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲೂ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಮುಖ್ಯವೆಲ್ಲಾಂಪೇಶಿ ಲುಮ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಈ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾನ್ ಕೆಂಠು ಉಂಠುದು - ನಾನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಧಿಕರಿಸಿ ತಿಳಿದುದು, ಉಗಾಡಿಯಾರ್ಯದಿವೈ . ನಿನ್ನ ಭಾಗವತರಿಗೆ ಶೇಷ ಭಾವವು. ಇದನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು ಎಂದರೆ—ನಮಸ್ಸು ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕೆಂಬ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ, ಅಲ್ಲಿ ಭಗವತ್‌ಶೇಷತ್ವವೂ ಅದರ ಎಣ್ಣಿಯಾದ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವೂ ಸೂಚಿತವೆಂದು ಭವಿಸುವರು : ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿರುವ ಅಕಾರದ ಉಪ್ಪಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ಭಗವತ್ಪೇಷತ್ವವೂ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವೂ ವ್ಯಕ್ತವೆಂದೂ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಉಕಾರವಾದ ಅವಧಾರಣದಿಂದ ತೋರುತ್ತದೆಂದೂ ಭಾವಿಸುವರು.

(೨) “ಎಟ್ಟಿಳಿತ್ತುಮ್ - ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು, ಓದುವಾರ್‌ಗಳ್ - ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವವರು, ವಲ್ಲರ್ ವಾನಮಾಳವೇ - ಪರಮಪದದ ನಿರ್ವಾಹಕರಾಗುವರು ; ಪರಮಪದವನ್ನು ಸೇರಲು ಅರ್ಹರಾಗುವರೆಂಬ ಭಾವವು, ಈ ಪೂರಾಪಾಠವು ಯಾವುದೆಂದರೆ—

ಎಟ್ಟು ಮೆಟ್ಟು ಮೆಟ್ಟುವಾಯೋ ರೇಳು ಮೇಳು ಮೇಳಮಾಯ್ |

ಎಟ್ಟು ಮೂಸು ಮೊಸುಮಾಗಿ ನಿನ್ನವಾದಿದೇವನೈ |

ಎಟ್ಟಿನಾಯ ಚೇದನೋದಿಕ್ಕಿಂಜಿ ನಿನ್ನವನ್ ಪೇಯಾರ್ |

ಎಟ್ಟಿಳಿತ್ತುಮ್ ಓದುವಾರ್‌ಗಳ್ ವಲ್ಲರ್ ವಾನಮಾಳವೇ || ೭೭ ||

(೩) “ಎಟ್ಟಿಳುತ್ತಮ್ ವಾರಮಾಗ ವೋದುವಾರ್‌ಗಳ್ ವಲ್ಲರ್ ವಾನನ

ಇದರ ಅರ್ಥವು—ಎಟ್ಟು ಮೆಟ್ಟು ನೆಟ್ಟುಮಾಯ್-ಮೂರು ಎಂಟು ಎಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವಿಕೃತಿಗಳೂ ಸಹ ೨೪ ತತ್ತ್ವ ಶರೀರಕನಾಗಿರುವ, ಓರ್ - ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿ, ಏಳುಮ್ - ಸಪ್ತಕುಲಾಚಲಗಳಾಗಿ ಏಳುಮ್ - ಸಪ್ತ ಸಮುದ್ರಗಳಾಗಿ, ಆಯ್ - ಹೀಗೆ ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಆತ್ಮಾವಾಗಿ, ಎಟ್ಟು ಮೂನು ಮೂನುಮಾಗಿ - ಎಂಟು, ಮೂರು ಮೇಲೆ ಒಂದು ಎನ್ನುವದರಿಂದ, ೧೨, ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರಿಗೂ ಅಂತರಾತ್ಮಾವಾಗಿ, ನಿನ್ರು - ಹೀಗೆ ಸರ್ವವೂ ತನಗೆ ಶರೀರವಾಗಿ, ಅವ್ವಕ್ಕೂ ಆತ್ಮಾವಾಗಿರುವ, ಆದಿ - ಎಲ್ಲಾ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಕಾರಣನಾಗಿ, ದೇವನೈ - ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಮನುತೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿರುವ ತೇಜೋಮಯನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು, ಎಟ್ಟಿನಾಯಭೇದನೋಡು - ಅಷ್ಟಾಂಶ ಪ್ರಣಾಮದೊಂದಿಗೆ, ಇರೈಂಜಿನಿನ್ರು - ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಿಂತು, ಎಂದರೆ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿ, ಅವನ್-ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅಂತರಾತ್ಮವಾಗಿ, ಕಾರಣಭೂತನಾಗಿ, ಆಶ್ರಯಣೀಯನಾಗಿ-ಇರುವ ಸ್ವಾಮಿಯ, ಪೇರ್ - ದಿವ್ಯ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಎಟ್ಟಿಳುತ್ತಮ್-ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬೋಧಿಸುವ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು, ಓದುವಾರ್‌ಗಳ್ ಜಪಿಸುವವರು, ವಾನಮ್ - ಪರಮಪದವನ್ನು, ಆಳವಲ್ಲರೇ - ನಿರಪಹಸಿತರಾಗಿ ಸಮರ್ಥರೇ ಸರಿ. ಹೀಗೆ ಸರ್ವಶರೀರಕನಾಗಿ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಜಗತ್ಕಾರಣನಾಗಿ, ಆಶ್ರಿತ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನುಳ್ಳವನಾಗಿರುವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನೆ ಸಗಿ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುವವರು ಪರಮಪದ ನಿರಾಪಹಕರೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ—

(೩) ಈ ಪೂರಾಪಾಶುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ—

ಚೋರ್‌ವಿಲ್ಲಾದ ಕಾದಲಾಲ್ ತೋಡಕ್ಕರಾಮನತ್ತರಾಯ್ |

ನೀರರಾವಣೈಕ್ಕಿಡನ್ನ ನಿನ್‌ಮಲನ ಲಚ್ಚುಳಲ್ |

ಆರ್‌ವನೋಡಿರೈಳ್ಳಾ ನಿನ್ನವನ್ ಪೇಯರೆಟ್ಟಿಳುತ್ತಮ್ |

ವಾರಮಾಗ ವೋದುವಾರಗಳ್ ವಲ್ಲರ್ ವಾನಮಾನನೇ || ೭೮ ||

ಭಗವತುಪಾಸನಕ್ಕೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಶುಭಾಶ್ರಯವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದಿವ್ಯ ಮಂತ್ರಗಳ ವಿಗ್ರಹವು ಆವಶ್ಯಕವು. ಪರಮ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಯಿಂಥ ಒಂದು ಅಶ್ರಿತರ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ “ಏಷ ನಾರಾಯಣ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಕ್ಷೀರಾರ್ಣವನಿಳೇತನಃ | ನಾಗಪರ್ಮಂಕ ಮುಸ್ತೃಜ್ಯ ಹ್ಯಾಗತೋಮಧುರಾಂ ಪುರೀಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ದಿವ್ಯಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವವನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರಾರ್ಥ ಬೋಧನೆಯಿಂದ ಭಗವತ್ಪ್ರೇಮವನ್ನು

ಮಾಳವೇ" ಎನ್ನಮ್, (೪) ನಾಡುನಗರಮಮ್ ನಜ್ಜರಿಯ ನಮೋ

ಅಂತು, ಅಳವಿಲ್ಲದ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿರೂಪ ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯದಿಂದ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ, ಅತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವವರು ಪರಮ ಪದವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುವರೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ—ನೀರ್ - ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಯ ಜಲದಲ್ಲಿ, ಅರಾವು ಅದಿಶೇಷನ, ಅಣ್ಣೆ - ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ, ಕಿಡನ್ದ - ಮಲಗುವ, ನಿನ್ಮಲನ್ - ಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕನಾದ ಭಗವಂತನ, ನಲನ್ಕಳಲ್ - ನಿರತಿಶಯ ಸುಖರೂಪವಾದ ಪಾದ ಕಮಲಗಳನ್ನು, ಆರ್ವಮೋಡು - ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯದಿಂದ, ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಇರೈಂಜಿನಿಸು - ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಇರುವ, ಶೋರ್ಪು - ಇತರ ವಿಷಯ ಭೋಗಾಸಕ್ತಿ ರೂಪ ಹಾನಿಯು, ಇಲಾದ - ಇಲ್ಲದಿರುವ, ಕಾದಲಾಲ್ - ಪ್ರೇಮ ವಿಶೇಷದಿಂದ, ತುಡುಕ್ಕು - ಧೃವಾಸ್ಥ್ಯತರೂಪ ಚಿತ್ತನ ಮಾಡುವ ಸಂಬಂಧವು, ಅರಾ - ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಹಾಗಿ, ಮನೆತ್ತರಾಯ್ - ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ, ಅವನ್ - ಆ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿತಾಯಿಯ, ಪೇಯರ್ - ತಿರುನಾಮವಾದ, ಎಟ್ಟಿಳೆತ್ತು - ಆಪ್ತಪ್ರಪ್ತ ಮನ್ತ್ರವನ್ನ, ವಾರಮಾಗ - ನಿಷ್ಕಾಪರರಾಗಿ, ಹಿದುಮರ್ಗಳ್ - ಅಂತಹ ತದೇಕ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡುವವರು, ವಾನಮಾಳವಲ್ಲರೇ - ಪರಮಪದವನ್ನು ಸೇರುವದಕ್ಕೂ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವಕ್ಕೂ, ಸಮರ್ಥರೇ ಸರಿ. ಮನ್ಮನಾಭವಮದ್ಭಕ್ತೋ" ಎಂದೂ, "ಮಯ್ಯೇವ ಮನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಮಯಿ ಬುದ್ಧಿಂ ನಿವೇಶಯ" ಎಂದೂ, "ಸತ್ಪಶುದ್ಧಾ ಧೃವಾಸ್ಥ್ಯತೀ" "ಸ್ತುತಿ ಲಂಭೇ ಸದ್ಭಗ್ನಿನೀನಾಂ ವಿಪ್ರಮೋಕ್ಷಃ" ಎಂದೂ, ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮಾನುಗೃಹೀತ ಉಪಾಸನ ರೂಪೋಪಾಯವು ಇಲ್ಲಿ ತುಡುಕ್ಕುರಾ ಮನೆತ್ತರಾಯ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಬೇಕಾದುದು ದಿವ್ಯಮಜ್ಜಳ ವಿಗ್ರಹ ಚಿತ್ತನವೂ, ಉಪಾಸ್ಯನಲ್ಲಿ ಸೌಲಭ್ಯಾದಿಗಳು, ಇವು ಆತನಿಗೆ ಉಂಟಿದ್ದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ನೀರಾವಣೈಕ್ಕಿಡನ್ದ ಎಂಬುದರಿಂದ ಲಾವಣ್ಯಾತಿಶಯವೂ, ಅದಿಶೇಷ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಆಶ್ರಿತನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿರುವ ಸೌಖ್ಯವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾದಿಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಹಾಗೆಯೇ ನಿನ್ಮಲನ್ - ಎಂಬುದರಿಂದ ಹೇಯಪ್ರತ್ಯನೀಕತ್ವ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರತ್ವಗಳು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ನಲನ್ ಕಳಲ್ ಎಂಬುದರಿಂದ ತಸ್ಯ ಚಿ ವತೀಕರಣಂ ತಚ್ಚರಣಾಗತಿರೇವ - ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗಿ, ಆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಅಜ್ಞ ಪ್ರಪದನವೂ, ಆ ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಶಕ್ತನಾದವನಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ ಸಹ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. "ಮಾಮೋಕಂ ಕರಣಂವ್ರಜ" "ಸರ್ವ ಪಾಪೇಭ್ಯೋ ಮೋಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗಿ, ಹೇಯಪ್ರತಿಭಟನಾ ದುದರಿಂದ ಆಶ್ರಿತನ ಹೇಯಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಹೋಗಲಾಡಿಸುವನೆಂಬರ್ಥವೂ ಸೂಚಿ

ತವು. ಇದರಿಂದ ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲನೆಂಬ ಬಿರುದು ಆತನಿಗೆ ಸಲ್ಲುವದೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಭಕ್ತಿಯೋಗದಲ್ಲಿರುವ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿ ಎಂತಾದ್ದೆಂದಕ್ಕೆ “ಪ್ರೀತಿರೂಪಮನುಭ್ಯಾ ನಂ ಭಕ್ತಿರಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ ; ಏತರಿಂದೆಂದರೆ ಈಗಿರುವ ದುಃಖರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ದುಃಖಗಂಧವೇ ಇಲ್ಲದೆ ನಿರತಿಶಯಾನಂದವಾಗಿ ತನಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಭೋಗವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವ ಕರುಣಾಸಾಗರನೆಂಬ ಭಾವವಿರುವದರಿಂದ ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಉಪಾಸಿಸುವನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆರ್‌ನನೋಡು ಇರೈಂಜಿನಿಸ್ತ್ರ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. “ಅಕಾರಾಭೋಗ ವಿಷ್ಣುಃ” “ಅಕಾರೋ ವಿಷ್ಣು ವಾಚಕಃ” ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಹೇಳಿಕೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಣವವೂ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಪದವೂ ಋಹಭ್ಯೇಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ ಅವನ್ ಪೇಯರೆಟ್ಟಿಳಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಎಂಟು ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಆರು ಅಕ್ಷರವೆಲ್ಲಾ ಆತನನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. “ಓ ನಮೋನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಮನ್ತ್ರೋಪಾಸಕಃ ವೈಕುಂಠಲೋಕಂಗಮಿಷ್ಯತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿ “ನಾರಮಾಗೆದುಮರ್‌ಗಳ್ ವಲ್ಲರ್ ವಾನಮಾಳವೇ” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.” ಎನ್ನಂ ಎಂದೂ,

(೪) ಇದ್ “ನಿಡು ನಿಲತ್ತಿಲ್” ಎಂಬ ತಿರುಪಲ್ಲಾಂಡಿನ ಏಳನೆಯ ಪಾಶುರವು ನಿಮ್ಮಪ್ರಾಕೃತದೇಹವು ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಎಂದರೆ ದೇಹವಸಾನಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿಯೇ, ನೀವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಈ ಸಂಸಾರಾಭಿಮಾನಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪುತ್ಯಜಿಸಿ, ನಮ್ಮಜೊತೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿರಿ ಎಂದು ಪೂರ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಈ ಉತ್ತರಾರ್ಥದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೇನೆಂದರೆ—ನಾಡು ನಗರುಮುಂಚಿಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳವಾಸದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲದವರೂ, ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ದೊರೆತಿರುವವರೂ ಸಹ, ನನ್ನರಿಯುಚ್ಚಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಹಾಗಿ ಆದರದಿಂದ “ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ” ಎನ್ನು-ಎಂಬದಾಗಿ, ಸಾಡುಮನಮುಡೈ-ಹಾಡಬೇಕೆಂಬ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಪತ್ತರುಳ್ಳೀರ್ - ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವರಾದರೆ, ವನ್ನು ಪಲ್ಲಾಂಡು ಕೊರುಮಿನೇ - ಬಂದು ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನಿಗೆ ಮಂಗಳಾಶಾಸನವನ್ನು ಹೇಳಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂದು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದ ಮಹಿಮೆಯು ಕೊಡುತಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

(೫) “ನಲಿವಗೈಯಾಲಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದೂ “ಅಲಿವಳುಳ್ಳೊನ್ನಿ ಮಿಲ್ಲಾ” ಎಂಬ ತಿರುಪಲ್ಲಾಂಡಿನ ೧೧ನೆಯ ಪಾಶುರದ ಉತ್ತರಾರ್ಥವು. ಪೂರ್ವಾರ್ಥದ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ—ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಬಹು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವದೂ ಭಗವದ್ಭೀಷತ್ವವು ; ಇದು ಚೇತನನ ಸ್ವಾಭಾ

ಸಾರಾಯಣಾಯ" ಎನ್ನುಮ್. (೫) "ನಲ್ವಗೈಯಾಲಾ ನನೋನಾರಾಯಣಾ." ಎನ್ನುಮ್, ಇತ್ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತೈಯೇ ವಿರುಂಪಿ ಪೋನ್ನಾರ್‌ಗಳ್. ಋಷಿಗಳುಮ್ (೬) "ಬದವೋ (ಹಿ) ಪಿ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ಮುನಯ ಸ್ಸನಕಾದಯಃ।

ವಿಕ ದರ್ಮವೆಂಬುವದು ದಾಸಭೂತಾ ಸ್ವತಸ್ಸರ್ವೇ ಹ್ಯಾತ್ಮನಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲಿನ ಪಾಂಡ್ಯ ಭೇರಿಯಾದ ಶಿಲ್ಪನಂಬಿಯ ನಿರರ್ಶನದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಆತನು ಹೇಗೆ ನಿನಗೆ ಶೇಷಭೂತನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನಾನೂ ನಿನಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂದು ತಿಳಿಸಿ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೇನೆಂದರೆ—ಹೀಗೆ ನಲ್ವಗೈಯಾಲಾ-ನಾನು ನಿನಗೆ ಸಹಜ ಕಿಂಕರನೆಂಬ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾರ್ಗದಿಂದ, ನನೋನಾರಾಯಣಾವೆನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಮಃ ನ ಎಂಬ ಖಂಡ ನಮಸ್ಸಿನಿಂದ, ನಾನು ನನಗಲ್ಲವು, ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಸಾರಾಯಣನಿಗೇ ಶೇಷಭೂತನು ಎಂದು, ಎಂಬ ಭಾವವು, ನಾಮಂ ಪಲಪರವಿ - ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿ, ಎಂಬ ಭಾವವು. ಪವಿತ್ರರನೇ - ಓ ಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕನೇ, ಉನ್ನೈ ಪಲ್ಲಾಂಡುಕೊರುವಿನೇ - ನಿನಗೆ ಮಜ್ಜಿಳಾಶಾಸನವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರವು ಭಗವತ್ಪೀಷತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಯಾವಾಗ ಭಗವತ್ಪೀಷತ್ವದ ಅರ್ಥವು ವಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವೋ ತನ್ನೊಲಕವಾಗಿ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವೂ ಉಪಪಾದಿತವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು." ಎನ್ನುಮ್-ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ, ಇತ್ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತೈಯೇ - ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರವನ್ನೇ, ವಿರುಂಪಿ ಪೋನ್ನಾರ್‌ಗಳ್ - ತುಂಬಾ ಆದರಿಸಿಹೋದರು; ಎಂದರೆ ಹೀಗೆ ಅದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿಕೋಗಿರುತ್ತಾರೆಂಬ ಭಾವವು. ಯಾರು? ಎಂದರೆ ಇದಕ್ಕೆ, ಅಳ್ವಾರ್‌ಗಳುಮ್ ಎಂಬ ಕರ್ತೃಪದವು ಹಿಂದೆ ಇದೆ.

ಹಿಂದೆ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದಲೂ, ಅನಂತರ ಅಳ್ವಾರುಗಳ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ, ಈ ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಋಷಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಶ್ಲಾಘಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಋಷಿಗಳುಮ್ - ಅತೀಂದ್ರಿಯವಾದವುಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರಿಂದ ಋಷಿಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸದಾಚಾರ ಪ್ರವರ್ತಕರಾಗಿರುವವರೂ, ಮುಂದೆ ಎನ್ನಾರ್‌ಗಳ್. ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಅವರುಗಳು ಶ್ಲಾಘಿಸಿರುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.—(೬) "ಸನಕಾದಯಃ-ಸನಕರೇ ಮೊದಲಾದವರಾದ, ಅದಿಕಲ್ಪದಿಂದ ಸನಂದರೇ ಮೊದಲಾದ

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಸ ಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ತೇ ಜಗ್ತುರ್ವೈಷ್ಣವಂ ಪದಮಾ" (೭) "ಯಥಾ ಸರ್ವೇಷು ದೇವೇಷು ನಾಸ್ತಿನಾರಾಯಣಾತ್ಪರಃ | ತಥಾಸರ್ವೇಷು ಮನುಷ್ಯೇಷು ನಾಸ್ತಿಜಾಷ್ವಾಕ್ಷರಾತ್ಪರಃ" || (೮) "ಭೂತೋರ್ಧ್ವಜಾಹ್ನುರತೃತ್ಯ ಸತ್ಯ

ವರು ಹೇಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ತಿಳಿದು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮಹತ್ತಾದ ಮನಶ್ಚಾಂತತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ಮುನಯಃ - ಮನನಶೀಲರಾದ ಮುನಿಗಳು, ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ - ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಮೂಲಮಂತ್ರ ಜಪವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ವೈಷ್ಣವಂ ಪದಂ - ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ಥಾನವಾದ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಜಗ್ತುಃ - ಹೊಂದಿದರು," ಇಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಮಂತ್ರಜಪವೂ ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸಹಕಾರಿ ಸಾಧನವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ ಏನೂ ಅದೇ ಅವ್ಯವಹಿತವೆಂದರೆ ಸಾಕ್ಷಾದುಪಾಯವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. "ಸ್ವಲ್ಪಮುಪ್ಯಸ್ಯಧರ್ಮಸ್ಯ ತ್ರಾಯತೇ ಮಹತೋಭಯಾತ್" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮೇರಿಗೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದ ಪೂರೈಕೆ ಭಾವಿಯಾಗಿ ಈ ಅನೋಘ ಮಂತ್ರಜಪದಿಂದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಸಿದ್ಧಿಯೂ, ತದಂತರ ಮಾಡುವ ಈ ಮಂತ್ರಜಪದಿಂದ ಭಗವನ್ನು ಬೋಲುತ್ತಾ ವೂ, ಬುದ್ಧಿ ಪೂರೈಕೆ ತ್ವರಾಘದಲ್ಲಿ ವಿಮುಖತ್ವವೂ ಉಂಟಾಗಿ ಭಗವಂತನ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿಸಂಪಾದಕವಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಮಿಸಬಹುದು. ಇದು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾಂಗವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದಾದುದರಿಂದ, ಸಂಧ್ಯಾವಂದನವನ್ನು ಫಲಾಭಿಸಂಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅನುಷ್ಠಿಸುವವರಿಂದ ಹೇಗೆ ಅದು ಭಗವತ್ತೀತಿ ಸಂಪಾದಕವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಜಪವೂ ಕೂಡ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. (೭) "ಯಥಾ - ಹೇಗೆ ಸರ್ವೇಷು ದೇವೇಷು - ಸಮಸ್ತರಾದ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲೂ, ನಾರಾಯಣಾತ್ - ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗಿಂತ, ಪರಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಯು ನಾಸ್ತಿ - ಇಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ, ಸರ್ವೇಷು ಮನುಷ್ಯೇಷು - ಸಮಸ್ತ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲೂ, ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಕ್ - ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಕ್ಕಿಂತ, ಪರಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಂತ್ರವು, ನಾಸ್ತಿ - ಇಲ್ಲವು"; ಇಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಮಂತ್ರವೂ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ನಾರಾಯಣನೂ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದೇವತೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು; ಏಕೆಂದರೆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಚತುರ್ಮುಖವೊದಲುಗೊಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ಜೀವಕೋಟಿಗೆ ಸೇರಿದವರು; ನಾರಾಯಣನಾದರೂ ಪರತತ್ವವು, ಅದುದರಿಂದ ನಾರಾಯಣನೂ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೆಂದು ಊಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. (೮) ಹೇಪುತ್ರಶೀಷ್ಯಾಃ - ಹೇ ಪುತ್ರಶೀಷ್ಯರೇ, ಅತ್ರ - ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅದ್ಯ - ಈಗ, ಏಕಃ - ಏನಿಗೆ, ಸತ್ಯಪೂರೈಕೆ - ಯಥಾರ್ಥ ಪೂರೈಕೆವಾಗಿ: ಬ್ರವೀಮಿ - ಹೇಳು

ಪೂರ್ವಂ ಬ್ರವೀಮಿಹಃ | ಹೇ ಪುತ್ರಶಿಷ್ಯಾ ಶೃಣುತ ನಮಸ್ತೋಷ್ವಾಪ್ತರಾ
ಪುರಃ | ತದರ್ಚನ ಪರೋನಿತ್ಯಂ ತದ್ಭಕ್ತಸ್ತನ್ನಮಸ್ಕುರು | ತದ್ಭಕ್ತಾಃ
ವಿನಶ್ಯಂತಿ ಹ್ಯಷ್ಟಾಪ್ತರ ಪರಾಯಣಾಃ || (೯) "ಆಸೀನಾನಾ ತಯಾನಾನಾ
ತಿಷ್ಠನ್ನೋ ಯತ್ರಕುತ್ರನಾ | ನಮೋನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಮನ್ತ್ರೈಕ
ಶರಣಾವಯಮ್" ಎನ್ನಾರ್ಥಃ.

ವೆನು, ಶೃಣುತ - ಕೇಳಿರಿ, ಅಷ್ಟಾಪ್ತರಾತ್ - ಅನೇಕಭವಾದ ಮೂಲಮನ್ತ್ರ
ಶೃಂತ್, ಪರಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಮನ್ತ್ರಃ - ಮನ್ತ್ರವು, ನ - ಇಲ್ಲವು, ತದರ್ಚನ
ಪರಃ - ತಜ್ಞಬ್ರವಾಚ್ಯನಾಗಿ ಮಹತ್ತಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಭಗ
ವಂತನ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿ, ಅಥವಾ ಆ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಮೂಲಕ ಎಂದರೆ
ಆ ಮತ್ತವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಭಗವದರ್ಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ, ತದ್ಭಕ್ತಃ -
ಆತನನ್ನು ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಭಜಿಸುವವ, ತಂ - ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು,
ನಮಸ್ಕುರು - ನಮಸ್ಕರಿಸು ಎಂದರೆ ಆ ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನನು
ಷ್ಠಿಸು ಎಂಬ ಭಾವವು; ಹೀಗೆ ತದ್ಭಕ್ತಾಃ - ಹೀಗೆ ಆತನನ್ನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ
ವಾಗಿ ವರಿಸಿ ಸಾಧ್ಯವಾಯವನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿ, ಅಷ್ಟಾಪ್ತರ ಪರಾಯಣಾಃ
ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುವ ಏಕೈಯುಳ್ಳವರು, ಸವಿನಶ್ಯಂತಿ - ಆತ್ಮಹಾನಿ
ಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲವು ಎಂದರೆ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರುವರು ಎಂಬ
ಭಾವವು, "(೯) ಯತ್ರಕುತ್ರ - ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಆಸೀನಾನಾ -
ಕೂತಕೊಂಡಿರುವರೇಯಾಗಲಿ, ತಯಾನಾನಾ - ಮಲಗಿಕೊಂಡಿರುವರೇ
ಆಗಲಿ, ತಿಷ್ಠನ್ನೋನಾ - ನಿಂತಿರುವರೇಯಾಗಲಿ, "ನಮೋನಾರಾಯ
ಣಾಯ" ಎಂಬ, ಮನ್ತ್ರೈಕಶರಣಾ ವಯಮ್ - ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರವನ್ನೇ
ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾಗಿ ಉಳ್ಳವರು ನಾವು" ಎಂದೂ ಎನ್ನಾರ್ಥಃ -
ಎಂದು ಶ್ಲಾಘಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃವದವು "ಯುಷ್ಕಿಳುಮ್" ಎಂದು
ಹಿಂದೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶರಣಾವಯಮ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದು ಮೂಲ
ಮನ್ತ್ರವೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಅವ್ಯವಹಿತ ಉಪಾಯವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಲ್ಲವು. ಭಗವ
ತುಪಗ್ರಹ ಸಂಪಾದಕನಾದ ಉಪಾಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುವದಕ್ಕೆ
ಮೂಲಕ ಸಹಾಯ ಭೂತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಇಲ್ಲಿ ಪಠಾಯಣಾಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ,
ಅಕ್ಷುಢ ವೆಂಪರೆ ಗತಿ, ಆಧಾರವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸುವರು. ಈ ಸವನೇ ಸಾರಾ
ಂಶವು ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲೂ ಇರುತ್ತದೆ.

ಈ ಮನ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಗುರೂಪದೇಶರೂಪ ಸಂಸ್ಕಾರವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳಿ

ಇತ್ತಿರುಮನುಶ್ಚೈ ಸರ್ವೇಶ್ವರಃ ತ್ರೀ ನಾರದ ಭಗವಾನ್ಯೈ ಇಟ್ಟು
 ತ್ರೀ ಪುಂಡರೀಕನುಕ್ಕು ಉಪದೇಶಿಕೈ, ಅವನುಮ್ ಇತ್ತೈಯೇ ಪರಮ
 ಹಿತಮಾಗ ಕೇಟ್ಟಪದಿಯಾಲೇ (೧) “ಪುಂಡರೀಕೋಪಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ನಾರಾಃ

ಅಂತಹ ಆಚಾರ್ಯ ನಿಷ್ಠೆಯು ಉತ್ತಾರಕವಾಗುತ್ತದೆಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತಮೂಲಕವಾಗಿ
 ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇತ್ತಿರುಮನುಶ್ಚೈ - ಈ ಮೂಲವನುಶ್ಚೈವನ್ನು, ಸರ್ವೇ
 ಶ್ವರನು, ಶ್ರೀನಾರದ ಭಗವಾಽದವರನ್ನು, ಇಟ್ಟು-ಮೂಲಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಶ್ರೀಪುಂಡ
 ರೀಕರಿಗೆ, ಉಪದೇಶಿಕೈ-ಉಪದೇಶಿಸಲು, ಅವನುಮ್-ಆ ಪುಣ್ಯವಂತನಾದ ಪುಂಡ
 ರೀಕನೂ, ಇತ್ತೈಯೇ - ಈ ಮೂಲವನುಶ್ಚೈವನ್ನೇ, ಪರಮ ಹಿತವಾಗಿ, ಕೇಟ್ಟ
 ಪದಿಯಾಲೇ - ಉಪದೇಶ ಮೂಲಕ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದನಾದುದರಿಂದ (೧) “ಪುಂಡರೀ
 ಕೋಪಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ - ಸುಕೃತಿಯಾದ ಪುಂಡರೀಕನೂ ಕೂಡ, ನಾರಾಯಣ ಪರಾ
 ಯಣಃ - ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ತನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ಯ, ಆಧಾರ, ಗತಿ ಎಂದು ಸಂಬಿ
 ದವನಾಗಿ, ನಮೋನ್ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ - ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ
 ವನ್ನು, ಜಪಃ - ನಿಯತವಾಗಿ ಜಪಿಸುವವನಾಗಿ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲ - ಎಂಬಿವೇ
 ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಲ್ಲ, ಶೋಲಗಿರಪದಿಯೇ - ಹೇಳಿರುವ ಮೇರಿಗೆ, ಇಲ್ಲಿ
 ಅದಿ ಪದದಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಬಂಧು ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಮಾಣವು ಸೂಚಿತವು,
 ಅದೂ ಪಾದ್ಯೋತ್ತರದಲ್ಲೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ಇವು ಮನುಶ್ಚೈನಾಯಾ - ತನ್ನ
 ಆಚಾರ್ಯರು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಈ ಮನುಶ್ಚೈವನ್ನು ಜಪಿಸುವವನಾಗಿ, ಮುಕ್ತನಾನ್ -
 ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಇಲ್ಲಿ ಈ ಮೂಲವನುಶ್ಚೈ ಪರಮಹಿತವೆಂದು ಹೇಳ
 ಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ; ಏಕರಿಂದೆಂದರೆ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಅವರಿಂದ ಉಪ
 ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದುದರಿಂದ; ಈ ಇತಿಹಾಸವು, ಹಿಂದೆಯೇ “ಸಾಪಿಷ್ಠಃ ಕ್ಷತ್ರ
 ಬಂಧುತ್ವ ಪುಂಡರೀಕಶ್ಚ ಪುಣ್ಯಕೃತ್” ಆಚಾರ್ಯವತ್ತಯಾಮುಕ್ತೌ ತಸ್ಯಾ
 ದಾಚಾರ್ಯವಾ ಭವೇತ್” ಎಂಬ ಹಿತೋಪದೇಶದ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿ
 ರುತ್ತದೆ. ಪುಂಡರೀಕ ವೃತ್ತಾಂತಕ್ಕೆ ಗುರುಪರಂಪರಾಸಾರದ ಜಗ ನೆಯ
 ಪುಟವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ; ಇವರು ಶ್ರೀ ನಾರದರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದುದೂ, ಹಾಗೆಯೇ
 ಸರ್ವರಿಗೂ ಉಂಟಾಗುವ ಅನುಗ್ರಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಗವತ್ಪ್ರಸಾದ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ
 ಎಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ “ಸರ್ವೇಶ್ವರಃ ನಾರದ ಭಗವಾನ್ಯೈ ಇಟ್ಟು” ಎಂಬ
 ಪ್ರಯೋಗವು. ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸೂ ಇಲ್ಲ
 ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿ ಬೋಧಿತವು. ಶ್ರೀ ನಾರದ ಮುನಿಗೆ ಭಗವತ್ಪ್ರಭು
 ವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದರಲ್ಲೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಇತರ ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞರಿಗೆ ಉಪಯೋ
 ಗಿಸುವದರಲ್ಲೂ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವದರಲ್ಲೂ ಅರ್ಥವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟು

ಯಾಣಪರಾಯಣ: | ನನೋನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಮನ್ತ್ರ ಮುಕ್ತಾಧಿಕರಂ
ಜಪಃ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲ ಶೋಭಿಸಿರಬೇಡಿಯೇ ಇಮ್ಮನ್ತ್ರನಿಷ್ಕನಾಯ್ ಮುಕ್ತ
ನಾಣಕನ್. ಇಮ್ಮನ್ತ್ರತ್ವ (ಇತ್ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ವ) ತಿರುಮಜ್ಜಿಯಾಳಾ
ರುಕ್ಕು ಸರ್ವೀಕ್ಷರಣತಾನೇ ಉಪದೇಶಿತಾನ್.

ಇವನ್ನು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ—ಭಗವಚ್ಚಬ್ದವು ಪರಮಾತ್ಮನ
ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದೆಂದೂ ಇತರ ಪ್ರಾಜ್ಞರವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬೆಸಚಾರಿ
ವಾದುದೆಂದೂ ಹೇಳಿ, ಭಕಾರ, ಗಕಾರ, ವಕಾರ ನಿರುಕ್ತಾರ್ಥವನ್ನು ಮೂರು ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ
ಹೇಳಿ, ಅನಂತರ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಾಡ್ಗುಣ್ಯ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಕರ
ನೆಂದೂ ಹೇಳಿ, ಪ್ರತ್ಯನೀಕನೆಂದೂ “ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಬಲೈಶ್ವರ, ವೀರೈ
ತೇಜಾಂಸ್ಯತೇಷತಃ | ಭಗವಚ್ಚಬ್ದವಾಚ್ಯಾನಿ ವಿನಾಹೇಯೈರ್ಗುಣಾದಿಭಿಃ”
ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇತರರಿಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದಾಗ “ಉತ್ಪತ್ತಿಂ
ಹೈಲಯಂ ಚೈವ ಭೂತಾನಾ ಮಾಗತಿಂ ಗತಿಮ್ | ವೇತ್ತಿವಿದ್ಯಾಮ
ವಿದ್ಯಾಂಚಿ ಸವಾಚ್ಯೋ ಭಗವಾನಿತಿ” (ವಿ. ಪು. ೫. ೭೭-೭೮) ಯಾವ
ಪ್ರಾಜ್ಞನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿಲಯಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರೇತಜ್ಞರಿ
ಗುಂಟಾಗುವ ಬಂಧನೋಕ್ಷಗಳನ್ನೂ, ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆ
ಯನ್ನೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾದ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನೂ ಸಹ ತಿಳಿ
ದಿರುತ್ತಾನೋ ಅವನು ತುಂಬಾ ಪೂಜ್ಯನಾದುದರಿಂದ ಭಗವಚ್ಚಬ್ದವಾಚ್ಯನೆಂದು
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ನಾರದ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಆಶ್ರ
ಯಿಸಿ ಮುಕ್ತನಾದನೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಇವರುಗಳಿಗೆ ಭಾಗವತ ಸಂತ್ರ
ಯಣರೂಪ ಉಪಾಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ, ಅವರುಗಳು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಮೂಲ
ಮನ್ತ್ರ ಪ್ರಭಾವವೂ ದೊರೆಕು, ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸಿತೆಂಬ ಭಾವವು. ಇಲ್ಲಿ ಪುಂಡ
ರೀಕ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದು, ಎಂತಹ ಪಾಪಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದರೂ, ಈ ಭಾಗ
ವತ ಸಂತ್ರಯಣದೊಂದಿಗೆ ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಪರಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಂ
ಟೆಂಬುದು ಅದೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲೇ ಪಾಪಿಷ್ಠನಾದ ಕ್ಷತ್ರಬಂಧು ವೃತ್ತಾಂತಕ್ಕೂ ಉಪ
ಲಕ್ಷಣವು.

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀ ನಾರದರು ತಮ್ಮನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಮುಕ್ತ ದುಷ್ಕೃತಿಗಳಿಲ್ಲ
ರಿಗೂ ಈ ಮನ್ತ್ರವು ಉತ್ತರಕನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದುದು ನ್ಯಾಯವೋ? ಎಂಬ
ಶಂಭಾ ಉಂಟಾದೀತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣ್ಯನೇ ಈ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ
ಅವಲಂಬಿ, ಶಿಷ್ಯೋಪಾದೇಯವಾಗಲೆಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ
ವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ—ಇಮ್ಮನ್ತ್ರತ್ವ - ಈ ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು, ತಿರು
ಮಜ್ಜಿಯಾಳ್ವಾರುಕ್ಕು - ಚತುರ್ಥ ಜಾತೀಯರಾದ ತಿರುಮಜ್ಜಿಯಾಳ್ವಾ

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಿ ಮನ್ತ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಣವ ಚತುರ್ಥೀ ರಾಹಿತೀ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವಮ್

ಇದು ಪ್ರಣವಚತುರ್ಥಿಗಳ್ ಯೊಳಿನ್ನ ಪೋದು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಮೆನ್ನು ಮಿಡಮ್
ಶ್ರೀ ವರಾಹಪುರಾಣಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕೃತಿಕದ್ವಾದಶಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಶ್ಲೋಕ, “ನಮೋ
ನಾರಾಯಣೇತ್ಯುಕ್ತಾತ್ವಸಾಕಃ ಪುನರಾಗಮತ್” ಎಜ್ಜಿರವಚನಶ್ಲೋಕ

ಶಿಗ್ಗ, ತಾನೇ - ಶ್ರೀ ನಾರದಾದಿ ಮಹಾ ಭಾಗವತರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ, ತಾನೇ,
ಉಪದೇಶಿತಾರ್ಥ - ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ತಿರುಮಜ್ಜೈಯಾಳ್ವಾರವರ ವೃತ್ತಾಂ
ಶ್ಲೋಕದಾಸನು ಬರೆದಿರುವ ಗುರುಪರಂಪರಾಸಾರದ ೩೭-೩೯ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು
ಪಠಿಸಿ.

ಪ್ರಣವ ಚತುರ್ಥಿಗಳಿಲ್ಲದಿಷ್ಟರೆ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ
ಸರ್ವರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟು.

ಹೀಗೆಯೇ ಚತುರ್ಥರ ಪುತ್ರರಾದ ಈ ತಿರುಮಜ್ಜೈಯಾಳ್ವಾರಿಗೆ ಸರ್ವಲೋಕ
ಶರಣ್ಯನೇ ಉಪದೇಶಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಮನ್ತ್ರವು
ಕೂಡಾ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ ಉಳ್ಳದೋ ಎಂದರೆ ತಂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ ಉಪದೇಶಿಸ
ಬಹುದೋ ? ಎಂಬ ಶಂಕಾವಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಇದು - ಈ
ಮೂಲಮನ್ತ್ರವು, ಪ್ರಣವ ಚತುರ್ಥಿಗಳೊಳಿನ್ನ ಪೋದು - ಮೊದಲು ಅಕ್ಷರ
ವಾದ ಓಂಕಾರವೂ, ಕೊನೆಯ ಪದವಾದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿನ ಕೊನೆಯ
ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿಯೂ, ಇಲ್ಲದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ ಮೆನ್ನು
ಮಿಡಂ - ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವುಂಟೆಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ
ಗಳು ಉಂಟೆಂದೂ, ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕರವರು
ತಾವು ಪ್ರಮಾಣ್ಯಕ ತರಣರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಲ್ಲದ
ಅಧಿಪತ್ಯಗಳನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಉಪದೇಶಿಸುವದಿಲ್ಲವು; ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾ
ರರೂ ಯಾಮುನ ಮುನಿಗಳೂ ಸಹ; ಆದುದರಿಂದ ಅವರುಗಳ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೇ ಅವ
ಲಂಬಿಸಿರುತ್ತಾರೆ—ನಮೋನಾರಾಯಣೇತ್ಯುಕ್ತಾತ್ವ-ಪ್ರಣವ ಚತುರ್ಥಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಈ
ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಾ ಎಂಬ ಆರು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ತ್ವಸಾಕಃ - ನಾರಾಯ
ಣನೊಪವನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ ತಿನ್ನುವ ಪಂಚಮನು, ಪುನರಾಗಮತ್ - ಹಿಂತಿರುಗಿ
ಬಂದನು ಎಂದರೆ ಅರ್ಥೋಗತಿಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದನು, ಎಜ್ಜಿರವಚನ
ಶ್ಲೋಕ - ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ, ಕಾಟ್ಟಿಪಟ್ಟಿದು - ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ತ್ವಸಾಕ
ಪದವಿಗೊಂದು ಸರ್ವರಿಗೂ ಈ ಮನ್ತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂಬ
ವಿಷಯ ಪ್ರಮಾಣವುಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ತಂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಣವ ಚತುರ್ಥಿ

ಕಾಟ್ಟು ಪಟ್ಟಿದು. ಇವ್ವರ್ಥಂ (೧) ನಾಮಂ ಶೋಲ್ಲಿ ನಮೋನಾರಾಯಣಮೇ"

ಗಳಿಲ್ಲದೆ ಉಪದೇಶಿತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಕೆಲವು ಆಳ್ವಾರುಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರಲ್ಲದೆ ಇರುವದರಿಂದ ಅವರು ಹೇಗೆ ಈ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು? ಎಂದರೆ ಅವರುಗಳ ಪಾತುರಗಳಲ್ಲೂ "ನಮೋನಾರಾಯಣಾ" ಎಂದು ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವದರಿಂದ ವರಾಹ ಪುರಾಣದ ಕೈಶಿಕದ್ವಾದಶಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ವಚನವೇ ಅವರುಗಳಿಗೂ ಉಪದೇಯವೆಂದು ಮುಂದಿನವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—

ಆ ಕೈಶಿಕ ವೃತ್ತಾಂತವೇನೆಂದರೆ—ಚರಕ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸೋಮಶರ್ಮನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಯಥಾಕ್ರಮವಾಗಿ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವದರ ಫಲವಾಗಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ "ಛಿದ್ರಂ ಹಿ ನೃಗಯಂತೇಶ್ವ ವಿದ್ವಾಂಸೋ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಾಃ" (ಬಾ. ೧೨.೧೭) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಬ್ರಹ್ಮರಕ್ಷಸ್ಸಾದನು. ಆಗ ಆತನಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಪಂಚಮ ಜಾತಿಯವರಾದ ಕೈಶಿಕರೆಂಬ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ಏಕಾದಶಿ ರಾತ್ರಿ ತಿರಕ್ಕುರಂಗಡಿ ಎಂಬ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಬ್ರಹ್ಮರಕ್ಷಸ್ಸು ಭಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬರಲು; ಆಗ ಕೈಶಿಕಕುತಮ್ಮ ಇಷ್ಟವನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿ, ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಗಾನದಿಂದ ಆನಂದಗೊಳಿಸಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಬರುವೆನು; ಆಗ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಬಹುದು ಎನ್ನಲು; ಇದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮರಕ್ಷಸ್ಸು ಒಪ್ಪಲಾಗಿ ಮನದಣಿಯ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಗಾನದಿಂದ ಆನಂದಪಡಿಸಿ ಬಂದು ಬ್ರಹ್ಮರಕ್ಷಿಸ್ಸಿನ ಎದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಲು; ಈ ಮಹಾ ಭಾಗವತರ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಆ ಬ್ರಹ್ಮರಕ್ಷಸ್ಸು, ನಿನ್ನ ವ್ರತದ ಫಲವನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡು, ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿತು. ಈ ಭಾಗವತರು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪದೇ ಹೋಗಲು; ಆ ಬ್ರಹ್ಮರಕ್ಷಸ್ಸಿಗೆ ಪರಿಪಕ್ವಕಾಲವು ಈ ಭಾಗವತರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಒದಗಿದುದರಿಂದ, ಆ ರಕ್ಷಸ್ಸು "ತ್ವಂ ವೈ ಗೀತ ಪ್ರಭಾವೇನ ನಿಸ್ತಾರಯಿತು ಮರ್ಹಸಿ । ಏವಮುಕ್ತ್ವಾತು ಚಂಡಾಲಂ ರಾಕ್ಷಸ ಶರಣಂ ಗತಃ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಆ ಭಾಗವತರನ್ನೂ ಶರಣು ಹೋಗಲಾಗಿ, ಅವರು ಆ ರಕ್ಷಸ್ಸಿಗೆ ಆ ವ್ರತ ಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದುದರಿಂದ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮರಕ್ಷಸ್ಸಿಗೆ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜನ್ಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಕೈಶಿಕರಿಗೆ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಏತರಿಂದವೆಂದರೆ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಿಂದವೆಂದು ಇಲ್ಲಿಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಇವ್ವರ್ಥಂ - ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಎಂದರೆ ಪ್ರಣವಚಾರ್ಥಿಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶೂದ್ರಾದಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಉಪದೇಶಾರ್ಹವೆಂಬುದು, ತಿರುಮಂಗೈಯಾಳ್ವಾರವರ ಪಾಶು

ರದಲ್ಲೂ ಪೋಯಿಗೆ ಮುನಿ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲೂ ಸಿದ್ಧಂ - ಸಿದ್ಧನಾದುದು ಎಂಬ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ; ಆ ಪಾಶುರಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ—

(೧) ನಾಮಂ ಶೋಲ್ಲಿ ನನೋ ನಾರಾಯಣಮೇ ಎಂಬುದು ಪಾಶುರದ ಸಾಲ್ಪನೆಯ ಪಾದವು, ಎಂಸರೆ ಪ್ರಣವ ಚತುರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಶೂದ್ರಾದಿ ಸರ್ವ ರಿಗೂ ಉಪವೇಶಾರ್ಹವೆಂಬುದು ; ಇದು ಹಿಂದೆಯೇ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ೨೪೬೩-೪ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಮೂರನೆಯ ಪಾಶುರವು—

ಕಿಡನ್ನ ನಮ್ಪಿ ಕುಡನ್ನೈ ಮೇವಿಕ್ಕೇಳಲಾ ಯುಲಗೈ
ಯಿಡನ್ನ ನಮ್ಪಿ ಎಜ್ಜಳ ನಮ್ಪಿ ಎರಿಞಾರಣಳಿಯ
ಕಡನ್ನ ನಮ್ಪಿ ಕಡಿಯಾಲಜ್ಜಿ, ಉಲಗೈ ಈರಡಿಯಾಲ
ನಡನ್ನ ನಮ್ಪಿ ನಾಮಂ ಶೋಲ್ಲಿ ನನೋ ನಾರಾಯಣಮೇ || ೧ ||

ಇದರರ್ಥವು—ಕುಡನ್ನೈ - ತಿರುಕ್ಕುಡನ್ನೈಯಲ್ಲಿ, ಮೇವಿಕ್ಕೇಡನ್ನ - ಬಿಜ ಮಾಡಿಸಿ ಶಯನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ, ನಮ್ಪಿ - ಸ್ವಾಮಿಯು, ಕೇಳಲ್ ಆಯ್ - ವರಾಹ ರೂಪಿಯಾಗಿ, ಉಲಗೈ ಇಡನ್ನ ನಮ್ಪಿ - ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿದ ಸ್ವಾಮಿಯು, ಎಜ್ಜಳ ನಂಬಿ - ನಮ್ಮ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ನಮಗೆ ಅಭೀಷ್ಟ ಪ್ರದನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು, ಎರಿಞಾರ್ ಅರಣ್ ಅಳಿಯ - ಶತ್ರುಗಳ ಕೋಟಿಯು ನಾಶವಾಗುವಹಾಗಿ, ಕಡಿಯಾಲಜ್ಜಿ ಅಡನ್ನ ನಂಬಿ ಕ್ರೂರರಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪ್ರಭುವು, ಉಲಗೈ ಈರಡಿಯಾಲ ನಡನ್ನ ನಂಬಿ - ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ಆಳಿದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾವತಾರಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು, ಇಂಕವನ, ನಾಮಂ ಶೋಲ್ಲಿ-ದಿವ್ಯ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದಾದರೆ, ನನೋ ನಾರಾಯಣಮೇ - ನನೋನಾರಾಯಣವೆಂಬ ಮೂಲಮಂತ್ರವೇ ; ಅದು ನನೋ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಮಂತ್ರ ಜಪವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ತಿರುನರೆಯೂರಲ್ಲಿರುವ (ಸುಗಂಧನಗರಿ) ಸ್ವಾಮಿಯು ತಮಗೆ ಆಚಾರ್ಯರಾಗಿ ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರೋಪ ದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಈಗ ತಿರುಕ್ಕುಡಂದೈಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವುದು ಏತಕ್ಕೆಂದರೆ ವರಾಹಾವತಾರಿಯಾಗಿ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಕೊಂದು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿದ ಶ್ರಮಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ರಾಮಾವತಾರಿಯಾಗಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ರಾದ ಕ್ರೂರ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಂದ ಶ್ರಮಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಹಾಗೆಯೇ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾವತಾರಿಯಾಗಿ ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲಾ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಆಳಿದ ಶ್ರಮ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಏನಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾರೋ ಎಂಬ ಹಾಗೆ ಸೇವೆ ಯನ್ನೀಯುವ, ಮತ್ತು ನಮ್ಮಂತಹ ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನೆರಳುತ್ತಿರುವವರನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮಲಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಸೇವೆಯನ್ನೀಯುವ

ಎನ್ನುವಾ, (೨) “ನೇ ಮಾಲ್ಟೆ ಕೊಣ್ಡು ನನೋ ನಾರಣಾ” ಎನ್ನುವಾ

ಸ್ವಾಮಿಯ ದಿವ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಹೇಳುವದು ನನೋ ನಾರಾಯಣವೆಂಬ ಮೂಲ ಮುಕ್ತವೇ ಎಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

(೨) “ನೇ ಮಾಲ್ಟೆ ಕೊಣ್ಡು ನನೋ ನಾರಣಾ ಎನ್ನುವಾ - ಇವರ ಪೂರಾ ಪಾಶುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ—ಅಯಲ್ ನಿನ್ನವಲ್ ವಿನೈಯೈ ಯಂಜಿ ನೇನಂಜಿ | ಯೈನಿನ್ನಿರು ವಡಿಯೇ ಶೇರ್ವಾರ್ - ನಯನಿನ್ನಿ | ನನ್ನಾ ಲೈಕೊಂಡು ನನೋ ನಾರಾಯಣ ವೆನ್ನಮ್ | ಶೊನ್ನಾಲ್ ಕರ್ಣಾರ್ ತೊಳುದು | (೫೭) ಅರ್ಥವು ಅಯಲ್ ನಿನ್ನ - ಯಾವಾಗಲೂ ಒಟ್ಟು ಇಮ್ಮದರಿಂದ ಈಗಲೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಾರನೆಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಇರುವ, ವಲ್ ವಿನೈಯೈ - ತಂಬಾ ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಪಪವನ್ನು ಕುತು, ಅಂಜಿನೇನ್ - ಭಯ ಪಟ್ಟಿನ್ನು, ಅಂಜಿ - ಭಯಪಟ್ಟು, ಉಯ್ಯ - ಉಜ್ಜೇವಿಸುವಕ್ಕಾಗಿ, ನಿರ್ - ಕರುಣಾ ಸಾಗರಾದ ನಿಮ್ಮ, ತಿರುವಡಿ - ಪಾದ ಕಮಲವನ್ನು, ಶೇರ್ವಾರ್ ಲ್ಲಿ ಹೊಂದುವದಕ್ಕಾಗಿ, -ನಯಮ್ ನಿನ್ನಿ - ಸುಖವಾಗುವ ಅಥವಾ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ- ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗುವ, ನಲ್ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಮಾಲ್ಟೆ ಕೊಂಡು - ಮಾಲಾ ರೂಪವಾದ ಪಾಶುರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ತೊಳುದು - ಸ್ತುತಿಯ ಮೂಲಕ ಅಶ್ರ ಯಿಸಿ, ನನೋ ನಾರಾಯಣಾವೆನ್ನುಮ್ - ನನೋ ನಾರಾಯಣವೆಂಬ, ಶೊನ್ನಾಲ್ಟೆ ಮಾಲಾರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯನ್ನು, ಕರ್ಣಾರ್-ಯಾವಾಗಲೂ ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿದೆ. ಬಲಿಷ್ಠಗಳಾದ ಪಾಪಗಳ ದೆಶೆಯಿಂದ ಭಯಪಟ್ಟು, ಈ ಆತ್ಮಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ನನೋ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಮನ್ನೋಚ್ಚಾರಣೆಯೇ ಐರಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಆ ಮುಕ್ತವನ್ನೇ ಉಚ್ಚರಿಸುವೆನು ಎಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು; ಈ ಮುಕ್ತವೇ ಸತ್ತಾದಾಯಕ ವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಿತು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಶೊನ್ನಾಲ್ಟೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಮಹತ್ತಾದ ಅರ್ಥತಾತ್ಪರ್ಯಗಳುಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ ಶಬ್ದಗಳು ಪೋಣಿಸಿರುವದರಿಂದಲಾಗಲಿ. ಅಥವಾ ಮೂಲಮುಕ್ತದಲ್ಲಿ ಆಮೋಘವಾದ ಪರಶೇಷತ್ವ, ಅನನ್ಯಾರ್ಥ ಶೇಷತ್ವಗಳ ಬೋಧೆ ಇರುವದರಿಂದ ರವಣೀಯತ್ವವನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿಯಾಗಲಿ ವಾಗೂಪ ಮಾಲೆ ಶೊನ್ನಾಲ್ಟೆ ಎಂಬ ರ್ತಯೋಗವು.

(೩) ಈ ಪೂರಾ ಪಾಶುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ—“ನಾನಾಯಿ ಉಣ್ಣೇ ನನೋ ನಾರಣಾವೆನ್ನು ಓನಾದುರಕ್ಕು ಮುರೈಯುಂಡೇ - ಮೂವಾದ ವಾಕ್ಕ ತಿಕ್ಕಟ್ಟಿಲ್ಲುಮ್ ವಗೈಯುಂಡೇ ಎನ್ನವರ್ ತೀಕ್ಕ ತಿಕ್ಕಟ್ಟಿಲ್ಲುಮ್ ತಿರಮ್” - ಅರ್ಥವು— “ನಾರಾಯಣೇತಿ ಮನ್ನೋಸ್ತಿ ವಾಗಸ್ತಿ ವತವ ಲ್ಲಿನೇ | ತಥಾಪಿ ಸರಕೇ ಘೋರೇ ಪತನ್ವೀತಿ ಕಿಮದ್ಭುತಮ್” ನಾರಾಯ

(೨) ಸೆರಿಯ ತಿರುವಂದಾದಿ. ೫೭,

(೩) “ನಾ ವಾಯಿಲಾಣ್ಣೇ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾವೆನ್ನೋ ವಾಕುರೈಕ್ಕು ಮುರೈ ಯುಣ್ಣೇ” ಎನ್ನುಮ್, ಶೋಲ್ವುಗಿರ ಪಾಶುರಜ್ಞಳಾಲುಮ್ ಸಿದ್ಧಮ್.

ಣೇತಿ ಎಂಬ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆ ಅಥವಾ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ರೂಪ ವಾದ, ಮನ್ತ್ರವಿದೆ, ನಮಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿ ವಾಕ್ಯ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಮನ್ಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಕ್ರಮೇಣ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದ ಒಹುರು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ, ಅನೇಕರು ಇಂತಹ ಸುಲಭೋಪಾಯವನ್ನವಲಂಬಿಸದೆ ಘೋರ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಎಂತಹ ಅತ್ಯರೃವು, ಎಂಬೀ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವನ್ನೇ ಈ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ—ನಾ - ನಾಲಿಗೆಯು, ವಾಯಿ ಲುಂಡೇ - ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟೇ ನಮ್ಮ ವಶವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಓವಾದು - ಬಿಡದೇ, ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾವೆನ್ನು - ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾವೆಂದು, ಉರೈಕ್ಕುಮ್ - ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಉರೈ - ತಿರುಮನ್ತ್ರವು, ಉಂಡೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಮೂವಾದ - ಪುನರಾವರ್ತಿ ಯಿಲ್ಲದ, ಮಾ - ಶ್ರೀಪ್ರವಾಸ ಗತಿಕ್ಕುಣಿ - ಅರ್ಚಿಸಾಗತಿಯ ಮೂಲಕ ಶಿಲ್ಲುಮ್ - ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಕೂಡು ಹೋಗಲು. ವಗೈ - ಉಪಾಯವು, ಉಂಡೇ - ಇರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಇಂತಹ ಸುಲಭ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಒರುವರ್ - ಒಬ್ಬರು, ತೀಕ್ಕುತಿಕ್ಕುಣಿ - ದುಷ್ಟಮಾರ್ಗವಾದ ನರಕವ ನ್ನುಗಲಿ, ಅಥವಾ ಪುನಃ ಬಂಧವನ್ನು ಕೊಡುವ ಧೂಮಾದಿಮಾರ್ಗವನ್ನಾಗಲಿ, ಶಿಲ್ಲುಮ್ - ಹೊಂದುವ, ತಿರುಮ್ - ಸ್ವಕಾರವು, ಎ೯ ಎಂತಾದ್ದು? ಎಂದರೆ ಏನು ಅತ್ಯರೃವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಲು ಬಹು ಸುಲಭವಾದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಬಹು ಕೃಪೆಯಿಂದ ಒದಗಿಸಿರುತ್ತಾನೆ; ಹೇಗೆಂದರೆ ವಾಗ್ವಿವಿಧವಾದ ನಾಲಿಗೆಯು ನಮ್ಮ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವಶದಲ್ಲಿರುವ ಹಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ, ನಮೋನಾರಾಯಣ ವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಕು ಎಂದು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮನ್ಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಯಿಂದ ಅನನ್ಯಾರ್ಹರೇಷತ್ವಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಆತ್ಮಾವಸ್ಥೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ದುಃಖಸಂಖಂಧವೇ ಇಲ್ಲದ ಇಂತಹ ಸುಲಭ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಜನರು ನಾನಾವಿಧ ಬುಧಿಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ನರಕಮಾರ್ಗವನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಪುನಃ ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನಾನಾವಿಧಕ್ಕೇಶಗಳನ್ನು ಭವಿಸುವ ಧೂಮಾದಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನಾಗಲಿ ಹೊಂದುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾರಲ್ಲ, ಇದೆಂತಹ ಅಶ್ಚರ್ಯವು. ಇಂತಹ ಅವಿವೇಕ ಉಂಟೋ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಎನ್ನುಮ್ ಶೋಲ್ವು ಗಿರ - ಎಂದು ಹೇಳುವ ಪಾಶುರಜ್ಞಳಾಲುಮ್ ಪಾಶುರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸ್ಥಾಪಿತವು.

(೩) ಮುಧಿಲ್ ತಿರುವನ್ನಾದಿ. ೯೫.

ಮೂಲಮನ್ತ್ರಸ್ಯ ಸರ್ವಾಧಿಕರತ್ವ ಮುಪಪಾದಯತಿ.

ಇದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಗಳಿಕ್ಕೆ ಅಧೀತಮಾನ ಕ್ರಮತ್ತಿಲೇ ಪ್ರಣವ ತೋಡೆ ಕೂಡ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್. (೧) "ವೈದಿಕಂ ತಾಂತ್ರಿಕಂ ಚೈವ ತಥಾವೈದಿಕ ತಾಂತ್ರಿಕಮ್ | ತ್ರಿವಿಧಂ ಕರ್ಮಸಂಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪಾಂಚ

ಮೂಲಮನ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವನ್ನು ಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಪ್ರಣವ ಚತುರ್ಥಿಗಳಲ್ಲದೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರೆ ಅದು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರವು ಹೇಗಾಯಿತು ? ಆಗ ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳು ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ತರರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಅಕ್ಷರ ಲೋಪವಿದ್ದರೂ ಆಗಬಹುದು ಎಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ, ಅಂತಹ ಉಪದೇಶವೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮತವು ಎಂಬುದಕ್ಕೇನಾದರೂ ಪ್ರಮಾಣ ಉಂಟೋ ಎಂದರೆ ಉಂಟು ಎಂದು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಂಟು ಅಕ್ಷರದ ಅರ್ಥಗಳೂ ಅಂತಹ ತಾಂತ್ರಿಕ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿಲ್ಲವೋ ? ಫಲವೇನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಕ್ತರಾಗಿ ಸಮನೇ ? ಇಲ್ಲವೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ ? ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಮುಂದಿನ ನಾರದೀಯಪ್ರಮಾಣಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದವರಿಗೂ ಉಪದೇಶಕ್ರಮದಲ್ಲಿರುವ ಇದರ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು - ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮನ್ತ್ರವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಗಳುಳ್ಳ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಮೊದಲಾದವರುಗಳಿಗೆ, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿ ಪದವಿಂದ ಬೋಧಿತಾಥವನ್ನು ಪಂಚ ನ್ಯಾಖ್ಯಾತ್ಯಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಿವು, ಬಹುಶಃ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಭೇದಗಳಿಲ್ಲಾ ಆದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸಣ್ಣ ಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ, ಅಧೀತಮಾನಕ್ರಮತ್ತಿಲೇ - "ಓನ್ನ ಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಮನ್ತ್ರೋಪಾಸಕಃ" ಎಂದು ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವತೋಡೆ ಕೂಡಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಪ್ರಣವದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ, ಇದರಿಂದ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದಲೂ ಸೇರಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದಂ ತಾಯಿತು. ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳಿದ್ದರೆ ವೈದಕ ಕ್ರಮವೆಂದು ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಕ್ರಮ ಹೇಗೆ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಪ್ರಮಾಣದೊಂದಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ೧-"ವೈದಿಕಂ. ವೈದಿಕವೆಂದೂ, ತಾಂತ್ರಿಕಂಚೈವ-ತಾಂತ್ರಿಕವೆಂದೂ, ವೈದಿಕತಾಂತ್ರಿಕಮ್-ವೈದಿಕ ತಾಂತ್ರಿಕವೆಂದೂ, ಪಾಂಚರಾತ್ರಾನ್ಯ ತಾರ್ಣವೇ-ಪಾಂಚರಾತ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರವು ತುಂಭಾ ಅನೋಘವಾದೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದಭವವಿಷ್ಣುಶ್ವನಾದುದರಿಂದ್ಯಅಮೃತಾರ್ಣವವೆಂದರೆ ಅಮೃತರೂಪ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಸ್ಥೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಧಂ ಕರ್ಮಸಂಪ್ರೋ

(೧) ನಾರದೀಯಃ.

ರಾತ್ರಾನ್ಮುತಾರ್ಣವೇ | ವೈದಿಕಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾನಾಂತು ರಾಜ್ಞಾಂ ವೈದಿಕ
ತಾಂತ್ರಿಕಮ್ | ತಾಂತ್ರಿಕಂ ವೈಶ್ಯಶೂದ್ರಾಣಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ತಾಂತ್ರಿ
ಕಂತು ನಾ | ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಶ್ಚ ಯೋಮನ್ಮೋ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಏವಚ | ಷಡಕ್ಷ
ರಶ್ಚ ಯೋಮನ್ಮೋ ವಿಷ್ಣೋ ರಮಿತತೇಜಸಃ | ಏತೇ ಮನ್ತ್ರಾಃ ಪ್ರಧಾನಾಸ್ತು
ವೈದಿಕಾಃ ಪ್ರಣವೈರ್ಯುತಾಃ | ಪ್ರಣವೇನ ವಿಹೀನಾಸ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕಾ ಏವ

ಕ್ರಮ-ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮನ್ತ್ರವು ಹಾಗೆಯೇ ಆ ರವರಿಗೆ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮವೂ
ಸಹ ಹೀಗೆ ಮೂರು ವಿಧವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ವೈದಿಕರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ತಾಂತ್ರಿಕ
ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ವೈದಿಕ ತಾಂತ್ರಿಕರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಉಪದೇ
ಶಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದರೆ ಎಂಬ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಣಾನಾಂತು - ಬ್ರಹ್ಮಣ
ರಿಗಾದರೋ, ತು ಶಬ್ದವು ಮಿಕ್ಕ ಇತರ ವರ್ಣದವರನ್ನು ಸ್ವಾವರ್ತಿಸಿರುತ್ತದೆ, ವೈದಿಕ
ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ, ರಾಜ್ಞಾಂ-ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ, ವೈದಿಕ ತಾಂತ್ರಿಕಂ-ವೈದಿಕತಾಂತ್ರಿಕರೂಪ
ದಲ್ಲಿಯೂ, ವೈಶ್ಯ ಶೂದ್ರಾಣಾಂ-ವೈಶ್ಯ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವೇ
ಷಾಂ - ವೈದಿಕಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆ ಯಿಲ್ಲದ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಾಂತ್ರಿಕಂತೆನಿಸುವಾ -
ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿಯೇಯಾಗಲಿ, ಹೀಗೆ ಎರಡೇ ವಿಧವಾಗಿ, ಎಂಬವಾಗಿ ಪಾಂಚರಾತ್ರ
ಮೃತಾರ್ಣವೇ ಸಂಪ್ರೋಕ್ತಂ ಎಂದು ಅನ್ವಯವು. ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ
ಮುಖ್ಯವಾದ ವ್ಯಾಪಕ ಮಂತ್ರಗಳು ಯಾವುವೆಂದೂ ವೈದಿಕ, ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಬ್ದ
ರ್ಥಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. - ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಎಂಬ ಯಾವ ಮಂತ್ರ
ವುಂಟೋ, ಮತ್ತು ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಎಂಬ ವಾಸುದೇವ ಮನ್ತ್ರವುಂಟೋ, ಮತ್ತು
ಅಮಿತ ತೇಜಃ - ನಿರವಧಿಕವಾದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ವಿಷ್ಣು ವಿನಃ
ಯೋ ಷಡಕ್ಷರಶ್ಚ ಮನ್ತ್ರಃ - ಯಾವ ವಿಷ್ಣು ವಿನ ಆರು ಅಕ್ಷರಗಳಿರುವ ಮನ್ತ್ರವೋ
ಏತೇ ಮನ್ತ್ರಾಃ - ಹೀಗೆ ಈ ಮೂರು ಮನ್ತ್ರಗಳೂ, ಪ್ರಧಾನಾಃ - ಮುಖ್ಯವಾದ
ವುಗಳೆ, ಅದುದರಿಂದ ಇವು ವ್ಯಾಪಕ ಮಂತ್ರಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು. ಅವು
ಪ್ರಣವೈರ್ಯುತಾಃ - ಓಂ ಎಂಬ ಪ್ರಣವದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದರೆ ವೈದಿಕಾಃ.
ವೈದಿಕಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು. ನನೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ
ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಣವ ಸೇರಿದರೆ ವೈದಿಕರೂಪವೆನಿಸುತ್ತದೆ, ಹಾಗೆಯೇ
ನನೋವಿಷ್ಣವೇ ಎಂಬುದಕ್ಕೂ, ನನೋ ಸಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದಕ್ಕೂ
ಪ್ರಣವ ಸೇರಿದರೆ ವೈದಿಕ ಮನ್ತ್ರವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಣವವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತಾಂತ್ರಿಕ
ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರಣವೇನ ವಿಹೀನಾಸ್ತು-ಈ ಮೂರು ಮನ್ತ್ರಗ
ಳನ್ನೂ ಪ್ರಣವವಿಲ್ಲದೆ ಉಚ್ಚರಿಸಿದರೆ, ತಾಂತ್ರಿಕಾ ಏವಕೀರ್ತಿತಾಃ - ತಾಂತ್ರಿಕಗ
ಳೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ, ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವರಾಹಿತ್ಯ ಮಾತ್ರವೇ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಕ್ರ
ಿಯೆಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೇ ಎನಿಸು ಚತುರ್ಥಿಯು ರಾಹಿತ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು. ಆದೂ

ಶೀರ್ಷಿಕಾಃ | ನಸ್ತುರಃ ಪ್ರಣವೋಽಜ್ಞಾನಿ ನಾಪ, ನ್ಯ ವಿಧಯಸ್ತಥಾ | ಸ್ತ್ರೀ
ಣಾಂತು ಶೂದ್ರಜಾತೀನಾಂ ಮಂತ್ರನಾಶೋಕ್ತಿ ರಿಷ್ಯತೇ | ” ಎಜ್ಞಾರ
ಪಡಿಯೇ ಪ್ರಣವ ಮೊಳಿನ್ನಪೋದು, (೨) “ತತ್ರೋತ್ತರಾಯಣಸ್ಯಾದಿ
ಬಿಂದುಮಾ ನಿಷ್ಕೃ ರಂ ತತಃ ಬೀಜ ಮಷ್ಟಾಕ್ಷರಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್ತೇನಾಷ್ಟಾಕ್ಷರತಾ

ದರಿಂನ ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಲು ಚತುರ್ಥಿಯೂ ಇಲ್ಲದಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲವೆಂದು
ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಣವ ಚತುರ್ಥಿಗಳೊಳಗಿದ್ದ ಪೋದು
ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿತ್ತುವೆಂದು ಹೇಳಿ, “ನಮೋನಾರಾಯಣೇತ್ಯುಕ್ತಾ”
ಎಂಬ ವರಾಹ ಪುರುಷನಾಕೃದ ಉದಾಹರಣೆಯು ಹೇಗೆ ಸಮಂಜಸವು?
ಎಂದರೆ ಪ್ರಣವ ಕೂಡದೆಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದವಿಷಯವು. ಚತುರ್ಥಿ ಕೂಡದೆಂಬ
ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು, ಪ್ರಣವ
ವಿಲ್ಲದೆ ಚತುರ್ಥಿ ಇದ್ದರೂ ವೈದಿಕ ತಾಂತ್ರಿಕನೆಂದೇ ಭಾವಿಸ ಬಹುದೆಂಬ
ಭಾವವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ ವುಳ್ಳ ಮುಷ್ಪಲಾಂಛಿನಲ್ಲಿ
“ನಮೋನಾರಾಯಣಾಯನಮ್” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗ ಮ್ ಕಾಣಬಹುದು.
ತಾಂತ್ರಿಕವಾದಾಗ ಅಜ್ಞಾನ್ಯವ ಕರನ್ಯಾಸಾದಿಗಳೂ ಇಲ್ಲವು. ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ನಸ್ತು
ರಃ-ಆಗ ಉಪಾತ್ತಾದಿ ಸ್ವರವೂ ಇಲ್ಲವು, ಪ್ರಣವವೂ ಇಲ್ಲವು ಅಜ್ಞಾನಿ-ಹೃದಯಾದಿ
ಅಜ್ಞಾನ್ಯನಾದಿಗಳೂ ಇಲ್ಲವು, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ ನಾಪ, ನ್ಯವಿಧಯಃ - ಮಿಕ್ಕ
ಇನ್ನು ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಗಳೂ ಇಲ್ಲವು, ಇದರಿಂದ ಸದ್ಭಕ್ತವಿದಿಗಳೂ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲ
ಗಳಲ್ಲಿ ಜಪವೂ, ಇವು ಯಾವುವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವು; ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಶೂದ್ರ
ಜಾತೀನಾಂತು - ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಶೂದ್ರಜಾತೀಯರಿಗಾದರೋ, ಮನ್ತ್ರಮಾ
ಶೋಕ್ತಿ ರಿಷ್ಯತೇ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೂರು ಮಂತ್ರಗಳು ಮಾತ್ರ ಎಂದರೆ
ಪ್ರಣವವಿಲ್ಲದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು, ಹೀಗೆ ಮನ್ತ್ರಮಾತ್ರವೇ, ಇಷ್ಟತೇ - ಅಪೇಕ್ಷಿಸ
ಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.” ಎಜ್ಞಾರಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಪ್ರಣವ
ಒಳಿನ್ನಪೋದು - ಹೀಗೆ ಎಂಬ ಪ್ರಣವ ವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ, ಮುಂದೆ ಶ್ರಮಾಣವನ್ನು
ಉದಾಹರಿಸಿ, ಆಗಲೂ ಎಂಟುಕ್ಷರದ ಅಧಿಪ್ರಾಯವು ಕೂಡತ್ತದೆಂದು ಹೇಳು
ತ್ತಾರೆ.—ತತ್ರ-ಆ ಮೂಲವನ್ಮದಲ್ಲಿ. ಉತ್ತರಾಯಣಸ್ಯ-ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ
ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಆಯನ ಶಬ್ದದ ಅಫವಾ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆಯನ
ಶಬ್ದದ, ಅಡಿಃ - ಮೊದಲಿನ ಅಕ್ಷರವು, ವಿಷ್ಣುಃ - ವಿಷ್ಣು ವಾಚಕವಾಗಿ,
ಬಿಂದುಮ್ - ಅನುಸ್ವಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿ, ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಅಂ
ಎಂಬದಾಗಿ, ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಸ್ಯ - ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರಕ್ಕೆ, ಬೀಜಂ - ಬೀಜಾಕ್ಷರವೆಂದೆ
ನಿಸಿ, ತೇನ - ಅದರಿಂದ ಸೇರಿ, ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರತಾ ಭವೇತ್ - ಪ್ರಣವವಿಲ್ಲದಿ

ಭವೇತ್||” ಎಜ್ಜರಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಲೇ ಎಟ್ಟಿಳುತ್ತಮ್ ಅನುಸಂಧೇಯ
ಮಾಗ ವಿಧಿಕ್ಕಪಟ್ಟಿದು. ಪ್ರಣವ ಮೊಳಿನ್ನಾಲುಮ್, ಅದು ಕೊಡಿನಾಳುಳ್ಳ
ಫಲಮ್ ಇವ್ವಧಿಕಾರಿಗಳುಳ್ಳುನ್ನಮಿಡಮ್ (೩) “ಕಿಂ ತತ್ರ ಬಹುಭಿ

ದ್ದರೂ ಎಂಟು ಅಕ್ಷರ ವುಳ್ಳ ಮನ್ತ್ರವೆಂದೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ತರವಾದ ಆಯನ
ಶಬ್ದವಿರುವದರಿಂದ, ಪೂರ್ದವಾದ ಆಯನವು ಯಾವುದು ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಉತ್ಪನ್ನ
ವಾಗಬಹುದು; ತನ್ನಿವಾರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಾರದೀಪಿಕೆಯವರೇ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲಾ
ಆರ್ಥಮಾಡಿರುವದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ, ನಾರಾಯಣ ಪದದ ಉತ್ತರ ಶಬ್ದವಾದ
ಆಯನವೆಂದಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಆಯನ ಶಬ್ದ
ವೆಂದಾಗಲಿ ಆರ್ಥಮಾಡಬಹುದು. ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಂತತಃ ಎಂಬುದನ್ನು
ಒಂದೇ ಪದವಾದರೆ ಆಕಾರವು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದುದಾಗಿ
ಎಂಬರ್ಥವು ಪ್ರಣವವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಏಳು ಅಕ್ಷರಗಳಾದವು, ಆಗ ಅಷ್ಟಾ
ಕ್ಷರವೆಂಬ ವ್ಯವಹಾರವು ಹೇಗೆ ಕೂಡುತ್ತದೆ? ವಿಷ್ಣುವಾಚಕವಾದ
ಆಕಾರವೇ ಆಗ ಇಲ್ಲದೇ ಹೋಗುತ್ತದಲ್ಲಾ? ಎಂದು ಅಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ
ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ — ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ನಾರ ಆಯನ
ಎಂಬ ಎರಡು ಪದಗಳೆಂಟು, ಅದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರವಾದ ಆಯನ ಶಬ್ದದ ಮೊದಲಕ್ಷರವು
ಆಕಾರವಾದುದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಾಚಕಾಕ್ಷರವೂ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತದೆ, ಈ ಆಕಾರಕ್ಕೆ
ಅನುಸ್ವಾರ ಸೇರಿದರೆ ಅಮ್ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ನ್ಯಾಸಾದಿ
ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಬೀಜಮ್, ಆಯ ಶಕ್ತಿಃ, ಮಮ್ ಕೀಲಕಮ್ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ
ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಆಂ ಎಂಬುದು ಬೀಜಾಕ್ಷರವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಹೀಗೆ
ತೇನ - ಆ ಆಂ ಎಂಬ ಬೀಜಾಕ್ಷರದಿಂದ, ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರತಾ ಭವೇತ್ - ಎಂಟು
ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ಭಾವವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ” ಎಜ್ಜರಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಲೇ - ಎಂದು
ಹೇಳಿರುವ ಮೇರಿಗೆ, ಎಟ್ಟಿಳಿತ್ತುಮ್ - ಎಂಟು ಅಕ್ಷರವೂ ಸಹ, ಅನುಸಂಧೇ
ಯಮಾಗ ವಿಧಿಕ್ಕಪಟ್ಟಿದು - ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದಾಗಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪ
ಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆಗಲಿ, ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳೂ, ಪ್ರಣವ ಎಲ್ಲದ ದತೆಯಲ್ಲಿಯೂ
ಅಡಗಿವೆ ಎಂದೇನೋ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಅಜ್ಞೇಕರಿ
ಸೋಣ ; ಆದರೆ ವೈದಿಕ ಮಂತ್ರೋಕ್ತಿಗೆ ಏನು ಫಲವೋ, ಆ ಫಲವೇ ಅಥವಾ
ಭಿನ್ನಫಲವೇ? ಎಂದರೆ ಫಲದಲ್ಲೇನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಣ
ವ ಮೊಳಿನ್ನಾಲುಮ್ - ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ,
ಫಲಮ್ - ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಫಲವು, ಎಂದರೆ ಭಗವದನು
ಗ್ರಹ ಸಂಪಾದಕ ಫಲವು, ಇವ್ವಧಿಕಾರಿಗಳುಳ್ಳುಮ್ - ವೈದಿಕವಲ್ಲದೆ ತಾಂತ್ರಿಕ
ಮನ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾದವರಿಗೂ, ಉಂಡೆನ್ನಮಿಡಮ್ - ಉಂಟೆಂಬ ಸಂದ

ರ್ಮಸ್ತ್ರೈಃ-ಕಿಂ ತತ್ರ ಬೃಹುಭಿರ್ವ್ರತ್ಯೈಃ | ನಮೋನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಮನ್ತ್ರ
ಸ್ವರ್ಪಾರ್ಥಸಾಧಕಃ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಲೇ ಸಿದ್ಧಮ್.

ಭದ್ರದಲ್ಲಿ ನಾರದೀಯು ಕಬ್ಬಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.---(೩) ತತ್ರ - ಕರುಣಾಸಾಗರನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದುವದರಲ್ಲಿ, ಬೃಹುಭಿಃಸ್ತ್ರೈಃ - ಅನೇಕ ಇತರ ಮನ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಕಿಂ-ಎನು ಪ್ರಯೋಜನವು? ಬೃಹುಭಿರ್ವ್ರತ್ಯೈಃ - ಅನೇಕ ವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ, ಕಿಂ - ಎನು ಪ್ರಯೋಜನವು? ಹಾಗಾದರೆ ಸರೋತ್ತಮ ಸಾಧನವು ಯಾವುದು ಎಂದರೆ, “ನಮೋನಾರಾಯಣಾಯ” ಇತಿ - ಎಂಬ, ಮನ್ತ್ರವು, ಸರ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧಕಃ - ಸಮಸ್ತ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವಂತಾದ್ದು,” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಲೇ - ಇವೇ ನೊಂದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ, ಸಿದ್ಧಮ್ - ಸ್ಥಾಪಿತವು ; ಈ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವ ಒಂದು ಮಾತ್ರವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳುತ್ತದೇ ಎನು ಚತುರ್ಥಿಯು ಇರಕೂಡದೆಂದು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು ; ಆದುದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಣವ ಒಂದನ್ನು ಮಾತ್ರವಿಲ್ಲದೆ ಉಪದೇಶಿಸಬಹುದೆಂಬ ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಮನ್ತ್ರವು ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಾಧನೆಗೂ ಹೇತುವು ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಆಗಲಿ, ಹೀಗೆ ಪ್ರಣವ ರಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಳು ಅಕ್ಷರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅಯನ ಶಬ್ದದ ಲಿಕಾರದಿಂದಲೂ, ಪ್ರಣವದ ಆಕಾರದಿಂದಲೂ, ತೋರಿಬರುವ ಸರ್ವಾರ್ಥಗಳು ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಸಿದ್ಧಿಯೂ, ತನ್ನೂಲಕ ಸಕಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಹೇತುವೂ ಆಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದುದೇನೋ ಒಪ್ಪಬಹುದು; ಆದರೆ ಪ್ರಣವವು ಆಕಾರ, ಉಕಾರ, ಮಕಾರಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವಾಗ, ಮಿಕ್ಕ ಎರಡರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ತೋರುವ ಸಮಸ್ತಾರ್ಥಗಳೂ ಎಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತವೆ? ಅದು ಇಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದ ಅಂತಹ ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ನ್ಯೂನತೆಯೂ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಫಲ ನ್ಯೂನತೆಯೂ, ಉಂಟಾಗಬೇಕಲ್ಲ ಎಂದರೆ, ಷುಂವಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.---ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಿಕ್ಕ ಎರಡಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಎಷ್ಟು ವಿಗೇನೇ ಈ ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಶೇಷಭೂತನು ಎಂಬ ಪ್ರಧಾನಾರ್ಥವೇ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತದಲ್ಲಾ ನ್ಯೂನತೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಉಕಾರಾರ್ಥವನ್ನೂ ಮಕಾರಾರ್ಥವನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಈ ತಾಂತ್ರಿಕ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನೈಕಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ---

ಪ್ರಣವವಿಲ್ಲದೆ ತಾಂತ್ರಿಕನಾದರೆ ಅದರ ಎಲ್ಲಾ ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನ

ಫಲಗಳ ಸಿದ್ಧಿಯು ಹೇಗೆ?

ಇಪ್ಪಡಿ - ಹೀಗೆ, ಹಿಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಣವ ನೈಕತೆಯು

ಪ್ರಣವಾಹಿತೈ ಕಥಂ ತದರ್ಥಫಲ ಸಿದ್ಧಿರಿತ್ಯಾಹ :-

ಇಪ್ಪಡಿ ಪ್ರಣವ ನೊಳಿಯ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಾನಪೋದು ಪ್ರಣವತ್ತಿ ಅರ್ಥನುಲ್ಲಾಹ್ ಇಪ್ಪಣವ ಪ್ರತಿಚ್ಛನ್ನಮಾಗ ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ವಕುತ್ ಅಕ್ಷರ ತ್ತಿಲೇ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಮ್ ಸರ್ವಸಂಕ್ಷಾರಕಮಾನ ಕಣಕ್ಕಿಲೇ ಕುರಜ್ಜ ವನುಸನ್ನೇಯಮ್. ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರತ್ತಿರ್ ಪೋಳುಮ್ ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಮಾಮ್.

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಾನಪೋದು - ಪ್ರಣವವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಆಗಲೂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರವೆಂದೆನಿಸಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಮನ್ತ್ರವಾದಾಗಲೂ, ಪ್ರಣವತ್ತಿಲರ್ಥ ನುಲ್ಲಾಹ್ - ಪ್ರಣವದ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದಲೂ ತೋರಿಬರುವ ಸಮಸ್ತಾಭಿ ಪ್ರಾಯವೆಲ್ಲಾ, ಪ್ರಣವಪ್ರತಿಚ್ಛನ್ನಮಾಗ - ಪ್ರಣವಕ್ಕೆ ರುತ್ಯಾನ್ನಾಯವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಬದಲಾಗಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ವಕುತ್ - ನಾರದೀಯ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ "ಬೀಜ ಮಷ್ಟಾಕ್ಷರಸ್ಯ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹಾಗೆ, ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಂ - ಪ್ರಣವದ ಮೊದಲಿನ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಅಮ್ ಎಂಬ ಪದವು, ಸರ್ವಸಂಕ್ಷಾರ ಕಮಾನ ಕಣಕ್ಕಿಲೇ - ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತತ್ವ, ಶ್ರಿಯಃಪತಿತ್ವ, ಅಖಿಲ ಜೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕತ್ವ, ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರತ್ವಾದಿ ಸಕಾಲಾರ್ಥಗಳೂ ಸಂಪ್ನ ಹವಾಗಿ ತೋರಿಬರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಕುರಜ್ಜ ಅನುಸಂಧೇಯಮ್ - ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ ಅಯನ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಆಕಾರದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಅಮ್ ಎಂಬ ಬೀಜಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಬಹುದು. "ಅಕಾರೋವೈ ಸರ್ವಾ ವಾಕ್" ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು "ಸರ್ವಸಂಕ್ಷಾರಕಮಾನ ಕಣಕ್ಕಿಲೇ" ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು; ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ತತ್ಪರುಷ ಬಹು ವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸಗಳಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಸಮಸ್ತ ಅರ್ಥಗಳೂ ಮುಂದೆ ಉಪಪಾದಿ ಸಪ್ಪಡುವುವು; ಆ ಅರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಈ ಆಕಾರವಲ್ಲೇ ದ್ಯೋತಿಸುವು ಎಂಬ ಭಾಷದಿಂದ ಸರ್ವಸಂಕ್ಷಾರಕಮಾನ ಕಣಕ್ಕಿಲೇ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಮನ್ತ್ರದ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರವಾದ ಹಿಂ ಎಂಬ ಪ್ರಣವವು ಹೇಗೆ ಮನ್ತ್ರದ ಸರ್ವಾರ್ಥದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಣವದ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರವೂ ಕೂಡ ಸರ್ವಾರ್ಥ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಹವೆಂದಾಗಲಿ ತಾತ್ಪರ್ಯವು - ನನೋನಾರಾಯಣಾಂಯ ಎಂಬಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಣವ ಮನ್ತ್ರದ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರವಾದ ಆಕಾರದಲ್ಲೂ ತೋರಿ ಬಕುತ್ವವೆಂದಾಗಲಿ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಯಾವ ಯಾವ ಅರ್ಥಗಳು ಪ್ರಣವದಲ್ಲೂ ಆಕಾರದಲ್ಲೂ ಬೋಧಿತವೆಂಬುದು ಮುಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಣವಾರ್ಥವೆಲ್ಲಾ ಆಕಾರದಲ್ಲೇ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ದ್ಯೋತಿಸುವುದು ಹೇಳಿದುದು ಹೇಗೆ? ಆಕಾರಾರ್ಥ ಮುಕಾರಾರ್ಥಗಳು ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತವೆ? ಎಂದರೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು

ಮುಂದಿನ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಪ್ರಣವದ ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರವಾದ ಉಕಾರವಾದ ಅನಧಾರಣವು, ವ.ಕಾರವಾಚ್ಯವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಅಕಾರವಾಚ್ಯವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನು ಎಂಬರ್ಥವು ಅಕಾರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು “ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರತ್ವಿಲ್ ಪ್ರೊರಳುಂ ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಮಾಮ್” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರತ್ವಿಲ್ - ಪ್ರಣವದ ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರವಾದ ಉಕಾರದಲ್ಲಿ, ಪ್ರೊರಳುಮ್ - ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂದು ಹೇಳುವ ಶೇಷತ್ವ ಬೋಧಕ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥವಾದ ಅನಧಾರಣಾರ್ಥವು, ಅರ್ಥ-ಸಿದ್ಧಮಾಮ್ - ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಇದು ಹೇಗೆಂದರೆ—ಅಕಾರವು ಉಪ್ಪವಾದ ಚತುರ್ಥಾರ್ಥವುಳ್ಳದಾದುದರಿಂದ ಆಯೆ ಎಂಬಾಗುತ್ತದೆ; ಇದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವು ಚಿದಚಿದ್ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಸರ್ವವೂ ಅಕಾರವಾಚ್ಯವಾದ ಶೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಎಂಬರ್ಥವಾಗುವದರಿಂದ, ಸರ್ವ ಶೀಷತ್ವವು ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ ಸಿದ್ಧವು. ಇದು ಸಾರದೀಪಿಕೆ ಸಾರಾಸ್ವಾದಿನಿಯವರುಗಳ ಅರ್ಥವು ಸಾರವಿವರಣೆಯವರು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—ಪ್ರಣವವು ತಾಂತ್ರಿಕವಾದಾಗ ಅಂ ಎಂದು ಅಕಾರವು ಬಿಂದುಯುಕ್ತವಾದರೆ, ಆ ಅನುಸ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಮಹಾರವು ಇರುವದರಿಂದ ಮಹಾರಾರ್ಥವಾದ ಜ್ಞಾತೃತ್ವವುಳ್ಳ ಜೀವಾತ್ಮನು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದೆಂದು, ಅಕಾರವು ಉಪ್ಪಚತುರ್ಥಿಯಾಗಿ ಆಯೆ ಎಂಬಾಗುವದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಜೀವಾತ್ಮನು ಶೇಷನೆಂಬರ್ಥವಾದ ಉಕಾರಾರ್ಥವೂ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನು ಶೀಷಿಯಾಗಿ ಸರ್ವರಕ್ಷಕನೆಂಬರ್ಥವೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಕಾರವು ಎಷ್ಟು ವಾಚಕವಾಗಿ ನಿತ್ಯಾವಮಾಯಿನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತವಾದವನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟತೆಯೂ ವ್ಯಕ್ತವೆಂದೂ, ಅಥವಾ “ಸರ್ವಂ ವಾಕ್ಯಂ ಸಾವಧಾರಣಮ್” ಎಂಬ ನ್ಯಾಯಾನುಸಾರವಾಗಲಿ ಭಗವಂತನ ಶೇಷತ್ವವೂ ಜೀವಾತ್ಮನ ಶೇಷತ್ವವೂ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಈ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಣವರೂಪವಾದ ಅಂ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಜ್ಞೇಕರಿಸವೇ ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ “ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರತ್ವಿಲ್ ಪ್ರೊರಳುಮ್ ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಮಾಮ್” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ತೊಡು ಭಾವಿಸಿ ವ್ಯಕಾರದಿಂದ ತೋರುವ ಜೀವನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷನು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಸಖಂತ ನಮುನ್ನಿನಿಂದಲೇ, ಮಃ ನ ಎಂದರೆ ಮಮ ನ-ನಾನು ನನ-ಞ್ಲ ಎಂದಾಗಿಯೂ, ನಾರಾಯಣಾಯ - ಶ್ರೀಮನ್ಮಾರಾಯಣನಿಗಾಗಿಯೇ ಎಂಬರ್ಥವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ, ಎಂಬ ಭಾವವು. ಯಾವಾಗ ತಾನು ತನಗಲ್ಲವೆಂಬದಾಗಿ ತನ್ನ ಶೇಷತ್ವವು ನಿಷೇಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಅವಾಗ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆನಿ ತಾನು ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಅನನ್ಯಾರ್ಥ ಶೇಷತ್ವವೂ ಸಿದ್ಧಿಸಿತು; ಪರದೇವತಾ ಪಾರಮಾರ್ಥ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಆಗ ತೋರಿ, ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ತಾನು ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವು; ಪರಮಪುರುಷನೇ ತನಗೆ ಶೇಷ ಎಂಬ ಶೇಷ ಶೇಷಿಸಂಬಂಧವೂ ದೋಷ

ಇದಿಲ್ - ಶ್ವತೀಯಾಕ್ಷರತ್ತಿಲ್ ಶೋಲ್ಲಾಗಿರ ಜ್ಞಾತ್ಯತ್ಯಾದಿಗಳುಮ್
ನಮಸ್ಸಿಲ್ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರತ್ತಿಲ್ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಲೇ ವನುಸಂಭೇಯಮ್.

ಅಥ ಪ್ರಣವಸ್ಯ ಸ್ವತನ್ತ್ರಸ್ಯಿತೌ ಮಂತ್ರಾಂತರ ಶೇಷಸ್ಯಿತೌಚ ಅರ್ಘ್ಯಾಅಹ.

ಪ್ರಣವಮ್ ಸ್ವತನ್ತ್ರಮ್ ನಮೋದು ಏಕಮಾತ್ರಮ್, ದ್ವಿಮಾತ್ರಮ್

ತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಸಾರಸಜ್ಜಿತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವವೇನೆಂದರೆ. - ನಮಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ನಮಃನು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ; ಪರಮಪುರುಷನು ಸೀಮ್ಯನಾಗಿ ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಶೇಷಿಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನ ಅನನ್ಯಾರ್ಥ ಶೇಷತ್ವವೂ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಶೇಷತ್ವವೂ ಸಿದ್ಧವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ; ಮತ್ತು ನಮನ ಕಾರ್ಯದಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪತ್ವ ಜ್ಞಾತ್ಯತ್ವವೂ ಸಿದ್ಧವೆಂದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಜೀವಾತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ, ಜ್ಞಾನಯುಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾತ್ಯತ್ವವೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಉಂಟೆಂಬ ಮಹಾರಾರ್ಥವೂ ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೇ ಸೂಚಿತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಇದಿಲ್ - ಈ ತಾಂತ್ರಿಕ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ, ಶ್ವತೀಯಾಕ್ಷರತ್ತಿಲ್-ಪ್ರಣವದ ಮೂರನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ ಮಹಾರದಲ್ಲಿ, ಶೋಲ್ಲಾಗಿರ ಜ್ಞಾತ್ಯತ್ಯಾದಿಗಳುಮ್-ಜ್ಞಾತ್ಯತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳೂ, ನಮಸ್ಸಿಲ್ - ನಮಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ, ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರತ್ತಿಲ್-ಎರಡನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ, ಮಃ - ಎಂಬ ಪದದ, ಪ್ರಕೃತಿಯಿಲೇ-ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂದು ಹೆಸರು, ಅದುದರಿಂದ ಮ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ, ಅನುಸಂಭೇಯಮ್ - ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಬಹುದು ; ನಮಃ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಎರಡನೆಯ ಪದವಾದ ಮಃ ಎಂಬುದು ಮ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಪಕ್ಷಿಯು ; ಇಲ್ಲಿ ಮ್ ಎಂಬುದೂ ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೇ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ; ಮನ ಜ್ಞಾನೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಮ್ ಶಬ್ದವು ಜ್ಞಾತ್ಯತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಣವ ಚತುರ್ಥಿಗಳಲ್ಲದೆ ನಮೋನಾರಾಯಣಾ ಎಂದು ಮೂಲಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿದರೂ ಪ್ರಣವ ಚತುರ್ಥಿಗಳ ಅರ್ಥಗಳಿಲ್ಲಾ ಅದರಲ್ಲೇ ಬೋಧಿತವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿದರು. ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಅಮ್ ನಮೋನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂದೂ ಹೇಳಬಹುದೆಂದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಮುಂದೆ ಪ್ರಣವದ ಸ್ವತಂತ್ರಸ್ಯಿತಿಯೆಲ್ಲೂ ಇತರ ಮಂತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ

ಸೇರಿಸುವಾಗಲೂ ಬೋಧಿತಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಣವವು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, (೧) ಓಂ ಇತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗ ಎರುತ್ತದೆ. (೨) ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರವೇ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಸಕ ಮಂತ್ರಗಳ ಪ್ರಾರಂಭ.

ತ್ರಿಮಾತ್ರಮ್, ಸಾರ್ಥತ್ರಿಮಾತ್ರಮ್ ಎನ್ನಾರೋಲೆ, ಪಲಪ್ರಕಾರಜ್ಞ
ಳಾಯ್ ಅರ್ಥಜ್ಞಳು ಮಪ್ಪಡಿಯೇ ಕಾರ್ಯಕಾರಣವಸ್ಥೆ ಪರಮಾತ್ಮ
ವಾಚಕತ್ವಾದಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಲೇ ಪಲವಗೈಪ್ಪಟ್ಟಿರುಕ್ಕುಮ್. ವ್ಯಾಪಕ
ಮಸ್ತೆಜ್ಞಳಿಲುಮ್ ಪ್ರಣವತ್ವೈ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಧಾನಮಾಗವುಮ್ ಶಿಲ
ಕಾಸ್ತೆಜ್ಞಳ ಶೋಲ್ಮಮ್.

ದಬ್ಬೂ, ನೇದ ಮಸ್ತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಮತ್ತು ಮುಗಿಸುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೂ
ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡು ವಿಧ ಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲೂ
ಪ್ರಣವವ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿವ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ-ನೊದಲು
ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಯೋಗಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ-ಪ್ರಣವಮ್ ಸ್ವತಂತ್ರಮಾಣೆ
ಪೋದು- ಪ್ರಣವವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ, ಏಕಮಾತ್ರ
ಮಿತ್ಯಾದಿ- ಒಂದು ಮಾತ್ರ, ಎರಡು ಮಾತ್ರ, ಮೂರು ಮಾತ್ರ, ಮೂರೂವರೆ
ಮಾತ್ರ, ಎನ್ನಾರೋಲೆ- ಎಂಪು ಶುಭಮಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ, ಪಲಪ್ರಕಾರ
ಜ್ಞಳಾಯ್- ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ, ಅರ್ಥಜ್ಞಳ ಮ್ ಅಪ್ಪಡಿಯೇ- ಅರ್ಥಗಳೂ
ಹುಗೆಯೇ, ಕಾರ್ಯಕಾರಣವಸ್ಥೆಪರಮಾತ್ಮವಾಚಕತ್ವಾದಿ- ಕಾರಣ
ವಸ್ಥೆಯ ಪುಟ್ಟು ನೆಂದರೆ ಸ್ಥೂಲ ಚಿದಚಿದ್ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಮತ್ತು
ಕಾರಣವಸ್ಥೆಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದರೆ ಸ್ಪಷ್ಟವುಬ್ಬನಾದ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಿದಚಿದ್ವಿಶಿಷ್ಟ
ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುವದೇ ನೊದಲಾದ, ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಲೇ- ರೀತಿಯಲ್ಲಿ,
ಪಲವಗೈ ಪಟ್ಟಿರುಕ್ಕುಮ್- ಹಲವು ಬಗೆಯಾಗಿರುವುವು. “ಏಕಮಾತ್ರೋ
ಭೇದೇದ್ವೈತ್ಯಃ ದ್ವಿಮಾತ್ರೋ ದೀರ್ಘ ಉಚ್ಯತೇ | ತ್ರಿಮಾತ್ರಸ್ಯ ಪುನಃ
ಜ್ಞೇಯಃ ವ್ಯಂಜನಂತ್ವರ್ಥ ಮಾತ್ರಕಮ್” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣ ರೀತ್ಯಾ
ಪ್ರಣವೋಚ್ಚಾರಣೆಯು ಏಕಮಾತ್ರ, ದ್ವಿಮಾತ್ರ, ತ್ರಿಮಾತ್ರ, ಸಾರ್ಥತ್ರಿ
ಮಾತ್ರೆಯಾಗಿರಬಹುದು; ಆಗ ಅವುಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮ
ವಾಚಕಗಳು ಹೇಗೆಂದರೆ-ಏಕಮಾತ್ರೆಯಾದಾಗ ಕಾರ್ಯರೂಪ ಭೂಲೋಕಾದಿ
ಶರೀರಕ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ, ದ್ವಿಮಾತ್ರೆಯಾದಾಗ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾದ ಅಂತರಿಸ್ಥ
ಶರೀರವಾಚಿ-ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ, ತ್ರಿಮಾತ್ರೆಯಾದಾಗ ಸ್ವರ್ಲೋಕ ಶರೀರಕವಾಚಿ
ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ, ಸಾರ್ಥತ್ರಿಮಾತ್ರೆಯಾದಾಗ ಕಾರಣವಸ್ಥೆಯಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ
ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ
ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತ್ಯಾ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ ಉಪಾಸಿಸುವವನಿಗೆ, ಫಲದಲ್ಲೂ ಭೇದಗ
ಳುಂಟು; ಹೇಗೆಂದರೆ-ಮಾತ್ರೆಯ ಭೇದದಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅವರುಗಳಿಗೆ ಭೂಲೋಕ,
ಭುವರ್ಲೋಕ, ಸುವರ್ಲೋಕ ಪರಮ ಪದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆಂಬ
ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಣವೋಪಾಸನಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಫಲಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವು ಉಚ್ಚ

ಪ್ರಣವಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮಾಹ.

ಇದೀ ಪ್ರಭಾವಮಾ (೧) "ಅದ್ವಂತು ತ್ರ್ಯಕ್ಷರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತ್ರಯಿಗಾ

ರಣೆಯು ಭೇದದಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಅರ್ಥವಶಿಷ್ಟೋಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯವಾದ "ಓ ಮಿತ್ರೇದಕ್ಷರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ಯಸಾದಾ ಶ್ವತ್ವಾರೋ ವೇಮಾ ಶ್ವತುಷ್ಪಾದಿ ದಮಕ್ಷರಮ್ | ಪೂರ್ವೇಸ್ಯ ಮಾತ್ರಾ ಪೃಥಿವ್ಯಾಕಾರಃ" ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ "ಪ್ರಥಮಾ ರಕ್ತಪೀತಾ ಮಹದ್ಭ್ರಹ್ಮ ದೈವತ್ವಾ, ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿದ್ಯಮುತಿಃ, ತೃತ್ಯಾ ವಿಷ್ಣು ದೈವತ್ವಾ ತೃತೀಯಾ ಕುಭಾ ಕುಭಾ ಕುಕ್ಲಾ ರುದ್ರ ದೈವತ್ವಾ ಯಾವಸಾನೇಸ್ಯ ಚಕುರ್ಭೃಥಮಾತ್ರಾ ಸಾವಿದ್ಭೂತೀ ಸರ್ವವರ್ಣಾಃ ಪುರುಷ ದೈವತ್ವಾ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಪಾತಂಜಲಿ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ "ತಸ್ಯವಾಚಕಃ ಪ್ರಣಮಃ" ಎಂದೂ ಹಾಗೆಯೇ "ಓ ಕಾರೋ ವಿಷ್ಣುರವ್ಯಯಃ" ಎಂದೂ ಇದೆ.

ಈ ಪರಮಾತ್ಮ ಬೋಧಕಾರ್ಥವು ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಣವಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು; ವ್ಯಾಪಕ ಮನ್ತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅವಯವನಾದ ಪ್ರಣವಕ್ಕೂ ಸಹ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಪ್ರಧಾನ ಭಾವವು ಉಂಟೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಣವವೂ ವ್ಯಾಪಕ ಮನ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಶೇಷಭೂತವಾದ ಅಖಂಡ ಪ್ರಣವವೂ ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ; ಹಾಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು:— ವ್ಯಾಪಕ ಮನ್ತ್ರಜ್ಞಳಿಲುಮ್ - ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಪದಕ್ಷರ ಮತ್ತೆಗಳಾದ ವ್ಯಾಪಕ ಮನ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೂ, ಪ್ರಣವತ್ರೈ-ಆಕಾರ ಉಕಾರ ಮಕಾರ ಭಾವನೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಅಖಂಡವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಣವವನ್ನು, ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಧಾನಮಾಗವುಮ್ - ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಣವವು ಹೇಗೆ ಪರಮಾತ್ಮ ವಾಚಿಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಅಜ್ಞ ಪ್ರಣವವೂಕೂಡ ಪರಮಾತ್ಮ ವಾಚಿಯಾಗಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವಹಾಗಿ, ಶಿಲಿಕಾಶ್ವಜ್ಞಳ್ ಶೋಲ್ಲುಮ್ - ಕೆಲವು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಬೋಧಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಅವು ಯಾವುವು ಎಂದರೆ "ಓಮಿತ್ರೇಕಾಕ್ಷರಂ ಬ್ರಹ್ಮ" "ಓ ಮಿತಿ ಬ್ರಹ್ಮ" "ಓ ತತ್ಸದಿತಿ ನಿರ್ದೇಶೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಸ್ತಿವಿಧ ಸ್ಪೃತಃ" "ಓ ಮಿತ್ರೇಕಾಕ್ಷರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ವ್ಯಾಹರಣಮಾ ಮನುಷ್ಯರಣ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳು.

ಪ್ರಣವದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಣವದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದವನೇ ವೇದವಿತ್ತು ಎಂಬದಾಗಿ ಹೇಳುವ ಮನುಷ್ಯತೀವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.— ಇದಿನ್ ಪ್ರಭಾವಮಾ-

(೧) ಮನುಷ್ಯತೀ ೧೧. ೨೬೫.

ಯತ್ರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾ | ಸ ಗುಹ್ಯೋನ್ಯ ಸ್ತಿವೃದ್ಧೇದೋ ಯಸ್ತಂ ವೇದ ಸ
ವೇದವಿತ್" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮ್.

ಈಪ್ರಣವದ ಪ್ರಭಾವವು "ಆದ್ಯಂತು" ಎಂಬ ಮನುಷ್ಯಸ್ತುತಿ ವಾಕ್ಯವೇ ಇತ್ಯಾ
ದಿಗಳಿಲೇ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವು, ಪ್ರಮಾಣದ ಅರ್ಥವೇ
ನೆಂದರೆ, ಆದ್ಯಂತು - ಎಲ್ಲಾ ವೇದಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲೂ "ಹರಿಃ ಓಮ್"
ಎಂದು ಮೊದಲು ಉಚ್ಚರಿಸತಕ್ಕದ್ದಾದ, ತ್ರಕ್ಷ್ಯರಂ ಬ್ರಹ್ಮತು - ಆಕಾರ
ಉಕಾರ ಮಕಾರ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ವೇದರೂಪವಾದ ಪ್ರಣವ
ವಾದರೋ ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವೇದವೆಂಬ ಅರ್ಥವು, ಮತ್ತು ಯತ್ರ-
ಯಾವ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ, ತ್ರಯಿಣ - ಮೂರು ವೇದಗಳಾದ . ಪುಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮ
ವೇದಗಳೂ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾ - ಅಡಗಿರುವವೋ, ಸಃ - ಅಂತಹ ಪ್ರಣವ
ರೂಪ ವೇದವು, ಗುಹ್ಯಃ - ಬಹು ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಗಳುಳ್ಳದು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಣವೋ
ಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಗುಹ್ಯ ಶಬ್ದದಿಂದ
ಬೋಧಿತವು. ಶಬ್ದತಃ ಅರ್ಥತಃ ಗುಹ್ಯವೆಂಬತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅನ್ಯಃ - ಇತರ
ವೇದಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಎಲಕ್ಷಣವಾದುದು, ಯಃ - ಯಾವ ದ್ವಿಜನು, ತ್ರಿವೃತ್ -
ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಅಥವಾ ಮೂರು ವೇದಗಳ ಸಾರಭೂತಾರ್ಥ
ವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ತಂ - ಆ ಪ್ರಣವರೂಪ ವೇದವನ್ನು, ವೇದ - ಗುಢಾ
ರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ತಿಳಿಯುವನೋ, ಸಃ-ಅವನೇ, ವೇದವಿತ್ - ವೇದಾ
ರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದವನು, ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದು ಪ್ರಶಂಸಾ ರೂಪವಾದುದು. ಎಲ್ಲಾ
ವೇದವನ್ನು ತಿಳಿದವನಾಗುತ್ತಾನೆಯೇ? ಇಲ್ಲವು; ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಶಂಸೆಯು ಮಹ
ತ್ವದ ಪ್ರಣವದ ಅರ್ಥ ತಿಳಿದವನಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಾಜ್ಞರಲ್ಲೇ ಆತನ ಗಣನೆಯು
ಎಂಬತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಏತದೇವಾಕ್ಷರಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಯೋ ಯದಿಚ್ಛತಿ ತಸ್ಯ ತತ್"
ಎಂಬುದು ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಹರಿಃ ಓಂ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ವೇದವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು
ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವೆಂದರೆ, ಚತುರ್ಮುಖನಿಗೆ ಮೊದಲು ಉಪದೇಶವಾದಾ
ಗಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಹರಿಃ ಓಂ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಉಪದೇಶವಾದುದರಿಂದ, ವೇದವು
ಹೇಗೆ ಅಪೌರುಷೇಯವಾಗಿ ಆವ್ಯವೋ, ಅದಕ್ಕೂ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಹರಿಃ ಓಂ
ಎಂದು ಹೇಳಿ ಉಪದೇಶವಾದುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಣವವು, ಅಂತಹ ಅಪೌರುಷೇಯ
ವೇದವೆಂದಾಗಿ ಆವ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವು. ವೇದಾದಿಯಲ್ಲೂ ವೇದದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲೂ
ಪ್ರಣವೋಚ್ಚಾರಣೆಯು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತುಂಬಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಮನುವೇ
"ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪ್ರಣವಂ ಕುರ್ಯಾ ದಾದಾವನ್ನೇಚ ಸರೃದ್ವಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿರು
ತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಈ ವಿಧಿಯನ್ನನುಸರಿಸದಿದ್ದರೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರತ್ಯವಾಯವೂ ಉಂಟೆಂದು
ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ವೇದವನ್ನು ಚತುರ್ಮುಖ-ಬ್ರಹ್ಮನು ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣು

ಪ್ರಣವಸ್ಯ ಅಧಿಕಪ್ರಶಂಸಾ, ಅತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ಪರವಾತ್ಮತಾ.

ಇದು, (೧) “ಹವಿರ್ಗೃಹೀತ್ವಾತ್ಮರೂಪಂ ವಸುರಣ್ಯೋತಿ ಮನ್ತ್ರತಃ | ಜಹುಯಾ ತ್ವಣನೇನಾ ಗ್ನಾ ವಚ್ಯತಾಪ್ಯೇ ಸನಾತನೇ ||” ಎಜ್ಞಾರಹದಿಯೇ

ವಿಂದ ಅದಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕರಿಸುವಾಗಲೂ “ಹರಿಃ ಓಂ” ಎಂದೇ ಉಪದೇಶವಾದುದರಿಂದ, ಪರತತ್ವವು ಹರಿಯೇ ವಿನಾ, ಬ್ರಹ್ಮ ರದ್ರೇಂದ್ರಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹರಿಃ ಓಂ ಎಂದು ಹೇಳಿಯೇ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು “ಓ ಮಿತಿ ಜ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯನ್ನಾಹ” ಎಂಬ “ಓಂಕಾರ ಪ್ರಭವಾನೇದಾಃ” ಎಂಬ, “ಯದ್ವೇದಾದಾಂ ಸ್ವರಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ವೇದಾನೇ ಚ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ” ಎಂಬ, “ಓಮಿತಿ ಸಾಮಾನಿಗಾಯಂತಿ” ಎಂಬ, “ಓ ಮಿತ್ಯಧ್ವಾರ್ಯಃ ಪ್ರತಿಗರಂ ಪ್ರತಿಗೃಣಾತಿ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಣವಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಅಂತ ವಸನ್ನು ವೇದವಿತ್ ಎಂದು ಈ ಮನುವಾಕ್ಯವು ಕೊಂಡಾಡಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಕೊಂಡಾಡಲು, ಈ ಪ್ರಣವಕ್ಕೆ “ವಿತದೇವಾಕ್ಷರಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾಯೋ ಯದಿ ಚ್ಯುತಿತಸ್ಯ ತತಾ” ಎಂಬ ಹೇಳಿರುವವನಿಗೆ ಇವನ್ನು ಅಧಿಕರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಸರ್ವಾಭಿಷ್ಠ ಸಾಧನತ್ವ ಉಂಟೆಂಬುದರಿಂದ, ಹೀಗೆ ಪ್ರಶಂಸೆಯು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಯತ್ರ ತ್ರಯಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವು ಯಾವುದೆಂದರೆ “ಅಕಾರಾತ್ಮಾಹಿ ಯುಗ್ಮೇದ ಉಕಾರಾತ್ಮಾಯಜುಶ್ಚುಕ್ರಃ | ಸಾನು ವೇದೋ ಮಕಾರಾತ್ಮಾ ಅನುಸ್ವಾರೋಹ್ಯಧರ್ಮಣಃ, ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳೂ ಅಡಗಿವೆ ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣವಿದ್ದರೂ, ಮೂರನಾತ್ರ ಹೇಳಲ್ಪಡಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ಯಜುಸಾನುವೇದಗಳೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತ್ರಯಾ ಶಬ್ದದಿಂದ ವೇದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಪ್ರಯೋಗವು. ಪ್ರಣವದ ಪ್ರಶಂಸೆಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ಪರವಾದುದರಿಂದ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಣವದ ಪ್ರಶಂಸೆಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ಪರವಾದುದರಿಂದ.

ಇದು - ಈ ಪ್ರಣವವು, (೧) ಅತ್ಮರೂಪಂ - ತನ್ನ ಅತ್ಮರೂಪವಾದ, ಹವಿಃ - ಹವಿಸ್ಸನ್ನು, ಗೃಹೀತ್ವಾ - ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಸನಾತನೇ - ಅನಾದಿಯಾಗಿರುವ, ಅಚ್ಯುತಾಪ್ಯೇ ಅಗ್ನೌ - ಅಚ್ಯುತನೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ, ವಸುರಣ್ಯೋತಿ ಮನ್ತ್ರತಃ - “ವಸುರಣ್ಯೋ ವಿಭೂರಸಿ” ಎಂಬ ತೈತ್ತರೀಯ ಮನ್ತ್ರದ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಎಂದರೆ ಅದನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ, ಜುಹುಯಾತ್ - ಹೋಮಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಜೀವಾತ್ಮನೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವತ್ತಾದುದರಿಂದ ಆತನ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಆತನೇ ದಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಆತನಲ್ಲೇ ಸಮರ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ವಸುರಣ್ಯೋ

ವಿಭಾಗರಸಿ ಎಂಬ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ ಸಮರ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. “ವಸುರಣ್ಯ” ಎಂಬ ಮನ್ತ್ರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ.—“ವಸುರಣ್ಯೋ ವಿಭಾಗರಸಿ | ಪ್ರಾಣೇ ತ್ವಮಸಿ ಸಂಧಾತಾ | ಬ್ರಹ್ಮ ತ್ವಮಸಿ ವಿಶ್ವ ಸ್ಯಕ್ | ತೇಜೋದಾ ಸ್ತ್ವ ಮಸ್ಯಗ್ನೇರ್ವಚೋದಾ ಸ್ತ್ವಮಸಿ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ದ್ಯು ಮೋದಾ ಸ್ತ್ವ ಮಸಿ ಚಂದ್ರಮಸ ಉಸಯಾಮು ಗೃಹೀತೋಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ತ್ವಾಮಹಸ ಓ ಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜಿತೇ ತದ್ವೈ ಮದೋಪನಿಷದಂ ದೇವಾನಾಂ ಗುಹ್ಯಂ ಯ ಏವಂ ವೇದ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಮಹಿನಾಂ ವಾ ಪೋತಿ ತಸ್ಮಾ ದ್ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಮಹಿನಾಂ ಮಿತ್ಯುಪನಿಷತ್” ಎಂಬುದು ಮನ್ತ್ರವು, (ಶ್ರೀ. ನಾರಾ. ೪. ೫೧.) ಇದು ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸದನವನ್ನನು ಸ್ಥಿಸುವಾಗ ಹೇಳುವ ಮನ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ; ದ್ವಯ ಮನ್ತ್ರದ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇಲ್ಲಿ ವಸುರಣ್ಯವೆಂದರೆ ವಸುಪ್ರಾಪ್ಯವು, ವಸು ಶಬ್ದದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಉಪಾಸ್ಯವು, ಪ್ರಾಪ್ಯವು, ನೀನು ಸರ್ವವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುತ್ತೀಯೇ, ಪ್ರಾಣಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ಸಂಘಾತವನ್ನು ಸೇರಿಸುವವನು, ನೀನು ವಿಶ್ವವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವವನು ; ಆದಕ್ಕೆ ಕಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನು, ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವವನು, ನಿನ್ನನ್ನು ತರಣವನ್ನು ಹೊಂದೋಣ ; ಬಹುಕಾಲಕ್ಕೆ ನೀನು ಸಿಕ್ಕಿರುವೆ : ಯಾರ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದರೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವಾದ ನಿನಗಾಗಿಯೇ ಎಂದರೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ನಿನಗೇಭೋಗ್ಯವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮಾವನ್ನು ಪ್ರಣವವನ್ನು ಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ, ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ; ಇದೇ ಮಹತ್ತಾದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದುದು, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ರಹಸ್ಯವಾಗಿರುವ ವಿಷಯವು ; ಹೀಗೆ ತಿಳಿದು ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮನಾಗಿ ಆತನ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಎಂಬುದು ಮನ್ತ್ರದ ತಾತ್ಪರ್ಯವು” ಎಚ್ಚರಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ನ್ಯಾಸ ವಿದ್ಯೆಯಿಲ್-ಭರನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವತನ್ತ್ರ ಮಾಯ-ಇನ್ನು ಯಾವ ಮನ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಸೇರದೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ, ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ಪರಮಾಯಿರುಳ್ಳಿಮ್ - ಪ್ರಸದನ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅಚ್ಚಿಯಾದ ಆತ್ಮಾವನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯ ಪಾದಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವದನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಂತಾದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ ; ಏಕೆಂದರೆ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂಯುಂಜಿತ ಎಂದು ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ವಿಧಿ? ರುವದೆಂದ.

ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಣವಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರಾದಿ ವ್ಯಾಪಕ ಮನ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರಣವಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಏನು? ಎಂದರೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸಮಾನವಾದುದೆಂದು ಮಹನೀಯರು ಭಾವಿಸುವರು. ಏಕೆಂದರೆ ಶೇಷತ್ವಾನುಸಂಧಾನವೇ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾದುದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನವು ಈ ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣೆಗೆ ಮೂಲಕ ದೊರೆಯುವ

ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯಿಲ್ಲಾ ಸ್ವತಂತ್ರಮಾಯಾ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ .
ಅಕ್ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿಯಿಲೇ ಇಜ್ಜಿಮ್ ಸಮರ್ಪಣ ಪರಮಾಗವುಮ್ ಯೋಜಿ
ಪ್ಪರಾಗಳ್ . ಇನ್ನಿಡತ್ತಿಲ್ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನಪ್ರಾಧಾನ್ಯತ್ತಾಲೇ ಶೇಷತ್ವಾ
ನುಸಂಧಾನ ಮಾತ್ರಮ್ ಉಪಜೀವ್ಯಮನುಮ್ ಯೋಜಿಪ್ಪರ

ದರಿಂದ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವರು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವತಂತ್ರಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ
ವಿಧಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಚತುರ್ಥಿಯಾರ್ಥವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯಾದರೋ
ಉಪ್ಪ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ಶೇಷತ್ವಾನುಸಂಧಾನರೂಪಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವು ತೋರಿ
ಬರುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ಪರವೆಂದು ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವರೆಂದು
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. — ಅಕ್ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿಯಿಲೇ - ಅದೇ ನ್ಯಾಯದಿಂದ, ಎಂದರೆ ಓ ಮಿ
ತ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾದುದೆಂದು
ಆತನಿಗಾಗಿಯೇ ಸಮರ್ಪಿತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತೋ,
ಅದೇ ನ್ಯಾಯದಿಂದಲೇ, ಇಜ್ಜಿಮ್ - ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಣವದಲ್ಲೂ
ತಾದರ್ಥ್ಯ ಚತುರ್ಥಿಯು ಅಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲೂ ಎಂಬ
ಭಾವವು, ಸಮರ್ಪಣಪರಮ್ - ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣ ಪರವೆಂದೇ, ಯೋಜಿ
ಪ್ಪರಾಗಳ್ - ಯೋಜನೆಮಾಡಿ ಹೇಳುವರು, ಎಂದರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವರೆಂಬ
ಭಾವವು ; ಇನ್ನಿಡತ್ತಿಲ್ - ಈ ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಕೃತನಾದ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ
ಎಂಬ ಭಾವವು, ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನಪ್ರಾಧಾನ್ಯತ್ತಾಲೇ-ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ಯಾವು
ದಿಂದರೆ, ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಆನುಸಂಧಾನದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ
ದಿಂದ, ಈ ಶೇಷತ್ವಾನುಸಂಧಾನಮಾತ್ರಮ್ - ಈ ಶೇಷತ್ವಾನುಸಂಧಾನವೇ,
ಉಪಜೀವ್ಯಮನುಮ್ - ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಂದು,
ಯೋಜಿಪ್ಪರಾಗಳ್ - ಭಾವಿಸುವರು ; ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಇವರುಗಳ ಅಭಿ
ಪ್ರಾಯವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಸಮರ್ಪಣಪರವೇ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಶೇಷತ್ವಾನು
ಸಂಧಾನವು ಮುಖ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಶೇಷತ್ವಾನು ಸಂಧಾನವು ಈ ಅಜ್ಞಾನ
ದಲ್ಲೂ ಉಪ್ಪ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು ; ಈ ಅಭಿಪ್ರಾ
ಯವು ಶೇಷತ್ವಾನುಸಂಧಾನಮಾತ್ರಮ್ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಮಾತ್ರಮ್ ಎಂಬ
ಶಬ್ದದಿಂದ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ ; ಮಾತ್ರ ಪದವು ಸಮರ್ಪಣ ಪರವನ್ನು ವ್ಯವಹರಿಸಿ
ಸುತ್ತದೆ ; ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವು ಭವಸಮರ್ಪಣ ಮಂತ್ರವಲ್ಲದೆ ವೈಯಮನ್ತ್ರ
ಮೂಲಕ ಭವಸಮರ್ಪಣವಾದುದರಿಂದ, ಪ್ರಧಾನವಾದುದು ಈ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ
ಶೇಷತ್ವಾನು ಸಂಧಾನವಾದುದರಿಂದ, ಉಪಜೀವ್ಯವೆಂಬದಾಗಿ ಭಾವಿಸುವರು
ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಉಪಜೀವ್ಯವೆಂದರೆ ಭಗವಂತನಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಬೇಕಾದ
ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವ ಭರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಪೂರೈಸಬೇಕಾಗಿ, ಹಿಂದೆತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ

ಗೌ. ಅಪ್ಪೋದ: ಇಶ್ವೇಷತ್ವಜ್ಞಾನಾಸಂಧಾನಮ್ ಅಧಿಕಾರತ್ರೀ ಸೇರುಮ್. (೧) ಶ್ವೇತ ಜ್ಞಾತೃರಜ್ಞಾನಾದ್ವಿಶುದ್ಧಿಃ ಪರಮಾಮತಾ"ಎನುದು

ಭಾವವು. ಆದರೆ ಇವರುಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ಈ ಶೇಷತ್ವಾನುಸಂಧಾನವೇ ಸಾಕು, ಈ "ಮಾತೃ" ಶಬ್ದದಿಂದ ಭರಸಮರ್ಪಣೆಯೇ ಅವಶ್ಯಕವಲ್ಲವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸಿದವು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೇ, ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕರವರು, ಅದನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ನಿರಾಕರಿಸಿದುದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮುಂದೆ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕಾಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ ನಿರಸನಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಭರಸಮರ್ಪಣರೂಪವಾದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಾ ಅವಶ್ಯಕವು; ಇದನ್ನೇ ಮುಂದೆಯೇ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲಹೇತುವು ಎಂಬುದು ಉಪಜೀವ್ಯವೆಂಬುದರ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಅಜಿಂಹ ಪ್ರಣವವು ಹಿಮಿತಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ಪರವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಮನ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಅವಯವವಾದಾಗ ಕೆಲವರು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸಮರ್ಪಣವೆಂದು ಭಾವಿಸುವರು; ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಶೇಷತ್ವಾನುಸಂಧಾನಪರವೆಂದು ಹೇಳುವರು; ಇಂತಹ ಭಾವನೆಯಿಂದಂಟಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಎಂದರೆ ಅತ್ಮಸಮರ್ಪಣಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದೇ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಅಪ್ಪೋದ - ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ಶೇಷತ್ವಾನುಸಂಧಾನ ಉಂಟಾದಾಗ, ಇಶ್ವೇಷತ್ವಜ್ಞಾನಾಸಂಧಾನವು, ಅಧಿಕಾರತ್ರೀ ಸೇರುಮ್ - ಅಧಿಕಾರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂದರೆ ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು.

ಹೀಗೆ ಈ ಶೇಷತ್ವಾನು ಸಂಧಾನವು ಭರನ್ಯಾಸಾರ್ಹತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಶ್ವೇತ ಜ್ಞಾತೃ-ಈ ಕರೀಶವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ, ಈಶ್ವರಜ್ಞಾನಾತ್ - (೧) ಈಶ್ವರನಿಗೆ ತಾನು ಶೇಷಭೂತನು ಈಶ್ವರನು ಶೇಷಿಯು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಅಥವಾ (೨) ಈಶ್ವರನೇ ಉಪಾಯನು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಹೀಗೆ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು, ಪರಮಾ - ಸರೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ, ವಿಶುದ್ಧಿಃ - (೧) ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಪಾಪನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗುವದರ ಮೂಲಕ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯಾಗಲಿ, ಅಥವಾ (೨) ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ತರೀವು ತೊಲಗಿ ಹೋಗುವದರ ಮೂಲಕ ಶುದ್ಧತೆಯಾಗಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು, ಮತಾ - ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಹೀಗೆ ಈ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು,

ಶೇಷಿತ್ವಜ್ಞಾನಮಾತ್ರ ಪರಮಾನುಪೋದಮ, ಉಪಾಯಾನಾರ್ಹತಾ ನಿವೃತ್ತಿ ಪರಮಾ ; ಉಪಾಯಜ್ಞಾನಮಾಪಜ್ಞಾನಾಂತರತ್ವ ನಿವೃತ್ತಿಕ್ಕುಮೋದಮನೋಕ್ಷಪರಮಾ.

ಆದುದರಿಂದ ಆ ಎರಡು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೂ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ— ಎನ್ನದೆ. - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು, ಮೊದಲಿನ ಯೋಜನೆಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮೊದಲು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ—ಉಪಾಯಾನಾರ್ಹತಾ ನಿವೃತ್ತಿ ಪರಮಾ - ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂಬುದರ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಉಪಾಯಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಶಾರೀರಕ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ (೧) ಅರ್ಥಿತ್ವವೂ (೨) ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ; ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯರೂಪ ಅಧಿಕಾರಾಂಗವೂ ಭರಣ್ಯಸಮಾದದರಿಂದ ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಉಂಟು ; ಅರ್ಥಿತ್ವಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಎಲ್ಲರೂ ಅನುಷ್ಠಿಸುವದಿಲ್ಲವು ; ತಾನು ಶೇಷನು, ಪರಮಾತ್ಮನು ಶೇಷಿಯು ಎಂಬ ತನ್ನ ಮತ್ತು ಈಶ್ವರನ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನದ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಅರ್ಥಿತ್ವ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಇನ್ನೊಂದು ಉಪಾಯವಾದ ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಯಾದರೋ, ಅರ್ಥಿತ್ವವೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಎರಡೂ ಲಭಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವು. ಕರ್ಮಯೋಗಾದಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನವೂ ಅವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದ, ಅದರಿಂದ ಉಪಾಯಾರಂಭ ವಿರೋಧಿ ಪಾಪಗಳು ತೊಲಗುವುದರ ಮೂಲಕ ಅರ್ಥಿತ್ವ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಉಪನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರ ತನ್ಮೂಲಕ ವೇದಾಧ್ಯಯನಾದಿಗಳು ಒಂದಾಗಿ, ಕರ್ಮಯೋಗದ ಮೂಲಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಅರ್ಥಿತ್ವ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಕರ್ಮಯೋಗಾದಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದರಿಂದ, ಹೀಗೆ ಅರ್ಥಿತ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆರಡೂ ಲಭಿಸಿ, ಉಪಾಸನರೂಪೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆ ಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ; ಇದನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆವು. ಮುಂದೆ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಎರಡನೆಯ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾದರೆ ಆಗ ಏನು ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ—ಉಪಾಯರೂಪ ಜ್ಞಾನಾಂತರತ್ವ ನಿವೃತ್ತಿಕ್ಕುಂ ಮೋದಮ - ಭಗವಂತನೇ ತನಗೆ ಉಪಾಯ ಭೂತನೆಂಬ ಶೇಷ ಶೇಷಿತ್ವ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆ ಇದ್ದರೆ, ವಿಶುದ್ಧಿ ಶಬ್ದವು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಆಗ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವು ಹೇಗೆಂದರೆ? ಈಶ್ವರ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಯಾವಾಗ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನಿಗೆ ನ್ಯಾಸೋಪಾಸನೆಗಳಾದ ಎರಡು ಉಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದರ ಮೂಲಕ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ತನಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಯಿತೋ, ಆಗ ಆತನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವೇ ಲಭಿಸಿತು ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು ;

ಇಪ್ಪ್ರಣವಾರ್ಥಾನುಸಂಧಾನಕ್ರಮಶ್ಚೈ, (೨) ಈದೃಶಃ ಪರಮಾತ್ಮಾಯಂ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮಾ ತಥೈ ದೃಶಃ | ತತ್ಸಂಬಂಧಾನುಸಂಧಾನಮಿತಿ ಯೋಗಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ” ಎನ್ನು ಶಾಣ್ಡಿಲ್ಯಭಗವಾಃ ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯದಾನ್.

ಅಂತವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವು ತುಂಬಾ ಸನ್ನಿಹಿತವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು; ಏಕೆಂದರೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳ ಎರಡರ ಸಿದ್ಧಿಯು ಲಭಿಸುವದರಿಂದ ಎಂಬುದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಹೀಗೆ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಈಶ್ವರ ಜ್ಞಾನಾತ್ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ತಾನು ಶೇಷನೆಂಬ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಎಂಬ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲೂ, ಮತ್ತು ಈಶ್ವರ ತತ್ವಜ್ಞಾನವೆಂದರೆ ಉಪಾಯ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಎಂಬ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲೂ, ಉಂಟಾಗುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ವಿಶದೀಕರಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಪ್ರಣವಾರ್ಥಾನುಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇಪ್ಪ್ರಣವಾರ್ಥಾನುಸಂಧಾನದ ಕ್ರಮವನ್ನು, (೨) “ಆಯಂ ಪರಮಾತ್ಮಾ - ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಈದೃಶಃ - ಇಂತಹ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು, ಎಂದರೆ ಆತನೇ ಸರ್ವರಿಗೂ ಶೇಷಿಯು, ರಕ್ಷಕನು, ಪಿತಾ, ಶರಣನು, ಕಾರುಣ್ಯವಾತ್ಸಲ್ಯಾದಿ ಮಹೋದಧಿಯು, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮಾ - ಬೇವಾತ್ಮನಾದ ತಾನು, ಈದೃಶಃ - ಶೇಷನು, ರಕ್ಷಕನು, ಪುತ್ರನು, ಅನನ್ಯಶರಣನು ದಯನೀಯನು, ಹೀಗೆ ತತ್ಸಂಬಂಧಾನುಸಂಧಾನ - ಹೀಗೆ ತನಗೂ ಈಶ್ವರನಿಗೂ ಇರುವ ನವವಿಧ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶೇಷಿ ಶೇಷರೂಪ ಅನುಸಂಧಾನವೇ, ಯೋಗ ಇತಿ - ಸ್ಯಾಸೋಪಾಸನ ರೂಪ ಉಪಾಯಕ್ಕೆ ಸಾಧನವೆಂದು, ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ - ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ಇತಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಅನುಸಂಧಾನವೇ ಉಪಾಯಕ್ಕೆ ಸಾಧನವೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯವಾದ ಈ ಶೇಷಿ ಶೇಷರೂಪಾನುಸಂಧಾನವು ಎಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಅ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಉಪ್ಪಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಅ ಎಂದರೆ ಆಯ ಎಂದಾಗುವದರಿಂದ ಮಹಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ಜೀವನು, ಅಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೇನೇ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಅರ್ಥವಾಗುವದರಿಂದ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದು ಸಖಂಡ ಪ್ರಣವ ವಿಷಯವಲ್ಲವು; ತ್ರೈಕ್ಷರ ಯುಕ್ತವೆಂಬ ಪ್ರಣವವು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನಮಃ ಎಂಬುದು ಸ್ಥೂಲ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಉಪಾಯ ಪರವೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು.

ಮುಂದೆ ಇದೇ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಾರ್ಥವು; ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರವರೂ ಮೂರು ರಹಸ್ಯಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ

ಇತ್ತೀ (೩) “ಅಕಾರಾರ್ಥೋ ವಿಷ್ಣು ಜಗದುದಯ ರಕ್ಷಾ ಪ್ರಳಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರಾರ್ಥೋ ಜೀವಸ್ತದುವಕಾರಣಂ ವೈಷ್ಣವ ಮಿದಂ | ಉಕಾರೋನ ನ್ಯಾಹಂ ನಿಯಮಯತಿ ಸಂಬಂಧ ವ ನಯೋ ಸ್ತಯಿಸಾರಸ್ತ್ಯಾತ್ಮಾ ಪ್ರಣವ ಇಮಮರ್ಥಂ ಸವ ದಿಶತ್” ಎನ್ನು ವಿವರಿತ್ತಾರಗಳ್.

ಅಷ್ಟ ಶ್ಲೋಕಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಾಗ, ಪ್ರಣವಾರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಪ್ರಥಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಯೇ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. (೩) ಜಗತಾಂ - ಲೋಕಗಳ, ಉದಯ ರಕ್ಷಾ ಪ್ರಳಯಕ್ಕೈತ್ - ಸೃಷ್ಟಿ, ರಕ್ಷಣೆ ಪ್ರಳಯಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ, ವಿಷ್ಣುವು - ಅಕಾರಾರ್ಥಃ - ಪ್ರಣವದ ಅಕಾರದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವನು, ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳು, “ಯತೋನಾ ಇಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಜಾಯಂತೇ, ಯೇನ ಜಾತಾನಿ ಜೀವಂತಿ ಯತ್ರಯನ್ತ್ಯ ಭಿಸಂವಿ ಶಂತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯೂ, ವಿಷ್ಣೋಸ್ಸಕಾತಾದುಹ್ಯೂತಂ ಜಗತ್ತಪ್ರೈವ ಚ ಸ್ಥಿತಂ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಯಮ ಕರ್ತಾ ಸೌ ಜಗತೋಸ್ಯಜಗಚ್ಛ ಸಃ” (ವಿ. ಪು. ೧೯.) ವಿಷ್ಣು ಶಬ್ದವು, ಧಾತ್ವರ್ಥದಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವವನು “ತತ್ಸೃಷ್ಟ್ವಾಸ್ತದೇವಾನುಸ್ರಾವಿಶತ್” ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಆ ನಾನುವೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ; ಹಾಗೆಯೇ “ಅನ್ತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ತತ್ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯನಾರಾಯಣಸ್ಥಿತಃ” ಎಂಬ (ಪು. ಸು) ವಾಕ್ಯವೂ, ಮತ್ತು “ಸರ್ವತಾ ಸೌ ಸಮಸ್ತಂಚ ವಸತ್ಕೃತೇತಿ ವೈ ಯತಃ | ತತ ಸ್ತ ವಾಸ ದೇವೇತಿ ವಿದ್ವದ್ವಿಃ ಪರಿಪತ್ಯತೇ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು; ಅವ ಎಂಬ ಧಾತುವು ರಕ್ಷಣವೆಂಬರ್ಥವುಳ್ಳದಾದುದರಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುವ ವಿಷ್ಣುವೆಂದು ಅಕಾರಾರ್ಥವು. ಆತನು ಜಗತ್ತಾರಣನೆಂಬುದನ್ನೂ “ಸಮಸ್ತ ಶಬ್ದಮೂಲತ್ವಾ ದ್ವೈದ್ಯತೋಽಪಿ ಸ್ವಭಾವತಃ | ವಾಚ್ಯವಾಚಕ ಸಂಬಂಧ ಸ್ತಯೋರರ್ಥಾಪ್ಯಕ್ರೀಯತೇ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೂ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಮಕಾರಾರ್ಥೋ ಜೀವಃ - ನಿತ್ಯ ಮುಕ್ತ ಬದ್ಧತ್ರಿವಿಧ ಚೇತನವರ್ಗವೂ, ಮಕಾರಾರ್ಥಃ - ಮಕಾರದ ಅರ್ಥವು, “ಪಂಚ ವಿಂಶಗಾಂ ಶೋಯಂ ಪುರುಷಃ” “ಪಂಚ ವಿಂಶಗಾಂಶ ಅತ್ಯಾಭವತಿ” “ಮಕಾರೋ ಜೀವವಾಚಕಃ”; ಮಕಾರದ ಧಾತುವು ಮನಜ್ಞಾನೇ ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ ಜ್ಞಾತಾನಾದ ಜೀವನು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನು; ವೈಷ್ಣವಂ - ವಿಷ್ಣುವಿಗೇನೇ ಸೇರಿದ, ಇದಂ - ಈ ಅತ್ಮವಸ್ತುವು, ತದುಪಕರಣಂ - ಆತನಿಗೇ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿ ಶೇಷಭೂತವಾದ ವಸ್ತುವು; ಇದರಿಂದ ತ್ರಿವಿಧ ಚೇತನದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿರುವ ಅಚೇತನವೂ ಕೂಡ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಶೇಷಭೂತವಾದುದು; ಇದು ಅಕಾರದ ಲುಪ್ತ ಚತುರ್ಥ್ಯರ್ಥದಿಂದಲೂ ಸಿದ್ಧವು. ಪತಿಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯಾತ್ಮೇ

ತ್ವರಗಂ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿ ಸಿದ್ಧವಾದುದು; “ಸ್ವತ್ವಮಾತ್ಮನಿ ಸಂಜಾತಂ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸ್ಥಿತಂ” “ಆತ್ಮದಾಸ್ಯಂ ಹರೇ ಸ್ವಾಮ್ಯಂ ಸ್ವಭಾವಂಚ ಸದಾ ಸ್ಮರ” “ದಾಸಭೂತಾ ಸ್ವತ ಸರ್ವೇ ಹ್ಯಾತ್ಮಾನಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ | ಸಾನ್ಯಥಾ ಅಕ್ಷಣಂ ತೇಷಾಂ ಬಂಧೇನೋಕ್ಷೇ ಚ ವಿದ್ಯತೇ” ಎಂಬೀ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು. ಮುಂದೆ ಉಕಾರಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಉಕ್ತಾರವು, “ತದೇವಾಗ್ನಿ ಸ್ತದ್ವಾಯು ಸ್ತತ್ಸೂರ್ಯ ಸ್ತದುಚನ್ಮನಾಃ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ತದು ಎಂಬುದು ತದೇವ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಹಾಗಿ, ಅವಧಾರಣಾರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಜ್ಞಾನಗುಣಕನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಆಯ ವಿನ - ಆಕಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗಾಗಿಯೇ ಎಂದರ್ಥವಾಗುವದರಿಂದ, ಆತನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಕೈಪ್ರಯ ಕೂಡುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಂಬರ್ಥವು. ಆದುದರಿಂದ ಅನಯೋಃ - ಆಕಾರ ಮಕಾರ ವಾಚ್ಯರಾದ ವಿಷ್ಣು ಜೀವಾತ್ಮರಿಗಿಬ್ಬರಿಗೂ, ಸಂಬಂಧಂ - ಸಂಬಂಧವು, ಅನನ್ಯಾರ್ಹಂ - ಇನ್ಯಾರಿಗೂ ಅರ್ಹವಾದುದಲ್ಲವು. ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಶೇಷಭೂತನೇ ಎನಿಸಿದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲವು, ಎಂಬ ಫಲವು. ಆಗಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಭಾಗವತರು, ಆಚಾರ್ಯರು ಇವರುಗಳಿಗೂ ಶೇಷಭೂತ ನಲ್ಲವೇ ಜೀವಾತ್ಮನು? ಎಂದರೆ, ಯಾವಾಗ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾದನೋ ಆಗ ತದೀಯರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಭಾಗವತಾಚಾರ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು. ಇದರಿಂದ ಅನನ್ಯಾರ್ಹತಬ್ಧಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅನ್ಯ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಈತನು ಶೇಷನಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರೇ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. “ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ತಿತಿಕಂತಂಚ ಯಾಶ್ಚಾನ್ಯಾದೇವತಾಸ್ಸ್ಮೃತಾಃ | ಪ್ರತಿಬುದ್ಧಾನ ಸೇವಂತೇ ಯಶ್ಚಾತ್ಮರಿಮಿತಂ ಫಲಮ್” ಆದುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಣವವು ಶ್ರಯಾಸಾರಃ - ಮೂರು ವೇದಗಳ ಸಾರಭೂತವಾದದ್ದು. ಓಂಕಾರಃ ಭೂರಿತಿ ಮುಗ್ಧೋದಾಸ ಜಾಯತ, ಭುವ ಇತಿ ಯಜುರ್ದೇವಾತ್, ಸುವರಿತಿ ಸಾಮವೇದಾತ್, ತಾನಿ ಶುಕ್ರಾಣ್ಯಭೃತಪತ್” || ತೇಭ್ಯೋಭಿತಪ್ತೇಭ್ಯ ಸ್ತಯೋವರ್ಷಾ ಅಚಾ ಯನ್ತ” “ಅಕಾರಂಚಾಪ್ಯುಕಾರಂಚ ಮಕಾರಂಚ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ | ನೇದ ತ್ರಯಾ ನ್ನಿರಬೃಹದ್ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸುನರಿತಿಚ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು. ಇಂತಹ ಅನೋಘಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಣವವು ಇಮ ಮರ್ಥಂ - ನೇಲೆ ವಿವರಿಸಿರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು, ಸಮುದಿತತ್-ಚನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅರ್ಥವು ಯಾವುದೆಂದರೆ, “ಅಕಾರೋ ವಿಷ್ಣುರಿತ್ಯುಕ್ತೋ ಮಕಾರೋ ಜೀವವಾಚಕಃ | ತಯೋರ್ದು ನಿತ್ಯ ಸಂಬಂಧ ಉಕಾರೋ ಹ್ರೀರಿತಿತಃ” ಎಂಬುದು. ಆಕಾರ ವಾಚ್ಯನು ವಿಷ್ಣುವನಾದ ವಾಚ್ಯನಾದ ವನು ಜೀವನು, ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಂಬಂಧವು ಶೇಷ ಶೇಷ ಸಂಬಂಧವು, ಇದು

(೪) “ಕಣ್ಣಪುರ ಮೊನ್ನಡೈಯಾನುಕ್ಕಡಿಯೇ ನೊರವರ್ ಕ್ಕುರಿಯೇನೋ ಎಜ್ಜಿರದುಮ್ ಪ್ರಣವಾರ್ಥವಿವರಣಮ್.”

ಉಕ್ಕರದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂಬುದು” ಎನ್ನುವ ವಿವರಣಾರ್ಥಗಳು - ಎಂದಾಗಿ ಶ್ರೀಪತ್ನಾಂಕರ ಕುಮಾರರಾದ ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರವರು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದರು
(೪) ಈ ಪ್ರಮಾಣದ ಪೂರಾ ಸಾಶುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ.—

ವಿಡೈಯೇಳನ್ ೧೧ ಡರ್ತ್ತು ವೆಕುಂಡು ವಿಲಜ್ಜಿಲುರ .

ಪಡೈಯಾಲಾಳಿದಟ್ಟಿ ಪರಮನ್ ಪರಂಜ್ಯೋತಿ .

ಮಡೈಯಾರ್ ನೀಲಮಲ್ ಕುಮ್ ವಯಲ್ ಶೂಳ್ ಕಣ್ಣಪುರಮೊನ್.

ರುಡೈಯಾನಕ್ಕು ಅಡಿಯೇ ಒರುವರ್ ಕ್ಕುರಿಯೇನೋ || ೩ ||

ಇವರರ್ಥವು.—ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇನೇ ತಾನು ಶೇಷಭೂತನು, ಇನ್ನು ಯಾವ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅಲ್ಲವೆಂಬ ಅನನ್ಯಾರ್ಹತೇಷತ್ವವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಶೇಷನಾದವನು ಶೇಷಿಯಾಗಿ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದವನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಪರಮಪುರುಷನಿಂತ ಶಕ್ತರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ? ಅಂತವನನ್ನು ಶಾನುಆಶ್ರಯಿಸಿದಬಳಿಕ ನೀಚಾಶ್ರಯವನ್ನು ಬಯಸುವೆನೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪರಮಪುರುಷನು ಹೇಗೆ ನಿರತಿಶಯಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಅನ್ನು - ಹಿಂದೆ ಎಂದರೆ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರಿಯಾಗಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಏಳುವಿಡೈ - ಏಳು ವೃಷಭಗಳನ್ನು, ವೆಗುಂಡು-ಶೇವ್ರಕೋಪದಿಂದ, ಅಡರ್ತ್ತು - ನಿಗ್ರಹಿಸಿದವನಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು ವಿಲಂಗಲ್ - ಲಂಕೆಯ ತ್ರಿಕೂಟ ಪರ್ವತವನ್ನು ಉರ - ಹೋಗಿ ಸೇರುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಪಡೈಯಾಲ್ - ವಾನರ ಸೇನೆಯಿಂದ, ಅಳಿ - ಸಮುದ್ರವನ್ನು, ತಟ್ಟಿ - ದಾಟಿಸಿದವನಾಗಿಯೂ ಪರಮ್ - ನಿಸ್ಸಮಾಭ್ಯಧಿಕನಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು ಪರಂಜ್ಯೋತಿ - “ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ಜ್ಯೋತಿಃ” ಎಂದು “ತಸ್ಯ ಭಾಸಾ ಸರ್ವಮಿದಂ ವಿಭಾತಿ” ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವವಾಗಿ, ಎಲ್ಲಾ ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸುಗಳಾದ ಸೂರ್ಯನು ಮೊದಲಾದವರಿಗೂ ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸನ್ನೂ ಕೊಡುವ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಮತ್ತು ಮಡೈ ಆರ್ - ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿರುವ, ನೀಲಂ - ನೀಲೋತ್ಪಲಗಳು, ಮಲ್ ಗುಮ್ - ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ, ವಯಲ್ - ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳಿಂದ, ಶೂಳ್ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ, ಕಣ್ಣಪುರ ಮೊನ್ನ - ತಿರುಕ್ಕಣ್ಣಪುರವೆಂಬ ದಿವ್ಯದೇಶವನ್ನು, ಉಡೈಯಾನಕ್ಕು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ, ಅಡಿಯೇನ್ - ಸಹಜ ಶೇಷಭೂತನಾದ ನಾನು, ಒರುವರ್ಕ್ಕು - ಇಂತಹ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಅಲ್ಪರಾದ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗಾಗಿ, ಉರಿಯೇನೋ ಶೇಷಭೂತನಾಗೇನೋ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಇಲ್ಲಿ ವಿಲಂಜಿಲುರ್ ಕಿಡೈ ಯಾಲಾಳಿತಟ್ಟಿ ಪರಮ್ ಎಂಬ

ಪ್ರಣವತ್ರಯಿಸಾರಸ್ತ್ರಾತ್ಮಾ.

ಪ್ರಣವತ್ತಿಲ ಕ್ಷೇರತ್ರಯತ್ರೈಯುಮ್ ವೇದತ್ರಯಿಸಾರಮಾಗ ಶ್ರುತಿ ಸ್ತೂತಿಗಳ್ ಪ್ರಪಚ್ಛಾತ್ತನ.

ದಕ್ಕಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ.—ಹೇಗೆಂದರೆ ? ಅಳಿ - ಸೂರ್ಯನು, ವಿಲಂಗಲ್ ಉರ - ಅಸ್ತಮಯ ಸರ್ವತವನ್ನು ಸೇರಿಬಿಟ್ಟನೆ ನ್ನುವ ಹಾಗೆ, ಪಡೈಯಾಲ್ - ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರದಿಂದ, ತಟ್ಟಿ - ನಿರೋಧಿಸಿದ, ಮರೆಸಿದ, ಪರಮ್ - ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಜಯದ್ರಧನು ಅರ್ಜುನನ ಮಗನಾದ ಅಭಿಮನ್ಯುವನ್ನು ಕೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮಯದ ಒಳಗೆ ಕೊಲ್ಲುವನೆಂದು ಅರ್ಜುನನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ; ಶತ್ರು ಪಕ್ಷದ ವರು ಜಯದ್ರಧನನ್ನು ವಧೈ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲು ; ಆಗ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಚಕ್ರವನ್ನು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಹಿಡಿಸಿದರಿಂದ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮಯವಾಯಿ ತೆಂದು ತಟಸ್ಥರಾಗಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಜಯದ್ರಧನನ್ನು ಅರ್ಜುನನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲಿ ಸಿದನೆಂಬುದು ಇತಿಹಾಸವು. ಶ್ರೀ ಭಾರತ ದ್ರೋಣಪರವದ ೩೩ನೆಯ ಮತ್ತು ೧೪೩ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ. ಎಚ್ಚಿರುದುವುಮ್ - ಎಂದು ಹೇಳಿ ರುವದೂ ಸಹ, ಪ್ರಣವಾರ್ಥ ವಿವರಣಮ್-ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಶೇಷತ್ವ ವನ್ನು ಪಪಾಟುವ ಪ್ರಣವಾರ್ಥದ ವಿವರಣ ಪ್ರಕರಣವೇ.

ಪ್ರಣವವು ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳಿಲ್ಲದ್ದಾಗಿ ಮೂರು ವೇದಗಳ ಸಾರವು.

ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಣವದ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳೂ ಮೂರು ವೇದಗಳ ಸಾರವೆಂದು ಶ್ರೀ ಪರೂರರ ಭಟ್ಟರ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ತ್ರಯಿಸಾರಸ್ತ್ರಾತ್ಮಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಪರಿಯಾಳಾರವರು “ಮೂಲ ಮಾಗಿಯ ಒತ್ತೈ ಎಳುತ್ತೈ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಖಂಡವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮ ವಾಚಿ ಎಂದು ಉಪನಾದಿಸಿದರು ; ತಿರುಮಜ್ಜೈಯಾಳವಾರವರು ಸಖಂಡವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ವರಪ್ಪರ ವಿರೋಧವೇನೂ ಇಲ್ಲವು. ಅಖಂಡ ನಮಸ್ಸು ಸಖಂಡ ನಮಸ್ಸುಗಳ ಅರ್ಥಗಳೆರಡೂ ಗ್ರಾಹ್ಯವೇ, ಎಂಬ ಭಾವವು ; ಪ್ರಣವತ್ತಿಲ್ - ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ, ಅಕ್ಷರತ್ರಯತ್ರೈಯುಮ್ - “ಅಕಾರ ಉಕಾರ ಮಕಾರ ಇತಿ” ಎಂದು ವೇದದಲ್ಲೇ ತೋರಿಸಿರುವ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ, ವೇದತ್ರಯಿಸಾರಮಾಗ-ಮೂರು ವೇದಗಳಾದ ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮ ವೇದಗಳ, ಸಾರಮಾಗ - ಸಾರಭೂತಾರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವವಾಗಿ, ಶ್ರುತಿ ಸ್ತೂತಿಗಳು - ಪ್ರಪಚ್ಛಾತ್ತನ - ವಿಪ್ಲವಿಸಿ ಹೇಳಿದವು. ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ?

ಪ್ರಣವಸ್ಯ ಅಕಾರಸ್ಯ ಅರ್ಥಃ

ಇವ್ವಕ್ಷರಜ್ಞಳಿಫ್ ಇವ್ವರ್ಥಜ್ಞಳೈ ಚೋಲ್ಲಗಿರಪಡಿ ಯೆಜ್ಞನೇ ಎನ್ನಿಲ್? (೧) ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಶರೀರಾಂಜ್ಞ ಪ್ರಣವಾದ್ಯಕ್ಷರೇಣ ತು | ಅಕಾರೇಣಾ ಖಿಲಾಧಾರಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭಿಧೀಯತೇ | ಸಮಸ್ತಶಬ್ದಮೂಲತ್ವಾದಕಾರಸ್ಯ

ಎಂದರೆ—“ಭೂರಿತಿ ಋಗ್ವೇದಾದಜಾಯತ, ಭುವ ಇತಿ ಯಜುರ್ವೇದಾತ್, ಸುವರಿತಿ ಸಾಮವೇದಾತ್, ತಾನಿರುಕ್ರಾಣಾಭ್ಯತಪತ್, ತೇಭ್ಯೋಧಿತಪ್ತೇಭ್ಯ ಸ್ತೃಯೋನರ್ಣಾ ಅಜಾಯಂತ, ಅಕಾರೋಕಾರ ಮಕಾರ ಇತಿ, ತಾನೇ ಕಥಾ ಸಮಭರತ್ತದೇತದೋಮಿತಿ” ಸ್ಮೃತಿ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯು—
“ಅಕಾರಂ ಚಾಪುಕಾರಂ ಚ ಮಕಾರಂಚ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ | ನೇದತ್ರಯಾನ್ನಿರ ಬೃಹದ್ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸುರಿತಿ” ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ವೇದತ್ರಯಗಳಿಂದ ಈ ಪ್ರಣವದ ಅಕಾರ ಉಕಾರ ಮಕಾರಗಳಾಗಿ ಸಾರಭೂತವಾದವನ್ನು ತೆಗೆದರು.

ಪ್ರಣವದ ಅಕಾರಾರ್ಥವು

ಪ್ರಣವದ ಅಕ್ಷರಗಳು ಯಾವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಶೋತ್ತರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಪಸಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಮೊದಲು ಅಕಾರಾರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ—ಇವ್ವಕ್ಷರಜ್ಞಳಿಫ್ - ಪ್ರಣವದ ಈ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳೂ, ಇವ್ವರ್ಥತ್ವೈ - ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಈ ವೇದಾತ್ಮನು ಶೇಷಭೂತನೆಂದೂ ಮತ್ತು ಮೂರು ವೇದಗಳ ಸಾರಭೂತಾರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರತಿಸಾದಿಸುತ್ತವೆಂದೂ, ಶೋಲ್ಲಗಿರಪಡಿ - ಹೇಳುವಪ್ರಕಾರವು, ಎಜ್ಞನೇ ಎನ್ನಿಲ್?—ಎಲ್ಲಿ ಯಾವಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ? ಎಂದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ವಾಮನಪುರಾಣವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—(೧) “ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಶರೀರಾಂಗ ಪ್ರಣವಾದ್ಯಕ್ಷರೇಣ ತು - ಒಂದೇ ಸಮಾಸವವು, ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರವು ಯಾವ ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರದ ಸ್ವರೂಪವೋ, ಅದಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞನಾಗಿರುವ ಪ್ರಣವದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಕ್ಷರದಿಂದಲಾದರೋ ಅದು ಯಾವುದೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅಕಾರೇಣ - ಆ ಅಕಾರದಿಂದ, ಅಖಿಲಾಧಾರಃ - ಸಮಸ್ತ ಚಿವಚಿತ್ತುಗಳಿಗೂ ಆಧಾರ ಭೂತನಾದ, ಪರಮಾತ್ಮಾ - ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆತ್ಮವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಅಭಿಧೀಯತೇ - ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ ; ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಕಾರಸ್ಯ - ಅಕಾರಕ್ಕೆ, ಸ್ವಭಾವತಃ - ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ, ಶಬ್ದಮೂಲತ್ವಾತ್ - ಎಲ್ಲಾ ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ಕಾರಣಭೂತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಹಾಗೆಯೇ ಬೃಹದೋಮಿ - ಪರಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ಕೂಡ, ಸ್ವಭಾವತಃ - ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ, ಸಮಸ್ತವಾಕ್ಯಮೂಲ

(೧) ವಾಮನ ಪುರಾಣ.

ಸ್ವಭಾವತಃ | ಸಮಸ್ತ ವಾಚ್ಯಮೂಲತ್ವಾದ್ವೈತ್ಯೋಪಿ ಸ್ವಭಾವತಃ |
ವಾಚ್ಯವಾಚಕ ಸಂಬಂಧ ಸ್ತಯೋ ರಥಾರ್ಥ ಪ್ರತೀಯತೇ" ಎನ್ನು ತ್ರೀ
ವಾಮನ ಪುರಾಣವಚನತ್ತಾಲೀ ಸರ್ವವಾಚಕ ಜಾತಪ್ರಕೃತಿಯಾನ ಪ್ರಥ
ಮಾಕ್ಷರತ್ತುಕ್ಕು ಸರ್ವವಾಚ್ಯಜಾತ ಪ್ರಕೃತಿಯಾನ ನಾರಾಯಣ ವಾಚ್ಯ

ತ್ವಾರ್ಥ - ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೂ ಕಾರಣಭೂತನಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ,
ಹೀಗೆ ತಯೋಃ - ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಅಕಾರಕ್ಕೂ ಸಹ, ವಾಚ್ಯವಾಚಕ ಸಂ
ಬಂಧಃ - ವಾಚ್ಯವು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿಯೂ, ವಾಚಕವು ಅಕಾರವಾಗಿಯೂ, ಪರ
ಬ್ರಹ್ಮವು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ; ಅಕಾರವು ಇಂತಹ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ.
ಅರ್ಥಾರ್ಥ - ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಏನೊಂದೂ ಯತ್ನಬೇಕಿಲ್ಲವೆ ಅರ್ಥಗಳು ಎರಡು
ವಿಧವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತವೆ. (೧) ಶಬ್ದಮೂಲಕವಾಗಿ (೨) ಅರ್ಥಮೂಲಕ
ವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಶಬ್ದವಾಗಿ ತೋರದಿದ್ದರೂ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂಬಭಾವವು,
ಪ್ರತೀಯತೇ - ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಅಕಾರವು ಅಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಆದಿಯಾಗಿ ಸರ್ವವಾಚಕ
ಪದಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವು. ಹಾಗೆಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲಾ ಕಾರಣವಾಗಿ
ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಡುವ ಸಮಸ್ತವಾಚ್ಯ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನು. ಅದುದ
ರಿಂದ ಅಕಾರದಿಂದ ಅಖಿಲಾಧಾರನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೇಳಲ್ಪಡುವನೆಂಬಭಾವವು.
ಇಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಶರೀರ ವೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಕ್ಕಿಂತ ಅದರ ಶರೀ
ರವು ಬೇರೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. ಗುಂಡು ಕಲ್ಲಿನ ಶರೀರವೆಂದರೆ ಹೀಗೆ
ಗುಂಡು ಕಲ್ಲೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದ ಶರೀರವು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರವೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸ
ತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಸಮಸ್ತ ಶರೀರವೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿತ್ತ ಇನ್ನೊಂದು
ಅಚಿತ್ತ ಇವೆ; ಅದುದರಿಂದ ಆತ್ಮಾ ಬೇರೆ, ಶರೀರವು ಬೇರೆಯು. ಅಕಾರೋವೈ
ಸರ್ವವಾಕ್ ಎಂದುಇರುವದರಿಂದ ಸರ್ವಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ಅಕಾರವು ಕಾರಣವು. ಅಂತಹ
ಅಕಾರವು ಸರ್ವ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು
ತೈತ್ತರೀಯ ನಾರಾಯಣದಲ್ಲಿ (೨೪) ವ್ಯಕ್ತವು. ಯದ್ವೇದಾದೌ ಸ್ವರಃ
ಪ್ರೋಕ್ತೋವೇದಾಂತೇಚ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ | ತಸ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿ ಲೀನಸ್ಯ ಯಃ ಪರ
ಸ್ಸ ಮಹೇಶ್ವರಃ" ಇದರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ ವೇದವನ್ನು ಅರಂಭಿಸುವಾಗಲೂ (ಹಃ)
ಓಂ ಎಂಬ ಯಾವ ಸ್ವರವು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೋ ಅಂತಹ ಪ್ರಣವದ ಪ್ರಕೃತಿ
ಎಂದರೆ ಮೂಲಾಕ್ಷರವಾದ ಅಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವನು ಪರಃ ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿ
ಪಾದ್ಯನೋ ಅವಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲಾದಕ್ಕೂ ಮಹತ್ತಾದ ನಿಯಾಮಕನು ಎಂಬುದು ಎನ್ನು-
ಎಂಬದಾಗಿ, ತ್ರೀ ವಾಮನ ಪುರಾಣ ವಚನ ದಿಂದ, ಸರ್ವವಾಚಕ ಜಾತ
ಪ್ರಕೃತಿಯಾನ - ಸಮಸ್ತ ಶಬ್ದ ಸಮೂಹಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತನಾದ, ಪ್ರಥಮಾ
ಕ್ಷರತ್ತುಕ್ಕು - ಪ್ರಣವದ ಮೊದಲಿನ ಅಕ್ಷರವಾದ ಅಕಾರಕ್ಕೆ, ಎಂದರೆ ಅಕಾರದಿಂದ

ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಾನವರಾದ್ದರಿಂದ, ವೇದಾರ್ಥಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೇ ಯಶಸ್ವಿಯಾದರೂ.

ಸದ್ವಿವಾಚಕ ಜಾತಪ್ರಕೃತಿಯಾದ - ಸಮಸ್ತ ಶಬ್ದಗಳೆಂಬವು ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಡುವ ಚಿದಚಿದ್ರೂಪ ಸಮೂಹಗಳೂ ಮೂಲಕಾರಣವಾಗಿ, ಮೂಲಾಂಶವಾಗಿ ವಾಚ್ಯನಿನ್ನ - ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಡುವನೆಂದು, ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಾನವರಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ, ಅರ್ಥಸ್ಥಿತಿ - ಅರ್ಥವನ್ನು, ವೇದಾರ್ಥಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೇ - ಶ್ರೀಯತಿವರರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ವೇದಾರ್ಥಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ, ಅರುಳಿಚ್ಛೆಯಾದರೂ - ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ, ಯದ್ವೇದಾಸ್ವರೂಪೋಕ್ತೋ ವೇದಾಂತೇಚ್ಛ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ಕಾರಣವಾರೂದರಿಂದ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಆಕಾರವಾಚ್ಯನೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆಯೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಚಿದಚಿದ್ರೂಪಗಳೂ ಕಾರಣಭೂತವಾಗಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮಾನಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ಶ್ರೀನಿಗಮಾಪ್ತದೇಶಿಕರವರು ಶ್ರೀಶರಣಾಗತಿ ದೀಪಿಕೆ ಎಂಬ ದೀಪಕಾಕಾರದ್ದೊತ್ತದಲ್ಲಿ, “ಸರ್ವಾಗಿರ ಸ್ವಯಂ ರೂಪಂ ತತೋ ಸಿ ಸರ್ವೈಃ” ಎಲ್ಲಾ ಸದಾರ್ಥವಾಚಿಶಬ್ದಗಳೂ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆಂದೂ, ಅದುದರಿಂದ ಆತನೇ ಎಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಚಿದಚಿದ್ರೂಪ ವಸ್ತುಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರವೆಂದು ರೂಪ ಸ್ವರೂಪಾಂತರವುರಾಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಅದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯೋಹಂ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಆತ್ಮಾನಾದವನು ಮನುಷ್ಯ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಡುವನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವ ವಸ್ತುಗಳೂ ಆತ್ಮಾನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವವಾಚ್ಯಶಬ್ದಗಳಿಂದಲೂ ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಡುವನೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅದುದರಿಂದ, ಎಲ್ಲಾ ದೇವ ಮನುಷ್ಯಾದಿ ವಾಚಕಶಬ್ದಗಳೂ, ಗರಿ ನದಿ ಸಮುದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳೂ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರೇಕ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಸರ್ವ ಶಬ್ದಗಳೂ ಆಕಾರವು ಮೂಲಕಾರಣವು; ಅಂತಹ ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ. ಅದುದರಿಂದ ಆಕಾರವು ಜಗತ್ಕಾರಣ ವಿಷ್ಣುವಾಚಕವೆಂಬ ಭಾವವು. ಯಾವಾಗ ಆಕಾರವು ಸರ್ವಶಬ್ದಗಳೂ ಮೂಲಕಾರಣವಾಗಿ, ಆಸರ್ವಶಬ್ದಗಳಿಂದಲೂ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ ವಾಚ್ಯನಾದನೋ, ಆಗ ಆಕಾರವು ವಿಷ್ಣುವಾಚಕ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಆತನನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳುವ ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ಮೂಲ ಕಾರಣವಾದ ಆತನ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವ ಸತ್ಯಸಂಪತ್ತಾದಿ ಲಯಾಣಗುಣಗಣವೇ ಮೊದಲಾದವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. — ಇತ್ತಾಲೇ - ಈ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ಸರ್ವಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಿ ಸರ್ವ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವವು ಇರುವುದರಿಂದ, ಕಾರಣವಾಚ್ಯ ಸಿದ್ಧ ಮಾನ - “ಯತೋನಾ ಇಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ

ಇತ್ತಾಲೇ ಕಾರಣನಾಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಮಾನ ಸಕಲ ಜಗನ್ನಿಮಿತ್ತೋಪಾದಾನ ಕಾರಣತ್ವಮುಮ್, ಅತ್ತಾಲೇ ಅಕ್ಷಿಪ್ತಮಾನ ಸ್ವರಜ್ಜತ್ಯ ಸ್ವರಶಕ್ತಿತ್ವಾದಿ ಗುಣನರ್ಗಮು ಮಿಜ್ಜೇ ಸಿದ್ಧಮಾಯಿತ್ತು.

ಜಾಯಂತೇ ಯೇನ ಚಾತುನಿಜಿವಂತಿ ಯತ್ಕೃಮಿಸ್ತುಭಿ ಸಂಪರಂತಿ ತದ್ವಿ ಚಿತ್ತ್ವಾಸತ್ಯ ತದ್ವೈದ್ಯೇತಿ” ಎಂಬುದೂ, ಮತ್ತು “ಬ್ರಹ್ಮವನು ಬ್ರಹ್ಮಸ ವೃಕ್ಷೇ ಆಸೀತ್” ಎಂಬುದೂ ಮತ್ತು “ಏಷ ಸೇತುರ್ವಿಧರಣಃ ಏಷಾಂಲೋಕಾ ನು ಮಸಂಭೇದಾಯ” ಎಂಬುದೂ, ಕಾರಣನಾಕ್ಕಗಳು ; ಅವರಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಅರ್ಥವು ಯಾವುದೆಂದರೆ, ಯಾವನು ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನೇ, ಆತನೇ ವಾಬ್ರಹ್ಮವು, ಆತನೇ ಭೃಗುಯ ವಸ್ತುವು ಎಂಬುದು, ಸಕಲಜಗನ್ನಿಮಿತ್ತೋಪಾದಾನಕಾರಣತ್ವಮುಮ್ - ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತುಗಳಿಗೆ ನಿಮಿತ್ತ ಮತ್ತು ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣನೆಂಬ ಅರ್ಥವೂ, ಅತ್ತಾಲೇ - ಹೀಗೆ ಜಗ ಜ್ಞಾನಾದಿ ಕಾರಣನಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅಕ್ಷಿಪ್ತಮಾನ - ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅಪ್ಪೇಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡುವ, ಎಂದರೆ ಜಗಜ್ಜ್ಞಾನಾದಿ ಕಾರಣನೆಂಬುದು, ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಾದಿಗಳನ್ನು ಆತನಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಿದ್ದರೆ ಜಗಜ್ಜ್ಞಾನಾದಿ ಕಾರಣತ್ವವು ಸ್ವೇಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಅಕ್ಷಿಪ್ತ ಎಂದರೆ ಬಲುತ್ತಾರುಮಾ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ; ಜಗನ್ನಿಮಿತ್ತೋಪಾದಾನ ಕಾರಣತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಾದಿಗಳನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ತೀರಬೇಕೆಂಬ ಭಾವವು ಸೂಚಿತವು ; ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದ ಸರಮಾತ್ಮನಿಗೇ ಅಸಾಧಾರಣಗಳಾಗಿರುವ, ಗುಣನರ್ಗಮುಮ್ - ವಾಬ್ರಹ್ಮ ಪರತ್ವ ನೌಲಭ್ಯತ್ವಾದಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ; ಇದ್ದೇ - ಏಷು ವಾಚಕವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಅಪಾರದಲ್ಲೇ, ಸಿದ್ಧಮಾಯಿಸು - ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದ ತಾಯಿತು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಒಂದೇ ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣನು, ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣನಲ್ಲನೆಂಬ ವಾದವು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವು ; ಸರ್ವಕಾರಣನೂ ಆವನೇ ಎಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮಿತ್ತೋಪಾದಾನ ಕಾರಣತ್ವಮುಮ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಮೇಲಿನ ಅಕ್ಷಿಪ್ತಮಾನ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವುದು, ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರು ತನೆಯ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿರುವ “ಜಗನ್ನಿಮಿತ್ತೋಪಾದಾನತಾಕ್ಷಿಪ್ತ ಸ್ವರಜ್ಜತ್ಯ ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪತ್ವ ವಿಚಿತ್ರ ಶಕ್ತಿತ್ವಾದ್ಯಾಕಾರಬ್ರಹ್ಮತ್ವೇನ ಪ್ರತಿಪನ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮ” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವವಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. “ಸದೇವಸೋಮ್ಯೇದಮಗ್ರ ಆಸೀತ್ ಏಕಮೇವಾದ್ವಿತೀಯಮ್” (ಛಾಂ ೬. ೨. ೧.) ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಏಕಮೇವ ಎಂಬುದರಿಂದ ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣನು ಆತನೇ, ಅದ್ವಿತೀಯಮ್ ಎಂಬುದರಿಂದ

ಏನಮೌಜಿತ್ಯಾದಕಾರಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುವಾಚಕತ್ವಮುಕ್ತಾರೋಢ್ಯಾಪಿ ತದಾಹ.

ಇವೃಕ್ಷರಮ್ ಭಗವದ್ವಾಚಕಮೆನು ಮಿಡಮ್, (೧) ಅನಿಷೇಧೇ ಪುನರ್ನಾ ವಿಷ್ಣೋ ಎನ್ನಮ್. (೨) "ಆಕಾರೋ ವಿಷ್ಣುವಾಚಕಃ" ಎನ್ನಮ್,

ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣನೂ ಅವನೇ ಎಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸರ್ವ ಕಾರಣನೂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಎಂಬುದರ ಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿ "ಯಥೋರ್ಣಾನಾಭಿ ಸ್ಪೃಜತೇ ಗೃಹ್ಣತೇಚ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಜಾಡರ ಹುಳದ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಶ್ರುತಿಯು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಜಾಡರಹುಳವು ತನ್ನ ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಮತ್ತು ತಂಪುಗಳಮೂಲಕ ಗೂಡಿನ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೂ, ಆತಂಕಗಳನ್ನು ಇಷ್ಟಬಂದರೆ ನುಂಗಿಬಿಡುವದಕ್ಕೂ ಹೇಗೆ ಹೇತು ವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನಿಮಿತ್ತ ಉಪಾದಾನ, ಸಹಕಾರಿರೂಪಗಳಾದ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸರ್ವವಿಧ ಕಾರಣನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನೇ. ಅಂತಹ ಹುಳವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಪರಮ ಪುರುಷನು ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಲಯಗಳಿಗೆ ನಿಮಿತ್ತೋಪಾದಾನ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣನೆಂದು ಹೇಳಲು ಅಭ್ಯಸ್ತರವೇನು? ದ್ವೈತಿಗಳು ಪರಮ ಪುರುಷನು ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣನು, ಜೀವಾ ಧಿಸ್ಥಿತ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಉಪಾದಾನಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದು ಶ್ರುತಿ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಶೋಧದರೂ, ವಿಮರ್ಶಿಸಿದರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೋ ನಾವು ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಸರ್ವವಿಧ ಕಾರಣನೆಂಬುದೇ ತೋರಿರುತ್ತದೆ. ಅದ್ವೈತಿಗಳಾದರೋ ನಾವು ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಸರ್ವವಿಧ ಕಾರಣನು ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣಬಲವಿಲ್ಲದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವನ್ನು ಆರೋಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಔಚಿತ್ಯದಿಂದ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ವಿಷ್ಣುವಾಚಕತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿ,
ರೂಢಿಯಿಂದಲೂ ಅದೇ ಅರ್ಥವೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಆಗಲಿ ಆಕಾರದಿಂದಪರಮಾತ್ಮನು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪೋಣ; ಆದರೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಆಕಾರ ವಾಚ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಆಕಾರವು ವಿಷ್ಣುವಾಚಕವೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಪ್ರಾಜ್ಞರ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದಲೂ, ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನೆಂದು ಭಾವಿಸುವೆವು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. — ಇವೃಕ್ಷರಂ ಈಪ್ರಣವದ ಆಕಾರವು ಭಗವದ್ವಾಚಕ ಮೆ ನು ಮಿಡಮ್. ಭಗವಂತನನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ (೧) ಅ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರವು, ನಿಷೇಧೇ-ಅಸತ್ಯತೆ ಅಸಂಭವ ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿನಹಾಗೆ ನಿಷೇಧಾರ್ಥ ದಲ್ಲೂ (ಇಲ್ಲಿ ಆಕಾರವು ಪ್ರತ್ಯಯವು), ಪುನರ್ನಾ-ಅಃ ಎಂದು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ನಾಮಕವ

(೩) ಅ ಇತಿ ಭಗವತೋ ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಾಭಿದಾನ ಮಭಿದಧತಾ ಕಿನ್ನಾಮ ಮಜ್ಜಳಂ ನಕೃತಮ್” ಎನ್ನಮ್, ನಿಘಂಟುಗಳಿಲುಮ್ ಪ್ರಯೋಗಜ್ಞಳಿಲುಮ್, ಪ್ರಸಿದ್ಧಮ್.

ಯೋಗೇನಾಪಿ ಅಕಾರಸ್ಯ ಭಗವದ್ವಾಚಕತ್ವಮಾಹ.

ಇದು ವ್ಯಾಕರಣ ವೃತ್ತತಿಯಾಲೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೈಚ್ಛಿಲ್ಲಮ್ ಪೋದು ರಕ್ಷಣ ಪ್ರೀಣನಾದಿ ವಿಷಯಮಾನ ಧಾತುವಿಲೇ ಕರ್ತೃವಾಚಿಯಾನ ಕ್ಷಿಪ್ರ ತ್ಯಯತ್ತಾಲೇ ನಿಷ್ಪನ್ನಮಾನ ಪದನಾಯ್ ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ನಾದಕ್ಕಾಟ್ಟಿಮ್.

ವಾಹರೆ, ವಿಷ್ಣು - ವಿಷ್ಣುವೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಯೋಗವು” ಎನ್ನಮ್ - ಎಂಬ ದಾಗಿಯೂ (೨) “ಅಕಾರೋ ವಿಷ್ಣು ವಾಚಕಃ - ಎನ್ನಮ್” ಅಕಾರವು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದೂ, (೩) “ಅ ಇತಿ-ಅಃ ಎಂಬ ಪದವು, ಭಗವತೋ ನಾರಾಯಣಸ್ಯ - ಭಗವಂತನಾದ ನಾರಾಯಣನ, ಪ್ರಥಮಾಭಿದಾನಂ - ಮೊದಲನೆಯ ನಾಮವನ್ನು, ಅಭಿದಧತಾ - ಹೇಳಿರುವ ಮಹರ್ಷಿಯಿಂದ, ಕಿನ್ನಾಮ ಮಜ್ಜಳಂ - ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಮಜ್ಜಳಾಚರಣೆಯು, ನಕೃತಮ್ - ಮಾಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು? ಎಂದರೆ ಸರ್ವವಿಧ ಮಜ್ಜಳಾಚರಣೆಯು ಅ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ, ಆಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬ ಭಾವವು.” ಎನ್ನಮ್ - ಎಂಬವಾಗಿಯೂ ಹೀಗೆ ನಿಘಂಟುಗಳಲ್ಲೂ (ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ೧ನೆಯ ಪ್ರಮಾಣವು ನಿಘಂಟು), ಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲೂ (೨ ಮತ್ತು ೩ ಪ್ರಯೋಗಗಳು) ಪ್ರಸಿದ್ಧಮ್ - ಪ್ರಸಿದ್ಧವು - ಹೀಗೆ ರೂಢವಾಗಿಯೂ ಅಕಾರಕ್ಕೆ ಭಗವದ್ವಾಚಕತ್ವವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಮುಂದೆ ಯೋಗದಿಂದಲೂ ಭಗವದ್ವಾಚಕತ್ವವುಂಟೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಯೋಗರೀತಿಯಲ್ಲೂ ಅಕಾರವು ಭಗವದ್ವಾಚಕವೇ

ಇದು - ಈ ಅಕಾರವು, ವ್ಯಾಕರಣ ವೃತ್ತತಿಯಾಲೇ - ವ್ಯಾಕರಣ ಮೂಲಕ ಧಾತು ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೆಂದುಬಾದ ಪದಭಾವನೆಯಿಂದ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೈಚ್ಛಿಲ್ಲಂ ಪೋದು - ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಾಗ, ರಕ್ಷಣ ಪ್ರೀಣನಾದಿ ವಿಷಯಮಾನ ಧಾತುವಿಲೇ - ರಕ್ಷಣಾರ್ಥ ಪ್ರೀಣಾರ್ಥವೇ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಕುರಿತ ಧಾತುವಿನಿಂದ, ಅವರಕ್ಕೆ ಪ್ರೀಣನಾದಿಸು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಅವ ಎಂಬ ಧಾತುವಿಗೆ ರಕ್ಷಣ ಪ್ರೀಣನವೇ ಮೊದಲಾದ ಅರ್ಥಗಳುಂಟು, ಅಂತಹ ಅವಧಾತುವಿನಿಂದ ಕರ್ತೃವಾಚಿಯಾನ ಕ್ಷಿಪ್ರ ತ್ಯಯತ್ತಾಲೇ - ಕರ್ತೃ

(೩) ಪಾಣಿನಿ ಸೂತ್ರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಮತ್ತು ಅಭಿಯುಕ್ತರಪ್ರಯೋಗವು.

ವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಕ್ಷಿಪ್ರತ್ಯಯವಿಂದ, ನಿಷ್ಪನ್ನಮಾನ ಪದಮಾಯಾ - ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಸ ಪದವಾಗಿ, ಹೇಗೆಂದರೆ ಅನಂತೀತಿ ಅಃ ಎಂಬವಾಗಿ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯು ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ - ಸರ್ವ ರಕ್ಷಕತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವಹಾಗೆ, ಕಾಟ್ಯುಮ್ - ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಅದಿವದವಿಂ ಪ್ರೀಣಿಸತ್ತವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಸ್ವಾಣಿವರ್ಗವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪ್ರೀತಿಸುವ ಶೀಲವು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. “ರಕ್ಷಣಪ್ರೀಣನಾದಿ ವಿಷಯಮಾನ ಧಾತು” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಅದಿ ವದವಿಂದ, ಅನಧಾತುವಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಪ್ರೀಣನಗಳಲ್ಲದೆ ಇತರ ಅರ್ಥಗಳೆಂಬ ಘನವು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅವರಕ್ಷೇ ಗತೌ ಕಾಂತೌ ಪ್ರೀತೌ ತೃಪ್ತೌ ದ್ಯುತೌ ಶ್ರುತೌ | ಪ್ರಾಪ್ತೌ ಶ್ಲೇಷೇರ್ಭನೇಚ್ಛವ” ಎಂದೂ ಮತ್ತು “ಅನಂತೀ ರಕ್ಷಣೇ ಕಾಂತೌ ಪ್ರೀತೌ ತೃಪ್ತೌ ದ್ಯುತೌ ಶ್ರುತೌ” ಎಂದೂ ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಅನಧಾತುವಿಗೆ ನಾನ್ಯಾರ್ಥವಿರುವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಅದಿ ಪದವು. ಅಂತಹ ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವವೂ ಸರ್ವಸನ್ನಾ ಪ್ರೀತಿಸುವಸ್ವಭಾವವೂ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಇರುವದರಿಂದ ಅನಂತೀತಿ ಅಃ ಎಂಬುದರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಯೋಗರೂಪವಲ್ಲೂ ಅಕಾರವು ಭಗವದ್ವಾಚಕವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿದರು. “ರಕ್ಷಿತಾ ಜೀವತೋಕಸ್ಯ ಸ್ವಜನಸ್ಯ ಚ ರಕ್ಷಿತಾ” “ಸಿತೇನಪರಿತುಷ್ಯತಿ” ಎಂಬ, “ಪ್ರಚಾನಾಂಚ ಹಿರೇ ರತಃ”(ರಾಮಾ. ಬಾಲ. ೧. ಎಂಬ)ಮಹರ್ಷಿಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರಾಶಿಗೂ ಅರಸರ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಆತನು ರಕ್ಷಕನು, ಸ್ವಜನಸ್ಯಚ - ತನ್ನ ಶರಣ ಗತನು ಭಕ್ತರಿಗಾವರೋ, ರಕ್ಷಿತಾ - ಮೋಕ್ಷರೂಪವಾಗಿಯೂ, ರಕ್ಷಕನೆಂದು ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಾರ್ಥವು. ಈ ರಕ್ಷಕತ್ವವು ನಿರವಧಿಕವೂ ಎಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಅತ್ರಿತರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವ್ಯಾಜವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಾಗಿ ಸಹೇತುಕ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣ ಪ್ರಮಾಣವು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಧಾತುವು ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧಾತುವಿನ ವಕಾರಕ್ಕೆ ಲೋಪ ಬಂದು ಅಃ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು.

ಅಕಾರದ ಧಾತುವಿಗೆ ಅನೇಕಾರ್ಥವಿರುವಾಗ ಸ್ವಾಧಾನ್ಯವು ರಕ್ಷಣಾರ್ಥಕ್ಕೆಹೇಗೆ?

ಮೇಲೆ ಉಪಹರಿಸಿರುವ “ಅನರಕ್ಷೇಗತೌ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವಹಾಗೆ ಅನಧಾತುವಿಗೆ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳಿರುವಾಗ ಅವಕ್ಕೆ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದುದು ಹೇಗೆ? ಇತರಾರ್ಥಗಳ ನಿರುಕ್ತಿಯಿಂದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೇಕೆ ಹೇಳಲೂಡದು? ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಕಾರಣ ಸಹಿತವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದ್ಭೂತ . ಈ ಅಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಅನಧಾತು, ಅನೇಕಾರ್ಥವೇಯಾಗಿರುವ - ನಿಘಂಟುವಿನಸ್ರಕಾರ ಅನೇಕಾರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದಾದರೂ,

ಅಸ್ಯ ಧಾತೋ ರನೇಕಾರ್ಥತ್ವಾ ತ್ವಥ ದುಸ್ಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ ರಕ್ಷಕತ್ವ
ಬೋಧಕತ್ವ ಮಿತ್ಯತ್ರಾಹ

ಇದ್ವಾತು ಅನೇಕಾರ್ಥನೇಯಾಗಿಲಾಮ್, ರಕ್ಷಣಾರ್ಥತ್ವಿಲ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪ್ರಕರ್ಷತ್ತಾಲಾಮ್, ಇವ್ವರ್ಥಮಿಜ್ಜೀ ಅಪೇಕ್ಷಿತಮಾಗ್ಯಾಲಾಮ್, ಇಜ್ಜೀ ನಾನಾರ್ಥಜ್ಜಿ ಅನುಸಂಧೇಯಜ್ಜಿಳಾಗ ಒರುನಿರುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲಾವೈ ಯಾಲಾಮ್, ಪ್ರಥಮಪತಿತಮಾನ ರಕ್ಷಣಮ್ ಶಾಬ್ದಮಾಯ್, ಮತ್ತು ಅಪೇಕ್ಷಿತಾರ್ಥಜ್ಜಿ ಇತ್ತಾಲೇ ಅಕ್ಷಿಪ್ತಜ್ಜಿಳಾಗ ಅನುಸಂಧಿಕ್ಯೈ ಉಚಿತ ಮೆನ್ರು ಇವ್ವಳವಿಲೇ ಯಾಚಾರ್ಯರಾಗಳ್ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್ ಪಣ್ಣಿನಾರಾಗಳ್.

ರಕ್ಷಣಾರ್ಥತ್ವಿಲ್ - ರಕ್ಷಣೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪ್ರಕರ್ಷತ್ತಾಲಾಮ್ - ಪ್ರಸಿದ್ಧಿರೂಪ ಉತ್ಪರ್ಷವಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಇವ್ವರ್ಥಂ - ಚೇತನನಿಗೆ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಮೂಲಕ ಇಷ್ಟಸುಪ್ತಿರೂಪ ರಕ್ಷಣತ್ವವು, ಇಜ್ಜೀ ಅಪೇಕ್ಷಿತಮಾಗ್ಯಾಲಾಮ್ - ಈ ಪ್ರಣವಾರ್ಥ ಪ್ರಶಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಇಜ್ಜೀ - ಈ ಪ್ರಣವದ ಅಕಾರಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಯದ ಸಂಭದಲ್ಲಿ, ಒರು ನಿರುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲಾವೈಯಾಲಾಮ್ - ಯಾವ ಪ್ರಾಜ್ಞರೂಬ್ಬರೂ ನಿರುಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಇತರ ಧಾತ್ವರ್ಥಗಳಿಂದಂಟಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಲೂ, ನಿರುಕ್ತಿ ಎಂದರೆ ಧಾತ್ವರ್ಥ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಮೂಲಕ ಅರ್ಥಮಾಡೋಣವು, ಪ್ರಥಮ ಪತಿತಮಾನ-ನಾನಾರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಅವ ರಕ್ಷಣೆ ಗತಾ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರಕ್ಷಣೆ ಎಂದು ಮೊದಲು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ರಕ್ಷಣಮ್ ಶಾಬ್ದಮಾಯ್ - ರಕ್ಷಣವು ಶಾಬ್ದವಾಗಿ, ಅನುಸಂಧಿಕ್ಯೈ - ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡೋಣವೂ, ಮತ್ತು ಅಪೇಕ್ಷಿತಾರ್ಥಜ್ಜಿಳಾಗ - ಮಿಕ್ಕ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಇತರ ಧಾತ್ವರ್ಥದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥಗಳು, ಅಕ್ಷಿಪ್ತಜ್ಜಿಳಾಗ - ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ತೋರಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡವುಗಳಾಗಿ, ಅನುಸಂಧಿಕ್ಯೈ - ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವದೂ ಕೂಡ, ಉಚಿತಮೆನ್ರು - ಯೋಗ್ಯವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಇವ್ವಳವೇ - ಇಷ್ಟ ಮಾತ್ರವೇ, ಆಚಾರ್ಯರಾಗಳ್ - ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರೇ ಮೊದಲಾದ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್ - ಪಣ್ಣಿನಾರಾಗಳ್ - ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅದೇನು ಅವರಕ್ಷಣೆ ಎಂಬ ಧಾತ್ವರ್ಥವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ಮಿಕ್ಕ ಧಾತ್ವರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿದುದು ? ಎಂದರೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಾರ್ಥವೇ ನಮಗೆ ಉಪಾದೇಯವೇ ಎನಾ ಮಿಕ್ಕ ಅರ್ಥಗಳು ನಮಗೆ ಉಪಾದೇಯವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಪ್ರಣವದ ಅಕಾರದಿಂದ ಶೇಷ ಶೇಷ ಭಾವವೂ ರಕ್ಷಣರಕ್ಷಕ ಭಾವವೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಚೇತನನ ರಕ್ಷಣತ್ವವೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಇತರ ಧಾತ್ವರ್ಥಗಳನ್ನು ಇಜ್ಜೀಕರಿಸಿ ಯಾವ ಆಚಾ

ಇನ್ನ ರಕ್ಷಕತ್ವಂ ಅನಚ್ಛೇದ (ಕೆ)ಮಿಲ್ಲಾನ್ಯೆಯಾಲೇ ಸರ್ವವಿಷಯಮ್. ರಕ್ಷಾ (ರಕ್ಷಣ) ಪ್ರಕಾರಜ್ಞಾ ವಿಷಯಜ್ಞಾ ತೋರುಮ್ ಪ್ರಮಾಣಜ್ಞಾ ಕಾಟ್ಟಿನ ಪಡಿಯಲೇ ವಿಚಿತ್ರಜ್ಞಳಾಯಿರುಕ್ಕಮ್.

ಧೈರುಗಳೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಿರುಕ್ತಿಯಿಂದ ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಮುಖ್ಯವಾದ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವೇ ಪ್ರಧಮದಲ್ಲಿ ನಾನಾರ್ಥವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದವಾಗಿ ಬೋಧಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಇತರ ಧಾತ್ವಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಯಾವ ಅರ್ಥ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನೂ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ತಮ್ಮ ಸಚ್ಚಿಷ್ಠರಿಗೆ ಬೋಧಿಸದೆ ಇರುವುದರಿಂದಲೂ, ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವ ನೆಂಬರ್ಥವನ್ನೇ ಆಕಾಶವಾಚ್ಯಪ್ರಧಾನಾರ್ಥವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದರು ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಆಗಲಿ, ಭಗವಂತನೇನೋ ರಕ್ಷಕನು ಎಂದೇನೋ ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಬಹುಶಃ ಕೆಲವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆತನು ರಕ್ಷಿಸಬಹುದು. ಆದನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಪ್ರಕರ್ಷತಾಲ್ಪಮ್ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವುದು ಹೇಗೆ ನ್ಯಾಯವು? ಎಂಬ ಅಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಆತನು ಸರ್ವರಕ್ಷಕನು, ಜೀವವರ್ಗವೆಲ್ಲಾ ರಕ್ಷಿಸುವ, ಎಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಸಹೇತುಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ಇನ್ನ ರಕ್ಷಕತ್ವಂ - ಮೇಲೆ ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ಅವರಕ್ಷಣೇ ಎಂಬ ಧಾತ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ರಕ್ಷಕತ್ವವು, ಅನಚ್ಛೇದಕ ಮಿಲ್ಲಾನ್ಯೆಯಾಲೇ - ಇಂತವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ರಕ್ಷಣೆಯುಂಟು, ಇಂತವರಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸಂಕೋಚಿಲ್ಲವಿರುವುದರಿಂದ, ಸರ್ವವಿಷಯಮ್ - ಸಮಸ್ತ ಜೀವ ವರ್ಗವನ್ನೂ ಕುರಿತದ್ದು; ಈ ಸರ್ವ ರಕ್ಷಕತ್ವವನ್ನೇ “ಕೋಹ್ಯೇವಾ ನ್ಯಾತ್ಯಃ ಪ್ರಾಣ್ಯಾತ್, ಯದೇಷ ಆಕಾಶ ಅನಂದೋ ನಸ್ಯಾತ್, ಏಷಹ್ಯೇವಃ ನಂದಯಾತಿ” ಎಂಬ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯವು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ.—ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅನಂದಮಯನಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನು ಯಾರುತಾನೇ ಸರ್ವವಿಧ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಅಮುಷ್ಮಿಕ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಶಕ್ತರು; ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವರಿಗೂ ಆನಂದವನ್ನು ಕೊಡುವವನೇ ಅವನು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ರಕ್ಷಿತಾಜೀವಲೋಕಸ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಸಮಸ್ತ ಜೀವ ವರ್ಗಕ್ಕೂ ಈ ರಕ್ಷಕತ್ವವು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಆಗಲಿ ಬದ್ಧರು ಮುಕ್ತರು ನಿತ್ಯರು ಎಂದು ಜೀವವರ್ಗವು ಮೂರು ವಿಧವು. ಅವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ರಕ್ಷಕತ್ವವು ಹೇಗೆ? ಬದ್ಧರಲ್ಲೇ ಸುಕೃತದಷ್ಟು ಪರಿಪಾಕವಿಂದ ಭಿನ್ನತ್ವವಿದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಂದೇ ವಿಧರಕ್ಷಕತ್ವವು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ ಅವರವರುಗಳ ಸ್ಥಿತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲೂ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಉಂಟು ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಈ ರಕ್ಷಾಪ್ರಕಾರಜ್ಞಾ - ಈ ಜೀತನರನ್ನು ಭಗವಂತನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಪ್ರಕಾರಗಳು, ವಿಷಯಜ್ಞಾ ತೋರುಮ್ - ಸಂಸಾರ

ಇದು ಹೇತುನಿರ್ದೇಶಮ್ ಪೆಣ್ಣಾ ನೈಯಾಲೇ ನಿರುಪಾಧಿಕಮಾಯ್

ಮುಮುಕ್ಷು, ಮುಕ್ತಾದಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಮಾಣಜ್ಞಂ ಕಾಟ್ಟಿನ ಪಡಿಯಿಲೇ - ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ ಹಾಗೆ, ವಿಚಿತ್ರಜ್ಞಳಾಯಿರುಕ್ಕೈಮ್ - ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾಗಿರುವದರಿಂದ ವಿಚಿತ್ರಗಳಾಗಿರುವುವು. ಸಂಸಾರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಧ ರಕ್ಷಣೆಯೂ, ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿಯೂ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರಿಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿಯೂ ಹೀಗೆ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿರುವದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಬದ್ಧರಿಗಲ್ಲಾ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕರಣ ಕಳೇಬರ ಯೋಗವೇನು, ಸುಕೃತಿಗೆ ಜ್ಞಾನವಿರುವ ಮನುಷ್ಯಾದಿ ಜನ್ಮವೇನು, ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರದಾನವೇನು, ಶಾಸ್ತ್ರಬೋಧಕ ಸದ್ಗುರುಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವದೇನು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ರಕ್ಷಣವೇ. ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗಿರುವ ಐಹಿಕ ಸುಖಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಅನ್ನಪಾನ ದ್ರವ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಕಳತ್ರ ಸುತಗೇಹಕ್ಷೇತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಉಂಟುಮಾಡುವ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣೆಯು; ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಉಂಟಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ಸಹಾಯಗಳಾದ ಸಾಧುಸಮಾಗಮ, ಸದಾಚಾರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ, ತತ್ತ್ವ ಯಾಧಾತ್ಮ್ಯೋಪದೇಶವೂ, ಅನಂತರ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೂ, ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿ, ಸ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ರಕ್ಷಣೆಗಳು ; ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ನಿತ್ಯ ಕೈಜ್ಞರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ರೂಪರಕ್ಷಣೆಯು ; ನಿತ್ಯರಿಗೆ ಇದರೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ಅಪೇಕ್ಷಾನುಗುಣವಾಗಿ ನಿಯತ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವು. ಹೀಗೆ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವು ಇರುವದರಿಂದ ವಿಚಿತ್ರಜ್ಞಳಾಯಿರುಕ್ಕೈಮ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.

ಈ ಜೀವವರ್ಗದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೃಪಾ ಪ್ರೇರಿತನಾದ ಭಗವಂತನ ಈ ರಕ್ಷಣತ್ವವೇನು ಸೋಪಾಧಿಕವೇ ಅಥವಾ ನಿರುಪಾಧಿಕವೇ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂತವರಿಗೆ ಈ ಕಾರಣವಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಎಂದು ಹೇಳದಿರುವದರಿಂದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ರಕ್ಷಕತ್ವವೆಂಬುದು “ರಾಮಃ ಕರುಣ ನೇದೀಚ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಚ ಹಿತೇ ರತಃ ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಯಾವಾಗ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಆಗ ನಿರುಪಾಧಿಕವೆಂದು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ; ಹಾಗಾದರೆ ಸಾಧಾರಣ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸುಕೃತಾನೇಕ್ಷೆಯೂ, ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿರೂಪಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೂ, ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವದು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ವ್ಯಾಸಾರಗಳು ಒಂದೇ ವಿಧವಲ್ಲವು. ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧುಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೇ ಫಲವೂ ಅಸಾಧುಕರ್ಮಕ್ಕೆ ನೀಚಫಲವೂ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಅವರವರುಗಳ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೇನೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯಾದಿ ದೋಷವಿಲ್ಲವಾಗುವದರಿಂದ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಕ್ಷಣವು ನಿರುಪಾಧಿಕವಾದರೂ, ಆಯಾ ಫಲಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷವನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯು ಎದುರು ನೋಡುವನೆಂದು ಮುಂದೆ

ಶ್ಲೋನಿನಾಲುಮ್ ಸಾಪರಾಧರಾನ ಸಂಸಾರಿಗಳುಕ್ಕು ಮೋಕ್ಷಾದಿ ಪ್ರದಾನ
ತ್ತಿಲ್ ಸ್ವತಂತ್ರನಾನ ನೀಶ್ವರರ್ ತಾ ಸಜ್ಜುಲಿತ್ತು ವೈತ್ತದೊರು ವ್ಯಾಜತ್ತೈ
ಅಪೇಕ್ಷಿತ್ತಿರುಕ್ಕುಮ್.

ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.— ಇದು - ಈ ರಕ್ಷಣೆಯು, ಹೇತು ನಿರ್ದೇಶಮ್ ಪಣ್ಣಾಮ್
ಯಾಲೇ - ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳದೆ ಇರುವದರಿಂದ, ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭ
ದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣವು, ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳದೇ ಇರುವದರಿಂದ, ನಿರುಪಾ
ಧಿಕಮಾಯ್ ತೋನ್ರಾಲುಮ್ - ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ, ಸಾಪರಾ
ಧರಾನ ಸಂಸಾರಿಗಳುಕ್ಕು - ಅಪರಾಧದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ, ಮೋಕ್ಷಾ
ದಿಪ್ರದಾನತ್ತಿಲ್-ಮೋಕ್ಷ ನೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದರಲ್ಲಿ, ಸ್ವತಂತ್ರ
ನಾದ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ತಾ ಸಜ್ಜುಲಿತ್ತು ವೈತ್ತದು - ತಾನು ಸಂಜ್ಞುಲಿಸಿಟ್ಟಿರುವ
ಬರುವ್ಯಾಜತ್ತೈ - ಒಂದು ವ್ಯಾಜವನ್ನು ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಾದ ಉಪಾ
ಯಗಳಲ್ಲೊಂದನ್ನೂ, ಸದ್ವಾರಕ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಅಥವಾ ಅದ್ವಾರಕ ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ಅನು
ಷ್ಠಾನವನ್ನು ಎಂಬ ಭಾವವು, ಅಪೇಕ್ಷಿತ್ತಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿರುತ್ತದೆ. ರಕ್ಷ
ಕತ್ವವೇನೋ ನಿರ್ಹೇತುಕವೇ, ಏಕೆಂದರೆ ಈ ವ್ಯಾಜರೂಪಗಳಾದ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿ
ಗಳ ಮೂಲಕವಾದರೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ತಾನು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಬಂಧವೇನು ?
ಹಾಗೆ ಸಜ್ಞುಲಿಸಿರುವದೇ ನಿರ್ಹೇತುಕವಲ್ಲವೋ ? ಹಾಗೆ ಸಜ್ಞುಲಿಸಿರುವದು ತಾನು
ಸರ್ವಸತಂತ್ರನಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ
ಈಶ್ವರರ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಹಾಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಮೋಕ್ಷ
ವನ್ನು ತನಗೆ ಇಷ್ಟ ಬಂದವರಿಗೆ ಕೊಡಬಹುದಲ್ಲಾ ? ಎಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ
ವೈಷಮ್ಯ ನೈಘೃಣ್ಯಕ್ಕೆ ಆತನನ್ನು ಗುರಿಮಾಡುವರು. ರಾಜನೇನೋ ಸ್ವತಂತ್ರನು
ಮಹಾಧರ್ಮಿಷ್ಠನು ; ಆತನಿಗೆ ಈಷದಪಿ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲವು. ಆದರೂ ಶಿಕ್ಷರಕ್ಕೆ
ಗಳಿಗೆ ಕಾನೂನನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ತದನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಹೇಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಾನೋ
ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಅದರಿಂದ ರಾಜನ ಸ್ವಾತಂ
ತ್ರ್ಯಕ್ಕೇನೂ ಹೇಗೆ ನ್ಯೂನತೆಯಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೂ ಕೂಡ ಈ
ವ್ಯಾಜ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವದಿಂದ ಆತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೇನೂ ಕುಂದಕವಿಲ್ಲವು; ಅದುದ
ರಿಂದ ರಕ್ಷಕತ್ವವು ನಿರ್ಹೇತುಕವೆಂದು ಹೇಳಲು ಏನೊಂದೂ ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲವು.

ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಬದ್ಧರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಕತ್ವವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಸಪಾದಿಸಿ
ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ರಕ್ಷ
ಕತ್ವದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯತೆಯು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸು
ತ್ತಾರೆ. ಬದ್ಧರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಸೋಪಾಧಿಕವಾಗಿ ತೋರಿ
ದರೂ, ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಾದರೂ ಸೋಪಾಧಿಕವಲ್ಲದೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ

ನಿತ್ಯರ್ ಪಕ್ಕಲಿಲುಮ್, ಮುಕ್ತರ್ ಪಕ್ಕಲಿಲುಮ್, ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸಹಜ ಕಾರುಣ್ಯಮಾತ್ರತ್ತಾಲೇ ಸ್ಥಿತಸ್ಥಾಪನರೂಪೇಣರಕ್ಷೈಮುಳಕ್ಕ ನಡಕ್ಕುಮ್.

ಇಪ್ಪಡಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕಮಾನ ರಕ್ಷಕತ್ವಂ ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯಂ ನಡೆಕ್ಕುಂ ಕಾಲತ್ತಿಲ್ ಅನಾದ್ಯಪರಾಧತ್ತಾಲೇ ಪಿರನ್ನ ನಿಗ್ರಹ ರೂಪೋಪಾಧಿಯಾಲೇ ಪ್ರತಿಬದ್ಧ(ಮಾ)ಮ್. ಪ್ರತಿಬಂಧಕಮಾನ ವಿವ್ರುಪಾಧಿಯೈಕಳಿಕ್ಕಕ್ಕಾಗನೇ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಮುದಲಾನ ವ್ಯಾಜಜ್ಞಳ್ ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧಜ್ಞಳ್.

ನಿರುಪಾಧಿಕವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.—ನಿತ್ಯರ್ ಪಕ್ಕಲಿಲುಮ್ - ನಿತ್ಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ, ಮುಕ್ತರ್ ಪಕ್ಕಲಿಲುಮ್ - ಮುಕ್ತರ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ, ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸಹಜಕಾರುಣ್ಯಮಾತ್ರತ್ತಾಲೇ - ಬದ್ಧರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿನದಾಗಿ ಏನೊಂದೂ ವ್ಯಾಜಗಳೂ ಬೇಕಿಲ್ಲದೇ ಬರೀ ತನ್ನ ಸಹಜವಾಗಿ ನಿರ್ಹೇತುಕವಾದ ಕಾರುಣ್ಯಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ, ಸ್ಥಿತಸ್ಥಾಪನರೂಪೇಣ - ಇರುವದನ್ನೇ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಹೇಗೆಂದರೆ ರಾಜನಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೇ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ರಾಜ ಪುತ್ರನು ರಕ್ಷಿಸುವರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ನಿರ್ಹೇತುಕ ಕೃಪೆಯು ಇದ್ದೇ ಇತ್ತು, ಅದಕ್ಕೆ ಈಗ ಯಾವದೊಂದು ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೂ ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಥಿತಸ್ಥಾಪನರೂಪೇಣ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು, ರಕ್ಷೈ - ರಕ್ಷಣೆಯು, ಮುಳಕ್ಕ - ಏನೊಂದೂ ಪ್ರತಿಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ನಿರ್ಹೇತುಕವಾಗಿ, ನಡಕ್ಕುಮ್ - ತನಗೆ ಹೇಗೆ ಆನಂದವೋ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಕೊಡುವದರ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬದ್ಧರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ನಿರುಪಾಧಿಕ ರಕ್ಷಕತ್ವವು ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೂ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿಯೂ ಇರಲು ಕಾರಣ ವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ — ಇಪ್ಪಡಿ-ಮೇಲೆ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಮಾನ ರಕ್ಷಕತ್ವಂ - ಸಹಜವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವು, ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯಂ ನಡೆಕ್ಕುಂ ಕಾಲತ್ತಿಲ್ - ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಅನಾದ್ಯ ಪರಾಧತ್ತಾಲೇ - ಬದ್ಧ ಜೀವರು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅಪರಾಧದಿಂದ, ಪಿರನ್ನ - ಹುಟ್ಟಿದ, ನಿಗ್ರಹ ರೂಪೋಪಾಧಿಯಾಲೇ - ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹರೂಪವಾದ ತಡೆಯಿಂದ, ಪ್ರತಿಬದ್ಧಮಾಮ್ - ನಿರೋಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಬಂಧಕಮಾನ - ಅರಕ್ಷಣೆಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾದ ಇವ್ರುಪಾಧಿಯೈ - ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹರೂಪ ತಡೆಯನ್ನು, ಕಳಿಕ್ಕಕ್ಕಾಗನೇ - ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಪ್ರಪತ್ತಿಮೊದಲಾನ - ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿರೂಪ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಗಳು, ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧಜ್ಞಳ್ - ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಬೋಧಿತಗಳಾಗಿವೆ.

ರಕ್ಷಕತ್ವವೇ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಹಜ ಧರ್ಮವು ; ನಿರ್ಹೇತುಕ ಕೃಪಾ ಪ್ರಪಾಪ ದಿಂದಂಟಾದುದು ; ಈ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಕರುಣೆಯೂ ; ಇವೆರಡೂ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿವೆ. ಬುದ್ಧಿಶೀಲಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ನಿರಾಪಾದಿಕವಾಗಿರಲು ತಡೆ ಏನು ಎಂದರೆ ನಾವು ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾದರೂ ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಾಡಿರುವ ಅಪರಾಧ ರಾಶಿಯು. ಇದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯ ನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವೆವು ; ಇಂತಹ ನಿಗ್ರಹವು ಹೋಗುವದಕ್ಕೂ ಪಾಪರಾಶಿಗಳೆಲ್ಲಾ ತೊಲಗುವುದಕ್ಕೂ ಸಹ ಆತನಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಸದ್ವಾರಕ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಅಥವಾ ಅದ್ವಾರಕರೂಪ ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಜಗಳ ಆವಶ್ಯಕವು. “ತಸ್ಯಾಚ್ಛೇವತೀಕರಣಂ ತಚ್ಚರಣಾಗತಿರೇವ” ಎಂದು ಶ್ರೀ ಯತಿಶೇಖರರು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಶರಣಾಗತಿ ರೂಪವ್ಯಾಜವು ಯಾವಾಗ ಆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವನ್ನು ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತದೆಯೋ, ಅಗ ಸಹಜ ಕಾರುಣ್ಯವೂ ರಕ್ಷಣೆಯೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯನ ಸಹಜವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿದ್ದ ಮೇಘವು ತೊಲಗಿ ಹೋದರೆ ಆತನ ದೀಪ್ತಿಯು ಹೇಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಅನಾಥ್ಯ ಪರಾಧಿಂದ “ಜೀವೇದಮಾಕುಲೇ ವಿಷ್ಣೋಃ ಕೃಪಾಕಾಪ್ಯುಪ ಜಾಯತೇ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಜೀವಾತ್ಮನು ದೀನನಾಗಿ ದುಃಖಿತನಾದರೆ, ಸಿದ್ಧೋ ಪಾಯನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಆತನ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸುಕೃತವನ್ನು ಮೂಲ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಕೃಪೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಆತನು ತನ್ನನ್ನು ಶರಣುಹೊಂದುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ರಕ್ಷೆ ಸವನೆಂಬ ಭಾವವು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರುವದಕ್ಕೇನಾದರೂ ನಿಸರ್ಶನಗಳುಂಟೋ ಎಂದರೆ, ಮಗ್ನಾನುದ್ಧರಣೇ ಲೋಕಾಃ ಕಾರುಣ್ಯಾಚ್ಛಾಸ್ತ್ರ ಪಾಣಿನಾ - ಇಂತಹ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳಗಿದವರನ್ನು ತನ್ನ ಅಪಾರಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಕೈಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿರುವದೇ ನಿದರ್ಶನವು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಗಜೇಂದ್ರ, ಕಾಕ, ವಿಭಿಷಣಾದಿಗಳನ್ನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರುವದೂ ನಿದರ್ಶನಗಳು. ಕಾಕನ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನು ಯಾವಾಗ ಆದನೋ, ಒಡನೆಯೇ “ಕೃಪಯಾ ಪರೈಪಾಲಯತ” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಗಜೇಂದ್ರನೂ ತನ್ನ ಪೂತ್ರಿಜನ್ಮದ ಸಂಹಾರ ಬಲದಿಂದಂಟಾದ “ಪಾಶ್ವದೇಹಿಕ ಬುದ್ಧಿ ಸಂಯೋಗ” ವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶರಣಾಗತನಾದನೋ, ಒಡನೆಯೇ “ಸಗ್ರಾಹಮಾಶ್ರುಸರಸಃ ಕೃಪಯೋಜ್ವಹಾರ” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಸಹಜಕೃಪಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಾ ಪರಾಧವು ಯಾವಾಗ ತೊಲಗಿತೋ ಅಗ ನಿರ್ಹೇತುಕ ಕೃಪೆಯೂ ನಿರಾಪಾದಿಕ ರಕ್ಷಣೆಯೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಕೃಪೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರ ಅನೇಕ ನಿದರ್ಶನಗಳುಂಟೋ? ಎಂಬ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ, ಅವರುಗಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲಾ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. (ಭಾಗ. ೧-೧೨, ೫-೮, ಭಾಗ ೨. ೭, ೪೩-೪೬.)

ರಕ್ಷಣೇ ದಯಾಯಾಃ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣತ್ವಮ್ ; ನ್ಯಾಸಾದಿನಾಂತಂ
ವ್ಯಾಜಮಾತ್ರಮ್.

ಕಾ. ತ್ರಾಣೇ ಸ್ವಾಮಿತ್ವ ಮೌಚಿತ್ಯಂ ನ್ಯಾಸಾದ್ಯಾ ಸ್ವಹಕಾರಿಣಃ |
ಪ್ರಧಾನ ಹೇತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಿಶಿಷ್ಟಾಕರುಣಾ ವಿಭೋಃ ||೬||

ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣವು ದಯೆಯು ; ನ್ಯಾಸಾದಿಗಳಾದರೋ
ವ್ಯಾಜಮಾತ್ರವೇ.

ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸಹಜ ಕರುಣೆಗೆ ಜೀವಾತ್ಮನ ಅನಾದ್ಯಪರಾಧ
ಪರಂಪರೆಯು ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿತ್ತೆಂದೂ, ಆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಅಜ್ಞ ಶರ
ಣಾಸತಿ (ಉಪಾಸನ) ಯಾಗಲಿ ಅಂಗಿಶರಣಾಗತಿಯಾಗಲಿ (ಭರನ್ಯಾಸ) ಅವಶ್ಯಕ
ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವತ್ತು, ಪರಮಾತ್ಮನ
ಸ್ವಾಮಿಯು ; ಜೀವಾತ್ಮನು ದಾಸನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಯಜಮಾನನು ; ಜೀವಾ
ತ್ಮನು ಶೇಷನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಶೇಷಿಯು ; ಜೀವಾತ್ಮನು ಪುತ್ರನು ಪರಮಾತ್ಮನು
ಪಿತಾ, ಹೀಗೆ ಸಂಬಂಧವಿರುವಾಗ, ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ಯಜಮಾನನಾಗಿ
ಶೇಷಿಯಾಗಿ ಲೋಕ ಪಿತಾವಾಗರುವವನು ಈ ಜೀವಾತ್ಮನ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ವ್ಯಾಜನಿರೀ
ಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೇ ? ರಕ್ಷಣೆಯು ಆತನ ಕರ್ತವ್ಯತೆಯಲ್ಲವೇ ? ಮತ್ತು
ಕೃಪೆಯು ನಿರ್ಹೇತುಕವಾದುದಾದರೆ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷೆಯ ವಿತಕ್ತ ? ಇತ್ಯಾದಿ
ಶಬ್ದಾನಿವಾರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಒಂದು ಕುರಿತು ಮೂಲಕ ಸಿದ್ಧಾ
ಂತವು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—

ಅರ್ಥವು - ತ್ರಾಣೇ - ರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾಮಿತ್ವ ಮೌಚಿತ್ಯಂ - ಪರ
ಮಾತ್ಮನ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವೇನೋ ಉಚಿತವಾದುದೇ ; ಎಂದು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂ
ಪಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದೇ. ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕದ್ದು ನ್ಯಾಯವಾದುದರಿಂದ ಯಾವಾಗ ರಕ್ಷೆ
ಸಲಿ ಎಂದು ಸಮಯ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲೇ ಇರುವನು ; ಅದೆಯಾದವನು ಮಗನಿಗೆ
ಸಖ್ಯತಕ್ಕ ದಾಯಧನವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ತಕ್ಕ ಇತಿರಕ್ತವ್ಯತೆಯನ್ನು
ನಡೆಸಿದನೇ ಎಂದು “ಕೃತಕೃತ್ಯಸ್ತದಾ ರಾಮೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಮುಖೋದಹ”
(ಶಾಮಾ. ಬಾ. ೧.೮೩) ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ವಾಲ್ಮೀಕಿಮಾಡಿದ್ದ
ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ತೆರನಿ, ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುವನು.
ಇದುವರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾದುದು. ಆದರೆ ಆ ಸುತನು ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲ
ದಿದ್ದರೆ ದಾಯಧನವನ್ನು ಕೊಡಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ
ಅನಾದ್ಯಪರಾಧಗಳಿಂದ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಆತನ ಕೃಪೆಗೆ ಅನರ್ಹ
ನೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಈಗಲಾದರೂ ಅರ್ಹನೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳು

ವದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಶರಣಾಗತನಾದರೆ, ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹವು ತೊಲಗಿ ಭಗವತ್ಕೃಪೆಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತಾದುದರಿಂದ ಶರಣಾಗತಿಯು ಭಗವತ್ಕೃಪೋತ್ಥಂಭನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನ್ಯಾಸಾದ್ಯಾಸ್ತವಕಾರಿಣಃ - ಭರನ್ಯಾಸನೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಹಕಾರಿಗಳು; ಅಪರಂಧಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹರೂಪ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದರ ಮೂಲಕ ಸಹಕಾರಿಗಳು, ಇಲ್ಲಿ ಆದ್ಯಾಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಯೋಗವೂ ತದನುಗ್ರಾಹಕಗಳಾದ ಕರ್ಮಯೋಗ ಜ್ಞಾನಯೋಗಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹೀಗೆ ಅನುಷ್ಠಾನ ಪರಂಪರೆಯು ಭಗವದುವಾಸನಾ ರೂಪೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಇರುತ್ತದರಿಂದ ಒಹುವಚನವು; ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಉಪಾಸನಾರೂಪ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯೂ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ ಒಹುವಚನವು; ಹೀಗೆ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೂ ಅವಶ್ಯಕವು, ಭಗವತ್ಕೃಪೆಯೂ ಅವಶ್ಯಕವು; ಎಂದಾದರೆ, ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವು ಎಂದರೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಭಗವಂತನ ಕರುಣೆಯೇ ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ವಿಭೋಗಃ - ಹೀಗೆ ಸರ್ವರಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಶಿಷ್ಟಾ ಕರುಣಾ - ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಕರುಣೆಯೇ, ಪ್ರಧಾನ ಹೇತುಃ - ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕರುಣೆ ಎಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಕೇಳಬಹುದು; ಕರುಣೆ ಏನೋ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಆತನಿಗೆ ಏನನ್ನು ಮಾಡಲೂ ಪಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ, ಏನು ಮಾಡಿಯಾನು? ಆದುದರಿಂದ ಕರುಣೆಯು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿರಬೇಕು; ಮತ್ತು ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರತೆ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದು ಕಾರುಣ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆಗ ರಕ್ಷಣೆಯು ದೊರೆಯಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ 'ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಿಶಿಷ್ಟಾ ಕರುಣೆಯೇ ಪ್ರಧಾನಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.—ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರುವದರಿಂದ ಕರುಣೆಯು ಫಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಏನೊಂದೂ ತಡೆಯಿಲ್ಲವು; ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಯಾವುದರ ಸಹಾಯವೂ ಬೇಕಿಲ್ಲವು; ಆದುದರಿಂದಲೇ ಆ ಕರಣೆಗೇನೇ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣತ್ವವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ನ್ಯಾಸಾದಿಗಳು ಸಹಕಾರಿ ಎಂದೂ, ಅವ್ಯಾಜದಿಂದಂಟಾದ ಭಗವತ್ಕೃಪೆಯೇ ಪ್ರಧಾನಹೇತುವೆಂಬುದನ್ನೂ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ನಾರದ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು:—

ಯೋಷಾಂಸ ಏಷ ಭಗವಾನ್ ದಯಯೇದನಂತ ಸ್ವರಾಜ್ಯತನಾಶ್ರಿತಪದೋ ಯದಿನ್ದ್ರಿಗಳಿಕಂ | ತೇದಸ್ತರಾಮತಿತರನ್ನಿಚ ದೇವಮಾಯಾಂ ನೈಷಾಂ ಮಮಾಹ ನಿತಿ ಧೀಶ್ವಸೃಗಾಲಭಕ್ಷೇ || ಯಾರು ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವ ಜ್ಞಾನವನ್ನರತು, ಆತನು ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನು, ಆತನೇ ಉಪಾಯನು, ಆತನೇ ಉಪಾಯನು ಎಂಬ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ದುಸ್ತರವಾದ ಸಂಸಾರಬಂಧವನ್ನು ದಾಟುವರು.

ಅಕಾರ ತ್ರಿಯಃ ಪತಿತ್ವ ಬೋಧಕತ್ವಮ್.

ಸರ್ವರಕ್ಷಣ ದೀಕ್ಷಿತನುಸರ್ವ (೧) ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹ ಹೃಷೀಕೇಶೋ ದೇವ್ಯಾ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ | ರಕ್ಷಕಸ್ವರೂಪಿದ್ವಾನ್ತೇ ವೇದಾನ್ತೇಷು ಚ ಗೀಯತೇ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರಾಪಡಿಯೇ ಪತ್ತೀಕನಾಗಸಿದ್ಧನಾಯಿರುಕ್ಮಯಾಲೇ ಇಚ್ಛೇ ಪ್ರಮಾಣ ಸಿದ್ಧೋಪಯೇಗ ವಿಶೇಷಮಾನ ಪತ್ತೀಸಂಬಂಧಮಾರ್ಥಮ್.

ಅಕಾರಪು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿತ್ವವನ್ನೂ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ.

ಪುಣವಶ ಅಕಾರದಲ್ಲಿನ ಅವರಕ್ಷಣೇ ಎಂಬ ಧಾತ್ವರ್ಥದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಾಚಕತ್ವವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ, ಅರ್ಥವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೂ ಸಹ ಅಕಾರದಿಂದಲೇ ತೋರಿಬರುತ್ತಾಳಾದುದರಿಂದ ಜೀವರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಅವರುಗಳು ಕೋರುವ ಸಮಸ್ತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ, ಕೊಟ್ಟು. ಸಂಸಾರ ತಾಪಗಳಲ್ಲದಹಾಗೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ, ಆತನೊಂದಿಗೆ ಆನುಪಾಯಿನಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಅನ್ವಯ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಸರ್ವರಕ್ಷಣ ದೀಕ್ಷಿತನುಸರ್ವ - ಆ ಶರಣಾಗತಿಯ ಮೂಲಕ ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಸಮಸ್ತರ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ದೃಢಸಜ್ಜನನಾದ ನಾರಾಯಣನು, (೧) ಹೃಷೀಕೇಶ-ಸಕಲರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನಾದ ನಾರಾಯಣನು, ದೇವ್ಯಾ - ಲೀಲಾ ವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ, ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ - (ಪರಮಾತ್ಮನ) ಕರುಣೆಯೇ ಪೂರ್ವೋಭವವಾದ ಹಾಗರುವ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹ-ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಯೇ, ರಕ್ಷಕ-ರಕ್ಷಣೆ ಎಂಬ, ಸರ್ವಸಿದ್ಧಾನ್ತೇ - ಸಮಸ್ತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲೂ, ವೇದಾಂತಗಳಲ್ಲೂ, ಶ್ರುತೈಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮಣಗಳೂ ವಿಷ್ಣುಪುಗಾಣ, ರಾಮಾಯಣ, ಭಾರತ ಭಾಗವತ ಪರ್ವಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಗೀಯತೇ - ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರ್ದಿಂನೇ ಇವೇಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಪತ್ತೀಕನಾಗ ಸಿದ್ಧನಾಯಿರುಕ್ಮಯಾಲೇ - ಯಾವಾಗಲೂ ಅಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧ ವಿಶೇಷಣ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತ್ಯಾನುಪಾಯಿನಿಯಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೇ ಸದಾ ಇರುವದರಿಂದ ಪತ್ತಿಯೊಂದಿಗೇನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದು ದ್ವಯಾದಿ ಮನ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಸಿದ್ಧವಾದುದರಿಂದ, ಇಚ್ಛೇ - ಈ ಅಕಾರದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಮಾಣ ಸಿದ್ಧ - ಈ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ, ಉಪಯೋಗವಿಶೇಷಮಾನ - ಮಗ್ಗುಲ ಮುಳುಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೂ ಪುರುಷಕಾರಿ

(೧) ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರ, ಪು. ೧೪.

ರೂಪವಲ್ಲೂ ಸಹ, ಉಪಯೋಗ ವಿಶೇಷವಾದ, ಪತ್ತೀಪಂಚಾಂಗವು, ಅರ್ಥಮಾ-
ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಮಹ್ಯ ವಾಚಕ ಸಂಬಂಧದಿಂದ “ಸೃಷ್ಟಾವತಿ ಜಗ
ತ್ರಯಮ್” “ತ್ವನೀ ವಾಚಿಂ ಸಮೇಧಿತಂ” “ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಜ್ಜನೀಕೇತಃ”
ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವ ನಿತ್ಯಾಪಮಯಿನಿಯಾವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಯೇ ರಕ್ಷ
ಕತ್ವವಾದುದರಿಂದ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ರಕ್ಷಕತ್ವದ ಅಸಿದ್ಧಿಯು
ಎಂಬುದು ಸೂಚಿತವು. ಆ ಸಂಕ್ಷೇಪ ಎಂಬ ಧಾತ್ವರ್ಥದಿಂದ ಅಕಾರವು ಏಷ್ಯ
ವಾಚಕವೆಂಬುದು ಸಾಕ್ಷ್ಯವಾಗಿ ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೇ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ
ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಏಷ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರಿಂದ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವಾಗ
ಅಕಾರವು ನುರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ತೋರಿತೋ, ಆಗ ಸದಾ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ
ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಸಹ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಬೇರಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಇದನ್ನೇ
ಚನ್ನಾಗಿ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಕಾರದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು
ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ಬೋಧಿತವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಪ್ರಣವದ ಮುಂದಿನ ಅಕ್ಷರವಾದ ಉಕಾರವು
ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹಿಂಸೆಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರು
ತ್ತದೆ. ಅದು ಮುಕ್ತಾಯವೆಂದರೆ—“ಅಂಶೋಕೋಚ್ಯತೇ ಏಷ್ಯ ಸ್ವರ್ದಲೋಕೇ
ಶ್ವರೋ ದರಿಃ | ಉದ್ಭವಂ ವಿಶ್ವಸಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀರುಕಾರೇಕೋಚ್ಯತೇ ತಥಾ |
ಮಕಾರಸ್ತು ತಂಶೋರೂಪಂ ಇತಿ ಪ್ರಣವಲಕ್ಷಣಮ್ ||” ಎಂಬುದು.
ಮಹಾಸುಭಾವಂವದ ಮುಕ್ತಾಯಾದ್ಯಾ ಪಿಳ್ಳೆಯದರೂ ಸಹ ತಿರುವಾಯ್ ಮೊಳಿಯ
(೬. ೯. ೩) ಅಮೋಘ ಪುರಂದರನ “ಗಾಲತ್ತೋಚಿ ಸಡೆನ್ನು ನಿನ್ಮಮ್”
ಎಂಬುದು ಭಾಷ್ಯವಾದ ಈ ವಿಷಯ ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆನೆಂದರೆ—“ಅಕಾರಾರ್ಥಕ್ಕೆ
ಸಕ್ರಮದಾಕ ವ್ಯುತ್ಪಾದನಂ ದರ್ಶಯಿರಾಂ, ಲವರಪ್ಪಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ - ಇಪ್ಪಡಿ
ರಕ್ಷಿಕ್ಕು ಮಿಡ್ವಲ್ “ನಲಿಕ್ಕು ಸ್ವರ್ದಲೋಕೇ” ಎನ್ನು ಮವಳುಮ್ “ಎನ್ನಡಿ
ಯಾರ್” ಇಚ್ಚಿರಿಯಾಂ” ಎನ್ನು ಮವಳುಮ್. ಕೂಡಮಾಯಿತ್ತು. ಆಗ್ನಿ
ಯಾರ್ ಅಕಾರಂ ಮಿಥಿಸ್ವರ್ದಲೋಕೇ ಮಿಚ್ಚಮಾಯಿತ್ತು” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ
ಕೊಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದ ಶ್ರೀ ಜೀಯರವರೂ ಸಹ
ಹೇಳಿರುವುದೇನೆಂದರೆ—“ಅಕಾರಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಚಕಮೆನ್ನುವದರೂ
ಪ್ರಮಾಣವೇನು, ದಿನವಿಲ್ಲದರೂಪೇಣ ಕಾರಣ್ಯ ಮಿಮೋದಿತಮ್ |
ರಕ್ಷಕತ್ವಂವದ ಧಾತ್ವರ್ಥಾ ಚೈವೈವಂ ಪದರೂಪತಃ | ಶ್ರೀಶತ್ವಂ ವಾಚ್ಯ
ಗತ್ಯಾಚ ಯಜ್ಞೋ ಪರಮಾತ್ಮನಃ” ಎಂದು ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಕಾರ
ದಿಂದ ತೋರುವ ಅರ್ಥಗಳು ನಾಲ್ಕು; ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ—(೧) ಜಗತ್ಕಾರ
ಣತ್ವ (೨) ಸರ್ವರಕ್ಷತ್ವ (೩) ಸರ್ವಲೋಪಿತ್ವ (೪) ಶ್ರೀ ರೂಪಶಿತ್ವವೆಂದು ತಿಳಿಸು
ತ್ತಾರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಜವು ವಾಚ್ಯಗತಿಯಾದ ತೋರಿಸಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರು
ತ್ತದೆ; ಮಹಾಸುಭಾವಂವದ ಯಾವಾಗಲೂ ಬೋಧಿಸಿತೋ ಆಗ ಆತನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ

ಇಷ್ಟು ಸನ್ನಿಯೋಗ ಶಿಷ್ಟನ್ಯಾಯತ್ತಾಲೇ ಎಮ್ಮೆರುಮಾನ್ನೈ ಚೊಲ್ಲ ಮಿಡಮೆಜ್ಜಂ ಪಿರಾಟ್ಟೈಯೈಯುಂ ಶೋಲ್ಲಿತ್ತ ಮೆನ್ನುಮಿಡಪ್ಪೈ(೧) ತದಂತ ಭಾವಾತ್ಮ್ಯಂ ನ ಪೃಥಗಭಿಧತ್ತೇ ಶ್ರುತಿರಸಿ" ಎನ್ನು ಸಮರ್ಥಿತ್ವಾರ್ಥಂಗಳ್.

ರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಬೋಧಿತಳೆಂಬ ಭಾವವು ದ ಸಮ ಬರೆದಿರುವ ಚತುಶ್ಲೋಕಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ೩೭-೩೮ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ. ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಸಹ ಎಂಬ ತೃತೀಯೆಯನ್ನು ಅಪ್ರಧಾನ ತೃತೀಯೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಹೇಳುವರು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತ ಬೇತಿಕರನಿಗೆ ಸಮರ್ಥಕವಾಗದೆ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಿಸಹ ಎಂಬುದರಿಂದ ಉಪಾಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಅನ್ವಯವು ವ್ಯಕ್ತವು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸ್ಥಿರೀಕರಣಭಾಗದಲ್ಲೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದುದರಿಂದ ಅದು ಗ್ರಹಮಯಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅನ್ವಯವು ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ; ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿ ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ದೇವ್ಯಾ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಶೇಷಣಗಳು ಉಪಾಯಾರ್ಹತೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ದಾಸನು ಮುದ್ರಿಸಿರುವ ಚತುಶ್ಲೋಕಿಯ, ೫ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರ ಅನನ್ಯ ಶರಣಃ ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀಶರಣಾಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದು ಇಬ್ಬರೂ ಉಪಾಯವೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ(ಚತು ಶ್ಲೋಕಿಯ ೬೬ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.) ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಅರಿತ ಶ್ರೀ ಕೂಲಿ-ರರು "ಯಸ್ಯಾವೀಕ್ಷ್ಯಮುಖಂ ತದಿಂಗಿತ ಪರಾರ್ಥೋ ವಿಭತ್ತೇಯಿಶಾ" ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಇರುವದರ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಪುತ್ರರಿಗೆ ಶಿಷ್ಯರಾದ ನಂಜೆಯರು ಶ್ರೀಸೂಕ್ತ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಶವನ್ನು ನಿಪುಣತರವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಇದನ್ನೇ ಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟೇ "ಸಪತ್ನೀಕನಾಗ ಸಿದ್ಧನಾಯಿರುಕ್ಮೈಯಾಲೇ"ಎಂಬ, ಮತ್ತು "ಪ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧೋಪಯೋಗ ವಿಶೇಷ ಮಾನ ಪತ್ನೀಸಂಬಂಧಂ" ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗಗಳು.

ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ - ಇಷ್ಟು - ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಮೇಲೆ "ವಿಜ್ಞೋರೇಷಾನಪಾಯಿನೀ" (ವಿ. ಪು.) ಎಂಬ ಮಹರ್ಷ್ಯಕ್ರಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹೀಗೆ ನಿತ್ಯಯೋಗವು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನೊಂದಿಗೆ ಇರುವದರಿಂದ, ಸನ್ನಿಯೋಗ ಶಿಷ್ಟನ್ಯಾಯತ್ತಾಲೇ - ಸನ್ನಿಯೋಗ ಶಿಷ್ಟನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಕಾರ, ಎಂಬಿರುಮಾನ್ನೈಚೊಲ್ಲನ್ನಮಿಡಂ - ಸದ್ವೀಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ ಸ್ತೋತ್ರ, ಎಜ್ಜಂ - ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ, ಪಿರಾಟ್ಟೈ

ಯೈಯಮ್-ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಸಹ, ಶೂಲ್ಕಿತಾಮ್-ಹೇಳಿದಹಾಗಾಯಿತು. ಎನ್ನು
ಮಿದತ್ತೈ - ಎಂದು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ತದಂತರ್ಥಾನುತ್ - ಅಂತಃ
ಯಾದ ನಾರಾಯಣನೊಂದಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಆಡಗಿರುವದರಿಂದ, ತ್ವಾಂ -
ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು, ಶ್ರುತಿರಸಿ - ಶ್ರುತಿಯೂ ಕೂಡ, ನಪೃಭಗಭಿದತ್ತೇ -
ಬೇರೆಯಾಗಿ ವಿಶೇಷಿಸಿ “ಸತಿಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯ”, “ಏಕೋ ನಾರಾಯಣ ಆಸೀತ್”
ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು, ಎನ್ನ - ಎಂಬದಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿ
ತಾರ್ಗಳ್-ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳಿದರು; ಯಾರು ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಪರಾಶರಾಚಾರ್ಯರು ಅವರು
ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಶ್ರೀ ಗುಣರತ್ನ ಕೋಶದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆಂಬ ಭಾವವು. ಸತ್ತಿ
ಯೋಗಶಿಷ್ಯನ್ಯಾಯ ಎಂದರೆ ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ
ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಲದೇ ಇರುವ ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷ್ಯವನ್ನು
ಹೇಳದರೆ ವಿಶೇಷಣವನ್ನೂ ಹೇಳದಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ ಭಾವವು.
ಏತಕ್ಕಂದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಹನಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಸಹನಾ ನಿವೃತ್ತಿಃ ಎಂದು ಹೇಳಿ
ರುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆಯಾದುದರಿಂದ. ಹೇಗೆ ? ಎಂದರೆ
ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸಿದನು, ಆಸ್ತಮಿಸಿದನು ಎಂದರೆ ಸೂರ್ಯ ಕಿರಣಗಳೂ
ಯಾವಾಗಲೂ ಸೂರ್ಯನೊಂದಿಗೇನೆ ಇರುವದರಿಂದ, ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳೂ ಉದಯಿ
ಸಿದವು, ಆಸ್ತಮಿಸಿದವು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ? ಹಾಗೆ.
ಹಾಗೆಯೇ ಗರ್ಭಣಿ ಶ್ರೀ ಬಂಜರು ಎಂದರೆ, ಗರ್ಭಸ್ಥ ಶಿಶುವೂ ಬಂತು ಎಂದು
ಹೇಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಹಾಗೆಯೇ, ನಾರಾಯಣನೂ
ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವದರಿಂದ ನಾರಾಯಣ ವಿಷಯವಾದ
ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವೇದವು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕುಳಿತು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳಿ
ಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು. ಇದರಿಂದ ಶ್ರುತಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು
ಕುರಿತು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವು; ವಿಕಿರಣದ
ಶ್ರುತಿಯು ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ; ಅಭಿ
ಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ
ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ವೇದವು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.
ಅದುದರಿಂದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀತತ್ವವು ಪೃಥಕ್ಯಾಗಿ ಖೋದಿಸಲ್ಪಡ
ಲಿಲ್ಲವು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲೇ ಅಂತರ್ಗತವೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು
ಸ್ವಾಮಿಯ ವಿಭೂತಿಗೆ ಸೇರಿದವಳೆಂದು ಮಾತ್ರ, ಕೀರ್ತಿಶ್ರೀರ್ವಾ ಕ್ಷನಾರೀಶಾಃ
ಸ್ತುತಿರ್ಮಧಾ ಧೃತಿಕ್ಷಮಾ” (ಗೀ. ೧೦. ೩೪) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.
“ತೈತ್ತರೀಯದಲ್ಲಿ “ಅನೀದವಾತಗಾಂ ಸ್ವಧಯಾ ತದೇಕಂ” ಎಂಬಲ್ಲಿ “ಲಕ್ಷ್ಮಿ
ಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ಒಬ್ಬನೇ ಇದ್ದನೆಂದು” ಹೇಳಿ
ಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪುರುಷ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ “ಹ್ರೀಕ್ಷತೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕ್ಷಮಾಸಿ”

ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. - ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಮಾಣವೂ ಇರುತ್ತದೆ. "ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ದೇವೋದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸುವ ಶ್ರವಣವೂ ಉಂಟು. ಹೀಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಹಾ ಸೇರಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನೆಂದು ಎಲ್ಲೋ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೇ ಎನಿಸಿ, ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು; ಏಕೆಂದರೆ ಆಪ್ತರ ರ್ಶದ್ಧಿ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲವು. ಮನುಷ್ಯನು ಬರುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಅನುಗ್ರಹ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಶಕ್ತಿ, ಕಾರಣಗಳೂ ಬರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲವೇ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹೊನ್ನನ್ನು ತಂದನು ಎಂದರೆ ಆದರ. ಪರಿಮಳವನ್ನು ತಂದನೆಂದು ಹೇಳುವ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಾದ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧತೆಲಯಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲೂ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಉಪಾಯನಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನು. ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ನಡೆಸುವನೆಂಬುದನ್ನು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸಹಧರ್ಮಚರಿತ" "ವಿಷ್ಣೋರೇಷಾನಸಾಯಿನೀ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನೇಕ ದುಷ್ಟರ ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೂ ಶಿಷ್ಯರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೂ ರುಕ್ಮಿಣಿಯೂ ಸೀತೆಯೂ ಸಹಕಾರಣಭೂತರು. ಇದನ್ನು ಅನೇಕ ಇತಿಹಾಸಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರು ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬಹು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪತಃ ಇಬ್ಬರವ್ಯಾಪ್ತಿಯೂ, ರೂಪವನ್ನೆತ್ತಿದ ಅವತಾರಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ ಸಹಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇರುವವರೆಂದೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಮತ್ತೇಯರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

"ನಪೃಥಗಭಿಧತ್ತೇ ಶ್ರುತಿರಪಿ" ಎಂಬ ಪೂರಾ ಶ್ಲೋಕವು ಯಾವುದೆಂದರೆ. - "ಸ್ವರೂಪಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಂತ್ಯಂ ಭಗವತ ಇದಂ ಚಂದ್ರವದನೇ | ತ್ವದಾಶ್ಲೋಕೋತ್ಕರ್ಷಾ ದ್ಭವತಿ ಬಲು ನಿಷ್ಕರ್ಷಸಮಯೇ | ತ್ವಮಾಸೀ ಮಾರ್ತ ಕ್ರೀಡಾ ಕಮಿತು ರಿದ ಮಿತ್ಥಂ ವ್ಯವಿಭವಂ ತದನ್ತರ್ಭಾವಾತ್ತ್ವಂ ನ ಪೃಥಗಭಿಧತ್ತೇ ಶ್ರುತಿರಪಿ ||" ಎಂಬುದು. ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ! ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರವೂ ಸಹ ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾದುದು. ಆತನು ಗುಂಟಾಗಿರುವ ಸಮಸ್ತವಾದ ತ್ರೈವ್ಯವೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನಿನ್ನ ಸಮಾಪ್ತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಉಂಟಾದ ಹಾಗೆ ತೋರಬರುತ್ತದೆ. ಓ ಲೋಕಮಾತೆಯೇ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ! ನೀನು ಆರು ವಿಧ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಶ್ರೀ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯಗಳಾಗಿದ್ದೀಯೇ; ನಿನ್ನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಇಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯನ ಏಕೈಕವು ಇದು, ಇಂತಾದ್ದು ಎಂಬುದು ನೀನೇಯಾಗಿದ್ದೀ; ಹೀಗೆ ಆತನ ಸರ್ವವಿಧ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯಕ್ಕೂ ಕಾರಣ ಭೂತಳಾಗಿ ಆತನೊಂದಿಗೇನೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವದರಿಂದ, ಪೃಥಕ್ಕರಿಸಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೇಡುವು ಕೊಂಡಾಡಲಿಲ್ಲವು, ಎಂದೂ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಭಟ್ಟರು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ

ಆಗ್ನಿಯಾಲ್ ಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಕ ಧರ್ಮಜ್ಞಳ್ ಸರ್ವ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಲುಮ್
(ವರು)ಶೋಲ್ವುಗಿರ ಕಣಕ್ಕಿಲೇ ಅವತ್ತಿಲ್ ಪ್ರಧಾನಮಾನ ಇವ್ವಿಶೇಷಣಮುಂ
ಸರ್ವ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಲುಮನುಸಂಭೇಯಮ್. ಇದು ತಾ ೯ ದೇವತಾನ್ತರ

ತಾ.ತೆ. ಇದರಿಂದ ಕರುಣಾಸಾಗರನೆಂಬ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಕಾರಣಳು
ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ “ಅಪ್ರಮೇಯಂ ಹಿ ತತ್ತೇ
ಜೋ ಯಸ್ಯ ಸಾ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ” ಎಂದು ಮಾರೀಚ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಮಹರ್ಷಿಯು
ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯುಂಟೆಂಬುದನ್ನು
ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದು ಅನುಸಂಭೇಯವು ಆಗ್ನಿಯಾಲ್ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದ,
ಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಕಧರ್ಮಜ್ಞಳ್ - ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ
“ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನ ಮನಂತಂ ಬ್ರಹ್ಮ” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಸತ್ಯತ್ವ
ಜ್ಞಾನತ್ವಾದಿ ಧರ್ಮಗಳು, ಸರ್ವವಿದ್ಯೆಗಳಿಲುಮ್ - ಸಮಸ್ತಗಳಾದ ದಹರ ವೈಶ್ವ
ನರಾಡಿಗಳಲ್ಲೂ, ಶೋಲ್ವುಗಿರಕಣಕ್ಕಿಲೇ - ಗುಣೋಪಸಂಹಾರರೀತ್ಯಾಸೇರಿರುವಹಾಗಿ
ಹೇಳಿರುವ ರೀತ್ಯಾ ಅವತ್ತಿಲ್ - ಆ ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಕ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಧಾನ
ಮಾನ - ತುಂಬಾ ಮುಖ್ಯವಾದ, ಇವ್ವಿಶೇಷಣಮುಮ್ - ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಕ
ಧರ್ಮವಾದ ಶ್ರಿಯಃಪತಿತ್ವವು, ಸರ್ವವಿದ್ಯೆಗಳಿಲುಮ್ - ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆ
ಗಳಲ್ಲೂ ಅನುಸಂಭೇಯವು. ಪುರುಷ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ, ಶಿವ, ಶಂಭು, ಅಚ್ಯುತ,
ಪರಂಜೋತಿಸ್ಸು ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಶಬ್ದಗಳೂ ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ
ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿದನಂತರ ಆ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸ್ವರೂಪ
ನಿರೂಪಕ ಧರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ, “ಹ್ರೀಶ್ಚ ತೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ಚ ಪತ್ನಾಃ”
ಎಂದು ಬೋಧಿಸಿ, ಉಮಾಪತಿ, ಸರಸ್ವತೀ ಪತಿ, ಯಾರೂ ಪರತತ್ವವಲ್ಲ
ವೆಂದು ವ್ಯಾವರ್ತಿಸಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಗುಣೋಪಸಂಹಾರ ಪಾದವಾದ ವ್ಯಾಸ
ಸೂತ್ರಗಳ ತ್ವತೀಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ತ್ವತೀಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗಿ ಒಂದು
ದಹರ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಹೇಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳ
ತಕ್ಕದ್ದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿದ್ಯೆಯ ಉಪಾಸನದಲ್ಲೂ ಉಪಾಸ್ಯನನ್ನು
ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯೆಂದೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣ
ಗುಣಾಕರನೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೋ
ಹಾಗೆಯೇ ಉಪಾಸ್ಯನು ಶ್ರಿಯಃ ಪತಿಯು ಎಂದು ಸಕಲ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲೂ
ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿತ್ವಾನುಸಂಧಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪರ
ದೇವತಾ ಪಾರಮಾರ್ಥ್ಯಜ್ಞಾನವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಏಕೆಂದರೆ ಪರತತ್ವವು,
“ಶ್ರೀಮಾನ್ನಾರಾಯಣೋ ನಃ ಪತಿ ರಖಿಲತನು ಮುಕ್ತಿದೋ ಮುಕ್ತ
ಭೋಗ್ಯಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತದೇಶಿಕರವರು ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ಹಾಗಿ

ವ್ಯಾವೃತ್ತಿಯೈಯುಮ್ ಪಣ್ಣಿಕೊಂಡು ಸರ್ವಾತಿಶಾಯಿಯಾನ ಸ್ವತಂತ್ರ
ನುಡೈಯ ಸ್ವರೂಪತ್ತುಕ್ಕು ನಿರೂಪಕಮಾಮ್.

ಶ್ರೀಮುಕ್ತಾರಾಯಣನೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನವಿಲ್ಲದೇ ಹೋದರೆ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಪರ
ತತ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ
ನ್ಯಾಸ ವಿದ್ಯೆಯೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಾಗಿ ಮೂಲಮುಕ್ತಜ್ಞಾನವು ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದ
ರಿಂದ ಮೂಲಮುಕ್ತದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಾಚಕತ್ವವನ್ನು ಅನು
ಸಂಧಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಶ್ರೀಯಃಪತಿತ್ವವೂ ಬೋಧಿತವೆಂದು ವಾಚ್ಯವಾಚಕ
ಭಾವದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಯಾವಾಗ ಆಕಾರವು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿತೋ,
ಯಾವಾಗಲೂ ಆತನೊಂದಿಗೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಸೇರಿರುವದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿತ್ವವೂ
ಬೋಧಿತವು ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಇದುತಾಕ - ಈ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಂಬಂಧವಿಗ, ದೇವತಾಂತರ ವ್ಯಾವೃತ್ತಿಯೈ
ಯುಮ್ - ಬ್ರಹ್ಮ ರುದ್ರಾದಿ ಇತರ ದೇವತೆಗಳು ಯಾರೂ ಪರತತ್ತ್ವವೂ ಅಲ್ಲವು,
ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ರಕ್ಷಕರೂ ಅಲ್ಲವು, ಮೋಕ್ಷದಾಯಕರೂ ಅಲ್ಲವು ಎಂದು ವ್ಯಾವ
ರಿಸಿ ಹೇಳೋಣವನ್ನು, ಪಣ್ಣಿಕೊಂಡು - ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸರ್ವಾತಿಶಾಯಿ
ಯಾನ - “ನತತ್ತ್ವಮಶ್ವಾಭ್ಯಧಿಕಶ್ಚ ದೃಶ್ಯತೇ” (ಶ್ವೇ. ೬.೮) ಎಂದು ಶ್ರುತಿ
ಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಅತಿಶಯವುಳ್ಳ, ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ
ನಾರಾಯಣನಸ್ವರೂಪದ, ನಿರೂಪಕಮಾಮ್ - ನಿರೂಪಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ
ತ್ವವು ಒಂದು ಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಕಧರ್ಮವು. ಎಂತವನು ಪರತತ್ತ್ವವು? ಯಾರುರಕ್ಷಕನು
ಮೋಕ್ಷದಾಯಕನು? ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಯಾರಿಗೆ ಪತ್ನಿಯೋ ಅಂತಹ ನಾರಾ
ಯಣನು ಎಂದು ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುವದರಿಂದ, ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳಾದ ಉಮಾಪತಿ,
ಸರಸ್ವತೀ ಪತಿಗಳು ಪರತತ್ತ್ವವೂ ಅಲ್ಲವು; ರಕ್ಷಕರೂ ಅಲ್ಲವು; ಮೋಕ್ಷದಾಯಕರೂ
ಅಲ್ಲವು; ಅಂತವರಿಗೆ ಬೇವಾತ್ಮನು ಸಹಜ ಶೇಷಭೂತನೂ ಅಲ್ಲವು ಎಂಬ
ವ್ಯಾವೃತ್ತಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದ ಆಕಾರವು ವಾಚ್ಯವಾಚಕ
ಸಂಬಂಧ ಮೂಲಕ ಆಕಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು ಎಂದು ಅರ್ಥ
ವಾಗಿ ತೋರಬರುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು.

ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪತಿತ್ವವು ತೋರಬರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿ
ವದೂ, ಅದರಿಂದ ಸರೋತ್ತರನ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅನ್ವಯ
ಉಂಟೆಂಬ ಉಪಪಾದನೆಯೂ ಸಹ ತಮ್ಮಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲವು; ಮಹತ್ತಾದ ಜ್ಞಾನಾಗ್ರೀ
ಸರಸಾಗಿ ವೇದವಿಷಯವಾದ್ಯವನ್ನು ನಿಶಿದ ವ ಹರ್ಷಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಪರಾಶರರ ದಿವ್ಯ
ಸೂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಕ್ತವೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. - ಇವನು
ಡೈಯ - ಈ ಪ್ರಯಃಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿನ, ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧಾತಿ

ಶ್ವರನ ಈ ಸ್ವರೂಪ ರೂಪ ಗುಣ ವಿಭವಾದಿಗಳಿಗೆ ಅತಿಶಯವು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸ್ವರೂಪ ರೂಪಗುಣ ವಿಭವಾದಿಗಳ ಅತಿಶಯದಿಂದ, ಎಂದು ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣದ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯದ ೮, ೯, ೧೦ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಪುಣ ತರನಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಸತ್ತಿಯ ಮಹತ್ತಾದ ಸ್ವರೂಪ ರೂಪಗುಣ ಮೊದಲಾದವು ಪತಿಗೆ ಅತಿಶಯಾವಹವೆಂಬುದೂ ಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವಿಷಯವು. ಅಥವಾ ಈ ಮಹತ್ತ್ವವುಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯಾವಹವೆಂಬುದೂ ಲೋಕವಿದಿತವಾದ ವಿಷಯವು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸ್ವರೂಪವು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ವರೂಪದ ಹಾಗೆಯೇ ಮಹತ್ತಾದ್ದೆಂದು, “ನಿತ್ಯೈವೈಷ್ಣಾಜಗನ್ಮಾತಾ ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚೈರನಪಾಯಿನೀ | ಎಂದೂ “ಯಥಾಸರ್ವಗತೋವಿಷ್ಣುಃ ತಥೈವೇಯಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ” (ವಿ. ಪು. ೮, ೧೭) ಎಂದೂ, “ತ್ವಯೈತದ್ವಿಷ್ಣುನಾಚಾಂಬಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಚರಾಚರಮ್” (ವಿ. ಪು. ೯. ೧೯೬) ಎಂದೂ, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಕಲ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಈಕೆಯಗುಣಗಳೂಕೂಡ ಅನೋಘವಾದುವು, ಪತಿಗೆ ಉತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವಂತಾದ್ದೆಂದು “ನತೇವರ್ಣಯಿತುಂಶಕ್ತಾ ಗುರ್ಣಾ ಜಿಹ್ವಾಪಿ ನೇಧಸಃ” ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅನುಗ್ರಹಮಯಳೆಂದೂ ಅಜ್ಞಾನನಿಗ್ರಹಕೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನೂ ಹೊಂದಿ ಅಂಜನೇಯನಿಗೆ “ಕಸ್ಯದೋಷಃಕುಲೇನಾಸ್ತಿ ನಕಶ್ಚಿನ್ನಾಪರಾಧ್ಯತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಇತಿಹಾಸಗಳು ಪತಿಗೆ ಉತ್ಕರ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತಾದ್ದು. ಅವತಾರ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ತಾನೂ “ಅವತಾರಂ ಕರೋತ್ಯೇಷಾ ತದಾ ಶ್ರೀಶ್ಚಕ್ರಹಾಯಿನೀ” ಪತಿಗೆ ಸಹಾಯಕಗಳೆಂದೂ, ಪತಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದ ದಿವ್ಯಮಂತ್ರಗಳ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವಳು ಎಂದೂ, “ದೇವತೈರ್ದೇವದೇಹೇಯಂ ಮನುಷ್ಯತ್ವೇಚ ಮಾನುಷೀ | ವಿಷ್ಣೋರ್ದೇಹಾನು ರೂಪಾಂ ವೈಕರೋತ್ಯೇಷಾತ್ಮನಸ್ತನುಮ್” ದೇವತೆಯಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವು ಅವತರಿಸಿದರೆ ತಾನು ದೇವತೆಯಾಗಿ, ಆತನು ಮಾನುಷ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ತಾಳಿದರೆ, ತಾನೂ ಮಾನುಷ ವಿಗ್ರಹ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ, ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನೇ ಧರಿಸುತ್ತಾಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ವಿಭೂತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಭಯ ವಿಭೂತಿಗಳೂ ಇಬ್ಬರ ನಿಯಮನಕ್ಕೂ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ ಸರೈಶ್ವರನು ಲೋಕೈಕೇಶ್ವರನಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಈಕೆಯೂ ಲೋಕೈಕೇಶ್ವರಳು ; ಅದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಮಮತೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನರ್ಧದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯು ಎಂದು ವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ “ದೇವೈತಿರ್ಮಜ್ಞಾನುಷ್ಯೇಷು ಪುನ್ನಾಮಾ ಭಗವಾ ಹರಿಃ | ಸ್ತ್ರೀನಾಮ್ನಾ ಶ್ರೀಶ್ಚವಿಚ್ಛೇಯಾ ನಾ ನಯೋರ್ದಿದ್ಯತೇ ಪರಮ್” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಿರಿಣಗಳು ಹೇಗೆ ಅದಿತ್ಯನಿಗೂ, ಪರಿಮಳವು ಪುಷ್ಪಕ್ಕೂ, ಸ್ವಾರಸ್ಯಾರ್ಥವು ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗೂ, ಹೇಗೆ

ಏವಂ ಪತ್ತೀ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಂ ಸನ್ನಿಯೋಗಶಿಷ್ಟನ್ಯಾಯೇನ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದೇ
ಪ್ರಾಪ್ಯಪ್ರಾಪಕತ್ವಾನುಸಾರಮಪಿ ಅನುಸಂಧೇಯಮ್.

ಇಪ್ಪಡಿ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದತ್ತಿಲುಮ್ ಪತ್ತೀಸಂಬಂಧಮನುಸಂಧೇ
ಯಮ್. ಈ ಪತ್ತೀಸಂಬಂಧಂ ದ್ವಯತ್ತಿಲೇ ಕಂಠೋಕ್ತಮ್. ದ್ವಯ

ಉತ್ಕರ್ಷಾವಹಗಳೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಪರನಾತ್ಮನಿಗೆ ಉತ್ಕರ್ಷಾವ
ಹಳು ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧವಾದ ಸಮಸ್ತ
ವಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವವೂ ಇರುವಾಗ, ಈ ಪತ್ತೀ ಸಂಬಂಧವು ಹೇಗೆ ಅತಿಶಯಾವ
ಹವು? ಎಂಬ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ವುಂಟಾಗಬಹುದು. ಇಹಲೋಕದಲ್ಲೇ ಪತ್ತಿಯ
ಸರ್ವಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ನತೆಯು ಪತಿಗೆ ವಿಕೇಷ ಉತ್ಕರ್ಷೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವದನ್ನು
ಕಂಡಿರುವೆವು. ಹಾಗೆಯೇ ವಿಶೇಷಕ್ಕೆ ಉತ್ಕರ್ಷೆಯು ಅನೋಘವಾದ ವಿಕೇ
ಷಣ ಮೂಲಕವೇ ಯಾದುದರಿಂದ ವಿಶೇಷಣವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದಲೇ ವಿಶೇಷ್ಯನಾದ
ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸಂಸ್ಥಾಪಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ದೀಪ್ತಿಯು ರತ್ನಕ್ಕೆ ಉತ್ಕರ್ಷಾ
ವಹವಲ್ಲವೇ?

ಹೀಗೆ ಪತ್ತೀವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವು ಸನ್ನಿಯೋಗಶಿಷ್ಟನ್ಯಾಯದಿಂದ ನಾರಾಯಣ
ಶಬ್ದದಲ್ಲೂ ಪ್ರಾಪ್ಯಪ್ರಾಪಕಾನುಸಾರಮಪಿ ಅನುಸಂಧೇಯವು.

ಇಪ್ಪಡಿ - ಹೀಗೆ ನಿತ್ಯಾನಪಾಯಿನಿಯಾಗಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪ್ರಣ
ವದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದತ್ತಿಲುಮ್ -
ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರದ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲೂ, ಪತ್ತೀ ಸಂಬಂಧವು, ಅನುಸಂಧೇ
ಯವು. ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ - ನರಾಃ ಎಂದರೆ ನಾಶವಿಲ್ಲದವು, ಇವುಗಳ ಸಮೂಹವು
ನಾರನೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ನಾರಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವು ಮುಂದೆ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳ
ಲ್ಪಡುತ್ತದೆ; ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ನಿತ್ಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಹಾಗೆ ನಿತ್ಯ
ಇದುದರಿಂದ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಈ ಪತ್ತೀಸಂಬಂಧಂ-ಹೀಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ
ಪತ್ತಿಯೊಂದಿಗೋಣವು, ಅನುಸಂಧೇಯವು. ದ್ವಯತ್ತಿಲೇ - ದ್ವಯಮನ್ತ್ರ
ದಲ್ಲಿ, ಕಂಠೋಕ್ತಮ್ - ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುವ
ಹಾಗೆ ಅಲ್ಲದೆ, ಸ್ವತಃ ಪದಗಳಿಂದಲೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಯಾವ
ಪದಗಳಿಂದ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಮತೇನಾರಾಯ
ಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಶ್ರೀಮಚ್ಚಬ್ದದಿಂದ ಕಂಠೋಕ್ತವು ಎಂಬ
ಭಾವವು. ಕಂಠೋಕ್ತಮ್ ಎಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಿವರೆಂದರೆ? ಪ್ರಣವದ ಅಕಾ
ರದಲ್ಲಿ ಕಂಠೋಕ್ತವಲ್ಲದೆ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿದ ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿಯಾದರೋ

ನಿವರಣಮಾನ ಗದ್ಯತ್ತಿಲ್ ಪ್ರಥಮತ್ತಿಲೇ “ಭಗವನ್ನಾರಾಯಣಾ” ಎನ್ನು ತುಡ
ಜ್ಞ, ಚೊಲ್ಲಜ್ಞೆಯಾದೇ ನಾರವರ್ಗತ್ತಿನ್ ನಡುವೇ ಇವಳ್ಳಿಚೊಲ್ಲಿತ್ತುಮ್
ಪತ್ತೀತ್ವ ನಿಬಂಧನಮಾನ ಪತಿಪಾರಾರ್ಥ್ಯತ್ತಾಲುಮ್ “ನರಸಂಬಂಧಿನೋ
ನಾರಾಃ” ಎಜ್ಜಾರ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಾಲುಮ್ ಆಗಕ್ಕೆ ಡವದು.

ಕಂಠೋಕ್ತ ವೆಂಬ ಭಾವವು. ದ್ವಯಮುನ್ತ್ರವೇ ಶ್ರೀ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಸ್ಫುಟವಾಗಿ
ಹೇಳುತ್ತದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು, ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರು ತಮ್ಮ
ಶರಣಾಗತಿ (ಪೃಥು) ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ
ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. — ದ್ವಯವಿವ
ರಣಮಾನ ಗದ್ಯತ್ತಿಲ್ ಪ್ರಥಮತ್ತಿಲೇ-ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ
ರೂಪವಾದ ದ್ವಯಮುನ್ತ್ರವನ್ನೇ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಶರಣಾಗತಿ ಗದ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರುತ್ತಾ
ರಿಂಬಭಾವದಿಂದ ಹಾಗೆ ಪ್ರಯೋಗವು; ದ್ವಯದ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಉಪಪಾದಿಸಿಹೇಳುವ
ಶರಣಾಗತಿ ಗದ್ಯದ ಅದಿಯಲ್ಲಿ, “ಭಗವನ್ನಾರಾಯಣ” ಎಂದು, ತುಡಜ್ಞ-ಆರಂಭಿಸಿ,
ಚೊಲ್ಲಜ್ಞೆಯಾದೇ-ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ನಾರವರ್ಗತ್ತಿನ್ ನಡುವೇ-ನಾರಾ
ಯಣತಬ್ಬದಲ್ಲಿರುವ ನಾರವೆಂದರೆ ನಿತ್ಯಗಳಾದ ವಸ್ತುಸಮೂಹಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಇವಳ್ಳಿ
ಚೊಲ್ಲಿತ್ತುಮ್ - ಇವಳನ್ನು ಕೂತು ಹೇಳಿ ಶ್ರೀ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸೋ
ಣವು, ಪತ್ತೀತ್ವನಿಬಂಧನಮಾನ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಪತ್ತಿಯಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ
ಒಟ್ಟಿಗಿರುವದರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ತೋರುವ, ಕ್ಷಿಪತಿಪಾರಾರ್ಥ್ಯತ್ತಾಲುಮ್ -
ಪತಿಯೇ ತನಗೆ ಪರದೇವತೆಯೆಂದು ಆಕೆಯು ಭಾವಿಸಿ ಪತಿಗೇನೇ ತಾನು ಶೇಷ
ಭೂತಳೆಂಬ ಭಾವವಿಂದಲೂ, ಮತ್ತು “ನರಸಂಬಂಧಿನೋ ನಾರಾಃ” ಎಜ್ಜಾರ -
ಎನ್ನುವ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಾಲುಮ್ - ಯೋಗ ಮೂಲಕ ತೋರುವ ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ
ಆಗಕ್ಕೆ ಡವದು ಉಂಟಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ವಾಕ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇ
ನೆಂದರೆ, ಶರಣಾಗತ್ಯನುಷ್ಠಾನ ಮುನ್ತ್ರವಾದ ದ್ವಯಮುನ್ತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ
ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ತಾವೂ ಅನುಷ್ಠಿಸಿ, ಆ ಅನುಷ್ಠಾನ ಪ್ರಕಾರ
ವನ್ನು ಶರಣಾಗತಿ ಗದ್ಯದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ “ಭಗವನ್ನಾ
ರಾಯಣಾಭಿ ಮತಾನುರೂಪ ಸ್ವರೂಪ ರೂಪ ಗುಣವಿಭಿನ್ನೈಶ್ಚ ಶೀಲಾ
ದ್ಯನವಧಿಕಾತಿಶಯಾಸಂಖ್ಯೇಯ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಾಂ ಪದ್ಧವಸಾಲಯಾಂ
ಶ್ರಿಯಂದೇವೀಂ ನಿತ್ಯಾನಸಾಯಿನೀಂ ನಿರವದ್ಯಾಂ ದೇವ ದೇವ ದಿವ್ಯಮಹಿ
ಷೀ ಮಖಿಲಜಗನ್ಮಾತರ ಮಸ್ಮನ್ಮಾತರ ಮಶರಣ್ಯ ಶರಣ್ಯ ಮನನ್ಯಶರಣ
ಶ್ಯರಣಮಹಂಪ್ರಪದ್ಯೇ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನಂತರ
ನಾರಾಯಣನಲ್ಲೂ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅಮೋಘ

ವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಪರಮಾರ್ಥ ಗರ್ಭಿತವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರನೇ ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯರಕ್ಷೆ ಎಂಬುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸಿರುವದು ಉಪಾಯೋಪೇಯಗಳಲ್ಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ದ್ವಯಮನ್ತ್ರವು ತೋರಿಕೊತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲೂ ಪತ್ನೀ ಸಂಬಂಧವು ಬೋಧಿತವು ಎಂದು ಹೇಳಿದುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ ರೀಂಗ್ ಕ್ಷಯೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ರ ತಬ್ಬವು ಕ್ಷಯಾರ್ಥ ಬೋಧಕವು; ರಾಃ ನಭವನ್ನೀತಿ ನಂತಾಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ನಿತ್ಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿರುವ ತ್ರಿವಿಧ ಚೇತನಾ ಚೇತನಗಳು, ಪರಮಾತ್ಮನ ದಿವ್ಯಾತ್ಮಗುಣಗಳು, ದಿವ್ಯರೂಪ ಗುಣಗಳೂ, ದಿವ್ಯಾಯುಧ ಭೂಷಣಾದಿಗಳೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ, ಸಹ ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತಳಾಗಿ ನಿತ್ಯಳಾಗಿರುವದರಿಂದ ನಾರಾಃ ಎಂಬುದರಲ್ಲೇ ಅಂತರ್ಗತಳು. ನರಸಂಬಂಧಿನೋ ನಾರಾಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ನಾರ ತಬ್ಬಕ್ಕೆ ಈ ನಿತ್ಯವಾದವುಗಳ ವರ್ಗವೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸರೇಶ್ಯಾ ನಾರಾಣಾಂ ಅಯನಂ ಎಂದರೆ ಈ ನಾರವರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಕೃತ್ಪ್ರಾಪಕ ಆಧಾರನೆಂಬ ಅರ್ಥಗಳು, ಅಯನ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ಇಣ್‌ಗತಾ ಎಂಬ ಧಾತುವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಆಧಾರಭೂತನು ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವದರಿಂದಲೇ, ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಇಪ್ಪಡಿ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ್ದಿಲ್ಲವುಮ್ ಪತ್ನೀಸಂಬಂಧ ಮನು ಸಂಭೇಯಮ್ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ದ್ವಯದಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತ ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲೂ ಇರುವ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ನಾರಾಣಾಂ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ನಾರಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಇವಳೂ ಅಂತರ್ಗತಳು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು.—(೧) ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ತನ್ನಪತಿಗೆ ಶೇಷಭೂತಳಾಗಿ ಪತಿಪಾರಾಧ್ಯವುಳ್ಳವಳೆಂಬುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವು. (೨) ನರಸಂಬಂಧಿನೋ ನಾರಾಃ ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಮೂಲಕವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. (೩) ನೆಯದು ಮುಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, (೪) ನೆಯದು ಹಿಂದೆಯೇ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಶ್ರೀ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತಳೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ವುಂಟೋ? ಎಂದರೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಸಂಹಿತೆಯ ಪ್ರಮಾಣವಾದ “ಯಥಾ ಮಯಾ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಸ್ವಭಾವತಃ | ತಥಾವ್ಯಾಪ್ತಂ ತಯಾ ಸರ್ವಂ ನಿಯಮಿತಂ ತಥೇತ್ಯಂತೇ | ಮಚ್ಛೇಷಭೂತಾ ಸರ್ವೇಷಾ ಮಿಶ್ವರೀ ವಲ್ಲಭಾ ಮಮ | ಅಸ್ಯ ಮಮ ಚ ಶೇಷಂ ಹಿ ವಿಭೂತಿ ರುಭಯಾತ್ಮಿಕಾ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರವಾಕ್ಯದಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತವು.

ಅಥ ಅಕಾರಸ್ಯ ಲುಪ್ತ ಚತುರ್ಥಾರ್ಥ ಉಪದಿಶತಿ.

ಇಜ್ಞ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಮ್ ಚತುರ್ಥೈಕ ವಚನಾನ್ತಮಾಯಾ ವಿಭಕ್ತಿ
ಲೋಪಮ್ ಪಿರನ್ದ ಕಿಡಕ್ಕಿರದು. ಅದೆಜ್ಞನೇ ಎನ್ನಿಲ್?—ಪರಮಾತ್ಮಾ

ಈ ಲಪ್ತಿಯ ಶೇಷತ್ವವನ್ನು ಮಹರ್ಷಿಯೂ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆ
ಗಣ್ಣಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ:—“ಅಸಂದೇಶಾತ್ತು ರಾಮಸ್ಯ ತಪಸಶ್ಚಾನು
ಪಾಅನಾತ್ | ನತ್ವಾಂ ಕುರಿದ್ವಶಗ್ರೀವ ಭಸ್ಮ ಭಸ್ಮಾರ್ಹ ತೇಜಸಾ ||”
ಸೀತೆಯು ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು ನೀನು ಪರಮಾಧರ್ಮಿಯಾದುದರಿಂದ ನನ್ನ
ಕಣ್ಣಿನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಭಸ್ಮ ಮಾಡಿಬಿಡಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿದ್ದರೂ, ವತಿಯುಹಾಗೆ
ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಭಸ್ಮ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರು
ತ್ತಾಳೆ. ಪುನಃ “ಅನನ್ಯಾ ರಾಘವೇಣಾ ಹಂ ಭಾಸ್ವರೇಣ ಪ್ರಭಾ ಯಥಾ”
ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗೆ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ನಾರಾಯಣ
ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಪತ್ನೀ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಧಾತು ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸ
ತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ದ್ವಯಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಾದರೂ ಹಾಗಲ್ಲದೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿಯೇ
ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ, ಶ್ರೀಮತೇ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬದಾಗಿ ನಾರಾಯಣ
ಶಬ್ದವು ಸವಿಶೇಷಣವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ದ್ವಯತ್ವಿಲೇ ಕಂಠೋಕ್ತಮ್ ಎಂದು
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ದ್ವಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರು ಶರಣಾ
ಗತಿ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಅನಂತರ ಅಕಾರದಲ್ಲಿ ಲುಪ್ತಚತುರ್ಥಾರ್ಥ ಉಂಟೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹಿಂದೆ ಅಕಾರದ ಪ್ರಕೃತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ ೨. ಅಕಾರವಾಚ್ಯನು
ಶೇಷಿಯಾಗಿ ಸರ್ವ ಎಭೂತಿಯೂ ಆತನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತವಾಗುವದರಿಂದ, ಅದನ್ನು
ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾನವಿಭಕ್ತಿಯಾದ ಚತುರ್ಥಿಯು ಅಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದು ಆಯ
ಎಂದಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಅದು ಏಕೆ ಹಾಗಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಚತುರ್ಥಿಯು ಲುಪ್ತವಾಗಿದೆ
ಎಂದೂ, ಅದು ವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಇದೆ ಎಂದೂ, ಉಪಪಾದಿಸಿ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇಜ್ಞ-ಈಪ್ರಣವದ, ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಂ-ಮೊದಲನೆಯ ಆಕ್ಷರವಾದ ಅಕಾರವು
ಚತುರ್ಥೈಕ ವಚನಾನ್ತಮಾಯಾ - ಚತುರ್ಥೈಕ ವಚನವನ್ನು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲುಳ್ಳ
ದ್ದಾಗಿ, ವಿಭಕ್ತಿಲೋಪಂ - ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರತ್ಯಯದ ಲೋಪವು,
ಪಿರನ್ದ - ಉಂಟಾಗಿ, ಕಿಡಕ್ಕಿರದು - ಇರುತ್ತದೆ. ಇದು ವ್ಯಾಕರಣ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ

ವುಕ್ಕು ಸ್ವಾತ್ಮಾವೈ ಸಮರ್ಪಿಕ್ಕು ವಿಧಿಕ್ಕಿರ ವಿಡತ್ತಿಲೇ ಪ್ರಣವತ್ತೈ ಮನ್ತ್ರ
ಮಾಗ ವಿಧಿಕ್ಕೈಯಾಲಮ್, ಇದುಕ್ಕು ಅನುಷ್ಠೇಯಾರ್ಥ ಪ್ರಕಾಶನಂ
ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಗೈಯಾಲಮ್, ಇದಿಲ್ ಸಮರ್ಪಣೇಯನಾನ ಆತ್ಮಾ ತೃತೀಯಾ
ಕ್ಷರತ್ತಿಲೇ ಪ್ರಕಾಶಿಕ್ಕೈಯಾಲಮ್, ಇದುಕ್ಕು ಉದ್ದೇಶ್ಯಮಾನ ಪರ

ರಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲಿಲ್ಲವು. ಆಗಲಿ, ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿಯೇ
ಲೋಪಿಸಿರುತ್ತದೆ, ಪ್ರಥಮಾದಿ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಲೋಪವಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳಲು
ಸಾಧನವೇನು? ಎಂದರೆ, ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಭಾವಿತಕ್ಕ
ದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ಐದು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಉಪಪಾದಿಸಿ, ಅದೆಜ್ಜಿನೇ ಎನ್ನಿಲ್ - ಅದು
ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಲು ಕಾರಣಗಳೇನು? ಎಂಬ ಭಾವವು — (೧) ಪರಮಾ
ತ್ಮಾವುಕ್ಕು ಸ್ವಾತ್ಮಾವೈ ಸಮರ್ಪಿಕ್ಕು ವಿಧಿಕ್ಕಿರ ವಿಡತ್ತಿಲೇ - ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ
ತನ್ನ ಆತ್ಮಾವನ್ನು ಭರನ್ಯಾಸರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ
ತೈತ್ತರೀಯದಲ್ಲಿ ಓಂ ಇತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ ಎಂದು ವಿಧಿಸಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ,
ಪ್ರಣವತ್ತೈ - ಪ್ರಣವವಾದ ಓಂ ಎಂಬುವದನ್ನೇ ವಾಸ್ತವಾಗಿ ವಿಧಿಸಿರುವದ
ರಿಂದಲೂ, ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿಯೈ ಇವ್ವಿಡತ್ತಿಲ್ ಕೊಳ್ಳಪ್ರಾಪ್ತಮ್ -
ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿಯೇ ಲೋಪಿಸಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸುವದೇ ಉಚಿತವೇ
ವಿನಾ ಪ್ರಥಮಾದಿ ವಿಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ತನ್ನ ಆತ್ಮಾವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮ
ನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವದು “ವಸುರಣ್ಯೋ ವಿಭೂರಸಿ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ, “ಓ ಮಿತ್ಯಾ
ತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ” ಎಂದು ಸಮರ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ತೈತ್ತರೀಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರು
ತ್ತದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇನೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕಾದರೆ
ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುನಿಗೇನೇ ತಾನು ಎಂಬ ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥವು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವದ
ರಿಂದ, ಆಯ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿಯು ಲೋಪಿಸಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬ
ಭಾವವು. ಎರಡನೆಯ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. — (೨) ಇದುಕ್ಕು ಅನುಷ್ಠೇ
ಯಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶನಂ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಗೈಯಾಲಮ್ - ಈ ಪ್ರಣವಕ್ಕೆ, ಹೀಗೆ
ವ ಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಜೀವನನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬಿಡೋಣವೆಂಬ
ಆರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತೆಂಬುದೇ ಉಚಿತವಾದ ಆರ್ಥವಾದುದರಿಂದಲೂ
ಉಪ್ಪಚತುರ್ಥ್ಯರ್ಥವನ್ನೇ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಓಂ ಇತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ
ಯುಂಜೀತ ಎಂಬಲ್ಲಿ, ಓಂ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಈ ಆತ್ಮಾವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮ
ರ್ಪಿಸು ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಬೋಧಿಸಿರುವದರಿಂದ ಓಂ ಎಂಬುದರ ಆರ್ಥವು,
ಆತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ ಎಂಬಲ್ಲಿ ತೋರುವದು ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯಾದುದರಿಂದ,
ಇದನ್ನೇ ಪ್ರಣವವೂ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು ; ಈ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪ
ಣೆಗೆ ಅಕಾರವಾಚ್ಯನೇ ಉದ್ದೇಶ್ಯವಾದುದರಿಂದಲೂ ಉಪ್ಪಚತುರ್ಥ್ಯರ್ಥವು ವ್ಯಕ್ತ

ಬ್ರಹ್ಮಂ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರತ್ತಿಲ್ ಪ್ರಕೃತಿಯಾಲೇ ತೋತ್ತುಗೈಯಾಲಾಮ್,
ಉದ್ದೇಶ್ಯಕಾರಕತ್ವೈಯಾಮ್, ಸಮರ್ಪಣೀಯ ವಸ್ತುವೈಯಾಮ್ ಸಮಾ
ನಾಧಿಕರಿತ್ತು ಪ್ರಯೋಗಿಕ್ಕೈ ಉಚಿತಮಲ್ಲಾಮೈಯಾಲಾಮ್, ಉದ್ದೇಶ್ಯ
ಕಾರಕತ್ತುಕ್ಕು ಅನುರೂಪಮಾನ ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿಯೈ ಇಷ್ಟಿಷತ್ತಿಲೇ
ಕೊಳ್ಳಪ್ಪಾಮ್.

ವೆಂಬ ಭಾವವು. (೩) ಇದಿಲ್ ಸಮರ್ಪಣೀಯಮಾನ ಆತ್ಮಾ ತೃತೀಯಾ
ಕ್ಷರತ್ತಿಲೇ ಪ್ರಕಾರಿಕ್ಕೈಯಾಲಾಮ್-ಈ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಹವಿಸ್ಸನ್ನೋಮಾದಿಯಲ್ಲಿ
ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಮೂರನೆಯ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಚನ್ನಾಗಿ
ತೋರಿಬರುವದರಿಂದಲೂ, ಉಪಚತುರ್ಥಿಯು ಅಕಾರದಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತ
ವೆಂಬ ಭಾವವು. ಮ ಕಾರದ ಮ್ ಜ್ಞಾನೇ ಎಂಬುದರಿಂದ, ಮಕಾರವು ಜ್ಞಾತಾ
ವಾದ ಜೀವಾತ್ಮ ನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ, ಈತನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತ
ನೆಂಬುದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ “ದಾಸಭೂತಾಸ್ತತ್ಸರ್ವೇ” ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳ
ಗಳಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾದುದರಿಂದ, ಅಕಾರದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥಿಯು ಉಪ್ಪನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತ
ವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. (೪) ಇದುಕ್ಕು ಉದ್ದೇಶ್ಯಮಾನ ಪರಬ್ರಹ್ಮಮ್
ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರತ್ತಿಲ್ ಪ್ರಕೃತಿಯಾಲೇ ತೋತ್ತುಗೈಯಾಲಾಮ್ - ಈ ಆತ್ಮ
ಸಮರ್ಪಣೆಗೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ಮೊದಲಿನ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದ
ಬರೀ ಪ್ರಕೃತಿಯಾದ ಅಕಾರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವದರಿಂದಲೂ, ಚತುರ್ಥಿಯು ಅಕಾ
ರದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪನು ಎಂಬ ಭಾವವು, ಯಾವಾಗ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ಸಮರ್ಪಿಸುವದಕ್ಕೆ
ಉದ್ದೇಶ್ಯನಿರ್ದೇಶನಂತರ, ಯಾರಿಗೆಸಮರ್ಪಣನೆಂದರೆ “ಬ್ರಹ್ಮತಲ್ಲಕ್ಷ್ಯಮುಚ್ಯತೇ”
ಎಂದು ಪರಬ್ರಹ್ಮವಿಗೆ ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾದನಂತರ ಚತುರ್ಥಿಯು ಲೋಪಿಸಿದೆ
ಎಂಬುದು ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ತೋರಿರುತ್ತದೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. (೫) “ಉದ್ದೇಶ್ಯಕಾರ
ಕತ್ವೈಯಾಮ್ ಸಮರ್ಪಣೀಯವಸ್ತುವಾಮ್ ಸಮಾನಾಧಿಕರಿತ್ತು ಪ್ರಯೋ
ಗಿಕ್ಕೈ ಉಚಿತಮಲ್ಲಾಮೈಯಾಲಾಮ್-ಯಾರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತೇವೋ ಅವ
ನನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ವಸ್ತುವನ್ನೂ, ಸಮಾನಾಧಿಕರಿತ್ತು-ಸಮಾನಾಧಿಕರಣ
ದಿಂದ ಒಂದೇ ವಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಿಸೋಣವು, ಉಚಿತಮಲ್ಲಾಮೈಯಾ
ಲಾಮ್ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಹೀಗೆ ಈ ಐದು ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ,
ಉದ್ದೇಶ್ಯಕಾರಕತ್ತುಕ್ಕು-ಉದ್ದೇಶ್ಯವಾದ ಆತ್ಮಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣೆಗೆ ಅರ್ಹನಾಗಿರುವ
ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ, ಸಮರ್ಪಣೀಯ ವಸ್ತುವಾಮ್ ಸಮರ್ಪಿಸುವದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ
ವಾದ ವಸ್ತುವಾಗಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನೂ, ಸಮಾನಾಧಿಕರಿತ್ತು-ಸಮಾನವೆಂದು
ಭಾವಿಸಿ ಸಮಾನ ವಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಿಕ್ಕೈ - ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು, ಉಚಿತ

ಪ್ರಥಮ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಜ್ಞಃ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಜ್ಞಃಗಳೆಂದೂ ಜೀವಪರಮಾತ್ಮಾಕ್ಷರಜ್ಞಃ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯಮ್ ಇಜ್ಞಿ ಶೋಲ್ವಪ್ಪಡುಗಿರ ದೆನ್ನಮ್ ಗುದ್ವಿಷ್ಣು ಪಕ್ಷತ್ಪುಕ್ತು ಬಹುಪ್ರಮಾಣ ವಿರೋಧಮುಮ್, ಸಮಭಿವ್ಯಾಹೃತ ನಮಶ್ಚಬ್ದ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದ ಚತುರ್ಥಿಗಳೆಂದೂ ಸ್ವರ ಸಾರ್ಥವಿರೋಧಮುಮ್ ವರುಮ್.

ಮಲ್ಲಾನ್ವಯಾಲೂಮ್ - ಸಮಂಜಸವಲ್ಲದುದರಿಂದಲೂ ಉದ್ದೇಶ್ಯಕಾರ ಕೆತ್ತುಕ್ಕು - ಉದ್ದೇಶ್ಯವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಪದಕ್ಕೆ. ಅನುರೂಪ ಮಾನ ವ್ಯಾಕರಣರೀತ್ಯಾ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಎಂದರೆ ಸಮಂಜಸವಾದ, ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿಯೇ-ಉದ್ದೇಶ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾನ ಕಾರಕ ವಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಇವ್ವಿಡತ್ತಿಲೇ. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಕೊಳ್ಳಪ್ರಾಪ್ತಮ್ - ಅಂಗೀಕರಿಸುವದು ಯುಕ್ತವು. ಅಕಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ವಿಷ್ಣುವು, ಈ ಆತ್ಮ ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣೆಗೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯನು. ಇದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಾದ ಅರ್ಥವಾಗಿರುವಾಗ, ಉದ್ದೇಶ್ಯನನ್ನು ಹೇಳುವದು ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿರುವಾಗ, ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯವನ್ನು ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೂ ಹೇಳಿ ಎರಡೂ ಪ್ರಥಮಾಂತ ಪದಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸುವದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧ ವಿಷಯವು. ಉದ್ದೇಶ್ಯವನ್ನೂ ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನೂ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಉದ್ದೇಶ್ಯವನ್ನು ಸಂಪ್ರದಾನ ವಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಳುವದೇ ಸಮಂಜಸವಾದುದರಿಂದ ಉಪ್ಪಚತುರ್ಥಿಯುಳ್ಳದು ಅಕಾರವು, ಎಂಟು ಭಾವಿಸುವದೇ ನ್ಯಾಯವೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಐದು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಇದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಅದುದರಿಂದ ಬೋಧಿತವಾಗುವ ಪ್ರಣವಾರ್ಥವೇನೆಂದರೆ ಮಃ ಆಯ್ಮವ-ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಜೀವನು ಅಕಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೋಸ್ಕರ ಸಮರ್ಪಣೆಯೆನು." ಎಂಬುದು.

ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಾನಂ "ಯುಂಜೀತ" ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಸೇರಿಸಿಬಿಡು ಎಂಬರ್ಥವಾಗುವದರಿಂದ ಐಕ್ಯಭಾವನೆಯು ಏಕೆ ಕೂಡದು? ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯದಿಂದ ಅಕಾರಮಕಾರಗಳೆರಡೂ ಸಮಾನ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಾದ ಪ್ರಥಮಾಂತಪದಗಳಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಜೀವಾತ್ಮನೂ ವಿಷ್ಣುವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಎಂಬ ಅದ್ವೈತಾರ್ಥವನ್ನು ಏಕೆ ಹೇಳಕೂಡದೆಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ, ಬಹು ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೂ, ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರದ ನಮಶ್ಚಬ್ದ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಸ್ವಾರಸ್ಯಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ವಿರುದ್ಧವಾದುದಿಗುತ್ತದೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಪ್ರಥಮತೃತೀಯಾಕ್ಷರಜ್ಞಃ - ಅಕಾರ ಮಕಾರಗಳಾದ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು, ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಜ್ಞಃಗಳೆಂದೂ-ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯ

ವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಭಾವನೆಯಿಂದ, ಎರಡೂ ಪ್ರಥಮಾಂತ ಪದಗಳಾಗಿರುವದರಿಂದ ಜೀವಪರಮಾತ್ಮಾತ್ಮಕಳುಡೈಯ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯಮ್ - ಜೀವ ಪರಮಾತ್ಮರಿಗೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವು, ಇಚ್ಛೇ - ಈ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ, ಶೋಲ್ವಾಪ್ಪಡುಗಿರೆ ದೆನ್ರುಮ್ - ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆಂದು, ಕುದೃಷ್ಟಿಪಕ್ಷತ್ತುಕ್ಕು - ತನ್ಮು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ವೇದಗಳಿಗೆ ಸಮಂಜಸವಲ್ಲದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವವಾದಕ್ಕೆ, ಬಹುಪ್ರಮಾಣಗಳ ವಿರೋಧವೂ, ಸಮಭಿವ್ಯಾಹೃತ - ಪ್ರಣವದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ನಮಶ್ಚಬ್ಬ ವೇನು, ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವೇನು, ಮತ್ತೂ ಚತುರ್ಥಿಗಳುಡೈಯ - ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಚತುರ್ಥಿಯೇನು, ಇವುಗಳ ಸ್ವರಸಾರ್ಥವಿರೋಧಮುಮ್-ಸ್ವಾರಸಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವೂ, ನರುಮ್ - ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದೈತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಣವಕ್ಕೆ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಏಕೆಂದರೆ ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಅಂತಹ ಕೆಲವು ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ,—(೧) ಅಸ್ಮಾನ್ಮಾಯಾ ಸೃಜತೇ ವಿಶ್ವಮೇತತ್, ತಸ್ಮಿಂ ಶ್ಲಾನ್ಮೋವಾಯಯಾ ಸನ್ನಿರುದ್ಧಃ (ಶ್ವೇ. ೮. ೯.) ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಅನ್ಯಃ ಎಂಬ ಪದವಿರುವದರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನೇ ಬೇರೆ, ಸೃಷ್ಟವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜೀವಾತ್ಮನೇ ಬೇರೆ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. (೨) ಕ್ಷರಂ ಪ್ರಧಾನಂ, ಅವೃತಾಕ್ಷರಂ ಹರಃ, ಕ್ಷರಾತ್ಮಾಸೌ ಈಶತೇ ದೇವ ಏಕಃ (ಶ್ವೇ. ೧-೧೦) ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುವನ್ನು ಭೋಗ್ಯಪಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅಸಹರಿಸುವ ಭೋಕ್ತಾವನ್ನೂ ಭೋಗ್ಯವನ್ನೂ, ಹೀಗೆ ಇವೆರಡನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸುತ್ತಾನೆ ಈಶ್ವರನು. “ಸಕಾರಣಂ ಕರಣಾಧಿಸಾಧಿಪಃ” (ಶ್ವೇ. ೬೯) ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಕಾರಣನು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಅಧಿಪನಾಗಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯು ; (೫) “ಪ್ರಧಾನ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಪತಿಃ” (ಶ್ವೇ. ೬-೧೬) ಪ್ರಕೃತಿಗೂ ಅತ್ಮ ವರ್ಗಕ್ಕೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಿಯಾಮಕನು. (೬) “ಜ್ಞಾಜ್ಞಾ ದ್ವಾವದಾ ವೀಶನೀಶೌ” (ಶ್ವೇ. ೧-೯) ಎರಡು ವಿಧ ಅತ್ಮರುಗಳು ಯಾರೆಂದರೆ ಒಬ್ಬನು ಸರ್ವಜ್ಞನು, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಅದನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವನು, ಇಬ್ಬರೂ ನಿತ್ಯರು, ಒಬ್ಬನು ದಾಸನು ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಸ್ವಾಮಿಯು. (೭) ನಿತ್ಯೋನಿತ್ಯಾನಾಂ ಚೇತನಶ್ಚೇತನಾನಾಂ ಏಕೋ ಬಹೂನಾಂ ಯೋ ವಿವಿಧಾತಿ ಕಾಮರ್ಘ (ಕಠ. ೧-೨೩) ನಿತ್ಯರಾದ ಅನೇಕರಾದ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ, ಯಾವ ನಿತ್ಯನಾದ ಒಬ್ಬನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಮಸ್ತಾಭಿಷ್ಠಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವನೋ, (೮) ಭೋಕ್ತಾಭೋಗ್ಯಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚಮತ್ಯಾ (ಶ್ವೇ. ೧.೧೨) ಭೋಕ್ತವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುವಾದ

ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನೂ ತನಗೂ ಪ್ರೇರಿತಾವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದು, (೯) “ದ್ವಾಸು ಪರ್ಣಾ....ತಯೋರನ್ಯಃ ಪಿಪ್ಪಲಂ ಸ್ವಾದ್ವೃತ್ತನಶ್ನನ್ನೋ ಅಭಿಚಾಕಶೀತಿ ಮುಂ. ೩-೧-೧) ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಜೀವಾತ್ಮನೂ ಎಂಬದಾಗಿ ಎರಡು ವಿಧ ಆತ್ಮರುಗಳು, ಒಂದೇ ವೃಕ್ಷವೆಂದರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವವರಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಆ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಭೋಗ್ಯವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವನು ; ಇನ್ನೊಬ್ಬನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕರ್ಮವಶ್ಯನಲ್ಲದೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾ ನಿಯಂತ್ರಾವಾಗಿರುವನು. (೧೦) ಪೃಥಗಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚನುತ್ಪ್ವಾ (ಶ್ರೀ. ೧-೬) ಜೀವಾತ್ಮನೂ ಪ್ರೇರಿತಾವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ ಬೇರೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು (೧೧) ದಾಸ ಭೂತಾ ಸ್ವತ ಸ್ವರೇ ಹ್ಯಾತ್ಮಾನಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ (ಮನ್ತ್ರರಾಜಸ್ತೋತ್ರ) ಜೀವಾತ್ಮರೆಲ್ಲಾ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ದಾಸಭೂತರು. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲೂ (೧೨) “ಅಪರೇಯ ಮಿತಿತ್ವಸ್ತನ್ಯಾಂ ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿದ್ಧಿ ಮೇ ಪರಾಂ | ಜೀವಭೂತಾಂ” (ಗೀ. ೭-೪) ತನಗೆ ಶರೀರವಾಗಿ ಸೇರಿರುವವು ಎರಡು ಪ್ರಕೃತಿಗಳು. — ಅಚೇತನ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದು, ಅದಕ್ಕೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಜೀವನರ್ಗವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. (೧೩) “ಪ್ರಕೃತಿಂ ಪುರುಷಂಚೈವ ವಿದ್ಧ್ಯನ್ಯಾದೀ ಉಭಾವಪಿ” (ಗೀ. ೯-೭) (೧೪) ದ್ವಾಮಿಮೌ ಪುರುಷೌ ಲೋಕೇ ಕ್ಷರಶ್ಚಾಕ್ಷರ ಏವಚ | ಕ್ಷರಸ್ಪಂಕ್ಷಣಿ ಭೂತಾನಿ ಕೂಟಸ್ಥೋಕ್ಷರ ಉಚ್ಯತೇ | ಉತ್ತಮಃ ಪುರುಷಸ್ತನ್ಯಃ (ಗೀ. ೧೫-೧೬-೧೭) ಬದ್ಧಮುಕ್ತಜೀವಾತ್ಮರುಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದವನು ಪರಮಪುರುಷನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. (೧೫) “ಇದಂ ಜ್ಞಾನಮುಪಾಶ್ರಿತಮನುಗಾಧರ್ಮಮಾಗತಾಃ” (ಗೀ ೧೪-೨) ಈ ಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ಉಪಾಸನವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಮುಕ್ತದೆಶಿಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರುತಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ. “ಪುಣ್ಯಪಾಪೇ ವಿಧೂಯ ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ (ಮುಂ. ೩-೧೩) ಹೀಗೆ ಅಸಂಖ್ಯೇಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು: ಇವುಗಳಿಗೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವಾದವು ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವು. ಇಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣ ವಾಕ್ಯಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಭಾವವನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವಾದವು ಬಹುಜನ ಸಮ್ಮತವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವದು ಅಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ವಿಷಯವು.

ನಮಶ್ಯಬ್ದ ಸ್ವರಸಾರ್ಥವು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಪ್ರಹ್ಲೇಭಾವವು, “ಅಹಮಪಿ ನಮಮು; ಭಗವತ ಏವ ಅಹಮಸ್ಮಿ; ಯಾಶ್ಚ ಕಾಶ್ಚ ನಕೃತಯೋನುಮುಭವಂತಿ, ಮಮ ಮಮತಾನಾಸ್ತಿ ತಾಸು; ಭಗವತ ಏವತಾಃ” ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ವರಸಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವು. ಈ ಪ್ರಹ್ಲೇಭಾವವು, ಶರಣಾಗತನು ಮಾಡುವದಾಗಿ, ಶರಣ್ಯನಾಗಿ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಫಲಪ್ರದನಾಗಿರುವವನಿಗೇನೇ ಸಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ತಾನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೂ

ಇದು ಪ್ರಣವತ್ವೈ ಧನುಸ್ಸಾಗವುಮ್, ಆತ್ಮಾವೈ ಶರಮಾಗವುಮ್
ಬ್ರಹ್ಮತ್ವೈ ಇಲಿಕ್ಕಾಗವುಮ್, ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣತ್ವೈ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯವೇಧಮಾಗ
ವುಮ್ ವಗುತ್ತು ಜ್ಞೋಲ್ಲಾಗಿರ ವಾಕ್ಯತ್ತಾಲುಮ್ ಸಿದ್ಧಮ್.

ದರೆ ತನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ತಾನೇ ಶರಣಾರ್ಥಿ ಎಂಬ ಗಾದೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕ್ಕೆ
ಭಂಗವು. ಪ್ರಹ್ಲೀ ಭಾವವು ಎಲ್ಲಿ ಕೂಡುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ದೀನ ದಾನಿಗಳಲ್ಲಿ
ಶೇಷಶೇಷಿಗಳಲ್ಲಿ, ದಾಸ ಸ್ವಾಮಿಗಳಲ್ಲಿ. ದಾಸನು, ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲೇ ಈ ಪ್ರಹ್ಲೀಭಾವ
ವನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ ಸ್ವರಸಾರ್ಥಕ್ಕೂ ವಿರುದ್ಧವು;
ಹೇಗೆಂದರೆ—ನಾರವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಜೀವಾತ್ಮಗೆ ಆಯನಂ - ಪ್ರಾಪ್ತ,
ಪ್ರಾಪಕ, ಗತಿಯು (ತತ್ಪುರುಷಾರ್ಥವು) “ನಾರಸ್ತ್ವಿತಿ ಸ್ವಪುಂಸಾಂ ಸಮೂಹಃ
ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ | ಗತಿರಾಲಂಬನಂ ತಸ್ಯ ಶೇನ ನಾರಾಯಣ ಸ್ತುತಃ”
ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ನಾರ ಶಬ್ದದ ಸ್ವಾರಸ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೂ ವಿರುದ್ಧವು. ಅಥವಾ ಈ
ಜೀವಾತ್ಮಗೆ ತಾನು ಆತ್ಮಾವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಈ ಆತ್ಮರನ್ನೇ ಆಶ್ರಯವಾಗಿ
ಉಳ್ಳವನು (ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಅರ್ಥವು.) ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮೈಕ್ಯವಾದದಲ್ಲಿ
ಇವೆರಡೂ ಕೂಡುವದೇ ಇಲ್ಲವು ; ಆದುದರಿಂದ ವಿರುದ್ಧವು.

ಚತುರ್ಥೀ ಸ್ವಾರಸ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೂ ವಿರೋಧವು ; ಹೇಗೆಂದರೆ—ಚತುರ್ಥಿಯು
ಅರ್ಥವು ಶೇಷತ್ವ ಕೈಜ್ಞಾರ್ಯಗಳು; ಇವು ಶೇಷಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯಾದವನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ
ನಿದ್ದರೆ ಸ್ವರಸವಾಗಿ ಸಲ್ಲ ವು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮೈಕ್ಯವಾದದಲ್ಲಿ
ಇವು ಕೂಡುವದೇ ಇಲ್ಲವು ; ಆದುದರಿಂದ, ಪರಮ ವಿರುದ್ಧವು.

ಅಕಾರ ಮಕಾರಾರ್ಥಗಳ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯಬಲದಿಂದ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ
ವಾದಕ್ಕೆ, ನಮಗೆ “ಬ್ರಹ್ಮವೇದ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಭವತಿ” “ತತ್ತ್ವಮಸಿ” ಇತ್ಯಾದಿ
ವಾಕ್ಯಗಳ ಬಲವಿರುದ್ಧದಿಂದ, ಹಾಗೆಯೇ ಅರ್ಥ ಹೇಳುವದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೋ ?
ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮವೇದ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವೇ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವಾದವನ್ನು ನಿರಸನ
ಮಾಡುತ್ತದೆ ; ಪರಬ್ರಹ್ಮನೇ ಬೇರೆ, ಅದನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುವನೇ ಬೇರೇ ಎಂಬುದು
ಪ್ರಕೃತವು. ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವಾದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವಾರ್ಥ
ವಿವರಣೆಯು ಇರುತ್ತದೆಂದು ಮುಂದೆ ಆ ವಾದವನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇದು
ಈ ಅಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಲುಪ್ತಚತುರ್ಥ್ಯರ್ಥವು ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಜೀವನಿಗೂ
ಇರುವ ಶೇಷ ಶೇಷ ಭಾವವು, ಪ್ರಣವತ್ವೈ ಧನುಸ್ಸಾಗವುಮ್ - ಪ್ರಣವನ್ನೇ
ಒಂದು ಧನುಸ್ಸೆಂದೂ, ಆತ್ಮಾವೈ ಶರಮಾಗವುಮ್ - ಆತ್ಮಾವನ್ನು ಬಾಣ
ನೆಂದೂ, ಬ್ರಹ್ಮತ್ವೈ ಇಲಿಕ್ಕಾಗವುಮ್ - ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಬಾಣ ಬಿಡುವ
ಲಕ್ಷ್ಯವೆಂದರೆ ಗುರಿಯಾಗಿಯೂ, ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣತ್ವೈ-ಆತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ

ಎಂಬಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು, ಲಕ್ಷ್ಯವೇಧಮಾಗುವುಮ್ - ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದುದರಿಂದ ಗುರಿಯನ್ನು ಬೇಧಿಸುವ ವ್ಯಾಪಾರವೆಂದು ವಾಗುತ್ತ - ಪೃಥಕ್ಯಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಯವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಬೇರೆ, ಶರವಾದ ಆತ್ಮನೇ ಬೇರೆ ಎಂದು ಶೋಲ್ವಾಗಿರವಂತ್ಯತ್ತಾಲಾಮ್ - ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿನಾಶ್ಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧಮ್ - ಸ್ಥಾಪಿತವು. ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವು ಅಕಾರ ಮಕಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರಣವ ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೇ ಅಥವಾ ಶೇಷಶೇಷಭಾವ ತೋರುವ ತಾದರ್ಥ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೇ ? ಎಂಬ ಈ ವಿವಾದಗಳೇ ಬೇಕಿಲ್ಲವು. ಶ್ರುತಿಯೇ ಶೇಷಶೇಷ ಭಾವವು ತೋರುವ ಈ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವುಳ್ಳದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತದೆ. ವಿವಾದಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವೇ ಇಲ್ಲನೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮ್ ಎಂಬುದರಿಂದ ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಶ್ರುತಿನಾಶ್ಯವು ಯಾವುದೆಂದರೆ—“ಪ್ರಣವೋ ಧನು ಶೈರೋಹ್ಯಾತ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ ತಲ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮುಚ್ಯತೇ । ಅಪ್ರಮತ್ತೇನ ವೇದಧ್ಯಂ ಶರವ ತ್ತನ್ಮಯೋ ಭವೇತ್” (ಮುಂ. ೨-೪) ಎಂಬಲ್ಲಿ ರೂಪಕಮಾಡಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಣವವೇ ಧನಸ್ಸು, ಅದರಲ್ಲಿ ಮಕಾರದಿಂದ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆತ್ಮಾನೇ ಬಾಣವು. ಬ್ರಹ್ಮ ತಲ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮುಚ್ಯತೇ - ಅಕಾರವಾಚ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಆ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಗುರಿಯು, ಅಪ್ರಮತ್ತೇನ ವೇದಧ್ಯಂ - ಆಕಡೆ ಈಕಡೆ ನೋಡು ಆತ್ಮನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಗುರಿ ಇಟ್ಟು ಹೊಡೆದುತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ ಪರಮೈಕಾಂತ್ಯದಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ಶರವತ್ - ಬಾಣವು ಹೇಗೆ ಹೋಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ, ತನ್ಮಯೋ ಭವೇತ್ - “ಮನುಸಾಧರ್ಮ್ಯಮಾಗತಾಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ, “ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” - ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಹಾಗೆ ಆಗಿ, ಆತನಿಗಿರುವ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವನು; ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂಬರ್ಥವಲ್ಲವು; ಐಕ್ಯವೆಂದೇಕೆ ಅರ್ಥಕೂಡದು ಎಂದರೆ ಬಾಣವೇ ಬೇರೆ ಲಕ್ಷ್ಯವೇ ಬೇರೆಯಾದುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವುಹೇಳಲಿಲ್ಲವು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರುತಿಯೂ “ಪೃಥಗಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚಮತ್ಸಾ” ಎಂದು ಪರಮಾತ್ಮ ಜೀವಾತ್ಮ ಭೇದವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಶ್ರುತಿ ವಾಕ್ಯವು ಪ್ರಣವಾರ್ಥದ ಉಪಪಾದನೆಯು. ಹೀಗೆ ಗೂಢವಾಗಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ ಆತ್ಮ ಭರಸಮರ್ಪಣೆಯ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಶೈತ್ತರೀಯವು ಭರಸಮರ್ಪಣ ಮುಕ್ತವಾದ “ವಸುರಣ್ಯೋ ವಿಭೂರಸಿ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಓಂ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ ಎಂಬ ವಿವರಣವಾದುದರಿಂದ, ಆತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ ಎಂಬುದೇ ಪ್ರಣವಾರ್ಥವು ಆತ್ಮ ಭರಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಣವವು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ತಂದೆಯು ಮೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಭರತನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ, ಸೈನ್ಯಕೋಶ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀ ರಾಮ ಚಂದ್ರಪ್ರಭುವಿನ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಆತನನ್ನು ಚಿತ್ರಕೂಟದಿಂದ

ಪ್ರಣವೇ ಶೇಷಶೇಷಿ ಭಾವಮನುಸಂಧೇಯಮ್.

ಇಚ್ಛು ಭರಸಮರ್ಪಣಮ್ ಪೂರುಳಾವೈದಮ ಸ್ವತಂತ್ರಪ್ರಣವತ್ತಿರ್

ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೇಗಾದರೂಮಾಡಿ ಕರೆದುಕೊಂಡೇ ಹೋಗಬೇಕೆಂದುನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಬಂದು ದನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು, ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಧ್ವಂಸಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನುಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿ, ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮಪ್ರಭುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೇನೆಂದರೆ ಭರತನು ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನಾಗಿ ಮಹೇಷ್ವಾಸನು, ಮಹತ್ತಾದ ಬಾಣವನ್ನು ಹಿಡಿದವನೇ, ಅದುವಾವುದೆಂದರೆ, ತನ್ನ ಆತ್ಮಾವುಂಬ ಬಾಣವನ್ನು ನನ್ನ ಪಾದವೆಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಸವರ್ಪಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದವನ ಮೇಲೆ ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ ನಿನ್ನ ಬಾಣಗಳು ಯಾವುವೂ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗಲಾರವು; ನಿನಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಲಾಷೆಯಿದ್ದರೆ ಹೇಳು, ಭರತನಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡಿಸುವೆನು, ಎನ್ನಲು; ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನಾದನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. “ಕಿಮತ್ರಧನುಷಾ ಕಾರ್ಯಂ ಅಸಿನಾವಾ ಸಚರ್ಮಣಾ | ಮಹೇಷ್ವಾಸೇ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞೇ ಭರತೇ ಸ್ವಯಮಾಗತೇ” (ಶ್ರೀರಾಮಾ. ಆಯೋಧ್ಯಾ. ೯೮. ೩) ಈ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ರೂಪಶರವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲೇ ಧನುರರ್ಥಕ್ಕೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದೇ ಗೀತಾಂತ್ರದಲ್ಲಿ “ಯತ್ರಪಾರ್ಥೇ ಧನುರರ್ಥಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸ್ವರಸವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಪ್ರಣವೋಚ್ಚಾರಣ ಪೂರ್ವಕ ಆತ್ಮರೂಪ ಶರವಿವೇಚನೆಯೇ ಆಹೋವಾಸ್ತವಪ್ರಯೋಗವೇ ವಿನಾ ಗಾಂಡೀವದಿಂದ ಬಂದ ಶರವ್ರಯೋಗವಲ್ಲವು. “ಪ್ರಣವೋ ಧನುಶ್ಚರೋಹ್ಯಾತ್ಮಾ” ಎಂಬ ಮುಂಡಕ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಾರವಿನರಣಿಯ ಪರು ಬೇರೇ ವಿಧವಾಗಿ ಅವತಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ; ಹೇಗೆಂದರೆ - ಹಿಂದೆ “ಓ ಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂಯುಂಜೀತ” ಎಂಬುದು ಭರಸಮರ್ಪಣಸರವಾಗಿ ಓಂ ಎಂಬ ಪ್ರಣವದ ವಿನರಣವೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ಅದು ಉಪಾಸನ ಸರವೆಂದು ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವರು; ಅದರ ನಿರಸನಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಶ್ರುತಿಯ ಅರ್ಥವೂ ಈ ಮುಂಡಕ ವಾಕ್ಯವೂ ಒಂದೇಯಾಗಿ ಆತ್ಮೇತ್ಯರಿಯಾರ್ಥವೂ ಭರಸಮರ್ಪಣವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಶೇಷ ಶೇಷೀಭಾವವು ಅನುಸಂಧೇಯವು.

ಪ್ರಣದಲ್ಲಿ ಆಕಾರ ಮಕಾರಗಳ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯವೂ, ತನ್ಮೂಲಕಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವೂ ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಈಗ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಪ್ರಣವಾರ್ಥವು ಭರಸಮರ್ಪಣವೇ ವಿನಾ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶಕ ವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ಇಚ್ಛು - ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ,

ಕಂಡ ಚತುರ್ಥಿಯಿರ್ದಿಯೇ ಇಚ್ಛತುರ್ಥಿಕ್ಕು ಮರ್ಥಮಾಗಕ್ಕಡವದು. ಇಜ್ಜು ಪ್ರಣವಮ್ ಪರಶೇಷತ್ಯೈಕರಸ ಸ್ವರೂಪ ಪ್ರತಿಸಾದನ ಪರಮಾನ ಪೊರಳಿಲ್ (ಪೋದ) ಇಚ್ಛತುರ್ಥೀ ತಾದರ್ಥ್ಯತ್ವೈ ವಿವಕ್ಷಿಕ್ಕೈಯಾಲೇ

ಭರಸಮರ್ಪಣಮ್ ಪೊರುಳಾಂ ಪೋದು - ಆತ್ಮಾವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಅದರ ರಕ್ಷಣೆಯ ಭರವೂ ನಿನ್ನದೇಂಬುದು ಅರ್ಥವಾದಾಗ, ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಣವತ್ತಿಲ್ - ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಪ್ರಣವವಲ್ಲದೆ "ಓ ಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ, ಕಂಡ - ವ್ಯಕ್ತಪಡುವ, ಚತುರ್ಥಿ ಇರ್ದಿಯೇ - "ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ತ್ವಾ ಮಹಸ ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ" ಎಂಬುದು ನ್ಯಾಸಮನ್ತ್ರವಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಮಹಸೇ ಎಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಚತುರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವಹಾಗೆ, ಇಚ್ಛತುರ್ಥಿಕ್ಕು - ಈ ಆಕಾರದ ಲುಪ್ತ ಚತುರ್ಥಿಗೂ ಅರ್ಥಮಾಗಕ್ಕಡವದು - ಅರ್ಥವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಇದರ ತಾತ್ಪರ್ಯ ವೇನೆಂದರೆ ಈ ಮೇಲಿನ ತೈತ್ತರೀಯ ನಾರಾಯಣೀಯ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ "ಮಹತ್ತಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾದ ನಿನಗಾಗಿ ಓಂ ಎಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಣವೋಚ್ಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿನ್ನ ಸ್ವತ್ತಾದ ಈ ಆತ್ಮಾವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಭರಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ವಿಧಿಸಿರುವದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಭರಸಮರ್ಪಣೆಯೂ ಚತುರ್ಥ್ಯರ್ಥವೂವ್ಯಕ್ತವು. ಯಾವಾಗ ಓಂ ಎಂದು ಆತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ ಎಂದು ಮನ್ತ್ರವು ವಿಧಿಸಿತೋ, ಆಗ ಓಂ ಎಂಬುದರಅರ್ಥವೂ ಆತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲು ಏನೆಂದೂ ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ; ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಪ್ರಣವವೂ ಇಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಣವವೂ, ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳೇ. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಣವವಿರುವ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಎಂದು ತಾದರ್ಥ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾನ ಚತುರ್ಥಿಯು ಇರುವದರಿಂದ ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಓಂ ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವು ಅದೇ ಆಗಿ, ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ತಾದರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಲುಪ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯು ಇರತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಪ್ರಣವ ಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ಶ್ರುತಿಯೇ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಅರ್ಥವು ನಮಗೆ ಪರಮ ಗ್ರಾಹ್ಯವೇ ವಿನಾ ಸ್ವರೂಪೈಕಾರ್ಥವೆಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಆದುದರಿಂದ ಈ ಮೂಲತಂತ್ರದ ಪ್ರಣವದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಮುಖ್ಯ ಭಾವವು ಪರಮಾತ್ಮನೇ ತನಗೆ ಶೇಷಿಯು, ತಾನು ಆತನಿಗೇ ಶೇಷನು ಎಂಬ ಶೇಷಿಶೇಷಭಾವವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಜ್ಜು ಪ್ರಣವಮ್ - ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಣವವು, ಪರಶೇಷತ್ಯೈಕರಸ ಸ್ವರೂಪಪ್ರತಿಸಾದನ ಪರಮಾನ -

ಆತ್ಮಪರಮಾತ್ಮಾ ಕ್ಕೆಳುಡೈಯ ಶೇಷಶೇಷಿ ಭಾವಮ್ ಪ್ರಕಾಶ್ಯಮಾಗ್ಯಯಾ
ಲಾ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾನ ವೀಶ್ವರನೈಪ್ಪತ್ತತಾ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷ
ಮಾನಪಡಿ ಅನುಸಂಧೇಯಮ್.

ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿರುವದೇ ತನಗೆ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು
ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವ ಅರ್ಥವಾದ, ಪ್ರೊರುಳಿಲ್ - ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ, ಇಚ್ಛತುರ್ಥಿ
ಈ ಅಕಾರದ ಲುಪ್ತಚತುರ್ಥಿಯು, ತಾದರ್ಥ್ಯತ್ವೈ - ನಿರುಪಾಧಿಕ ದಾಸನಾದ
ತಾನು ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಾಗಿಯೇ ಎಂದರೆ ಆತನಿಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯಮಾಡುವ ಸುಕ್ಯ
ತತ್ವಾಗಿಯೇ ಎಂದು, ವಿನಕ್ಷಿಕ್ಯೆಯಾಲೇ-ಹೇಳುವ ಭಾವವಿರುವದರಿಂದ, ಆತ್ಮ
ಪರಮಾತ್ಮಾ ಕ್ಕೆಳುಡೈಯ ಶೇಷಶೇಷಿಭಾವಮ್ - ಜೀವಾತ್ಮರುಗಳಿಗೂ ಪರ
ಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಇರುವ ಶೇಷಶೇಷಿ ಸಂಬಂಧಾಭಿಪ್ರಾಯವು, ಪ್ರಕಾಶ್ಯಮಾಗ್ಯ
ಯಾಲೇ - ಚನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವದರಿಂದ, ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾದ
ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು, ಪತ್ತ - ಕುರಿತು, ತಾನು, ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಮಾನ ಪಡಿ -
ನಿರುಪಾಧಿಕನಾಗಿರುವ "ದಾಸಭೂತಾಸ್ವತಸ್ಸರ್ವೇ ಹ್ಯುತ್ಮಾನಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ"
ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗಿ ದಾಸನು ಎಂದು, ಅನುಸಂಧೇಯಮ್ - ಅನುಸಂಧಾನ
ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. "ಅಕಾರಾರ್ಥಾಯೈವ ಸ್ವಮಹಂ" ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿ
ಗೇನೇ ಸಲ್ಲತಕ್ಕ ಸ್ವತ್ತು; ತಾನು ಅವನಿಗೇನೇ ದಾಸನು ಎಂಬ ಅನುಸಂಧಾನ
ವಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸ್ವಾಮಿ ಭೃತ್ಯಸಂಬಂಧವು
ಸೋಪಾಧಿಕವಾದುದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೇ ಈಸಂಬಂಧವು ಅನಾದಿಯಾಗಿಬಂದುಯಾವಾ
ಗಲೂ ಇರತಕ್ಕದ್ದಾದುದರಿಂದ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಶೇಷತ್ವವೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗ
ಗಳು. "ಪತಿಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯ" ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯೇ ಹೇಳುವಾಗ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿ
ತ್ವವು ವ್ಯಕ್ತವು. "ನಾನೋಹೇತುರ್ವಿದ್ಯತೇ ಈಶನಾಯ" ಎಂಬ ಪ್ರಮಾ
ಣವು ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ. ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ
"ದಾಸಭೂತಾಸ್ವತಸ್ಸರ್ವೇ" ಎಂಬುದು ಜೀವಾತ್ಮರ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷತ್ವವನ್ನು
ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಬದ್ಧ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಅನ್ಯಶೇಷತ್ವವೆಲ್ಲಾ
ಸೋಪಾಧಿಕವು ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಆಗಲಿ, ಹೀಗೆ ಶೇಷ ಶೇಷಿಭಾವ
ಸಂಬಂಧವು ಷಷ್ಠಿ ವಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೇ? ಸಂಬಂಧೇ ಷಷ್ಠೀ
ಸ್ಯಾತ್ ಎಂದಲ್ಲವೇ ಹೇಳಿರುವದು? ಎಂದರೆ ಆ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ತಾದರ್ಥ್ಯವು
ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿವಕ್ಷಿತವಾದುದರಿಂದ ಚತುರ್ಥಿಯೇ ಉಚಿತವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಆದೇ
ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅನುಸಂಧೇಯವೆಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಪ್ರಣವೇ ಶೇಷಶೇಷಯೋರ್ನುರ್ದೇ ಸಂಬಂಧಾಭಿಧಾನಂ ಕಥಮಿತ್ಯತ ಆಹ.

“ತ್ವಂ ಮೇ” ಎನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯಾನ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ತುಡರ್‌ನ್ನು ಪಿಡಿತ್ತಾ ಲುಮ್, “ಅಹಂ ಮೇ” ಎನ್ನು ತಿಮಿರಪ್ಪಣ್ಣ ಮಹಜ್ಜಾರ ವಿಶೇಷತ್ತಾಲೇ ಅಸತ್ಕಲ್ಪನಾನ ವಿಜ್ಞೇವಾತ್ಮಾವೈ ಶೇಷತ್ವಾನುಸಂಧಾನಮ್ ಉಜ್ಜೀವಿಪ್ಪಿ ಕ್ಕಿರದಾಗ್ಯಾಲೇ ಇದಿನ್ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಮ್ ತೋತ್ತುಗ್ಯಕ್ಕಾಗ ಧರ್ಮಿಕ್ ಮುನ್ನೇ ಶೇಷಯೋಡೆ ಸಂಬಂಧತ್ವ ಚೊಲ್ಲಿತ್ತು.

ಅಕಾರ ಮಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳದೆ, ಮಧ್ಯೆ ಈ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಉಕಾರದಿಂದ ಹೇಳಲು ಕಾರಣವೇನು.

ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಅಕಾರನಿಗಾಗಿ ಮಕಾರನು ಎಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವಾದ ನಂತರ ಇವೆರಡು ಧರ್ಮಿಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೇನೇ ಇರತಕ್ಕದ್ದು ; ಅಕಾರವಾದ ನಂತರ ಮಕಾರ ವಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಅವರುಗಳಿಗಿರುವ ಶೇಷ ಶೇಷಭಾವವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುವ ಉಕಾರವು ಮಧ್ಯೆ ಇರಲು ಕಾರಣವೇನು? ಎಂದರೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—“ತ್ವಂ ಮೇ” - ನೀನು ನನ್ನವನು ಎಂದರೆ ನೀನು ನನ್ನ ಸ್ವತ್ತಾಗಿ ನನಗೇನೇ ಶೇಷಭೂತನು, ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಸ್ವಾಮಿಯಾನ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ್ - ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ತುಡರ್‌ನ್ನು ಪಿಡಿತ್ತಾ ಲುಮ್ - ಎಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಾನೋ ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಕೈಹಿಡಿದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೂ ಕೂಡ, “ಅಹಂ ಮೇ” ನಾನು ನನ್ನವನೇ ಎಂದರೆ ನಾನು ಯಾರಿಗೂ ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವು, ಸ್ವತಂತ್ರನು ಎನ್ನು, ತಿಮಿರಪ್ಪಣ್ಣಂ - ನಾನು ನಿನ್ನವಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ತಳ್ಳಿಬಿಟ್ಟು ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ವಿಶ್ಲೇಷಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ, ಅಹಂಕಾರತ್ತಾಲೇ - ಅಹಂಕಾರದಿಂದ, ಅಸತ್ಕಲ್ಪನಾನವಿಜ್ಞೇವಾತ್ಮಾವೈ - ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನಾದಿಗಳಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಪ್ರಕೃತ್ಯಾತ್ಮಭ್ರಾಂತಿ ಸ್ವತಂತ್ರಾತ್ಮಭ್ರಾಂತಿಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮಾನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ನಷ್ಟನಾಗಿರುವ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು, ಈ ಶೇಷತ್ವಾನುಸಂಧಾನಮ್ - ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನವು, ಉಜ್ಜೀವಿಪ್ಪಿ ಕ್ಕಿರದಾಗ್ಯಾಲೇ - ಭಗವದನುಗ್ರಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಹೀಗೆ ಉಜ್ಜೀವಿಸುವವಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾದುದರಿಂದ, ಇದಿನ್ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಂ - ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಈ ಸಂಬಂಧಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವು, ತೋತ್ತುಗ್ಯಕ್ಕಾಗ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವವಕ್ಕಾಗಿ, ಧರ್ಮಿಕ್ ಮುನ್ನೇ - ಶೇಷಭೂತನಾಗಿ ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಧರ್ಮಿಯಾದ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಮುಂದೆ, ಶೇಷಯೋಡೆ ಸಂಬಂಧತ್ವ -

ತದೇನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಂ ಕಾರಿಕೆಯಾ ಸಂಗೃಹ್ಯಾತಿ.

ನಿಶ್ಚಿತೇ ಪರಶೇಷತ್ವೇ ಶೇಷಂ ಸಂಪರಿಪೂರ್ಯತೇ ।

ಅನಿಶ್ಚಿತೇ ಪುನಃ ಸ್ತಸ್ಮಿನ್ನನೃತ್ಯಸ್ಯ ಮಸತ್ಸಮಮ್ ॥೬೯॥

ಉಕಾರದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಅಕಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೇನೇ ತಾನು ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಭೂತನೆಂದು ತೋರಿಸುವ ಅವಧಾರಣಾರ್ಥವನ್ನು, ಚೊಲ್ಲಿತ್ತು - ಉಕಾರದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು “ತ್ವಂ ಮೇಹಂಮೇ” ಎಂಬುದು ಶ್ರೀಪರಾಶರಭಟ್ಟರ ಪರಮಾತ್ಮ ಜೀವಾತ್ಮ ಸ ವಾದ ರೂಪ ಶ್ಲೋಕವು. ಇದರ ಪೂರ್ವ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೂ ಅರ್ಥಕ್ಕೂ ಅರ್ಥ ವಂಚಕಾಧಿಕಾರದ ೪೨೧-೩ ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ವರಾಂಬರಿಸಿ. ಆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನೇ ಒಂದು ಕಾರಿಕೆಯಮೂಲಕ ಸಜ್ಜೆ ಹಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಹಿಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿಯಾಗಿ, ಜೀವನು ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷನೆಂಬುದು ಅಕಾರದ ಉಪಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾದನಂತರ, ಅಕಾರನಾದ ಶೇಷಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಕಾರನಾದ ಜೀವನು ಹೇಳಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದು ನ್ಯಾಯವು; ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಮಧ್ಯೆ ಉಕಾರವಿದ್ದು ಅನಂತರ ಮಕಾರವಿರಬಹುದೋ ಎಂದರೆ, ಉಕಾರವು ಈ ಮಕಾರವಾಚ್ಯನ ಶೇಷತ್ವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಆ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವೇ ತನಗೆ ಪರಮೋತ್ತರಕವಾಗಿ, ಅಹಂಕಾರವೂ ಸ್ವತಂತ್ರಾತ್ಮಭ್ರಮೆಯೂ ತೋರಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವೇಶೈಕ್ಯಭ್ರಮವೂ ದೂರೀಕೃತವಾಗಿ, ಪರಮಪುರುಷಾನುಗ್ರಹ ಸಂಪಾದಕವಾಗಿ, ದಾಸಭೂತನಿಗೆ ಪರಮಸುಕೃತವಾದ ಕಿಂಕರತ್ವಾಧಿರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡುವ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಹೇತುವಾಗುವದರಿಂದ, ಈ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಧರ್ಮಿಗೆ ಮುಂವೆಯೇ ಹೇಳುವುದು ಅದರಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಸಕ್ತಾಗಿ ಎಂದುಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಪರಶೇಷತ್ವೇ-ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಭಾವವು, ನಿಶ್ಚಿತೇ ಸತಿ - ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗಲಾಗಿ, ಶೇಷಂ - ಮಿಕ್ಕಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯೂ, ಅಂತಹ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಅಧಿಕಾರವೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಪ್ರಪದನ ರೂಪೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೂ, ಸಂಪರಿಪೂರ್ಯತೇ - ಚನ್ನಾಗಿ ಕ್ರಮೇಣ ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತವೆ ; ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾದರೆ ಸರಿ, ಮಿಕ್ಕವೆಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ಇನ್ನೂ ಬೇಕಾದ ಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲಾ ತನ್ನ ಆತ್ಮಯಾಥಾತ್ಮ್ಯಜ್ಞಾನ, ಪರಮಾತ್ಮ ಯಾಥಾತ್ಮ್ಯಜ್ಞಾನ, ತನ್ನ ಈಗಿನದುಸ್ಥಿತಿಯಜ್ಞಾನ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಜ್ಞಾನ, ಇವೆಲ್ಲವೂ, ತಾನಾಗಿಯೇ ಕ್ರಮೇಣ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ತಸ್ಮಿನ್ - ಆ ಪರ

ಭಗವತಃ ಸರ್ವಶೇಷಿತ್ವಮಿವ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾಃ ಅಪಿ ಸರ್ವಶೇಷಿತ್ವ ಮಸ್ತೈವ.

ಇಪ್ಪಡಿ ಯಾತ್ರ್ಯ ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾನ್ವೋದು (೧) "ಅಸ್ಯ ಮಮುಖ ಶೇಷಂ ಹಿ ವಿಭೂತಿರುಭಯಾತ್ಮಿಕಾ ಇತಿ ಶ್ರುತಿ ಶಿರಸ್ಸಿದ್ದಂ ಮಚ್ಛಾಸ್ತ್ರೇಷ್ವಪಿ ಮಾನ (ನಾರ)ದ" || ಎನ್ನುವ, (೨) "ಉಭಯಾಧಿಷ್ಠಾನಂ ಚೈಕಶೇಷಿತ್ವಂ" ಎನ್ನುವ ಶೊಲ್ಲುಗಿರಪಡಿಯೇ ಸಪತ್ನೀಕನಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್.

ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನವು, ಅನಿಶ್ಚಿತೇಪುನಃ - ನಿಶ್ಚಯಿಸಲ್ಪಡದೇ ಇದ್ದರಾದರೂ ಅನ್ಯತ್ಸರ್ವಂ - ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲವೂ, ಅಸತ್ಸಮಮ್ - ಸ್ವರೂಪ, ಉಪಾಯ, ಪುರುಷಾರ್ಥವೇ ಮೊದಲಾದವೆಲ್ಲಾ ಅಸತ್ಪ್ರಾಯವಾಗುತ್ತವೆ; ಆದುದರಿಂದ ಮಹಾಧರ್ಮಿಗಿಂತಲೂ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ, ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬುದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಭಾವವು.

ಭಗವಂತನು ಹೇಗೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಶೇಷಿಯೋ ಹಾಗೆಯೇ
ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಸಹ ಶೇಷಿಯು.

ಇಪ್ಪಡಿ - ಈಗ ನಾವು ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಈಶ್ವರ್ಯ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾನ್ವೋದು - ಲೀಲಾ ವಿಭೂತಿ ನಿತ್ಯ ವಿಭೂತಿ ಎರಡಕ್ಕೂ ಶೇಷಿಯಾಗಿರುವಾಗ () "ಉಭಯಾತ್ಮಿಕಾ-ಚಿದಚಿದಾತ್ಮಕವಾಗಿ, ಅಥವಾ ನಿತ್ಯ ವಿಭೂತಿ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಾಗಿ, ಎರಡಾಗಿರುವ, ವಿಭೂತಿ-ವಿಭೂತಿ ವರ್ಗವೆಲ್ಲಾ, ಅಸ್ಯಾನನ್ನ ಪಕ್ಷಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ನನಗೂ ಸಹ, ಶೇಷಂ ಹಿ-ಶೇಷಭೂತವಾದುದಷ್ಟೇ, ಇತಿ-ಎಂಬುದು, ಶ್ರುತಿಶಿರಸ್ಸಿದ್ದಮ್ - ಶೈತ್ಯರೀಯ ಕಠಮೊದಲಾದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲೂ ಮುಗ್ಧೇದಾದಿ ವೇದಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಶೈತ್ಯರೀಯದಲ್ಲೂ, ಇವುಗಳ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣವಾದ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣ ಪಾದ್ಮಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲೂ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದವು, ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಹಿ ಮಾನದ ಅಥವಾ ಹಿ ನಾರದ-ನಾರದರೇ, ಮಚ್ಛಾಸ್ತ್ರೇಷು - ನನ್ನ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಿ ಭಗವಚ್ಛಾಸ್ತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವವರಲ್ಲೂ ಸಿದ್ಧವು* ಎನ್ನುವ - ಎಂದೂ (೨) ಏಕಶೇಷಿತ್ವಂ - ಎಲ್ಲ ವಿಭೂತಿಗೂ ಶೇಷಿಯಾಗಿರುವುದು ಒಂದೇಯಾದರೂ ಉಭಯಾಧಿಷ್ಠಾನಂ - ಅದು ನಾರಾಯಣನನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಸಹ ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಆಶ್ರಯವಾಗಿ ಉಳ್ಳುದು* ಎನ್ನುವ - ಎಂದೂ, ಶೊಲ್ಲುಗಿರ ಪಡಿಯೇ - ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವವನಿಗೆ, ಸಪತ್ನೀಕನಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಶೇಷ

(೧) ವಿಷ್ಣುಕ್ಷೇಪ ಸಂಹಿತೆ. (೨) ಶ್ರೀಸಾತ್ಯತಾಧಿಪಾಯವು. ಸೋಮೇಶ ಯಾಂಧಾ, ಷಡರ್ಥ ಸಚ್ಚುಕ್ತ.

ಯಾಗರುಪನೆಂಬ ಭಾವವು. ಆಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಶೇಷಭೂತವು ಎಂದಾಗಿ, ಆಕಾರದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನೆಂಬುದು ಯಾವಾಗ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಆಗ ಎಲ್ಲವೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೂ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಶೇಷಭೂತವೆಂದಾಯಿತು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಆತ್ಮರೂಪಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣೆಯು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಾರಾಯಣಂಭರಿಗೂ ಉದ್ದೇಶ್ಯವಾದುದು; ಏಕೆಂದರೆ ಇಬ್ಬರೂ ಉಪಾಯೋಪೇಯರು, ಪ್ರಾಪಕರೂ ಪ್ರಾಪ್ಯರೂ ಸಹ ಎಂಬ ಭಾವವು. “ಪತ್ಯುರ್ನೋ ಯಜ್ಞ ಸಂಯೋಗೇ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣೀತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಾಗದ್ದರಿಂದ ಯಜ್ಞಾಧಿಕಾರವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಯಜ್ಞರೂಪವಾದ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಧಿಯಮನ, ಜೀತನರಕ್ಷಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೇ ಅಧಿಕಾರವು; “ಜಾಯಾಪತ್ನೀರ್ನ ವಿಭಾಗೋ ವಿದ್ಯತೇ” ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಶೇಷಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಏನೆಂದೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಇಬ್ಬರೂ ಸರ್ವವಿಭಾಗಿಗೂ ಶೇಷಿಗಳೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. “ಭರ್ತೃಭಾಗ್ಯಂತು ಭಾರ್ಯಾಕಾ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪುರುಷರ್ಷಭ” (ಆಯೋಧ್ಯಾ ೨೭. ೪) ಎಂಬ ಮಹರ್ಷಿಯ ವಾಕ್ಯವು ಇಹಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸರ್ವಲೋಕೇಶ್ವರೇಶ್ವರಿಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ, “ಶ್ರುತಿಶಿರಸ್ಸಿದಮ್” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತಲ್ಲ, ಎಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ “ಆನೀದವಾತಗಂ ಸ್ವಧಯಾತದೇಕಮ್” (ಋಗ್ವೇದ) “ಶ್ರದ್ಧೆ ಯಾ ದೇವೋಃ ದೇವತ್ವ ಮಶ್ನುತೇ” ಎಂಬಲ್ಲೂ, ಮತ್ತು “ಅಕಾರೇಣೋಚ್ಚತೇ ವಿಷ್ಣು ಸ್ವರ್ಟಲೋಕೇಶ್ವರೋ ಹರಿಃ | ಉಭೃತಾ ವಿಷ್ಣು ನಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ರುಕಾರೇ ಣೋಚ್ಚತೇ ತಥಾ | ಮಹಾರಸ್ತು ತಯೋರ್ದಾಸ ಇತಿಪ್ರಣವ ಲಕ್ಷಣಮ್” (ಕಠವಾಕ್ಯವು) ಆಕಾರದಿಂದ ಸರ್ವಲೋಕಕ್ಕೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿಯೂ ಆಶ್ರಿತರ ಪಾಪಗಳ ಪರಿಹಾರಕನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ; ಹಾಗೆಯೇ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಉಕಾರದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾಳೆ; ಮಹಾರ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದರೋ, ಆನಂಭರಿಗೂ ದಾಸನಾಗಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಇದೀಗ ಪ್ರಣವ ಸ್ವರೂಪದ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯು ಅಕಾರದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ಉಕಾರದಲ್ಲಿ ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೇ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿತವು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಆತ್ಮ ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣೆಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಉದ್ದೇಶ್ಯರೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರೂ ಸಹ, ಪ್ರಪದನವನ್ನೂ ನೊದಲು ಅಕ್ಷಿಯಿಲ್ಲದ ಅನಂತರ ಸಾರಾಯಣನಲ್ಲೂ ಅನುಷ್ಠಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯವೂ ಹಾಗೆ ಎಂದೇ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಉಪಾಯೋಪೇಯತ್ವವೆರಡರಲ್ಲೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅನ್ವಯನೆಂಬುದು ಸ್ಥಾಪಿತವು.

ಅಗ್ನೀಷೋಮಾಯಾದಿಗಳಿರಾ ಪೋಲೆ ಆತ್ಮಹವಿರುದ್ವೇಶ್ಯ ದೇವತಾತ್ಮ್ಯ ಮಿರುವರುಕ್ಕುಮ್ ಕೂಡನೆನ್ನು ತೋರುತ್ತಿಗೈಕ್ಕಾಗ ಶೇಷಿಗಳಿರುವರಾಯಿ ರುಕ್ಕ ಶೇಷಿತ್ವಮೇಕೆ ಮೆನ್ನಿರದು. ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರತ್ವೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾಚಕಮಾಗ ಚೊಲ್ಲಗಿರ ಕತಶ್ರುತಿನಾಕೈತ್ವೈಪರಾಮರ್ಶಿತ್ವಾಲ್, ಇರುವರೈಯುಮ್ ಪುಂಞ ವಿವಾತ್ಮಾಶೇಷಮೆನ್ನು ಮಿಡಂ ಶಾಬ್ದಮ್.

ಈ ಕತಶ್ರುತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಮಹಾರವಾಚ್ಯ ಜೀವಾತ್ಮನು ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಸಹ ದಾಸನಾದನಂತರ, ಉಭಯಾಧಿಷ್ಠಾನಂ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಏಕ ಶೇಷಿತ್ವಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಹೇಗೆ ಸಮಂಜಸವೆಂದಾಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಗ್ನೀ ಷೋಮಾಯಾದಿಗಳಿರಾ ಪೋಲೆ-ಅಗ್ನೀಷೋಮಾಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸೋಮನಿಗೂ ಸೋಮನಿಲ್ಲದೆ ಅಗ್ನಿಗೂ ಹೇಗೆ ಈ ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣೆ ಇಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ, ಆತ್ಮಾ ಹವಿರುದ್ವೇಶ್ಯ ದೇವತಾತ್ಮ್ಯಂ-ಆತ್ಮ ಹವಿಸ್ಸಿಗೆ ಉದ್ದಿಶ್ಯವಾಗಿರುವ ದೇವತೆಯಾಗಿ ರೋಣವು, ಇರುವರುಕ್ಕುಂ ಕೂಡನೆನ್ನು - ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಎಂದು, ತೋರುತ್ತಿಗೈಕ್ಕಾಗ-ತೋರುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಶೇಷಿಗಳು, ಇರುವರಾಯಿರಕ್ಕ- ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರೂ ಅದರೂ, ಶೇಷಿತ್ವಮೇಕಮೆನ್ನಿರದು - ಜೀವನಿಗೆ ಶೇಷಿಯಾಗಿರುವ ಭಾವವಾದರೋ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿಯೇ ಒಂದು ಎಂದು ಹೇಳುವದಾ ಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಗ್ನೀಷೋಮ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಸೋಮರು ಇಬ್ಬರೂಸೇರಿ ಹವಿಸ್ಸಮ ರ್ಪಣೆಗೆ ಹೇಗೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯರೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಆತ್ಮಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾ ಯಣರಿಬ್ಬರೂ ಉದ್ದೇಶ್ಯವು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಉದ್ದೇಶ್ಯರಲ್ಲವು ಅದುದರಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಉದ್ದೇಶ್ಯರಾದರೂ ಇಬ್ಬರೂಸೇರಿ ಒಂದೇ ಪರತತ್ವವಾಗಿ ಏಕ ಶೇಷಿ ತ್ವವೇ ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದುದರಿಂದ ಉಭಯಾಧಿಷ್ಠಾನಂ ಚೈಕ ಶೇಷಿತ್ವಂ-ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಸಾತ್ಯತಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನನುಸರಿಸಿದುದಾಗಿ ಸಮಂ ಜಸವೆಂಬ ಭಾವವು. ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರತ್ವೈ-ಪ್ರಣವದ ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರವಾದ ಉಕಾರ ವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾಚಕಮಾಗಶೊಲ್ಲಗಿರ - ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾಚಕನೆಂದು ಹೇಳುವ, ಕತಶ್ರುತಿನಾಕೈತ್ವೈ - “ಉಭೃತಾ ವಿಷ್ಣುನಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ರುಕಾರೇಣೋಚ್ಯತೇ ತಥಾ” ಎಂಬ ಕತಶ್ರುತಿನಾಕೈತ್ವವನ್ನು, ಪರಾಮರ್ಶಿತ್ವಾಲ್-ಚಿನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ದರೆ, ಇರುವರೈಯುಮ್ ಪುಂಞವಿವಾತ್ಮಾ ಶೇಷಮೆನ್ನುಮಿಡಮ್ - “ಮಹಾ ರಸ್ತು ತಯೋರ್ದಾಸ್ಯ ಇತಿ ಪ್ರಣವಲಕ್ಷಣಮ್” ಎಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯ ವಾದುದರಿಂದ, ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಕುರಿತು ಈ ಮಹಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮಾ ಶೇಷನು ಎಂಬ ಪ್ರಕರಣವು, ಶಾಬ್ದಮ್ - ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ಶೇಷತ್ವಾರ್ಥ ವಿವರಣಮ್. ಪ್ರಣವಸ್ಯ ಉಕಾರಾರ್ಥಃ

ಶೇಷತ್ವಮಾನದಃ ತನಕ್ಕೊರು ಉಪಕಾರತ್ವೈ ಪ್ರಧಾನಮಾಗ ಪ್ರತ್ಯವನಿಕ್ಕೈ ಪರೋಪಕಾರಾರ್ಹಮಾಗೈ. ಇತ್ಯೈ (೧) “ಪರಗತಾತಿಶಯಾಧಾನೇಚ್ಛಯೋಪಾದೇಯತ್ವಮೇವ ಯಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಂ ಸಶೇಷಃ, ಪರಶ್ಶೇಷೀ” ಎನ್ನು ಭಾಷ್ಯಕಾರರಳುಳಿಚ್ಛೈ ಯಾದಾರ್.

ಶೇಷತ್ವ ಶಬ್ದಾರ್ಥದ ವಿವರಣವು. ಪ್ರಣವದ ಉಕಾರದ ಅರ್ಥವು.

ಸ್ವರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮಾಡುವ ಭರನ್ಯಾದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯದಂಪತಿಗಳೆಬ್ಬರಿಗೂ ತಾನು ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣೆಯಲ್ಲಿ, ಶೇಷತ್ವಭಾವವೇ ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ? ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದವ್ರಕಾರ ಶೇಷತ್ವಕ್ಕೆ ಪರಗತಾತಿಶಯಾಧಾನೇಚ್ಛೆಯೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ, ಹಾಗಾದರೆ ಶೇಷತ್ವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ ಸರಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೇನೂ ಇದು ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶೇಷತ್ವಮಾವನು? - ಶೇಷತ್ವನೆಂದರೇನು? ತನಕ್ಕು - ತನಗೆ, ಉಪಕಾರತ್ವೈ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಗಪ್ರತ್ಯವನಿಕ್ಕೈ - ಉಪಕಾರವೇ ಮುಖ್ಯವಾದ್ದೇಶ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸದೇ, ಪರೋಪಕಾರಾರ್ಹಮಾಗೈ - ಇತರನಿಗೆ ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಯೋಗ್ಯವಾಗುವದು; ಇಲ್ಲಿ ಪರ ಶಬ್ದವು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ ಬೋಧಿಸಬಹುದಾದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಾನು ಅರ್ಹನೆಂದು ಭಾವಿಸೋಣವ ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸದೆ ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇರುವನೆಂದು ಭಾವಿಸೋಣವೇ ಶೇಷತ್ವವೆಂಬ ಭಾವವು. ಇತ್ಯೈ - ಇಂತಹ ಶೇಷತ್ವವನ್ನು (೧) “ಪರಗತಾತಿಶಯಾಧಾನೇಚ್ಛಯಾ - ಸರ್ವಶ್ಚರನನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅತಿಶಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಆಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ, ಉಪಾದೇಯತ್ವಮೇವ ಯಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಂ, ಸ ಶೇಷಃ - ಆತನನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ಎಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸೋಣವೇ ಯಾವನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವೋ, ಅಂತಹ ಜೀವಾತ್ಮನೇ ಶೇಷಃ, ಪರಶ್ಶೇಷೀ - ಅತಿಶಯ ಹೊಂದಿದ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಶೇಷಃ, ಎನ್ನು - ಎಂದಾಗಿ, ಭಾಷ್ಯಕಾರರು, ಅರುಳಿಚ್ಛೈ ಯಾದಾರ್ - ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ತನ್ನ ರಕ್ಷಣಾರೂಪ ಪೃಥ್ವ

(೧) ವೇದಾರ್ಥ ಸಬ್ಧಕೂಲ.

ನೆಯು ಹಾಗಿರಲಿ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ತನಗೆ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿಯು, ತಾನು ಆತನಿ
ಗೇನೆ ಸಹಜವಾದ ನಿರುಪಾಧಿಕನಾದ ದಾಸನು, ಎಂಬ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ
ಯಿತ್ತೋ, ಆಗ ತಾನಿರುವುದು ಸ್ವಾಮಿಗೆ ತನ್ನ ಕೈಬಿಡುವುದು ಮೂಲಕ ಅತಿಶಯ
ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದೇ ತನಗೆ ಸ್ವರೂಪವು ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಿವೇಚಿತವು.
ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಶೇಷಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಪರಗತಾತಿಶಯ
ಧಾನವೇ ಯಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ
ಸ್ವಾಮಿ ಭಕ್ತನು ನ್ಯಾಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಈ ಲಕ್ಷಣ ಉಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಸ್ವರೂಪತಃ ಬಂದವಲ್ಲ
ವಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈ
ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವಿದ್ದರೂ, ಅದು ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲದ
ದಾಗಿ, ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಅತಿಶಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದೇ ಈತನಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರಯೋಜ
ನವಾದುದರಿಂದ, ಏನೊಂದೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾ
ರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಇದೇ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಶೇಷಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅತಿ
ಶಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವದರಲ್ಲೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವನೇ ಶೇಷತ್ವವೆಂಬ
ಭಾವವು. ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು, ತಾನು ಶ್ರೀರಾಮನೊಂದಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದುಕೊಂಡು
ಆತನಿಗೆ ಅತಿಶಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ, “ಅಹಂ ಸರ್ವಂ ಪರಿ
ಷ್ಕಾಮಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆಮೇ ತನಗೆ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನಾದುದರಿಂದ
“ಶೇಷ” ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪರಮೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ನಿದರ್ಶನವು ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.
ಕಮಲಪುಷ್ಪವನ್ನು ಸೊಂಟಲಿವಲ್ಲಿತೆಗೆದು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ
ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾಗಿ ಗಣ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು, ನಕ್ರಬಾಧೆಯ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಆತನಿಗೆ
ಅಪ್ಪಮುಖ್ಯವಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ಗಣ್ಯವೆಂದನೂ ಸಹ ಶೇಷನೆಂದು ಭಾವಿಸಲ್ಪ
ಟ್ಟನು. ಈ ಶೇಷತ್ವವು ಹೇಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅತಿಶಯಾಧಾನವೆಂಬುದು
ಬಹು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪುರುಷಾರ್ಥರಾಜಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು. ೧೩೫೪-೫೬
ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನೂ ೧೪೦೬ನೆಯ ಪುಟವನ್ನೂ ಪರಾಂಬರಿಸಿ. ಈ ವಿಷಯವು
ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು. ಹಾಗೆಯೇ, ಗರುಡ, ಅಂಜನೇಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ
ಸಹ ಶೇಷತ್ವ ನಿದರ್ಶನ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲೇ ಸೇರಿದವರು.

ಹೀಗೆ ಅಕಾರವು ವಿಷ್ಣುವಾಚಕವಾಗಿಯೂ, ಉಕಾರವು ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾಚಕವಾಗಿ
ಯೂ ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ, ಶೇಷತ್ವಬೋಧಕವಿಭಕ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದರಿಂದ, ಶ್ರುತಿಯು
“ಮಕಾರಸ್ತು ತಯೋರ್ಧಾಸಃ” ಎಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವಾಗ ಉಪಾಧಾತ್ಮ
ದಲ್ಲೂ ಸಂಬಂಧ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ವರೂಪ ದ್ವಿವಚನ ಉಪ್ಪನೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು
ಸ್ಯಾಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಕಾರವೂ ಉಪ್ಪ ಚತುರ್ಥ ಎಂದೂ ಉಪಾಧಾತ್ಮ
ಉಪ್ಪ ಚತುರ್ಥ ಎಂದೂ ಏಕೆ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡದು? ಎಂದರೆ ಪೌಂಡರೀಕ ಶೇಷೀ

ಇವ್ವಿಡತ್ತಿಲ್ ಶ್ರುತಿಯಿಲ್ ತೋತ್ತಿನ ಪ್ಪೋದ್ವಿನಚನಮ್ ಉಪ್ಪುಮ್. ಇಜ್ಜಿ ಸಂಬಂಧ ಸಾಮಾನ್ಯತ್ತಿಲೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾನ ಪ್ಪಿಯಾ ನೆಡು ಪ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧಮಾಯ್ ಅಪೇಕ್ಷಿತಮಾನ ವಿಶೇಷತ್ತಿಲೇ ವಿಶ್ರಮಿಕ್ಕ ಕ್ಕೆಡವದು. ತಾದರ್ಥ್ಯಮಾಗಿರ ಉಪಯುಕ್ತಮಾನ ಸಂಬಂಧ ವಿಶೇಷಮ್.

ಎಂಬರ್ಥವುಂಟಾಗದೆ, ಇಬ್ಬರೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ, ಶೇಷೀಎಂಬರ್ಥ ಉಂಟಾದೀ ತೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಪ್ಪೋ ದ್ವಿನಚನ ಲೋಪವೆಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ಆಗ ಯುಕ್ತ ವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವ್ವಿಡತ್ತಿಲ್ - ಈ ಪ್ರಣವದ ಆಕಾರ ಉಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಯಿಲ್ ತೋತ್ತಿನ - "ಮಕಾರಸ್ತು ತಯೋರ್ದಾಸಃ" ಎಂದು ಕಠಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ, ಪ್ಪೋ ದ್ವಿನಚನಮ್ - ಪ್ಪೋ ದ್ವಿನಚ ನವು, ಉಪ್ಪುಮ್ - ಲೋಪಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಅತ್ಯ ಉತ್ಯ ಅನ್, ತಯೋಃ ಅವೋಃ ಎಂಬುದು ವಿಗ್ರಹವು ; ಅವೋಃ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಪ್ಪೋ ದ್ವಿನಚನವು ಲೋಪಿಸಿರುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು ಹೀಗೆ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೂ, ಪ್ಪೋ ದ್ವಿನಚ ನಲೋಪವೆಂಬ ಭಾವನೆಗೂ, ಆಧಾರವು ಯಾವುದು? ಎಂದರೆ ಶ್ರುತಿಯು ತಯೋ ರ್ದಾಸಃ ಎಂಬ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಈ ಪ್ಪೋ ದ್ವಿನಚನದಿಂದ ಬೋಧಿತಾರ್ಥವು ಯಾವುದು ? ಪ್ಪೋಗೆ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳಿಂಟು, ಆದರೆ ಈ ಶ್ರುತಿ ಬಲದಿಂದ ಯಾವ ಪ್ಪೋ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂ ದರೆ, ತಯೋರ್ದಾಸಃ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವದರಿಂದ ತಾದರ್ಥ್ಯ (ಶೇಷತ್ವ)ವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಸಂಬಂಧ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ಪೋಯೇ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ದಿವ್ಯ ದಂಪತಿಗಳಿಗೂ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೂ ಇರುವ ಶೇಷ ಶೇಷ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇಜ್ಜಿ - ಈ ಸ್ಥಳ ದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಈ ಪ್ರಣವದ ಉಕಾರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸಂಬಂಧ ಸಾಮಾನ್ಯತ್ತಿಲೇ - ಸಂಬಂಧ ಸಾಮಾನ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾನ - ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳ, ಎಂದರೆ ಸಂಬಂಧ ಸಾಮಾನ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ, ಆ ಸಂಬಂಧವು ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ? ಎಂದರೆ ಶೇಷ ಶೇಷೀ ಸಂಬಂಧವು, ಪ್ಪೋಯಾನದು - ಪ್ಪೋ ವಿಭಕ್ತಿಯಾಗಿರುವದು, ಪ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧಮಾಯ್ - ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣವಾದ ತಯೋ ರ್ದಾಸಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುದಾಗಿ, ಅಪೇಕ್ಷಿತಮಾನ - ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾದ, ವಿಶೇಷತ್ತಿಲೇ - ವಿಶೇಷವಾದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅದು ಯಾವುದು ಎಂಬರೆ ಶೇಷ ಶೇಷ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ, ವಿಶ್ರಮಿಕ್ಕ ಕ್ಕೆಡವದು - ಪರಮಾನವನ್ನು ಹೊಂದ ತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತಾದರ್ಥ್ಯಮಾಗಿರ - ಆ ದಿವ್ಯ ದಂಪತಿಗಳ ಪ್ರಯೋಜನ ರ್ಥಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಂಬರ್ಥವಾಗಿರುವ, ಉಪಯುಕ್ತಮಾನ ಸಂಬಂಧವಿಶೇಷಮ್—

ವ್ಯಕ್ತನಾಗ್ಯಕ್ಕಾಗ ಚತುರ್ಥೀ ದ್ವಿವಚನ ಮೇರಿ ಲೋಪಿತ್ತು ಕಿಡಕ್ಕಿರದಾಕ
ವುನಾಮಾ - ಅಪ್ಪೋದು ಲಪ್ತಮಾನ ಚತುರ್ಥೀದ್ವಿವಚನತ್ತಿ ನುಡೈಯ
ವಿವರಣಮಾಗಿ 'ದು ಇರುವರುಕ್ಕುಮ್ ದಾನನೆಜ್ಜಿರ ಶ್ರುತಿ. ಇಪ್ಪಡಿ ಹವಿ
ರುದ್ದೇಶ್ಯದೇವತಾ ದ್ವಂದ್ವತ್ತಿಲ್ ಹವಿಸ್ಸಪೋಲೆ ಇರುವರೈಯುಮ್ ಪತ್ತ

ಉಸಯೋಗವಾದ ಶೇಷಿ ಶೇಷ ಸಂಬಂಧವು, ವ್ಯಕ್ತನಾಗ್ಯಕ್ಕಾಗ - ವ್ಯಕ್ತವಾಗು
ವದಕ್ಕಾಗಿ, ಚತುರ್ಥೀದ್ವಿವಚನಮ್ - ಚತುರ್ಥೀ ದ್ವಿವಚನವು, ಏರಿ -
ಆರೋಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಲೋಪಿತ್ತುಕಿಡಕ್ಕಿರದಾಗವುನಾಮಾ - ಲೋಪವಾಗಿರುತ್ತ
ದೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಅಪ್ಪೋದು-ಅ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಇರುವರುಕ್ಕುಮ್-
ಲೋಕ ದಂಪತಿಗಳಬ್ಬರಿಗೂ, ದಾಸನೆನ್ನಿರಶ್ರುತಿ - ಮಹಾರಸ್ತು ತಯೋ
ರ್ವಾಸಃ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಕರಶ್ರುತಿಯು, ಲಾಪ್ತಮಾನಚತುರ್ಥೀದ್ವಿವಚನತ್ತಿ
ನುಡೈಯ-ಉಕಾರದಮೇಲೆ ಲೋಪಹೊಂದಿದ ಚತುರ್ಥೀ ದ್ವಿವಚನದ, ವಿವರಣ
ಮಾಗಿರದು-ಉಪಪಾದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಅಲು ಎಂಬ ಎರಡು ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣುವೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಹೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟು ತಯೋರ್ವಾಸಃ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿ ಬಲದಿಂದ, ಪಕ್ಷೀ ದ್ವಿವಚನವು
ಲೋಪಿಸಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಪಕ್ಷಿಯು ಸಂಬಂಧ ಸಾಮಾನ್ಯಪಕ್ಷಿಯಾಗಿ ತಾದ
ರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ ದಿವ್ಯ ದಂಪತಿಗಳಬ್ಬರಿಗೂ ಸೇರಿದ ಏಕ ಶೇಷಿ
ತ್ವವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೂ, ಅವಧಾರಣಾರ್ಥವು ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತಲ್ಲವೇ?
ಈತನು ಅನನ್ಯ ಶೇಷನೆಂಬ ಅನೋಘಾರ್ಥವು ಬಿಟ್ಟುಹೋಯಿತಲ್ಲವೇ? ಎಂದಾ
ಕ್ಷೇಪ ತಂದರೆ, ಅನನ್ಯ ಶೇಷನೆಂಬ ಅರ್ಥವು ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು
ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಹೇಳುವಾಗ ಇನ್ನೊಂದು ಮೂರ್ಛ
ಪಕ್ಷಕ್ಕು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಏನೆಂದರೆ, ಈ ಆತ್ಮಾನಾದ ಒಂದೇ
ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಇಬ್ಬರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವದು ಸಮಂಜಸವೋ?
ಎಂದರೆ ಅನೇಕ ಸಂವರ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಎರಡು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಮ
ರ್ಪಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯುಂಟು; ಅದರ ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
ಇಪ್ಪಡಿ - ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಈ ಮಹಾರವಾಚ್ಯ ಜೀವನು
ವಿಷ್ಣು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಶೇಷಭೂತನೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಹವಿ
ರುದ್ದೇಶ್ಯದೇವತಾದ್ವಂದ್ವತ್ತಿಲ್ - ಹವಿಸ್ಸಿಗೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ದೇವತೆಗ
ಳಲ್ಲಿ, ಹವಿಸ್ಸಪೋಲೇ. ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣೆಯು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೇ
ಹವಿಸ್ಸು ಆಗಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗಿ, ಇರುವರೆಯುವ್ಪತ್ತ - ಅಕಾರವಾಚ್ಯ
ನಾದ ವಿಷ್ಣು, ಉಕಾರವಾಚ್ಯಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಹೀಗೆ ಈ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ,

ಇವ್ವಾತ್ಮಾ ಶೇಷಮೆನ್ನೆನ್ನೋದು ಇಚ್ಛಾ ಅವಧಾರಣಮ್ ಅರ್ಥಮ್. ಇವರ್ಗಳಿರುವರುಳ್ಳುಮ್ ಇವ್ವಾತ್ಮಾ ಅನನ್ಯಾರ್ಥ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಮೆನ್ನೆನ್ನದಾಯಿತ್ತು.

ಇವ್ವಾತ್ಮಾ-ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು, ಶೇಷ ಮೆನ್ನೆನ್ನೋದು-ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷವೆಂದು ಹೇಳುವಾಗ, ಇಚ್ಛಾ-ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅವಧಾರಣಂ ಅರ್ಥಮ್ - ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಶೇಷಭೂತನೇ ಎನಾ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲವೆಂಬ ಏಕವಾರಾಧನೆಯ ಶಾಬ್ದವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಸರ್ವವಾಕ್ಯವೂ ಸಾವಧಾರಣವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದುದು ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೇ ತಾದರ್ಭ್ಯದಿಂದ ಶೇಷತ್ವವು ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಅವಧಾರಣವು ಸ್ವತಃ ಅರ್ಥವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಒಂದು ಹವಿಸ್ಸು ಎರಡು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ ಆನಾ ಜ್ಞಾತಾದಿ ಹೋಮದಲ್ಲಿ “ಅಗ್ನಿ ವರುಣಾಭ್ಯಾಂ ಇದಂ ನಮನು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೋಮ ಮಾಡುವದುಂಟು. ಅದರ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಆತ್ಮಾ ಎಂಬ ಏಕ ಹವಿಸ್ಸು ಈ ದಿವ್ಯ ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರಿಗೂ ಉದ್ದೇಶ್ಯವೆಂದು ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಆತ್ಮಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯಳೆಂದು ಇಷ್ಟುದೂರ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿದುದನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ನಿಗಮನಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—ಇವರ್ಗಳಿರುವರುಳ್ಳುಮ್ - ಈ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರಿಗೂ, ಇವ್ವಾತ್ಮಾ-ಈ ನಮ್ಮ ಜೀವಾತ್ಮನು, ಅನನ್ಯಾರ್ಥ-ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದೆ ಇವರಿಬ್ಬರುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ, ನಿರುಪಾಧಿಕ-ಈ ಲೋಕದ ಸೋಪಾಧಿಕ ಶೇಷಭಾವದ ಹಾಗೆ ಅಲ್ಲದೆ ಎನೊಂದೂ ಉಪಾಧಿಯಿಂದಲ್ಲದೆ ಸಹಜವಾಗಿ, ಶೇಷಮೆನ್ನೆನ್ನದಾಯಿತ್ತು - ಶೇಷಭೂತನೆಂಬುದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಪತ್ನೀವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿಯೇ ಸದಾ ಇರುವದರಿಂದ, ಪತ್ನಿಗೂ ತನಗೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಈ ಆತ್ಮನು ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಮಹತ್ವದ ತತ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. (೧) ಅಕಾರದ ನಾಲ್ಕು ಅರ್ಥಗಳಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯು ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುವದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಶೇಷಭೂತನೆಂದು ನೊದಲು ಉಪಪಾದಿಸಿದರು (೨) ಉಕಾರವು ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾಚಕವೆಂದೂ, ಮಹಾರಸ್ತೌ ತಯೋರ್ಧಾಸಃ ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೂ ಶೇಷಭೂತನೆಂದೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.

ಉಕಾರಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದರ್ಥವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹಿಂದೆ ಉಕಾರಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿ

ಉಕಾರಸ್ಯ ಅರ್ಥಾಸ್ತರ ಮುಪದಿಶತಿ.

ಇನ್ನು ಧ್ಯಾನಾಕ್ಷರಮ್ ಶ್ರುತಪ್ರಯೋಗತ್ತಾಲೇ ಅವಧಾರಣಪರ ಮಾನಪೋದು ಇದ್ದಂಪತಿಗಳೈಯೊಳಿನ್ನಾರ್ಕು ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಮೆನ್ನ ಶಙ್ಕಾಯಾನೈಕ್ಯಾಗ ಅನ್ಯಯೋಗ ವ್ಯವಚ್ಛೇದ ಮಿಜ್ಜೇ ಶಾಬ್ದಮ್.

ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ನಿರುಪಾಧಿಕ ಅನನ್ಯಾರ್ಹಶೇಷನೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಮುಂದೆ ಉಕಾರಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಧಾರಣಾರ್ಥವೂ ತೋರಿಬರುವುದರಿಂದ, ಅವಧಾರಣಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅನ್ಯಯೋಗವ್ಯವಚ್ಛೇದವು ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೇ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮಕಾರನಾಚ್ಯನಾದ ಜೀವನು ಅಕಾರನಾಚ್ಯನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿಗೇನೇ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಅರ್ಥವು ತೋರಿ ಬರುವುದರಿಂದ ಇನ್ನಾರಿಗೂ ಅಲ್ಲವೆಂಬ ವ್ಯವಚ್ಛೇದವು ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೇ ತೋರಿ ಬರುತ್ತದೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ—ಇನ್ನು ಧ್ಯಾನಾಕ್ಷರಂ - ಈ ಪ್ರಣವದ ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರವಾದ ಉಕಾರವು, ಶ್ರುತಪ್ರಯೋಗತ್ತಾಲೇ - ಶ್ರುತಿ ಸಂಬಂಧವಾದ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ, ಅಂತಹ ಪ್ರಯೋಗವು ಯಾವುದೆಂದರೆ “ತದೇ ವಾಗ್ನಿ ಸ್ತದ್ವಾಯುಸ್ತತ್ಸೂರ್ಯಸ್ತದುಚಂದ್ರಮಾಃ” “ತದೂಹನಾಏತೇ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾದಿನಃ” “ತದೂಸತ್ಯನಾಹುಃ” ಎಂಬುವು, ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಆಗ್ನಿ, ವಾಯು ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ ಶರೀರಕನು ; ಇಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಮಾಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ, ತತ್ ಉ ಎಂಬ ದಾಗಿ ಛೇದವು, ಉ ಎಂದರೆ ಏನ ಎಂಬರ್ಥವು ; ಇಂತಹ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ, ಅವಧಾರಣ ಪರಮಾನಪೋದು - ಅವಧಾರಣವಾದ ಏನ ಎಂಬ ಅರ್ಥವಾದಾಗ, ಇದ್ದಂಪತಿಗಳೈ ಯೊಳಿನ್ನಾರ್ಕು - ಈ ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲದೆ ಇತರರಿಗೆ, ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಮೆನ್ನ - ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷನು ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಎಂದು, ಶಙ್ಕಾಯಾನೈಕ್ಯಾಗ - ಸಂದೇಹ ಪಡದಿರುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಅನ್ಯಯೋಗವ್ಯವಚ್ಛೇದಮ್ - ಇತರರಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವೆಂದು ಅನ್ಯರನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯವಚ್ಛೇದ ಮಾಡುವ ಅರ್ಥವುಳ್ಳದು, ಎಂಬುದು, ಇಜ್ಜೇ ಶಾಬ್ದಮ್ - ಇಲ್ಲಿ ಶಾಬ್ದವಾಗಿ (ಉಕಾರದಿಂದಲೇ) ತೋರಿ ಬರುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಹಿಂದೆ ಉಕಾರವು ಉಪಪತ್ತಾರ್ಥವೆನಿಸುವದರಿಂದ ಹೇಳಿ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಅವಧಾರಣಾಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಅನ್ಯಯೋಗವ್ಯವಚ್ಛೇದವೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಈಗಲಾದರೋ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೇ ಉಕಾರಕ್ಕೆ ಅವಧಾರಣಾರ್ಥದಲ್ಲೇ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿರುವದರಿಂದ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಅನನ್ಯಾರ್ಹ ಶೇಷ ತ್ವವೂ ದ್ವೈತವಾಗಿ ಅನ್ಯಯೋಗ ವ್ಯವಚ್ಛೇದಾರ್ಥ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನ್ಯಯೋಗ ವ್ಯವಚ್ಛೇದವೆಂಬುದರ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ೪೪೮ನೆಯ

ಇತ್ತಾಲೇ ಅನ್ಯರೈಪ್ಪತ್ತ ಶೇಷತ್ವಮ್ ಸ್ವರೂಪಪ್ರಾಪ್ತಮನೈನ್ನು ಮಿಡತ್ತೈ ಚೊಲ್ಲಗೈಯಾಲೇ ಯಥಾವಸ್ಥಿತಾತ್ಮಜ್ಞಾನಮುಡೈಯವನುಕ್ಕು ತದೀಯ ಪರೈನೈನಾಗ ದೇವತಾನ್ತರ ಸ್ಪರ್ಶಂ ನಿವೃತ್ತಮಾಯ್ತು.

ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷನು ಎಂಬುದು ಶಾಸ್ತ್ರಮುಖೇನ ಜೀವಾತ್ಮಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದವನಿಗೆ, ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಂಕ್ಯಾವಿರುವದಿಲ್ಲವು. ಅಂತಹ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವರೇ ಅನೇಕರು; ಇವರಲ್ಲಾ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಭೃತ್ಯನ್ಯಾಯವನ್ನೇ ಕಂಡಿರುವದರಿಂದ ಅನ್ಯಶೇಷತ್ವವೂ ಇದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದು ಸಂದೇಹ ಪಡುವರು. ಇದು ಸ್ವರೂಪತಃ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದಲ್ಲವು; ತನ್ನ ಕರ್ಮಮೂಲಕವಾದುದು ಎಂದು ಈ ಪ್ರಣವದ ಉಕಾರವು ಉದ್ಘೋಷಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ ಎಂಬರ್ಥವು. ಲೋಕದ ಶೇಷತ್ವವು ಕರ್ಮಮೂಲಕ ಉಂಟಾದುದು. ಇಂತಹ ಶೇಷತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಾಜ್ಞರೆಲ್ಲರೂ ನಿಂದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. “ನಾಥೇನಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮೇ” ಎಂಬ ಮುಕುಂದ ಮಾಲಾಸ್ತೋತ್ರವು ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಹಾಗೆಯೇ ಸೀತೆಯೂಸಹ “ಧಿಗಸ್ತು ಖಲು ಮಾನುಷ್ಯಂ ಧಿಗಸ್ತು ಪರವಶ್ಯತಾಂ ಎಂದು ನಿಂದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ತನಗೆ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷತ್ವವು ದಿವ್ಯದಂಶತಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ, ಅನ್ಯರಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಈ ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗವು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಈ ಅನ್ಯಯೋಗ ವ್ಯವಜ್ಞೇದದಿಂದ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಶೇಷತ್ವ ಸಂಬಂಧದ ವ್ಯಾವೃತ್ತಿಯಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.—ಇತ್ತಾಲೇ - ಪ್ರಣವದ ಉಕಾರವು ಅವಧಾರಣಾರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರಿಂದ, ಅನ್ಯರೈಪ್ಪತ್ತ-ಅನ್ಯದೇವತೆಯನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿದ, ಶೇಷತ್ವಂ-ಶೇಷತ್ವವು, ಸ್ವರೂಪಪ್ರಾಪ್ತಮನೈನ್ನು ಮಿಡತ್ತೈ ಚೊಲ್ಲಗೈಯಾಲೇ-ಸ್ವರೂಪತಃ ಬಂದುದಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಯಥಾವಸ್ಥಿತಾತ್ಮಜ್ಞಾನಮುಡೈಯವನುಕ್ಕು-ಯಥಾವತ್ತಾಗಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವಿರುವವನಿಗೆ, ದೇವತಾಂತರಸ್ಪರ್ಶಂ-ಅನ್ಯದೇವತಾ ಸಂಬಂಧವು, ತದೀಯ ಪರೈನೈನಾಗ - ಆ ಅನ್ಯದೇವತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಆ ಅನ್ಯದೇವತಾ ಭಕ್ತ ಪರೈನೈನಾಗ, ನಿವೃತ್ತಮಾಯ್ತು - ನಿರ್ವಿಹಿ ಹೋಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅನ್ಯಯೋಗವ್ಯವಜ್ಞೇದದಿಂದ ಅನ್ಯರ ವಿಷಯವಾಗಿ ತೋರುವ ಶೇಷತ್ವವು ಸ್ವರೂಪತಃ ಅಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅತ್ಯಯಾಥಾತ್ಮಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಅನ್ಯದೇವತಾ ಸಂಬಂಧವೂ, ಅಂತಹ ಅನ್ಯದೇವತಾ ಭಕ್ತರ ಸಂಬಂಧವೂ ಕೂಡ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿ, ಅನ್ಯ ದೇವತಾರಾಧನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿವೃತ್ತ

ಭಗವದಭಿಮತಮಾನ ಭಾಗವತಶೇಷತ್ವತ್ತಾಲೇ ಅನ್ಯಶೇಷತ್ವ ದೋಷಂ

ವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು. —

“ನಾನ್ಯಂ ದೇವಂ ನಮಸ್ಕುರ್ಯಾಂ ನಾನ್ಯಂ ದೇವಂ ನಿರೀಕ್ಷಯೇತ್ |

ನಾನ್ಯಂ ಪ್ರಾಸಾದಮಾರೋಹೇತ್ ನಾನ್ಯದಾಯತನಂ ವಿಶೇತ್ ||”

“ಅಶುದ್ಧಾಸ್ತೇಸನ ಸ್ತಾಸ್ತು ದೇವಾದ್ಯಾಃ ಕರ್ಮಯೋನಯಃ ||” ವಿ. ಪು. ೬-೭-೭೭

“ಯೇಷ್ಯ ನೈವೇತಾ ಭಕ್ತಾಃ ಯಜಂತೇ ಶ್ರದ್ಧಯಾನ್ವಿತಾಃ |

ತೇ ಪಿ ಮಾಮೇವಕಾಂತೇಯ ಯಜಂತ್ಯ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕಮ್ | (೧೯೯-೨೩)

ಅಹಂ ಹಿ ಸರ್ವಯಜ್ಞಾ ನಾಂ ಭೋಕ್ತಾ ಚ ಪ್ರಭು ರೇವ ಚ |

ನ ತು ಮಾ ಮಭಿಜಾನಂತಿ ತತ್ಪೇನಾ ತ ಶ್ಚೈವನ್ವಿ ತೇ ||” (೧೯೯-೨೪)

ಹಿಂದೆ ಅನ್ಯ ಶೇಷತ್ವವು ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದನಂತರ, ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವು ವ್ಯವಚ್ಛೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೇ? ಭಾಗವತಶೇಷತ್ವಕ್ಕೆ ತಂಬಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಠಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. — ತದೀಯಪರ್ಮವಂತೆ ಮಾಗ ದೇವತಾಂತರ ಸ್ಪರ್ಶಂ ನಿವೃತ್ತಮಾಯ್ ತ್ತು ಎಂದು ಯಾವಾಗ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಆಗ ತದೀಯಪರ್ಮವಂತೆ ಮಾಗ ಪರದೇವತಾ ಸ್ಪರ್ಶಂ ನಿವೃತ್ತವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಭಗವಚ್ಛೇಷತ್ವವು ಯಾವಾಗ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವೋ, ಅವಾಗ ತದೀಯರಾದ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವೂ ಉಂಟೆಂದೇ ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಇದನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನನ್ಯಾರ್ಹ ಶೇಷತ್ವವು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟನಂತರ, ತದೀಯರಿಗೆ ಶೇಷತ್ವವೂ ಹೇಗೆ ಸಾಧುವು? ಎಂದರೆ ತದೀಯರಾಗಿ ಭಗವದಾಜ್ಞಾ ನಿರ್ವಾಹಕರಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅಂತವರಿಗೆ ಶೇಷತ್ವವು ಎಂದಿಗೂ ದೋಷಾವಹವಲ್ಲವೆಂದೂ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಭಿಮತವಾದುದೆಂದೂ, ಹೇಳಿ, ಇದನ್ನೇ ಹಿಂದೆ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಠಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ — ಭಗವದಭಿಮತಮಾನ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವತ್ತಾಲೇ-ಭಗವಂತನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವದಿಂದ, ಅನ್ಯಶೇಷತ್ವ ದೋಷಂ - ಇತರರಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿರುವ ದೋಷವು, ವಾರಾದೇನ್ನುಮಿಡಮ್ - ಬರುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು, ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಠಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ, ಶೋನೋಮ್ - ಹೇಳಿದೆವು (೧೩೭೬ನೇ ಪುಟದಿಂದ ೧೩೮೮ನೆಯ ಪುಟದವರೆಗೂ ಉಪಪಾದಿತವು) ಭಗವಚ್ಛೇಷತ್ವಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಯಾದ ಅನ್ಯದೇವತಾ ಶೇಷತ್ವವು ಯಾವಾಗ ನಿಸಿದ್ಧವಾಯಿತೋ, ಅಂತಹ ನಿಸಿದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಆ ಭಕ್ತರ ಶೇಷತ್ವವೂ ನಿದ್ಧವು. ಯಾವಾಗ ಭಗವಚ್ಛೇಷತ್ವವು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ತದೀಯ ಶೇಷತ್ವವೂ ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲದೆ ಭಗವದಭಿಮತಕ್ಕನು

ವಾರಾದೆನ್ನೆನಿಡಂ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಠೆಯಿಲೇ ಶೋನೋಮ್. ಇಪ್ಪಡಿ ಅನ್ಯಯೋಗ ವ್ಯವಚ್ಛೇದಮ್ ಶಾಬ್ದಮಾಗ ಪೆತ್ತಾಲ್ ಅಯೋಗವ್ಯವಚ್ಛೇದಮುಮ್ ಕಾಲಸಂಕೋಚಮಿಲ್ಲಾ ಮೈಯಾಲೇ ಸಿದ್ಧಮ್. ಇಶ್ವೇಷತ್ವಾ

ಗುಣವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವೂ ಪರಮಗ್ರಾಹ್ಯವೇ; ಆದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದು ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಠಾಧಿಕರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಜೀವಾತ್ಮನು ಶೇಷಭೂತನು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಏನ ಕಾರವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇನೇ ಶೇಷಭೂತನು ಎಂದು ವಿಶೇಷ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದರೆ, ಅನ್ಯಯೋಗ ವ್ಯವಚ್ಛೇದಾರ್ಥವಾಗಿ, ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವೆಂಬರ್ಥವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಏನಕಾರವನ್ನು ಶೇಷಭೂತನು ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳಿದರೆ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಜೀವಾತ್ಮನು ಶೇಷಭೂತನೇ ಸರಿ ಎಂಬರ್ಥ ಉಂಟಾಗಿ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲೂ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಅರ್ಥ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ; ಇದು ಆಯೋಗ ವ್ಯವಚ್ಛೇದಾರ್ಥವು. ಅದೂ ಕೂಡ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು ಈ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ—ಇಪ್ಪಡಿ - ಈಗ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಕಾರವು ಏನ ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ, ಅನ್ಯಯೋಗವ್ಯವಚ್ಛೇದಮ್-ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವು ಎಂದು ವ್ಯವಚ್ಛೇದಿಸಿ ಹೇಳುವ ಅರ್ಥವು, ಶಾಬ್ದಮಾಗಪೆತ್ತಾಲ್ - ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ, ಅಯೋಗವ್ಯವಚ್ಛೇದಮುಮ್ - ಶೇಷಭೂತನೇ ಸರಿಯಾವಾಗಲೂ ಎಂದು ಶೇಷಭೂತಾಕಾರವಲ್ಲದೆ ಇತರಾಕಾರಗಳನ್ನು ವ್ಯವಚ್ಛೇದಿಸಿ ಹೇಳುವ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಶೇಷತ್ವವೂ, ಕಾಲಸಂಕೋಚಮಿಲ್ಲಾ ಮೈಯಾಲೇ - ಕಾಲಸಂಕೋಚವು ಹೇಳಲ್ಪಡದೇ ಇರುವದರಿಂದ, ಸಿದ್ಧಮ್ - ಸ್ಥಾಪಿತವು, ಈ ಅಯೋಗವ್ಯವಚ್ಛೇದವೂ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅಕಾರವು ಉಪ್ಪ ಚತುರ್ಥಿಯಾಗಿ ಶೇಷತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ. ಉಕಾರವು ಅನಧಾರಣವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಬೋಧಿಸಿತೋ, ಆಗ ಮಕಾರವಾಚ್ಯಜೀವನು, ಅಯ ಏನ ಎಂದಾಗುವದರಿಂದ ಶೇಷತ್ವವೇ ಈ ಜೀವನಿಗೆ ಸದಾ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದುದು ಎಂಬರ್ಥವು ಎರಡುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಅಯೋಗ ವ್ಯವಚ್ಛೇದವೂ ಅರ್ಥವಾಗಿಯೇ ವ್ಯಕ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಮುಂದೆ, ಈ ಅಯೋಗ ವ್ಯವಚ್ಛೇದಾರ್ಥದಿಂದ ಆಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಚಿದಚಿದ್ವಿಲ್ಲವೂ ಭಗವತ್ಪೂರವಾಗಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಪ್ರಥಕ್ಸಿದ್ಧ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿತಸ್ತ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ತಳಹದಿಯಾಗಿರುವ ಅರ್ಥವು ಲಭಿಸಿದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಇಶ್ವೇಷತ್ವಾಯೋಗವ್ಯವಚ್ಛೇದತ್ತಾಲೇ-ಈನೇಲಿಉಪ

ಯೋಗ ವ್ಯವಚ್ಛೇದತಾಲೇ ಈಶ್ವರನುಳ್ಳು ಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಿ ನರ್ಹ ವಿಶೇಷಣ
ಮಾಯಾ ತೋತ್ತಿನ ಚೇತನ ದ್ರವ್ಯತ್ತುಕ್ಕುಮ್ ಅಚಿತ್ತುಕ್ಕುಪ್ಪೋಲೇ
ಶರೀರತ್ವಂ ಪ್ರಕಾಶಿತಮ್.

ಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಶೇಷತ್ವದ ಅಯೋಗವ್ಯವಚ್ಛೇದದಿಂದ, ಎಂದರೆ
ಶೇಷತ್ವವು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕವಾದುದು ಎಂಬುದರಿಂದ, ಈಶ್ವರನುಳ್ಳು - ಸರ್ವೇಶ್ವರ
ನಿಗೆ, ಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಿ ನರ್ಹ ವಿಶೇಷಣಮಾಯಾ - ಶೇಷತ್ವವು ಸದಾ ಇರುವದರಿಂದ
ಎಂದಿಗೂ ಬೇರೆಯಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ, ಎಂದರೆ ಸರ್ವದಾ ಅಪೃಥ
ಕ್ಸಿದ್ಧಿ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ, ತೋತ್ತಿನ ಚೇತನ ದ್ರವ್ಯತ್ತುಕ್ಕುಮ್ - ತೋರಿಬರುವ ಚೇತನ
ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೂ, ಅಚಿತ್ತುಕ್ಕುಪ್ಪೋಲೇ - ಅಚಿತ್ತು ಹೇಗೆ ಅಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಿ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ
ನಮಗೆ ಶರೀರವೋ ಹಾಗೆ, ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರವೋ ಹಾಗೆ ಶರೀರತ್ವಂ -
ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿರುವ ಭಾವವು, ಪ್ರಕಾಶಿತಮ್ - ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಉಕಾರಾ
ರ್ಥದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಶರೀರಶರೀರಭಾವವು
ವ್ಯಕ್ತವೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿತಂತ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅದಿ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅದಿ
ಕರ್ತುವಿನ ಶರೀರವು ಈ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲಾ ಎಂಬುದು ವ್ಯಾಪಕಾರ್ಥದ್ವ್ಯವೇ ಭಗವತಿ
ಎಂಬಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಜೀವನಿಗೆ ಶೇಷತ್ವವಿರುವದರಿಂದ
ಅಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಿ ವಿಶೇಷಣವೂ ಶರೀರತ್ವವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರೂ
“ಯಸ್ಯ ಚೇತನಸ್ಯ ಯದ್ವೈವ್ಯಂ ಶೇಷತೈಕರೂಪಂ, ತತ್ಸ್ಯ ಶರೀರಮ್”
ಎಂಬಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ೨೫೪-೫ ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಈ
ಅಯೋಗ ವ್ಯವಚ್ಛೇದದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥವು ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ
ಶೇಷನು ಎಂಬ ಸಂಬಂಧವು ಎಂದಿಗೂ ತಪ್ಪದಿರುವ ಸಂಬಂಧವೆಂಬ ಭಾವವು.
ಆದುದರಿಂದ ಅಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಿ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತಾನು ಶರೀರವೆಂಬ
ಭಾವವು ನಿರ್ವಿಘ್ನವೆಂಬ ಭಾವವು. ಅಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಿ ವಿಶೇಷಣಮಾನ ಚೇತನ
ದ್ರವ್ಯತ್ತುಕ್ಕು ಎಂಬಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯತ್ತುಕ್ಕು ಎಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ
ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ ಅಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಿಗಳಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿವೆ, ಅವು ದ್ರವ್ಯವಲ್ಲದೆ
ಅದ್ರವ್ಯವಾದುದರಿಂದ ದ್ರವ್ಯತ್ತುಕ್ಕು ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.

ಮುಕಾರಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಹಿಂದೆ ಆ, ಉಕಾರಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳಿದರು; ಈಗ ಮುಕಾ
ರದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. — ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಂ - ಮೂರನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ
ಮುಕಾರವು, ಇಚ್ಛು - ಈ ಪ್ರಕರಣವಾದ ಪ್ರಣವಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ, ಅವ
ಶ್ಯಾನುಸಂಧೇಯಮಾನ - ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಬೇಕಾದ,

ಮಕಾರಾರ್ಥಮಾಹ.

ತೃತೀಯಾಕ್ಷರ ಮಿಚ್ಛು ಅವಶ್ಯಾನುಸಂಭೇದಯನಾನ ಜೀವನೈ ಮುನ್ನಿ ಟ್ಪು (ಮುನ್ನಾಗ) ಕ್ಕೊಂಡು ಉಕ್ತಮಾನ ಶೇಷತ್ವತ್ವಕ್ಕು ಅಶ್ರಿತಮಾನ ಸರ್ವತ್ವೈಯುಮುಪಲಕ್ಷ್ಯಕಿರದು.

ಜೀವನೈಮುನ್ನಿ ಟ್ಪುಕೊಂಡು - ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಉಕ್ತಮಾನ - ಉತ್ತಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಶೇಷತ್ವತ್ವಕ್ಕು - ಶೇಷ ಭಾವಕ್ಕೆ, ಅಶ್ರಿತಮಾನ - ಸಂಬಂಧಿಸಿದ, ಸರ್ವತ್ವೈಯುಮ್ - ಸಮಸ್ತ ಚೇತನಾ ಚೇತನ ವರ್ಗವನ್ನೆಲ್ಲಾ, ಉಪಲಕ್ಷ್ಯಗಿರದು - ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆಯ ಎಂಬುದರಿಂದ ಶೇಷತ್ವವು ವ್ಯಕ್ತವು. ಯಾವಾಗ ಶೇಷತ್ವವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಶೇಷಭೂತವಾಗಿರುವ ಪರಾಪ್ರಕೃತಿಯಾದ ಚೇತನ ವರ್ಗವೆಲ್ಲವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಮತ್ತು "ಅದರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿರುವ ಅಪರಾಪ್ರಕೃತಿಯಾದ ಅಚೇತನ ವರ್ಗವೂ ಸಹ ಉಪಲಕ್ಷಣರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತವಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಅಪೃಥಕ್ವಿದ್ವಿವಿಶೇಷಣ ರೂಪವಾಗಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಚಿದಚಿದ್ವರ್ಗವೆಲ್ಲಾ ಈ ಮಕಾರಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು; ಚೇತನ ವರ್ಗವೂ ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಚೇತನ ವರ್ಗದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿರುವ ಅಚೇತನ ವರ್ಗವೂ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಬೋಧಿತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಅಚಿತ್ತಗೂ ಕೂಡ ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಹೇಳಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಗೀತಾ ೭ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ೪-೫, ೭ನೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ—“ಭೂಮಿ ರಾಪೋ ನಲೋ ವಾಯುಃ ಖಂ ಮನೋ ಬುದ್ಧಿ ರೇವ ಚ | ಅಹಂಕಾರ ಇತೀಯಂ ಮೇ ಭಿನ್ನಾ ಪ್ರಕೃತಿ ರಷ್ಪಧಾ”

ಎಂಬುದರಿಂದ ೨೪ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ ಎಂಬಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಹೇಳಿ,

“ಅಪರೇ ಯಂ ಮಿತ ಸ್ತ್ವನ್ಯಾಂ ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿದ್ಧಿ ಮೇ ಪರಾಮ್ | ಜೀವ ಭೂತಾಂ ಮಹಾಜಾಹೋ ಯಯೇದಂ ಧಾರ್ಯತೇ ಜಗತ್ ||

ಹೀಗೆ ಜೀವವರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಚಿತ್ತ್ವಂಸರ್ಗ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿ ಅನಂತರ ಮುಂದೆ ಮಯಿ ಸರ್ವ ಮಿದಂ ಪ್ರೋತಂ ಸೂತ್ರೇ ಮಣಿಗಣಾ ಇವ”(ಗೀ. ೭. ೭) ಎಂದು ಇವೆರಡೂ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ನನಗೆ ಅಪೃಥಕ್ವಿದ್ವಿವಿಶೇಷಣವಾಗಿ, ಶರೀರವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಶೇಷತ್ವವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಭೇದಗಳು. ಮುಂದೆ, ಮಕಾರವು ಧಾತುವೈತ್ಯೈಯ ಮೂಲಕ ಜ್ಞಾನವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರಾದುದರಿಂದ ಜೀವನೈಮುನ್ನಿ ಟ್ಪುಕೊಂಡು ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಚೇತನವರ್ಗವು

ಮಕಾರಸ್ಯ ಜೀವನಾಚಿಕತ್ವೇ ಪ್ರಮಾಣಾನಿ.

ಇದು ಜೀವಾತ್ಮನಾಚಿಕಮೆನ್ನು ಮಿಡಮ್ (೧) “ಮ.ಕಾರಂ ಜೀವಭೂತಂ

ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಜೀವನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತವಾದ ಅಚೇತನವರ್ಗವೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಡಬೇಕೆಂಬುದೇನು? ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತವು; ಹಾಗಾದರೆ ಅವು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೇ? ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಶೇಷಭೂತಳು; ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಳೇ? ಎಂದರೆ ಹಾಗಲ್ಲವು, ಯೆಯೇದಂ ಧಾರ್ಯತೇ ಜಗತ್” ಎಂಬಲ್ಲೂ “ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಗತಃ” (ಗೀ. ೨. ೨೪) ಎಂಬಲ್ಲೂ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೇ ಇರುವದರಿಂದ, ಜೀವವರ್ಗವು ಶೇಷಭೂತವೆಂದು ಯಾವಾಗ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಅದರೊಂದಿಗಿರುವ ಅಚೇತನ ವರ್ಗವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಸರ್ವತ್ವೈಯು ಮುಪಲಕ್ಷ್ಯಕಿರದು ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಹೀಗೆ ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುವದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸ್ವಾಭಾವವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿಸ್ವಾಭಾವವೆಂದು ಹೆಸರು ; ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿಯವರು ಹೋಗುತ್ತಾರೆಂದು ಒಬ್ಬನು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದರೂ ಹೇಳುವದುಂಟು. ಇಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಹಿಡಿಯದೇ ಇದ್ದವರೂ ಕೂಡ ಉಪಲಕ್ಷಣ ರೀತ್ಯಾ ಹೇಗೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯರೋ, ಹಾಗೆಯೇ, ಮಕಾರದಿಂದ ಮನ ಜ್ಞಾನೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನ ಮೂಲಕ ಜ್ಞಾನವಿರುವ ಚೇತನ ವರ್ಗಮಾತ್ರವೇ ಬೋಧಿತವಾದರೂ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಅಚಿದ್ವರ್ಗವೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಬೋಧಿತವು. ಹಾಗೆಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತರಾಗಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಬೋಧಿತವಲ್ಲವೆಂದರೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧ ವಿಶೇಷಣಗಳಲ್ಲವು. ಅದುದರಿಂದ ಸರ್ವತ್ವೈಯುಮ್ ಉಪಲಕ್ಷ್ಯಕಿರದು ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶಬ್ದವು ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧ ವಿಶೇಷಣವಾದ ಸರ್ವವೆಂದು ಸಂಕೋಚನಾಡಿ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು.

ಮಕಾರವು ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳು.

ಹಿಂದೆಯೇ “ಮಕಾರಸ್ತು ತಯೋರ್ದಾಸಃ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣವನ್ನೇ ಉದಾಹರಿಸಿದರು. ಇನ್ನೂ ಇತರ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ಉಂಟೆಂದು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇದು ಈ ಮಕಾರವು, ಜೀವಾತ್ಮನಾಚಿಕ ಮೆನ್ನು ಮಿಡಮ್ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಸಂದರ್ಭವು (೧) ಜೀವಭೂತಂ

ತು ಶರೀರೇ ವ್ಯಾಪಕಂ ನೈಸೇತ್” ಎನ್ನಮ್, (೨) “ಪಂಚಾಂಗಾಂ ನಾಂ ತು ಪಂಚಾಂಗಾಂ ವರ್ಗಾಣಾಂ ಪರಮೇಶ್ವರಃ | ಸಂಸ್ಥಿತಃ ಕಾದಿಮಾಂತಾ ನಾಂ ತತ್ತ್ವತ್ವತ್ವೇನ ಸರ್ವದಾ” ಎನ್ನಮ್, (೩) ಭೂತಾನಿಚ ಕವರ್ಗೇಣ ಚವರ್ಗೇಣೇಂದ್ರಿಯಾಣಿಚ | ಟವರ್ಗೇಣ ತವರ್ಗೇಣ ಜ್ಞಾನಗಂಧಾದಯ ಸ್ತಥಾ | ಮನಃಪಕಾರೇಣೈವೋಕ್ತಂಫಕಾರೇಣ ತ್ವಹಂಕೃತಿಃ | ಬಕಾರೇಣ ಭಕಾರೇಣ ಮಹಾಕ್ ಪ್ರಕೃತಿ ರುಚ್ಯತೇ | ಅತ್ಮಾತು ಸಮಕಾ (ರೇಣ)

ಜೀವನಾಚಕವಾದ, ಮಕಾರಂತು - ಮಕಾರವನ್ನಾದರೋ, ಶರೀರೇ - ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕಂ ನೈಸೇತ್ - ಅಜ್ಞನ್ಯಾಸಾದಿಗಳಲ್ಲಿ - ವ್ಯಾಪಕ ವ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು” ಎನ್ನಮ್ - ಎಂದೂ, “ಪಂಚಾಂಗಾಂ - ಐದು ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ, ಕಾದಿಮಾಂತಾಂಗಾಂ - ಕಕಾರ ಮೊದಲಗೊಂಡು ಮಕಾರಾಂತದವರೆಗೂ ಇರುವ ೨೫ ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ, ಪಂಚಾಂಗಾಂವರ್ಗಾಂಗಾಂ - ಕವರ್ಗ, ಚವರ್ಗ, ಟವರ್ಗ, ತವರ್ಗ, ಪವರ್ಗಗಳೆಂಬ ಐದು ವರ್ಗಗಳಿಗೂ, ತತ್ತ್ವತ್ವತ್ವೇನ - ಈ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಪರ್ಣಗಳಿಂದ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ತತ್ತ್ವಗಳಿಗೂ ಆತ್ಮಾವಾಗಿ, ಸರ್ವದಾ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಪರಮೇಶ್ವರಃ - ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಸಂಸ್ಥಿತಃ - ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಕಾರದಿಂದ ಮಕಾರದವರೆಗೂ ೨೫ ಅಕ್ಷರಗಳಿವೆ; ಇವು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು, ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ; ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶರೀರವು; ಇವಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಆತನು ಆತ್ಮಾ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೨೪ ತತ್ತ್ವಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಚಿತ್ತತ್ತ್ವಗಳು; ಪ್ರಕೃತಿಯೂ ಅದರ ಏಕೈಕತೆ; ೨೫ನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ ಮಕಾರವು ೨೫ನೆಯ ತತ್ತ್ವವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು ಶ್ಲೋಕ ತಾತ್ಪರ್ಯವು” ಎನ್ನಮ್ - ಎಂಬದಾಗಿಯೂ, ಕವರ್ಗೇಣ - ಕವರ್ಗದ ಐದು ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ, ಭೂತಾನಿಚ - ಪೃಥಿವಿ, ಅಪ್ಪುವೊದಲಾದ ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಚವರ್ಗೇಣ - ಚವರ್ಗದ ಐದು ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ, ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿಚ-ವಾಕ್ಪಾಣಿಪಾದ ಪಾಯುಪಸ್ಥಗಳಾದ ಐದು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಗಳು, ಟವರ್ಗೇಣ ತವರ್ಗೇಣ - ಟವರ್ಗ ತವರ್ಗಗಳಿಂದ, ಜ್ಞಾನಗಂಧಾದಯಸ್ತಥಾ - ಜ್ಞಾನ ಎಂದರೆ ಪಂಚ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಗಳು ಶ್ರೋತ್ರ, ತ್ವಕ್, ಚಕ್ಷುಸ್ಸು, ಜಿಹ್ವಾಘ್ರಾಣಗಳು, ಶಬ್ದ ಗಂಧ ರಸಾದಿಗಳು, ಫಕಾರೇಣ ಮನಃ - ಪಕಾರದಿಂದ ಮನಸ್ಸು, ಭಕಾರೇಣಾಹಂಕೃತಿಃ - ಫಕಾರದಿಂದ ಆಹಂಕಾರತತ್ತ್ವವೂ, ಬಕಾರೇಣ ಭಕಾರೇಣ - ಬಕಾರ ಭಕಾರಗಳಿಂದ, ಮಹಾಕ್ ಪ್ರಕೃತಿ ರುಚ್ಯತೇ - ಮಹತ್ವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯೂ ಹೇಳ

ರೋಯಂ ಪಂಚವಿಂಶತಿ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ"ಎನ್ನುಮ್ ತತ್ಪ್ರಸಂಗರ ಸಂಹಿತಾಧಿಗೃಹ್ಯಃ
ಲೇ ಪಂಚವಿಂಶತಿ ತತ್ಪ್ರಜ್ಞಳುಕ್ಯಮ್ ಕಕಾರಂ ಮುದಲಾನ ವಿದುಃಪ್ರತ್ಯನ್ಯು
ಅಕ್ಷರಂಗಳುಮ್ ವಾಚಕಜ್ಞಳಾಗನಗುತ್ತು ಚೊಲ್ಲಾಗ್ಯಯಾಲೇ ಸಿದ್ಧಮ್

ಲ್ಪಡುವುವು. ಆತ್ಮಾನು - ಆ ಜೀವಾತ್ಮನಾದರೋ, ಮಕಾರೇಣ - ಮಕಾರದಿಂದ, ಪಂಚವಿಂಶತಿ - ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ತತ್ವವೆಂದು ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಎನ್ನುಮ್ - ಎಂಬವಾಗಿಯೂ, ತತ್ಪ್ರಸಂಗರ ಸಂಹಿತಾದಗಳಲ್ಲಿ, ಪಂಚವಿಂಶತಿ ತತ್ಪ್ರಜ್ಞಳುಕ್ಯಮ್ - ಅಂ ತತ್ವಗಳಿಗೂ, ಕಕಾರ ಮುದಲಾನ - ಕಕಾರ ಮೊದಲುಗೊಂಡು, ಇರುಪತ್ತೈನ್ನು ಅಕ್ಷರಂಗಳುಮ್ - ಮಕಾರವೂ ಸೇರಿ ಅಕ್ಷರಗಳೂ, ವಾಚಕಜ್ಞಳಾಗ - ಬೋಧಕಗಳಾಗಿ, ನಗುತ್ತು ಚೊಲ್ಲಾಗ್ಯಯಾಲೇ - ವಿಭಾಗಿಸಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಸಿದ್ಧಮ್ - ಸ್ಥಾಪಿತವು ; ಇದಕ್ಕೆ ಕ್ಷಪವವು, ಅದಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ಜೀವಾತ್ಮವಾಚಕ ಮೆನ್ನುಮಿದಮ್ ಎಂದು ಇದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಮಕಾರವು ಅನೆಯ ತತ್ವವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು ತತ್ಪ್ರವು. ಕವರ್ಗದ ಐದು ಅಕ್ಷರಗಳೂ ಕ ಖ ಗ ಘ ಙ ಎಂಬವು ಪುಚ್ಚಭೂತಗಳೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಚವರ್ಗದ ಐದು ಅಕ್ಷರಗಳೂ ಪಂಚ ಕರ್ಮೋದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ, ಟವರ್ಗದ ಐದು ಅಕ್ಷರಗಳು ಪಂಚಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ, ತವರ್ಗದ ಐದು ಅಕ್ಷರಗಳೂ ರೂಪರಸಗಂಧ ಸ್ಪರ್ಶಶಬ್ದಗಳಾದ ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಸಕಾರವು ಮನಸ್ಸನ್ನೂ, ಫಕಾರವು ಅಹಂಕಾರವನ್ನೂ ಬಕಾರವು ಮಹತ್ವವನ್ನೂ, ಭಕಾರವು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನೂ, ಹೀಗೆ ಅಂಚಿತ್ತತ್ವಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ. ಅನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ ಮಕಾರವು ಜೀವ ತತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಅಂ ತತ್ವಗಳೂ ತತ್ವತ್ರಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಜಾತನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಜೀವನನ್ನು ಪಂಚವಿಂಶಕ ತತ್ವವೆಂದೂ ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ವವನ್ನು ಷಡ್ವಿಂಶನೆಂದೂ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ತತ್ವತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವದು ೨೭ ತತ್ವಗಳು.

ಹೀಗೆ ಅಚಿತ್ತತ್ವಗಳೂ ಕಕಾರದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಭಕಾರಾಂತ್ಯದವರಿಗೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು ಅನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ ಮಕಾರದಿಂದ ಅನೆಯ ತತ್ವವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪೃಥಕ್ವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಮಕಾರ ವಾಚ್ಯನು ಅಚಿತ್ತತ್ವಕ್ಕಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣನೆಂದೂ, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಮಕಾರವಾಚ್ಯನು ಜೀವನೆಂಬುದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದನಂತರ, ಅದರಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನು, ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣನೆಂಬುದೂ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದನೆಂಬುದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆ - ಹೀಗೆ ಮಕಾರವಾಚ್ಯನು

“ಇತ್ಯಾಲ್ ಜಡತ್ವಾಚೇತನತ್ವಾದಿ ದೋಷಾಶ್ರಯಜ್ಞಳಾನ ಇರಪತ್ತು ನಾಲ್ಕು ತತ್ವಜ್ಞಿಗಳಿಗೆ ಕಾಟ್ಟಿಲುವು, ಸರ್ವಕಾರಣಮಾಗುವು, ಸರ್ವರಕ್ಷಕನಾಗುವು, ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾಗುವು ಪ್ರಭಮಾಕ್ಷರತ್ತಿಲ್ ತೋತ್ತಿನ ಷಡ್ವಿಂಶನಿರ್ ಕಾಟ್ಟಿಲುವು ಜೀವಾತ್ಮಾವುಳ್ಳು ವೇರುಸಾಡು ಸಿದ್ಧಿತ್ತದು.

ಜೀವಾತ್ಮನೆಂದಾದನಂತರ, ಜಡತ್ವಾಚೇತನತ್ವಾದಿ ದೋಷಾಶ್ರಯಜ್ಞಳಾನ - ಜಡತ್ವವೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವಿಲ್ಲದಿರೋಣವು, ಅಚೇತನತ್ವವೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನಾಶ್ರಯತ್ವವಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯು, ಅದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಸ್ವರೂಪಸ್ವಭಾವಗಳ ವಿಕಾರವೂ, ಇಂತಹ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯಗಳಾದ, ಇರಪತ್ತುನಾಲ್ಕುತತ್ವಜ್ಞಿಗಳಿಗೆ ಕಾಟ್ಟಿಲುವು - ಇವುತ್ಪನ್ನಾಲ್ಪವಿಧ ಅಚಿತ್ತತ್ವಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ಇವುತ್ಪನ್ನಾಲ್ಪ ಅಚಿತ್ತತ್ವಗಳು ಯಾವುವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ೫೫ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಜೀವಾತ್ಮಾವುಳ್ಳು - ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ, ವೇರುಸಾಡು - ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ, ಚೇತನತ್ವ, ಸ್ವರೂಪ ನಿತ್ಯತ್ವಗಳಿರುವದರಿಂದ ಅಚಿತ್ತಿಗಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿರುವದು, ಸಿದ್ಧಿತ್ತದು - ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ; ಮತ್ತು ಸರ್ವಕಾರಣಮಾಗುವು - ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಸರ್ವವಿಧ ಕಾರಣನಾಗಿಯೂ ಸರ್ವರಕ್ಷಕನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾಗಿರುವ, ಪ್ರಭಮಾಕ್ಷರತ್ತಿಲ್ - ನೊದಲಿನ ಅಕ್ಷರವಾವ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ, ಷಡ್ವಿಂಶನಿರ್ ಕಾಟ್ಟಿಲ್ - ೨೬ನೆಯ ತತ್ವವೆಂದು ಪಾಠ್ಯಸಮುಹರ್ಷಿಯೇ ನೊದಲಾದವರುಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತಲೂ, ಜೀವಾತ್ಮಾವುಳ್ಳು ವೇರುಸಾಡು - ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾಗಿರೋಣವು ಎಂದರೆ ಸರ್ವಕಾರಣತ್ವ ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವ ಸರ್ವಶೇಷಿತ್ವಾದಿಗಳು ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿರೋಣವು, ಸಿದ್ಧಿತ್ತದು - ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಜೀವಾತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅಚಿತ್ತತ್ವಕ್ಕಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದವನು. ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಹಾಗೆ ಸರ್ವಕಾರಣತ್ವ, ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವ. ಸರ್ವಶೇಷಿತ್ವಗಳಾದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಅರ್ಥಗಳು ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಲ್ಲಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅತನಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದವನು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ೫೫ನೆಯ ತತ್ವವು ೫೫ ತತ್ವಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮತ್ತು ೨೬ನೆಯ ತತ್ವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಥಾಪಿತವು. ಇಲ್ಲಿ ೫೫ನೆಯ ತತ್ವವು ಜೀವಾತ್ಮನೆಂದೂ ೨೬ನೆಯ ತತ್ವವು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ “ಅನ್ಯಶ್ಚ ರಾರ್ಜ ಸ ಪರ ಸ್ತಥಾ ನೃಃ ಪಂಚನಿಂತಕಃ | ತಂ ಷಡ್ವಿಂಶಕ ಮಿತ್ಯಾಯಃ” ಇತ್ಯಾದಿ ಅಭಿಪ್ರೇತವು.

“ಆದರೆ ಮಹಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರವೆಂದೂ, ಶರೀರವಾಚಕ ಸದವು ಶರೀರಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದೂ

ಇತ್ತಿರುಮನ್ಮತ್ತಿಲ್ (ಇದಿಲ್) ಮಕಾರಜ್ಜಳುಮ್, ನಾರಶಬ್ದಮುಮ್, ನಿಷ್ಕರ್ಷ ವಿವಕ್ಷೆಯಾಲೇ ವಿಶೇಷಣಮಾತ್ರಪರಜ್ಞಳ್.

ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈಗಲಾದರೋ ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೋ? ಮಕಾರವಾಚ್ಯನು ತಚ್ಛಿರೀಕ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಆದರೆ, ಮಕಾರವಾಚ್ಯನು ಅಕಾರವಾಚ್ಯನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಇತ್ತಿರುಮನ್ಮತ್ತಿಲ್. - ಈ ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಕಾರಜ್ಞಳುಮ್ - ಪ್ರಣವದ ವಕಾರವೂ, ಬಹುವಚನವಿರುವದರಿಂದ ಸಖಂಡನಮಸ್ತಿನ ಮಕಾರವೂ ಸಹ, ನಾರಶಬ್ದಮುಮ್ - ಸಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ನಾರಶಬ್ದವೂ ಸಹ, ನಿಷ್ಕರ್ಷವಿವಕ್ಷೆಯಾಲೇ - ನಿಷ್ಕರ್ಷ ಪದಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ವಿಶೇಷಣಮಾತ್ರಪರಜ್ಞಳ್ - ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ವಿಶೇಷಗಳಾದ ಜೀವಾತ್ಮವರ್ಗವನ್ನೂ, ನಿತ್ಯವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಮಾತ್ರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಅರ್ಥವುಳ್ಳವುಗಳು; ಇದರಿಂದ ವಿಶೇಷ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪೂರ್ವರಕ್ಷವು ಈ ಪದಗಳು ತಚ್ಛಿರೀಕನಾಗಿ ವಿಶೇಷ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ ಅನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಿಂದ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿರುವ ಭಾವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ಅಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವಾಗುವದರಿಂದ ಮಕಾರಗಳೂ ನಾರಶಬ್ದವೂ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿರುವ ಭಾವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಶಬ್ದಗಳು ನಿಷ್ಕರ್ಷಕಗಳೆಂದೂ ಅನಿಷ್ಕರ್ಷಕಗಳೆಂದೂ ಎರಡು ವಿಧವು. ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬೋಧಿಸುವ ಗೋತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳು ನಿಷ್ಕರ್ಷಕಗಳು. ವಿಶೇಷ್ಯಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ಬೋಧಿಸುವ ಗೋ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳು ಅನಿಷ್ಕರ್ಷಕಗಳು. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಗೋ ಶಬ್ದವು, ಗೋತ್ರವನ್ನೂ, ಗೋ ಶರೀರವನ್ನೂ, ಅದಗಲ್ಲಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮವನ್ನೂ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ, ಅನಿಷ್ಕರ್ಷವು. ನಿಷ್ಕರ್ಷಕ ಪದಗಳು ನಿಯತ ನಿಷ್ಕರ್ಷಕಗಳೆಂದೂ ವೈವಕ್ಷಿಕ ನಿಷ್ಕರ್ಷಕಗಳೆಂದೂ ಎರಡು ವಿಧವು, ಹೇಗೆಂದರೆ? ನಿಯತನಿಷ್ಕರ್ಷಕಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ಗೋತ್ರವು, ಮನುಷ್ಯತ್ವವು; ಈ ಪದಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಯತವಾಗಿ ವಿಶೇಷಣವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಯಾದುದರಿಂದ ನಿಯತ ನಿಷ್ಕರ್ಷಕವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ವೈವಕ್ಷಿಕ ಇದ್ದಾಗ ನಿಷ್ಕರ್ಷಕಳಾಗಿ ಅನ್ಯಥಾ ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಇರುವುವು. ವೈವಕ್ಷಿಕ ನಿಷ್ಕರ್ಷಕವು, ಹೇಗೆಂದರೆ ಶುಕ್ಲ ಶಬ್ದದಹಾಗೆ, ಪಟಿಸ್ಯತುಕ್ಲಃ

ಮಕಾರವಾಚ್ಯ ಜೀವಸ್ಯ ಜ್ಞಾನತ್ವಾನಂದತ್ವಾಮಲತ್ವ ಸಮರ್ಥನಮ್

ಇವ್ಯಕ್ಷರಮ್ ವ್ಯಾಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೈ ಸ್ವಾರ್ತಾಲ "ಮನಜ್ಞಾನೇ" ಇತ್ಯಾದಿ ಧಾತುಕ್ಕಳಿಲೇ ನಿಷ್ಪನ್ನಮಾನ ಪದಮಾಗ್ನಿಯಾಲೇ (೧) "ಜ್ಞೋತ ಎಂದರೆ ಆಗ ಸೈವಕ್ಷಿಕ ನಿಷ್ಕರ್ಷಕವು ; ಶುಕ್ಲಃಪಟಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಣಮಾತ್ರ ವನ್ನು ಬೋಧಿಸದೆ ವಿಶೇಷ್ಯವಾದ ಪಟದವರೆಗೂ ಅರ್ಥವುಳ್ಳದುದಾದುದರಿಂದ ನಿಷ್ಕರ್ಷಕವಲ್ಲವು. ಇಲ್ಲಿ ಮಕಾರಗಳೂ ನಾರಶಬ್ದವೂ ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಣಭಾವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ; ಏನಾ ವಿಶೇಷ್ಯಭಾವಪದವಲ್ಲವೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ನಿಷ್ಕರ್ಷವಿವಕ್ಷೆಯಾಲೇ ವಿಶೇಷಣಮಾತ್ರ ಪರ ಜ್ಞಿಳ್ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಜ್ಞಾನತ್ವ, ಅನಂದತ್ವ, ಅಮಲತ್ವಗಳ ಸಮರ್ಥನೆಯು.

ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ, ವಿಶೇಷಣರೂಪರ ವೆಂದು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮೂಲಕವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- ಹಾಗೆಯೇ ಅಜೇತನಕ್ಕಿಂತ ಇದು ಹೇಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣವೆಂಬ ಭಾವವನ್ನೂ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ಇದು ಬೇರೆ ಯಾದ ಸ್ವರೂಪ ಉಳ್ಳದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನೂ, ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಪ್ರಥಮತಃ ಅತನು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನು, ಜ್ಞಾನ ಗುಣಕನು ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಜ್ಞಾನತ್ವವನ್ನು ಮಕಾರದ ಧಾತ್ವರ್ಥದ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇವ್ಯಕ್ಷರಮ್ - ಈ ಮಕಾರವು, ವ್ಯಾಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೈ ಸ್ವಾರ್ತಾಲ - ಅದು ವ್ಯಾಕರಣೀತ್ಯಾ ಹೇಗೆ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಯಿತು ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ, "ಮನಜ್ಞಾನೇ" ಇತ್ಯಾದಿಧಾತುಕ್ಕಳಿಲೇ - ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಧಾತುಗಳಿಂದ, ನಿಷ್ಪನ್ನಮಾನ - ಉಂಟಾದ, ಪದಮಾಗ್ನಿಯಾಲೇ - ಪದವಾದುದರಿಂದ, "ಜ್ಞೋತ ಏವ" ಎಂದರೆ ಅತಃ - ಆಕಾರಣ ದಿಂದಲೇ ಎಂದರೆ "ಅಥ ಯೋ ವೇದೇ ದಂ ಜಿಘ್ರಾಣೇ ತಿ ಸ ಆತ್ಮಾ" ಇತ್ಯಾ ದ್ಯನೇಕ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಸೂತ್ರವಾದ "ನಾತ್ಮಶ್ರುತೇಃ" ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಆತ್ಮಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆತ್ಮಾ - ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಬರೀ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರ ಸ್ವರೂಪನು ಮಾತ್ರವೇ ಆಲ್ಲವು, ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ ಜ್ಞಾ ಏವ ಜ್ಞಾತಾವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಾನೆ; ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಆಶ್ರಯನು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹಾಗೆಯೇ ಏಷ ಹಿ ದ್ರಷ್ಟಾ ಶ್ರೋತಾ, ಘ್ರಾತಾ, ರಸಯಿತಾ, ಮನ್ತಾ, ಬೋದ್ಧಾ ಕರ್ತಾ, ವಿಜ್ಞಾನಾತ್ಮಾಪುರುಷಃ" ಎಂಬ ಪ್ರಶೋಪನಿಸ

ಏವ" ಎಜ್ಞಾರ ವಧಿಕರಣತ್ವಿರ್ವಿಧಯೇ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನುಮಾಯಾ, "ಜ್ಞಾನ ಗುಣಕನುಮಾಯಾ, ಅಣುವಾನ ಜೀವಾತ್ಮಾವೈ ಶೋಲ್ವುಗಿರದು.

ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾಗಪ್ಪೊಂದುವಿಲೇ ಶೋನ್ವುಲುಮಾ, ಇವತ್ವಸ್ವರೂಪಮ್

ದ್ವಾಕ್ಯವೂ (೪. ೯) ಜ್ಞಾತಾ ಎಂಬುದನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ. 'ಎಜ್ಞಾರ' ಅಧಿಕರಣತ್ವಿರ್ವಿಧಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾದುದಾಗಿ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾಗಿ, ಜ್ಞಾನಗುಣಕನು ಮಾಯಾ - ಜ್ಞಾನ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಅಣುವಾನ - ಅಣುವಾಗಿರುವ, ಜೀವಾತ್ಮವನ್ನು, ಶೋಲ್ವುಗಿರದು - ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ವ್ಯಾವರ್ತಿಸಿ ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಣುವಾನ ಎಂಬ ಪದವು. "ವಿಷೋಣುರಾತ್ಮಾ" "ಮಾಲಾಗ್ರ ಶತಭಾಗಶ್ಯ" ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದಾಗಿ ಅಣುವು. ಜ್ಞೋತ ಏವ - ಎಂಬ ಸೂತ್ರದ ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರವಾದ "ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿ ಗತ್ಯಾಗತೀನಾಂ" ಎಂಬಲ್ಲಿ "ಅಣುಸ್ವರೂಪೋಜೀವಃ ತೇನ ಪ್ರದ್ಯೋತೇನ ಏವಾತ್ಮಾ ನಿಷ್ಕ್ರಾಂತಿ" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ದೇಹದಿಂದ ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನ ಹಾಗಿ ವಿಭವಾಗಿದ್ದರೆ ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿ, ಗತಿ, ಆಗತಿ, ಶಬ್ದಗಳೇ ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವು. ಇದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಅಣುವಾನ ಜೀವಾತ್ಮಾವೈ ಶೋಲ್ವುಗಿರದು ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಮನಃಜ್ಞಾನೇ ಇತ್ಯಾದಿ ಎಂಬಲ್ಲಿನ ಆದಿ ಪದದಿಂದ, "ಮನ್ ಆವಬೋಧನೇ", "ಮಸ ಪರಿಮಾಣೇ" ಎಂಬೃಥಾತುಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು; ಈ ಅರ್ಥಗಳಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಗುಣಕನು ಮತ್ತೂ ಅಣು ಪರಿಮಾಣನು ಎಂಬರ್ಥಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ, ಅದುದರಿಂದಲೇ ಅದಿ, ಪದ ಪ್ರಯೋಗವು ಇಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೆಂದೂ, ಜ್ಞಾನ ಗುಣಕನೆಂದೂ, ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ಸ್ವರೂಪವೂ, ವಿಶೇಷಣವೂ, ಎರಡೂ ಆಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಜ್ಞಾನಗುಣವೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಈ ವಿಶೇಷಣ ರೂಪ ಜ್ಞಾನವು ಅದ್ರವ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತರೀತ್ಯ ಇದೂ ದ್ರವ್ಯವೇ. ವಿಶೇಷಣವೂ ದ್ರವ್ಯವಾಗಿರಬಹುದಷ್ಟೇ.

"ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಮಯಿಸ್ತ್ವಾತ್ಮಾ" ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಯಾವಾಗ ಆತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೂ, ಜ್ಞಾನಗುಣಕನೂ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಆಗ ಆನಂದಸ್ವರೂಪತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಮುಂದಿನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. - ಅನುಕೂಲಜ್ಞಾನ ರೂಪವೇ ಸುಖವಾದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಸುಖರೂಪವಾದ ಆನಂದತ್ವವು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ - ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿ - ಈ ಮಕಾರವಾಚ್ಯ ಜೀವಾತ್ಮನು

ತ್ತದೆ. ಮುಕ್ತದಶೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಈ ಕರ್ಮೋಪಾಧಿಯು ತೊಲಗಿತೋ ಆಗ ಅದು ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾದ ವಿಭುವಾದ ನೈಜಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರುತಿಯು “ಸ್ವೇನರೂಪೇಣಾ ಭಿನ್ನದೃತೇ” (ಛಾಂ. ಉ. ೧೨. ೨) ತನ್ನ ನೈಜ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ; ಎಂದರೆ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳಾದ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಸತ್ಯ ಸಜ್ಜಲ್ಪತ್ವ, ಅಪಹತ ಪಾಪತ್ವಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅಂತಹ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಷುಕ್ತ ದಶೆಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನು ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುವನು. ಆದರೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲವು. ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಬೃಹತ್ವವಿರುವದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು. ಜೀವಾತ್ಮನಾದರೋ ಸ್ವರೂಪ ಬೃಹತ್ವವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಭಾವ ಬೃಹತ್ವಮಾತ್ರವೇ ಇರುವದರಿಂದ ಬರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನು. ಆದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಬ್ದವು ಈ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನಿಗೆ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೀತೆಯಲ್ಲೂ ಇತರ ಸ್ಥಲಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸುಂಟು. “ಬ್ರಹ್ಮಭೂತಃ ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮಾ ನಶೋಚತಿ ನಕಾಂಕ್ಷತಿ” (ಗೀ.೧೮-೫೪) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪರಾಂಬರಿಸಬಹುದು. ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರು “ಸರಸ್ವತೃ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋಪದೇಶಾತ್” (ಬಹ್ಮಸೂತ್ರ ೧. ೨. ೧) ಎಂಬುದರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ “ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನಶ್ಚ ನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಪಾರ್ಥೇಃ ಬೃಹತ್ಸಂಜಃ ವಿದ್ಯತೇ” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಈತನ ಗುಣರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ ವಿಭುವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಶ್ರುತಿಯು “ಸಜಾತನ್ಮಾಯ ಕಲ್ಪತೇ” ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ವೇದ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮ ಶ್ಲೋಕವೂ ಸಹ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳದ್ದು. “ಅವಿದ್ಯಾಕರ್ಮಸಂಜ್ಞಾನ್ಯಾತ್ಮತೀಯಾಶಕ್ತಿರಿಷ್ಯತೇ | ಯಯಾಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಾಶಕ್ತಿಸ್ಸಾನೇಷ್ಟಿತಾನ್ಮಪಸರ್ದಗಾ | ಸಂಸಾರತಾಪಾನಖಿಲಾ ನವಾಪೋತ್ಯತಿ ಸಂತರ್ತಾ” | ಈ ಅವಿದ್ಯಾರೂಪ ಕರ್ಮದಿಂದ ಈ ಜ್ಞಾನವು ಮರೆಸಲ್ಪಟ್ಟು ಸಮಸ್ತ ಸಂಸಾರ ತಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನು ಅನುಭವಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಮುಕ್ತದಶೆಯಲ್ಲಾದರೋ, ಹೇಗೆ ರತ್ನವನ್ನು ತೊಳೆಯುವದರಿಂದ, ಹೊಸದಾಗಿ ಯಾವ ಪ್ರಕಾಶವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗದೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಮರೆಸಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕಾಶವೇ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧದಿಂದಂಟಾದ ಹೇಯಗುಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಧ್ವಂಸವಾಗುವದರಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ, ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪತ್ವ, ಅಮಲತ್ವಾದಿಗಳು ತಾನಾಗಿಯೇ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತವೆ. ವಜ್ರವು ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದರ ತೇಜಸ್ಸು ಮರೆಸಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ದೇಹವೆಂಬ ಕೆಸರು ಯಾವಾಗ ತೊಳೆದು ಹೋಯಿತೋ, ಸ್ವಯಂ ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸಾದ ಈ ಆತ್ಮವು ವಿಭುವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಪ್ರಸರಣವು ಮರೆಸಿ ಹೋಗಿದ್ದುದು ಯಾವಾಗ ಉಂಟಾಯಿತೋ ಆಗ ಮಲವೆಲ್ಲಾ ಕಳೆದು

ಇಪ್ಪಡಿ ಪರಿಶುದ್ಧಮಾನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸ್ವರೂಪತ್ವೈಸ್ಪಾರ್ತಾಲ್ ಅಚೇತನಜ್ಞಿಳಿಲುಳ್ಳ ಜಡತ್ವಾದಿಗಳುಮ್ ಕಳಿನ್ನು ಸಂಸಾರದಶೈಯಿಲುಳ್ಳ ಕ್ಲೇಶಾದಿಗಳುಮ್ ಕಳಿನ್ನು ನಿರ್ಮಯಾಲೇ ಸ್ವರೂಪಧರ್ಮಜ್ಞಿಳಿರಂಡಿಲು ಮುಳ್ಳ ನಿರ್ಮಲತ್ವಮ್ ಅನುಸಂಹಿತಮಾಯಿತ್ತು.

ಹೋಗಿ ಅನುಲಕ್ಷವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು ಎಂಬ ಭಾವವು. “ಸರ್ವಂಹ ಪಶ್ಯಃ ಪಶ್ಯತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ, ಪಶ್ಯಃ - ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶಿಯು, ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆತನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿದವನು, ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿ, “ಸರ್ವಮಾಪ್ನೋತಿ ಸರ್ವಶಃ” ಸಜ್ಜಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದ ಬೇಕಾದ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಮಸ್ತಕಾಲದಲ್ಲೂ ಹೊಂದುವನು” ಎಂಬುದು.

ಆದುದರಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಜೀವಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಸ್ವಭಾವಗಳೆರಡೂ ಅನುಲವಾದುವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.— ಇಪ್ಪಡಿ ಪರಿಶುದ್ಧಮಾನ-ಹೀಗೆಮುಕ್ತದಶೆಯಲ್ಲಿ ದೇಹೋಪಾಧಿಯು ಕಳೆದು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕಸ್ವರೂಪತ್ವೈಸ್ಪಾರ್ತಾಲ್-ಈ ಜೀವಾತ್ಮನ ನೈಜವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ, ಅಚೇತನಜ್ಞಿಳಿಲುಳ್ಳ - ಅಚೇತನಗಳಲ್ಲಿರುವ, ಜಡತ್ವಾದಿಗಳಮ್ - ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯೂ, ಆದಿ ಪದದಿಂದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವಲ್ಲದೆ ಇರುವಿಕೆಯೂ ಸಹ, ಕಳಿನ್ನು - ತೊಲಗಿ, ಸಂಸಾರ ದಶೈಯಿಲುಳ್ಳ - ಬದ್ಧದಶೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಕ್ಲೇಶಾದಿಗಳುಮ್ - ದುಃಖಗಳೂ ಸಹ, ಕಳಿನ್ನು ನಿರ್ಮಯಾಲೇ - ತೊಲಗಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯುಂಟಾದುದರಿಂದ, ಸ್ವರೂಪ ಧರ್ಮಜ್ಞಿಳಿರಂಡಿಲುಮುಳ್ಳ - ಜೀವಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ ಧರ್ಮವೆರಡರಲ್ಲೂ ಇರುವ, ನಿರ್ಮಲತ್ವಮ್ - ಅನುಲಕ್ಷವು, ಹೇಯ ರಾಹಿತ್ಯವು, ಅನುಸಂಹಿತಮಾಯ್ತು - ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅನುಸಂಧೇಯವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಜಡತ್ವಾದಿ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಆದಿಪದದಿಂದ ಅಪಕ್ಷಯಾದಿ ಷಡ್ಭಾವ ವಿಚಾರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆಂದೂ, ಕ್ಲೇಶಾದಿಗಳುಮ್ ಎಂಬಲ್ಲಿನ ಆದಿಪದದಿಂದ ಅವಿವ್ಯಾ ಅಸ್ನೇಹ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆಂದು ಸಾರಸಂಗ್ರಹ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತ್ಯವು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಛಾಂದೋಗ್ಯದ ಪ್ರಜಾಪತಿ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತದಶೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು “ಅಪದತ ಸಾಕ್ಷಾ ವಿಜರೋವಿಮೃತ್ಯುಃ ವಿಚಿಕಿತ್ಸೋಽಪಿಸಾಸುಸ್ಸತ್ಯಕಾಮಸ್ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪಃ” (ಛಾಂ. ೮-೭) ಎಂದು ಎಲ್ಲಾ ವಿಧ ಹೇಯಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನಿರ್ಘಲನಾಗುವನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಈ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಚೇತನದ ಜಡತ್ವಾದಿಗಳೂ ಇಲ್ಲವು, ಬದ್ಧದಶೆಯಲ್ಲಿನ ಕ್ಲೇಶಗಳೂ

**ಪ್ರಣವೋಪದಿಷ್ಟಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಮೇವಾನುಸಂಧೇಯ ಮಿತಿ
ಸೂತ್ರೇಪಿ ಪ್ರೋಕ್ತಮ್**

ಇಂದ್ರ ಪರಶೇಷತೈಕರಸ ಪರಿಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪಮೇ ಮುಮುಕ್ಷುದತ್ತೈಯಿಲೇ ಯನುಸಂಧೇಯಮೆನ್ನು ಮಿಡಮ್" (೧) "ವ್ಯತಿರೇಕ ಸ್ತದ್ಭಾವ ಭಾವಿತ್ವಾನ್ನತೂಪಲಭಿವತ್" ಎಜ್ಜರ ಸೂತ್ರತ್ತಿಲೇ ಸಿದ್ಧಮ್.

ಇಲ್ಲವು, ಆದಿ ಪದದಿಂದ ಭ್ರಮ, ಅಜ್ಞಾನಾದಿಗಳೂ ಇಲ್ಲವು, ಅದುದರಿಂದ ಈತನು ಆಗ ಸ್ವರೂಪತಃ ಸ್ವಭಾವತಃ ಮಹತ್ವಾದ ಪರಿಶುದ್ಧನು, ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ ವಿಭವಾದ ಜ್ಞಾನಗುಣಕನಾಗಿಯೂ, ಹೀಗೆ ಜೀವಾತ್ಮನು "ನಿರ್ವಾಣಮಯ ಏವಾಯಮಾತ್ಮಾ ಜ್ಞಾನಮಯೋಽಮಲಃ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಸ್ವರೂಪತಃ ಮತ್ತು ಸ್ವಭಾವತಃ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾವಲನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. "ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥೋಪಿ ಪುರುಷೋನಾಜ್ಯತೇ ಪ್ರಾಕೃತೈರ್ಗುಣೈಃ" ಎಂದು ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೇ ಮಕಾರಮಚ್ಯ ಜೀವಾತ್ಮನು ಎಂದೂ ಇಂತವನೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರಿಗೇನೇ ಶೇಷಭೂತನು ಎಂಬುದು ಪ್ರಣವಾರ್ಥವೆಂದೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಶಾರೀರಕಸೂತ್ರದಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿತವೆಂದು ಮುಂದಿನ ಶಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅತ್ಮಸ್ವರೂಪವೇ ಚಿಂತಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದೇ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲೂ ಹೇಳಿರುವುದು.

ಬದ್ಧ ದಶೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಅತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಹೀಗಿದೆ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ ? ಅಥವಾ ಪ್ರಾಪ್ಯದಶೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಹೀಗಿದೆ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ ? ಎಂದು ವಿಕಲ್ಪಿಸಿದರೆ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ ಮುಂದೆ ಮುಕ್ತದಶೆಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ಯವಾದ ಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ಥಿತಿಯೇ ಧ್ಯಾನಾರ್ಥವೇ ಎನಾ ಈ ಹೇಯವಾಗಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂದ್ರ - ಈಗ ಪ್ರಣವದ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದಲೂ ತೋರಿಬರುವ, ಪರಶೇಷತೈಕರಸ ಪರಿಶುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪಮೇ - ಸಗಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿರುವಿಕೆಯೇ ಮುಖ್ಯಾನಂದವಾಗಿಯೂ ಹೇಯಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅತ್ಮಸ್ವರೂಪವೇ, ಮುಮುಕ್ಷು ದಶೆಯಿಲೇ - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾಗಿರುವ ದಶೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧೇಯ ವೆಂಬುವ ಸಂದರ್ಭವು "ವ್ಯತಿರೇಕಸ್ತದ್ಭಾವ ಭಾವಿತ್ವಾನ್ನತೂ

ಪಲಬ್ಧಿವತ್" ಎಜ್ಞರಸೂತ್ರತ್ತಿಲೇ ಎಂಬುವ ಶಾರೀರಕ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ, ಸಿದ್ಧಮ್ - ಸ್ಥಾಪಿತವು, ಈ ಸೂತ್ರಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಏನೆಂದರೆ ನೆ - ಬದ್ಧನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವು ಚಿತ್ತನೀಯವೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಸರಿಯಲ್ಲವು, ತು - ಅಪಿತು, ಮತ್ಯಾ ವದು ಚಿತ್ತನೀಯವು ಎಂದರೆ ಬದ್ಧಜೀವನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಪಹತ ಪಾಪತ್ವಾದಿ ರೂಪವಾದ ಯಾವ ವ್ಯತಿರೇಕವೆಂದರೆ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವುಂಟೋ, ಅಂತಹ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯ ದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಜೀವಸ್ವರೂಪವೇ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರೀರವೆಂದು ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು, ಏತಕ್ಕೇಂದರೆ ತದ್ಭಾವಭಾವಿತ್ವಾತ್, ತದ್ಭಾವ ವಸ್ಯ - ಆಪಹತ ಪಾಪತ್ವಾದಿ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಮುಕ್ತಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ, ಭಾವಿ ತ್ವಾತ್ - ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವವಿರುವುದರಿಂದ, ಯಥಾಕ್ರತುರಸ್ಮಿನ್ ಲೋಕೇ ಪುರುಷೋ ಭವತಿ ತಥೇತಃ ಪ್ರೇತ್ಯಭವತಿ - ಯಾವ ಭಗವದುಪಾಸಕನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಉಪಾಸಿಸುತ್ತಾನೋ, ಅಂತರ ಈ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೇಹಾವಸಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತಾನು ಚಿಂತಿಸಿದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಾನುಗುಣವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದು ವನು. ಈ ತತ್ಕ್ರತು ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ; ಹೇಗೆಂ ದರೆ ಉಪಲಬ್ಧಿವತ್-ಪರಮ ಪುರುಷನ ದಿವ್ಯ ಮಬ್ಬಳವಿಗ್ರಹದ ಉಪಾಸನೆಯು, ಅಂತಹ ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ, ಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಥಾವಸ್ಥಿತ ಪರಮಪುರುಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಅಂತಹ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನೇ ಹೇಗೆ ಉಪಾಸಿಸತಕ್ಕ ದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಯಥಾವಸ್ಥಿತ ಪರಶೇಷತೈಕರಸ ಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ, ಅಂತಹ ಆತ್ಮಾವಂದೇ ಅನುಸಂಧಾನವೆಂದರೆ ಧ್ಯಾನಮಾಡತಕ್ಕ ದ್ದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಆದುದರಿಂದ "ಪರಶೇಷತೈಕರಸ ಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂ ಪವನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಅಂತಹ ಪ್ರಾಪ್ಯವೇ ಸಿದ್ಧಿಸಬೇಕಾದುದರಿಂದ ತತ್ಕ್ರತುನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಕಾರ ಅಂತಹ ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನೇ ಉಪಾಸಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಭಕ್ತ್ಯು ಪಾಯಾನುಷ್ಠಾತೃವಿಗೆ ಈಚಿತ್ತನವೂ ಅವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದ ಇದುಗೀತಾ ೬ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪ್ರಸತ್ತ್ಯುಪಾಯಾನುಷ್ಠಾತೃವಿಗೂ ಅಂತಹ ಪರಶೇಷತೈಕರಸಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಅನುಸಂಧೇಯವೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಯಥಾವಸ್ಥಿತ ಆತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಅಂತಹ ಅನು ಸಂಧಾನವು ಭರನ್ಯಾಸನಿಷ್ಠನಿಗೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳಿ, "ಚತುರ್ವಿಧಾ ಭಜಂತೀ ಮಾಂ" ಎಂಬಲ್ಲಿ, ಕೋರುವ ಫಲಬೇಧದಿಂದ ಉಪಾಸಕರು ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿ, ಅವರ ಉಪಾಸನ ಪ್ರಕಾರ ಬೇಧವು ಹೇಗೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಭರನ್ಯಾಸ ದಲ್ಲೂ ಫಲಭೇದದಿಂದ ಆತ್ಮಾನುಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳು ತ್ತಾರೆ—ಇವನುಕ್ಕು - ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿ ನಿಷ್ಠನಿಗೂ, ಮುಮುಕ್ಷುದಶೆಯಿಲ್ -

ಇವನುಳ್ಳ ಮುವುಟ್ಟು ದಶೆಯಿಲ್ ಫಲದಶಾನುಸಂಧಾನಮ್ ಫಲಾ ಪೇಕ್ಷೈಕ್ಯುರುಪ್ಪಾಮ್. ಪುರುಷಾರ್ಥ ಭೇದಜ್ಞಳುಕ್ಕೀಡಾಗ ವನುಸನ್ನೇಯಾ ಕಾರಜ್ಞಳ್ ವೇರುಪಟ್ಟಿರುಕ್ಕು ಮೆನ್ನುಮಿಡಮ್ ಶ್ರೀಗೀತೆಯಿಲ್ ಅಷ್ಟಮಾ ಧ್ಯಾಯತ್ತಿಲುಮ್ ಭಾಷ್ಯದಿಗಳಿಲುಮ್ ಸುವ್ಯಕ್ತಮ್.

ಮೋಕ್ಷಾವೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ದಶೆಯಲ್ಲಿ ಫಲದಶಾನುಸಂಧಾನಮ್ - ಫಲದಶೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಸ್ವರೂಪಾನುಸಂಧಾನವು, ಫಲಾಪೇಕ್ಷೈಕ್ಯು - ಫಲಕಾಮನೆಗೆ ಉರುಪ್ಪಾಮ್ - ಅನುಗುಣವಾಡದಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷೇತರ ಫಲಕಾಮನೆಯಿಂದ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾದರೆ, ಆಗ ಅನುಸಂಧಾನದಲ್ಲೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟೆಂಬುದಕ್ಕೆ, ಉಪಾಸನಾರೂಪೋಪಾಯದಲ್ಲೂ ಫಲಕಾಮನಾಭೇದದಿಂದ ಉಪಾಸನೆಯ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಭೇದ ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, — ಪುರುಷಾರ್ಥಭೇದಜ್ಞಳುಕ್ಕೀಡಾಗ - ಐಶ್ವರ್ಯ ಕೈವಲ್ಯ, ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭೇದಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ, ಅನುಸಂಧೇಯಾ ಕಾರಜ್ಞಳ್ ಅನುಸಂಧಾನ ಪ್ರಕಾರಗಳು, ವೇರುಪಟ್ಟಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿವೆ, ಎನ್ನುಮಿಡಮ್ - ಎಂಬುವ ಸಂದರ್ಭವು, ಪ್ರಕರಣವು, ಶ್ರೀ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಮಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲೂ, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲೂ, ಸುವ್ಯಕ್ತಮ್ - ಸುಸ್ಪಷ್ಟವು. ಈ ವಾಕ್ಯವು ಶ್ರೀ ಯಾಮುನಮುನಿಗಳ ಗೀತಾರ್ಥ ಸಬ್ಬಹದ “ಐಶ್ವರ್ಯಾಕ್ಷರ ಯಾಥಾತ್ಮ್ಯಭಗವತ್ಪರಣಾರ್ಥಿನಾಮ್ | ನೇದ್ಯೋಪಾದೇಯ ಭಾವಾನಾಮಷ್ಟಮೇ ಭೇದ ಉಚ್ಯತೇ” ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—ಚತುರ್ವಿಧಾ ಭಜಂತೇ ಮಾಂ ಜನಾಸ್ಸುಕೈಶಿನೋರ್ಜುನ | ಆರೋ ಜಿಜ್ಞಾಸುರರ್ಥಾರ್ಥೀ ಜ್ಞಾನೀಚ ಭರತರ್ಷಭ” (ಗೀ. ೭-೧೬) ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸಕರಾದ ಭಕ್ತರು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಆರನು ಐಹಿಕವಾಗಿ ಇದ್ದುದನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅದೇ ಪುನಃ ಬೇಕೆಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವವನು; ಆರ್ಥಾರ್ಥಿಯು ಇಲ್ಲದಿರುವ ಇಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ತರಗತಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಅವೇಕ್ಷಿಸುವರಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಐಶ್ವರ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು. ಜಿಜ್ಞಾಸುಪುಷ್ಕರಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೈವಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವವನು. ಜ್ಞಾನಿಯು, ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನವೇಕ್ಷಿಸಿ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರುವವನು. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ವರನ್ನು ಮೂರಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ “ತ್ರಯಾಣಾಂ ಉಪಾಸನ ಪ್ರಕಾರ ಭೇದಂ

ನಕ್ತುಮ್ನಾಪಕ್ರಮತೇ" ಎಂದು ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರು. ಅನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗಯುಕ್ತೇನ" (ಗೀ. ೮-೮) ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅವತಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶ್ಲೋಕ ಮತ್ತು "ಕವಿಂವುರಾಣಂ" "ಪ್ರಯಾಣಕಾಲೇ" (ಗೀ. ೮-೯, ೧೦) ಎಂಬೀ ಮೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಭೋಕ್ತೃತ್ವವಸ್ಥೆಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದ ಅನುಸಂಧೇಯವಾದುದು ; ಜಿಜ್ಞಾಸುವಿಗಾದರೋ "ಯದಕ್ಷರಂ ನೇದವಿದಃ" (ಗೀ. ೮-೧೧) "ಸರ್ವದ್ವಾರಾಣಿ ಸಂಯಮ್ಯ" (ಗೀ. ೮-೧೨) ಓಮಿತೈಕಾಕ್ಷರಂ ಬ್ರಹ್ಮ" (ಗೀ. ೮-೧೩) ಎಂಬೀ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಕೈವಲ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿವಿಯುಕ್ತಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ; ಅನಂತರ "ಅನನ್ಯಚೇತಾಸ್ತತಃ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ; ಮತ್ತು "ಅಧಿಯಜ್ಞೋಹಮೇವಾತ್ರ" (ಗೀ. ೮-೪) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿ ಪರಮವುರುಷನು ಉಪಾಸ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಉಪಾಸನದಲ್ಲಿ ಆಕಾರ ಭೇದವು ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಭರನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಫಲವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಅತ್ಮನಿಗೆ ಭೋಕ್ತೃತ್ವವಸ್ಥೆಯು ಅನುಸಂಧೇಯವು ; ಕೈವಲ್ಯಾರ್ಥಿಯಾದರೆ ಪ್ರಕೃತಿವಿಯುಕ್ತ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಅನುಸಂಧೇಯವು ; ಪರಮವುರುಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಪರಶೇಷತೈಕರಸರೂಪ ಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ೭೧೫ ರಲ್ಲಿ ನಾವರು ನನ್ನನ್ನು "ನ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ "ಚತುರ್ವಿಧಾ ಭಜಂತೇ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದಲೂ ಪ್ರಪದನಭಜನ ಶಬ್ದಗಳು ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವದರಿಂದ ಶರಣಾಗತಿಯು ಎರಡು ಉಪಾಯಗಳಿಗೂ ಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಉಪಾಯಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಶ್ರೀ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಭಾಷ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲೂ ಇವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ — ಭೂಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ "ಬ್ರಹ್ಮದೃಷ್ಟಿ ರುತ್ಕರ್ಷಾತ್" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಭೋಕ್ತೃತ್ವಾಕಾರವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದರಿಂದ ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ ಅಭ್ಯುದಯಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ. ಪಂಚಾಗ್ನಿವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರಾಮಿಯಾದ ಸ್ವಾತ್ಮಾವಿನ ಧ್ಯಾನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಅಪಹತ ಪಾಪತ್ವಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕ ಸ್ವಾನುಭವವು ಅನುಸಂಧೇಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪರಶೇಷತೈಕರಸ ಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಸಂಧಾನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅನುಸಂಧೇಯ ಆಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು. ಭಾಷ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲದ್ದು ಎಂಬಲ್ಲಿನ ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಇತರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರ

ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನತ್ವಾನಂದತ್ವಾನುಲತ್ವಾದಿಕಂ ಸರ್ವಾತ್ಮ ಸಾಧಾರಣನಿತ್ಯಾದ್.

ಜೀವಭೇದಮ್ ಪ್ರಮಾಣಿಕಮಾಗ್ನಿಯಾಲ, ಇತ್ಯುತೀಯಾಕ್ಷರಂ
(೧) “ನಾತ್ಮಾಶ್ರುತೇಃ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿೞ್ ಪೋಲೀ ಜಾತ್ಯೈಕತ್ವಪರಮ್.

ಗಳಾದ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣ ಭಾಗವತ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವು.

ಈಗ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ಶೇಷತ್ವ, ಜ್ಞಾನತ್ವ, ಅನಂದತ್ವ ಅನುಲತ್ವಗಳು
ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಾತ್ಮರುಗಳಿಗೂ ಸಾಧಾರಣವಾದುವು.

ಮಹಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನು ಜ್ಞಾನಾ
ನಂದಾನುಲತ್ವಗಳುಳ್ಳ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಗಳುಳ್ಳವನು, ಅಣುಸ್ವರೂಪನು, ಎಂದು
ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದೇನೋ ಸರಿಯೇ. ಆದರೆ ಮಹಾರವು ಏಕವಚನಾಂತ
ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. “ನಿತ್ಯೋನಿತ್ಯಾನಾಂ ಚೇತನಶ್ಚೇತನಾನಾಂ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು
ಜೀವಾತ್ಮರು ಅನೇಕರೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲಾ? ಮೇಲಿನ ಉಪಪಾದನೆಯಪ್ರಕಾರ
ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಾತ್ಮರು ಒಂದೆಯೇ? ಅಥವಾ ಎಲ್ಲಾ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದರೂ
ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವತಃ ಎಲ್ಲಾ ಒಂದೆಯೇ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ, ಮಹಾರದ ಏಕ
ವಚನವು ಜಾತ್ಯೈಕವಚನವೆಂದೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಸೂತ್ರದಲ್ಲೂ ಪ್ರಯೋಗ ಉಂ
ಟೆಂದೂ, ಐಕ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ವಿರುದ್ಧಾಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದೂ, ತಿಳಿಸು
ತ್ತಾರೆ. ಜೀವಭೇದಮ್-ಜೀವಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದವು, ಪ್ರಮಾಣಿಕ
ಮಾಗ್ನಿಯಾಲೀ - ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರು
ವದರಿಂದ, ಇತ್ಯುತೀಯಾಕ್ಷರಂ - ಪ್ರಣವದ ಈ ಮೂರನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ
ಮಹಾರವು “ನಾತ್ಮಾಶ್ರುತೇಃ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿೞ್ ಪೋಲೀ - ಎಂಬ ಶಾರೀರಕ
ಸೂತ್ರವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವಹಾಗಿ. ಜಾತ್ಯೈಕತ್ವಪರಮ್ -
ಜಾತ್ಯೈಕವಚನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ನಾತ್ಮಾಶ್ರುತೇಃ
ಎಂಬ ಸೂತ್ರಾರ್ಥವೇನೆಂದರೆ. - ಹಿಂದಿನ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಿತಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವೇ
ಬೇರೆಯಾಗುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಕಾರ್ಯತ್ವವುಂಟೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿ, ಈ ಆತ್ಮಾಧಿ
ಕರಣದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತಾದ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವಿಹಾರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಸ್ವಭಾವ
ವಿಕಾರರೂಪ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಕಾರ್ಯತ್ವ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, ಈ
“ನಾತ್ಮಾಶ್ರುತೇಃ ನಿತ್ಯತ್ವಾಚ್ಚತಾಭ್ಯಃ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.
ನಾತ್ಮಾ - ಆತ್ಮನಿಗೇನು ಉತ್ಪತ್ತಿ ಯುಂಟೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ,

ನಾತ್ಮಾ - ಆತ್ಮಾವಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮೊದಲಾದವು ಇಲ್ಲವು; ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರುತೇಃ -
 “ನಜಾಯತೇ ಮ್ರಿಯತೇನಾ ವಿಪಶ್ಚಿತ್” ಜೀವಾತ್ಮನು ಹುಟ್ಟುವದೂ
 ಸಾಯುವದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ; (ಕಠ. ೨.೧೮) ತಾಭ್ಯಃ
 ನಿತ್ಯತ್ವಾಚ್ಚ - “ಅಜೋನಿತ್ಯಃ” “ನಿತ್ಯೋನಿತ್ಯಾನಾಂ” ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗಳ
 ಮೂಲಕ ಜೀವಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ನಿತ್ಯತ್ವವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಸಹ. ಈ
 ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೀವಭೇದಂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿಯಾಲೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ;
 ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವೆಂದರೆ “ನಿತ್ಯಾನಾಂಬದೂನಾಂ ಚೇತನಾನಾಂ ನಿತ್ಯಃ
 ಏಕಶ್ಚೇತನಃ ಕಾಮಾರ್ವಿದಧಾತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಚೇತನರು ಬಹುವಾದವ
 ರೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವು. ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ
 ಪದಂ ಸದಾ ಪಶ್ಯಂತಿ ಸೂರಯಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬದ್ಧವ್ಯತಿರಿಕ್ತದೇಶೆಯಲ್ಲೂ, ಸೂರಯಃ
 ಎಂಬ ಬಹುವಚನವಿರುವದರಿಂದಲೂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವು. ಸ್ಮೃತಿ ವಾಕ್ಯವು
 ಹಾಗೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. “ತೋ ಯೇನ ಜೀರ್ವಾನ್ಯಸಸರ್ವ ಭೂಮ್ಯಾಂ” (ಮನು,
 ಹಾಗೆಯೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲೂ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನನು
 ಸ್ಥಿಸಿದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ವಾಕ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ “ನಶ್ವೇವಾ ಹಂ ಜುತು ನಾಸಂ
 ನತ್ತಂ ನೇ ಮೇ ಜನಾಧಿಸಾಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಹಂ, ತ್ವಂ, ಇಮೇ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗ
 ಗಳಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ ಭೇದವನ್ನೂ, ಜೀವಾತ್ಮರ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದವನ್ನೂ
 ಜೀವಾತ್ಮರುಗಳ ಬಹುತ್ವವನ್ನೂ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದು
 ಕಡೆಯಲ್ಲೂ “ಇದಂಜ್ಞಾನ ಮುಸಾರಿತ್ರ ಮಮಸಾಧರ್ಮಮಾಗತಾಃ |
 ಸರ್ಗೇಪಿ ನೋಪಜಾಯಂತೇ ಪ್ರಳಯೇ ವಸ್ಯಥನ್ವಿಚ” ಎಂದು ಮುಕ್ತದೇಶೆಯಲ್ಲೂ
 ಬಹುವಚನವಿರುವದರಿಂದ, ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವದರಿಂದಲೇ
 ಜೀವಭೇದಂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿಯಾಲೇ” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವೆಂದು
 ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಮಕಾರವು ಜೀವವಾಚಕವಾದರೂ ತಾನು ಶೇಷಭೂತನು ಎಂಬ
 ಅನುಸಂಧಾನವು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮೇಲಿನ ಪ್ರಣವದ ಉಪಪಾದನೆಯಿಂದ ಜ್ಞಾನತತ್ತ್ವ, ಆನಂದತತ್ತ್ವ, ಅನುಲ
 ತ್ವಾದಿಗಳಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಜೀವನು ಅಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ
 ಶ್ರಿಯಃಪತಿಗೇನೆ ಶೇಷಭೂತನು ಎಂದು ಹೀಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತೇ
 ವಿನಾ, ಅಂತಹ ಅನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಪ್ರಣವವು ಬೋಧಿಸಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ? ಅಂತಹ
 ಅನುಸಂಧಾನವು ಅವಶ್ಯಕವಲ್ಲವೇ? ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಅಹಂ ಎಂದು ಇಟ್ಟು
 ಕೊಂಡರೆ, ಈ ಅನುಸಂಧಾನವು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲದಿ

ಮಕಾರಸ್ಯ ಜೀವಪರತ್ವೇ ಸ್ವಶೇಷತ್ವಾನುಸಂಧಾನಂ ದ್ವಿನಿಧೇನ
ಸಿದ್ಧೃತೀತ್ಯಾಹ.

ಇಪ್ಪಡಿ ಜೀವತತ್ವತ್ವೈಯಲ್ಲಾಮ್ ಇಜ್ಜು (೧) “ದಾಸಭೂತಾಸ್ಸೌತ
ಸ್ವರ್ದೇಹ್ಯಾತ್ಮಾನಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ” ಎಂಗಿರಪಡಿಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯೇನ ಭಗವ
ಚ್ಛೇಷಮಾಗಚ್ಛೊನ್ನಾಲಾಮ್ ಅದಿಲೇ ತಾನುಮ್ ಅಂತರ್ಗತನಾಗೈಯಾಲೇ
“ಅತೋಹ ಮಪಿತೇದಾಸಃ” ಎನ್ನುಮ್ ಅನುಸಂಧಾನಮ್ ಸಿದ್ಧಿಕ್ಕಿರದು.

ರುವ ಪದವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವದು ನ್ಯಾಯವೋ? ಎಂದರೆ ಈಶ್ವರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿನ
ಕ್ರಮವೇ ಇಲ್ಲಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ರುದ್ರನು ಸಾಮಾನ್ಯ
ವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಜೀವಾತ್ಮರೆಲ್ಲಾ ದಾಸಭೂತರೆಂದು ಹೇಳಿ, “ಅದುದರಿಂದ
ನಾನೂ ಸಹ ನಿನಗೆ ದಾಸನು” ಎಂದು ಪರಮ ಪುರುಷನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳು
ವದರಿಂದ, ಈ ಅನುಸಂಧಾನವು ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದೂ ಮುಂದಿನ
ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇಪ್ಪಡಿ - ಈಗನಾವು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳಿದರೀತಿ
ಯಲ್ಲಿ, ಜೀವತತ್ವತ್ವೈ ಎಲ್ಲಾಮ್ - ಜೀವವರ್ಗವನ್ನೆಲ್ಲಾ, ಇಜ್ಜು - ಈ ಪ್ರಾಣ
ವದ ಮಕಾರಾರ್ಥ ಬೋಧದಲ್ಲಿ, “ದಾಸಭೂತಾಃ” ಇತ್ಯಾದಿ, ಸ್ವರ್ದೇಹ್ಯಾತ್ಮಾನಃ -
ಸಮಸ್ತರಾದ ಜೀವಾತ್ಮರೂ, ಸ್ವತಃ - ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿ ತಾವಾಗಿಯೇ, ದಾಸ
ಭೂತಾಃ - ಶೇಷ ಭೂತರು” ಎಜ್ಜುರ ಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದಾಗಿ.
ಸಾಮಾನ್ಯೇನ ಭಗವಚ್ಛೇಷಮಾಗಚ್ಛೊನ್ನಾಲಾಮ್ - ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಗ
ವಂತನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತರೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ, ಅದಿಲೇ - ಆ ಜೀವವರ್ಗದಲ್ಲೇ, ಆ
ಆತ್ಮರಲ್ಲೇ, ತಾನುಮ್ ಅಂತರ್ಭೂತನಾಗೈಯಾಲೇ-ತಾನೂ ಸೇರಿದವನಾದುದ
ರಿಂದ, ಮುಂದೆ “ಅತೋಹ ಮಪಿತೇ ದಾಸ ಇತಿ ಮತ್ವಾ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್”
ಎಂದು ಉತ್ತರಾರ್ಥವಿರುವದರಿಂದ, ಆಕಾರಣದಿಂದಲೇ ನಾನೂ ಸಹ ನಿನಗೆ
ದಾಸಭೂತನೆಂದು ತಿಳಿದವನಾಗಿ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆಂಬುದು ರುದ್ರವಾಕ್ಯದ
ಲ್ಲಿರುವ, ಅನುಸಂಧಾನಂ ಸಿದ್ಧಿಕ್ಕಿರದು - ಅನುಸಂಧಾನವು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ.
“ದಾಸಭೂತಾಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ದಾಸಭೂತರೆಂದು
ಹೇಳಿ ಮುಂದೆ “ಅತೋಹಮಪಿತೇ ದಾಸಃ” ಅದುದರಿಂದ ನಾನೂ ಕೂಡ
ನಿನಗೆ ದಾಸನೆಂಬ ಅರ್ಥವು ಹೇಗೆ ತೋರಿಬಂದು ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ,
ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವದ ಮಕಾರಾರ್ಥವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜೀವವರ್ಗವೆಲ್ಲಾ
ಆಕಾರವಾಚ್ಯನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂದು ಅರ್ಥವಾದರೂ, ಅರ್ಥವಾಗಿ ಮಕಾರ

ಇಜ್ಞ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನಮಮ್, ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾಭಿನಾನ ನಿವೃತ್ತ್ಯಾದಿಗಳಮ್, ಉಪಾಯ ವಿಶೇಷಪರಿಗ್ರಹಮಮ್, ಫಲಭೂತಶೇಷವೃತ್ತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೈಯಮ್, ತನಕ್ಕುಪ್ಪಿರಕ್ಕಿರದಾಗ್ಯೆಯಾಲೇ ತನ್ನೈಪ್ರಧಾನಮಾಗ ಕಾಟ್ಟಿನೇಣ್ಡುಗೈಯಾಲ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರತ್ರಕ್ಕು ವಿಶೇಷ್ಯಪದಮಾಗ

ವಾಚ್ಯನಾದ ನಾನೂ ಅಕಾರವಾಚ್ಯನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂದು ತೋರಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೇಲಿನ ರುವ್ರವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಸ ಶಬ್ದದಿಂದ ಶೇಷತ್ವವೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. “ದಾಸತ್ವಂ ಬಲಾಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನಾರ್ಹತ್ವಂ ನಿಗದ್ಯತೇ” ಎಂಬುದರ ಪ್ರಕಾರ ದಾಸತ್ವವೆಂದರೆ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನದ ಅರ್ಹತೆಯೇ; ಇದು ಹಿಂದೆಯೂ ಉಪಪಾದಿತವು ೩೦೫ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ತೋರಬೇಕೆಂಬ ಅನೇಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಹಾರಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಅದು ತೋರಿಬಂದು ಅನುಸಂಧಾನವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂದು ಮುಂದಿನವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಅನುಸಂಧಾನವು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಹೇತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಯೋಜನಾಂತಗಳಿರುವದರಿಂದಲೇ ಅನುಸಂಧಾನದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಇಜ್ಞ-ಈ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ, (೧) ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನಮಮ್ - ತಾನು ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಶೇಷಭೂತನೆಂದು ಪ್ರಣವದಿಂದ ಮುಟ್ಟುವ ಜ್ಞಾನವೂ, (೨) ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾಭಿನಾನ ನಿವೃತ್ತ್ಯಾದಿಗಳಮ್ - ಯಾವಾಗ ತಾನು ಸದಾ ಸಹಜವಾದ ಶೇಷಭೂತನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವು ಉಂಟಾಯಿತೋ, ಆಗ ತನಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಉಂಟೆಂಬ ಅಭಿಮಾನ ನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳೂ, ಇಲ್ಲಿ ಅದಿಪದದಿಂದ ಇತರ ಶೇಷತ್ವಾಭಿನಾನದ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮುಂದೆ ನಮಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ನಮಃ ನ ಎಂಬ ಸಖಂಡ ನಮಸ್ಸಿನ ಅರ್ಥದಲ್ಲಾದರೂ ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾಭಿನಾನದನಿವೃತ್ತಿಯು ತೋರಿರುತ್ತದೆ; ಅದನ್ನು ಈ ಪ್ರಣವದಲ್ಲೇ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂಬ ಭಾವವು. ಹಾಗೆಯೇ (೩) ಉಪಾಯ ವಿಶೇಷ ಪರಿಗ್ರಹಮಮ್ - ಉಪಾಯ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರಪದಸಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸೋಣವು, ಇದು ಮುಂದೆ ಸಖಂಡ ನಮಸ್ಸಿನಿಂದ ತೋರಿರುತ್ತದೆ, (೪) ಫಲಭೂತಶೇಷವೃತ್ತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೈಯಮ್ - ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿನ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದಲಾಗಲಿ, ಅಕಾರದ ಲುಪ್ತಚತುರ್ಥಿಯಿಂದಲಾಗಲಿ ತೋರಿರುವ ಶೇಷಭೂತನಿಗೆ ಫಲರೂಪವಾದ ಶೇಷವೃತ್ತಿ ಎಂದರೆ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವನೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ, ಈ ಅರ್ಥವು ಪ್ರಣವದಲ್ಲೂ ತೋರಿರುತ್ತದೆ, ಇವು ನಾಲ್ಕು ತನಕ್ಕುಪ್ಪಿರಕ್ಕಿರದಾಗ್ಯೆಯಾಲ-ತನಗೆ ಉಂಟುಗುತ್ತದೆಯಾದುದರಿಂದ, ತನ್ನೈ

“ಅಹಂ” ಶಬ್ದತ್ರೈ ಅಧ್ಯಾಹರಿತ್ವನ್ವಯಮಾಗರದೇನ್ಮನ್ ಶಿಲ ಆಚಾರ್ಯರಂಗಳ್ ಶೋಲ್ಲವಂಗಳ್.

ಅಪ್ಪೋದಮ್ ಪ್ರಣವವಿವರಣಮಾನ (೧) “ಮಮನಾಥಯದ್ವಿಯೋ ಸ್ವಹಂ” ಸಕಲಂ ತದ್ವಿತ್ತವೈವಮಾಧವ | ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂ ಪಡಿಯೇ ಗುಣ

ಪ್ರಧಾನಮಾಗಕಾಟ್ಟಿ ನೇಣ್ಡುಗೈಯಾಲೇ - ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವ ತನ್ನನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದ, ತ್ರಿವಿಧಾಕ್ಷರತ್ವಕ್ಕು - ಮೂರನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ ಮಕಾರಕ್ಕೆ; ವಿಶೇಷ್ಯಪದಮಾಗ - ವಿಶೇಷ್ಯ ಪದವಾಗಿ, ಅಹಂ ಶಬ್ದತ್ರೈ ಅಧ್ಯಾಹರಿತ್ವ - ಅಹಂ ಶಬ್ದವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ಅನ್ವಯಮಾಗರದೇನ್ಮನ್ - ಸಮಂಜಸವಾದ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಶಿಲ ಆಚಾರ್ಯರಂಗಳ್ - ಕೆಲವು ಆಚಾರ್ಯರಂಗಳು, ಶೋಲ್ಲವಂಗಳ್-ಹೇಳುವರು. ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಅಹಂ - ನಾನು ಅಕಾರವಾಚ್ಯನಿಗೇನೆ ಶೇಷಿಯು ಎಂಬು ಅಹಂ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಧ್ಯಾಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಅನುಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ಸರಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಮಕಾರವನ್ನು ವಿಶೇಷಣವನ್ನಾಗಿಯೂ ಅಹಂ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಶೇಷ್ಯವಾಗಿಯೂ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ಆಗ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಹೇಗೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಜ್ಞಾನಧರ್ಮಯುಕ್ತನಾದ ಅಹಂ-ನಾನು ಎಂಬದಾಗಿ.

ಹಿಂದೆ ಮಕಾರಾರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಾಗಲೇ “ಜೀವನೈ ಮುನ್ನಿ ಟ್ಟುಕ್ಕೊಂಡು ಉತ್ತಮಾನ ಶೇಷತ್ವಕ್ಕು ಆಶ್ರಿತಮಾನ ಸರ್ವತ್ರೈಯುಮ್ ಉಪಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕಿರದು” ಮಕಾರವು ಜೀವನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಾಗಲೇ ಉಪಲಕ್ಷ್ಯಣರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಶೇಷಭೂತವಾದ ಅಚಿತ್ತು ವೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಈಗ ಮಕಾರವನ್ನು ಅಹಂ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿಯೂ ಕೆಲವರು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೇನೇ ಸೇರಿದ ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿ ಶೇಷಭೂತವಾಗಿರುವುದೂ ಕೂಡ, ಉಪಲಕ್ಷ್ಯಣ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಕಾರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುವಾಗ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನವೂಲಕ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಅಪ್ಪೋದಮ್ - ಯಾವಾಗ ಮಕಾರವು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನು ಎಂಬ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಅಹಂ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸಬ್ಬಟ್ಟಿತೋ ಆಗ, ಪ್ರಣವ ವಿವರಣವಾದ “ಮಮನಾಥಯದ್ವಿಯೋ ಸ್ವಹಂ” ಎಂದು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂ ಪಡಿಯೇ-ಇವೇ ವೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಎಂದರೆ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ

ಜ್ಞಂ ಪ್ರಧಾನಾನುವರ್ತಿಗಳನ್ನಿರನ್ಯಾಯತ್ತಾಲೇ, ತನಕ್ಕೇ ಶೇಷಮಾನ ಗುಣಾದಿಗಳಮ್ ಉಪಲಕ್ಷಿತಜ್ಞಂ.

ಶೇಷಭೂತನೆಂದು ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಈತನಿಗೆ ಸೇರಿದವೆಲ್ಲವೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಹೆಗೆ ಶೇಷಭೂತವೋ, ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ, “ಗುಣ ಜ್ಞಂ ಪ್ರಧಾನಾನುವರ್ತಿಗಳ” - “ವಿಶೇಷಣಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಶೇಷ್ಯವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಯೇ ಇರುವುವು”, ಎಜ್ಜರ ನ್ಯಾಯತ್ತಾಲೇ - ಎಂಬುವ ನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಕಾರ, ತನಕ್ಕೇ ಶೇಷಮಾನ - ತನಗೆ ಶೇಷವಾದ, ಗುಣಾದಿಗಳುಂ - ವಿಶೇಷಣಗಳೂ ಸಹ, ಉಪಲಕ್ಷಿತಜ್ಞಂ - ಶೇಷಭೂತಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಯಾವಾಗ ತಾನು ಶೇಷಭೂತನೋ ಹಾಗೆಯೇ ತನಗೆ ಸೇರಿದವೆಲ್ಲವೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತವೆಂದು ಉಪಲಕ್ಷಣ ರೀತ್ಯಾ ಭಾವಿಸಬಹುದೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ “ಮಮನಾಥ ಯದಸ್ತಿಯೋಸ್ಯಹಂ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಸಾಜ್ಜಿ ಪ್ರಪದನಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ೧೦೮೩-೧೦೮೫ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ. ಮಮ ನಾಥ ಎಂಬ ಪದಗಳಲ್ಲೇ ತಾನು ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಅರ್ಥವು ಸುವ್ಯಕ್ತವು. ಯದಸ್ತಿ ಎಂಬುದರಿಂದ ತನಗೆ ಶೇಷಭೂತಗಳಾದ ಗುಣವಿಗ್ರಹಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಬ್ಬವು. ದೇಹಾದಿಗಳಿಂದ ಸೇರಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣನೆಂದು ಯೋಸ್ಯಹಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ತವೈವ ಮಾಧವ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಕಾರ ಉತಾರಾರ್ಥಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಹೇಗೆಂದರೆ ತನ ಎಂಬುದರಿಂದ ಸರ್ವಕಾರಣ ಭೂತನಾಗಿ, ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾಗಿ ಸರ್ವರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾಗಿರುವ ಅಕಾರಾರ್ಥವು ಬೋಧಿತವು, ಮಾಧವ ಶಬ್ದದಿಂದ ಅಕಾರದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿತ್ವವು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಪ್ರಣವನಿವರಣೆ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಯದಸ್ತಿಯೋಸ್ಯಹಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಅತ್ಮಾ ಆತ್ಮೀಯ ಎಲ್ಲವೂ ಆತನಿಗೇ ಶೇಷಭೂತವೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಆತನ ಸ್ವಂ; ಅದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆತನು ಸ್ವಾಮಿಯು. ಯಾವಾಗ ಆತ್ಮನು ಶೇಷಭೂತನೆಂಬುದು ಸ್ಥಾಪಿತವೋ, ಆತನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತವಾದ ವೆಲ್ಲವೂ ಶೇಷಭೂತಗಳೇ, ಇದು “ಗುಣಗಳು ಪ್ರಧಾನವನ್ನು ಅನುವರ್ತಿಸಿವೆ” ಎಂಬ ನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಕಾರ ಸಿದ್ಧವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಅಹಂ ಎಂಬ ಇಲ್ಲದ ಪದವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಹಾರಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಾನೂ ತನಗೆ ಸೇರಿದವೆಲ್ಲವೂ ಆತನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತವೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನಕ್ಕಿಂತ, ಇಲ್ಲದ ಪದವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಹಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದ ಹಾಗೆ, ಮಕಾರಕ್ಕೆನೇ ಅಹ

ನೇರೇ ಶಿಲನಾಚಾರ್ಯರಾಗಳ್ ಅಸ್ತಚ್ಛಬ್ದತ್ತಿಲಾವ್ಯಂಜನಮಾತ್ರಮಾನ ಮಕಾರತ್ತೈ ಎಡುತ್ತು ಛಾಂದಸಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಲೇ ಪೂರೋತ್ತರಭಾಗ ಜ್ಞಳ್ ಲೋಪಿತ್ತು ನಿರ್ಮಿದಮಾಯ್ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಂ ಪಾನೇ ಅಹಮರ್ಥತ್ತೈ ಕಾಟ್ಟಿಗಿರದೆನ್ಮಮ್ ಯೋಜಿಸ್ಪಾರಗಳ್.

ಪರಮಾತ್ಮಾವುಕ್ಕು ಆತ್ಮಹವಿಸ್ಸೈ ಸಮರ್ಪಿಕ್ಕ ವಿಧಿಕ್ಕಿರ ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಲ ಯಿಲೇ ಪ್ರಣವತ್ತೈ ಮನ್ತ್ರಮಾಗ ಮೋದ ಗೈಯಾಲೇ ಇದು ಅನುಷ್ಠೇ

ಮರ್ಥವೂ ಸೇರಿದುದಾಗಿ, ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ವ್ಯಾಕರಣ ರೀತ್ಯಾ ಉಪಪಾದಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸಿ, ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ನೇರೇ ಶಿಲ ಆಚಾರ್ಯರಾಗಳ್ - ಬೇರೇ ಕೆಲವು ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು, “ಅಸ್ತ” ಚ್ಛಬ್ದತ್ತಿಲ್ - ಅಸ್ತತ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ, ವ್ಯಂಜನ ಮಾತ್ರ ಮಾನ - ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಂಜನಮಾತ್ರವಾದ ಮಕಾರವನ್ನು, ಎಡುತ್ತು - ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಬ್ಬೀಕರಿಸಿ, ಛಾಂದಸಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಲೇ ಪೂರೋತ್ತರ ಭಾಗಜ್ಞಳ್ಳಿಲೋಪಿತ್ತು - ಬಹುಳಃ ಛಾಂದಸೀ ಎಂಬ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಪೂರ್ದಭಾಗ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಭಾಗಗಳನ್ನು ಲೋಪಿಸಿ, ನಿರ್ಮಿದಮಾಯ್ - ಮ್ ಎಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆವೆಂದುದರಿಂದ, ಈ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಂತಾನೇ - ಹೀಗೆ ಈ ಮೂರನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ ಮಕಾರವೆ, ಅಹಮರ್ಥತ್ತೈ - ಅಸ್ತಚ್ಛಬ್ದದಿಂದ ಬಂದ ರೂಪವಾದುದರಿಂದ ಅಹಂ ನಾನು ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು, ಕಾಟ್ಟಿಗಿರದು - ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆಂದೇ, ಯೋಜಿಸ್ಪಾರಗಳ್ - ವ್ಯತ್ಯತ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಹೇಳುವರು. ಛಾಂದಸ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಪೂರೋತ್ತರಾಂತಗಳು ಅಸ್ತತ್ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಲೋಪಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವಜೀಕಾದರೆ ಸಾರ ವಿನರಣೆ ಯವರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಅನುಲೋಕಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಅಸ್ತಚ್ಛಬ್ದದಿಂದ ಬಂದುದು ಈ ಮಕಾರವು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ, ಶೇಷತ್ತರೇನೋ ಕೂಡುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ, ಅನಂದಕ್ಕೂ, ಅವಲತ್ತೂ, ಮೊದಲಾದ ಅರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೋ ? ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಆತ್ಮಾವಿಗಿ ಸನ್ನೈ ಭಾಸಮಾನತ್ವ ರೂಪ ಪ್ರಕೃತ್ತ್ವ ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಉಂಟೆಂಬುದು ಅರ್ಥ ವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿ, ಹೀಗೆ ಈ ಎರಡುವಿಧ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡ ನೆಯ ಸಲದ ಯೋಜನೆಯೇ ಉತ್ತಮವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಮಾತ್ಮಾ ವುಕ್ಕು - ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ, ಆತ್ಮಹವಿಸ್ಸೈ ಸಮರ್ಪಿಕ್ಕ ವಿಧಿಕ್ಕಿರ ನ್ಯಾಸ ವಿದ್ಯೆಯಿಲೇ - ಆತ್ಮಾವೆಂಬ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ವಿಧಿಸಿರುವ ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ, ಇದು ಎಲ್ಲಿ ? ಎಂದರೆ “ಓ ಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ, ಏತ

ಯಾರ್ಥ ಪ್ರಕಾಶಕಮಾಗ್ನಿಕ್ಕಾಗ್ನಿ ವಿದಿಲೇ ಪರಾವರಾತ್ಮ ವಿಷಯಮಾನ
ವಾಚಕಾಂಶ ಮಪೇಕ್ಷಿತಮಾಣಾಲ್, ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರತ್ತಾಲೇ ಪ್ರಥಮಾ
ಕ್ಷರ ಮುದ್ದೇಶ್ಯಕಾರಕತ್ವೈ ಚ್ಛೊಲ್ಲುಗ್ನಿಯಾಲೂಮ್, ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರಂ
ಅನ್ಯಾರ್ಥಮಾಗ್ನಿಯಾಲೂಮ್, ಪಾರಿಶೇಷ್ಯತ್ತಾಲೇ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಂ ಸಮ
ರ್ಪಣೀಯಮಾನ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮ ಹವಿಸ್ಸೈಕ್ಕಾಟ್ಟಿವೇಣ್ಣಿಯದಾಲ್, ಇವ್ವ
ಕ್ಷರತ್ತುಕ್ಕು "ಅಹಂ" ಎನ್ನು ಪೊರುಳಾಗ್ನಿ ಮಿಗುವುಮುಚಿತಮ್.

ದ್ವೈಮಹೋಪನಿಷದಂ, ದೇವಾನಾಂ ಗುಹ್ಯಂ, ಯವಿವಂ ನೇದ, ಬ್ರಹ್ಮಣೋ
ಮಹಿಮಾನಮಾಪ್ನೋತಿ" ಎಂದು ತೈತ್ತರೀಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆ
ಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಣವತ್ತೈ ಮತ್ತೆಮಾಹ ಓದುಗ್ನಿಯಾಲೇ - ಪ್ರಣವನ್ನೇ ಆತ್ಮ
ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣರೂಪ ಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಶ್ರುತಿಯು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವದರಿಂದಲೂ,
ಇದು - ಈ ಪ್ರಣವ ಮಂತ್ರವು, ಅನುಷ್ಠೇಯಾರ್ಥ ಪ್ರಕಾಶಕ ಮಾಗ್ನಿ
ಕ್ಕಾಗ್ನಿ - ಪ್ರಾನದಿಂದ ನಮಗೆ ತೋರುವ ಅರ್ಥವು ಬರೀ ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನಮಾ
ತ್ರವೇ ಎಂದಲ್ಲವೆ, ಅದು ಅನುಷ್ಠಾನಾರ್ಥವನ್ನೂ, ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಈ
ಜೀವಾತ್ಮರೂಪ ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣರೂಪ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವದ
ಕ್ಕಾಗಿ, ಇದಿಲೇ - ಈ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ, ಪರವರಾತ್ಮವಿಷಯಮಾನವಾಚಕಾಂಶಂ-
ಪರಾತ್ಮನಾದ ಪರಮವುರುಷನೂ, ಅವರಾತ್ಮ - ಆತನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾದ
ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಅಂಶಗಳು, ಅಪೇಕ್ಷಿತಮಾಣಾಲ್ - ಅವಶ್ಯಕವಾ
ಗಿದ್ದಸಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರುತ್ವಾಲೇ - ಈ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳು ಯಾವ
ಯಾವುವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ನುಸರಿಸಿ, ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಂ-
ಮೊದಲನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ ಅಕಾರವು, ಉದ್ದೇಶ್ಯಕಾರಕತ್ವೈ - ಆತ್ಮ ಹವಿಸ್ಸ
ಮರ್ಪಣವು ಯಾರ ಉದ್ದೇಶ್ಯವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಸರತತ್ವನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಬೋಧಿ
ಸುವ ಪದವನ್ನು, ಚ್ಛೊಲ್ಲುಗ್ನಿಯಾಲೂ - ಹೇಳುವದರಿಂದಲೂ, ಮಧ್ಯಮಾ
ಕ್ಷರಂ ಅನ್ಯಾರ್ಥಮಾಗ್ನಿಯಾಲೂಮ್ - ಈ ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರವು ಈ ಸರತತ್ವವ
ನ್ನಾಗಲಿ ಅವರ ತತ್ವವನ್ನಾಗಿ ಬೋಧಿಸದೆ ಅವಧಾರಣಾರ್ಥದಿಂದ ಅನ್ಯಯೋಗ
ವ್ಯವಜ್ಞೇದವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಅರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಪಾರಿಶೇಷ
ತ್ವಾಲೇ - ಹೀಗೆ ಅಕಾರ ಉಕಾರ ಬೇರೆ ಅರ್ಥಗಳುಳ್ಳವಾಗಿ, ಮಿಕ್ಕಿದ್ದು ಮಹಾರ
ವಾದುದರಿಂದ, ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಂ - ಈ ಮೂರನೆಯ ಅಕ್ಷರವು, ಸಮರ್ಪಣೀ
ಯಮಾನ ಪತ್ಯಗಾತ್ಮಹವಿಸ್ಸೈ - ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಜೀವಾತ್ಮ
ಹವಿಸ್ಸನ್ನು. ಕಾಟ್ಟಿವೇಣ್ಣಿಯದಾಲ್ - ತೋರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಇವ್ವ
ಕ್ಷರತ್ತುಕ್ಕು - ಈ ಮಹಾರಕ್ತೆ, ಅಹಮ್ ಎನ್ನು ಪೊರುಳಾಗ್ನಿ - ಅಹಂ ಎಂಬ

ಅಗ್ನಿಯಾಲೇ ಯಿರೇ ಭಟ್ಟರ್ ಇಜ್ಜಿತ್ತ ಪ್ರಣವತ್ತುಕ್ಕು (೧) "ಅಕಾರಾರ್ಥಾಯೈವ ಸ್ವಮಹಮ್" ಎನ್ನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್ ಪಣ್ಣತ್ತು.

ಅರ್ಥವೆಂದು ಎರಡನೆಯ ಸಲ ಹೇಳಿದ ಅಚಾರ್ಯರುಗಳ ಅರ್ಥವೇ, ಮಿಗವು ಮುಚಿತಮ್ - ತುಂಬಾ ಯೋಗ್ಯವಾದುದು. ಈ ವಾಕ್ಯದ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಇಷ್ಟೇ- ತೃತ್ತರೀಯ ಶ್ರುತಿಯು "ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ" ಎಂದು ವಿಧಿಸಿರುವದರಿಂದ, ಓಂ ಎಂಬ ಪ್ರಣವವು ಮಹಾರವಾಚ್ಯ ಜೀವನು ಅಕಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನಬೋಧಕ ಮಂತ್ರ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು. "ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ" ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ಓಂ ಎಂಬುದು ಶೇಷಭೂತನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನೆಂಬ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಶೇಷಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಮಂತ್ರವೂ ಎಂದೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶ್ಯ ದೇವತೆಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೂ, ಸಮರ್ಪಣೆಗೆ ಅರ್ಹನಾದ ಜೀವಾತ್ಮಹವಿಸ್ಸಾದ ತಾನೂ, ಹೀಗೆ ಎರಡೂ, ಓಂ ಎಂಬ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಅಕಾರವು ಉದ್ದೇಶ್ಯ ದೇವತಾ ವಾಚಕವಾದ ಪದವು ; ಉಕಾರವು ಈ ಎರಡ ಅರ್ಥವೂ ಅಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಯೋಗವ್ಯವಹೇದವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಅವಧಾರಣವಾಯಿತು ; ಇನ್ನು ಮಿಕ್ಕಿದುದು ಮಹಾರವು ಒಂದೇ. ಅದು ಸತ್ಯಗಾತ್ಮನಾದ ತನ್ನನ್ನೇ ಅವಶ್ಯ ಬೋಧಿಸಲೇ ಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅಹಂ ಎಂಬ ಅರ್ಥವುಳ್ಳದು, ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸುವದೇ ತುಂಬಾ ಉಚಿತವಾದ ಅರ್ಥವೆಂಬ ಭಾವವು. "ಓಂ" ಇತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ - ನೀನು ನಿನ್ನ ಆತ್ಮಾನನ್ನು ಓಂ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂಬುದು ಮಂತ್ರವಾದುದರಿಂದ ಓಂ ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವು "ನಾನು ಅಕಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ನಿನಗೇ ಶೇಷಭೂತನಾದುದರಿಂದ ನಿನಗೇನೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿರುತ್ತೇನೆ" ಎಂದೇ ಆಗಬೇಕೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಮುಂದೆ ಇದು ವಾದಮೂಲಕ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಅರ್ಥವಲ್ಲವು. ಹಿರಿಯರಾಗಿ ಅಭಿಯುಕ್ತರಾದ ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರ ಅರ್ಥವಾದುದರಿಂದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಬಂದುದು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಅರ್ಥವು ಪರಮಗ್ರಾಹ್ಯವೆಂದು ಅನರದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ—ಅಗ್ನಿಯಾಲೇಯಿರಿ - ಹೀಗೆ ಮಹಾರಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಣೆಯ ಹವಿಸ್ಸಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಹಂ ಎಂಬರ್ಥವೇ ತುಂಬಾ ಉಚಿತವಾದುದರಿಂದ ಲ್ಲವೇ, ಭಟ್ಟರ್ - ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರು, ಇಜ್ಜಿತ್ತಪ್ರಣವತ್ತುಕ್ಕು - ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಪ್ರಣವಕ್ಕೆ, ಅಕಾರಾರ್ಥಾಯೈವ ಸ್ವಮಹಮ್, ಅಹಂ - ನಾನು ಅಕಾರಾರ್ಥಾಯೈವ - ಅಕಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ಶ್ರೀ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವೇನೇ, ಸ್ವಂ -

ಶೇಷಭೂತನು, ಆತನ ಸ್ವತ್ತು ಎಂಬ ಭಾವವು" ಎನ್ನು - ಎಂದು, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಪಣ್ಣಿತ್ತು - ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದುದು. ಈ ಪೂರಾ ಶ್ಲೋಕವು ಯಾವು ದೆಂದರೆ—“ಆಕಾರಾರ್ಥಾಯೈವ ಸ್ವಮಹ ಮಥನುಹ್ಯಂ ನ ನಿವಹಾ ನಕಾಣಾಂ ನಿತ್ಯಾನಾ ಮಯನನಿತಿ ಸಾರಾಯಣಪದಮ್ | ಯನ್ಮೈಹಾಸ್ತ್ಯ ಕಾಲಂ ಸಕಲಮಪಿ ಸರ್ವತ್ರ ಸಕಲಾಸ್ವವಸ್ಥಾ ಸ್ವಾನಿಶ್ಚುರ್ಮಮ ಸಹಜ ಕೈಚ್ಛುರ್ಯ ವಿಧಯಃ ||” ಈ ಅಷ್ಟಶ್ಲೋಕಿಯ ಪ್ರಥಮ ಶ್ಲೋಕದ ಉತ್ತರಾರ್ಥ ವಾದ “ಉಕಾರೋಽನನ್ಯಾರ್ಥಂ ನಿಯಮಯತಿ ಸಂಬಂಧ ಮನಯೋಸ್ತ ಯಾಸಾರಸ್ತ್ಯಾತ್ಮಾ ಪ್ರಣವಮಿವ ಮರ್ಥಂ ಸಮದೀಶತ್” ಎಂಬುದರಿಂದ ಮೂಲವಾಚ್ಯನು ಆಕಾರ ವಾಚ್ಯನಿಗೇ ಶೇಷಭೂತನೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ಅಹಂ ಎಂಬರ್ಥವು ಬೋಧಿತವಾಗುವದರಿಂದ ಈ ಸಾರಾ ಯಣ ಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವ ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಉಪಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ—ಅಹಂ - ಮಹಾರವಾಚ್ಯ ಸಾದ ನಾನು, ಆಕಾರಾರ್ಥಾಯೈವ-ಆಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಶ್ರಿಯಃ ಪತಿಗೇನೇ ಅನ ನ್ಯಾರ್ಥ ಶೇಷಭೂತನು. ಇದೇ ಪ್ರಣವಾರ್ಥದ ಅನುವಾದವು, ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಚಾರ್ಯರುಗಳು, ಈ ಅಹಂ - ಶಬ್ದವು ಅಸ್ಮಚ್ಛಬ್ದದ ಮುಖ್ಯ ಹ್ಯಂಜನವಾದ ಮ ಕಾರದಿಂದ ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೇ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಉದಾಹೃತವು, ಅಹಂ ಮಹ್ಯಂನ - ನನಗೆ ಶೇಷಭೂತನು ನಾನಲ್ಲವು, ಇದು ನಮಃ ಎಂಬ ಸಖಂಡ ನಮಸ್ಸಿನಾರ್ಥವು, ಮುಂದೆ ಸಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಪದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ, ಇದು ಪ್ರಕೃತಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವು, ಮುಂದೆ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಮುಂದೆ ನಮಶ್ಚಬ್ದಾರ್ಥವು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ; ನಮಶ್ಚಬ್ದದಿಂದ ತಾನು ತನಗೆ ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವು, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇನೇ ಶೇಷನು.

ಇದುವರೆಗೂ ಪ್ರಣವಾರ್ಥವು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮುಂದಕ್ಕೆ ಮೂಲಮುಕ್ತದ ಎರಡನೆಯ ಪದವಾದ ನಮ ಶ್ಚಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.—ನಮಃ ಎಂಬ ತಬ್ದವನ್ನು ಅಖಂಡವಾಗಿಯೂ ಸಖಂಡವಾಗಿಯೂ ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಸಖಂಡವಾದಾಗ ನ, ಮಃ ಎಂಬದಾಗಿ ಮಃ ನ ಎಂದರ್ಥ ಹೇಳಬಹುದು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ, ಮ ಕಾರವು ಜೀವಾತ್ಮ ಪರ ವೆಂದೂ, ಮಃ ಎಂಬ ಪದವು. ಪಶ್ಚಿಮಕ ವಚನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಮಮ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ, ನಮಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ನಮಮ ಎಂದರ್ಥವಾಗಿ, ನನ್ನ ದಲ್ಲವು ಎಂಬರ್ಥ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ, ಹೀಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡುವದರಿಂದ ಓಂ ನಮಃ ಎಂಬೀ ಎರಡು ಪದಗಳಿಂದ ತೋರುವ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ—“ಜ್ಞಾನ

ಅಥ ನಮಶ್ಚಬ್ಧಾರ್ಥಃ ; ನಮಸಾ ಸ್ವಶೇಷತ್ವನಿಷೇದಃ.

ಇಪ್ಪಡಿಯೇ ನಮಸ್ಸಿಲ್ ಮಕಾರಂ ಮೂನ್ರತ್ತೊರು ಪ್ರಕಾರತ್ತಾಲೇ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮಾವೈ ಚ್ಚೊಲ್ಲುಗಿರದು. ಇದು ಸ್ವಶೇಷತ್ವನಿಷೇಧತ್ರಯಂ ತಮಾಗ್ನಿಯಾಲಮ್, ನಕಾರಮ್ ನಿಷೇಧತ್ರೈ ಚ್ಚೊಲ್ಲುಗ್ನಿಯಾಲಮ್, “ನಮಮ” ಎಸದಾಯಿತ್ತು.

ತ್ವಾನಂದತ್ವಾನುಲತ್ವಗಳಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿರುವ ಸಹಜಶೇಷನಾದ ನಾನು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗ್ನಿಜಗತ್ಕಾರಣನಾಗಿ ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇನೇ ಸಮರ್ಪಣೆಯನೇ ವಿನಾ, ನಾನು ನನಗಲ್ಲವು” ಎಂಬರ್ಥವೆಂದು ಮುಂದೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇಪ್ಪಡಿಯೇ - ಪ್ರಣವದ ಮಕಾರವು ಹೇಗೆ ಅಹಮರ್ಥವುಳ್ಳ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ, ನಮಸ್ಸಿಲ್ - ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಎರಡನೆಯ ಪದವಾದ ನಮಶ್ಚಬ್ಧದಲ್ಲಿ, ಮೂನ್ರತ್ತೊರು ಪ್ರಕಾರತ್ತಾಲೇ - ಹಿಂದೆ ನಾವು ಉಪಸಾದಿಸಿ ಹೇಳಿದಮೂರು ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವಿಧದಿಂದ, ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮಾವೈ - ಅಹಂ ಎಂದು ತನಗೆ ತಾನೇ ತೋರುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಚ್ಚೊಲ್ಲುಗಿರದು - ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರಗಳು ಯಾವುವೆಂಬುದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸುವೆವು.—(೧) ಮಕಾರವು ಜಾತ್ಯೇಕವಚನವೆಂದು ಅದರಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಆಂತರ್ಗತನೆಂದು ಭಾವಿಸೋಣವು, (೨) ಅಹಂ ಶಬ್ದ ಅಧ್ಯಾಹಾರದಿಂದ ಮಕಾರವನ್ನು ಅಹಂ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಭಾವಿಸೋಣವು, (೩) ಅಸ್ಮತ್ ಶಬ್ದದ ಪೂರ್ವಾಪರ ಲೋಪಗಳಿಂದ ಮ್ ಎಂಬ ವ್ಯಂಜನವು ನಿಂತಿತೆಂದು ಭಾವಿಸೋಣವು, ಹೀಗೆ ಮೂನ್ರತ್ತೊರು ಪ್ರಕಾರತ್ತಾಲೇ-ಈ ಮೂರುವಿಧ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು ಅಜ್ಞೇಕರಿಸಿದರೂ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮವೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗಾದನಂತರ, ನಮಃ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಖಂಡ ನಮಸ್ಸಾಗಿ ಭವಿಸಿ ಎರಡು ಪದಗಳಾದರೆ ನ, ಮಃ ಎಂದಾಯಿತು. ಮ್ ಎಂಬುದು ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಪ್ರಥಮಾಂತಪದವು, ಇದರ ಸ್ವಸ್ತಿಯು ಮಃ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಅಸ್ಮಚ್ಚಬ್ಧದ ಸ್ವರ್ಥವುಳ್ಳದಾದುದರಿಂದ ನಮಮ್ ಎಂದರ್ಥವುಳ್ಳದಾಯಿತು. ಆಗ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ—ಈ ಶೇಷಭೂತನಾದ ನಾನು ಅಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಶೇಷಿಗೆ ವಿನಾ, ನನಗಲ್ಲವು ಎಂಬರ್ಥವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು ಮುಂದಿನವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು - ಈ ನಮಃ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಮಃ ಎಂಬ ಪದವು, ಸ್ವಶೇಷ ನಿಷೇಧತ್ರಯಂ ತಮಾಗ್ನಿಯಾಲಮ್ - ಸ್ವಶೇಷ ನಿಷೇಧ ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವದರಿಂದಲೂ, ನಕಾರಮ್ ನಿಷೇಧತ್ರೈ ಚ್ಚೊಲ್ಲುಗ್ನಿ

ನಿಷೇಧತ್ತಿಲ್ ಆದರಾತಿಶಯಂ ತೋತ್ತು ಗೈಕ್ಕಾಗ “ನಜ್” ಮುನ್ನೇ ಕಿಡಕ್ಕಿ ರದು ; ಇದು (೧) “ದೃಷ್ಟಾ ಸೀತಾ” ಎನ್ನು ಮಾಪ್ಪೋಲೇ ಯಿರುಕ್ಕಿರದು.

ಯಾಲಮ್ - ನಕಾರವು ನಿಷೇಧಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವದರಿಂದಲೂ, ನಮಃ ಎಂದರೆ ನಮಮ ಎನ್ನುದಾಯಿತ್ತು - ನನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಂ ತಾಯಿತು. ಶ್ರೀ ಯಾಮುನಮುನಿಗಳು “ಮಮ ನಾಥಯದಸ್ತಿಯೋಸ್ಮ್ಯಹಂ ಸಕಲಂ ತದ್ಧಿ ತವೈವ ಮಾಧವ” (ಸ್ತೋ. ೫೩) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ನನ್ನ ಆತ್ಮವೂ ನಿನ್ನದೇ ವಿನಾ ನನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದಲ್ಲವು, ನಿನಗೇನೇ ಶೇಷ ಭೂತವಾದುದು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ರವರೂ “ಎನದಾವಿಯು ಮುನದೇ” ಎಂದು ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ

ಆಗಲಿ, ಈ ಜೀವಾತ್ಮಾ ತನ್ನದಲ್ಲವು, ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಉಂಟಾಗ ಬೇಕಾದರೆ ಮಮನ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಃ ನೆ ಎಂದಲ್ಲನೇ ಮಂತ್ರವು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು, ನಮಃ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತಮುಖೇನ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ನಿಷೇಧತ್ತಿಲ್ - ಪರ ಮಾತ್ಮನ ಸ್ವತ್ತಾದ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಸ್ವತ್ತಲ್ಲವೆಂದು ನಿಷೇಧಿಸಿ ಹೇಳುವದ ರಲ್ಲಿ, ಆದರಾತಿಶಯಂತೋತ್ತು ಗೈಕ್ಕಾಗ-ಆದರಾತಿಶಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವದ ಕ್ಕಾಗಿ, ನಜ್-ನೆ ಎಂಬ ಪದವು, ಮುನ್ನೇ ಕಿಡಕ್ಕಿರದು - ಮಃ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದು - ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವದು, “ದೃಷ್ಟಾ ಸೀತಾ” ಎನ್ನು ಮಾಪ್ಪೋಲೇ - ಕಾಣಲ್ಪಟ್ಟಳು ಸೀತೆಯು, ಎಂದು ಅಂಜನೇಯನು ಹೇಗೆ ಆದ ರಾತಿಶಯದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೋ ಹಾಗೆ, ಇರುಕ್ಕಿರದು- ಇರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಅಂಜನೇಯನು ಸೀತಾದೃಷ್ಟಾ ಎಂದು ಹೇಳದೆ, ದೃಷ್ಟಾಸೀತಾ ಎಂದು ಹೇಗೆ ಆದರಾತಿಶಯದಿಂದ ಖೇದವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಈ ಆತ್ಮವು ತನ್ನದಲ್ಲವೆಂದು ನಿಷೇಧಿಸಿ ಹೇಳುವದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನೆ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳಿ, ಅನಂತರ ಮಃ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಹೇಳಿತು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಸೀತಾ ದೃಷ್ಟಾ ಎಂದು ಹೇಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿ, ಸೀತಾ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಸೀತೆಯು ಏನಾದಳೋ ಎಂಬ ಕಾತರವು ಪೂರಾ ಕೇಳುವವರಿಗೂ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಹಾ ಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಮಃ ಎಂದರೆ ಮಮ ಎಂದು ಮೊದಲು ಹೇಳಿದರೆ, ಈ ಆತ್ಮತನ್ನದೇ ಎಂದೇನಾದರೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹಬಾರದಿರು ವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದಾದರೂ ಆಗಬಹುದು. ಈ ಅರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಅಂಜನೇಯನು ಹೇಗೆ

ಇಮ್ಮಕಾರತ್ತಿಲ್ ಪಷ್ಠಿಯಾನದು ಸಂಬಂಧಸಾಮಾನ್ಯಮುಖತ್ತಾಲೇ ಉಚಿತ ಸಂಬಂಧ ವಿಶೇಷತ್ವೈ ವಿವಕ್ಷಿಕ್ತಿರದು.

ಇವ್ಯಭಿಪ್ರಾಯತ್ತಾಲೇಯಿರೇ ಭಟ್ಟಿರುಮಾ, (೨) ಅಥಮಹ್ಯಂನ

ತನ್ನ ಆದರಾತಿಶಯ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಗೆ ದೃಷ್ಟಾ ಸೀತಾ ಎಂದು ಹೇಳಿದನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನ ಆದರಾತಿಶಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸುವವೇ ಯುಕ್ತವಾದುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಭಯವಾಗಲಿ ಶಜ್ಜಾವಾಗಲಿ ಉಂಟಾಗುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ.

ಹಿಂದೆ ನಮಃ ಎಂಬಲ್ಲಿನ ಮಃ ಎಂಬುದು ಪಷ್ಠೀ ವಿಭಕ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಎಂತಹ ಪಷ್ಠೀ ವಿಭಕ್ತಿ ಯೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇಮ್ಮಕಾರತ್ತಿಲ್ - ಈ ಮಕಾರದ, ಪಷ್ಠಿಯಾನದು - ಪಷ್ಠಿಯಾದುದು, ಸಂಬಂಧ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮುಖತ್ತಾಲೇ - ಸಂಬಂಧ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪಷ್ಠಿಯ ಮೂಲಕ, ಉಚಿತ ಸಂಬಂಧ ವಿಶೇಷತ್ವೈ - ತನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು, ವಿವಕ್ಷಿಕ್ತಿರದು - ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತದೆ ? ಎಂದರೆ, ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇ ಶಿಷ್ಯಭೂತನೆಂಬ ಶೇಷ ಶೇಷ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ತನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯು, ತಾನು ಆತನ ಸ್ವ, ಹೀಗೆ ಸ್ವಸ್ವಾಮಿಭಾವ ಸಂಬಂಧವು. "ಸ್ವತ್ವಮಾತ್ಮನಿ ಸಂಜಾತಂ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಿಸ್ಥಿತಮ್" ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧೇಯವು; ಇದರಿಂದ ಆತನೇ ತನಗೆ ರಕ್ಷಕನು, ತಾನು ರಕ್ಷ್ಯವಸ್ತುವು ಎಂಬ ರಕ್ಷಕ ರಕ್ಷ್ಯ ಸಂಬಂಧವು ಇಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ.

ಮುಂದೆ ಈ ಸಂಬಂಧವನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರು ಈ ನಮಃ ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವಾಗಿ "ಅಥ ಮಹ್ಯಂ ನ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇವ್ಯಭಿಪ್ರಾಯತ್ತಾಲೇಯಿರೇ - ನಮಃ ಎಂಬ ಪದವು ನ, ಮಃ ಎಂದಾಗಿ ನಮಃ ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳದು ಎಂಬುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೇ, ಭಟ್ಟಿರುಮಾ - ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರೂ, ಅಥ - ಅನಂತರ, ಅಕಾರಾರ್ಥಾಯೈವ ಸ್ವಮಹಂ ಎಂದು ಪ್ರಣವಾರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ ನಂತರ, ಮಹ್ಯಂನ - ನನಗೋ ಸ್ವರ ನಾನಲ್ಲವೆಂದು, ನಮಃ ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವಾಗಿ, ಎನ್ನದು - ಎಂದು ಹೇಳಿದುದು ಈ ಅಷ್ಟಶ್ಲೋಕೀಯ ೩ನೆಯ ಶ್ಲೋಕವು ಯಾವುದೆಂದರೆ—

“ಅಕಾರಾರ್ಥಾಯೈವ ಸ್ವಮಹ ಮಥಮಹ್ಯಂ ನ ನಿವಹಾ |

ನರಾಣಾಂ ನಿತ್ಯಾನಾ ಮಯನ ಮಿತಿ ನಾರಾಯಣಪದಮಾ |

ಯ ಮಾಸಾಸ್ಥೈಕಾಲಂ ಸಕಲ ಮಪಿ ಸರ್ಮತ್ರ ಸಕಲಾ |

ಸ್ವನಸ್ಥಾ ಸ್ವಾವಿಸ್ಕುರ್ಮನು ಸಹಜಕೈಚ್ಛಿರೈ ವಿಧಯಃ || ೩ ||

ಅಹಂ - ಸಹಜದಾಸಭೂತನಾದ ನಾನು, ಅಕಾರಾರ್ಥಾಯೈವ -
ಅಕಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಯಃ ಪತಿಗೇನೇ ; (ಇದು ಪ್ರಣವಾರ್ಥವು) ಅಥ -
ಅನಂತರ, ಅಹಂ- ಅಂತಹ ಶೇಷಭೂತನಾದ ನಾನು, ಮಹ್ಯಂನ - ನನಗಲ್ಲವು,
ಆದುದರಿಂದ ಶೇಷಿಗಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಕೈಜ್ಞರ್ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು
ಎಂಬ ಭಾವವು (ಸಖಂಡ ನಮಶ್ಚಬ್ಧಾರ್ಥವು) ಮುಂದೆ ನಾರಾಯಣ ಪದಾರ್ಥ
ವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ನರಾಣಾಂ ಎಂದರೆ ನಾಶರಹಿತವಾಗಿ ನಿತ್ಯವಾಗಿರುವ
ಜ್ಞಾನಾನಂದಾಮಲತ್ವ ಶಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳು, ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಸೌಶೀಲ್ಯಾದಿ ಎಲ್ಲಾ
ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳೂ, ದಿವ್ಯಮಂಜುಳ ವಿಗ್ರಹವೂ, ಕಾನ್ತಿಸೌಕುಮಾರ್ಯಾದಿಗಳೂ,
ದಿವ್ಯ ಭೂಷಣ ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳೂ, ದಿವ್ಯ ಮಹಿಷಿಗಳೂ, ಭಕ್ತ ಚಾಮರಾದಿ
ಭೋಗೋಪಕರಣಗಳೂ, ದ್ವಾರಪಾಲಕಾದಿಗಳೂ, ನಿತ್ಯರೂ, ಮುಕ್ತರಾದಿ
ಯಾಗಿ ಬದ್ಧಜೀನಾತ್ಮರೂ, ಮೂಲ ಪ್ರಕೃತಿ, ಕಾಲ ಇವೆಲ್ಲಾ ನಿತ್ಯವಾದವು
ಗಳು, ಇಂತಹ ಸಮಾಹತೈಲ್ಲಾ ಆಯನಂ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣ್ಯ, ಪ್ರಾಸಕ
ಅಧಾರನು (ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸವಿಂದ ಬರುವ ಅರ್ಥವು)
ಅಥವಾ ಈ ನಾಶಗಳೆಲ್ಲಾ ಯಾರಿಗೆ ಅಧಾರವೋ ಆತನು. (ಇದು ಬಹುವ್ರೀಹಿ
ಅರ್ಥವು; ಇದರಿಂದ ಅಂತರ್ಯಮಿತ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅಸ್ಥೈ -
ಇಂತಹ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ, ಸಕಲಂಕಾಲಂ - ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಸರ್ಮತ್ರ -
ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಸಕಲಾಪು ಅವಿಸ್ಥಾಪು - ಸಮಸ್ತ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ, ಮನು -
ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನನ್ನ, ಸಹಜಕೈಂಕರ್ಯ ವಿಧಯಃ-ಸಹಜವಾಗಿ
ದಾಸಭೂತನಾದ ಕಿಂಕರನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಕೈಂಕರ್ಯಾನುಷ್ಠಾನಗಳು, ಅವಿಸ್ಕುರಿ-
ಅವಿವ್ಯಾಕರ್ಮಾದಿ ಸರ್ಮತ್ರಿಸಂಬಂಧಕಗಳೂ ತೊಲಗುವದರಮೂಲಕ ಅವಿರ್ಭವಿಸು
ವುವು. ಇದು ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಅರ್ಥವು.

ಯಾವಾಗ ಸರಮಾತ್ರನಿಗೆ ಈತನು ಶೇಷಭೂತನೇ ವಿನಾ ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ
ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಪ್ರಣವದ ಉಕಾರವಿಂದಲೇ ದ್ಯೋತಿತವೋ, ಆ ಅರ್ಥವೇ ಇಲ್ಲಿ ಈ
ನಮಶ್ಚಬ್ಧದ ಮೂಲಕವೂ ದ್ಯೋತಿತವು. ಹೇಗೆಂದರೆ, ಮುನ ನನಗೂ ಕೂಡ
ನಾನಲ್ಲವು ಎಂದು ಯಾವಾಗ ಆಯಿತೋ, ನನ್ನ ಹಾಗೆ ಇರುವ ಇತರರಿಗಲ್ಲ
ವೆಂಬುದು ಹೇಳಿದಂತೇಯಾಯಿತು.

ಮುಂದೆ ಪ್ರಣವವೇ ಮೂರುವೇದದ ಸಾರ ಭಾಗವು, ಅಂತಹ ಪ್ರಣವದಲ್ಲೂ

ಎನ್ನದಾ. ವಾಕ್ಯಜ್ಞಳುಳ್ಳವಧಾರಣತ್ತಿಲೇ ತಾತ್ಪರ್ಯಂ ಕೊಳ್ಳುಗೈ ಉಚಿತಮಾ
ಗೈಯಾಲೇ ಇಪ್ಪಣವತ್ತಿಲೈ ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರಸಿದ್ಧಮಾನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥ
ತೋಡೆ ಉರುನಾಯಿರುಕ್ಕಿರ ವಿನ್ನಮಸ್ಸಿಲ್ ಪೊರುಳೇ ಸದ್ವತ್ತಿಲನು
ಸಾರಮೆನ್ನು ಮಿಡಮ್ (೩) ದ್ವೈಕ್ಷರಸ್ತು ಭವೇನ್ಮುತ್ಯು ತ್ವೈಕ್ಷರಂ
ಬ್ರಹ್ಮಶಾಶ್ವತಮ್ | ಮಮೇತಿ ದ್ವೈಕ್ಷರಂ ಮೃತ್ಯು ರ್ನ ಮಮೇತಿ ಚ ಶಾಶ್ವ
ತಮ್” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ ಶೋಲ್ಲಪ್ಪಟ್ಟಿದು. (೪) “ಸದ್ವಂ ಜಿಹ್ವಂ ಮೃತ್ಯು

ಸಾರತಮನಾದುದು, ಪ್ರಣವನ ವಧ್ಯಮಾಕ್ಷರವು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಏಕೆಂದರೆ
ಈ ಉಕಾರವು ಅನ್ಯಶೇಷತ್ವವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿ ಹೇಳುವದರಿಂದ, ಸಾರತಮನೆಂದು
ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಭ್ಯರ್ಥನವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ವಾಕ್ಯಂಗಳುಳ್ಳು - ವಾಕ್ಯ
ಗಳಿಗೆ, ಅನಧಾರಣತ್ತಿಲೇ ತಾತ್ಪರ್ಯಂಕೊಳ್ಳುಗೈ - ಸತ್ತು ವಾಕ್ಯವೂ ಸಾವ
ಧಾರಣವು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಅನಧಾರಣದ ಮೂಲಕ, ತಾತ್ಪರ್ಯ
ವನ್ನು ಅಜ್ಞಾಕರಿಸುವದು, ಉಚಿತಮಾಗೈಯಾಲೇ - ಯೋಗ್ಯವಾದುದರಿಂದ,
ಇಪ್ಪಣವತ್ತಿಲೇ - ಈ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ, ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರಸಿದ್ಧಮಾನ - ಮಧ್ಯ
ಮಾಕ್ಷರವಾದ ಉಕಾರದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ, ತಾತ್ಪರ್ಯತೋಡೆ - ಇತರರಿಗ
ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವೆಂಬ ಅನ್ಯಯೋಗ ವ್ಯವಜ್ಞೇದರೂಪ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥದೊಂದಿಗೆ,
ಉರುನಾಯಿರುಕ್ಕಿರ - ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾದ ಶೇಷತ್ವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತೋರಿ
ಸುವ, ಇನ್ನಮಸ್ಸಿಲ್ - ಈ ನಮಸ್ಸೆಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ತೋರುವ, ಪೊರುಳೇ - ವಿಶೇ
ಷಾರ್ಥವೇ, ಸದ್ವತ್ತಿಲನು ಸಾರಮೆನ್ನು ಮಿಡಮ್ - ಎಲ್ಲಾದಕ್ಕಿಂತ ಸಾರಭೂತ
ವಾದುದು ಎಂದರೆ ಸಾರತಮನಾದುದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ, (೩) “ದ್ವೈಕ್ಷ
ರಸ್ತು - ಎರಡಕ್ಷರವಾದರೋ, ಮೃತ್ಯು - ಜರಾ ಮರಣಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ
ಸಂಸಾರ ಬಂಧವು; ತ್ವೈಕ್ಷರಂ - ಮೂರು ಅಕ್ಷರವಾದರೋ, ಬ್ರಹ್ಮಶಾಶ್ವ
ತಮ್ - ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಎರಡಕ್ಷರ
ಮೂರಕ್ಷರಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಮಮೇತಿ ದ್ವೈಕ್ಷರೋಮತ್ಯುಃ-
“ಮಮ” ಎಂಬೆರಡಕ್ಷರವು ಸಂಸಾರ ಬಂಧವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತಾದ್ದು ;
ನಮಮೇತಿ ಚ ಶಾಶ್ವತಮ್ - ನಮಮು ಎಂದರೆ ನನ್ನದಲ್ಲವು ಎಂಬ ಮೂರ
ಕ್ಷರವು, ಎಲ್ಲಾ ಪರಮಾತ್ಮನವೇ ಎಂದು ಹೇಳುವ “ನಮಮು” ಅಹಂಕಾರ
ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸುವ ಮೂರು ಅಕ್ಷರವು, ಶಾಶ್ವತಮ್ - ಶಾಶ್ವತ
ಪದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತಾದ್ದು,” ಇದು ಸಹದೇವನು ತಮ್ಮ ಅಣ್ಣನಾದ
ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಹೇಳುವ ವಾಕ್ಯವು. ಹಾಗೆಯೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲೂ “ಅಹಂ

ಪದ ಮಾರ್ಜನಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪದಮ್ | ಏತಾರ್ವಾ ಜ್ಞಾನವಿಷಯಃ ಕಿಂ ಪ್ರಲಾಪಃ ಕರಿಷ್ಯತಿ | ” ಎಜ್ಞಿರ ಶ್ಲೋಕತ್ರೈಕ್ಯಮ್ ಇನ್ನಮನಸ್ಸಿಲ್ ಪೊರುಳಿಲೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್.

ಇಜ್ಞಿ ನಮಮ್ ಎಜ್ಞಿರದು ಎದೈ ಎನ್ನಿಲ್ ? ಪ್ರಣವತ್ತಿಲ್ ತೃತೀ

ಕಾರಂ ಬಲಂ ದರ್ಪಂ ಕಾಮಂ ಕ್ರೋಧಂ ಸಂಗ್ರಹಮ್ | ವಿಮುಚ್ಯ ನಿರ್ಮಮ ಶ್ಯಾಂತೋ ಬ್ರಹ್ಮಭೂಯಾಯ ಕಲ್ಪತೇ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. (ಗೀ ೧೨. ೫೩) ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲೇ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ, ಶೊಲ್ಲಪಟ್ಟಿದು - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಆದಿ ಪದವು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳ ಇತರ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನೇ ತಾನೇ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ—(೪) “ಇದು ಭೀಷ್ಮರು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಹೇಳುವ ವಾಕ್ಯವು, “ಸರ್ವಂ ಜಿಹ್ಮಂ - ಜಿಹ್ಮಂ ಎಂಬುದು ಅರ್ಜವು ಎಲ್ಲದಾದ್ದು, ಅದುದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಸಮಸ್ತವಾದ ಕೌಟಿಲ್ಯವೂ, ಮೃತ್ಯುಪದಂ - ಸಂಸಾರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವು, ಅರ್ಜವಂ - ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರ ನಿವೃತ್ತಿಯು, ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪದಮ್ - ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸಾಧನ ಭೂತವಾದುದು, ಜ್ಞಾನವಿಷಯಃ - ಪ್ರಾಜ್ಞನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕ ವಿಷಯವು, ಏತಾರ್ವಾ - ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ; ಪ್ರಲಾಪಃ - ಮಿಕ್ಕ ಹರಟೆ ಎಲ್ಲಾ, ಕಿಂಕರಿಷ್ಯತಿ - ಏನನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಕೊಟ್ಟೀತು ? ಬರೀ ನಿಷ್ಫಲವಾದುದು ಎಂಬ ಭಾವವು.” ಎಜ್ಞಿರಶ್ಲೋಕತ್ರೈಕ್ಯಮ್ - ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೂ ಸಹ, ಇನ್ನಮಸ್ಸಿಲ್ ಪೊರುಳಿಲೇ - ಈಗ ನಾವು ಹೇಳಿದ ನಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥವೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ - ಮುಖ್ಯವಾದ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ; ಮಿಕ್ಕ ಅರ್ಥಗಳನ್ನುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಪ್ರಾಧಾನವಾದ ಅರ್ಥವು, ಅನ್ಯಶೇಷ ತ್ವವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಶೇಷಿತ್ವವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಅರ್ಥವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು.

ನಮಃ ಎಂದರೆ ನಮಮ್ ಎಂಬರ್ಥವೇನೋ ಉಂಟಾಗುವದು ಸಹಜವೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ಯಾವುದು ನಮಮ್ ? ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಪದವೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿರುವ ಮಕಾರದ ಅನುಷಂಗವಿರುವದರಿಂದ ಎಂದರೆ ಹತ್ತಿರ ಸಂಬಂಧವಿರುವದರಿಂದ, ಆ ಪದವಾದ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನನ್ನೇ ಅನುಷಂಗಿಕವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಇಜ್ಞಿ ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ನಮಮ್ - ನನ್ನದಲ್ಲವು, ಎಜ್ಞಿರದು-ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದು. ಎದೈ ಎನ್ನಿಲ್ - ಯಾವುದನ್ನು

ಯಾಕ್ಷರತ್ನೈ ಅನುಷಂಗಿತ್ತು ನಾನೆನಕ್ಕುರಿಯೇ ನಲ್ಲೇನೆನ್ನದಾಯಿತ್ತು. ಅಧ್ಯಾಹಾರತ್ತಿರಾಟ್ಟಿಲ್ ಅನುಷಂಗ ಮುಚಿತ ಮೆನ್ನಮಿಡಮ್ ಅನುಷಂಗಾಧಿಕರಣ ಸಿದ್ಧಮ್.

ಎಂದರೆ ? ಪ್ರಣವತ್ತಿಲ್ - ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿರುವ, ಶೃತೀಯಾಕ್ಷರತ್ನೈ-ಮೂರನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ ವ:ಕಾರವನ್ನೇ, ಅನುಷಂಗಿತ್ತು - ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಪದವಾದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡು, ಎಂದರೆ ಅದನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿ, ನಾನೆನಕ್ಕುರಿಯ ನಲ್ಲೇನೆನ್ನದಾಯಿತ್ತು, ನಾನೆನಕ್ಕು - ನಾನು ನನಗೆ, ಉರಿಯೇ - ಅಂತರಂಗನು ಎಂದರೆ ಶೇಷಭೂತನು, ಅಲ್ಲೇನೆನ್ನದಾಯಿತ್ತು - ಅಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು.

ಹಿಂದೆ ಪ್ರಣವಾರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತ್ಮಸಮರ್ಪಣಾರ್ಥವು ಉಂಟಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಹಂ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಕೆಲವು ಆಚಾರ್ಯರು ಅಧ್ಯಾಹಾರಮಾಡಿ ಅಹಮರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತಲ್ಲಾ; ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ, ಅಹಂ ನಮಮು ಎಂದರ್ಥಮಾಡಬಹುದಲ್ಲ. ಎಂದರೆ ಅನುಷಂಗದಿಂದಲೇ ಆ ಅರ್ಥವು ಉಂಟಾಗುವಾಗ, ಅಧ್ಯಾಹಾರವು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲು ಹೊರಟು, ಅನುಷಂಗಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಹಾರಕ್ಕಿಂತ ಅನುಷಂಗವೇ ಉಚಿತವು ಎಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ, ಅನುಷಂಗದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಅಥವಾ ಮುಂದೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವ ಪದವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಅರ್ಥಮಾಡುವ ಈ ಎರಡನೆಯ ಕ್ರಮವೇ ಸಾಧನವಾದುದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.— ಅಧ್ಯಾಹಾರತ್ತಿರಾಟ್ಟಿಲ್ - ಅಧ್ಯಾಹಾರಮಾಡಿ ಅರ್ಥಮಾಡುವದಕ್ಕಿಂತ, ಅನುಷಂಗಂ - ಹತ್ತಿರ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವ ಪದವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅರ್ಥಮಾಡುವದು, ಉಚಿತಮೆನ್ನಮಿಡಮ್ - ಸಾಧನವಾದುದು ಎಂಬುವ ಸಂದರ್ಭವು, ಅನುಷಂಗಾಧಿಕರಣಸಿದ್ಧಮ್ - ಪೂರೈವಿಮಾಂಸೆಯ ಅನುಷಂಗಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವು. ಇದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನವು ಹೇಗೆಂದರೆ—“ಚಿತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪುನಾತು; ವಾಕ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪುನಾತು; ದೇವಸ್ಥಾಪುನಾತ್ಪಚ್ಛಿದ್ರೇಣಪವಿತ್ರೇಣ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಚ್ಛಿದ್ರೇಣ ಪವಿತ್ರೇಣ ಎ.ಬುದು, ಮೂರನೆಯ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುಷಂಗವಿರುವದರಿಂದ ಮೊದಲು ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಎಂಬ ಭಾವವು; ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಸಾರವಿವರಣೆಯವರು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ; ಪರಾಂಬರಿಸಬಹುದು.

ಪ್ರಣವದಲ್ಲೇ ವ:ಕಾರಕ್ಕೆ ಮೂರನೆಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ಮತ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಪೂರ್ವಾಪರ ಲೋಪದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಮ್ ಎಂಬುದರಿಂದ, ಅಕ್ಕರ

ವಾಚ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಯಃ ಪತಿಯಾಗಿ ಜಗತ್ಪಾರಣವಾಗಿ ಸರ್ವರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾಗಿರುವವನಿಗೇನೇ ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾಗಿ ಜ್ಞಾನತತ್ವಾನಂದ ತತ್ವಮಲತ್ವಗಳಿಲ್ಲವನಾಗಿ ಸಹಜ ಶೇಷಭೂತನಾದ ನಾನು ಎಂಬರ್ಥವು ತೋರಿಬರುವಾಗ, ಆ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಪುನಃ ನಮ ಶೃಬ್ದದಿಂದಲೂ ಹೇಳಿದರೆ ಪುನರುಕ್ತಿ ದೋಷ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೆ? ಎಂದರೆ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಸ್ವವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಅನ್ಯಶೇಷತ್ವ ನಿಷೇಧ ಮಾತ್ರವೆಂದೂ, ನಮಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸ್ವಶೇಷತ್ವ ನಿಷೇಧವೆಂದೂ, ಗೋಬಲಿವರ್ಧ ಸ್ವಾಯದಿಂದ ಹೇಳಿ ಪುನರುಕ್ತಿ ದೋಷ ನಿವಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಇಚ್ಛಾ - ಈ ನಮಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ, “ನಮಮಾಹಂ” ಎನ್ನುವಿಶೇಷಿಕೃತ್ಯಾಲೇ - ಪ್ರಣವ ಮಕಾರದ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ “ನಾನು ನನಗಾಗಿ ಅಲ್ಲವು” ಎಂದು ವಿಶೇಷಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವದರಿಂದ, ಕೀಳ್ - ಹಿಂದೆ, ಅನ್ಯಶೇಷತ್ವತ್ವೈಕಳಿಕ್ಕಿರ ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರಮಾ - ಇತರರಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವೆಂದು ನಿಷೇಧಿಸಿ ಹೇಳುವ ಅವಧಾರಣಾರ್ಥವಲ್ಲದ್ದಾಗಿ ಅನ್ಯಯೋಗಾವಚ್ಛೇದಕವಾದ ಉ ಎಂಬ ಪ್ರಣವದಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರವು, ಗೋಬಲಿವರ್ಧ ಸ್ವಾಯತ್ತಾಲೇ-ಗೋಬಲಿವರ್ಧಸ್ವಾಯದಿಂದ, ಸ್ವವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ವಿಷಯಮಾ-ತನಗಲ್ಲದೆ ಇತರರಿಗೆ ಶೇಷತ್ವ ವಿಷಯವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಗೋಬಲಿವರ್ಧ ಸ್ವಾಯದಲ್ಲಿ ಗೋ ಶಬ್ದವು ಗೋ ಜಾತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ ಗೋವು ಮತ್ತು ಎತ್ತು ಎರಡೂ ಗೋ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವು; ಬಲಿವರ್ಧವೆಂದರೆ ಎತ್ತಿಗೆ ಹೆಸರು ಗಾಮಾನಯ ಬಲಿವರ್ಧಮಾನಯ, ಎಂದರೆ ಗೋವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ, ಎತ್ತನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಗೋ ಶಬ್ದವು ಗೋವಿಗೂ ಎತ್ತಿಗೂ ಎರಡಕ್ಕೂ ಅರ್ಥವಾದರೂ, ಬಲಿವರ್ಧಮಾನಯ ಎತ್ತನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ ಎಂದು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಗೋ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಆಕಳೆಂದು ಮಾತ್ರವೇ ಅರ್ಥ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಗೋಬಲಿವರ್ಧಸ್ವಾಯವೆಂಬ ಹೆಸರು. ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಣವದ ಮಕಾರವಾಚ್ಯನು ಅಕಾರವಾಚ್ಯನಿಗೇನೇ ಎಂದು ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರವು ವ್ಯವಚ್ಛೇದಿಸಿ ಹೇಳುವಾಗ ಸರ್ವಜೀವಾತ್ಮರೂ, ಹಾಗೆಯೇ ತಾನೂ ಸಹ, ಅಕಾರ ವಾಚ್ಯನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತರು, ಇತರರಿಗೆ ಅಲ್ಲವೆಂಬರ್ಥ ಉಂಟಾದರೂ, ನಮಶೃಬ್ದಾರ್ಥವು ನಮಮಾಹಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ತಾನು ತನಗೆ ಶೇಷನೆಲ್ಲವು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇನೇ ಎಂದು

ನಮಃ ಸ್ವಶೇಷತ್ವ ನಿಷೇಧಾತ್ ಸ್ವಶೇಷಿತ್ವ ನಿಷೇಧೋಽಪಿ ಸಿದ್ಧತೇ.

“ಅಹಂ ನಮಮ್” ಎಚ್ಚಿರ ವಾಕ್ಯತ್ತಾಲೇ ತ೯ ಸ್ವರೂಪಮುಮ್ ತನಕ್ಕೃರಿ ತ್ತಲ್ಲಾಮೈಯಾಲೇ, ಗುಣಂಗಳ್ ಪ್ರಧಾನಾನುವರಿಗಳೆಚ್ಚಿರ ಪಡಿಯೇ

ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಣವದ ಉ ಕಾರದಿಂದ ತನ್ನ ಹಾಗೆ ಇತರ ಜೀವಾತ್ಮರೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತರೇ ವಿನಾ ಇತರರಿಗೆ ಅಲ್ಲವೆಂದೇ ಅರ್ಥ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಮೊದಲಿನ ಪ್ರಣವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇತರ ಜೀವಾತ್ಮರೂ ತಾನೂ ಇಬ್ಬರು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ನಮಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾತ್ರ ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ, ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ತಾನಲ್ಲದೆ ಇತರರು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ನಮಃ ಎಂಬುವದರಿಂದ, ತನಗೆ ತಾನು ಶೇಷ ಭೂತನಲ್ಲವೆಂದು ಇಷ್ಟಮಾತ್ರ ವ್ಯವಚ್ಛೇದಿಸಿ ಹೇಳಿತೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ನಮಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಶೇಷತ್ವ ನಿಷೇಧಿಸುವ ಅರ್ಥವಿರುವದರಿಂದ ಸ್ವಶೇಷಿತ್ವ ನಿಷೇಧವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಗಲಿ ಈ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳು ಪ್ರಣವದಲ್ಲೇ ಸಿದ್ಧಿಸುವಾಗ ಗೋಬಲೀವರ್ಧ ನ್ಯಾಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಮಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ ನಮಮಾ ಹಂ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಏಕೆ ಹೇಳಬೇಕು? ಅದರಿಂದಾಗತಕ್ಕ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಎಂದರೆ ಮಹತ್ತಾದ ಪ್ರಯೋಜನಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳು ತೊಲಗುವದಕ್ಕೆ ಸಾಧನಭೂತವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸು ತ್ತಾರೆ; ಯಾವಾಗ ತನಗೆ ತಾನು ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವು, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷ ಭೂತನು ಎಂದಾಯಿತೋ, ತನಗೆ ಶೇಷಭೂತವಾಗಿರುವ ದೇಹವೂ, ತನ್ನ ಗುಣ ಗಳೂ ತನಗೆ ಸೇರಿದ ಕಳತ್ರ ಸುತ ಪ್ರೇತ್ರಾದಿ ಸಮಸ್ತಗಳೂ ಸಹ ಸ್ವಾಮಿ ನಿಯಮ ನಾನುಸಾರ ತನಗೆ ಕೆಲವುಕಾಲ ಶೇಷಭೂತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಗೇ ಶೇಷಭೂತವೇ ವಿನಾ, ತನಗೆ ಸೇರಿದವು ಯಾವುವೂ ಇಲ್ಲವು ಎಂಬ ಅನುಸಂಧಾ ನವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅಹ ಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳು ಅದರಿಂದ ತೊಲಗುತ್ತವೆ. ಇದು ಮಹತ್ತಾದ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—“ಅಹಂ ನಮಮ್” ಎಚ್ಚಿರ ವಾಕ್ಯತ್ತಾಲೇ - “ನಾನು ನನ್ನವನಲ್ಲವು” ಎಂಬುವ ವಾಕ್ಯದಿಂದ, ತ೯ ಸ್ವರೂಪ ಮುಮ್ - ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೂ ಸಹ, ತನಕ್ಕೃರಿತ್ತಲ್ಲಾಮೈಯಾಲೇ - ತನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಗುಣಂಗಳ್ ಪ್ರಧಾನಾನುವರಿಗಳೆಚ್ಚಿರ ಪಡಿಯೇ. ವಿಶೇಷಣಗಳು ವಿಶೇಷ್ಯವನ್ನು ಅನುವರಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವುವು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ವೇರಿನ್ನೋಯುಮ್ ಪತ್ತ - ಬೇರೆ ಒಂದನ್ನೂ ಕುರಿತು, ತನಕ್ಕೃ- ತನಗೆ, ನಿರುಪಾಧಿಕೆ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಮಿಲ್ಲೈ - ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು

ನೇರೊನ್ನೊಯ್ಯುಮ್ ಪತ್ತತ್ತನುಕ್ಕುನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಮಿಲ್ಲೈ ಯೆನ್ನು ವಿಶೇಷಿತ್ತನುಸಂಧಾನಮ್ ಫಲಿತ್ತದು. ಇದು ವಿಶೇಷ ನಿರ್ದೇಶತತ್ವಕ್ಕು

ಇಲ್ಲವು, ತನಗೆ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವೇನಾದರೂ ಯಾವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಸೋಪಾಧಿಕವಾಗಿ ಕರ್ಮಾನುಭವಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಂದ ಅಲ್ಪಕಾಲ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವೇ ವಿನಾ, ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ತನಗಿಲ್ಲವು, ಎನ್ನು ವಿಶೇಷಿತ್ತ - ಎಂದು ವಿಶೇಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಅನುಸಂಧಾನವು, ಫಲಿತ್ತದು - ಉಂಟಾಯಿತು, ಇದು ವಿಶೇಷ ನಿರ್ದೇಶತತ್ವಕ್ಕು ಪ್ರಯೋಜನಮ್ - ಹೀಗೆ “ನಮಮಾಡಮ್” ಎಂದು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿದುದರ ಪ್ರಯೋಜನವು; ಈ ಪ್ರಯೋಜನವು ಮಹತ್ತಾದುದು. ಸ್ವಾಮಿಯು ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಸುಕೃತ ದುಷ್ಕೃತರೂಪ ಕರ್ಮಗಳನುಭವಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಸೋಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ನಮಗೆ ಗೃಹಕ್ಷೇತ್ರಾರಾಮಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಸ್ವತಃ ಸೋದರ ಕಳ ತಾದಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಲೋಕದ ಚಿದಚಿದ್ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಪ್ತಥಸ್ತೆದ್ದ ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿ ಪ್ರಧಾನನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವದರಿಂದ, ಗುಣಂಗಳ ಪ್ರಧಾನಾನುವರ್ತಿಗಳ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನೂ, ಪರಿಮಳವು ಪುಷ್ಪವನ್ನೂ, ಹೇಗೆ ಅನುಸರಿಸಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಸಮಸ್ತ ಚಿದಚಿದ್ವಸ್ತುಗಳೂ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದವು. ನಮ್ಮ ಕರ್ಮಾನುಸಾರ ಸುಖ ದುಃಖೋಪ ಭೋಗಗಳಿಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಆತನ ಈ ಚಿದಚಿದ್ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಸೋಪಾಧಿಕವಾಗಿ ನಮಗೆ ಅಧೀನಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಎಲ್ಲವೂ ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿ ಅವನದೇ. ಇದನ್ನೇ ಯಾಮುನಮುನಿಗಳು “ಮಮನಾಥ ಯದಸ್ತಿ ಯೋ ಸ್ಕೃಹಂ ಸಕಲಂ ತದ್ಧಿ ತವೈವ ಮಾಧವ” ಎಂಬ ಅಮೋಘ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರವರೂ “ಆರಿ ನಕ್ಕು ನಿನ್ನಾದಮೇ ಶರಣಾಗ ತಂದೊಳಿಂದಾಯ್ ಉನಕ್ಕೋರ್ಕ್ಕೈ | ಮಾರು ನಾನೊನ್ನಿಲೀ ಎನದಾವಿಯು ಮುನದೇ ||” ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯ ಪಾದ ಕಮಲವನ್ನೇ ಉಪಾಯೋಪೇಯವಾಗಿ ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಮಹೋಪಕಾರವನ್ನು ಎಸಗಿದ ನಿನಗೆ ನಾನು ಯಾವ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಲಿ? ಎನ್ನಾದರೂ ಸಮರ್ಪಿಸೋಣವೆಂದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನದೇಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅತ್ಯವು ನಿನ್ನದೇ ಎಂಬುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತವೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನದಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವೆ ಎಂಬುದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಂತಹ ಅಮೋಘ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕೆಲವರು ಅತ್ಯವು ಅವನದೇ ಯಾದುದರಿಂದ ಅವನ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವದು ಕೂಡ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದೂ, ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳನ್ನು ಅಂತವರು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದರೆ ಉಪಾ

ಪ್ರಿಯೋಜನಮ್. ಇಪ್ಪಡಿ ಅನುಷಂಗಿಯಾದ ಪಕ್ಷತ್ತಿಲ್ ಪೊಮವಿಲೇ
ತನ್ನೋಡ ತುವಕ್ಕುಂಡಾಯ್ ತೋತ್ತುಗಿರನತ್ತೈಯಲ್ಲಮ್ ಎನ್ನದನ್ನೆಸು
ರ್ತ ತುವಕ್ಕುರುಕ್ಕಿರದು.

ಯಾವ್ತರೆ ಸ್ವೀಕಾರವಾಗಿ, ಉಪಸಾದಮೇ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಅವಧಾರಣಕ್ಕೆ ವಿರೂದ್ಧ
ವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವರು, ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಅನುಸಂಧಾನ
ಇಷ್ಟು ಹೃದಯಾಂತರೇ ಬಿಡದಿದ್ದರೇ ಸದಾ ಭಾತಿ ನಿರಂತರವು. ಸಾ-ಸ್ತ
ಮೇತಿ ನ ಚೋರೇತಿ ಕಥಂ ಸನ್ದ್ಯ ಮುಪಾಸ್ತಹೇ ಎಂದು ಉದಾಹರಿಸಿರು
ವದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಎಂತಹ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠನೂ ಕೂಡ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಗ್ಧರೂಪ
ದೊಂದು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವೇನೆಂದರೆ ಹೃದಯವೆಂಬ
ಅಕಾಶದಲ್ಲಿ ಚೇತನನೆಂಬ ಸೂರ್ಯನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ;
ಆತನು ಅಸ್ತಮಿಸುವದೂ ಇಲ್ಲವು, ಉದಯಿಸುವದೂ ಇಲ್ಲವು; ಹೀಗಿರುವಾಗ
ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ನೋದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಲು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲವೇ ಇಷ್ಟವಲ್ಲ
ಎಂಬರ್ಥವು. ಇಂತಹ ದುರಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಿತ್ಯ ಕರ್ಮಾದಿ
ಗಳ ತ್ಯಾಗವು ಪರಮ ಶೋಚನೀಯವು. ಇಂತಹ ಅಧಃಗತಿಲ್ಲಾ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು
ಸಾಬ್ಬ ಪ್ರಪದನಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು. ಇಂತಹ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು ಕಮಗೆ
ಶಾಶ್ವತವಾದುದಲ್ಲವು. ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಪೋಷಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು. ಅದುದ
ರಿಂದ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ನಿರೂಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾಸವು
ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ, ನಮಮ ಕಿರಚಿತ್ತ್ವಾತ್ ಎಂಬರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಕಿಂಚಿತ್
ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಹಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳು
ತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಅಧ್ಯಾಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಹಿಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ಅನುಷ್ಠಾ
ನವು ಆಗ ಅವಶ್ಯಕವಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯವಾದ “ಇಪ್ಪಡಿ ಅನುಷಂಗಿ
ಯಾದ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇಪ್ಪಡಿ ಅನುಷಂಗಿಯಾದ ಪಕ್ಷತ್ತಿಲ್ - ಹಿಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಿ
ಹೇಳಿದಂತೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜನದ ಮಹಾರವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಈ ನಮ್ಮನ್ನೊಂದಿಗೆ
ಸೇರಿಸಿ ಅನ್ನಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಇದ್ದವರಲ್ಲಿ, ಪೊಮವಿಲೇ ಸಾಮಾನ್ಯ
ವಾಗಿ, ತುವಕ್ಕುಂಡಾಯ್ ತೋತ್ತುಗಿರನತ್ತೈಯಲ್ಲಮ್ - ಸಂಬಂಧ
ವಿರುವದಾಗಿ ತೋರುವದೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ಎನ್ನದನ್ನೆಸು - ನನ್ನದಲ್ಲವು ಎಂದು,
ರ್ತ ತುವಕ್ಕುರುಕ್ಕಿರದು - ತನ್ನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಛೇದಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ
ಅನುಷಂಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿದುದು ಆಯಿತು. ಈಗ ಆ ಅನು
ಷಂಗಾರ್ಥವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅರ್ಥಮಾಡಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು ಅಭಿಸು

ನಮಶ್ಚಬ್ಧಾರ್ಥಾನುಸಂಧಾನೇನ ಅಹಂಕಾರಮಮಕಾರ ನಿವೃತ್ತಿಃ.

ಇತ್ತಾಲ್ ತನ್ನೈಯುಮ್ ತನ್ನಡೈಯ ಗುಣವಿಗ್ರಹಾದಿಗಳೈಯುಂ ಪತ್ತ, ತಃ ಅಭಿಮಾನ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳೈ ಕಳಿಕ್ಕೈಯಾಲೇ ವಿಪರೀತಾಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಜ್ಞಳಾಗಿರ ಸಂಸಾರಮೂಲಜ್ಞಳ್ ಛೇದಿಕ್ಕಪಟ್ಟಿನ.

ತ್ತದೆ ಅದೇನೆಂದರೆ.—ನಮಮ ಎಂದಾಗುವದರಿಂದ ನಮಮ ಕಿಂಚಿತ್ಸ್ಯಾಮ್ ಯಾವದೊಂದೂ ನನ್ನದಲ್ಲವು ಎಂದು ಸರ್ವ ಏಕ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಂಬಂಧವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ತನಗಿಲ್ಲವೆಂಬ ವಿಶೇಷಾನುಸಂಧಾನವು ಫಲಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು.

ನಮಶ್ಚಬ್ಧದ ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರ
ಗಳು ನಿವರಿಸುವುವು.

ಮುಂದೆ ಈ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದಂಟಾಗುವ ಮಹತ್ವಾದ ಪ್ರಯೋಜನ ವೇನೆಂದರೆ? ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳು ತೊಲಗುತ್ತವೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ—ಇತ್ತಾಲ್—ನಮಶ್ಚಬ್ಧದ ಈ ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ, ತನ್ನೈಯುಮ್ - ತನ್ನನ್ನೂ, ತನ್ನಡೈಯ ಗುಣವಿಗ್ರಹಾದಿಗಳೈಯುಮ್ - ತನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಗುಣಗಳೂ ಶರೀರವೂ, ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಆಶ್ವಥಕ್ಕಿದ್ದ ವಿಶೇಷಣಗಳಲ್ಲದ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳ, ಗೃಹಾರಾಮ ಸುತ ದುಹಿತೃ ಕಳತ್ರ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲಾ ಛೇಳಲ್ಪ ಟ್ಟಿರು, ಇವು ಚೆನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪತ್ತ - ಕುರಿತ, ತಃ ಅಭಿಮಾನ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳೈ - ತನ್ನದು, ತನ್ನವರು ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು, ಕಳಿಕ್ಕೈಯಾಲೇ-ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದರಿಂದ, ವಿಪರೀತಾಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಜ್ಞಳಾಗಿರ - ವಿಪ ರೀತವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಈತನ ಶ್ರೇಯಃಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕುಂದಕಗಳಾಗಿರುವ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳಾಗಿರುವ, ಸಂಸಾರ ಮೂಲಜ್ಞಳ್ - ಪುನಃ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಭೂತಗಳಾಗಿರುವವು, ಛೇದಿಕ್ಕಪಟ್ಟಿನ - ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ನಮಮ ಕಿಂಚಿತ್ ಎಂಬುದರಿಂದ ನನ್ನದು ಯಾವದೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು ಎಂದಾದಂತರ ಸರ್ವ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸೇರಿದವೇ ವಿನಾ ನನ್ನದಲ್ಲವು; ಕೆಲವೇನೋ ನನಗೆ ಕರ್ಮಾನುಭವಕ್ಕಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟವು. ನನ್ನ ದೇಹವೂ, ನನ್ನ ಗುಣಗಳೂ ಮತ್ತೆ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳೂ, ನನಗೆ ಶೇಷಭೂತವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಂದ ಹಾಗೆ ಏರ್ಪಟ್ಟವೇ ವಿನಾ, ನನ್ನದು ಯಾವುವೂ ಅಲ್ಲವು ಎಂಬ ಅನುಸಂಧಾನವುಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ಬಂಧಕವಾಗಿ ವಿಪರೀತಗಳಾಗಿರುವ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳೆಲ್ಲಾ ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ವಿಪರೀತಗಳಾದ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳು ತೊಲಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ, ವಿಪರೀತಗಳಲ್ಲದೆಬಂಧಕ

ಇಜ್ಜು ಕಳಿಕ್ಕಿರ ವಹಂಕಾರಮ್ ಭ್ರಮರೂಪಮಾನ ಬುದ್ಧಿ ವಿಶೇಷಮ್; ಮತ್ತುಮ್ ತತ್ವಜ್ಞಳಿಲ್ ಎಣ್ಣಿನ ವಹಂಕಾರಮ್ ವಿವೇಕಮಾತ್ರ

ಗಳಲ್ಲದ ಕೆಲವು ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳೂ ಉಂಟು ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು; ಹೀಗೆ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳು ಎರಡು ವಿಧಗಳು. (೧) ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಬಂಧಕವು. (೨) ವಿಪರೀತವಲ್ಲದೆ ಬಂಧಕವಲ್ಲದಿರುವವು. ವಿಪರೀತಾಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳು ಯಾವುವು? ಎಂದರೆ ಈ ದೇಹವು ನನ್ನದು, ಈ ಗುಣಗಳೂ ನನ್ನವೇ, ಈ ಗೃಹ ಸುತ ಮೊದಲಾದವೆಲ್ಲಾ ನನ್ನದೇ, ನಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನು ಇತ್ಯಾದಿ ಭ್ರಮ ಭಾವದಿಂದಂಟಾಗುವ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳು ವಿಪರೀತವಾದವು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಕಳಿಯತಕ್ಕವು. ವಿಪರೀತವಲ್ಲದ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳು ಭ್ರಮರೂಪವಲ್ಲದವು, ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ. ನಾನು ದೇಹಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣನು, ಜ್ಞಾನ ತ್ವಾನಂದತ್ವಾಮಲತ್ವಗಳಿಂದ ಮಹಾಪರಿಶುದ್ಧನು, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಾನು ಶೇಷ ಭೂತನು; ಪರಮ ಕರಣಾಳುವಾಗಿ ನನಗೆ ಸರ್ವಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶ್ರೀಯಃ ಪತಿಗೆ ನಾನು ಶೇಷಭೂತನು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು. ಇವು ಬಂಧಕವಲ್ಲವು. ಈ ಭಾವವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಇವುಗಳನ್ನು ವ್ಯವಚ್ಛೇದಿಸಿಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ವಿಪರೀತಾಹಂಕಾರಮಮಕಾರಂಗಳಾಗಿರಸಂಸಾರಮೂಲಜ್ಞಳ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.

ಈ ಅಹಂಕಾರ ಶಬ್ದವು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದುಂಟು:—(೧) ತಾನುತನ್ನದು ಎಂಬ ಅಹಂಭಾವ ಅಥವಾ ಅಭಿಮಾನವೆಂಬರ್ಥವು (೨) ಅಹಂಕಾರ ತತ್ತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಕಾರ ಹೊಂದಿವ ಪ್ರಕೃತಿ ತತ್ತ್ವವು; ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಅರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟುದಾದೇ ವಿನಾ ಎರಡನೆಯ ಅರ್ಥವಲ್ಲವು. ತನ್ನದು ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಬಹುದು, ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವವು ಶರೀರದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿರುವದರಿಂದ ಸಾಯುವ ತನಕ ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು. ಇದನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಜ್ಜು - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಕಳಿಕ್ಕಿರ ಅಹಂಕಾರಮ್-ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕಾದ ಅಹಂಕಾರವು, ಭ್ರಮರೂಪಮಾನ ಬುದ್ಧಿ ವಿಶೇಷಮ್-ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನು, ತನಗೆ ಸೇರಿದಹಾಗೆ ತೋರುವವೆಲ್ಲಾ ತನ್ನದೇ ಎಂಬ ಭ್ರಮರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷವು. ತನ್ನವು ಯಾವುವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ತನ್ನದೆಂಬುದೇ ಭ್ರಮಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಭಾವವು. ಮತ್ತುಮ್ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದುದು ಅಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ, ತತ್ವಜ್ಞಳಿಲ್ - ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪರಣಾಮಗಳಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ೨೪ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ, ಎಣ್ಣಿನ ಅಹಂಕಾರಮ್ - ಗಣನೆಯಾಗದಲ್ಲದೆ, ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವವು,

ತ್ತಾಲ್ ಕಳಿವದೊನ್ನನು, ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಮ್ ವಿಡುಮಳವುಮ್ ಇವನೈ ತೋತ್ತಿಕ್ಕಿಡಕ್ಕುಮ್.

ಇವ್ವಚಿತ್ಸಂಬಂಧಮ್ ಇವನುಕ್ಕು ಕ್ಕಳಿಯಾದಿರುಕ್ಕು ಇದಿನ್ ಕಾರ್ಯಜ್ಞ

ವಿವೇಕ ಮಾತ್ರತ್ತಾಲ್ - ಎಲ್ಲವೂ ತನ್ನದಲ್ಲವು, ಪರಮಾತ್ಮನವೇ ಎಂಬ ವಿವೇಕ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರದಿಂದ, ಕಳಿವ ದೊನ್ನನು - ಗತಿಸಿ ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರಮ್ ವಿಡುಮಳವುಮ್ - ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿ ದೇಹಾವಸಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವತನಕವೂ, ಇವನೈ - ಈ ದೇಹ ಯನ್ನು, ತೋತ್ತಿಕ್ಕಿಡಕ್ಕುಮ್ - ಬಿಡವೇ ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಹಂ ಕಾರ ಶಬ್ದದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಅಹಂಕಾರವೆಂದು ಹೇಳುವ ಅಚಿತ್ತ್ವವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೇಳಿ ಲಿಲ್ಲವು. ಇದು ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥನಿಗೆ ಕೂಡ ದೇಹಾವಸಾನದವರೆಗೂ ಇದ್ದು ಕೊಂಡು, ಅನಂತರವೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವೇಹ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯಲ್ಲೂ ಅಮಾನವ ಕರಸ್ಪರ್ಶದವರೆಗೂ ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದು ವಿವೇಕ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. ಬಿಟ್ಟುಹೋಗತಕ್ಕ ಅಹಂಕಾರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಭ್ರಮರೂಪ ಜ್ಞಾನವಾದ ಅಹಂಕಾರವು. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರ ಶಬ್ದವು ಇವೆರಡರ್ಥಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, "ಅಹಂಕಾರಂ ಬಲಂ ದರ್ಶಂ ಕಾನುಂ ಕ್ರೋಧಂ ಪರಿಗ್ರಹಮ್ | ವಿಮುಚ್ಯ ನಿರ್ಮಮತ್ಯಾನ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಭೂಯಾಯ ಕಲ್ಪತೇ" (ಗೀ.೧೮. ೫೩) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಹಂ ಕಾರಂ ವಿಮುಚ್ಯ ಎಂಬುದರಿಂದ ದೇಹಾತ್ಮ ಭ್ರಮ ಮೊದಲಾದ ಭ್ರಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. "ಭೂಮಿ ರಾಪೋಽನಲೋ ವಾಯುಃ ಖಂ ಮನೋ ಬುದ್ಧಿರೇವ ಚ | ಅಹಂಕಾರ ಇತೀಯಂ ಮೇ ಭಿನ್ನಾಪ್ರಕೃತಿ ರಷ್ಟಧಾ" (ಗೀ. ೭-೪) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಅಹಂಕಾರತತ್ವವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ಇದೀಗ ಮುಕ್ತ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಲಗುವವರೆಗೂ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವದು ; ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವದಿಲ್ಲವು.

ಹೀಗೆ ಅಹಂಕಾರ ತತ್ವದಿಂದ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳಾದ ಭ್ರಮಜ್ಞಾನವು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ ; ಅಹಂಕಾರ ತತ್ವವು ದೇಹವಿರುವವರೆಗೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರ ಭ್ರಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತಲ್ಲಾ ಅದು ಸಾಧ್ಯವೋ ? ಎಂದರೆ ನಮಶ್ಚಬ್ಧಾನುಸಂಧಾನದಿಂದಂಟಾಗುವ ವಿವೇಕ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಇವ್ವಚಿತ್ಸಂ

ಳಾಯ್ ಭ್ರಮರೂಪಜ್ಞಳಾನ ವಹಂಕಾರಾದಿ ವ್ಯಾಧಿಗಳ ಮೂಲಮುಕ್ತಾದಿ
ಗಳಾಲೇ ಸಿದ್ಧಮಾನ ವಿವೇಕಮಾಗಿ ಭೇಷಜ ವಿಶೇಷತಾಲ್ಯೇ ಕರ್ತವ್ಯವು

ಬಂಧನಾ - ಈ ಆಚಿದ್ರೂಪವಾದ ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವವಿರುವ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧವು, ಇವೆ
ನುಕ್ಕು ಕಳೆಯಾದಿಕ್ಕು - ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲ ದೇಶಿಯಲ್ಲೂ, ದೇಹಾವಸ್ಥಾನಾ
ನಂತರ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಶಿಯಲ್ಲೂ, ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗದೇ ಇದ್ದರೂ, ಇದಿನ್
ಕಾರ್ಯಜ್ಞಳಾಯ್ - ಈ ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವದ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗಿ, ಭ್ರಮರೂಪಜ್ಞ
ಳಾನ - ಕರಾರಾತ್ಮಭ್ರಮ ಸ್ವತಂತ್ರಾತ್ಮಭ್ರಮರೂಪಗಳಾದ, ತನ್ನದಲ್ಲದನ್ನು
ತನ್ನದು ಎಂಬುದೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಭ್ರಮೆಯು, ಇಂತಹ ಅಹಂಕಾರಾದಿ ರೋಗ
ಗಳು, ಮೂಲಮುಕ್ತಾದಿಗಳಾಲೇ ಸಿದ್ಧಮಾನ ವಿವೇಕಮಾಗಿ ಭೇಷಜ
ವಿಶೇಷತಾಲ್ಯೇ - ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣದಿಂದ
ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ವಿವೇಕವೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ವಿಶೇಷದಿಂದ, ಕಳೆಗಿನ - ನಿವರ್ತಿಸಿ
ಹೋಗುವುವು, ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುವು, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿಶಬ್ದದಿಂದ ದ್ವಯಚರಮಶ್ಲೋಕಗಳ
ಅರ್ಥಗ್ರಹಣವೂ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ವ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಬಲವಾದವುಗಳು,
ಅವುಗಳು ಸಾಧಾರಣ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದ ಹೋಗುವವಲ್ಲವು ; ಅಂತಹ ವ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ
ಸೇರಿದವು ಭ್ರಮರೂಪಜ್ಞಾನವಾದ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳು ; ಇವುಗಳನ್ನು
ನಿವರ್ತಿಸುವದಕ್ಕೆ ಕುಸ್ವಿಮಾತ್ರಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಿದ್ಧಾಂತದಿಯು ಬೇಕು.
ಅಂತಹ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಮೂಲಮುಕ್ತಾದಿಗಳ ಅರ್ಥಬೋಧದಿಂದ
ಹೋಗುವ ವಿವೇಕ ಜ್ಞಾನವು ; ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ ತಾನೂ, ತನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ
ದಾಗಿ ತೋರುವ ಎಲ್ಲವೂ, ತನ್ನದಲ್ಲವು, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತವಾದುದು
ಎಂಬುದು ; ಇದೇ ಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ "ಮೂಲಮುಕ್ತಾದಿ
ಗಳಾಲೇ ಸಿದ್ಧಮಾನ ಭೇಷಜಮಾ" ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಹಂ
ಕಾರ ತತ್ತ್ವವು ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದೂ ಕೂಡ ಅದರ ಕಾರ್ಯವಾದ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರ
ಗಳು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಗತಿಸಿ ಹೋಗುವುವೋ? ಎಂದರೆ ಅವಧ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿದ್ದರೂ
ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಅಹಂಕಾರ ತತ್ತ್ವದ ಕಾರ್ಯವಾದ ಭ್ರಮಜ್ಞಾನಗಳು
ತೊಲಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು. ಹೇಗೆಂದರೆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ರಾಜಸತಾಮಸ ಸ್ವರೂ
ಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಾತ್ವಿಕ ಗುಣವು ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಸತ್ತ್ವವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಸ
ತಾಮಸಗುಣಗಳು ಹೇಗೆ ದುರ್ಬಲಗಳಾಗುವುವೋ, ಹಾಗೆ ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವವೂ
ಯಾದ. ಅನರ್ಥವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಲಾರದು ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಹಿಂದೆ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿರುವ ಉಕಾರದ ಅವಧಾರಣಾರ್ಥದಿಂದ ಅನ್ಯಯೋಗ
ವ್ಯವಸ್ಥೆದಮೂಲಕ ಪರಮಾತ್ಮನಿಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯ ಶೇಷತತ್ತ್ವವೂ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಇಲ್ಲ

ನಮಸ್ತೇಷತ್ವಮ್ ನಿವೃತ್ತಿಃ.

ತನಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಶೇಷತ್ವಮ್ ಪ್ರಣವತ್ತಿಲ್ ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರತ್ತಿಲೇ ಕಳಿ
ಕ್ಯೆಯಾಲೇ ಅನ್ಯನಾನ ಪತ್ತತ್ತನಕ್ಕೆ ಶೇಷತ್ವಮಿಲ್ಲೆಯೆನು. ಪರಿತ್ತು

ಮುಂಡರಿಂದಲೇ, ತಾನು ತನಗೂ ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವುಂಟು. ಅನುಸಂಘಾತವು ಉಂಟು
ಮದದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿ ನಮಶ್ಯಬ್ಧಾರ್ಥದಿಂದ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕ ವಿಶೇಷಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳ
ಮತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ. — () ಸ್ವಶೇಷತ್ವ ನಿವೃ
ತ್ತಿಯು — ತನು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲವು ಎಂಬುದು ಒಂದನೆಯದು.
(೨) ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಯು — ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನೂ ಅಲ್ಲವು ಎಂಬುದು
ಎರಡನೆಯದು. ಈ ಎರಡರ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು
ಸುಖಭವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಾರಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು ; ಹೇಗೆಂದರೆ, ನಮಃ
ಎಂದರೆ ನಮನು, ನನ್ನದಲ್ಲವು ಎಂದಾಯಿತು. ಯಾವುದು ಎಂದರೆ ನಮನು
ಶೇಷತ್ವಂ, ನಮನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮ್ ಎಂದು ಶೇಷತ್ವಂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮ್
ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅರ್ಥಮಾಡಬಹುದು. ಇದರಿಂದ
ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಎಲ್ಲಾದಕ್ಕೂ ಶೇಷಿಯು, ತಾನಲ್ಲವು, ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಸರ್ವ
ಶ್ವೇತಾತ್ಮನೇ ವಿನಾ ತಾನು ಅವನಿಗೆ ಪರತಂತ್ರನು ಎಂಬೀ ಎರಡು ಜ್ಞಾನಗಳು
ಸಮಶ್ಚಿದ್ವಿದಿತ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಹೊರಟು ಪ್ರಥಮತಃ ಸ್ವಶೇ
ಷತ್ವನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. —

ನಮಶ್ಯಬ್ದದಿಂದ ಸ್ವಶೇಷತ್ವನಿವೃತ್ತಿಯು.

ತನಕ್ಕೆ ತನಗೆ, ಅನ್ಯಶೇಷತ್ವಮ್ - ಇತರರಿಗೆ ದಾಸಭೂತನು ಎಂಬ ಭಾವವು,
ಪ್ರಣವದ ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರವಾದ ಉಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಳಿ ಕ್ಯೆಯಾಲೇ - ನಿವೃತ್ತಿ
ಮದದರಿಂದ, ಅದು ಹೇಗೆ ಉಕಾರದಿಂದಲೇ ತನಗೆ ಅನ್ಯಶೇಷತ್ವವು ನಿವೃತ್ತಿ
ಮತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ — ಅನ್ಯನಾನ ಪತ್ತತ್ತನಕ್ಕೆ - ಅನ್ಯ
ಭಲ್ಲೇ - ಅತಃಕಾಲತನಾದ ತನಗೂ ಸಹ, ಶೇಷತ್ವಮಿಲ್ಲೆ ಎನು - ತಾನು ಶೇಷಭೂತ
ನಲ್ಲವು ಎಂದು, ಪರಿತ್ತುಚ್ಚಿಲ್ಲವೇಣ್ವಯಾಲೇ - ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕಾ
ಮತ್ತು ಅನಾವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದ, ತನಗೆ ತಾನು ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವೆಂಬರ್ಥವು ಪ್ರಣ
ವದ ಉಕಾರದಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾದುದರಿಂದ, ವಾಕ್ಯಶೇಷದಿಂದ ಈ ನಮಶ್ಯಬ್ದದಿಂದ
ಜೋಧಿತವಾದ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥವು ಯಾವುದಾದರೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ತನಗೆ
ಶೇಷಭೂತಗಳಾಗಿ ಕೋರಿಬರುವ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ತಾನು ಸ್ವಾಮಿಯು, ಶೇಷಿಯು, ಎಂಬ
ಭಾವವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ನಮಶ್ಯಬ್ದದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ಮತ್ತದೆ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳ

ಜ್ಯೋಲ್ಲವೇಣಾಮೈಯಾಲಾ, ಅನ್ಯಶೇಷಿಯಾಯಾ ತೋತ್ತಿನ ತನಕ್ಕಿಜ್ಜೇ ದೇನುನೊನ್ನೈಯುಮ್ ಪ್ಪತ್ತ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಂ ಕಳಿಕ್ಕೈಯಿಲೇ ತಾತ್ಪರ್ಯಮಾಗುವುಮಾಮ್.

ಬಹುದು ಎಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಶೇಷದಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ—ಅನ್ಯಶೇಷಿಯಾಯಾ ತೋತ್ತಿನ ತನಕ್ಕು - ಕೆಲವು ಗುಣಗಳಿಗೂ ವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ತೋರಿಬರುವ ತನಗೆ, ಇಜ್ಜೇ - ಇಲ್ಲಿ, ಈ ಲೀಲಾ ವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ, ಏದೇ ನುನೊನ್ನೈಯುಮ್ ಪ್ಪತ್ತ - ಯಾವುದೊಂದನ್ನೂ ಕುರಿತು, ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಂ - ಸೋಪಾಧಿಕವಾದ ಶೇಷಿಯೇ ಏನಾ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷ ಎಂಬ ಭಾವವು, ಕಳಿಕ್ಕೈಯಿಲೇ-ನಿವೃತ್ತಿ ಸುವದರಲ್ಲಿ, ತಾತ್ಪರ್ಯಮಾಗುವುಮಾಮ್-ಈ ನಮಶ್ಚಬ್ಧಕ್ಕೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಂ ಕಳಿಕ್ಕೈಯಿಲೇ ತಾತ್ಪರ್ಯಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು ನಿವೃತ್ತಿ ಸುವದೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಸೋಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವೆಂದರೆ ಕರ್ಮವಶಾತ್ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಕೆಲವು ಗುಣಗಳಿಗೂ ವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ರೋಣವು ; ಇದರಿಂದ ಆ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು ಸುಖದುಃಖೋಪಭೋಗಗಳಿಗಾಗಿ ಕರ್ಮೋಪಾಧಿಯಿಂದ ಉಂಟಾದುದು. ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವೆಂದರೆ ಅಂತಹ ಉಪಾಧಿಗಳು ಯಾವುವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದು ; ಇಂತಹ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೇ ಏನಾ ಇತರರಿಗಿಲ್ಲವು.

ಪ್ರಣವದ ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರದಿಂದುಂಟಾಗುವ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಯಾವುದೆಂದರೆ—ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಜೀವನು ಅಕಾರವಾಚ್ಯನಿಗೇ ಎಂಬುದು; ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವವರ್ಗವೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತರು, ಇತರರಿಗೆ ಅಲ್ಲವು ಎಂದಾಯಿತು. ಇತರರಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವು ಎಂಬರ್ಥವು ಉಕಾರದಿಂದುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇತರರಲ್ಲೇ ತಾನೂ ಸೇರಿದವನಾದುದರಿಂದ, ತಾನೂ ತನಗೆ ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವು ಎಂದರ್ಥವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ; ಇದನ್ನೇ ಅನ್ಯನಾನ ತನ್ನೈಪ್ಪತ್ತ ತನಕ್ಕು ಶೇಷತ್ವಮಿಟ್ಟಿ ಎನ್ನು ಪಿರಿತ್ತು ಜ್ಯೋಲ್ಲವೇಣಾಮೈಯಾಲೇ ಎಂಬುದರಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾವಾಗ ಇತರರಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವೆಂಬರ್ಥವಾಯಿತೋ, ಆಗ ಇತರರಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಸೇರಿದವನಾದುದರಿಂದ ತಾನು ತನಗೆ ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವೆಂದು ಪೃಥಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದುದರಿಂದ ನಮಶ್ಚಬ್ಧಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವು? ಎಂದರೆ ತಾನೂ ಕರ್ಮೋಪಾಧಿಯಿಂದ ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ಎಂದರೆ ಶೇಷಿಯಾಗಿ ತೋರಿಬರಬಹುದು. ಅವೆಲ್ಲವೂ ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ತನ್ನದಲ್ಲವು ; ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು ತನಗೆ ಯಾವುದರ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಈ ನಮಶ್ಚಬ್ಧದ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು.

ಜೀವನುಕ್ಕು ಶೇಷಮಾನವೈಯೆಲ್ಲಾಮ್ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾನ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸ್ವಾರ್ಥಮಾಗ ಕೊಡುತ್ತವೆಯಿರೇ.

ಆದರೆ ಈ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ತಾನು ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಯಲ್ಲಾ? ಈ ಗೃಹವೂ, ಫಲೇತ್ರವೂ ನನ್ನದು, ಇವರು ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು. ಇವರು ನನ್ನ ಸಂಬಂಧಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಾಗ, ಅದು ನನ್ನದಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸುವದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಜೀವನುಕ್ಕು - ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೂ, ಶೇಷ ಭೂತಮಾನವೈಯೆಲ್ಲಾಮ್ - ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲವೂ, ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾನ-ಇವುಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ತನಗೂ ಮತ್ತು ಜಗತ್ತುಗಳ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ಹೀಗೆ ಸರ್ವಕ್ಕೂ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ-ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವ ಪರಮ ಪುರುಷನು, ಸ್ವಾರ್ಥಮಾಗ-ತನ್ನ ಲೀಲಾರಸಾನುಭವಕ್ಕಾಗಿ, ಅಥವಾ ಆ ಜೀವಾತ್ಮರ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿರುವ ಉಪಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ, ಕೊಡುತ್ತವೆಯಿರೈ - ಅನುಗ್ರಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವು ಆಗುತ್ತವೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಈ ನ್ಯಾಯವನ್ನೇ ಕಂಡಿರುವೆವು, ಹೇಗೆಂದರೆ; ತಂದೆಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಆತನಿಂದ ಸಂವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಮಗನ ಉಪಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಆತನು ಹೇಗೆ ಮಗನ ವಶಮಾಡಿರುತ್ತಾನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ಸಹ. ಆತನು ಲೋಕ ಪಿತುವಾದುದರಿಂದ ತನಗೆ ಶೇಷಭೂತವಾದುವೇ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುವು. ತಂದೆಯು ತನ್ನ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಗನ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವದು ಎರಡು ವಿಷಯಕ್ಕಾಗಿ; ತನ್ನ ಮಗನು ಅನುಭವಿಸುವದರಿಂದ ತನಗೆ ಲೀಲಾರಸ ಉಂಟಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು ಮಗನು ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಹೀಗೆ ಎಂದು ಭಾವನೆಗಳಿಂದಲೂ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥಮಾಗ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸ್ವ ಎಂಬುದನ್ನು ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಪದವಾದ ಈಶ್ವರ ಎಂಬುದರಿಂದಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಲೀಲಾರಸಾನುಭವಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಬರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಾರ್ಥಮಾಗ ಕೊಡುತ್ತಮ್ ಎಂಬುದರಿಂದಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿದರೆ ಜೀವಾತ್ಮನ ಕರ್ಮಾನುಗುಣಾನುಭವ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ, ಎಂಬರ್ಥವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿಯೂ ಹೀಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು. ಈ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ತಾವೇ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು, ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಈತನ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ತನಗೊಲಕ ತನ್ನ ಲೀಲಾರಸಾನುಭವಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಈತನ ವಶಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈತನಿಗೆ ಅವುಗಳ ವಿಷಯ

ಜೀವರೌಗಳುಡೈಯ ನಿತ್ಯಜ್ಞಳಾನ ಗುಣಾದಿಗಳ್ ಈಶ್ವರನುಡೈಯ ನಿತ್ಯೇಚ್ಛಾ ಸಿದ್ಧಜ್ಞಿಳ್. ಅಶುದ್ಧ ದಶೈಯಿಲುಮ್ ಶುದ್ಧ ದಶೈಯಿಲುಮ್

ದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವುನೋಪಾಧಿಕವಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಂದ ದತ್ತವಾದುದು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಸರ್ವಕ್ಕೂ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿಯೇವಿನಾ, ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ ತಾನು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಶೇಷಿಯಲ್ಲವು. ಇಂತಹ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸುವ ಅಮೋಘಾನುಸಂಧಾನವು ನಮಶಬ್ದದಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಇತರ ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು, ನೋಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾಮಿ ಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದ ನಮಗೆ ಕಳತ್ರ ಪುತ್ರ ದಾಸದಾಸೀಜನಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ, ಧನಗೇಹಾದಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು ನೋಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು; ಸಹಜವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರೇಚ್ಛಾ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಬಂದುದಲ್ಲವು; ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಾದರೋ ತನ್ನ ಸ್ವತಂತ್ರೇಚ್ಛಾ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ವಸ್ತುಗಳ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು; ಆದುದರಿಂದ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವೆಂದೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಆಗಲಿ, ನಮಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೇನೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷ ಎಂಬುದನ್ನೇನೋ ಒಪ್ಪಬಹುದು. ನಿತ್ಯಗಳಾಗಿ ನಮಗೇನೇ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಜ್ಞಾನತ್ವಾನಂದತ್ವ ಅನುಲಕ್ಷ ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತವಾದವು ಹೇಗೆ? ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈ ಚೇತನನು ಶೇಷಿಯಲ್ಲವೋ? ಹಾಗೆಯೇ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಶರೀರಕ್ಕೆ ತಾನು ಶೇಷಿಯಲ್ಲವೋ? ತನ್ನ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದ ಮೂಲಕ ಮುಕ್ತ ದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ದಿವ್ಯಮಂಜುಳ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ತಾನು ಶೇಷಿಯಲ್ಲವೋ? ಎಂದರೆ ಇವು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ತಾನು ಶೇಷಿಯಲ್ಲವು; ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಸರ್ವಶೇಷ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಉಪವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಲಿಂಗರಸಾನುಭವಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವು ಕೂಡ ಜೇತನನಿಗೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟವು; ಕೆಲವು ತನ್ನ ನಿತ್ಯೇಚ್ಛಾ ಮೂಲಕ ಅತ್ಯವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾದವು; ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಅನಿತ್ಯೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅನಿತ್ಯಗಳಾಗಿರಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಜೀವರೌಗಳುಡೈಯ - ಜೀವಾತ್ಮರ, ನಿತ್ಯಜ್ಞಳಾನ - ಶಾಶ್ವತವಾದ, ಗುಣಾದಿಗಳ್ - ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಕ ಧರ್ಮಗಳಾದ ಜ್ಞಾನತ್ವ, ಆನಂದತ್ವ ಅನುಲಕ್ಷಗಳು ಮತ್ತು ಆದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಧರ್ಮಭೂತಜ್ಞಾನ, ಅಸಹತ ಪಾಪತ್ವ, ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವ, ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪತ್ವಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು; ಇವೆಲ್ಲವೂ, ಈಶ್ವರನುಡೈಯ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನ, ನಿತ್ಯೇಚ್ಛಾಸಿದ್ಧಜ್ಞಿಳ್ - ಯಾವಾಗಲೂ ನಿತ್ಯವಾಗಿರಲಿ ಎಂಬ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದವು.

ಉಂಡಾನ ಅನಿತ್ಯ ವಿಗ್ರಹಾದಿಗಳ್ ಇವರ್‌ಗಳುಡೈಯ ಕರ್ಮಜನ್ಯ ಮಾಯುಮ್, ಕರ್ಮನಿರಪೇಕ್ಷಮಾಯುಮುಳ್ಳ ಅನಿತ್ಯೇಚ್ಛಾ ಸಿದ್ಧಜ್ಞಿಳ್.

ಅಶುದ್ಧ ದಶೈಯಿಲುಮ್-ದೇಹ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬದ್ಧರಾಗಿ ಅಶುದ್ಧರಾಗಿರುವ ಅವಸ್ಥೆಯಿಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ದಶೈಯಿಲುಮ್-ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವು ತೊಲಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಿಲ್ಲೂ ಸಹ ಉಂಡಾನ-ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ. ಅನಿತ್ಯವಾದ ವಿಗ್ರಹಾದಿಗಳ್ - ಅನಿತ್ಯವಾದ ಶರೀರಗಳು, ಬದ್ಧ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ದೇವ ಮನುಷ್ಯಾದಿ ಶರೀರಗಳು, ಮುಕ್ತ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ವಿಗ್ರಹಗಳೂ, ಇವರ್‌ಗಳುಡೈಯ-ಇವರುಗಳ್, ಕರ್ಮಜನ್ಯಮಾಯುಮ್. - ಬದ್ಧ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ ಮೂಲಕ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ. ಕರ್ಮ ನಿರಪೇಕ್ಷಮಾಯುಮುಳ್ಳ - ಮುಕ್ತ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಮವಶ್ಯನಾಗುವದರಿಂದ ಕರ್ಮದ ಸಾಂಪೇಕ್ಷತ್ವವಿಲ್ಲದೆಯೂ ಇರುವ, ಅನಿತ್ಯೇಚ್ಛಾ ಸಿದ್ಧಜ್ಞಿಳ್-ಅನಿತ್ಯವಾಗಿರಲೆಂದು ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸಜ್ಜಿಲ್ಲದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ವುಗಳು. ಕೆಲವು ಆತ್ಮಗುಣಗಳೇ ಮೊದಲಾದವು ನಿತ್ಯವಾಗಿರಲೆಂದೂ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಶರೀರಾದಿಗಳು ಅನಿತ್ಯವಾಗಿರಲೆಂದೂ ಸ್ವಾಮಿಯು ಸಜ್ಜಿಲ್ಪಿಸಿದುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ನಿತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಅನಿತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇನೆ ಯಾದುದರಿಂದ ಅವೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿ ಗೇನೇ ಶೇಷಭೂತಗಳು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಮುಕ್ತ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಶರೀರಗಳು ಅನಿತ್ಯವಾದವು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ “ಸ ಏಕದಾ ಭವತಿ, ತ್ರಿಧಾ ಭವತಿ” ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತ್ಯನುಸಾರ ಆತನು ತನ್ನಿಷ್ಟಾನುಸಾರ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದುವಹಾಗಿ ಪರಮ ಪುರುಷನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನು. ಪ್ರಾಕೃತ ದೇಹ ಸಂಬಂಧವಿರುವಾಗ ಈ ಜೀವರು ಗಳು ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವಜ್ರದ ಹಾಗೆ ಅಶುದ್ಧ ರೆಂಬುದಕ್ಕೆ “ಅಶುದ್ಧಾಸ್ತೇ ಸಮ ಸ್ತಾಸ್ತು ದೇವಾದ್ಯಾಕರ್ಮಯೋನಯಃ”(ಐ ಪು- ೬.೭.೭೭)ದೇವ ಮನುಷ್ಯಾದಿ ಕರ್ಮಮೂಲಕ ಜನ್ಮವತ್ತಿದ ಸಮಸ್ತರೂ ಅಶುದ್ಧರೆಂಬ ಮತ್ತು “ಕರ್ಮಣಾಂ ಪರಿಪಾ ಕೃತ್ವಾ ದಾವಿರಿಂಚಾದ ಮಜ್ಜಿಳಮ್” (ಭಾಗ. ೧೧. ೧೯. ೧೮) ಚತುರ್ಮುಖ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಸಮಸ್ತ ಜೀವನರ್ಗವೆಲ್ಲಾ ಕರ್ಮಪರಿಪಾಕಕ್ಕೆ ವಶ್ಯರಾದುದರಿಂದ ಅಮಂಗಳವಾದುವು, ಇತ್ಯಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸೂಕ್ತಿಯು ಅನುಸಂಧೇಯವು (ಹಿಂದೆ ೬೬೦-೧) ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ. ನಿತ್ಯವಾದುವು ಈಶ್ವರನ ನಿತ್ಯೇಚ್ಛಾ ಸಿದ್ಧಜ್ಞಿ ಗಳೆಂದೂ, ಅನಿತ್ಯವಾದುವು ಅನಿತ್ಯೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ೨೬೩ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

(೨) ನಮಶ್ಯಬ್ದದಿಂದ ತನಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಯು.

ಪ್ರಣವದಲ್ಲೇ ಸ್ವಶೇಷತ್ವ ನಿವೃತ್ತಿ ಎಂದರೆ ತಾನು ಇನ್ಯಾರಿಗೂ ನಿರುಪಾ ಧಿಕಶಿಂಷನಲ್ಲವೆಂಬ ಸುಸಂಧಾನವು ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆಯೇ ತಾನು ಯಾವದಕ್ಕೂ ನಿರು

(೨) ನಮಸಾ ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಃ.

ಪ್ರಣವತ್ತಿಲೇ ಅನ್ಯಶೇಷತ್ವಂ ಕಳಿಗೈಯಾಲೇ, ಪರಮಾತ್ಮಾವಿರಾಟ್ಪಿಲ್ ಅನ್ಯನಾನ ತನಕ್ಕುತ್ತಾ ಶೇಷನಲ್ಲನೆನ್ನುಮಿಡಮ್ ಸಿದ್ಧಿಕ್ಕೈಯಾಲಾಮ್, ತಾನ್ ವೇರೈರುತ್ತರುಕ್ಕುಮ್ ಶೇಷಮಲ್ಲದಾಪೋಲೇ ವೇರೊನ್ಮಮ್ ತನ್ನೈಪ್ಪತ್ತ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಮನ್ನೆನ್ನುಮಿಡಮುಮ್ ಇಜ್ಜೇವರುಗೈಯಾಲಾಮ್, ಪ್ರಣವತ್ತಿಲ್ ತೋತ್ತಾದ ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯನಿವೃತ್ತಿ

ಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿಯೂ ಅಲ್ಲವೆಂಬ ಸ್ವಶೇಷಿತ್ವ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಹೇಗೆಂದರೆ ಮಹಾರವಾಚ್ಯನು ಅಕಾರ ವಾಚ್ಯನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬರ್ಥ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ಆ ಮಹಾರನೊಂದಿಗೇನೇ ಯಾವಾಗಲೂ ನೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಅಚಿದ್ವ್ರಸ್ತನೂ ಅಕಾರ ವಾಚ್ಯನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬರ್ಥವು ಉಪಲಕ್ಷ್ಯನು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹಿಂದೆ ಉಪವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದುದರಿಂದ ನಮಶ್ಚಬ್ದವು ಸ್ವಶೇಷಿತ್ವ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈಗ ಹೊಸದಾಗಿ ಹೇಳುವದೇನು? ಎಂದರೆ, ಹಿಂದೆ ಉಪದಿಷ್ಟನಾಗದಿರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು; ಹೊಸದಾದುದನ್ನಲ್ಲವೇ ಅದು ತಿಳಿಸತಕ್ಕದ್ದು? ಪ್ರಣವದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗದ ಬೇರೇ ಹೊಸ ಅರ್ಥವನ್ನಲ್ಲವೇ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು? ಎಂದರೆ, ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂದಾ, ನಮಶ್ಚಬ್ದದ ಎರಡನೆಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಉಪವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಪ್ರಣವತ್ತಿಲೇ - ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ, ಅನ್ಯಶೇಷತ್ವಂ - ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವೆಂಬುದು, ಕಳಿಗೈಯಾಲೇ - ನಿವೃತ್ತಿಸಿ ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ, ಪರಮಾತ್ಮಾ ವಿರಾಟ್ಪಿಲ್ ಅನ್ಯನಾನ - ಪರಮಾತ್ಮ ಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ, ತನಕ್ಕು - ತನಗೆ, ತಾನ್ ಶೇಷನಲ್ಲನೆನ್ನುಮಿಡಮ್ - ತಾನು ಶೇಷನಲ್ಲವೆಂಬ ಅರ್ಥವು, ಸಿದ್ಧಿಕ್ಕೈಯಾಲಾಮ್ - ಉಕಾರದ ಅನ್ಯಯೋಗ ವ್ಯವಹೇದದಿಂದಲೂ, ಆ ಅನ್ಯರಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಸೇರಿದವನಾದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸುವದರಿಂದಲೂ, ಅಧನಾ ಅಶ್ಚೈಬ್ದದ ಪೂರ್ವಾವರ ಲೋಪದಿಂದ ಮಹಾರ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದಲೂ, ತಾನು ತನಗೇ ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವೆಂಬ ಸ್ವಶೇಷ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಪ್ರಣವದಿಂದಲೇ ತೋರಿರುವದರಿಂದಲೂ ಎಂಬರ್ಥವು. ತಾನ್ವೇರೊರುತ್ತರುಕ್ಕುಮ್ ಶೇಷಮಲ್ಲದಾಪೋಲೇ - ಹೀಗೆ ತಾನು ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಶೇಷನಲ್ಲವೆಂಬರ್ಥವು, ಉಕಾರದಿಂದ ತೋರಿಬಂದದಾಗೆಯೇ, ವೇರೊನ್ಮಮ್ ತನ್ನೈಪ್ಪತ್ತ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಮನ್ನೆನ್ನುಮಿಡಮುಮ್ ಇಜ್ಜೇವರುಗೈಯಾಲಾಮ್ - ಯಾವಾಗ ತಾನೇ ತನಗೆ ಶೇಷನಲ್ಲವೋ ಆಗ ಇನ್ನು

ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಃ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರೂಪಣಮ್.

ಇಚ್ಛೇತನನುಕ್ಯ ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಯಾವುದು ? ನಿರಪೇಕ್ಷ

ಪದ ಮಾತ್ರತ್ವೈ - ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂಬ ಪದವನ್ನು ಮಾತ್ರ, ಅಧ್ಯಾಹರಿತ್ತು ಅಧ್ಯಾಹಾರಮಾಡಿಕೊಂಡು "ನಮಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮ್", ಎನ್ನದಾಗುವುಮಾನ್ - ಎಂದಾಗಲಿ ಆಗಬಹುದು. "ಅಹಂ ಮಮನಿರಾಹಕಃ ನ" ಎಂದಾಗಲಿ, ಅಥವಾ "ನಮಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮ್" ಎಂದಾಗಲಿ, ಅರ್ಥಮಾಡಿದರೆ, ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹಾರದನುಷಙ್ಗ ಬೇಕು. ಎರಡನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮ್ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಹಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

"ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿ" ಎಂಬುದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿ ಎಂಬುದರ ಸರಿಯಾದ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ "ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವತ್ಯಾತ್" (ಶಾ. ಸೂ. ೨.೩.೩.) ಎಂಬ ಶಾರೀರಕ ಸೂತ್ರವು ಈ ಚೇತನನಿಗೆ ಕರ್ಮತ್ವ ಉಂಟೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಹೇಗೆ? ಹಾಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ದೇಹವೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಸಾಂಖ್ಯಮತದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಅಪಾರ್ಥವು ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ? ಹಾಗಾದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇ ಸರ್ಮಕರ್ಮತ್ವವು ಎಂದರೆ ಕರ್ಮತ್ವವು ಸುಕೃತ ದುಷ್ಕೃತ ರೂಪವಾಗುವದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯ ಗೈರ್ಭೂತ್ಯ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಶಬ್ದಗಳು ಉಂಟಾಗಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿ ಎಂಬುದರ ಸರಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ— ಇಚ್ಛೇತನನುಕ್ಯ ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಯಾವುದು ? ಈ ಚೇತನನಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಯು ನಮ ಶೃಬ್ದದಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲಿ ಎಷ್ಟೆಲ್ಲಾ, ಅದು ಯಾವುದು ? ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವು :—ನಿರಪೇಕ್ಷಕರ್ಮತ್ವಾನರ್ಹತ್ಯೆ - ಇನ್ನೊಂದರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ಹಾಗಿರುವ ಕರ್ಮತ್ವಕ್ಕೆ, ಅನರ್ಹನಾಗಿರುವಿಕೆಯು, ತಾನು ಮಾಡುವ ಲೌಕಿಕ ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಗಳು ತನಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿರದೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಜ್ಜಲ್ಪಕ್ಕೂ ಅಧೀನವಾಗಿರೋಣವು. ಹೀಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾದ ಕರ್ಮತ್ವವಿಲ್ಲದಿರೋಣವು; ಹೀಗೆ ನಿರಪೇಕ್ಷಕರ್ಮತ್ವವಿಲ್ಲದೆ ಎಂದರೆ ಸಾಪೇಕ್ಷ ಕರ್ಮತ್ವವು ಚೇತನನಿಗೆ ಉಂಟೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿರುವದರಿಂದ "ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವತ್ಯಾತ್"

ಕರ್ತೃತ್ವಾನರ್ಹತ್ಯೈ. ಇದಕ್ಕೆಡಿ, ಬದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಿಲ್ಲದವ, ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಿಲ್ಲದವ, ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕಪ್ರವೃತ್ತಿ ಸ್ಪಷ್ಟಾ ನಿನ್ನಾಲಮ್ ಈಶ್ವರಕ

ಎಂಬ ವ್ಯಾಸ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರವು. ಹಾಗಾದರೆ ಯಾವುದರ ಸಾಪೇಕ್ಷವು ಉಂಟು? ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮಸಾಪೇಕ್ಷಕರ್ತೃತ್ವವುಂಟು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಸಾಪೇಕ್ಷಕರ್ತೃತ್ವ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ, ಚೇತನನಿಗೆ ಚೇತನತ್ವವು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಸಾಂಖ್ಯವಾದದ ದೋಷವು ದೂರೀಕೃತವಾಯಿತು. ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಚೇತನನು ಮಾಡುವದನ್ನು ನಡೆಸಿದರೇಗೆ ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯ ದೋಷವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ; ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಬದ್ಧದೇಶಿಯಲ್ಲಿ, ಚೇತನನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿದರೂ, ಈ ಚೇತನನು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಸುಕೃತ ದುಷ್ಕೃತಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಉಂಟಾದ ಬುದ್ಧಿಯೋಗದ ಮೂಲಕವೂ ಮತ್ತು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ದಯಪಾಲಿಸಿರುವ ಕರಣಕೇಂಬರದ ಮೂಲಕವೂ ಪ್ರೇರಿಸಿ ನಡೆಸಿದರೆ ಆಗ ಪರಮಾತ್ಮನು ದೋಷಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಮುಕ್ತ ದೇಶಿಯಲ್ಲಾದರೋ ಅವನು ನಿತ್ಯವಾಗಿರುವಹಾಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿರುವ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಆಗಲೂ ಕರ್ತೃತ್ವವಿರುವದರಿಂದ, ಈಶ್ವರನು ಪ್ರೇರಕನಾಗಿಯೇ ಸರ್ವವೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಅನು ಸಂಧಾನವಿಗ ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯನಿವೃತ್ತಿಯು. “ಇಚ್ಛೇತನನುಕ್ಕು ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಯಾವದು” ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೇತನನಕ್ಕು ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಸಾಭಿಪ್ರಾಯವಾದುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟು ಎಂದರೆ ಅಚೇತನದಹಾಗೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಚೈತನ್ಯವಿದ್ದೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿ ಹೇಗೆ? ಎಂಬುದು ಭಾವವು. ತನಗುಂಟಾಗಿರುವ ಸತ್ತಾಸ್ಥಿತಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೀಗೆ ಬದ್ಧದೇಶಿಯಲ್ಲಾಗಲಿಮುಕ್ತದೇಶಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನಿಯಮನದಿಂದಲೇ ಎಂಬ ಅನುಸಂಧಾನವಿಗ ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯನಿವೃತ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮುಂದೆ “ಇದುಕ್ಕೆಡಿ”ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಇದುಕ್ಕೆಡಿ-ಹೀಗೆ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಕರ್ತೃತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳಲು ಕಾರಣವು, ಯಾವುದೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಬದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ, ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ, ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಸ್ಪಷ್ಟಾ ನಿನ್ನಾಲಮ್-ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಎಂದರೆ ಹೀಗೆ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಸರ್ವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೇನಾದರೂ ಉಂಟೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹವು ತೋರುವಹಾಗಿದ್ದರೂ, ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಈಶ್ವರಕ ಕೊಡುತ್ತ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಕೊಟ್ಟ ಕರಣಾದಿಗಳ್ಳಿ ಕೊಂಡು -

ಕೊಡುತ್ತೆಕರಣಾದಿಗಳೈ ಕೊಂಡು ಅವನ ಪ್ರೇರಕನುಮಾಯ ಸಹಕಾರಿಯುಮಾಗ ಪ್ರವೃತ್ತಿಕ್ಕನೇಣ್ಣುಗೈ.

ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಅದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಶರೀರ ಬುಧಿಗಳು ಸಜ್ಜುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು, ಇವುಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಅವನ ಪ್ರೇರಕನುಮಾಯ - ಅವನು ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ, ಬದ್ಧಿ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಾನುಗುಣ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ, ಮುಕ್ತಿದಶೆಯಲ್ಲಿ - ತಾನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಬದ್ಧಿಸಿವೃತ್ತಿಯಿಂದಂಟಾದ ಗುಣಾಷ್ಟಕಪ್ರಾಪ್ತಿಮೂಲಕ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ ಎಂಬ ಭಾವವು, ಸಹಕಾರಿಯುಮಾಗ - ಹೀಗೆ ಎರಡು ದೆಶೆಯಲ್ಲೂ, ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಸಕಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಸಹಾಯಭೂತನಾಗಿ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಕ್ಕನೇಣ್ಣುಗೈ-ಪ್ರವೃತ್ತಿಸತಕ್ಕ ಸ್ವಭಾವವು ; ಈ ಸ್ವಭಾವವು ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂಬ ಭಾವವು. ಅಥವಾ ನೇಣ್ಣುಗೈ ಎಂಬುದರಿಂದ ಆಶಯವೆಂಬ ಭಾವವಾಗಲಿ, ನೇಣ್ಣುಗೈ ಎಂದು ಇರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿಯೂ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನವಾಗಲಿ, ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಲಿ ದೋಷಿತವು.

ಆದರೆ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ ವಿನೂ ಈ ಚೇತನನಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಸ್ವಾಭಾವ ಕ್ತೃತ್ವವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಂಖ್ಯ ಮತೋತ್ಥಾ ಭಾವಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಸಬ್ಬಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರೇ ಉಂಟು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ ವೆಂದಾಗಿ, ಆಗ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಸಬ್ಬಲ್ಪಿಸಿ ಏಕೆ, ಮುಕ್ತಿ ಕೊಡಕೂಡದು? ಎಂಬ ಅಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ, ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ಆರೋಪಿಸಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಈತನು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ತೀರಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಕ್ಷಾಮಿದತ್ತ ಕರಣ ಕಳೇಬರಾದಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ, ಆತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ಯಾವಾಗ ಅದು ಉಂಟಾಯಿತೋ, ಆಗ ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ಅನುಸಂಧಾನವುಂಟಾಯಿತೆಂಬ ಭಾವವು. ಆತನು ಏನನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, “ಓ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ನನಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನೀನೇ ತೋರಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಸುವನು. “ಯದ್ವಿತ್ತಂ ಮಮ ದೇವೇಶ ತದಾಜ್ಞಾಪಯಮಾಧವ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಾಡುವನು ; “ಅನೇನ ಕರ್ಮಣಾ ಭಗವಾ ಪ್ರಿಯತಾಂ ವಾಸುದೇವಃ” ಎಂದೂ “ಸ್ವಯಮೇವ ಕಾರಿತವಾಃ” ಎಂದೂ ಹೇಳಿ, ಆತನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವನು ಎಂಬ ಭಾವವೂ ದೋಷಿತವು. ಕರ್ಮತ್ವವೇನೋ ಉಂಟು, ಅದು ಸರ್ದೇಶ್ವರ ಸಹಾಯ ಸಾಪೇಕ್ಷ ಕರ್ಮತ್ವವು ; ಅದುದರಿಂದಲೇ ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಯು.

ಈಶ್ವರನುಳ್ಳು ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರತ್ತಿಲ್ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಲೇ ಚೊನ್ನ ಸರ್ವ ರಕ್ಷ ಕೆತ್ತಮ್ ಉಪಾಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ್ ಪಕ್ಕಲ್ ಏದೇನುಮೊರು ಉಪಾಯ ತಿಲೇ ಪ್ರೇರಿಪ್ಪಿತ್ತುಕ್ಕೊಂಡೇ ವರಕ್ಕಡವದು.

ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವರೇನೋ ಕೆಲಸಗಾರರೇ, ಸ್ವಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕ ಮಾಡಿದರೂ ಇಂಜನೀಯರ ಪ್ರೇರಣೆ ಸಜ್ಜುಲ್ಪಾನುಸಾರಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಯೋ, ಹಾಗೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇಂತಹ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮನಲ್ಲಿ "ಪರವಾನಸ್ತಿ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥ ತ್ವಯಿ ವರ್ಷಶತಂ ಸ್ಥಿತೇ | ಸ್ವಯಂ ತು ರುಚಿರೇ ದೇಶೇ ಕ್ರಿಯತಾಂ ಇತಿ ಮಾಂ ವದ" (ರಾಮಾ. ಅರಣ್ಯ. ೧೫. ೬.) ಎಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು ನಿನಗೆ ಯಾವ ಸ್ಥಳವು ಅನುಕೂಲವೋ, ಅಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ರಚಿಸು, ಎಂದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಒಪ್ಪದೆ, ತಾನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪರತಂತ್ರ್ಯನಾದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ರಚಿಸು ಎಂದರೆ ರಚಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಪರವಾ ಅಸ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕೈಕೇಯಿಯು ಬಂದು ರಾಜ್ಯ ಎಂದು ಸಂಜೋಧಿಸಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಪ್ರಭುವೇ ರಾಜನಾಗಿ ಭರತನಾದ ತಾನು ಆತನಿಗೆ ದಾಸನಾಗಿರುವಾಗ, ಈ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ತಾಯಿಯು ತನ್ನನ್ನು ರಾಜನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾಳಲ್ಲ ಎಂದು ಭರತನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನ ಪುರೋಹಿತರು ನೀನೇ ಸದೃಢದಲ್ಲಿ ರಾಜನಾಗಿರಲು ಅರ್ಹನು, ಪಟ್ಟಾಭಿಷಕ್ತನಾಗು ಎಂದರೆ ಹೀಗೆ ನಿಯಮಾತಿಕ್ರಮ ಮಾಡಿ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿದವರನ್ನು ತಿದ್ದುವದು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ನಿಯಮವಿದ್ದರೂ, ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸದರಲ್ಲ ಎಂಬ ಕೋಪದಿಂದ "ಸಭಾಮಧ್ಯೇ ಜಗರ್ಹೇ ಚ ಪುರೋಹಿತಮ್" ಎಂದು ಮಹರ್ಷಿಯು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವೇ ಸರ್ವ ರಕ್ಷಕನಿಗೆ ರಕ್ಷ್ಯ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಕೃಪೋತ್ಥಂಭಕವು ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ನಮಶ್ಚಬ್ದಾರ್ಥ ನಿಗಮನದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವವರಾಗಿ, ಅಕಾರ ದಿಂದ ದ್ಯೋತಿತವಾದ ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವವನ್ನೇ ನಮಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದವೂ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಈಶ್ವರನುಳ್ಳು - ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ, ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರತ್ತಿಲ್ - ಮೊದಲನೆಯ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿರುವ, ಪ್ರಕೃತಿಯಿಲೇ - ಆನರಕ್ಷಣೆ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಉಂಟಾದ ಮೂಲ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ, ಚೊನ್ನ- ಕೀಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಸರ್ವ ರಕ್ಷಕನೆಂಬ ಭಾವವು, ಉಪಾಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ್ ಪಕ್ಕಲ್ -

ಕೊಡುತ್ತ ಕರಣಾದಿಗಳೈ ಕೊಂಡು ಅವನ ಪ್ರೇರಕನುಮಾಯ ಸಹಕಾರಿಯುಮಾಗ ಪ್ರವೃತ್ತಿಕ್ಕೆ ವೇಣ್ಣುಗೈ.

ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಅದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಶರೀರ ಬುಧಿಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು, ಇವುಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಅವನ ಪ್ರೇರಕನುಮಾಯ - ಅವನು ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ, ಬದ್ಧಿ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಕರ್ಮನುಗುಣ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ, ಮುಕ್ತಿದಶೆಯಲ್ಲಿ - ತಾನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಬಂದನಿವೃತ್ತಿಯಿಂದಂಟಾದ ಗುಣಾಷ್ಟಕಪ್ರಾಪ್ತಿ ಮೂಲಕ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ ಎಂಬ ಭಾವವು, ಸಹಕಾರಿಯುಮಾಗ - ಹೀಗೆ ಎರಡು ದೆಶೆಯಲ್ಲೂ, ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಸಕಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಸಹಾಯಭೂತನಾಗಿ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಕ್ಕೆ ವೇಣ್ಣುಗೈ-ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಸತಕ್ಕ ಸ್ವಭಾವವು ; ಈ ಸ್ವಭಾವವು ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂಬ ಭಾವವು. ಅಥವಾ ವೇಣ್ಣುಗೈ ಎಂಬುದರಿಂದ ಆಶಯವೆಂಬ ಭಾವವಾಗಲಿ, ವೇಣ್ಣುಗೈ ಎಂದು ಇರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾಗಿ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿಯೂ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನವಾಗಲಿ, ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಲಿ ದ್ಯೋತಿಸುವು.

ಆದರೆ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ ವಿನಃ ಈ ಜೀತನನಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಸ್ವಾಭೀನ ಕ್ತೃತ್ವವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಂಖ್ಯ ಮತರೀತ್ಯಾ ಭಾವಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಸಬ್ಬಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರೇ ಉಂಟು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲವೆಂದಾಗಿ, ಆಗ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಸಬ್ಬಲ್ಪಿಸಿ ಏಕೆ, ಮುಕ್ತಿ ಕೊಡಕೂಡದು? ಎಂಬ ಅಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ, ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ಆರೋಪಿಸಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಈತನು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ತೀರಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಸ್ವಾಮಿದತ್ತ ಕರಣ ಕಳೇಬರಾದಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ, ಆತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ಯಾವಾಗ ಅದು ಉಂಟಾಯಿತೋ, ಆಗ ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ಅನುಸಂಧಾನವುಂಟಾಯಿತೆಂಬ ಭಾವವು. ಆತನು ಏನನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, “ಓ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ನನಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನೀನೇ ತೋರಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಸುವನು. “ಯದ್ವಿತ್ತಂ ಮಮ ದೇವೇರ ತದಾಜ್ಞಾಪಯಮಾಧಪ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಾಡುವನು ; “ಆನೇನ ಕರ್ಮಣಾ ಭಗವಾ ಪ್ರಿಯತಾಂ ವಾಸುದೇವಃ” ಎಂದೂ “ಸ್ವಯಮೇವ ಕಾರಿತವಾಃ” ಎಂದೂ ಹೇಳಿ, ಆತನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವನು ಎಂಬ ಭಾವವೂ ದ್ಯೋತಿಸುವು. ಕರ್ಮತ್ವವೇನೋ ಉಂಟು, ಅದು ಸರ್ದೇಶ್ವರ ಸಹಾಯ ಸಾಪೇಕ್ಷ ಕರ್ಮತ್ವವು ; ಅದುದರಿಂದಲೇ ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಯು.

ಈಶ್ವರನುಳ್ಳ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರತ್ತಿಲ್ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಲೇ ಚೊನ್ನ ಸರ್ವ ರಕ್ಷ ಕೆತ್ತಮ್ ಉಪಾಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ್ ಪಕ್ಕಲ್ ಏದೇನುಮೊರು ಉಪಾಯ ತಿಲೇ ಪ್ರೇರಿಪ್ಪಿತ್ತುಕ್ಕೊಂಡೇ ವರಕ್ಕಡವದು.

ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವರೇನೋ ಕೆಲಸಗಾರರೇ, ಸ್ವಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕ ಮಾಡಿದರೂ ಇಂಜನೀಯರ ಪ್ರೇರಣೆ ಸಜ್ಜುಲ್ಪಾನುಸಾರಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಯೋ, ಹಾಗೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇಂತಹ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮನಲ್ಲಿ "ಪರವಾನಗ್ನಿ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥ ತ್ವಯಿ ವರ್ಷಶತಂ ಸ್ಥಿತೇ | ಸ್ವಯಂ ತು ರುಚಿರೇ ದೇಶೇ ಕ್ರಿಯತಾಂ ಇತಿ ಮಾಂ ವದ" (ರಾಮಾ. ಅರಣ್ಯ. ೧೫. ೬.) ಎಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು ನಿನಗೆ ಯಾವ ಸ್ಥಳವು ಅನುಕೂಲವೋ, ಅಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ರಚಿಸು, ಎಂದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಒಪ್ಪದೆ, ತಾನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪರತಂತ್ರ್ಯನಾದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ರಚಿಸು ಎಂದರೆ ರಚಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಪರವಾನ್ ಅಸ್ಥಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕೈಕೇಯಿಯು ಬಂದು ರಾಜ್ಯ ಎಂದು ಸಂಜೋಧಿಸಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಪ್ರಭುವೇ ರಾಜನಾಗಿ ಭರತನಾದ ತಾನು ಆತನಿಗೆ ದಾಸನಾಗಿರುವಾಗ, ಈ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ತಾಯಿಯು ತನ್ನನ್ನು ರಾಜನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾಳಲ್ಲಾ ಎಂದು ಭರತನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನ ಪುರೋಹಿತರು ನೀನೇ ಸದೃಢದಲ್ಲಿ ರಾಜನಾಗಿರಲು ಅರ್ಹನು, ಪಟ್ಟಾಭಿಷಕ್ತನಾಗು ಎಂದರೆ ಹೀಗೆ ನಿಯಮಾತಿಕ್ರಮ ಮಾಡಿ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿದವರನ್ನು ತಿದ್ದುವದು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ನಿಯಮವಿದ್ದರೂ, ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸದರಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಕೋಪದಿಂದ "ಸಭಾಮಧ್ಯೇ ಜಗರ್ಹೇ ಚ ಪುರೋಹಿತಮ್" ಎಂದು ಮಹರ್ಷಿಯು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವೇ ಸರ್ವ ರಕ್ಷಕನಿಗೆ ರಕ್ಷ್ಯ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಕೃಪೋತ್ಥಂಭಕವು ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ನಮಶ್ಚಬ್ದಾರ್ಥ ನಿಗಮನದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವವರಾಗಿ, ಅಕಾರ ಸಿಂದ ದ್ಯೋತಿತವಾದ ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವವನ್ನೇ ನಮಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದವೂ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಈಶ್ವರನುಳ್ಳ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ, ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರತ್ತಿಲ್ - ಮೊದಲನೆಯ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿರುವ, ಪ್ರಕೃತಿಯಿಲೇ - ಅವರಕ್ಷಣೆ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಉಂಟಾದ ಮೂಲ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ, ಚೊನ್ನ - ಸೇಳಲಿಟ್ಟ, ಸರ್ವ ರಕ್ಷಕನೆಂಬ ಭಾವವು, ಉಪಾಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ್ ಪಕ್ಕಲ್ -

ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಾಧಿಕಾರಿಗಳೇನು, ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರಾಪೇಕ್ಷೆಗಳುಳ್ಳವರೇನು, ಇವರುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಏದೇನು ಮೊರು ಉಪಾಯಾಂತರೇ - ಭರಣ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ಉಪಾಸನ ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಉಪಾಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರೇರಿಸಿತ್ತು, ಕೊಂಡೇ - ಅನುಷ್ಠಾನ ಉಂಟಾಗುವಹಾಗೆ ಪ್ರೇರಿಸಿಕೊಂಡೇ, ವರಕ್ಕಡವದು-ಉಂಟಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಪ್ರಣವದ ಅಕಾರದಿಂದ ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವವುಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಾಗೆ ಆತನು ಜೀವಾತ್ಮರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವಾಗ, ಆ ಜೀವಾತ್ಮನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳೆಂಬ ಉಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಲು ಅರ್ಹತೆಯುಂಟೋ, ಅಂತಾದ್ದನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸುವನು. ಹೀಗೆ ರಕ್ಷಣೆಯೆಲ್ಲಾ ಆತನ ಪ್ರೇರಣೆಯು ಅವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದಲೇ ನಮಶ್ಯಬ್ಧಾರ್ಥವು ದೃಢೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವವನು ಅವನೇಯಾದುದರಿಂದಲೂ ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಯು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವವನೂ ಅನುಷ್ಠಿಸದವನನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವಿಲ್ಲದೇನೆ ಎಲ್ಲರೂ ಮುಕ್ತಿಬೇಕು ಎಂದರೆ ಆಗ ಸರ್ವ ಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗವುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದೆವು. ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ರಕ್ಷಕತ್ವವು ಎರಡುವಿಧವು ಹೇಗೆಂದರೆ? (೧)ಮಹರ್ಷಿಯು, “ರಕ್ಷಿತಾ ಜೀವಲೋಕಸ್ಯ ಸ್ವಜನಸ್ಯ ಚ ರಕ್ಷಿತಾ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ೪ಜೀವಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ರಕ್ಷಕನು ಹೇಗೆಂದರೆ? ಕರಣಕಳೇಬರಯೋಗ, ಶಾಸ್ತ್ರದೀಪಪ್ರದಾನ, ವಿವೇಕಜ್ಞಾನ, ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಉಪದೇಶ, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡೋಣದರಮೂಲಕ ರಕ್ಷಕನು; (೨)ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಜನಸ್ಯಚ ರಕ್ಷಿತಾ, ಸ್ವಜನರು ಯಾರೆಂದರೆ ಸದ್ಗುರುವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ವಿಹಿತಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದೊಂದಿಗೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಜ್ಞಾನಿಯು, ಉಪಾಸನೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಪದನ ಮೂಲಕ ಆತನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವನು, ಇಂತಹ ಜನಸಮೂಹಕ್ಕೆ ನಿಶೇಷ ರಕ್ಷಿತಾ, ಮೋಕ್ಷಾನಂದವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವವನು. ಆದರೆ ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ, ನಾವೆಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮಕ್ಕಳು, ನಾವು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೇ? ಹಾಗೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದು ಆತನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಗೆ ಕುಂದಕವಲ್ಲವೇ? ಅದುದರಿಂದ ನಾನೇನೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಿಲ್ಲವು; ಆತನೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡುವನು ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಈ ವಾದದ ಪ್ರಕಾರ ಆತನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘುಣ್ಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಯಾದುದರಿಂದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಸುಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಲೇ, ಆತನ ರಕ್ಷ

ಜೀವನ್ ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥಮಾನ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನತತ್ವಲುಮ್ ಪರಾಧೀನ ಕರ್ಮವಾಗ್ವಿಯಾಲುಮ್, ಇವ್ಯುಪಾಯ ಮನುಷ್ಠಿತ್ತಾಲುಮ್, ಫಲಪ್ರಧಾನರೂಪ ರಕ್ಷೈಪಣ್ಣವಾನ್ ಪ್ರಸನ್ನನಾನ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾಗ್ವಿಯಾಲುಮ್, ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರತ್ತಿಲ್ ಪ್ರಕೃತಿಯಾಲೇ ಶೊಲ್ಲಪ್ಪಟ್ಟಿ ಅವನುಡೈಯ ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವಮೇ ಇನ್ನಮಶ್ಯಬ್ದತಾಲುಮ್ ದೃಢೀಕೃತಮ್.

ಕತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ವಿಶದೀಕರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಏದೇನು ಮೊರು ಉಪಾಯತ್ತಿಲೇ ಪ್ರೇರಿಪ್ಪಿತ್ತಕೊಂಡೇ ವರಕ್ಕಡವದು ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ಇಂತಹ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ರಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ ಸಾತ್ವಿಕ ಶಿಖಾಮಣಿಯಾದ ಜ್ಞಾನಿಯೂ ತಮೋಗುಣ ಭೂಯಿಷ್ಠನಾಗಿ ಪಾಪಿಯಾದ ಅಧಮನೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ವಿನೇಕ ಜ್ಞಾನ ಶೂನ್ಯತೆಯನ್ನು ಆರೋಪಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸತ್ಪುರುಷನಿಗೆ ಮನ್ನಣೆಯೂ ಅಪರಾಧಿಗೆ ದಂಡನೆಯೂ ಇಲ್ಲಿನ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತದಲ್ಲೇ ವಿದಿತವು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ತನ್ನ ಕಟ್ಟಳೆಗಳಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಾನುಗುಣ್ಯವಾಗಿಯೇ ನಡೆಯತಕ್ಕವನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಲ್ಲವೇ?

ಹಾಗಾದರೆ, ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಸರ್ವ ರಕ್ಷಕತ್ವದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯೇ? ಎಂದರೆ ಹಾಗಲ್ಲವು. ಪ್ರಸನ್ನನು ಈ ವ್ಯಾಜರೂಪವಾದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವಾಗಲೂ ಕೂಡ ಅದು ಪರಾಯತ್ತ ಕರ್ತೃತ್ವವುಳ್ಳದಾದುದರಿಂದಲೂ, ಮತ್ತು ಫಲಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸುವನೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇಯಾದುದರಿಂದಲೂ, ಅಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸರ್ವ ರಕ್ಷಕತ್ವವು ಈ ನಮಶ್ಯಬ್ದದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥಿಸಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ತೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಜೀವನ್ - ಜೀವಾತ್ಮನು, ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥಮಾನ - ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯೇ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿಯುಳ್ಳ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ, ಪರಾಧೀನ ಕರ್ಮವಾಗ್ವಿಯಾಲುಮ್-ತನ್ನ ಪೂರೈಜನ್ಮಸುಕೃತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೂ ನಡೆಯುವದರಿಂದ ಪರಾಧೀನ ಕರ್ಮವಾದುದರಿಂದ, ಇವ್ಯುಪಾಯಮನುಷ್ಠಿತ್ತಾಲುಮ್ - ಈ ಉಪಾಯವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದರೂ, ಫಲರೂಪ ರಕ್ಷೈ ಪಣ್ಣವಾನ್ - ಕೋರಿದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸುವನು, ಪ್ರಸನ್ನನಾನ - ಆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾಗ್ವಿಯಾಲುಮ್ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇಯಾದುದರಿಂದಲೂ, ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರತ್ತಿಲ್ - ಪ್ರಣವದ ಮೊದಲನೇ ಅಕ್ಷರವಾದ ಅಕಾರದಲ್ಲಿನ, ಪ್ರಕೃತಿಯಾಲೇ - ಅವರಕ್ಷಣೆ ಎಂಬವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮೂಲಕ, ಶೊಲ್ಲಪ್ಪಟ್ಟವನುಡೈಯ-ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವನ, ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವವೇ ಇನ್ನಮ

ಈ ಶ್ವರಸ್ಯ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿತ್ವಮಪಿ ನಮಶ್ಯಬ್ದೇನ ದೃಢೀಕೃತಮಿತ್ಯಾಹ.

ಇಪ್ಪಡಿ ಪ್ರಥಮ ಚತುರ್ಥಿಯಾಲೇ ಪ್ರತಿಪನ್ನಮಾನ ವೀಶ್ವರನುಡೈಯ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸರ್ವಶೇಷಿತ್ವಮುಮ್, ಜೀವನುಕ್ಮ ಏದೇನು ಮೊನ್ನೈ

ಶೃಬ್ಬತ್ತಾಲುಮ್ - ಈ ನಮಶ್ಯಬ್ದದಿಂದಲೂ, ದೃಢೀಕೃತಮ್ - ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ನಮಶ್ಯಬ್ದದಿಂದ ತನಗೆ ಶೇಷಿತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂಬುವ ಅರ್ಥವು ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ, ಪರಮಾತ್ಮ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವು ವ್ಯಕ್ತವಾದುದರಿಂದ, ಆಕಾರದಿಂದ, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವವು, ಈ ನಮಶ್ಯಬ್ದದಲ್ಲಿನ, ಶೇಷಿತ್ವಂ ನಮಮು ಎಂಬರ್ಥದಿಂದ ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತೆಂಬ ಭಾವವು. ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯು ಪರಮಾತ್ಮಾಧೀನವಾದುದರಿಂದ ತಾನು ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಯತ್ನಿಸಿದರೂ, ಪರಮಾತ್ಮನೇ ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಶಕ್ತನೇ ಎನಾ ತಾನಲ್ಲವು. ಬಿ. ಎ. ಡಿಗ್ರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾಗಬೇಕೆಂದು ತಾನೇನೋ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವದು ನ್ಯಾಯವು, ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಓದುವಾಗಲೂ, ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿಯವರು ಏರ್ಪಡಿಸಿರುವ ಉಪದೇಶ ಕಟ್ಟಳೆಗಳಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ಆ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿಯವರೇ ಹೇಗೆ ಫಲಪ್ರದಾನರೂಪ ಡಿಪ್ಲೋಮಾವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ಕೂಡ ಈತನು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸುಕೃತ ಪರಿಪಾಕದಿಂದ ಈತನು ಉಪಾಯಾನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಸಿದ್ಧಿ ಪಾಯನಾಗಿ ನಿಂತು, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಪೂರ್ಣಮನೋರಥನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವನು. ಅದುವರಿಂದ ಆಕಾರದಿಂದ ತೋರಿಬಂದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಸರ್ವರಕ್ಷಕನೆಂಬ ಭಾವವು, ಈ ನಮಶ್ಯಬ್ದದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತೆಂಬ ಭಾವವು.

ಈಶ್ವರನ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿತ್ವವೂ ಸಹ ನಮಶ್ಯಬ್ದದಿಂದ

ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮುಂದಿನ ನಾಕ್ಯದಿಂದ ಆಕಾರದ ಲುಪ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಸರ್ವ ಶೇಷಿತ್ವವೂ ಕೂಡ ಈ ನಮಶ್ಯಬ್ದದಲ್ಲಿ ದೃಢೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇಪ್ಪಡಿ - ಇವರಂತೆಯೇ, ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವವು ಹೇಗೆ ನಮಶ್ಯಬ್ದದಿಂದ ದೃಢೀಕೃತವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವ ಶೇಷಿತ್ವವೂ ದೃಢೀಕೃತವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಪ್ರಥಮ ಚತುರ್ಥಿಯಾಲೇ - ಪ್ರಥಮ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ, ಎಂದರೆ ಆಕಾರದ ಲುಪ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ, ಪ್ರತಿಪನ್ನಮಾನ - ತೋರಿಬರುವ, ಈಶ್ವರನುಡೈಯ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನ, ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸರ್ವ ಶೇಷಿತ್ವ ಮುಮ್ - ನಿರುಪಾ

ಯುಮ್ ಪತ್ರ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸರ್ವಶೇಷಿತ್ವಮುಮ್ ಕಳಿತ್ತ ಮುನ್ ಬಂಧು
ಯೋಜನೈಯಾಲೇ ದೃಢೀಕೃತಮಾಯಿಹು.

ಇಜ್ಜೀವನುಕ್ಯುಳ್ಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮುಮ್ (೧) "ಪರಾತ್ಪ ತಚ್ಚುತೇ"

ಧಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಶೇಷಿಯಾಗಿರುವ ಭಾವವು, ಜೀವನುಕ್ಯು ಏದೇನು
ಮೊನ್ನೆಯುಮ್ ಪತ್ರ - ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಯಾವುದೊಂದನ್ನೂ ಕುರಿತು, ನಿರುಪಾ
ಧಿಕ ಶೇಷಿತ್ವಮ್ ಕಳಿತ್ತ - ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿತ್ವವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳ
ಸಿದ, ಮುನ್ಬಂಧುಯೋಜನೈಯಾಲೇ - ಹಿಂದೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಮಃಶಬ್ದದ
ಯೋಜನೆಯಿಂದ, ದೃಢೀಕೃತಮಾಯಿಹು - ದೃಢೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಿಂದೆ
ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥಿಯು ಉಪ್ಪವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಚತುರ್ಥಿಯು ಶೇಷಿತ್ವ
ವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆಂದೂ, ಉಕಾರವು ಏವಕಾರಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯಾದುದರಿಂದ
ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಜೀವನೂ ಅವನೊಂದಿಗಿರುವ ಅಚಿತ್ತತ್ವವೂ, ಹೀಗೆ ಸದ್ವಸ್ತು
ಆಯವನ ಎಂಬುದರಿಂದ ಸರ್ವ ಶೇಷಿತ್ವವು "ಪತಿನಿವೃತ್ತಸ್ಯ" ಎಂದು ಶ್ರುತಿ
ಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗುಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅನೇಕ
ನಮಃಶಬ್ದದ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ ಬಂದಾಗ, ಪ್ರಣವದ ಮಕಾರವು ಅಸ್ಮಚ್ಚಬ್ದದ
ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಲೋಪದಿಂದಂಟಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ, ಮಕಾರವು ಅಹಂ
ನೆಂಬರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ, ಅಹಂ ನಮಮು ಎಂದಾಗುವದರಿಂದ ತನಗೆ ತಾನು
ಶೇಷಿವಲ್ಲವೆಂದಾಗಿ, ಪರಮಾತ್ಮನೇ ತನಗೂ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿ ಎಂಬರ್ಥವು
ಉಪಪಾದಿತವಾಗುತ್ತದೆ ; ಆದವಾ ನಮಮು ಶೇಷಿತ್ವಂ ಎಂದು ಶೇಷಿತ್ವಂ ಎಂಬ
ದನ್ನು ಅಧ್ಯಾಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ, ತನಗೆ ಯಾವುದರ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿತ್ವ
ವಿಲ್ಲವು ಎಂದಾಗುವದರಿಂದ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇನೇ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸರ್ವಶೇಷಿತ್ವವು
ಸಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದು ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬ ಭಾವವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಔಪಾಧಿಕ
ಶೇಷಿತ್ವವೇನೋ ಉಂಟು, ನಿರುಪಾಧಿಕವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಈ ಜೀವನಿಗಿರುವ ಸೋಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾತಂ
ತ್ರ್ಯವೂ, ಶೇಷಿತ್ವವೂ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಈಶ್ವರ ದತ್ತವಾದುದಾಗಿ ಪರಾ
ಯತ್ನವಾದುದು ಎಂದು ಪ್ರಮಾಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ
ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. - ಇಜ್ಜೀವನುಕ್ಯುಳ್ಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮುಮ್ - ಈ ಜೀವನಿಗಿ
ರುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ, "ಪರಾತ್ಪ ತಚ್ಚುತೇ" ಎಜ್ಜೀರನ್ಯಾಯತ್ತಾಲೇ -
ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರ, ನಿರುಪಾಧಿಕಸ್ವತಂತ್ರ್ಯವಾಗಿ,
ಸ್ವಾರ್ಥ ಪ್ರವೃತ್ತಿನಾನ್ - ತನ್ನ ಲೀಲಾಭೋಗ ರಸಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ

ಎಂಗಿರನ್ಯಾಯತ್ತಾಲೇ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಯ್ ಸ್ವಾರ್ಥ ಪ್ರವೃತ್ತಿ
ನಾನ ಪರಮಾತ್ಮಾ ವಡಿಯಾಗ ವಂದುದು.

ಪರಮಾತ್ಮಾ ಅಡಿಯಾಗವಂದುದು - ಪರಮಾತ್ಮನ ಮೂಲವಾಗಿ ಬಂದುದು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಲೀಲಾ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಸಜ್ಜೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನ ಪೂರ್ವಕೃತ ಸುಕೃತ ದುಷ್ಕೃತಿಗಳಿಗನು ಗುಣವಾದ ಸುಖದುಃಖಾನುಭವಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ; ಅದೂ ಸ್ವಾಮಿದತ್ತವಾದುದೇ; ಆ ಪ್ರಥಮ ಸಜ್ಜೆ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಾದ ನಂತರ ತಾನೇ ಪ್ರೇರಿಸಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಆತನಿಂದ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಸ್ವಾಮಿದತ್ತವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಸೋಪಾಧಿಕವಾದುದೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಪರಾತ್ಮ ತಚ್ಚುತೇಃ-ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ? ಜೀವನ ಕರ್ತೃತ್ವವೇನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದುದೇ? ಅಥವಾ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಅಧೀನವಾದುದೇ? ಎಂಬ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಿಧಿ ನಿಷೇಧವಾಕ್ಯಗಳು ನಿರರ್ಥಕಗಳಾಗುವುವು ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಪರಾತ್ಮ ತಚ್ಚುತೇಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕವೂ, ಅದರ ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರವಾದ “ಕೃತ ಪ್ರಯತ್ನಾಪೇಕ್ಷಸ್ತು ಏಹಿತ ಪ್ರತಿಷಿದ್ಧ ವೈಯರ್ಥ್ಯಾದಿಭ್ಯಃ” ಎಂಬ ಮೂಲಕವೂ, ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ತು ಶಬ್ದವು ಮೇಲಿನ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ತತ್-ಜೀವಾತ್ಮನ ಆ ಕರ್ತೃತ್ವವೆಲ್ಲವೂ, ಪರಾತ್ - ಪರಮ ಪುರುಷನ ದತೆಯಿಂದ ಬಂದುದು, ಆತನ ಅಧೀನವು, ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರುತೇಃ - ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲೂ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ; ಎಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ? ಎಂದರೆ “ಅನ್ತಃ ಪ್ರವಿಷ್ಟಶ್ಚಾ ಸ್ತಾ ಜನಾನಾಂ” (ತೈ. ಆರ. ೩. ೧೧. ೨೦) ಜೀವಾತ್ಮರನ್ನು ಅನುಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ, ಒಳಗಿರುವವನಾಗಿ, ಅವರಿಗೆ ಸರ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ “ಯ ಆತ್ಮಾನ ಮಸ್ತೇರೋಯಮಯತಿ” - ಯಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಪರಮ ಪುರುಷನು ಆತ್ಮನ ಒಳಗಿರುವನಾಗಿ ಆತನ ಸರ್ವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲೂ ನಿಯಮಿಸುವನೋ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲೂ ಸಹ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. “ಸರ್ವಸ್ಯ ಚಾಹಂ ಹೃದಿ ಸನ್ನಿವಿಷ್ಟೋ ಮತಃ ಸ್ಮೃತಿ ಜ್ಞಾನ ಮಪೋಹತಂ ಚ” (ಗೀ. ೧೫. ೧೫.) “ಈಶ್ವರ ಸ್ವರ್ದಭೂತಾನಾಂ ಹೃದ್ವೇ ಶೀರ್ಜುನ ತಿಷ್ಠತಿ | ಭ್ರಾಮರ್ಯ ಸ್ವರ್ದಭೂತಾನಿ ಯನ್ತ್ರಾರೂಢಾನಿ ನಾಯಯಾ” (ಗೀ. ೧೮. ೬೧.) (ದಾಸನು ಬರೆದಿರುವ ಗೀತಾವ್ಯಖ್ಯಾನವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ) ಹೀಗೆ ಜೀವನ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಪರಾಯತ್ತವಾದರೆ ವಿಧಿ ನಿಷೇಧಗಳು,

ಅಪ್ಪದಿಯೇ ವಸ್ತುಸ್ತರಜ್ಞಳ್ಳಿಪ್ಪತ್ತ ವಿಜ್ಞೇವನುಕ್ಕು ಶೇಷಿತ್ವಮುಮಾ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿಯಾನ ಅವನ್ ಸ್ವಾರ್ಥಮಾಗ ಕೊಡುಕ್ಕುವನ್ನದು.

ಹೀಗೆ ಮಾಡು ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳುವದು ನಿರರ್ಥಕವಾಗುವದಿಲ್ಲವೋ? ಎಂದರೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಪ್ರಥಮ ಸಚ್ಚಲ್ಪ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿದತ್ತವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರುವದರಿಂದ ವಿಧಿನಿಷೇಧರೂಪ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ವೈಯರ್ಥ್ಯವೂ ಇಲ್ಲವು. ಅದೂ ಸ್ವಾಮಿದತ್ತವಾದುದರಿಂದ, ಪರಾಯತ್ನ ವಾದುದೂ, ಹೌದು.. ತದನಂತರ ಆತನ ಸಚ್ಚಲ್ಪ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಗೂ ಆತನೇ ನಿಯೋಜಕನಾಗುವದರಿಂದಲೂ ಪರಮ ಪುರುಷಾಯತ್ನ ವಾದುದು. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವ ಆಕ್ಷೇಪಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು.

ಈ ಜೀವನಿಗಿರುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಸ್ವಾಮಿದತ್ತವಾಗಿ ಬಂದುದು, ಹಾಗೆಯೇ ಈತನಿಗಿರುವ ಶೇಷಿತ್ವವೂ ಸ್ವಾಮಿದತ್ತವಾದುದು, ಎಂದು ಈ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯ ದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಅಪ್ಪದಿಯೇ - ಜೀವಾತ್ಮನ ಪ್ರಥಮ ಸಚ್ಚಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಹೇಗೆ ಸ್ವಾಮಿದತ್ತವಾದುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ, ವಸ್ತುಸ್ತರಜ್ಞಳ್ಳಿ ಪ್ಪತ್ತ - ಇವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ, ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಈತನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ಅನುಬಂಧಿಗಳು, ಗೃಹಕ್ಷೇತ್ರಾ ರಾಮ ಧನಾದಿಗಳು, ಹೀಗೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ, ಇಜ್ಞೇವನುಕ್ಕು ಶೇಷಿತ್ವಂ - ಈ ಜೀವನ ಶೇಷಿತ್ವವು, ನಿರುಪಾಧಿಕಶೇಷಿಯಾನವನ್ - ನಿರುಪಾಧಿಕಶೇಷಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಸ್ವಾರ್ಥಮಾಗ - ತನ್ನ ಲೀಲಾರಸಾನುಭವಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಕೊಡುಕ್ಕು ವೆಂದುದು - ಕೊಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ ಉಂಟಾದುದು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೇನೇ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತು ಗಳ ಶೇಷಿತ್ವವೆಂಬುದು ಅನೇಕ ಸಲ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅವನ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲೇ ಕೆಲವನ್ನು ಸರ್ವಶೇಷಿಯು, ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಆತನ ಕರಾನುಭವಕ್ಕಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ಲೀಲಾಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ; ಎಂದರೆ ಆತನ ವಶಮಾಡಿರು ತ್ತಾನೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಶೇಷಿತ್ವವೂ ಕೂಡ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿದತ್ತವಾಗಿ ಉಂಟಾದುದು; ಆದುದರಿಂದ, ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಸೋಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿತ್ವವೇ. ನಿರುಪಾ ಧಿಕಶೇಷಿತ್ವವಾದರೋ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇನೇ ಸಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು.

ಮುಂದೆ ಪ್ರಣವ ನಮಸ್ಸುಗಳ ಸಾರಭೂತಾರ್ಥಗಳನ್ನು

ಕಾರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಜ್ಜುಹಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಣವದ ಅಕಾರದಿಂದ ಸರ್ವ ರಕ್ಷಕನು ವಿಷ್ಣುವು ಎಂಬ ಅರ್ಥಬರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು ; ಆದರೆ ಲುಪ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ಆತನು ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಶೇಷಿಯೆಂಬ

ಅಥಾತ್ಮಜನ ನಮಸೋಃ ಸಾರಭೂತಾರ್ಥೌ ಕಾರಿಕಾಭ್ಯಾಂ ಸಂಗೃಹ್ಯಾತಿ.

ತೀರ್ಮಾರ್ಗ ಸ್ವತಂತ್ರಃ ಸ್ವಾಮಿಾಚ ಸರ್ವತ್ರಾನ್ಯಾ ನಪೇಕ್ಷಯಾ |

ನಿರಪೇಕ್ಷ ಸ್ವತಂತ್ರತ್ವಂ ಸ್ವಾಮ್ಯಂಚಾನ್ಯಸ್ಯ ನ ಕ್ವಚಿತ್ || ೭೦ ||

ಈಗವು ದ್ಯೋತಿಸುವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅನಂತರ ಉಕಾರವು ಅವಧಾರಣಾರ್ಥ ವೆಂದೂ, ಮಕಾರವು ಜೀವವಾಚಕವೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿ, ಮಕಾರನಾದ ಜೀವನು ಪರ ಮಾತ್ಮನಿಗೇ ಶೇಷಿಯೇ ಎನಾ ಇತರರಿಗೆ ಶೇಷಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅನಂತರ ನಮಶ್ಯಬ್ದವನ್ನು ಸಖಂಡವಾಗಿ ನ ಮಃ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಪ್ರಣವದ ಆಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿದರೆ ತಾನು ತನಗೆ ಶೇಷಿಯಲ್ಲವು ; ವಸ್ತು ನ್ತರಗಳಿಗೂ ಶೇಷಿಯಲ್ಲವು; ಹಾಗೆಯೇ ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನಲ್ಲವು, ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಸರ್ವ ಸ್ವತಂತ್ರನು, ತಾನು ಆತನಿಗೆ ಪರತಂತ್ರನು ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳು ತೋರಿಬರುತ್ತ ವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿದರು. ಈ ಅರ್ಥಗಳೆರಡೂ ಸಾರತಮವಾದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತಾ ರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿದು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಡುವದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಎರಡುಕಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಶ್ರೀಮಾರ್ಗ - ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ, ಸರ್ವತ್ರ - ಎಲ್ಲೂ, ಸಮಗ್ರವಾಗಿ, ಅನ್ಯಾನಪೇಕ್ಷಯಾ - ಬೇರೆ ಯಾವುದರ ಅಥವಾ ಯಾರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ, ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿ ಎಂಬರ್ಥವು; ಸ್ವತಂತ್ರಃ - ಸ್ವತಂತ್ರನೂ; ಸ್ವಾಮಿಾಚ - ಎಲ್ಲಾ ಜಗತ್ತೂ ತನ್ನ ವಿಭೂತಿಯಾಗಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿ ಯಾದುದರಿಂದ ಸರ್ವಶೇಷಿಯೂ ಹೌದು. ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದರೆ ಈಜಗತ್ತಿನ ಚಿದಚಿದ್ವ ಸ್ತುಗಳು ತನ್ನದಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ತನಗೆ ಇಷ್ಟವೋ ಹಾಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂಬರ್ಥವು. ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರತಂತ್ರನೆಂಬುದರ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ? ಪರಮಾತ್ಮನು ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ, ತಾನು ಆತನ ಸ್ವಂವೆಂದರೆ ಸ್ವತ್ವ, ಅದುದರಿಂದ ಆತನಿಂದ ಆತನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡಲು ಅರ್ಹನು ಎಂಬುದು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವ ಶೇಷೀ ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ? ಹಿಂದೆ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿತಂತ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಶೇಷಿತ್ವಮಾವದ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ “ಉಪಾದತ್ತೇ ಸತ್ತಾಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಮನಾದ್ಯೈಃ ಚಿದಚಿದೌ ಸ್ವಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಶ್ರೀಮಾನಿತಿ ವಾಗೌಪನಿಷದೀ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗಿ, ಶ್ರಿಯಃ ಪತಿಯು ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯೋ ಜನಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ತಾನು ಆತಿಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದಹಾಗಿ ಭಾವಿಸು ವಿಕೆಯೆಂದು ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. “ಯಥೇಷ್ಟವಿನಿಯೋಗಾರ್ಹಃ ಶೇಷ ತದ್ವೇನ ಕಥ್ಯತೇ | ಈಶ್ವರೇಣ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ಯಥೇಷ್ಟಂ ವಿನಿಯುಜ್ಯತೇ”

ತಾರಸ್ಯ ನಮಸಶ್ಚೇಮೌ ಸಾರೌ ದೇಶಿಕದರ್ಶಿತೌ |
ಅನಸ್ಯ ಶರಣತ್ವಾದೇ ರಥಿಕಾರಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಯೇ || ೭೧ ||

ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಅದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತಾನು ಶೇಷನೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅತಿಶಯದ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಾನಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿಯೋಣವು. ಹೀಗೆ ಶ್ರಿಯುಃಪತಿಯೇ ಶೇಷಿಯು, ಸ್ವತಂತ್ರನು ; ಜೀವಾತ್ಮನಾದರೋ ಶೇಷನು, ಪರತಂತ್ರನು ; ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅತಿಶಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ತಾನಿರುವದು, ಅದುದರಿಂದ ತಾನು ಮಾಡುವದೆಲ್ಲವೂ ಅವನ ಕೈಂಕರ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ಅತಿಶಯವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವನು. ಪರತಂತ್ರನೆಂದರೆ, ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವನೆಂಬ ಭಾವನೆಯುಳ್ಳವನು. ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿದತ್ತವಾಗಿ ಆತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಶೇಷಿತ್ವಗಳುಂಟು ; ಇವು ಕರ್ಮಾಧೀನವಾಗಿ ಸೋಪಾಧಿಕಗಳು. ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಶೇಷಿತ್ವಗಳು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೊಬ್ಬನಿಗೆ ವಿನಾ ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲವು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಇನ್ನು ಯಾವುದರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಇವೆರಡೂ ಅನ್ಯಾನಪೇಕ್ಷೆಯಾ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಜೀವಾತ್ಮನಿಗಾದರೋ ಇಂತಹ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಶೇಷಿತ್ವಗಳೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಉತ್ತರಾರ್ಥದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಿರಪೇಕ್ಷನೆಂದರೆ ನಿರುಪಾಧಿಕವಾದ ಸ್ವತಂತ್ರ್ಯವೂ, ಸ್ವಾಮ್ಯಂ - ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿತ್ವವೂ, ಅನ್ಯಸ್ಯ - ದಿವ್ಯದಂಪತಿಗಳಲ್ಲದ ಇತರನಿಗೆ ಎಂದರೆ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ, ಅಥವಾ ದಿವ್ಯ ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ನಕ್ಷೇಚಿತ್ - ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವು. ಇದರಿಂದ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ನಿರುಪಾಧಿಕಶೇಷಿತ್ವವೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೇನೇ ವಿನಾ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಈಷದಪಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಅರ್ಥಗಳು ಯಾವುದರ ಸಾರಭೂತಾರ್ಥಗಳು ಎಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ತಾರಸ್ಯ - ಪ್ರಣವದ ಮತ್ತು ನಮಸಶ್ಚ - ನಮಶ್ಚಬ್ಧದ, ಇಮೌ ಸಾರೌ - ಇವೆರಡೂ ಸಾರಭೂತವಾದ ಅರ್ಥಗಳು, ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು. ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮಾತ್ರವಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯು ಅಷ್ಟಿಲ್ಲವು. ತಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಗುರುಗಳಾದ ವಾದಿಹಂಸಾಂಬುವರೈರು ಉಪದೇಶಿಸಿದುದರಿಂದ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಉಪದಿಷ್ಟವಾದ ಅರ್ಥಗಳಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯು ವಿಶೇಷವೆಂಬ ಭಾವವು. ದೇಶಿಕದರ್ಶಿತೌ - ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಕಿಡಾಂಬಿ ಅಪ್ಪಳ್ವಾರ್ ಮತ್ತು ನಡಾದೂರ್ ಅಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದವುಗಳು. ಅದುದರಿಂದ

ಪರಮಾತ್ಮ ನಾಕೃಗಳಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಅರ್ಥಗಳೆಂಬ ಭಾವವು. ಇಲ್ಲಿ ದೇಶಿಕದರ್ಶಿತೌ ಎಂಬುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಅಮೋಘಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರೆಂಬ ಕೃತಜ್ಞತಾ ಭಾವವು ತೋರಿಬರುವದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಮಂತ್ರಗಳ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು ತುಂಬಾ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಆಚಾರ್ಯರ ಉಪದೇಶವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಭಾವವೂ ಸೂಚಿತವು. ದೇಶಿಕದರ್ಶಿತೌ ಎಂಬುದರಿಂದ ನಾವುಗಳು ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ಹೇಗೆ ? ಎಂದರೆ ನಿಗಮಾಂತ ದೇಶಿಕರವರು ನಮಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವು. ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತ ದೇಶಿಕರವರಿಗೆ ಅವರ ಗುರುಗಳು ಉಪದೇಶಿಸಿದುದರಿಂದ ಹೇಗೆ ಮಹತ್ವ ದವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರು ನಮಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವುದರಿಂದ ನಮಗೂ ತುಂಬಾ ಮಹತ್ವದವು. ಸಾರಭೂತವಾದುವು ಎಂದು ಶ್ಲಾಘಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಲ್ಲ, ಅವು ಗಳಿಂದಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? ಎಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—ಅನನ್ಯ ಶರಣತ್ವಾ ದೇ ರಧಿಕಾರಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಯೇ ಎಂದು, ಉಂಟಾಗುವ ಮಹತ್ವಯೋಜನವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ—ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವ, ಅನನ್ಯ ರಕ್ಷಕತ್ವ, ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನತ್ವ ರೂಪ ಅಧಿಕಾರವು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ ; ಅದುದರಿಂದ ಈ ಅರ್ಥಗಳು ಸಾರಭೂತವಾದು ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅನನ್ಯಶರಣತ್ವಾದೇಃ - ಅನನ್ಯ ಶರಣತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನುಳ್ಳ, ಅಧಿಕಾರಸ್ಯ - ಅಧಿಕಾರದ, ಸಿದ್ಧಯೇ - ಸಿದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ, ಇಮೌಸಾರೌ - ಈ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳೂ ಸಾರಭೂತವಾದವು. ಭಗವಂತನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾರೂ ತನಗೆ ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲವು ಎಂಬುದು, ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರತಂತ್ರನೆಂಬ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉಂಟಾಗಿ ಅನ್ಯದೇವತಾಶ್ರಯಣವನ್ನು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವು ; ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಯಾವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹುಡುಕುವದಿಲ್ಲವು ; ತನ್ನ ರಕ್ಷಣವೇ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವಾದುದರಿಂದ ಬೇರೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋ ಜನವೂ ತನಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲವು. ಶೇಷಭೂತನಾದ ತನಗೆ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವು ಯಾವುದು ಎಂದರೆ ತತ್ಸಮಾಗಮವೂ, ಅನವರತ ತತ್ಪ್ರೀತಿಯು. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದು ಬೇಕಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನತ್ವವು. ಹೀಗೆ ಭರಣ್ಯಸಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಅಧಿಕಾರವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು.

ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿರಪೇಕ್ಷ ಸ್ವತಂತ್ರನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತಲ್ಲ, “ಯಸ್ಯಾ ವೀಕ್ಷ್ಯಮುಖಂ ತದಿಂಗಿತಪರಾಧೀನೋ ವಿಧತ್ತೇಽಖಿಲಂ” ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಇಂಗಿತಕ್ಕೆ ಅಧೀನನಾಗಿಯೇ ಸಮಸ್ತಲೋಕ ನ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂಬ (ಶ್ರೀಶ್ವ. ೧) ವಾಕ್ಯವು ನಿರಪೇಕ್ಷ ಸ್ವತಂತ್ರಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲವೇ ? ಎಂದರೆ ಪತಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ವಿಧೇಯಳಾಗಿ ಆತನ ಇಂಗಿತವನ್ನೂ ಸ್ವರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಈಕೆಯೂ ಐಕಮತ್ಯದಿಂದ ನಡೆಯುವಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ

ಲೋಕತ್ತಿಲ್ ಸ್ವಾಮಿತ್ವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಜ್ಞಳ ಅಭಿಮತಜ್ಞಳಾಯುಮ್, ದಾಸತ್ವ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಜ್ಞಳ ಅನಭಿಮತಜ್ಞಳಾಯುಮ್, ತೋತ್ತುಗಿರದು ಕರೋಪಾಧಿಕಮಾಗವತ್ತನೈ. ಇಜ್ಜು ಪ್ರಣವ ನಮಸ್ಸುಕ್ಕಳಿಲೇ ಶೋನ್ಮ

ಎನೊಂದೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಂಬರೀಷೋಪಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ದೂರವಾಸರಿಗೆ “ಅಹಂ ಭಕ್ತ ಪರಾಧೀನಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಕೋಚವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ? ಶ್ರೀ ಭೀಷ್ಮರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೆ ಕಟ್ಟಿಬಿದ್ದು, ಆಯುಧವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ನಡೆದಿರುವುದರಿಂದ ಅವೂ ಕೂಡ ಹಾಗೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತವೆಯೇ ಎನಾ ಪರಾಧೀನತೆಯನ್ನಲ್ಲವು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು “ಇಮೌ ಸ್ಮಮುನಿಶಾದೂರ್ಲ ಕಿಂಕರೌ ಸಸುಪಸ್ಥಿತೌ ಆಜ್ಞಾಪಯ” ಎಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.

ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತಾನು ಪರತಂತ್ರನು ದಾಸಭೂತನು ಎಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಹೇಗೆ? ಇದು ಲೋಕವಿರುದ್ಧವಾದುದಲ್ಲವೇ? ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಪರತಂತ್ರನಾಗಿರುವುದೂ ಕೈಂಕರೃ ಮಾಡುವುದೂ ಸಹ ಕ್ಲೇಶಾಧಿಕವಾದುದಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವಶ್ಯನಾಗಿ ಇತರರಿಗೆ ಪರತಂತ್ರನಾಗಿ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಲೇಶಾವಹವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಈಷದಪಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು; ಆದರೆ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾಗಿ ಮಹಾಕೃಪಾನಿಧಿಯಾಗಿರುವವನಿಗೆ ಕರ್ಮವಶ್ಯವಲ್ಲದೇ ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಅನಂದವನ್ನುನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಆತನಿಗೆ ಕೈಂಕರೃ ಮಾಡುವುದು ಮಹತ್ವಾದ ಪದವಿಯು; ಇದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ಕರ್ಮವಶ್ಯನಾಗಿರುವವನು ಅರಿಯಲಾರನು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಮು ದಿನ ವಾಕ್ಯವನ್ನುಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಲೋಕತ್ತಿಲ್-ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾಮಿತ್ವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳು, ಅಭಿಮತಜ್ಞಳಾಗಿಯುಮ್ - ಇಷ್ಟವಾದವುಗಳಾಗಿಯೂ, ದಾಸತ್ವ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಗಳ್ ಅನಭಿಮತಜ್ಞಳಾಯುಮ್ - ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದವುಗಳಾಗಿಯೂ, ತೋತ್ತುಗಿರದು - ತೋರಿಬರುವುದು, ಕರೋಪಾಧಿಕ ಮಾಗವತ್ತನೈ - ಈತನಿಗೆ ಕರ್ಮಮೂಲಕವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಬಂದುದೇ ಎನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಅಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ದಾಸತ್ವ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವು ಅನಭಿಮತವಾದುವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಲೋಕವಿಡಂಬನಾರ್ಥವಾಗಿ ಸೀತೆಯು ರಾವಣನ ವಶಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ “ಧಿಗಸ್ತು ಖಲುಮಾನುಷ್ಯಂ ಧಿಗಸ್ತು ಪರವಶ್ಯತಾಂ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವು ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಹಾಗೆಯೇ “ಸರ್ವಂ ಪರವಶಂ ದುಃಖಂ” ಪರವಶವಾದುದೆ

ದಾಸತ್ವಮುಮ್, ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯಮುಮ್ (೧) “ದಾಸಭೂತಾ ಸ್ವತಃ ಸ್ವರ್ದೇ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರಪಡಿಯೇ ಸ್ವರೂಪಪ್ರಾಪ್ತಜ್ಞಗಳಾಗ್ಯಾಲೇ ತತ್ವವಿತ್ತು ಗಳುಳ್ಳು ಅನುಕೂಲಜ್ಞಳು.

ಲ್ಲವೂ ದುಃಖರೂಪವಾದುದೇ ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ದಾಸತ್ವ ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯವೂ ಕರ್ಮೋಪಾಧಿಯಿಂದ ಕ್ಲೇಶಾವಹವಾದುದರಿಂದಲೇ ಅನಭಿಮತವು. ಹಾಗೆ ಕ್ಲೇಶಾವಹವಲ್ಲದೆ, ಕರ್ಮೋಪಾಧಿಯ ಗುಂಧವೇ ಇಲ್ಲದೆ, ಅನಂದಮಯನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯವೂ ಮತ್ತು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಕೈಂಕರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳೂ ಅಭಿಮತಗಳೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈ ಗ್ರಂಥಾ ದಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃರು ಕಲುಷ ಮತಿರವಿಂದ ಕಿಂಕರತ್ವಾಧಿರಾಜ್ಯಂ, ಕರ್ಮೋ ಪಾಧಿಯಿಂದ ಕಲುಷಿತ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ನಿತ್ಯ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪದವಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಿರು ತ್ತಾರೆ. ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಗುರುಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನರಿತವರು, ಗುರುವು ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ ಸಮರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಶೇಷಭೂತರಾಗಿ ಗುರುಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಸಂತೋಷಚಿತ್ತರಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಧ್ವಿಯೂ ಸಹ ತನ್ನ ಪತಿ ಯನ್ನು ಪರದೇವತೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಶೇಷಭೂತಳಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಪರಿಚಾರಕ ರಿದ್ದರೂ ತಾನೇ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಎಸಗುವದನ್ನು ಇಂದಿರುನೆವು. ಹಾಗೆಯೇ ಸತ್ಪುತ್ರನೂ ತನ್ನ ಪಿತಾವಿನ ವಿಸಯದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವನು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳುಂಟು. ಇವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರೇ ಮುಂದೆ ಉಪಸಾದಿಸುತ್ತಾರೆ —

ಕಲುಷಮತಿಯು ಇದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ಅರಿಯದೇ ಹೋಗುವನು. ತತ್ವವಿತ್ತಾದರೂ ಕರ್ಮಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಕಳಕೊಂಡವನಾದುದರಿಂದಲೂ, ಅದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದವನಾದುದರಿಂದಲೂ, ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯ ದಾಸತ್ವಗಳು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಸಿದ್ಧವಾದುವುಗಳಾದುದರಿಂದ, ತನಗೆ ತುಂಬಾ ಅನುಕೂಲವಾದುವುಗಳ ನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸುವನೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. — ಇಜ್ಜು - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಣವ ನಮಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ, ಶೋನ್ಮ-ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ದಾಸತ್ವವೂ ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯವೂ, “ದಾಸಭೂತಾಸ್ವತಃ ಸ್ವರ್ದೇ” - “ಸಮಸ್ತ ಜೀವಾತ್ಮರೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ದಾಸಭೂತರು” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರಪಡಿಯೇ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಸ್ವರೂಪ ಪ್ರಾಪ್ತಜ್ಞಗಳಾಗ್ಯಾಲೇ - ಸ್ವರೂಪತಃ ಉಂಟಾ ದವು ಆದುದರಿಂದ, ತತ್ವವಿತ್ತುಗಳುಳ್ಳು - ಜೀವಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಸ್ವಭಾವ

ಏತೇನ ಭಗವಚ್ಛೇಷತ್ವೇ ಸಿದ್ಧೇ ತದೀಯಶೇಷತ್ವ ಮಪಿ ಸಿದ್ಧಮ್.

ಇಪ್ಪಡಿ ಅತ್ಯಂತ ಪಾರಾರ್ಥ್ಯ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಜ್ಞಂ ಸಿದ್ಧಿ ಕ್ಕೈಯಾಲೇ

ಯಾಥಾತ್ಮ್ಯವನ್ನಂತ ಪ್ರಾಜ್ಞರಿಗೆ, ಅನುಕೂಲಜ್ಞಂ - ಸುಖರೂಪವಾಗಿಯೇ ಭಾವಿಸುವವರು ; ದುಃಖರೂಪವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವರಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ; ಈ ದಾಸತ್ವ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಗಳು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪತಃ ಉಂಟಾದವು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವು ತತ್ವಯಾಥಾತ್ಮ್ಯ ವೇದಿಗಳಿಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೇವಿನಾ, ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗಲ್ಲವು. ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಪ್ರಾಜ್ಞನಿಗೆ, ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ದಾಸನು ಪರತಂತ್ರನು ಎಂಬ ಭಾವವು ಸುಖರೂಪವಾದುದೇ ಎಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹಾಗೆ ಭಾವನೆಯಿದ್ದುದ ರಿಂದಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಭರತನೂ ಸಹ ದಾಸತ್ವ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಬಯಸಿ ದರೇ ವಿನಾ ಸ್ವಾಮಿತ್ವ ಶೇಷಿತ್ವಗಳನ್ನು ಬಯಸಲಿಲ್ಲವು. ಸ್ವಾಮಿತ್ವ ಶೇಷಿತ್ವ ಗಳನ್ನೇ ದುಃಖರೂಪವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನು ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧ ನಾಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಜ್ಞಾನಕರಿಸಲಿಲ್ಲವು. ಇಲ್ಲಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂ ಪಡೆಯೇ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಆದಿ ಪವದಿಂದ, “ಪತಿಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯ” (ಪೂ. ಸೂ.) “ಈಶ್ವರ ಸ್ವರೂ ಭೂತನಾಂ” (ಗೀ. ೧೮-೬೧) ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪೂರ್ದಪಕ್ಷವು ತೋರಬಹುದು. ಏನೆಂದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ತನಗೆ ನಿರು ಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿ ಎಂದೂ, ತಾನು ಆತನಿಗೆ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಪರತಂತ್ರನೆಂದೂ ಏರ್ಪಟ್ಟ ನಂತರ, ಪುರುಷಾರ್ಥ ಕಾಷ್ಠಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವೇ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಕಾಷ್ಠಾ ವೆಂದು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದುದು ಹೇಗೆ ? ಭಾಗವತ ಶೇಷಿತ್ವವನ್ನು ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿರಾಕರಿಸಿದರೂ ದೋಷವಿಲ್ಲ ತಾನೇ ? ಎಂದು ಪೂರ್ದಪಕ್ಷವು ತೋರಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇದರಿಂದ ಭಗವಚ್ಛೇಷತ್ವವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದರೆ ಭಾಗವತ

ಶೇಷತ್ವವೂ ಸಿದ್ಧವು.

ಯಾವಾಗ “ಯಥೇಷ್ಟ ವಿನಿಯೋಜ್ಯಮಾನತ್ವಂ” ಎಂದರೆ ಇಷ್ಟಾನು ಸಾರ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಡುವದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯತೆ ಎಂದೆನಿಸುವ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವೂ, ಮತ್ತು “ಯಥೇಷ್ಟ ವಿನಿಯೋಗಾರ್ಹತ್ವಂ” ಎಂದರೆ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಉಪಯೋಗಿಸ ಲ್ಪಡುವದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯತೆ ಎಂದೆನಿಸುವ ಶೇಷತ್ವವೂ, ಈ ಪ್ರಣವ ನಮಸ್ಕಗಳಿಂದ ಏರ್ಪಟ್ಟವೋ, ಆಗ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವೂ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು, ಎಂದು ಆಳ್ವಾರ್ ದಿವ್ಯ ಸಕ್ತಿಗುಳಿಂದ ಸಮರ್ಥಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ;—ಇಪ್ಪಡಿ - ಹೀಗೆ ಮೇಲೆ ಉಪಸ್ಥಾನ

(೨) ಅಡಿಯಾರ್ಚಿನ್ನೈ ಯಾಳ್ ಪಡುತ್ತ ವಿಮರ್ಲಾ ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ ಸ್ವತಂತ್ರನಾನ ಶೇಷಕ್ಕು ಇಷ್ಟವಿನಿಯೋಗಾರ್ಹನಾನ ಪಡಿಯಾಲೇ ತದೀಯ ಶೇಷತ್ವಮುಮ್ ಇಜ್ಜೀ ಸಿದ್ಧಮ್. ಶೇಷಿಯುಮಾಯ್ ಸ್ವತಂತ್ರನು ಮಾಗ್ಗಿಯಾಲೇ, ಈಶ್ವರ್ ಇವ್ವಾತ್ಮಾವೈ ತ್ತನಕ್ಕು ನಲ್ಲಾರಾನ ವಡಿಯಾರ್ಚು ತ್ತನ್ನು ಕಪ್ಪೋಲೇ ಶೇಷಮಾಕ್ಕು ನಾಲ್ ಇದು (ಆಪ್ರಾಪ್ತಮೆನ್ನು) ಪ್ರಾಪ್ತಮೆನ್ನೂ ಮೊಣ್ಣಾದು ; ವಿಲಕ್ಕುಮುಮ್ ಒಣ್ಣಾದು. ಶೇಷಿಯಾಗ್ಗಿಯಾಲೇ

ಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವ ನಮಸ್ಸುಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಅತ್ಯಂತ ಪಾರಾರ್ಥ್ಯ ಪಾರ ತಂತ್ರಗಳ - ಶೇಷತ್ವ ಪಾರತಂತ್ರಗಳು, ಸಿದ್ಧಿಕ್ಕೆಯಗಲೇ - ಏರ್ಪಡುವದ ರಿಂದ, ಅಡಿಯಾರ್ಚಿನ್ನೈ ಆಳ್ ಪಡುತ್ತ ವಿಮರ್ಲಾ ಎಂಬ ಪಾಣಾಳ್ವಾರವರ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ, ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗಿ, ಸ್ವತಂತ್ರ ಶೇಷಿಯಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿನಿಯೋಗಾರ್ಹನಾನ ಪಡಿಯಾಲೇ - ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಜೀವನು ಅರ್ಹನಾದುದರಿಂದ, ತದೀಯ ಶೇಷತ್ವಮುಮ್ - ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ತನ್ನವರಾದ ಭಾಗವತರಿಗೂ ಶೇಷನಾಗಿರವಿಕೆಯು, ಇಜ್ಜೀ - ಈ ಪ್ರಣವ ನಮಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ, ಸಿದ್ಧಮ್ - ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿರುವದರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವು. ತಾನು ವರವ ಪುರುಷನಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಶೇಷಭೂತನಾದನೋ, ಆಗ ಆತನು ತನ್ನನ್ನು ಆತನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಪ್ರಪನ್ನರಲ್ಲಗೂ ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವುದರಿಂದ ತನಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೇಕಾದವರಾದುದರಿಂದ ಅಂತವರಿಗೂ ಅಧೀನನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಈತನನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆತನಿಗೆ ಬಾಧ್ಯತೆಯುಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವೂ ಕೂಡ ಈ ಪ್ರಣವ ನಮಸ್ಸುಗಳ ಅರ್ಥಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇಂತಹ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವು ಅನುಕೂಲವಾದುದಾಗಿ ಆಳ್ವಾರುಗಳು ಕೊಂಡಾಡಿರುವದರಿಂದ ಅಮಲನಾದಿ ಪಿರಾ ಪ್ರಥಮ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.—ಆ ಪಾಶುರವು ಹಿಂದೆಯೂ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ೧೩೭೨ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ. ಅದನ್ನೇ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.— ಶೇಷಿಯುಮಾಯ್ - ಶೇಷಿಯಾಗಿಯೂ, ಸ್ವತಂತ್ರನು ಮಾಗ್ಗಿಯಾಲೇ - ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿಯೂ ಇರುವದರಿಂದ, ಈಶ್ವರ್ - ಸರ್ವವನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಇವ್ವಾತ್ಮಾವೈ - ಈ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು, ತನಕ್ಕು ನಲ್ಲಾರಾನ - ತನಗೆ ಉತ್ತಮರಾಗಿ ಅಧಿಮತರಾಗಿರುವ, ಅಡಿಯಾರ್ಚು - ತನ್ನ ಪಾದ

(೨) ಅಮಲನಾಡಿ ೧.

ಇಷ್ಟು ವಿನಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತ. ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿಯಾಲೇ ಇದುಕ್ಕು ಸಮರ್ಥನ. (೩) "ಮತ್ತು ಮೋರ್ ದೆಯ್ ವ ಮುಳದೆನ್ನಿರು ಪ್ಪಾರೋಡು

ವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದ ಭಾಗವತರುಗಳಿಗೆ, ತನ್ನ ಕಪೋಲೇ - ತನ್ನ ಪ್ರೀತ್ಯನುಸಾರ ವಾಗಿ, ಶೇಷಮಾಕ್ತಿನಾಲ್ - ಶೇಷನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ, ಇದು - ಈ ಭಾಗವತ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವು, ಪ್ರಾಪ್ತಮುನ್ನಿರು ವೊಣ್ಣಾದು - ಯೋಗ್ಯವಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. ವಿಲಕ್ಕಮುಮ್ ಜಣ್ಣಾದು - ಪರತಂತ್ರನಾದುದರಿಂದ ಬೇಡವೆಂದು ತ್ಯಾಗಮಾಡಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪರತಂತ್ರನಾದುದರಿಂದ, ಆತನು ಭಾಗವತನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಸಜ್ಜುಲ್ಪಿಸಿದ ನಂತರ, ಅದರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು; ಆತನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ತಾನು ದಾಸಭೂತನಾದುದರಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕಷ್ಟೇ. ಆಗಲಿ, ಭಗವಂತನಾದ ತನಗೆ ದಾಸಭೂತನಾಗಿ ಬಂದಿರುವನನ್ನು ಅನ್ಯಶೇಷನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಬಹುದೋ? ಎಂದರೆ ಶೇಷಿಯಾಗಿಯಾಲೇ - ತಾನು ಶೇಷಿಯಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುವದರಲ್ಲೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವನು ಶೇಷಿಯು, ಅದುದರಿಂದ, ಇಷ್ಟು ವಿನಿಯೋಗಕ್ಕೆ - ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ, ಪ್ರಾಪ್ತ - ಅರ್ಹತೆ ಇರುವವನು; ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿಯಾಲೇ - ಸ್ವತಂತ್ರನಾದುದರಿಂದ, ಇದುಕ್ಕು ಸಮರ್ಥನ-ಹೀಗೆ ಭಾಗವತ ಶೇಷನಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವನು-ಹೀಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ಅಯೋಗ್ಯರ ವಶಮಾಡಿ ಕ್ಲೇಶಪಡಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವನನ್ನು ಹೀಗೆ ಎಂದಿಗೂ ನೋಯಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲವು; ಈ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದರಲ್ಲೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಸತಕ್ಕದ್ದು. ಮನ ಬಂದಂತೆ ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದರಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ಒಬ್ಬ ಹಿತವನ್ನೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಅಹಿತವನ್ನೂ ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಉಂಟುಮಾಡಿದರೆ ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವನು. ಇಂತಹ ದೋಷಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ನಡೆಯುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನುಳ್ಳವನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಪ್ರಪನ್ನನನ್ನು ಕಾಪಾಡುವದರಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವನೇ ಎನಿಸಾ ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಇದುಕ್ಕೂ ಸಮರ್ಥನ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಆಶ್ರಯಿಸಿದವನನ್ನು ಕೈ ಬಿಡಲು ಪೂರಾ ಅಸಮರ್ಥನೇ? ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಪನ್ನನನ್ನು "ನತ್ಯಜೇಯಂ ಕಥಂಚನ" (೧೩ ಯುಡ್ಧ. ೧೮-೩) ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಕರುಣಾಸಾಗರನು ಆತನು.

ಶ್ರೀಲೇನುತ್ತದು ಮುನ್ನಡಿಯಾರ್ಕುಡಿನೈ” ಎಜ್ಜಿರ ಪಾಟ್ಟಿಲುಮ್ ಇವ್ವರ್ಥಮ್ ಕೆಂಠುಕೊಳ್ಳದು.

ಮುಂದೆ ಶ್ರೀ ತಿರುಮಂಗೈಯಾಳ್ವಾರವರ ಪಾಶುರವನ್ನು ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲೇ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪಾಶುರವು ಹಿಂದೆ ಎರಡು ಸಲ ಪರದೇವತಾ ಪಾರ ಮಾರ್ಥ್ಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ, ಪುರುಷಾರ್ಥ ಕಾಷ್ಠಾಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ೭೨೭ ಮತ್ತು ೧೩೭೯ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ, “ಮತ್ತು ಮೋರ್ ದೆಯ್ ವುಮ್” ಎಜ್ಜಿರ ಪಾಟ್ಟಿಲುಮ್ - ಎಂಬ ಪಾಶುರದಲ್ಲೂ, ಇವ್ವರ್ಥಮ್ - ಭಗವಚ್ಚೇಷತ್ವವು ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವದವರೆಗೂ ಉಂಟೆಂಬುದು, ಕೆಂಠುಕೊಳ್ಳದು - ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಭಗವಚ್ಚೇಷಭೂತನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಭಾಗವತಶೇಷಭೂತನಾಗಿರುವದು ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಠಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.—ಆವುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು.

“ಆರಾಧನಾನಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ವಿಷ್ಣೋರಾರಾಧನಂ ಪರಮ್ |

ತಸ್ಮಾತ್ಪರಃ ಸಂಪ್ರೋಕ್ತಂ ತದೀಯಾರಾಧನಂ ಪರಮ್” (ಪಾದ್ಮೋ.೨೯.೮೧)

“ಮನು ಮದ್ಭಕ್ತ ಭಕ್ತೇಷು ಪ್ರೀತಿರಭ್ಯಧಿಕಾ ಭವೇತ್ |

ತಸ್ಮಾನ್ಮದ್ಭಕ್ತ ಭಕ್ತಾಶ್ಚ ಪೂಜನೀಯಾ ವಿಶೇಷತಃ” (ಭಾರತ)

“ಮದ್ಭಕ್ತ ಜನನಾಶ್ಚಲ್ಯಂ ಪೂಜಾಯಾಂ ಚಾನುಮೋದನಮ್” ಅವು

೮ ವಿಧ ಭಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. “ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಾರ್ಚನಂ ಭಗವತಃ ಪೂಜಾವಿಧೇರುತ್ತಮಮ್” ಇತ್ಯಾದಿಗಳು. ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವದ ಮಾನ್ಯವನ್ನು ಶತ್ಯಘ್ನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಶ್ರೀ ರಾಮ ಚಂದ್ರ, ವಿಶ್ವಮಿತ್ರ ಭಾರದ್ವಾಜ ಅಗಸ್ತ್ಯಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಶೇಷ ಭಾಗವತ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ಸಾಂದೀಪನಿಯವರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಗುರುಕುಲವಾಸದಿಂದಲೂ, ಮಹಾಭಾಗವತೋತ್ತಮರಾದ ಕುಚೇಲರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಕೃಬ್ಧ್ಯರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಧರ್ಮ ರಾಜನ ರಾಜಸೂಯಯಾಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕೃಬ್ಧ್ಯರ್ಯದಿಂದಲೂ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವು ಪ್ರಕಟಿತವು. ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಪತ್ರ ಬರೆದು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಕಾಲನ್ನು ಒತ್ತಿದರೆಂಬ “ಪಾಣಿನಾಭಿವೃಶ್ಚ ಪಾದೌ” (ಭಾಗ ೧೦.೫೨.೨೯) ಪ್ರಯೋಗವಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ತಾನೇ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ನಂತರ ನಾವೂ ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದು ಕೃಮುತಿಕ ನ್ಯಾಯವು. ತಾನೇ “ಅದೂ ಭಕ್ತ ಪರಾಧೀನಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿ

ಕಾ. ಸ್ವೇಚ್ಛಯೈವ ಪರೇಶಸ್ಯ ತಾದರ್ಥೀನ್ಯ ಬಲಾತ್ಪ್ರಸಂಗಃ ।
 ಭಗವದ್ಭಕ್ತಶೇಷತ್ವಂ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾಪಿ ಕ್ವಚಿತ್ ಭವೇತ್ ॥ ೭೨ ॥
 ಗುಣಾಧಿಕೇ ಹಿ ವಿಷಯೇ ಗುಣಸಾರಸ್ಯ ವೇದಿನಃ ।
 ರಾಮೇ ರಾಮಾನುಜಸ್ಯೇವ ದಾಸ್ಯಂ ಗುಣಕೃತಂ ಭವೇತ್ ॥ ೭೩ ॥

ಕೊಂಡ ನಂತರ ನಾವೂ ಭಕ್ತಪರಂಧೀನರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕೈಮುತಿಕ ನ್ಯಾಯ ಸಿದ್ಧವು.

ಹಿಂದೆ ಪ್ರಣವ ನವಸ್ಸುಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಚೇತನನಿಗೆ ಭಗವಚ್ಛೇಷತ್ವವೂ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅದರಿಂದ ಭಾಗವತಶೇಷತ್ವವೂ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವೂ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಭಾಗವತಶೇಷತ್ವಪಾರತಂತ್ರ್ಯಗಳು ಭಗವಂತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ತನಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾದವನನ್ನು ತನ್ನಿಷ್ಟಾನುಸಾರ ಭಗವಂತನು ನಿಯಮಿಸಲು ಅರ್ಹನಾದುದರಿಂದ ಉಂಟಾದವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅನಂತರ ಭಗವಂತನೇ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಭಾಗವತ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನಂತರ ಈಚೇತನಿಗೆ ಅದು ಕೈಮುತಿಕನ್ಯಾಯಸಿದ್ಧವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದುದರಿಂದ ಭಾಗವತರುಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಶೇಷ ಶೇಷೀಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ತಾರ್ಕಿಕರ ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಶ್ರಯ ದೋಷವೇನೂ ಇಲ್ಲವು. ಈ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುಂದೆ ಕಾರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಸದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರೇಶಸ್ಯ - ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರ ಲೋಕಪಾಲಕರಿಗೂ ಕೂಡ ಸ್ವಾಮಿಮಾಗಿ ನಿಯಮಿತನಾಗಿರುವ ಭಗವಂತನ, ಸ್ವೇಚ್ಛಯೈವ - ಸ್ವಕೀಯವಾದ ಇಷ್ಟದಿಂದಲೇ, ನಃ ತು - ನಮಗಾದರೋ, - ಭಗವದ್ಭಕ್ತಶೇಷತ್ವಂ - ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವು, ತಾದರ್ಥೀನ್ಯ ಬಲಾತ್ - ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪರತಂತ್ರರಾಗಿರುವವರ ಬಲದಿಂದಲೇ, ಭವೇತ್ - ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಕ್ವಚಿತ್ - ಕೆಲವರಿಗಾದರೋ, ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ - ಆ ಭಾಗವತರಲ್ಲಿ ತೋರಿಬಂದ, ಗುಣಾಧಿಕ್ಯ ಮಹಿಮೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಪ್ರವನ್ನರ ಸ್ವಂತವಾದ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿಯೂ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ— ನಾವು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವುಳ್ಳವರು; ತನಗೆ ಶೇಷಭೂತರಾಗಿರುವರು ತನ್ನವರಾದ ಭಾಗವತರಿಗೂ ಶೇಷಭೂತರೆಂದು ಆತನೇ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಿರುವದರಿಂದ ಆ ಬಲದಿಂದಲೇ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವುಂಟೆಂದು ನಾನಾದರೋ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ; ಇದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಭಗವತ್ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಬಂದುದು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಮಹಾಭಾಗವತರುಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಪರವಶರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆಂಬ ಭಾವವು.

ಇದನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶದೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಹೇಗೆಂದರೆ—ಹಿ -
ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಗುಣಾಧಿಕೇವಿಷಯೇ - ವಿಶೇಷ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ
ಭಾಗವತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಗುಣಸಾರಸ್ಯ ವೇದಿನಃ - ಗುಣದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು
ಅರಿತವನ, ದಾಸ್ಯಂ - ಶೇಷತ್ವವು, ಗುಣಕೃತಂ - ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳ ಮೂಲಕ
ವಾದುದು, ಭವೇತ್-ಅಗುತ್ವದೋ, ಹಾಗೆ, ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಅಂತಹ ಭಾಗ
ವತನಿಗೆ ಶೇಷತ್ವವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಮೀ
ಚೀನವಾದ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.—ರಾಮೇ - ಶ್ರೀ
ರಾಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ರಾಮಾನುಜಸ್ಯೇವ - ಆತನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ
ಹೇಗೆ ಸಾರತಂತ್ರಾದಿಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಭಾಗ
ವತ ಶೇಷತ್ವವು (೧) ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತಾನು ಅತ್ಯಂತ ಪರತಂತ್ರನು ಎಂಬ
ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಂಕಲ್ಪಾಯತ್ತವಾದುದೆಂಬ ಭಾವನೆಯು,
ಅಥವಾ (೨) ಭಾಗವತನಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ಗುಣವಿಶೇಷ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕಂಡು
ಸ್ವಸಜ್ಜಲ್ಪ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಉಂಟಾಗೋಣವು. ಈ ಎರಡನೆಯ ಸ್ವಸಜ್ಜಲ್ಪವೂ
ಸಹ ಭಗವದಧೀನವೆಂದು “ಪರಾಕ್ತು ತಚ್ಛ್ರೇಷ್ಠೇ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡ
ಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಜ್ಞಾಪಿಸುವೆವು;
ಪ್ರಥಮ ಸಜ್ಜಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲೂ ಭಗವಂತನು ಈ ಚೇತನನನ್ನು
ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವದರಿಂದ ಎನೋಂದೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವು. ಇದನ್ನು
ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟೇ ಶ್ರೀನಿಗಮಾಂತ ದೇಶಿಕರವರು ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾಪಿ ಕ್ವಚಿತ್ಪ್ರವೇತ್,
ಎಂದು ಹೇಳಿವರು. ಹೀಗೆ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವು ಎಂಟು ವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ
ಬಹುದು. ಈ ಎರಡು ವಿಧ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಶ್ರೀ ರಾಮನಲ್ಲಿ
ತೋರಿಸಿದ ಶೇಷತ್ವದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂಬುದು ಲಕ್ಷ್ಮಣೋಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತ
ವು. ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ—“ಅಹ ಮಸ್ಯಾವರೋ ಭೃತಾ ಗುಣೈ ದಾಸ್ಯ ಮು
ಪಾಗತಃ”(ರಾ.) ನಾನು ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಸಜ್ಜಲ್ಪಾಯತ್ತವಾಗಿ ತಮ್ಮನಾಗಿ
ಜನಿಸಿರುವದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಸಜ್ಜಲ್ಪಾಯತ್ತವಾಗಿಯೇ ದಾಸ್ಯವು ಎಂದರೆ ಭಾಗ
ವತ ಶೇಷತ್ವ ಉಂಟಾಯಿತು ; “ಜ್ಞೇಷ್ಠ ಭೃತಾ ಪಿತೃಸಮಃ” ಎಂದು ಅಣ್ಣ
ನನ್ನು ಶೇಷಿಯಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ತಾನು ಶೇಷನಾಗಿರುವದು ಈಶ್ವರ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾಯತ್ತ
ವಾದುದು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲವು. ಆತನಲ್ಲಿ ಅನೋಘಗಳಾದ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳು
“ಬದವೋ ನೃಪಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಃ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಸಂತಿತೇ”(ರಾ. ಅಯೋಧ್ಯಾ. ೨. ೨೨)
ಎಂಬಲ್ಲಾ “ಗುಣೈರ್ವಿರುರುಜೀರಾಮಃ” (ರಾ. ಅಯೋಧ್ಯಾ. ೨. ೪೭) ಎಂಬಲ್ಲಾ
ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಇರುವವನ್ನು ಕಂಡು, ಗುಣೈಃ ದಾಸ್ಯಮುಪಾಗತಃ - ಅಂತಹ
ಗುಣಗಳಿಗೆ ಪರವಶನಾಗಿ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರು

೧೦. ದಾಸ್ಯ ಮೃತ್ಯುರ್ಯೋಗೇನ ಜ್ಞಾತೀನಾಂಚ ಕರೋಮ್ಯಹಮ್ |
ಅರ್ಥಭೋಕ್ತಾಚ ಭೋಕ್ತಾನಾಂ ವಾಗ್ಗುರುಕ್ತಾನಿ ಚ ಕ್ಷಮೇ || ೭೪ ||
ಇತಿ ಸ್ವೋಕ್ತಿ ನಯಾದೇವ ಸ್ವಭಕ್ತ ವಿಷಯೇ ವಿಭುಃ |
ಅತ್ಮಾತ್ಮೀಯಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ಸಚ್ಚಲ್ಪಯತಿ ಶೇಷತಾಮ್ || ೭೫ ||

ತೃತೀಯ. ಆದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಈ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿಯೂ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವನ್ನು ತಾನು ಅಜ್ಞಾನಿರಾಗಿರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಮಹರ್ಷಿವಾಕ್ಯದಿಂದ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪ್ರಭುವು ಪರತತ್ವ ವಾಗಿರುವಾಗ ಭಗವತ್ಪ್ರೇಮತ್ವಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಯಿತು; ಭಾಗವತ ಶೇಷ ತ್ವಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯು ಹೇಗೆ? ಎಂದಾಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ ಲೋಕವಿಡಂಬನಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾನುಷಾನತಾರಿಯಾದುದರಿಂದ ಭಾಗವತ ಭಾವನೆಯು ಕೂಡುತ್ತದೆ. ನಿದ ರ್ತನಾರ್ಥಾಗಲ್ಲವೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ವೃತ್ತಾಂತವು ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೂ ಉದಾಹರಣೆಯುಂಟೆಂಬುದನ್ನು ಶತ್ರುಘ್ನ ವೃತ್ತಾಂತದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಹಿಂದೆ ಭಗವಂತನೇ ಭಾಗವತನಿಗೆ ಪರತನ್ತ್ರನೆಂದು “ಅಹಂಭಕ್ತಪರಾಧೀನಃ” “ಶಾಸ ನಂ ಕರವಾವಕಿಮ್” ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ವೋಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಾಗ, ಮನುಷ್ಯನಾದ ಜೀತನನಿಗೆ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವು ಕೈಮುತಿಕನ್ಯಾಯಸಿದ್ಧವೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾಂತರವರ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ದಾಹರಿಸಿ ಮುಂದಿನ ಕಾರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.—

ಐಶ್ವರ್ಯಯೋಗೇನ - ನಾನು ಈಶ್ವರನಾಗಿರುವ ಭಾವದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಎಂದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಈಶ್ವರನ ಭಾವವು, ಅದರ ಯೋಗ ದಿಂದ ಎಂದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ, ಅಹಮ್ - ಸ್ವಜನರಾದ ಬಂಧುಗಳ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಪ್ರಪನ್ನರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದಯಾರ್ಥ ಹೃದಯನಾದ ನಾನು, ಜ್ಞಾತೀನಾಂಚ - ಸಾಧಾರಣರಾದ ಬಂಧುಗಳಿಗೂ ಕೂಡ, ದಾಸ್ಯಂ - ದಾಸವೃತ್ತಿಯನ್ನು, ಕರೋ ಮಿ - ಮಾಡುವೆನು; ಚಕಾರ ಸ್ವಾರಸ್ಯದಿಂದ ಕೇವಲ ಬಂಧುಗಳಿಗೇನೇ ಮಾಡು ವೆನು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಭಕ್ತ ಪ್ರಪನ್ನರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂಬುದು ಕೈಮುತಿಕ ನ್ಯಾಯಸಿದ್ಧವು. ಸ್ವಜನಸ್ಯಚರಕ್ಷತಾ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಆ ದಾಸ್ಯಂ ಎಂತಾದ್ದು ಎಂದರೆ ಸ್ವಜನರಕ್ಷಣೋಪಯುಕ್ತವಾ ದುದೇ; ಸ್ವಜನರು ಯಾರು ಎಂದರೆ ಅವತಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂಧುಗಳಾದವರು; ಅದರೆ ಅವರು ಸಾಧುಕಾರಿಗಳಾಗಿರಬೇಕು; ಪಾಂಡವರೂ, ಉಗ್ರಸೇನನೂ, ವಿದು ರರೂ, ಉದ್ಧವರೂ, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವಜನರಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರು; ಹಾಗೆಯೇ ದಶ ರಥ, ಗುಹ, ಜಟಾಯುಗಳಿಗೂ ಹಿತಕರಣರೂಪ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಎಸಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿ

ಕಂಸ, ದುರ್ರೋಧನಾದಿಗಳು ಪಾಪಕಾರಿಗಳಾದುದರಿಂದ ಬಂಧುಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದಾಸ್ಯವಿಲ್ಲವು. ರಾಮಾನುಜತಾರದ ಋಷಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಪನ್ನರಾಗಿ ಸ್ವಜನರೇ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ “ಗರ್ಭಭೂತಾಸ್ತು ಪೋಧನಾಃ”. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಇಮೌ ಸ್ಮಮುನಿಶಾದೂರ್ಲ ಕಿಂಕರಾಸಮುಪಸ್ಥಿತೌ | ಅಜ್ಞಾಪಯ ಯಥೇಷ್ಟಂ ವೈ ಶಾಸನಂ ಕರನಾಮ ಕಿಮ್. (ಬಾಲ.) ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪ್ರಭುವು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ; ಅವರು ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರಾಗಿ ಸ್ವಜನವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾದುದರಿಂದಲೇ ಅವರನ್ನು ಗುರುವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಅಜ್ಞಾಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸಿರುತ್ತಾರೆ, ಕಿಂಕರೌ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಭಕ್ತಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ ಅಭೀನನಾಗಿ ದಾಸ್ಯಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಾದ ತಾವು ಇರುವದು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ ; ಸಮುಪಸ್ಥಿತೌ - ಅಂತಹ ಪ್ರಪನ್ನರು ಎಲ್ಲಿ ಅವೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿಯೇ ಬಂದು ನಿಲ್ಲತಕ್ಕವರು; ಇದಕ್ಕೆ ಧ್ರುವಗಡೆಂದ್ರರ ವೃತ್ತಾಂತಗಳೇ ನಿದರ್ಶನಗಳು. ಹಾಗೆಯೇ ದ್ರೌಪದಿಯು, ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ “ಹಾ ಕೃಷ್ಣ ದ್ವಾರಕಾವಾಸ” ಎಂದು ಕೂಗಿದಾಗ ದೂರವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟಿನೇ ಎಂದು ಪರಿತಾಪಪಟ್ಟು ಅಕೆಯ ದುಃಖವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾನರು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಭೀಷ್ಠರು “ಶರತಲ್ಪಗತೋ ಭೀಷ್ಮ ಶ್ಯಾಮ್ಯನ್ನಿವ ಹುತಾಶನಃ | ಮಾಂ ಧ್ಯಾತಿ ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರ ಸ್ತುತೋ ಮೇತದ್ಗತಮನಃ” ಶರತಲ್ಪದಲ್ಲಿದ್ದು ಭೀಷ್ಮರು ನನ್ನನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರೆಂದು ಸ್ವಾಮಿಯು ಎದುರಿಗೆಸೇವೆಯನ್ನಿತ್ತರು ಶ್ರಿಭರತಾಳ್ವಾರವರೂಗಳ ವರುಷ ವನವಾಸವು ಕಳೆಯುತ್ತಾ ಬಂತೇ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪ್ರಭುವು ಬರಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಎಲ್ಲಿ ಖೇದವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೋ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ “ಶಿರಸಾ ಯಾಚಿತ ಸ್ತಸ್ಯ ವಚನಂ ನ ಕೃತಂ ಮಯಾ” ತಲೆಬಗ್ಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ಭಕ್ತಾಗ್ರೇಸರನಾದ ಭರತನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೇಳಿ, ವಿಭೀಷಣನು ಒಂದು ದಿನ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೂ ಕೇಳದೆ, ತ್ವರೆಯಿಂದ ಪುಷ್ಕಕವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ನಂದಿಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಇವರಿಗೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಶೇಷಭಾವವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಕೃಪಾಸಾಗರನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ದಾಸ್ಯಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದೇವೆ ಏನು ಅಪ್ಪಣೆ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ; ಯಾಗಾಗ ಪ್ರಪನ್ನನು ತನ್ನ ಅಜ್ಞೆಗಳಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಭಿಮಾನಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದನೋ, ಅಂತಹ ಪ್ರಪನ್ನನ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲಾ ತನಗೆ ಅಜ್ಞಾಕೃತ್ಯಗಳಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುವೆನು ಎಂದು ಅಜ್ಞಾಪಯ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಯಥೇಷ್ಟಂ ವೈ - ಶಾಸ್ತ್ರೀಶ್ಯಾ

ಯಾವಾಗ ಸನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಆಜ್ಞಾನುಜ್ಞಾ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ನನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಬಿಟ್ಟನೋ, ತದನಂತರ, ಅಂತಹ ಪ್ರಪನ್ನನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ವೇ ನಾನು ನಡೆಯುವನಾದುದರಿಂದ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಬಹುದೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಶಾಸನಂ ಕರವಾವ ಕಿಂ - ಅಂತಹ ಪ್ರಪನ್ನನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಕೇವಲ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲವು ; ಅದನ್ನು ಶಾಸನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ತನಗೆ ಅವುಗಳು ಆಜ್ಞಾನುಜ್ಞಾ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ನಡೆಸುಲುಳ್ಳವನು ಎಂಬ ಭಾವವು ; ಆದುದರಿಂದ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆವು, ಅಪ್ಪಣೆ ಏನು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ “ಪ್ರಿಯೋಹಿ ಜ್ಞಾನಿನೋತ್ಕರ್ಷಂ ಅಹಂ ಸಚಮಮ ಪ್ರಿಯಃ” (ಗೀ. ೧೭.) ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. “ಭಕ್ತಿಕ್ರೀತೋಜನಾರ್ದನಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಭಕ್ತಿಗೆ ತನ್ನನ್ನೇ ಮಾರಿಕೊಡುವನು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇದು ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಪೂರ್ವಾರ್ಥದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಉತ್ತರಾರ್ಥದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ.—ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾತಿಗಳೂ ಸಹ ಸಾಧುಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಗುಣೈಕವಾದ ಈ ದಾಸ್ಯವಾದುದರಿಂದ, ಭೋಗಾನಾಂ ಚ ಅರ್ಧಭೋಕ್ತಾ - ಅಂತಹ ಜ್ಞಾತಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಧಭೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ನಾನು ಅರ್ಧಭೋಗಗಳಿಗೆ ವಾತ್ರವೇ ಭೋಕ್ತಾ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪ್ರಪನ್ನರಾದ ಜ್ಞಾತಿಗಳ ಭೋಗಗಳೂ ತನ್ನ ಭೋಗಗಳೂ ಸಹ ಸಮವಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲುಳ್ಳವನೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. “ತಸ್ಮಾತ್ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಸಹಾ ಸ್ತಾಭಿ ಸ್ತುತೋ ಭವತು ರಾಘವ! ವಿಭೀಷಣೋ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞ ಸ್ತುತಿತ್ವಂ ಚಾ ಭ್ಯುಪೈತುನಃ” (ರಾ. ಯುದ್ಧ. ೧೮.೩೮) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಹ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಭೋಗವು ತುಲ್ಯವು ; ಇದರಿಂದ ಸಾಮ್ಯ ಶ್ರತ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಪ್ರಕಟವಲ್ಪಟ್ಟಿತು ; ಮತ್ತು ವಾಗ್ದುರುಕ್ತಾನಿ - ಅವರುಗಳು ತನ್ನ ಮಾತಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳದೆ ಅಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿದ ವಾಗ್ದುರುಕ್ತಾನಿ - ನಿಂದ ರೂಪ ಕ್ರೂರ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಹ, ಹೈಮೇ - ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಇವನ್ನೇ ಮಹರ್ಷಿಯು “ಉಚ್ಯಮಾನೇನಿ ಪರುಷಂ ನೋತ್ತರಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ” (ರಾ. ೬. ೧.೧೦) ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯದಿಂದ ಮಾತಾಡಿಪಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಶ್ರೀರಾಮಪ್ರಭುವು ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಏನೂ ಹೇಳುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸಾಧುಕಾರಿಗಳಾದ ಜ್ಞಾತಿಗಳೆಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೇ ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದಾಸವತ್ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವೂ, ಅರ್ಧರಾಜ್ಯಪ್ರದಾನದಹಾಗೆ, ಸಮಭೋಗ ಪ್ರಧಾನವೂ, ಅವರುಗಳ ಪರುಷ ವಾಕ್ಯದ ಸಹನೆಯೂ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡ ಕರುಣಾಸಾಗರನು ತನಗೆ ಅತ್ಯರ್ಥ ಪ್ರಿಯರಾದ ಭಕ್ತಪ್ರಪನ್ನರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗಿರುವನೆಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನಿರುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ||೭೪|| ಈಗ ಅರ್ಧವಾಗಿ ತೋ

ಬರುವ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ “ಇತಿ ಸ್ವೋಕ್ತಿನಯಾತ್” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದ ಮೂಲಕ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. — ಇತಿ- ಈಗ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವೋಕ್ತಿನಯಾದೇವ - ತನ್ನ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯ ನ್ಯಾಯಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ, ಪ್ರಭುಃ - ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಸ್ವಭಕ್ತ ವಿಷಯೇ - ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿಂದರ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ ತನ್ನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಾಣುವವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಆತ್ಮಾತ್ಮೀಯ ಸರ್ವಸ್ಯ - ತಾನು ಮತ್ತು ತನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಸಮಸ್ತರ, ಶೇಷತಾಂ - ಶೇಷಭಾವವನ್ನು ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ಭಕ್ತಪ್ರಪನ್ನರ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಜ್ಜಲ್ಪಯತಿ - ಅನುಕೂಲಿಸುವ ಹಾಗೆ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ. — ಅಂತಹ ಭಕ್ತನಿಗೆ ತಾನೂ ಶೇಷಭೂತನೆಂದೂ, ತನ್ನ ವೆಲ್ಲವೂ ಶೇಷಭೂತನೆಂದೂ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸುವನೆಂಬ ಭಾವವು ; ತನಗೆ ಸೇರಿದವೆಲ್ಲವೂ ಯಾರು ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಪರಿಜನವೂ, ಭೂಷಣಾಯುಧಗಳೂ, ತನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೂ, ತನ್ನ ಸ್ನಾನವಾದ ವೈಕುಂಠವೂ, ಅಲ್ಲಿನ ಭೋಗಗಳೂ ಎಲ್ಲವೂ, ತನ್ನನ್ನು ಉಪಾಯದ ಮೂಲಕ ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಭಕ್ತನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಂದು ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸುವನೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು “ಪರಿಜನ ಪರಿಬರ್ಹಾ ಭೂಷಣಾನ್ಯಾ ಯುಧಾನಿ | ಪ್ರವರ ಗುಣಗಣಾಸ್ಥ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತ್ಯಾದಯಸ್ತೇ | ಪರಗುಪದ ಮಥಾಂಡಾ ನಾತ್ಮದೇಹಸ್ತಥಾತ್ಮಾ | ವರದ ಸಕಲ ಮೇತತ್ಸಂಪ್ರಿತಾರ್ಥಂ ಚಕರ್ಥ” ಎಂಬ ಶ್ರೀ ವರದರಾಜಸ್ತವ ಶ್ಲೋಕವು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಆತ್ಮಾತ್ಮೀಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ಎಂಬುದರ ವಿವರಣವೇ ಪರಿಜನ ವೆಂದಾರಂಭಿಸಿ ಸಕಲ ಮೇತತ್ ಎಂಬುದರವರೆಗೂ ಹೇಳುವದು ; ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಂಪ್ರಿತಾರ್ಥಂ ಚಕರ್ಥ-ನಿನ್ನ ನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಭಕ್ತರ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಓ ವರದನೇ ಮಾಡಿರುತ್ತೀಯೇ ಎಂಬರ್ಥವು. ಇದರಿಂದ ಸಜ್ಜಲ್ಪಯತಿ ಶೇಷತಾಂ ಎಂಬುದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳುಂಟೋ ಎಂದರೆ—ಪರಮ ಭಾಗವತೋತ್ತಮಸಾದ ಅಂಬರೀಷನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಚಕ್ರಾಯುಧವನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದನು ; ಮುಚುಕುಂದುಗೆ ತನ್ನ ದಿವ್ಯಮುಚ್ಚಳವಿಗ್ರಹ ದರ್ಶನವೇ ಉತ್ತರಕವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು ; ವಸುದೇವ ದೇವಕಿಯರ ಕ್ಲೇಶನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ತಾನೇ ನಿಂತನು. ಪಾಂಡವರ ಸಂಗಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿದನು. ಅಶ್ವತ್ಥಾಮರ ಅಪಾಂಡವಾಸ್ತ್ರ ನಿವಾರಣಕ್ಕಾಗಿ, ಉತ್ತರೆಯ ಗರ್ಭರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿಯೂ, ಚಕ್ರವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಅರ್ಜುನ ಶಪಥವಾದ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮಯ ದೊಳಗೆ ಸೈಂಧವನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವನೆಂಬುದನ್ನು ಕಾಪಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಚಕ್ರವನ್ನು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಕತ್ತಲಾಯಿತೆಂದು ಅಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದಿರುವಾಗ ಅರ್ಜುನ ಶಪಥವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭ

ಅನ್ಯೋನ್ಯಶೇಷಭಾವೋಪಿ ಪರಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಸಂಭವಃ ।

ತತ್ತದಾಕಾರಭೇದೇನ ಯುಕ್ತ ಇತ್ಯುಪಸಾದಿತಮ್ ॥ ೭೬ ॥

ಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಹೇಳಬಹುದು. ॥೭೫॥

ಹಿಂದಿನ ಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಾನೂ ತನಗೆ ಸೇರಿದವರೂ ಸಹ ಈ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಶೇಷ ಭೂತರು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ, ತನಗೆ ಸೇರಿದವರೇ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಪನ್ನರೂ; ಆದುದರಿಂದ, ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಪನ್ನರೂ ಪರಸ್ಪರ ಶೇಷಭೂತರೆಂದು ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವದು ವಿರುದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ? ಹೇಗೆಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಭಾಗವತನು ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾದರೆ, ಆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಶೇಷಿಯಾಯಿತು. ಪರಸ್ಪರ ಶೇಷಿಭಾವ ಹೇಗೆ ? ಎಂದಾಕ್ಷೇಪ ಬಂದರೆ, ಈ ವಿರೋಧವನ್ನು ವಾರಣಮಾಡಿ ಹಿಂದೆಯೇ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಠಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ; ಅದನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಬಹುದೆಂದು ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಶೇಷ ಭಾವೋಪಿ - ಯಾವಾಗ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನೂ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಆತ್ಮಿಯ ರಾದ ಇತರ ಪ್ರಪನ್ನರೂ ಸಹ ಶೇಷಭೂತರೆಂಬುದು ಸ್ಥಾಪಿತವೋ, ಆಗ ಆದ ರಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಈ ಪ್ರಪನ್ನರ ಪರಸ್ಪರ ಶೇಷಭಾವವೂ ಕೂಡ, ಪರಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಭವಃ - ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಜ್ಜಲ್ಪರೂಪ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದಿರುತ್ತದ್ದು ; ಭಕ್ತನಿಗೂ ಎಲ್ಲಾ ಶೇಷರೂಪವಾಗಿರಲಿ ಎಂಬುದು ಸ್ವಾಮಿಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದಿರುತ್ತದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ಅಪಿ ಶಬ್ದವಿರುವದರಿಂದ ಶೇಷಭಾವ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಶೇಷಿ ಭಾವವು ಪರಸ್ಪರ ಕೂಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥವು, ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ತತ್ತದಾಕಾರಭೇದೇನ - ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಭಾಗವತನಿಗೆ ಅತಿಶಯ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಅಥವಾ ತಾನೇ ಆತನಿಂದ ಅತಿಶಯವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಆಕಾರ ಭೇದದಿಂದ, ಯುಕ್ತ ಇತಿ - ಪರಸ್ಪರ ಶೇಷಿತ್ವ ಶೇಷತ್ವಭಾವವು ಸಮಂ ಜಸವೆಂದು, ಉಪಪಾದಿತಮ್ - ಹಿಂದೆಯೇ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಠಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯಾ ವಿಕ್ರಯಾರ್ಹರೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ೧೪೦೩-೭ ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ. ಪರ ಮಾತ್ಮ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾಯತ್ತವಾಗಿ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಶೇಷತ್ವವು ಸರಿಯು; ಪರಸ್ಪರ ಶೇಷಿತ್ವವು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಉಪಕಾರಭಾವನೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ಭಾಗವತನೆಂಬ ಮಹಿಮೆ ಯಿಂದಾಗಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತುಂಬಾ ಬೇಕಾದವರಾದುದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವು ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟವಾದುದರಿಂದಲಾಗಲಿ, ಆತ ನಿಗೆ ಅತಿಶಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಜ್ವರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೆ ಸಗುವದರಿಂದ ಔಪಾ ಧಿಕ ಶೇಷಿತ್ವವೂ ಅನ್ಯಯಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು.

ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣಮುಮ್ ಶರಣವರಣಮುಮ್ ಅನ್ಯೋನ್ಯಂ ಪಿರಿಯಾನ್ಯೈ
ಯಾಲೇ ಓರೊನ್ನೈಚ್ಚೊಲ್ಲುಮ್ ಶಬ್ದಜ್ಞಳಿಲರಣ್ಣುಮ್ ನಿವಕ್ಷಿತಮ್.
ಅತ್ರ ನಮಃ ಸಾಜ್ಞಭರಸಮರ್ಪಣಪರಃ

(೧) “ಯಸ್ಸದೇವೋ ಮಯಾದೃಷ್ಟಃ ಪುರಾ ಪದ್ಮಾಯತೇಕ್ಷಣಃ |

ಸ್ಥಿಸುವಾಗ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣವೂ, ಶರಣವರಣವೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯಂ ಪಿರಿಯಾ
ನ್ಯೈಯಾಲೇ - ಶರಣಾಗತ್ಯನುಷ್ಠಾನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಅಜ್ಞಿ ಅಜ್ಞ
ಗಳಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಓರೊನ್ನೈ ಚ್ಚೊಲ್ಲುಮ್ ಶಬ್ದಜ್ಞ
ಳಿಲುಮ್ - ಒಂದನ್ನು ಹೇಳುವ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ, ಇರಣ್ಣುಮ್ - ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣ
ಶರಣವರಣವೆರಡೂ, ನಿವಕ್ಷಿತಮ್ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆಂಬ ಭಾವನೆಯು. ಶರಣ
ವರಣದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿರು ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು. ಆತ್ಮಸಮ
ರ್ಪಣೆಯು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು; ಉಪಾಸನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನೀನೇ ನಿಂತು
ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಎಂದು ಯಾವಾಗ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನೋ, ಆಗ ಅದು ಸಾಧ್ಯೋ
ಪಾಯವಾದ ಭರಸಮರ್ಪಣವೇ ಅನುಷ್ಠಿಸಲ್ಪಡುವದರಿಂದ, ಅನ್ಯೋನ್ಯಂ ಪಿರಿ
ಯಾನ್ಯೈಯಾಲೇ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಅದುದರಿಂದ ಒಂದನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ
ಎರಡೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ನಮಸ್ಸು ಸಾಜ್ಞನಾದ ಭರಸಮರ್ಪಣಪರವು.

ಅದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ನಮಶ್ಚಬ್ದದಿಂದ ಶಬ್ದವಾಗಿ ಶರಣವರಣವೂ, ಆರ್ಥ
ವಾಗಿ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯೂ ಜೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.
ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ನಮಶ್ಚಬ್ದವೂ ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೇ ಶರಣಾಗತಿಯಾದ ಆತ್ಮ
ಸಮರ್ಪಣಪರವೆಂದೇ ಹೇಳಿ, ಎರಡು ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಮೊದಲು ಭಾರತ ವನಪರ್ವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಪಾಂಡ
ವರು ವನವಾಸ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮಹ
ರ್ಷಿಯು ವನವಾಸದಿಂದ ಬಿನ್ನರಾದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ತನಗೆ
ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ವಟಪತ್ರಶಾಯಿಯಾಗಿ ಬಾಲನಾಗಿ ದಿವ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು
ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕರಣವು. (೧) ಪುರಾ - ಹಿಂದೆ
ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಕಾರ್ಣವವಾದಾಗ, ಯಃ ಸಃ ದೇವಃ - ಯಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ನಾದ ಲೀಲಾಜಗತ್ಪತಿಯು, ಪದ್ಮಾಯತೇಕ್ಷಣಃ - “ತಸ್ಯ ಯಥಾ ಕಸ್ಯಾಸಂ

ಸ ಏಷ ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರ ಸ್ಸಂಬಂಧೀ ತೇ ಜನಾರ್ದನಃ”(೨) “ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ
ಲೋಕಾನಾಂ ಪಿತಾ ಮಾತಾ ಚ ಮಾಧವಃ | ಗಚ್ಛೈಧ್ವನೀನಂ ಶರಣಂ ಶರಣ್ಯಂ
ಪುರುಷರ್ಷಭಾಃ ||” ಎನ್ರುಪದೇಶಿಕೈ, (೩) “ಏವ ಮುಕ್ತಾ ಸ್ತ್ರಯಃ ಪಾರ್ಥಾ

ಪುಂಡರೀಕಮೇವ ಮುಕ್ತಜೇ” (ಭಾಂ. ೧೬.೬) ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯ ಅರ್ಥವಾಗಿ
“ಗಂಭೀರಾಂಭ ಸ್ವಮುದ್ಭೂತ ಸುಮೃಷ್ಟನಾಳ ರವಿಕರವಿಕಸಿತ ಪುಂಡರೀಕ
ದಳಾಮಲಾಯತೇ ಕ್ಷಣಃ” ಎಂಬ ಅಮೋಘ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಸಾರವಾಗಿ, ಆಳನಾದ
ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದ ನಾಳದಿಂದ ಸೇರಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣದಿಂದ
ವಿಕಸಿತವಾದ ಪದ್ಮದಳದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನೆಂದು ಹೇಳಿ
ರುವ ಹಾಗೆ, ಪದ್ಮಪತ್ರದ ಹಾಗೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಕಣ್ಣಿನ ಸೊಬಗನ್ನಳ್ಳವನನ್ನಾಗಿ,
ಮಯಾದೃಷ್ಟಃ - ನನ್ನಿಂದ ಕಾಣಲ್ಪಟ್ಟನೋ, ಹೇ ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರ-ಓ ಪುರುಷ
ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ, ಸಃ ಜನಾರ್ದನಃ - ಆ ಜನಾರ್ದನನೇ, ಏಷಃ -
ಈ, ತೇ - ನಿನ್ನ, ಸಂಬಂಧೀ - ಕೃಷ್ಣನಾಗಿ ನಿನಗೆ ಬಂಧುವಾಗಿ ಅವತರಿಸಿರು
ತ್ತಾನೆ; ಅದೇನು ಅಷ್ಟು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೀರಿ ಎನ್ನುತ್ತೀಯೋ? ಆಗ
ವಟಪತ್ರ ಶಾಯಿಯಾಗಿ ಬಾಲನಾಗಿರುವಾಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡಿದ ಕಣ್ಣಿನ
ಸೊಬಗೂ, ಈಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಗಿರುವವನ ಕಣ್ಣಿನ ಸೊಬಗೂ, ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿರು
ವದೇ ಸಾಕ್ಷಿಯು ಎಂಬ ಭಾವವು; ಮಹರ್ಷಿಯಾದ ನನಗೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸಂ
ದೇಹವು. ಆದುದರಿಂದ ಪರಮ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು ಕೇಳು ಎಂಬ
ಭಾವವು, ಅದೇನೆಂದರೆ, ಸರ್ವೋಷಾಂ ಲೋಕಾನಾಂ - ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಿಗೂ
ಎಂದರೆ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕದ ಜನರಿಗೂ, ಮಾಧವ ಏವ-ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯೇ, ಪಿತಾ-
ತಂದೆಯು, ಎಂದರೆ ತಂದೆಯು ಹೇಗೆ ಹಿತಪ್ರವರ್ತಕನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈತನೂ
ಹಿತಪ್ರವರ್ತಕನು, ಮಾತಾ ಚ - ತಾಯಿಯೂ, ತಾಯಿಯು ಹೇಗೆ ಪೋಷಿಸಿ
ರಕ್ಷಿಸುವಳೋ ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೂ ಎಂಬ ಭಾವವು.
ಇಲ್ಲಿ “ಪಿತಾ ಮಾತಾ ಚ ಮಾಧವಃ” ಲಕ್ಷ್ಯಪತಿಯೇ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಸಿದ್ಧೋ
ಪಾಯನೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಉಪಾಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವು
ಉಂಟೆಂಬುದು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಹೇ ಪುರುಷರ್ಷಭಾಃ - ಓ ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠ
ರಾದ ಪಾಂಡವರುಗಳರಾ, ಶರಣ್ಯಂ - ಸರ್ವಲೋಕಕ್ಕೂ ಆಶ್ರಯಭೂತನಾಗಿರಲು
ಆರ್ಹನಾದ ಅಥವಾ ಸರ್ವಲೋಕರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬದ್ಧಾದರನಾದ, ಏನಂ - ಈ ಶ್ರೀ
ಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾನರನ್ನು, ಶರಣಂ-ಪರಮೋಪಾಯವನ್ನಾಗಿ, ಗಚ್ಛೈಧ್ವಂ-ಹೊಂದಿರಿ,
ಎನ್ರು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಉಪದೇಶಿಕೈ - ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿ,

ಯಮೌ ಚ ಭರತರ್ಷಭಾಃ | ದ್ರೌಪದ್ಯಾ ಸಹಿತಾಸ್ವರೈಃ ನಮಶ್ಚಕ್ರೈಃ
ಜನಾರ್ದನಮ್” ಎನ್ನು ಶೋಲ್ಲುಗೈಯಾಲಾಮ್, ದಮಯಂತೀ ವೃತ್ತಾಂತ
ತ್ತಿಲೇ (೪) “ಶರಣಂ ಪ್ರತಿದೇವಾನಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಕಾಲಮನುಷ್ಯತ” ಎನ್ನುಪ

(೨) “ಏನಂ - ಈ ಪರಿಯಲ್ಲಿ, ಉಕ್ತಾಃ - ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ, 'ತ್ರಯಃ
ಸಾರ್ಥಾಃ - ಮೂವರಾದ ಕುಂತೀ ಪುತ್ರರಾದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಭೀಮಾರ್ಜುನರೂ,
ಯಮೌ ಚ - ಅವಳ ಮಕ್ಕಳಾದ ನಕುಲ ಸಹದೇವರೂ ಆದ, ಭರತರ್ಷಭಾಃ -
ಭರತವಂಶ ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ, ದ್ರೌಪದ್ಯಾ ಸಹಿತಾಃ - ದ್ರೌಪದಿಯಿಂದ ಸೇರಿದವ
ರಾಗಿ, ಸ್ವರೈಃ - ಇವರೆಲ್ಲರೂ, ಜನಾರ್ದನಮ್ - ಈ ಜನಾರ್ದನ ರೂಪಿಯಾದ
ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾನರನ್ನು, ನಮಶ್ಚಕ್ರೈಃ - ಶರಣ ಹೊಂದಿದರು ಎಂದರೆ ಆತನ
ಪಾದದಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಪ್ರಣಾಮವೂ ರ್ವಕವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದರು” ಎಂದು ಹೇಳಿರು
ವದರಿಂದಲೂ, ನಮಶ್ಚಬ್ದದಿಂದ ಶರಣಾಗತರೂಪ ಭರನ್ಯಾಸವು ಅನುಷ್ಠಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ
ತೆಂಬ ಭಾವವು. ಮುಂದೆ ನಮಶ್ಚಬ್ದಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗತಿಯೆಂದೇ ಅರ್ಥಹೇಳಬೇಕಾದ
ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.—ದಮಯಂತೀ ವೃತ್ತಾಂತ
ವೇನೆಂದರೆ.—ದಮಯಂತೀ ಸ್ವಯಂವರವೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಾರದ ಮುಖೇನ
ಇಂದ್ರ ಅಗ್ನಿ ಯಮ ವರುಣರುತಿದು ದಮಯಂತಿಯ ಅತಿಶಯಿತ ಲಾವಣ್ಯವನ್ನು
ಕಂಡು ಮೋಹಿತರಾಗಿ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಳಮಹಾರಾಯನನ್ನು
ಕಂಡು, ಆತನನ್ನೇ ದಮಯಂತಿಯು ವರಿಸುವಳೆಂದು ತಿಳಿದು, ಈ ಸಾಲ್ವರೂ ನಳನ
ಹಾಗೆಯೇ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಐದುಮಂದಿಯೂ ನಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ
ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಆಗ ನಳನು ಯಾರೇಬುದು ತಿಳಿಯದೆ ದಮ
ಯಂತಿಯು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಉಪಾಯವು ಯಾವುದೂ ತೋಚದೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು
ಕುರಿತು ಶರಣ ಹೊಂದುತ್ತಾಳೆ ಈ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಬೃಹದಶ್ವರು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ
ವನದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ದಮಯಂತೀವೃತ್ತಾಂತತ್ತಿಲೇ-ದಮಯಂತೀ
ವೃತ್ತಾಂತದಲ್ಲಿ (೩) ದೇವಾನಾಂ ರೈಃ ಪ್ರತಿದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಶರಣಂ ಪ್ರಾಪ್ತ
ಕಾಲಂ - ಶರಣ ಹೊಂದಲು ಯುಕ್ತವಾದ ಕಾಲವೆಂಬದಾಗಿ, ಅಮುಷ್ಯತ - ದಮ
ಯಂತಿಯು ತಿಳಿದಳು. ಈಗ ಐದು ಜನ ಒಂದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಇದರಲ್ಲಿ ಸರಿ
ಯಾದ ನಳಮಹಾರಾಯನು ಯಾರು ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು, ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೇ? ದೇವತೆ
ಗಳಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದರೆ ಈ ಕಷ್ಟವು ಪರಿಹಾರವಾದೀತು ಎಂದು
ಭಾವಿಸಿ, ಹಾಗೆ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಇದೀಗ ಸಮಯವು, ಎನ್ನುಪ
ಕ್ರಮಿತ್ತು-ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ, “ವಾಚಾ ಮನಸಾಚೈವ ನಮಸ್ಕಾರಂ ಪ್ರಯುಜ್ಯ

ಕ್ರಮಿತ್ತು (೫) “ವಾಚಾ ಚ ಮನಸಾ ಚೈವ ನಮಸ್ಕಾರಂ ಪ್ರಯುಜ್ಯಸಾ” ಎನ್ನೆಯಾಲಮ್ ನಮಶ್ಚಬ್ಧಂ ತಾನೇ ಶರಣಾಗತಿ ಶಬ್ದ ಸ್ಥಾನತ್ತಿಲೇ ಪಠಿತ ಮಾಗ್ನಿಯಾಲೇ ಇದು ತನ್ನೋಡು (ತೃ) ಶುವಕ್ಯರುತ್ತು ಕೊಣ್ಣು ಸಪರಿಕರ ಮಾನ ಸ್ವರಕ್ಷಾ ಭರಸಮರ್ಪಣತ್ತಿಲೇ ತತ್ಪರಮಾಗವುಮಾಮ್.

ಸಾ” ಆ ದವಯಂತಿಯು ರಾಕ್ಯನಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ “ದೇವೇಭ್ಯಃ ಪಾಂಜಲಿ ಭೂತ್ವಾ ವೇಪಮಾನೇದ ಮಬ್ರೀತಾ” ಎಂದು ಮುಂದೆ ಇದೆ. ದೇವತೆಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಅಂಜಲಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ದುಃಖ ದಿಂದ ನಡಗುವವಳಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆನೆಂದರೆ—ಹಂಸಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಳ ನನ್ನು ಪತಿಯಾಗುವರಿಸಿದನು ; ನೀವು ನನಗೆ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ನಳನು ಯಾರೆಂಬ ದಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಪ್ರಕರಣವು. ಈ ನಾಲ್ಕು ದೇವತೆಗಳೂ ಭೂವಿ ಯನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ, ರೆವೈಯನ್ನಲ್ಲಾಡಿಸದೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ. ಭೂವಿಯ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ರೆವೈಗಳನ್ನಲ್ಲಾಡಿ ಸೋಣ ಮೊದಲಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಯಥಾರ್ಥನಾದ ನಳಮಹಾರಾಯನನ್ನು ಈ ಶರಣಾಗತಿಯು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಿಂದ ಕಂಡು ಹಿಡಿದು, ಆತನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಹಾರವನ್ನು ಹಾಕಿ ವರಿಸಿದಳೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವು ಮುಂದೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಎನ್ನೆಯಾಲಮ್-ಇಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕಾರಂ ಪ್ರಯುಜ್ಯ ಎಂದು ಶರಣಾಗತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದಲೂ ನಮಶ್ಚಬ್ಧಂ ತಾನೇ - ನಮಶ್ಚಬ್ಧನೇ, ಶರಣಾಗತಿ ಸ್ಥಾನತ್ತಿಲೇ ಪಠಿತ ಮಾ ಗ್ನಿಯಾಲೇ - ಶರಣಾಗತಿ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದ ರಿಂದ, ಇದು - ಈ ನಮಶ್ಚಬ್ಧದಿಂದ ಬೋಧಿತವಾದ ಪ್ರಣಾಮವು, ತನ್ನೋಡು ಶುವಕ್ಯರುತ್ತು ಕೊಂಡು - ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯ ಉಪಾಯದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸಂಬಂಧ ವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಎಂದರೆ ನಿವೃತ್ತಿಸಿ, ಸಪರಿಕರಮಾನ - ಅನುಕೂಲ್ಯ ಸಂಕ ಲ್ಪಾದ ಪಂಚಪರಿಕರಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದ, ಸ್ವರಕ್ಷಾ ಭರಸಮರ್ಪಣತ್ತಿಲೇ - ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯ ಶಕ್ತಿ ತನಗಿಲ್ಲವು, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ನಿನಗೆ ಸೇರಿದುದು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣದಲ್ಲಿ, ತತ್ಪರಮಾಗವುಮಾಮ್ - ತಾತ್ಪರ್ಯವುಳ್ಳದ್ದು ಆಗುತ್ತದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎರಡು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲೂ ಶರಣಾಗತಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಮಶ್ಚಬ್ಧ ಪ್ರಯೋಗವೆಂಬುದು ಸುವ್ಯಕ್ತವು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎರಡು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಶರಣಾಗತಿಯು ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಆಲ್ಲವು ಮೊದಲಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವನವಾಸರೂಪ ಕಷ್ಟ ನಿವಾರಣೆ ಗಾಗಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಮೋಕ್ಷರೂಪ ಶರಣಾಗತಿಗಾಗಿಯೇ ಎಂದು ಏಕೆ ಭಾವಿಸಕೂಡದು ? ಎಂದರೆ, ಶರಣಾಗತಿಯು ಸಕೃದನಷ್ಟೇಯವಾಗಿ ನಿಸ್ಸಂಶಯ

ವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಪುನಃ ಯಾವ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೂ ಕೂಡದು. ಆದರೆ ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಜ್ಞನಾಜ್ಞಕವಾದ ಉಪಾಸನರೂಪೋಪಾಯವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವದರಿಂದ, ಈ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ ಪಾಂಡವರೆಲ್ಲರೂ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಶರಣಾಗತಿಯು ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟತೆ ವನವಾಸ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಲೇಶಗಳ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಎಂದೇ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಶರಣಾಗತಿಯ ಫಲವಾಗಿಯೇ ಶತ್ರುಗಳ ನಾಶವೂ ರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. ದಮಯಂತೀ ವೃತ್ತಾಂತದಲ್ಲಿ ಆ ಶರಣಾಗತಿಯ ಫಲವು, ನಿಜವಾದ ನಳನನ್ನು ವರಿಸೋಣವು. ಆದರೆ ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಾದರೋ ನಮಸ್ಸು ಸಾಕ್ಷಿಸ್ವರಕ್ಷಾಭರತಮರ್ಪಣಪರವೆಂದು ಹೇಳಲೇನೂ ಅಭ್ಯಂತರವಿರುವದಿಲ್ಲವು. ಅದುದರಿಂದ ಆ ಎರಡು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲೂ “ನಮಶ್ಯಬ್ದಮ್ ತಾನೇ ಶರಣಾಗತಿಶಬ್ದಸ್ಯಾನ್ತರೀಪತಿತಮ್” ಎಂದು ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವದೆಲ್ಲಾ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿತವಾದ ನಮಶ್ಯಬ್ದದ ವಿವರಣವು. ಹೀಗೆ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ “ತತ್ ತುವಕ್ಯುರುತುಕೊಂಡು ಸ್ವರಕ್ಷಾಭರತಮರ್ಪಣಾಂತಿಲ್” ನಮಶ್ಯಬ್ದಕ್ಕೆ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಎಂದು ಬರೆದುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ ಯಾವಾಗ ಸಮಸ್ತ ಸ್ವರಕ್ಷಾಭರತಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಶ್ರಿಯುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದನೋ, ಆಗ ಸ್ವರಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಅಶಕ್ತನೆಂಬ ಅಕಿಂಚನ್ಯವು ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧವು. ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧವಾಗಿಯೂ ನಮಶ್ಯಬ್ದದಲ್ಲೇ ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೇ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಹಿಂದಿನ ಸಖಂಡ ನಮಸ್ಸಿನ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ನಮಃ ಎಂಬುದರಿಂದ, ಮಮನ ಎಂದಾಗುವದರಿಂದ ಸ್ವರಕ್ಷಣೆಯ ಸಂಬಂಧವು ನನಗಿಲ್ಲವು ಎಂದಾಗುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಖಂಡನಮಸ್ಸಿನ ಪೂರ್ವಕ ಶರಣಾಗತಿಯು ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ನಮಸ್ಕಾರರೂಪ ಅನುಷ್ಠಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮೋನಮಃ ಎಂದು ಒಂದು ಸಲ ಹೇಳಿದರೆ, ಮೊದಲಿನ ನಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ವರಕ್ಷಣ ಸಂಬಂಧ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ, ಎರಡನೆಯ ನಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಆತ್ಮರಕ್ಷಾಭರತಮರ್ಪಣರೂಪ ಶರಣಾಗತಿಯೂ ಬೋಧಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಅದುದರಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರವು ಯುಗ್ಮರೂಪದಲ್ಲಿರುವದಕ್ಕೆ ಇದೂ ಒಂದು ಕಾರಣವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರ ಅಷ್ಟಶ್ಲೋಕಿಯ ಎರಡನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವು. “ಗತಿರ್ಗಮ್ಯಂ ಶಿಕ್ಷಿತ ಮಿಷ್ಟತೇನ ಪುರತಃ ಶಶ್ವಾದಸಿ ಸ್ಥಾನತಃ” ಸ್ಥಾನತಃ - ಸ್ವಸ್ಥಾನೇ, ಈಷ್ಟತೇನ-ಅನ್ವಿತೇನ ಅಖಂಡನಮೋನ್ವಿತೇನ, ನಮಸಾ-ಸಖಂಡ ನಮಸಾ, ಗತಿಃ-ಶರಣಾಗತಿ ರೂಪೋಪಾಯಃ ಶಿಕ್ಷಿತಾ ; ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ಮಃ ನ, ಮಮನ - ಸ್ವರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅನ್ವಯವಿಲ್ಲವು. ಅದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲೇ (ಅನ್ವಯವು). ನಮಃ - ಆತ್ಮ

ನಮಃಃ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ಪರಶ್ವೇಷಿ ಪ್ರಮಾಣಮಾಹ

ನಮಸ್ಸು ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣ ಪರಮಾಯಿರುಕ್ಕು ಮೆನ್ನುಮಿಡಮ್ (೧)
ಸಮಿತ್ಸಾಧನಕಾದೀನಾಂ ಯಜ್ಞಾನಾಂ ನ್ಯಾಸ ಮಾತೃನಃ | ನಮಸಾ ಯೋ
ರಕ್ಷಾ ಭರಸಮರ್ಪಣವೇ ನನಗೆ ಉಪಾಯವು ಎಂದು ಶರಣಾಗತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿತೆಂಬ ಭಾವವು. “ನಾಮೇವ ಯೇ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ಮಾಯಾ ಮೇತಾಂ
ತರಂತೀ” “ತ್ವಾಮೇವ ಶರಣಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ನಿಸ್ತರಂತಿ ಮನೀಷಿಣಃ” ಇತ್ಯಾದಿ
ಗಳು ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು.

ನಮಸ್ಸು ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣ ಪರವೆಂಬುದಕ್ಕೂ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು
ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮುಂದೆ ಎರಡು ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ನಮಶ್ಯಬ್ದವು ಆತ್ಮಸಮ
ರ್ಪಣೆಯನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ನಮಸ್ಸು - ನಮಶ್ಯಬ್ದವು,
ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ಪರಮಾಯಿರುಕ್ಕು ಮೆನ್ನುಮಿಡಮ್ - ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣೆ
ಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಂತಾದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬ ಸಂದರ್ಭವು “(೧) ಸಮಿತ್ಸಾಧನ
ಕಾದೀನಾಂ - ಸಮಿತ್ತು, ಆಜ್ಞಾ ಪುರೋಡಾಶ ಆತ್ಮ ಹವಿಸ್ಸೇ ಮೊದಲಾದವುಗ
ಳನ್ನೇ ಸಾಧನವಾಗಿವುಳ್ಳ, ಯಜ್ಞಾನಾಂ - ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕಿಗೆ ಸಪ್ತವ್ಯರ್ಥವು,
ಅಥವಾ ಅಂತಹ ಯಜ್ಞಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮಧ್ಯೇ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.
ಯಃ - ಯಾವ ಪುರುಷನು, ದೇವೇ - ಲೀಲಾಪರನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ,
ಆತ್ಮನಃ ನ್ಯಾಸಂ - ತನ್ನ ಆತ್ಮಾವಿನ ರಕ್ಷಾಭರಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು, ನಮಸಾ
ನಮಶ್ಯಬ್ದದ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಯೋ ಕರೇತ್ - ಯಾವನು, ಅನುಷ್ಠಿಸು
ವನೋ ಸಃ - ಅವನು, ಸ್ವಧ್ವರಃ - ಸಮೀಚೀನವಾದ ಯಜ್ಞಾನುಷ್ಠಾತ್ಮ
ನೆಂದು, ಇತಿೇರಿತಃ - ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ” (೨೨೧ನೆಯ ಪುಟ
ವನ್ನು ನೋಡಿ) ತ್ರೈತ್ತರೀಯದಲ್ಲೂ ಇದು ವ್ಯಕ್ತವು. “ತಸ್ಮಾನ್ನಾಸಮೇಷಾಂ
ತಪಸಾ ಮತಿರಿಕ್ತ ಮಾಹುಃ” ಎಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಆ ನ್ಯಾಸವು ಯಾವುದು ಎಂದರೆ
ನಸುರಣ್ಯೋ ವಿಭೂರಸಿ” ಎಂಬ ಮುಂದಿನ ಮಂತ್ರದಿಂದ ತಿಳಿಸಿ, ಉಪ
ಯಾಮ ಗೃಹೀತೋಸಿ” ಎಂದು ನಮಶ್ಯಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ, ಓಮಿ
ತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ” ಎಂದು ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣೆಯೂ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರು
ತ್ತದೆ. ಮುಂದಿನ ಅನುವಾಕವಾದ “ತಸ್ಯೇವಂ ವಿದುಷೋ ಯಜ್ಞಸ್ಯಾತ್ಮಾ”
ಎಂಬಲ್ಲೂ ಇದು ವ್ಯಕ್ತವು. ಈ ಅಹಿರ್ಬುದ್ಧ್ಯ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣ

ಕರೋದ್ದೇನೇ ಸ ಸ್ವಧ್ವರ ಇತಿರಿತಃ” (೨) “ನಮಸ್ಕಾರಾತ್ಮಕಂ ಯಸ್ಮೈ ವಿಧಾಯಾ ತ್ವನಿವೇದನಮ್” ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಂಬವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವು.

(ಪ್ರಣವನೊರಕ್ಷರ ನಾಯಿರುಪ್ಪದೊರು ಪದನಾಯಿರುಕ್ಕ ವಕ್ಷರ ತ್ರಯನಾಕ್ಕ, ಇವ್ವಕ್ಷರಜ್ಞಕ್ಕೆ ತನಿತ್ತನಿಯೇ ಪದಜ್ಞಳಾಗಕ್ಕೊಂಡು ಒರು

ಶ್ರುತಿಯು ಯಾವುದೆಂದರೆ. — ಯಸ್ಮಿಮಿಧಾಯ ಆಹುತೀಯೋ ವೇದೇನದಹಾ ಶಮರ್ತಃ ಅಗ್ನಿಯೇಯೋ ನಮಸಾ ಸ್ವಧ್ವರಃ” ಎಂಬುದು (೨) “ಯಸ್ಮೈ-ಯಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ, ನಮಸ್ಕಾರಾತ್ಮಕಂ - ನಮಸ್ಕಾರ ರೂಪವಾದ, ಅತ್ವನಿವೇದನಮ್ - ಅತ್ವರಕ್ಷಣ ಭರಸಮರ್ಪಣವನ್ನು, ವಿಧಾಯ-ಅನುಷ್ಠಿಸಿ ಮುಂದೆ “ಮುಕ್ತದುಃಖೋಖಿಲಾನ್ಯಾಮಾ ನಶ್ಚತೇ ತನ್ನನಾ ಮ್ಯಹಮ್” ಎಂದಿರುತ್ತದೆ; ದುಃಖಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಸಮಸ್ತಾ ಭೀಷ್ಯಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದುವನೋ, ಅಂತಹ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಕುರಿತು ನಮ್ರ ಸ್ತರಿಸುವೆನು” ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಂಬವು - ಇಂತಹ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧವು. ಹೀಗೆ ಈ ಎರಡೂ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ನಮಶ್ಚಬ್ದಕ್ಕೆ ಆತ್ಮರಕ್ಷಾಭರ ಸಮರ್ಪಣವೇ ಅರ್ಥವೆಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಣವವು ಓಮಿತೈಕಾಕ್ಷರಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಒತ್ತೆಳತ್ತು ಒಂದಕ್ಷರವು, ನಮಃ ಎಂಬುದು “ನಮ ಇತಿ ದ್ವೇ ಅಕ್ಷರೇ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಎರಡು ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅವ್ಯಯವು ; ಇವೆರಡೂ ಸೇರಿ ಒಂದು ವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು ನ್ಯಾಯವು; ಏಕೆಂದರೆ “ಸಂಭವತ್ಯೇಕವಾಕ್ಯತ್ವೇ ವಾಕ್ಯಭೇದಸ್ತುನೇಷ್ಯತೇ” ಎಂಬ ನ್ಯಾಯದ ದ್ರಕಾರ, ಒಂದೇ ವಾಕ್ಯವಾಗುವಾಗ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಅತಿಶಯ ಕಲ್ಪನೆಯು ಅತಿನಾದವಲ್ಲವೋ ? ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪ ತಂದರೆ, ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಇಲ್ಲದ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನೇನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವು. ಈಗ ಮಾಡಿರುವ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿರುಕ್ತಿಯ ಬಲದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾದುದಾದುದರಿಂದ ಪರಮಗ್ರಾಹ್ಯವೆಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನೊದಲು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಪವಾದಿಸಿ, ಅನಂತರ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. —

“ಪ್ರಣವನೋರಕ್ಷರಂ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುಗೈಯುವು” ಎಂಬುದರವರೆಗೂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು, “ನಿರುಕ್ತಿಬಲತ್ತಾಲೇ ಪತ್ತದು” ಎಂಬುದು ಸಮಾಧಾನವು. ಪ್ರಣವಂ - ಪ್ರಣವವು, ಓರಕ್ಷರನಾಯಿರುಪ್ಪದೊರುಪದನಾಯಿರುಕ್ಕ - ಓಂ ಎಂಬ ಒಂದಕ್ಷರವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಪದವಾಗಿರುವಾಗ,

(೨) ಮನ್ತ್ರರಾಜಪದಸ್ತೋತ್ರಮ್.

ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಮನುಸಂಧಿಕ್ಯೆಯುಮ್, ನಮಸ್ಸೆನ್ನು ಪ್ರಣಾಮವಾಚಿಯಾಯಿ
ರುಪ್ಪದೊರು ಅವ್ಯಯಮಾಯಿರುಕ್ಯ, ಇತ್ಯೈ ವಿಭಜಿತ್ತು ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಮ್
ಕೊಳ್ಳುಗೈಯುಮ್, ನಿರುಕ್ತ ಬಲತಾಲೇ ಪೆತ್ತದು.)

ಅಕ್ಷರತ್ರಯನೂಕ್ತಿ - ಅದು ಮೂರು ಅಕ್ಷರವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಇವ್ವಕ್ಷರ
ಜ್ಞಳೈ - ಈ ಅಕಾರ ಉಕಾರ ಮಕಾರಗಳನ್ನು, ತನಿತ್ತನಿಯೇಪದಜ್ಞಳಾಗ
ಕೊಂಡು-ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪದಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಒಂದು ಪದವಾಗಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು
ಬಿಟ್ಟು ಮೂರು ಬೇರೆ ಪದಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥವು, ಒರುವಾಕ್ಯಾರ್ಥ
ಮನುಸಂಧಿಕ್ಯೆಯುಮ್ - ಹೀಗೆ ಆ ಒಂದೊಂದು ಪದಗಳೂ ವಿಶೇಷಾರ್ಥ
ವುಳ್ಳವೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವದೂ, ಮತ್ತು ನಮಸ್ಸೆನ್ನು ಪ್ರಣಾಮವಾಚಿ
ಯಿರುಪ್ಪದೊರು ಅವ್ಯಯಮಾಯಿರುಕ್ಯ - ನಮಸ್ಸೆಂಬುದು ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು
ಬೋಧಿಸುವ ಒಂದು ಅವ್ಯಯವಾಗಿರುವಾಗ, ಇತ್ಯೈ ವಿಭಜಿತ್ತು - ಈ ನಮ
ಸ್ಸೆಂಬ ಪದವನ್ನು ನ, ಮಃ ಎಂದು ವಿಭಾಗಿಸಿ, ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಮ್ ಕೊಳ್ಳುಗೈ
ಯುಮ್-ಅದರಿಂದ ವಿಶೇಷಾರ್ಥವುಂಟೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸೋಣವೂ ನ್ಯಾಯವೋ?
ಎಂದರೆ ನಿರುಕ್ತ ಬಲತಾಲೇ ಪೆತ್ತದು - ವೇದಾಂಗವಾದ ನಿರುಕ್ತದ ಬಲದಿಂದ
ಉಂಟಾದವು, ಅಂತಹ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಗಳಾದುದರಿಂದ ಪರಮಗ್ರಾಹ್ಯಗಳೇ-ಎಂಬ
ಭಾವವು. ನಿರುಕ್ತವೆಂದರೆ ವರ್ಣಾಗಮವರ್ಣವಿಪರೈಯಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ
ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು ನಿರುಕ್ತವು. ಈ ನಿರುಕ್ತಬಲದಿಂದಲೇ “ಸಚ್ಚಿ
ದಾನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಪುರುಷಂ ಪ್ರಣವಸ್ವರೂಪಂ ಅಕಾರ ಉಕಾರ ಮಕಾ
ರ ಇತಿ” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯೇ ವಿಭಾಗಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ “ಅಕಾರೇಣೋಚ್ಯ
ತೇ ವಿಷ್ಣು ಸ್ವರೈಲೋಕೇಶ್ವರೋ ಹರಿಃ | ಉದ್ಧೃತಾ ವಿಷ್ಣುನಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ರುಕಾರೇಣೋಚ್ಯತೇ ತಥಾ | ಮಕಾರಸ್ತು ತಯೋ ದಾಸ ಇತಿ ಪ್ರಣವ
ಲಕ್ಷಣಂ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಣವದ ನಿರುಕ್ತಿಯಿಂದಂಟಾಗುವ ಅರ್ಥವು. ನಮಸ್ಸಿ
ಗಾದರೋ “ಅಹಮಪಿ ನಮಮ ಭಗವತ ಏವಾಹ ಮಸ್ತಿ ಯಾಶ್ಚಕ್ಷುನಕಾ
ಕ್ಯತಯೋ ಮನುಭವಂತಿ, ಮನುಮನುತಾನಾಸ್ತಿ ತಾಸು, ಭಗವತ ಏವ
ತಾಃ, ಅಮನೋಹಂ ಭಗವತಿ, ಅಹಮಪಿ ನಮಮ, ಭಗವತ ಏವಾಹ
ಮಸ್ತೀತೈವಂ ಮನುತಾಂ ಯೋ ಜಯೇತ್ಯತೋ ನಮಃ” ಎಂಬ ಇವು ನಮ
ಶ್ಚಬ್ದನಿರುಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಅರ್ಥಗಳೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಮೂಲದ
ವಾಕ್ಯವು ಕೆಲವು ಕೋಶಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ಸಾರದೀಪಿಕೆಯವರು ಮಾತ್ರ ಈ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದಿರುವದಿಲ್ಲವು. ಮಿಕ್ಕ ಸಾಲ್ಪ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೃಗಳೂ ಈ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದಿರುವದರಿಂದ ಈ ವಾಕ್ಯವೂ ಪರಿಗ್ರಾಹ್ಯವೇ. ಮುಂದಿನ

ನಮತಬ್ಧಾರ್ಥ ನಿರುಕ್ತೇ ಸ್ಪಷ್ಟಮಿತ್ಯಾಹ.

“ನಾನುಮನಕ್ಕುರಿಯೇನಲ್ಲೇ, ಎನ್ನುಡೈಯದಾನ ವ್ಯಾಪಾರಾದಿ ಗಳುಮ್ ಎನುಕ್ಕು ಶೇಷಮನ್ರು, ಇವೈಯಲ್ಲಾಮ್ ಸರ್ವೇಶ್ವರನುಕ್ಕೇ ಶೇಷಮ್,” ಎನ್ನಿವೈ ಮುದಲಾನ ವರ್ಧಜ್ಜಿಲೆಲ್ಲಾಮ್ ನಮಶ್ಚಬ್ಧತ್ತಿಲೇ ವಿವಕ್ಷಿತಮೆನ್ನುಮಿಡಮ್ ನಿರುಕ್ತತ್ತಿಲ್ ನಮಸ್ಕಾರ ಪ್ರಕರಣತ್ತಿಲೇ ಓದಪ್ಪಟ್ಟಿತು.

ವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ ಇದಕ್ಕೂ ಸದ್ಗತಿಯೂ ಇರುವದರಿಂದಲೂ ಇದು ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ವಾಕ್ಯವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು.

ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ನಮಶ್ಚಬ್ಧದ ನಿರುಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಂಟಾದ ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳು ಮೂವುವೆಂಬುದನ್ನು ಉಪಸಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಣವಕ್ಕೆ ನಿರುಕ್ತ ಬಲದಿಂದ ಹೇಗೆ ಅರ್ಥಗಳಂಟೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನಮಶ್ಚಬ್ಧಕ್ಕೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿ, ಮೊದಲು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾವಾಕ್ಯವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ನಮಶ್ಚಬ್ಧಾರ್ಥಗಳು ನಿರುಕ್ತದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವೆಂದುಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ನಮಸ್ಸಿನಿಂದ, ತನಗೆ ತಾನು ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವು, ತನಗೆ ಶೇಷಿತ್ವವೂ ಇಲ್ಲವು, ತನಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಇಲ್ಲವು, ಇತ್ಯಾದಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿರುಕ್ತದಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಾನು ಮನಕ್ಕುರಿಯೇನಲ್ಲೇ - ಒಂದು ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ನಿರುಕ್ತವಾಕ್ಯದ ಅರ್ಥ ನಮಮ ಎಂಬುದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು, ನಾನು ನನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದನಲ್ಲವು, ಎನ್ನುಡೈಯದಾನ ವ್ಯಾಪಾರಾದಿಗಳುಮ್ ಎನಕ್ಕು ಶೇಷಮನ್ರು - ಇದು “ಯಾಕ್ಶಕಾಶ್ಚ ನ ಕೃತಯೋ ಮಮ ಭವಂತಿ, ಮಮ ಮಮತಾ ನಾಸ್ತಿತಾಸು, ಎಂಬುದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ; ನನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ ನನಗಾಗಿ ಅಲ್ಲವು ; ಇವೈಯಲ್ಲಾಮ್ ಸರ್ವೇಶ್ವರನುಕ್ಕೇ ಶೇಷಮ್ - ಇದು “ಭಗವತ ಏವತಾಃ” ಎಂಬುದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಭಗವಂತನ ಮುಖೋಲ್ಲಾಸಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಎನ್ನಿವೈ ಮೊದಲಾನ - ಎಂಬವೇ ಮೊದಲಾದ ಅರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಈ ಆದಿ ಪದದಿಂದ ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ನಿರುಕ್ತದ ಇತರ ವಾಕ್ಯಗಳು ಬೋಧಿತವು, ನಮಶ್ಚಬ್ಧತ್ತಿಲೇ ವಿವಕ್ಷಿತ ಮೆನ್ನುಮಿಡಮ್ - ನಮಶ್ಚಬ್ಧದಿಂದ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂಬುದು, ನಿರುಕ್ತತ್ತಿಲ್-ವೇದಾಂಗವಾದ ನಿರುಕ್ತದಲ್ಲಿ, ನಮಸ್ಕಾರ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, ಓದಪ್ಪಟ್ಟಿದು - ಪಠಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಶ್ರುತಿಯ ಅಜ್ಞಾನಾದುದರಿಂದ ಓದಪ್ಪಟ್ಟಿದು ಶ್ರುತವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬ

ನಮಃ ನಿರುಕ್ತಬಲಾತ್ ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನೋಕ್ತಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಾದಿ
ಯೋಜನಾತ್ರಯಮಾಹ.

ಇನ್ನಮಶ್ವಬ್ದತ್ತುಕ್ತು ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಜ್ಞಳಿನ್ರು ಮೂನ್ರಥಃ
ಜ್ಞಳಿವಕುತ್ತು ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನೋಕ್ತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಪಣ್ಣಿನಾನ್. (೧) ಪ್ರೇಕ್ಷಾ
ವತಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿರಾ ಪ್ರಹ್ಲೀ ಭಾವಾತ್ಮಿಕಾ ಸ್ವತಃ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಂ ಪರ ಮುದ್ದಿತ್ಯ

ಪ್ರಯೋಗವು. ಹಿಂದೆ ಈ ಅರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಯಿತೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿ
ರುವುದು ತಮ್ಮ ಮನಬಂದಂತೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಕಲ್ಪನೆಗಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥವಲ್ಲವು;
ನಿರುಕ್ತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟೀ, ಆ ಅರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೇಗೆ
ಉಂಟಾಗುತ್ತೆಂದು ತೋರಿಸಿದೆವೆಂಬ ಭಾವವು. ನಿರುಕ್ತವು ವೇದಕ್ಕೇ ಸೇರಿದು
ದಾದುದರಿಂದ ಆ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಗಳ
ನ್ನು ಮಾತ್ರ ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಣವ ನಮಸ್ಕಗಳ
ನಿರುಕ್ತಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ಅಲ್ಪಾರುಗಳೂ ಸಹ ತಮ್ಮ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತ
ಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ನಿರುಕ್ತಿಬಲದಿಂದ ನಮಸ್ಕಿಗೆ ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ
ಸ್ಥೂಲ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಪರವೆಂಬ ಮೂರು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇನ್ನಮಶ್ವಬ್ದತ್ತುಕ್ತು - ಈ ನಮಶ್ವಬ್ದಕ್ಕೆ, ಸ್ಥೂಲ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಪರ,
ವೆಂಬದಾಗಿ ಮೂನ್ರಥಃಜ್ಞಳಿ - ಮೂರು ಅರ್ಥಗಳನ್ನು, ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನರು
ಅವರು ಬರೆದ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಪಣ್ಣಿನಾನ್ - ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು
ಮಾಡಿದರು. ಪ್ರಥಮದಲ್ಲಿ ಸಂಹಿತಾ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸ್ಥೂಲ ಯೋಜನೆಯ ಅರ್ಥ
ವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. - ಇನ್ನಮಶ್ವಬ್ದತ್ತುಕ್ತು - ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ನಮಶ್ವಬ್ದಕ್ಕೆ,
ಸ್ಥೂಲ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಪರವೆಂದು, ಮೂನ್ರಥಃಗಳಿ - ಮೂರು ಅರ್ಥಗಳನ್ನು,
ವಕುತ್ತು, ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನರು, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂಪಣ್ಣಿನಾರ್ - ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ
ದರು, ಹೇಗೆಂದರೆ - (೧) "ಪ್ರೇಕ್ಷಾವತಃ - ಪ್ರಾಜ್ಞನಿಗೆ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠ
ನಾದ, ಪರಮುದ್ದಿತ್ಯ - ಹೆಚ್ಚಾದ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನನ್ನು ಕುರಿತು, ಸ್ವತಃ - ತಾನೇ,
ಪ್ರಹ್ಲೀಭಾವಾತ್ಮಿಕಾ - ಅಷ್ಟಾಂಗದಿಂದ ಬಗ್ಗಿ ಮಾಡುವ, ಯಾಪ್ರವೃತ್ತಿಃ - ಯಾವ
ಪ್ರಣಾಮರೂಪ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಂಟೋ, ತತ್ - ಅದು, ನಮಃ - ನಮಸ್ಕಾರವೆಂದು,
ಪರಿಗೀಯತೇ - ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ" ಲೋಕೇ - ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ
ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ಅಯಂ - ಈ, ಚೇತನವರ್ಗಸ್ತು - ಚೇತನ ಸಮುದಾಯ

ತನ್ನ ಮುಃ ಪರಿಗೀಯತೇ || ಲೋಕೇ ಚೇತನವರ್ಗಸ್ತು ದ್ವಿಧೈವ ಪರಿ
ಕೀರ್ತ್ಯತೇ | ಜ್ಯಾಯಾಂಶ್ಚೈವ ತಥಾಜ್ಯಾಯಾನ್ಮೈವಾಭ್ಯಾಂ ವಿದ್ಯತೇ ಪರಃ |
ಕಾಲತೋ ಗುಣತಶ್ಚೈವ ಪ್ರಕರ್ಷೋ ಯತ್ರ ತಿಷ್ಠತಿ | ಶಬ್ದಸ್ತಂ ಮುಖ್ಯಯಾ
ವೃತ್ತಾ ಜ್ಯಾಯಾ ನಿತ್ಯವಲಂಬತೇ || ಅತ ಶ್ವೇತನವರ್ಗೋ ನ್ಯಃಸ್ಪೃತಃ
ಪ್ರತ್ಯವರೋ ಬುಧೈಃ | ಅಜ್ಯಾಯಾಂಶ್ಚಾ ನಯೋ ಯೋಗ ಶ್ರೇಷ್ಠಶೇಷಿ
ತಯೇಷ್ಯತೇ || ಅಜ್ಯಾಯಾಂ ಸೋಪರೇ ಸರ್ವೇ ಜ್ಯಾಯಾ ನೇಕೋ ಮತಃ

ವಾದರೋ, ಜ್ಯಾಯಾರ್ಥ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂದೂ ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಅಜ್ಯಾ
ಯಾಂಶ್ಚೈವ - ನಿಕ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದೆಂದೂ, ದ್ವಿಧೈವ ಪರಿಕೀರ್ತತೇ - ಎರಡು
ವಿಧವಾಧುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅಭ್ಯಾಂ - ಈ ಎರಡು ವಿಧಕ್ಕಿಂತಲೂ,
ಪರಃ - ಬೇರೆಯಾದ ಆತ್ಮನು, ನ ವಿದ್ಯತೇ - ಇರುವದಿಲ್ಲವು" ಯತ್ರ - ಯಾವ
ನಲ್ಲಿ, ಕಾಲತೋ ಗುಣತಶ್ಚೈವ - ಕಾಲಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಲೂ, ಗುಣದ ಮೂಲಕ
ವಾಗಿಯೂ ಸಹ, ಪ್ರಕರ್ಷಃ - ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯು, ತಿಷ್ಠತಿ - ಇರುತ್ತದೆಯೋ
ಮುಖ್ಯಯಾ ವೃತ್ತಾ - ಮುಖ್ಯ ವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೇ, ಶಬ್ದಃ - ಶಬ್ದವು, ತಂ -
ಅಂತವನನ್ನು, ಜ್ಯಾಯಾರ್ಥ ಇತಿ - ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂಬದಾಗಿ, ಅವಲಂಬತೇ - ಹೊಂದು
ತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಕಾಲತಃ ಉತ್ಕರ್ಷವೆಂದರೆ, ಉತ್ಕ
ರ್ಷವು ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿರೋಣವು, ಇದು ದೇಶಕ್ಕೂ ಉಪಲಕ್ಷ್ಯಣವು,
ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಉತ್ಕರ್ಷವಿರೋಣವು ದೇಶತಃ ಉತ್ಕರ್ಷವು ; ಗುಣತಃ
ಉತ್ಕರ್ಷವು - ಶಾಸ್ತ್ರಾನುಗುಣವಾಗಿ ಸದಾಚಾರಯುಕ್ತವಾಗಿ ಭೂತದಯೆಯೇ
ಮೊದಲಾದ ಸರೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಗುಣಗಳಿಂದ ಉತ್ಕರ್ಷವು ; ಇಂತಹ ಉತ್ಕರ್ಷ
ವುಳ್ಳವನು ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ಮುಖ್ಯವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೆಂಬ ಭಾವವು.
ಅತಃ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದವನಿಗಿಂತ, ಅನ್ಯಃ ಚೇತನವರ್ಗಃ - ಹೀಗಲ್ಲದೆ ಬೇರೇ
ಯಾದ ಚೇತನ ವರ್ಗವು, ಬುಧೈಃ - ಪ್ರಾಜ್ಞರಿಂದ, ಪ್ರತ್ಯವರಃ - ನಿಕ್ಕೃಷ್ಟ
ನಾಗಿ, ಅಜ್ಯಾಯಾಂಶ್ಚ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಲ್ಲವೆಂದು, ಸ್ಪೃತಃ - ಸ್ಪೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮುಂದೆ ಈ ಎರಡು ವಿಧ ಆತ್ಮವರ್ಗಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧ ಉಂಟೆಂದು
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅನಯೋಃ - ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಿಕ್ಕೃಷ್ಟ ಆತ್ಮರುಗಳಿಗೆ, ಯೋಗಃ -
ಸಂಬಂಧವು, ಶೇಷಶೇಷಿತಯಾ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು ಶೇಷಿಯೆಂದೂ, ನಿಕ್ಕೃಷ್ಟವಾ
ದುದು ಶೇಷವೆಂದೂ. ಹೀಗೆ ಶೇಷಿ ಶೇಷ ಭಾವದಿಂದ, ಇಷ್ಯತೇ - ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳು
ತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡು ವಿಧ ಆತ್ಮವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ, ಜ್ಯಾಯಾರ್ಥ ಎಂದು
ಹೇಳುವ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವನು ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು ; ಮಿಕ್ಕ ಈ ಆತ್ಮವರ್ಗ
ವೆಲ್ಲಾ ಅಜ್ಯಾಯಾರ್ಥ ತರಗತಿಗೆ ಸೇರಿದುದು ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳು

ಪರಃ | ನಂತೃ ನಂತವ್ಯ ಭಾವೇನ ತೇಷಾಂ ತೇನ ಸಮನ್ವಯಃ | ನಂತವ್ಯಃ ಪರಮ ಶ್ವೇಷೀ ಶೇಷಾ ನಂತಾರ ಈರಿತಾಃ | ನಂತೃ ನಂತವ್ಯ ಭಾವೋಯಂ ನ ಪ್ರಯೋಜನ ಪೂರೈಕಃ ನೀಚೋಚ್ಚಯೋ ಸ್ವಭಾವೋ ಯಂ ನಂತೃ ನಂತವ್ಯತಾತ್ಮಕಃ | ಉಪಾಧಿರಹಿತೇನಾ ಯಂ ಯೇನ ಭಾವೇನ ಚೇತನಃ |

ತ್ತಾರೆ. ಏಕಃ - ಒಬ್ಬನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ, ಪರಃ - ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಜ್ಯಾಯಾ ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವನೆಂಬುದು, ಮತಃ - ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ಹಾಗೆಯೇ ಅಪರೇ ಸರ್ವೇ - ಮಿಕ್ಕವರೆಲ್ಲರೂ ಅಜ್ಞಾಯಾಂಸಃ “ಅಶುದ್ಧಾಸ್ತೇ ಸಮಸ್ತಾಸ್ತು” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟರಾಗಿ ಅಜ್ಞಾಯತರಗತಿಗೆ ಸೇರಿದವರು ಎಂಬುದೂ, ಮತಃ-ಅಭಿಪ್ರಾಯವು- ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಮತ್ತು ಜೀವಾತ್ಮ ವರ್ಗಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವುಂಟು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತಲ್ಲ, ಆ ಸಂಬಂಧವೆಂತಾದ್ದೆಂದು ಈಗ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ತೇನ - ಆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ. ತೇಷಾಂ - ಆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟರಾದ ಜೀವಾತ್ಮರ, ಸಮನ್ವಯಃ - ಸಂಬಂಧವು, ಹೇಗೆ ? ಎಂದರೆ ನಂತೃನಂತವ್ಯಭಾವೇನ - ಸೇವಿಸುವ ಎಂದರೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವ ಮತ್ತು ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ ಭಾವದಿಂದ ಸಂಬಂಧವೆಂಬ ಭಾವವು. ಈಗ ನಂತವ್ಯಃ - ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯನು ಯಾರು ಎಂದರೆ, ಪರಮಶ್ವೇಷೀ - ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟನಾಗಿ ಶೇಷಿಯಾದ ಪರಮ ಪುರುಷನೇ, ನಂತಾರಃ - ನಮಸ್ಕರಿಸುವವರು ಯಾರು ಎಂದರೆ ತೇಷಾಃ - ಇತರರಾದ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಾತ್ಮರೆಂದು, ಈ ರಿತಾಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸ್ವತಃ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವ ನಂತೃ ನಂತವ್ಯ ಭಾವವು ಏನಾದರೂ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ? ಎಂದರೆ, ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ ಏರ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ಅಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಅಯಂ ನಂತೃ ನಂತವ್ಯ ಭಾವಃ - ಈ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ಎಲ್ಲರೂ ನಮಸ್ಕರಿಸುವವರು, ಪರಮ ಪುರುಷನು ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವವನು ಎಂಬ ಸಂಬಂಧವು, ನಪ್ರಯೋಜನ ಪೂರೈಕಃ - ಪ್ರಯೋಜನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉಂಟಾದುದಲ್ಲವು, ಉಪಾಧಿ ಪೂರ್ವಕವಲ್ಲವು, ನಿರುಪಾಧಿಕವಾದದ್ದು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಉತ್ತಮ ಪದವಿಯಲ್ಲಿರುವವನಿಗೆ ನೀಚಪದವಿಯಲ್ಲಿರುವವನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವದು ಸೋಪಾಧಿಕವಾದದ್ದು. ಹಾಗಲ್ಲವು ಇಲ್ಲಿ ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ನೀಚೋಚ್ಚಯೋಃ - ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಇರುವೆರಡರ, ಸ್ವಭಾವಃ - ಸ್ವಭಾವ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಉಂಟಾದುದು, ಅಯಂ ನಂತೃನಂತವ್ಯತಾ

ನಮತಿ ಜ್ಯಾಯಸೇ ತಸ್ಮೈ ತದ್ವಾನಮನ ಮುಚ್ಯತೇ ಭಗವಾನ್ಮೋ ಪರೋ
ನಿತ್ಯ ಪುಹಂ ಪ್ರತ್ಯವರ ಸ್ವದಾ || ಇತಿ ಭಾವೋ ನಮಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ನಮಸಃ
ಕಾರಣಂ ಹಿ ಸಃ ನಾಮಯತ್ಯಪಿ ವಾ ದೇವಂ ಪ್ರಹ್ಲಿಭಾನಯತಿ ಧ್ರುವಮಾ ||

ತೃಕಃ- ಈ ನಮಸ್ಕರಿಸುವ ಮತ್ತು ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕ ರೂಪ ಸಂಬಂಧವು, ನಮ
ಸ್ಕಾರವು, ಶಾರೀರ ಮಾನಸ ವಾಚಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಧವು. ಇದುವರೆಗೂ
ಶಾರೀರ ನಮಸ್ಕಾರವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮುಂದೆ ಮಾನಸರೂಪವಾದುದು ಹೇಳ
ಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. — ಆಯಂ ಚೇತನಃ - ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು, ಉಪಾಧಿ ರಹಿತೇನ-
ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಎಂದರೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ, ಅಥವಾ ಪ್ರಯೋ-
ಜನದ ಆಶೆಯಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ, ಯೇನ ಭಾವೇನ -
ಯಾವ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ, ಜ್ಯಾಯಸೇ ತಸ್ಮೈ - ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಆ
ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ, ನಮತಿ - ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೋ, ತದ್ವಾ - ಅದೂ ಸಹ,
ನಮನಂ - ನಾಮಸ್ಕಾರವೇ ಎಂದು, ಉಚ್ಯತೇ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಮನ
ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯು, ಯೇನ ನಮತಿ ತನ್ನಮನಂ ಯಾವ ಅನುಸಂಧಾನ
ದಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರವೋ ಅದು ನಮನವೆನಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬದಾಗಿ. ಹಿಂದಿನ ಯೋಚನೆ
ಯಲ್ಲಾದರೋ ನಮನಂ ನಮಃ ಎಂಬದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಭಗವಾನ್ -
ಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕನಾಗಿ ಪಾಡ್ಗಣ್ಯ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಭಗವಂತನು, ಮೋ-ನನಗೆ,
ನಿತ್ಯಂ - ಶಾಶ್ವತವಾದ, ಪರಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದನಾದ ಪರತತ್ವವು,
ಅಹಂ - ನಾನು, ಸದಾ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಪ್ರತ್ಯವರಃ - ಆತನಿಗೆ ದಾಸನಾದು-
ದರಿಂದ ಅವನಿಗಿಂತ ಕೇಳದವನು, ಇತಿ - ಎಂಬ, ಭಾವಃ - ಭಾವವು,
ನಮಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ - ನಮಸ್ಕಾರವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಸಃ - ಭಗವಂತನು ಸರ್ವ
ಶ್ರೇಷ್ಠನು ತನಗೆ ಶೇಷಿಯು, ತಾನು ಆತನಿಗೆ ದಾಸನು ಎಂಬ ಆಂತಹ ಮನಸ್ಸಿನ
ಭಾವನೆಯೇ ನಮಸಃ ಕಾರಣಂ ಹಿ - ಶರೀರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಪ್ರಣಾಮ
ವನ್ನು ಮಾಡಿದ ನಮಸ್ಕಾರವಷ್ಟೇ. ಇದರಿಂದ ಕರಣ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯ ಮೂಲಕ
ವಾಗಿ ನಮಶ್ಯಬ್ದವು ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಭಗವಂತನು ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠ-
ನಾಗಿ, ನಮಗೆ ಸರ್ವ ವಿಧ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗಿ, ಚೇತನನು
ಆತನಿಗೆ ನಿತ್ಯ ದಾಸನಾಗಿದ್ದಾನೆಂಬ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನವೇ ಈ ಪ್ರಹ್ಲಿ
ಭಾವವಾದ ಪ್ರಣಾಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದುದರಿಂದ, ನಮಸ್ಸು ಅಂತಹ ಅನುಸಂಧಾನ
ಪನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಅಪಿವಾ - ಇಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೇ ಅಲ್ಲವು,
ನಮಶ್ಯಬ್ದದ ಅರ್ಥವು ಇನ್ನೂ ಉಂಟೆಂಬ ಭಾವವು, ಅದುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಎಂಬ
ಭಗವಾಗಬಹುದು. ದೇವರ - ಲೀಲಾ ಜಗತ್ಪತಿಯನ್ನು, ನಾಮಯತಿ - ಶರಣಾ

ಪ್ರಹ್ಲೀಭವತಿ ನೀಚೇ ಹಿ ಪರೋ ನೈಚ್ಯಂ ವಿಲೋಕಯತ್ | ಅತೋವಾ
ಸಮ ಉದ್ವಿಷ್ಟಂ ಯತ್ತನ್ನಾಮಯತಿ ಸ್ವಯಮ್ || ವಾಚಾ ನಮ ಇತಿ

ಗತನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಜ್ಜಲ್ಪಯುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಭಕ್ತನನ್ನು ಬಗ್ಗುವ
ಹಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಧ್ರುವಂ - ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಹ್ಲೀ ಭಾವಯತಿ .
“ಆಜ್ಞಾಪಯ ಯಥೇಷ್ಟಂ ವೈ ಶಾಸನಂ ಕರವಾನ ಕಿಮ್” ಎಂದು ಶ್ರೀ
ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ ನಮ್ರಾ ಭಾವದಿಂದ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡಹಾಗೆ,
ಭಕ್ತನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ರಾಭೂತನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ.
ಇದನ್ನೇ ಮುಂದಿನವಾಕ್ಯದಿಂದ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪರಃ . ಪರಮಾ
ತ್ಮನು ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನಾದುದರಿಂದಲೇ, ನೀಚೇ - ನಿಕ್ಯಷ್ಟನಾದ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಲ್ಲಿ,
ನೈಚ್ಯಂ ವಿಲೋಕಯತ್ - ನಿಕ್ಯಷ್ಟಭಾವವನ್ನು, ದೈನ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಕರುಣಾ
ಸಾಗರನು, ಪ್ರಹ್ಲೀ ಭವತಿಹಿ - ಆತನಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದ
ಕ್ಕಾಗಿ, ನಮ್ರನಾಗುವದು ನ್ಯಾಯವಷ್ಟೇ. ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿರು
ವನನು, ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೈಕೆಳಗೆ ಇರುವವನನ್ನು ಕಂಡು ಹೀಗೆ
ಮರುಗಲಾರನು; ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಪರನಾಗಿ ಪರಮ ಕರುಣಾಳುವಾಗಿರುವದರಿಂದ ತನ
ಗಿಂತ ಹೀನಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ನಮ್ರತೆಯನ್ನು ತೋರಿ,
ಅವರುಗಳ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವನು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಅದುದರಿಂದ ಪರಂ
ನಾಮಯತಿ ಎಂಬ ವೃತ್ತಿಪ್ರಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ನಮಶ್ಯಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ
ವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದೆಂದು ಮುಂದೆ ದೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅತೋವಾ - ಆ ಕಾರಣದಿ
ಂದಲೇ, ಯತ್ - ಯಾವುದು, ಸ್ವಯಮ್ - ತಾನಾಗಿಯೇ, ನಾಮಯತಿ -
ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನೂ ಕೂಡ, ನಮಸ್ಕರಿಸುವನನ್ನು ಕುರಿತು ನಮ್ರವಾಗುವಹಾಗಿ
ಮಾಡುತ್ತದೋ; ತತ್ - ಅದು, ನಮ ಉದ್ವಿಷ್ಟಮ್ - ನಮಸ್ಸೆಂದು ಹೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರೆ, ಆ
ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ ಕೂಡ ಸಲ್ಪ ಬಗ್ಗಿದವನಾಗಿ ಆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಅಂಜಿಕೊರಿಸು
ತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಪರಮ ಪುರುಷನನ್ನು ಕುರಿತು, ಈ ಶರಣಾಗತರೂಪ ನಮ
ಸ್ಕಾರವನ್ನು ಭಕ್ತನು ಮಾಡಿದರೆ, ಅಂತಹ ನಮಸ್ಕಾರವು ಪರಮ ಪುರುಷನನ್ನೂ
ಇವನ ಕಡೆಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಗ್ಗಿಸುತ್ತದೆಂಬುದೇನೂ ಅತಿಶಯ
ವಾದುದಲ್ಲವು. ಆತನ ಸಹಜ ಕರುಣೆಯೇ ಹಾಗಿ ಎಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ
ಸ್ವಯಮ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಶರಣಾಗತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ನಮಶ್ಯಬ್ದವು ಬೋಧಿಸ
ಬೇಕೆಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣತೆಯು ಅವಶ್ಯಕವು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ
ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅನುಸಂಧಾನವೂ, ವಾಕ್ಯಿನಿಂದ ನಮಃ ಎಂದು ಹೇಳೋಣವೂ,

ಪ್ರೋಚ್ಯ ನಮಸಾ ವಪುಷಾ ಚ ಯತ್ | ತನ್ನಮಃ ಪೂರ್ಣ ಮುದ್ದಿಷ್ಟ
ಮತೋಽನ್ಯನ್ಯೋನ ಮುಚ್ಯತೇ||ಇಯಂ ಕರಣಪೂರ್ತಿಸ್ಸ್ಯ ದಂಗಪೂರ್ತಿ

ಶರೀರದಿಂದ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮವೂ ಕೂಡಿ, ಸಂಚ ಅಜ್ಞಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದರೆ ಆಗ
ನಮಃ ಎಂಬುದು ಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತಿಯಾಗುತ್ತದೆಂದೂ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದ
ರಲ್ಲಾದರೂ ನ್ಯೂನತೆ ಇದ್ದರೆ ಶರಣಾಗತಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಮುಂದೆ ಉಪ
ದೇಶಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ವಾಚಾ - ವಾಕ್ಯವೆಂದ, ನಮಃ | ಇತಿ - “ನಮಃ” ಎಂಬ
ದಾಗಿ ಮುಖ್ಯ ಕರಣಮನ್ತ್ರವಾದ ದ್ವಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ | ನಮಶ್ಯಬ್ದಃ
ಎಂಬದಾಗಿ, ಪ್ರೋಚ್ಯ - ಚನ್ನಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಅನುಸಂಧಾನದೊಂದಿಗೆ
ಹೇಳಿ, ಅದನ್ನೇ ಏನರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. — ಮನಸಾ ವಪುಷಾಚ-ಹಿಂದೆ ಉಪಪಾದಿ
ಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದಲೂ, ಶರೀರದ ಮೂಲಕ ಅಷ್ಟಾಜ್ಞ
ಪ್ರಣಾಮದಿಂದಲೂ ಸಹ, ಯತ್ - ಅನುಷ್ಠಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುದು ಯಾವುದೋ, ತತ್ -
ಅಂತಹ, ನಮಃ - ನಮಶ್ಯಬ್ದವಾಚ್ಯವಾದುದು, ಪೂರ್ಣಮುದ್ದಿಷ್ಟಮ್ -
ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತಿ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಅತಃ ಅನ್ಯತ್ - ಅದಕ್ಕಿಂ
ತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ ನಮಸ್ಸು, ನ್ಯೂನಂ ಉಚ್ಯತೇ - ಶರಣಾಗತಿಯಾಗದೆ ನ್ಯೂನ
ವಾದುದು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ವಾಚಾ ಮನಸಾ ವಪುಷಾ ಯುಕ್ತವಾದ
ನಮಸ್ಸು. ಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತಿ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತಲ್ಲಾ, ಅದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾಜ್ಞ
ಗಳೂ ಇವೆಯೋ ಎಂದರೆ ಉಂಟೆಂದು ಮುಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. — ಇಯಂ-
ಇಂತಹ ವಾಚಾ ಮನಸಾ ಕರ್ಮಣಾ ಯುಕ್ತವಾದ ನಮಸ್ಕಾರವೇ, ಕರಣ
ಪೂರ್ತಿಸ್ಸ್ಯತ್ - ಕರಣಮಂತ್ರದುಚ್ಚಾರಣರೂಪ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಪೂರ್ತಿಯುಂ
ಟಾಗುವದು, ಹೀಗೆ ಅಂಗಿಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಕ್ರಮದ ಪೂರ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ
ಭಾವವು. ಆಗಲಿ ಅಜ್ಞಗಳಲ್ಲದೆ ಅಂಗಿ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ? ಅಜ್ಞಾಂಗಗಳ
ಸಮುಚ್ಚಯವು ಅವಶ್ಯಕವಲ್ಲವೋ? ಅಜ್ಞಗಳ ಪೂರ್ಣತೆಯೂ ಉಂಟೋ?
ಎಂದರೆ ಉಂಟೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. — ಇಮಾಂ - ಈ, ಅಜ್ಞಪೂರ್ತಿಂ-
ಅಜ್ಞಗಳಿಂದ ಅಂತಹ ನಮಸ್ಕಾರವು ಸೇರಿ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಿಕೆ
ಯನ್ನು, ತೃಣಾ - ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಕೇಳು. — ಪ್ರಥಮತಃ ಸಾತ್ವಿಕ
ತತ್ಯಗವು ಎಲ್ಲಾ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಅದನ್ನು
ಮೊದಲನೆಯ ಅಜ್ಞವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಪಂಚಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಲಿಲ್ಲ
ವೆಂದೂ, ಇದು ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪದಲ್ಲೇ ಸೇರಿದುದು ಎಂದೂ, ಹಿಂದೆ ಪರಿಕರ ವಿಭಾಗಾ
ಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ. “ಇತ್ಯಂಗಮುದಿತಂ
ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಫಲೇ ಸ್ವಾತದ್ವಿರೋಧಿನೀ” ಎನ್ನು ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನೀಕೇವಮಾನ

ಮಿಮಾಂ ಶೃಣು|ಶಾಶ್ವತೀ ಮಮ ಸಂಸಿದ್ಧಿರಿಯಂ ಪ್ರಹ್ವೀಭವಾಮಿ ಯತ್||
 ಪುರುಷಂ ಪರಮುದ್ದಿಶ್ಯ ನ ಮೋಸಿದ್ಧಿ ರಿತೋಽನ್ಯಥಾ|ಇತ್ಯಂಗಮುದಿತಂ
 ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಫಲೇಷ್ವಾ ತದ್ವಿರೋಧಿನೀ || ಅನಾದಿವಾಸನಾರೋಹಾ ದನೈಶ್ಚ
 ರ್ವ್ಯಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಜಾತ್ | ಮಲಾವಕುಂತಿತತ್ವಾಚ್ಚ ದೃಕ್ಕ್ರಿಯಾ ವಿಹತೀ
 ಹಿ ಯಾ||ತತ್ಕಾರ್ಪಣ್ಯಂ ತದುದ್ವೋಧೋ ದ್ವಿತೀಯಂ ಹ್ಯಂಗಮಿದೃಶಂ |

ಫಲತ್ಯಾಗ ರೂಪಾಂಗಾಂತರಮ್ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಮಾನ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠೇಪತ್ತಿಲೇ
 ನಿಯತಮ್” ಎಂಬದಾಗಿ. (ಪರಿಕರ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರ. ೪೫೫-೭ನೆಯ ಪುಟಗ
 ಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ,) ಅಲ್ಲಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಇದು ಅಂಗಿಯಲ್ಲೇ ಸೇರಿದುದೆಂಬುದು ಉಪ
 ಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಪರಂ ಪುರುಷಂ - ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಯಃಪತಿ
 ಯನ್ನು, ಉದ್ದಿಶ್ಯ - ಕುರಿತು, ಪ್ರಹ್ವೀಭವಾಮಿ ಯತ್ - ಮನಸಾ ವಾಚಾ
 ಕಾಯೇನ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಯಾವ ಫಲಾಕಾಂಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ನು
 ಸ್ತಿ ಸ್ತುತೇನೆಂಬುದು ಯಾವುದೋ, ಇಯಂ - ಇದೇ, ಮಮ - ನನಗೆ, ಶಾಶ್ವತೀ
 ಸಂಸಿದ್ಧಿಃ - ಶಾಶ್ವತವಾದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು, ಇತ್ಯಂಗಂ - ಎಂಬೀ ಅಂಗವು
 ಶ್ರೇಷ್ಠಮುದಿತಂ - ತುಂಬಾ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಫಲೇ
 ಶ್ವಾ - ಫಲಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾದರೋ, ತದ್ವಿರೋಧಿನೀ - ಆ ಶಾಶ್ವತ ಫಲಕ್ಕೆ
 ವಿರೋಧವು. ಮುಂದೆ ಎರಡನೆಯ ಅಂಗವಾದ ಕಾರ್ಪಣ್ಯವು ಯಾವದೆಂ
 ಬುದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅನಾದಿವಾಸನಾರೋಹಾತ್ - ಅನಾದಿ ಕರ್ಮವಾಸ
 ನೆಯ ಸಂಬಂಧವಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಅನೈಶ್ವರ್ಯಾತ್ - ಸಂಪೂರ್ಣ ಪಾರತಂ
 ತ್ರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಮಲಾವಕುಂತಿತತ್ವಾಚ್ಚ - ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮಲಗಳ ಲೇಪವಿರು
 ವದರಿಂದಲೂ, ಕಾಮಾದಿಗಳ ಸಂಬಂಧವಿರುವದೇ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮಾಲಿನ್ಯವು,
 ದೃಕ್ಕ್ರಿಯಾ ವಿಹತೀ-ಕರ್ಮಯೋಗಾದಿಗಳನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ
 ಗಳ ನಾಶವು, ಯಾ - ಯಾವುದುಂಟೋ, ತತ್ - ಅಂತಹ ಅನುಸಂಧಾನವು,
 ಕಾರ್ಪಣ್ಯಂ-ಆಕಿಂಚನ್ಯವು; ತದುದ್ವೋಧಃ-ಅಂತಹ ಅನುಸಂಧಾನವು, ದ್ವಿತೀ
 ಯಮಜ್ಞಂ-ಎರಡನೆಯ ಅದ್ವವು, ಈದೃಶಂ - ಇಂತಾದ್ದು, ಇಷ್ಟತೇ -(ಪಾ)
 ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅನಾದಿ ಕರ್ಮವಾಸನೆಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದಲೂ, ಸಂಪೂರ್ಣ
 ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಮನಸ್ಸು ನೈರ್ಮಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದದೇ ಇರುವದರಿಂದಲೂ,
 ಉಪಾಸನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಕರ್ಮಯೋಗಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಗಳಿಲ್ಲದಿರು
 ವದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಆಕಿಂಚನ್ಯವೇ ಕಾರ್ಪಣ್ಯ
 ನೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಕಾರ್ಪಣ್ಯವನ್ನೇ “ನ ಧರ್ಮ ನಿಷ್ಕೋಽಸ್ಮಿ ನ ಚಾತ್ಮ
 ನೇದೀ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿ ಶ್ರೀ ಯಾಮುನ ಮುನಿಗಳು

ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಬೋಧಸ್ತು ತದ್ವಿರೋಧ ಉದೀರ್ಯತೇ | ಪರತ್ವೇಸತಿ
ದೇವೋಯಂ ಭೂತಾನಾ ಮನುಕಂಪನಃ | ಅನುಗ್ರಹೈಕಧೀರ್ನಿತ್ಯ
ಮಿತ್ಯೇತತ್ತು ತೃತೀಯಕಮ್ || ಉಪೇಕ್ಷ್ಯ ಕೋ ಯಥಾಕರ್ಮ ಫಲ

ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದಿನವಾಕ್ಯದಿಂದ ಈ ಮುಖ್ಯವಾದ
ಅಜ್ಞವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಮಸ್ಕಾರವು ಶರಣಾಗತಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಬೋಧಸ್ತು-ತನಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದೆ ಎಂಬ ಅನುಸಂಧಾನ
ವಾದರೋ, ಎಂದರೆ ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತನಗೆ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು, ಅದನ್ನು
ನಿರ್ವಹಿಸಲು ನಾನುಶಕ್ತನು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಾದರೋ, ತದ್ವಿರೋಧಃ - ಆ
ಅಂಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವು ಎಂದು, ಉದೀರ್ಯತೇ - ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಕಾರ್ಪಣ್ಯ
ವಾದ ಮುಖ್ಯ ಅಜ್ಞವೇ ಯಾವಾಗ ಇಲ್ಲವೋ, ಆಗ ಅದು ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಆಗುವ
ದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವೂ, ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ
ವೆಂಬ, ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬಅಜ್ಞವೇ ಶರಣಾ
ಗತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವದರ ಭಾವವು.

ಮುಂದೆ ಮೂರನೆಯ ಅಜ್ಞವಾದ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
ಪರತ್ವೇ ಸತಿ - ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಬೇಕಾದ ನಿರತಿಶಯ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ
ಶಕ್ತಿ ದಯೆ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿರುವ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ
ತೆಯು ಇರಲಾಗಿ, ಅಯಂ ದೇವಃ - ಈ ಲೀಲಾ ಪರನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು,
ಭೂತಾನಾಂ ಅನುಕಂಪನಃ - ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲೇಬೇಕೆಂಬ ಕೃಪಾಪ್ರೇರಿತ
ನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ನಿತ್ಯಂ-ಯಾವಾಗಲೂ ಅನುಗ್ರಹೈಕ ಧೀಃ-ಆಶ್ರಿತ
ರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಬ್ಬಲ್ಪರೂಪಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನು,
ಏತತ್ತು - ಇಂತಹ ಅನುಸಂಧಾನವನ್ನಾದರೋ, ತೃತೀಯಕಂ - ಮೂರನೆಯ
ಅಜ್ಞವಾಗಿವುಳ್ಳದ್ದು ಈ ಶರಣಾಗತರೂಪ ನಮಸ್ಕಾರವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇಲ್ಲಿ
ಅನುಕಂಪಾ ಮಾತ್ರವೇ ಇದ್ದರೆ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು; ಪರತ್ವಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ
ಸರ್ವ ಶಕ್ತಿತ್ವ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳೂ ಅನುಕಂಪಾದಿಂದ ಸೇರಿದ್ದರಿನೇ
ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ “ಪರ
ತ್ವೇ ಸತಿ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ, ಅನುಕಂಪನಃ ಎಂದೂ ಹೇಳಿ, ಅನುಗ್ರಹೈಕಧೀಃ
ಪರಮಾತ್ಮನು ಆಗುತ್ತಾನೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಜೀವಾತ್ಮನ ದೈನ್ಯತೆ
ಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪರಿತಾಪ ಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಆ ದೈನ್ಯತೆ
ಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಇದ್ದು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿದರೆ, ಅನುಕಂಪವು ಸಾರ್ಥ
ಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವೂ ದ್ಯೋತಿತವು. ಈ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸರೂಪ
ವಾದ ಅಜ್ಞಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾದುದು ಯಾವುದೆಂಬುದು ಮುಂದೆಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.—

ದಾಯೀತಿ ಯಾ ಮತಿಃ | ವಿಶ್ವಾಸಾತ್ಮಕ ಮೇತತ್ತ್ವ ತೃತೀಯಂ ಹನ್ತಿ ವೈ ಸದಾ ||
ಏವಂ ಭೂತೋಪ್ಯ ಶಕ್ತಸ್ತ್ವ ನ ತ್ರಾಣಂ ಭವಿತುಂ ಕ್ಷಮಃ | ಇತಿ ಬುದ್ಧ್ಯಾಸ್ಯ
ದೇವಸ್ಯ ಗೋಪ್ತೃ ಶಕ್ತಿ ನಿರೂಪಣಮ್ || ಚತುರ್ಥ ಮಜ್ಞ ಮುದ್ದಿಷ್ಟ

ಹೀಗೆ ದಯೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ
ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಕಂಕಣ ಬದ್ದನಾಗಿರುವಾಗ, ಇಂತಹ ಅನುಸಂಧಾನವಿಲ್ಲದೆ,
ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಫಲಕೊಡುವವನು ಪರಮಾತ್ಮನು ನಾವು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇನಿ
ರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯು, ಈ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡು
ತ್ತದೆ. — ಪರಮಾತ್ಮನು ಉಪೇಕ್ಷಕಃ - ಉದಾಸೀನ ಭಾವದಿಂದಿರುವನು,
ನನೋ ದ್ವೇಷೋಸ್ತಿನ ಪ್ರಿಯಃ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ, ಉದಾಸೀನನಾ
ಗಿರುವನು, ಏಕೆಂದರೆ ಯಥಾಕರ್ಮ ಫಲದಾಯೀ - ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ
ಅಥವಾ ಈಗ ಮಾಡಿದ ಸುಕೃತ ದುಷ್ಕೃತಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡು
ವವನು, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು ಯಾಮತಿಃ - ಯಾವ ಅನುಸಂಧಾನ ಉಂಟೋ,
ಏತತ್ - ಇದಾದರೆ, ವಿಶ್ವಾಸಾತ್ಮಕಂ ತೃತೀಯಂ - ಈ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವೆಂದು
ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂರನೆಯ ಅಜ್ಞವನ್ನಾದರೋ, ಹನ್ತಿ - ನಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.
ಇಂತಹ ಅನುಸಂಧಾನವು ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವೆಂಬ ಅಜ್ಞಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವು ಎಂಬ
ಭಾವವು. “ಅಹಂ ತ್ವಾ ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯೋ ನೋಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಾತುಚಃ
ಎಂದು ಹೇಳಿದವನು ಕೃಪಾ ಮಹೋದಧಿಯಲ್ಲವೇ? ಆತನ ಶರಣಂ ವ್ರಜ
ಎಂಬ ವಿಧ್ಯುಕ್ತನುಸಾರ ನಡೆಸಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿರುತ್ತೇನೆ, ಎಷ್ಟು
ಮಹಾ ಪಾಪಿಯಾಗಿದ್ದರೇನು? ಅಂತವನನ್ನೂ ಕೂಡ ರಕ್ಷಿಸಲು, ಆತನಿಗೆ ಶಕ್ತಿ
ಇಲ್ಲವೇ? ರಕ್ಷಿಸಿಯೇ ರಕ್ಷಿಸುವನು, ಎಂಬ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಂಬಿಕೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ಈ
ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸಾಜ್ಞವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಯದ್ಯಪಿ ಕರ್ಮಾನುರೂಪ ಫಲಪ್ರದನಾ
ಗಿದ್ದರೂ ಶರಣಾಗತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿರತಿಶಯ ಫಲಪ್ರದನೆಂಬುದು ಹಿಂದೆ
ಪರಿಕರ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು. ೧೦೧೫ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಜ್ಞವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. — ಏವಂ ಭೂತೋಪಿ-
ಹೀಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ, ಸರ್ವಶಕ್ತನಾಗಿ, ಚೇತನನ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲೇ ಬದ್ಧಾದರನಾಗಿ,
ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿದ್ದರೂ, ಅಶಕ್ತಸ್ತ್ವ - ಅಶಕ್ತನಹಾಗೆ ನಟಿಸಿ, ತ್ರಾಣಂ ಭವಿ
ತುಮ್ - ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಆಗಲು, ನಕ್ಷಮಃ - ಅರ್ಹನಾಗುವದಿಲ್ಲವು, ಇತಿ ಬುದ್ಧ್ಯಾ-
ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ, ಅಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ - ಈ ಲೀಲಾ ವಿಭೂತಿ ನಾಯಕನಿಗೆ,
ಗೋಪ್ತೃ ಶಕ್ತಿ ನಿರೂಪಣಂ - ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ನಿರೂಪಿ
ಸೋಣವು, ಚತುರ್ಥಮಜ್ಞಂ - ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಜ್ಞವೆಂದು, ಉದ್ದಿಷ್ಟಂ - ಹೇಳ

ಮುಮುಕ್ಷು ವ್ಯಾಹತಿಃ ಪುನಃ | ಉದಾಸೀನೋ ಗುಣಾಭಾವಾ ದಿತ್ಯುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾ
ನಿಮಿತ್ತಜಾ || ಸ್ವಸ್ಯ ಸ್ವಾಮಿನಿ ವೃತ್ತಿ ಯಾ ಪ್ರಾತಿಕ್ರೂಪ್ಯ ವರ್ಜನಮ್ |
ತದಜ್ಞಂ ಪಂಚಮಂ ಪ್ರೋಕ್ತ ಮಾಜ್ಞಾ ವ್ಯಾಘಾತವರ್ಜನಮ್ || ಅಶಾಸ್ತ್ರೀ
ಯೋಪಸೇವಾ ತು ತದ್ವಿಘಾತ ಉದೀರ್ಯತೇ | ಚರಾಚರಾಣಿ ಭೂತಾನಿ

ಲ್ಲುಟ್ಟಿತು, ನಿನಗೆ ಮಹಾಪರಾಧಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನೂ ಕೂಡ ರಕ್ಷಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಂ
ಟೆಂದು ನಂಬಿರುವೆನು, ಆದುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು
ಗೋಪ್ತೃತ್ವವರಣವೆಂಬ ಅಜ್ಞವೆನಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಮುಂದೆ ಈ ಅಜ್ಞಕ್ಕೆ
ವಿರೋಧವು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗಬಹುದೆಂಬುದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. — ಅಮುಷ್ಯ -
ಈ ಗೋಪ್ತೃತ್ವ ವರಣವೆಂಬ ಅಜ್ಞಕ್ಕೆ, ವ್ಯಾಹತಿಃ ಪುನಃ - ವಿರೋಧವಾ
ದರೋ, ಗುಣಾಭಾವಾತ್ - ತಾನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದುದು ಶರಣಾಗತಿ ಯಾಗಲು
ಬೇಕಾದ ಗುಣಗಳಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಉದಾಸೀನಃ - ರಕ್ಷಿಸದೆ ಉದಾಸೀನನಾಗಿ
ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಇದ್ದಾನೆ, ಇತಿ - ಎಂಬದಾಗಿ, ನಿಮಿತ್ತಜಾ - ಕಾರಣಾಂತರಗಳಿಂ
ದುಂಟಾದ, ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾ - ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯು, ಇಲ್ಲಿ ಊಹೆ ಅಥವಾ ಶಂಕಾ
ಎಂಬರ್ಥವು. ತಾನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಶರಣಾಗತಿಯು ಸರಿಯೋ ಅಲ್ಲವೋ? ಕಾರಣಾಂ
ತರಗಳಿಂದ ಸರಿಯಾದ ಶರಣಾಗತಿಯಲ್ಲದಿರಬಹುದು; ಆದುದರಿಂದ ಪರಮ ಪುರು
ಷನು ಉದಾಸೀನನಾಗಿಯೇ ಇರಬಹುದು; ಇತ್ಯಾದಿ ಶಂಕಾದಿ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಉಂಟಾ
ಗುವ ಊಹೆಯೇ ಈ ಗೋಪ್ತೃತ್ವ ವರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಮುಂದೆ ಪ್ರಾತಿಕ್ರೂಪ್ಯವರ್ಜನರೂಪಅಜ್ಞವೂ, ಅದರ ವ್ಯಾಘಾತವೂ ಹೇಳಲ್ಪಡು
ವುವು — ಸ್ವಸ್ಯ - ತನಗೆ, ಸ್ವಾಮಿನಿ-ಸ್ವಾಮಿಯಾದವನಲ್ಲಿ, ವೃತ್ತಿಃ-ನಡೆದುಕೊಳ್ಳೋ
ಣವು, ಯಾ-ಯಾವುದುಂಟೋ, ಎಂದರೆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಅಜ್ಞೆಯಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಾನುಗುಣ್ಯ
ವಾಗಿ ನಡೆಯೋಣವು, ತತ್ - ಆದು, ಪ್ರಾತಿಕ್ರೂಪ್ಯ ವರ್ಜನಮ್ - ಪ್ರಾತಿ
ಕ್ರೂಪ್ಯ ವರ್ಜನ ರೂಪವಾದ, ಪಂಚಮಂ ಅಜ್ಞಂ - ಐದನೆಯ ಅಜ್ಞನೆಂದು,
ಪ್ರೋಕ್ತಮ್ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಎಂತಾದ್ದೆಂದರೆ, ಅಜ್ಞಾವ್ಯಾಘಾತ
ವರ್ಜನಮ್ - ಸ್ವಾಮಿಯ ಅಜ್ಞೆಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಿರೋಣವು, ಕೃತ್ಯಾಕರಣ,
ಅಕೃತ್ಯಕರಣ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲದುದು. ಈ ಅಜ್ಞಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಘಾತವು ಯಾವುದೆಂದರೆ,
ಅಶಾಸ್ತ್ರೀಯೋಪಸೇವಾತು - ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಸಗುವದಾದರೋ,
ತದ್ವ್ಯಾಘಾತಃ - ಈ ಪ್ರಾತಿಕ್ರೂಪ್ಯ ವರ್ಜನವಾದ ಅಜ್ಞಕ್ಕೆ ನಾಶವನ್ನುಂಟುಮಾ
ಡುವಂತಾದ್ದೆಂದು, ಉದೀರ್ಯತೇ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಮುಂದೆ ಅನುಕ್ರೂಪ್ಯ ಸಜ್ಜಲ್ಪರೂಪ ಅಜ್ಞವು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. — ಚರಾಚರಾಣಿ-
ಸಾಕವರಜಜ್ಞ ಮಾತೃಕಗಳಾದ, ಸರಸ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ-ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ, ಭಿಗವ

ಸರ್ವಾಣಿ ಭಗವದ್ವಪುಃ " ಅತಸ್ತದಾನುಕೂಲ್ಯಂ ಮೇ ಕಾರ್ಯ ಮಿತ್ಯೇವ
ನಿಶ್ಚಯಃ | ಷಷ್ಠಮಂಜಂ ಸಮುದ್ದಿಷ್ಟಂ ತದ್ವ್ಯಾಘಾತೋ ನಿರಾಕೃತಿಃ ||

ದ್ವಪುಃ-ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರೀರವು, ಅತಃ-ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿ
ರುವದರಿಂದ, ತದಾನುಕೂಲ್ಯಂ-ಅಂತಹ ಶರೀರಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೇ ಇರೋ
ಣವು, ಮೇ - ನನಗೆ, ಕಾರ್ಯಂ - ವಿಹಿತವಾದ ಕಾರ್ಯವು, ಇತ್ಯೇವ - ಎಂಬ
ದಾಗಿಯೇ, ನಿಶ್ಚಯಃ - ದೃಢ ಸಜ್ಜಲ್ಪವು, ಷಷ್ಠಮಂಜಂ - ಆರನೆಯ ಅಜ್ಞ
ವಾಗಿ, ಸಮುದ್ದಿಷ್ಟಮ್ - ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ತದ್ವ್ಯಾಘಾತಃ ಈ ಅನು
ಕೂಲ್ಯ ಸಜ್ಜಲ್ಪಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾದುದು, ನಿರಾಕೃತಿಃ - ಭೂತದೋಹವು.
ಚರಾಚರವೆಲ್ಲಾ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರವೆಂದು ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಇತಿಹಾಸ
ಪುರಾಣಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. "ಯಸ್ಯ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ಶರೀರಮ್" ಎಂದು
(೫೭-೧೫) ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಗೀ. ೧೧. ೧೩ನೆಯ
ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ "ತತ್ರೈಕಸ್ಥಂ ಜಗತ್ಕೃತ್ಸ್ನಂ ಪ್ರವಿಭಕ್ತ ಮನೇಕಥಾ ಅಪಶ್ಯ
ದ್ವೇನ ದೇವಸ್ಯ ಶರೀರೇ ಸಾಂಡವ ಸ್ತಥಾ" ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಮನು
ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ "ಸೋಭಿಧ್ಯಾಯ ಶರೀರಾತ್ಸ್ವಾತ್" ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ,
"ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ಶರೀರಂ ತೇ" (ರಾ. ಯುದ್ಧ. ೧೨೦. ೨೫.) ಯದಂಬು "ವೈ
ಷ್ಣವಃ ಕಾಯಃ" (ವಿ. ಪು. ೨. ೧೨. ೩೭) "ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ತದ್ವಪುಃ" (ವಿ.
ಪು. ೧. ೨೨. ೮೬.) "ತತ್ಸರ್ವಂ ವೈಹರೇ ಸ್ತನುಃ" (ವಿ. ಪು. ೧. ೨೨. ೩೮)
ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸೋಕ್ತಿಗಳುಂಟು. ಯಾವಾಗ ಸಮಸ್ತ ಪಾತ್ರಾ
ಗಳೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರೀರವಾಯಿತೋ, ಅಂತಹ ಭಗವಂತನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಅನು
ಕೂಲನಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತೇನೆಂಬ ದೃಢ ಸಜ್ಜಲ್ಪವಿರಬೇಕು. ಇಂತಹ ಅಜ್ಞಕ್ಕೆ
ಅನುಕೂಲ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪವೆಂಬ ಹೆಸರೆಂದು ಪರಿಕರವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.
ಇದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಹಿಂಸೆ ವಂಚನೆ ಮೊದಲಾದ ಭೂತದೋಹ
ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಆರು ಅಜ್ಞಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರೂ, ಇಲ್ಲಿ
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ತ್ಯಾಗರೂಪ ಪ್ರಥಮಾಜ್ಞವು ಅಂಗಿಯಾದ ಅತ್ಮ ನಿಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಸೇರಿ
ದುದಾದುದರಿಂದ, ಐದೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಅದುದರಿಂದ
"ನ್ಯಾಸಃ ಪಂಚಾಗಸಂಯುತಃ" ಎಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೇನೂ ಈ
ಪ್ರಮಾಣಗಳು ವಿರೋಧವಲ್ಲವು. ೯೫ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಹೀಗೆ ಶರ
ಣಾಗತಿಯ ಈ ಐದು ಪರಿಕರಗಳ ಅನುಸಂಧಾನವೂ ಈ ನಮನ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿರ
ತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಮುಂದೆ ನಿಗಮನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಜ್ಞಗಳ ಅನುಸಂ
ಧಾನವು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಈ ಅತ್ಮಾಪರಮಾತ್ಮನಸ್ವತ್ತು, ಅದನ್ನು ಆತನ ಪಾದ

ಪೂರ್ಣಮುಚ್ಚಿ ರುಸಾಚ್ಚಿಶ್ಚ ನಮನಂ ತೇ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಮ್ ।
ಸ್ಥೂಲೋಯಂ ನಮಸ ಸ್ವರ್ಥ ಸ್ಥೂಕ್ಷಮನ್ಯ ನಿಶಾಮಯ ॥

ದಶೈ ಸಮರ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನವಸ್ತುವನ್ನು ನೀನೇ ರಕ್ಷಿಸಲು ಅರ್ಹನೇವಿಸಾ ನಾನೆ
ಲ್ಲವು, ನನಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವವಿಧ ಅನ್ವಯವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಅತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣೆ
ಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ; ಆಕಿಂಚನನು ನಾನು, ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯಕ್ಕೆ
ಅಶಕ್ತನು, ಅನನ್ಯಗತಿಕನು, ನೀನಲ್ಲದೆ ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನು ಯಾರೂ ರಕ್ಷಿಸಲಾರರು;
ಈ ವ್ಯಾಜವಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ ಶರಣಾಗತರೂಪ ನಮನದಮೂಲಕ ನಾನು ಎಷ್ಟು
ಶತಾಪರಾಧಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವಿ; ಇದರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಸಂ
ಶಯವಿಲ್ಲವು ; ಆದುದರಿಂದ ನೀನೇ ಗೋಪ್ಯವಾಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು.
ನಿನ್ನ ಅಜ್ಞೆಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆಯುವನಲ್ಲವು ; ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳೂ ನಿನಗೆ
ಪ್ರೇರವಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೇ ಇರುವನೆಂಬ ದೃಢ ಸಜ್ಜಲ್ಪ
ವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆ ; ನೀನು ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡತಕ್ಕದ್ದು
ಎಂಬ ಅನುಸಂಧಾನವಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಅಜ್ಞಗಳ ಪೂರ್ತಿಯು
ಅಂಗಿಯಾದ ಅತ್ಮ ನಿಕ್ಷೇಪಕ್ಕಿರಬೇಕೆಂದು ನಿಗಮನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ
ನಮನದಿಂದ ತಾನು ಅನಂತರ ನಿರ್ಭರನಾಗಿ, ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ, ನಿಸ್ಸಂಶಯನಾಗಿ,
ಹೃಷ್ಟಮನಸ್ಸನಾಗಿಇರುವ ಕೃತಕೃತ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದೆಂಬುದೂ ಸೂಚಿತವು.
ಹೀಗೆ ಅಜ್ಞೈಃ - ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅಜ್ಞಗಳಿಂದ, ಉಪಾಚ್ಚಿಶ್ಚ - ಆ
ಅಜ್ಞಗಳಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಗಳಾದ ಪರಿಕರಗಳಿಂದಲೂ, ಎಂದರೆ ಆ ಅಜ್ಞಗಳಿಗೆ ವಿರೋ
ಧವಾದವುಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸದೆ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರೋಣದರಿಂದಲೂ, ನಮನಂ -
ಶರಣಾಗತರೂಪ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಹಾತ್ಮಿಯು, ತೇ - ನಿನಗಾಗಿ, ಪ್ರಕೀರ್ತಿ
ತಮ್ - ಪ್ರಕರ್ಷಣೆ ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನಮಸ್ಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದ
ಕಾಯಿಕ ವಾಚಿಕ ಮಾನಸಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪ ಅನುಸಂಧಾನವೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಅನು
ಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆಂಬ ಭಾವವು. ಈಗ ಇಷ್ಟುದೂರ ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥವೆಲ್ಲಾ
ನಮಶ್ಚಬ್ದದ “ಸ್ಥೂಲಾರ್ಥ” ವೆಂದು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಎರಡನೆಯ
ದಾದ ಸ್ಥೂಕ್ಷಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಅಯಂತು - ಈಗ ನಿನಗೆ ಉಪ
ದೇಶಿಸಿದುದೆಲ್ಲವೂ ನಮಸಃ - ನಮಶ್ಚಬ್ದದ, ಸ್ಥೂಲಃ - ಸ್ಥೂಲವಾದ ಅರ್ಥವು.
ಮೇಲೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ತೋರುವ ಅರ್ಥವು. ಅನ್ಯತ್ - ಇದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ,
ಸ್ಥೂಕ್ಷಂ - ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಅರ್ಥವೆನ್ನು, ಗೂಢವಾಗಿರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು, ನಿಶಾ
ಮಯ - ಕೇಳು ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ನಮಶ್ಚಬ್ದವನ್ನು ಎರಡು ಪದವಾಗಿ ನಮಃ
ಎಂದು ಭಾಗಿಸಿ ಮಃ ಎಂದರೆ ಹಿಂದೆ ಉಪಸಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿನಮು ಎಂಬ

(೨) ಅಥ ನಮಸಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥಃ

ಚೇತನಸ್ಯ ಯದಾ ಮಮ್ಯಂ ಸ್ವಸ್ತಿಕ್ ಸ್ವೀಯೇಚ ವಸ್ತುನಿ | ಮಮ
'ಇತ್ಯಕ್ಷರದ್ವಂದ್ವಂ ತದಾ ಮಮ್ಯಸ್ಯ ವಾಚಕಮ್ || ಅನಾದಿವಾಸನಾರೂಢ
ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ ನಿಬಂಧನಾ | ಆತ್ಮಾತ್ಮೀಯ ಪದಾರ್ಥಸ್ಥಾ ಯಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ

ಪತ್ನೀ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಪದವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ನಮಮ ಎಂಬ ಅರ್ಥವು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಮುಂದೆ ನಮಸ್ಸಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಹಿಂದೆ “ಮನೋತಿ ದ್ವ್ಯಕ್ಷರಂ ಮೃತ್ಯು ನಮನೋತಿ ಚ ಶಾಶ್ವತಮ್” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅರ್ಥವೇ ಈಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥವೆಂಬುದಾಗಿ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮಮ ಎಂಬಿರಡಕ್ಷರವು ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಯದಾ - ಯಾವಾಗ, ಚೇತನಸ್ಯ - ಚೇತನನಿಗೆ, ಸ್ವಸ್ತಿಕ್ - ತನ್ನಲ್ಲೂ, ಸ್ವೀಯೇ ಚ ವಸ್ತುನಿ - ತನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗೃಹ ಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲೂ ದಾರ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲೂ, ಮಮ್ಯಂ - ಮಮತೆಯು, ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಎಂಬ ಅಹಂಭಾವವೂ ತನಗೆ ಶೇಷಭೂತವಾದುವೆಲ್ಲಾ ತನ್ನದು ಎಂಬ ಮಮಕಾರವೂ, ಉಂಟಾಗುತ್ತದೋ, ತದಾ - ಆಗ, ಮಮ ಇತ್ಯಕ್ಷರದ್ವಂದ್ವಂ - ಮಮ ವೆಂಬಿರಡಕ್ಷರವು, ಮಮ್ಯಸ್ಯ ವಾಚಕಮ್ - ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳಿಗೆ ವಾಚಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮಮ 'ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನೆಂಬುದು ನಮಮ ಎಂಬುದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಅರ್ಥವು ಮುಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.—ಹೀಗೆ ಅನಾದಿ ವಾಸನಾರೂಢಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ ನಿಬಂಧನಾ - ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಕರ್ಮವಾಸನೆಯಿಂದ, ಆರೂಢ - ಹತ್ತಿದ, ಎಂದರೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ, ಅಥವಾ ರೂಢ ಎಂದಾಗಲಿ ಪದಚ್ಛೇದವಾಗಬಹುದು, ಸಿದ್ಧವಾದ, ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ ನಿಬಂಧನಾ-ಭ್ರಮಜ್ಞಾನವೇ ಕಾರಣವಾಗಿವುಳ್ಳ, ಆತ್ಮಾತ್ಮೀಯ ಪದಾರ್ಥಸ್ಥಾ - ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ತನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಇರುವ, ಯಾ - ಯಾವ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಸ್ವತಾನುತಿಃ - ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನು ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರ ರೂಪವಾದ, ತನಗೆ ಸೇರಿದವೆಲ್ಲಾ ತನ್ನದೇ ಎಂಬ ಮಮಕಾರರೂಪಬುದ್ಧಿಯು ಉಂಟೋ, ಸಾ - ಅಂತಹ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನವು, ಅತ್ರ - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ನಮಶ್ಚಬ್ದಾರ್ಥದ ಅನುಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ, ಮೇ - ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ನನಗೆ, ನೆ-ಇಲ್ಲವು, ಹೀಗೆ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರ ಬುದ್ಧಿಗಳು ನನಗೆ ಇಲ್ಲವು, ಇತಿ-ಎಂದು,

ಸ್ವತಾಮತಿಃ || ಮೇನೇತ್ಯೇವಂ ಸಮೀಚೀನ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಸಾ ತ್ವ ನಿವಾರ್ಯತೇ |
 ನಾಹಂ ಮನು ಸ್ವತಂತ್ರೋಹಂ ನಾಸ್ಮಿ ತ್ಯಸ್ಯಾರ್ಥ ಉಚ್ಯತೇ || ನ ಮೇ ದೇ
 ಹಾದಿಕಂ ವಸ್ತು ಸ ಶೇಷಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ || ಇತಿ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ನಿವರ್ದನೇ ತಾಸ್ಮಾ
 ಸ್ವೀಯಾ ಮನೀಷಿಕಾಃ || ಅನಾದಿವಾಸನಾಜಾತ್ಯೇರ್ಭ್ಯಾ ಸ್ತೈಸ್ತೈ

ಏವಂ - ಈ ವಿಧವಾಗಿ, ಸಮೀಚೀನಬುದ್ಧ್ಯಾ - ಸದ್ಗುರುವಿನಿಂದ ಉಪದಿಷ್ಟ
 ವಾಗಿ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಸಾತ್ತ್ವಿಕವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ, ನಿವಾರ್ಯತೇ -
 ಅಂತಹ ಭ್ರಮ ಬುದ್ಧಿಯು ನಿವಾರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾದನಂತರ ಅನು
 ಸಂಧಾನವು ಈ ನಮನು ಎಂಬುದರಿಂದ ಹೇಗೆಂದರೆ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.
 ಹಿಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಹಂ ಮನು ನ ಎಂಬರ್ಥವು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.
 ಅಹಂ - ನಾನು, ಮಮನ - ನನ್ನವನಲ್ಲವು, ನಾನೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಸ್ತುವು
 ಎಂಬ ಭಾವವು. ಅದುದರಿಂದ ನಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನಲ್ಲವು ಎಂಬರ್ಥವುಂಟಾಗುತ್ತ
 ದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಹಂ - ನಾನು, ಸ್ವತಂತ್ರಃ - ಸ್ವತಂತ್ರನು, ನಾಸ್ಮಿ -
 ಅಲ್ಲವು, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಧೀನನು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇತಿ - ಎಂಬದಾಗಿ,
 ಅಸ್ಯಾರ್ಥಃ - ಈ ನಮಸ್ಸಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥವು, ಉಚ್ಯತೇ - ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.
 ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥದಿಂದ ತೋರುವ ಇನ್ನೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
 ದೇಹಾದಿಕಂ ವಸ್ತು - ದೇಹವೇ ಮೊಲಾದ ವಸ್ತು, ನನಗೆ ಸೇರಿದ ಎಲ್ಲವಸ್ತುವು
 ಆದಿಪದದಿಂದ ದಾರ ಪುತ್ರ ಗೃಹಾರಾಮಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ಮೇ-ನನಗೆ
 ಸಂಬಂಧಿಸಿದವು, ನ-ಅಲ್ಲವು. ಸಃ-ಆ ವಸ್ತುವಾದರೋ, ಪರಮಾತ್ಮನಃ-ಪರಮಾ
 ತ್ಮನಿಗೆ, ಶೇಷಃ - ಶೇಷಭೂತವಾದ ವಸ್ತುವು, ಅಸ್ಯಾರ್ಥಃ ಉಚ್ಯತೇ-ಎಂದು
 ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು, ಇದು ಈ ನಮಸ್ಸಿನ ಅರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇತಿ
 ಬುದ್ಧ್ಯಾ - ಎಂಬೀ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಎಂದರೆ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ, ತಾಃ ತಾಃ -
 ಆ ಆ, ಸ್ವೀಯಾಃ ಮನೀಷಿಕಾಃ - ತನ್ನವು ಎಂಬೀ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರ
 ರೂಪ ಜ್ಞಾನಗಳು, ನಿವರ್ದಂತೇ - ತೊಲಗುತ್ತವೆ. ಈಗ ಎಲ್ಲವೂ ಪರಮಾತ್ಮ
 ಶೇಷವೆಂದು ಹೇಳಿದುದನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧ
 ವಾಗಿ ವಿಶದವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅನಾದಿ ವಾಸನಾ ಜಾತ್ಯಃ - ಅನಾದಿ ಕಾಲ
 ಗಳಿಂದಲೂ ಉಂಟಾದ ಕರ್ಮವಾಸನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ, ತೈಸ್ತೈಃ -
 ಆ ಆ, ಬೋಧೈಃ - ಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ, ಇದು ಅಜ್ಞಾನ, ಅನಿಧಾ ಜ್ಞಾನ,
 ಅಥವಾ ವಿಕರಣ ಜ್ಞಾನ, ಇವುಗಳಿಂದ ಎಂಬ ಭಾವವು, ವಿಕಲ್ಪಿತೈಃ - ವಿಕೇಷ
 ವಾದ ಅಯಥಾರ್ಥಭಾವನೆಗಳಿಂದ, ಇದರಿಂದ ದೇಹಾತ್ಮಭ್ರಮ ಸ್ವತಂತ್ರಾತ್ಮ
 ಭ್ರಮ ಅನ್ಯಶೇಷತ್ವ ಭ್ರಮ, ತಾನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬ ಭ್ರಮ, ಇಂತಹ ಭ್ರಮ

ವಿಫಲೈಃ | ರೂಪಿತಂ ಯದ್ಭೃಷಂ (ಚಿತ್ತಂ) ತತ್ತತ್ಸಾತಂತ್ರೈಸ್ಸತ್ವಧೀ
ಮಯಃ || ತತ್ತದ್ವೈಷ್ಣವ ಸಾರ್ವತ್ಯೈ ಪ್ರತಿಬೋಧ ಸಮು
ತ್ಥಯಾ | ನಮ ಇತ್ಯೇತಯಾ ವಾಚಾ ನನ್ಮಾಸ್ತಸ್ಮಾದ ಪೋಹ್ಯತೇ ||

ಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ, ದೃಢಂ - ಸ್ಥಿರವಾಗಿ, ರೂಪಿತಂ - ಲೇಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಯತ್ -
ಯಾವುದುಂಟೋ, ತತ್ತತ್ಸಾತಂತ್ರೈಸ್ಸತ್ವಧೀಮಯಃ - ಅಂತಹ ತಾನು
ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂಬ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಸ್ತುವೆಲ್ಲಾ ತನ್ನದು ಎಂಬ ಅನು
ಸಂಧಾನವು, ಎಂದರೆ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರರೂಪ ಅಭಿಮಾನವು, ತತ್ತದ್ವೈಷ್ಣ
ವಸಾರ್ವತ್ಯೈಪ್ರತಿಬೋಧ ಸಮುತ್ಥಯಾ - ಅವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ತನಗೂ
ತನಗೆ ಸಂಬಂಧವುಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣು ಸಂಬಂಧವಾದ, ಸಾರ್ವತ್ಯೈ ಎಂದರೆ
ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಆತ್ಮಾವಾಗಿರುವ ಭಾವವು, ಎಲ್ಲವೂ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಶರೀರವು, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ
ಆತನು ಆತ್ಮಾ ಎಂಬ, ಪ್ರತಿಬೋಧ ಸಮುತ್ಥಯಾ - ಬಳ್ಳೇ ಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿ
ಯಿಂದ, ನಮ ಇತ್ಯೇತಯಾ ವಾಚಾ - ನಮಃ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವುಮೂಲಕ
ವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಇಂತಹ ನುಸುನುನವಾದ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವ ನಮ
ಶ್ಚಿದ್ವಿಷ್ಣುರಣೆಯುಳ್ಳ, ನನ್ಮಾ - ಶರೀರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನೆಸಗಿದ
ಶರಣಾಗತಿಯ ಮೂಲಕ, ಸ್ತಸ್ಮಾತ್ - ತಾನು ತನ್ನದುಂಬ ಭ್ರಮರೂಪವಾದ
ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳ ದಶೆಯಿಂದ, ಅಪೋಹ್ಯತೇ - ಬಿಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ; ಇದಕ್ಕೆ
ಕರ್ತೃವಾದವು ಸ್ವತ್ವಧೀಮಯಃ, ಎಂಬ ಭ್ರಮರೂಪಜ್ಞಾನವು. ಎಲ್ಲವೂ ವಿಷ್ಣು
ವಿಗೆ ಶರೀರವು, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆತನು ಆತ್ಮನು ಎಂದಾಯಿತೋ, ಆಧೇಯತ್ವವಿಧೇಯತ್ವ
ಶೇಷತ್ವಗಳು ಉಂಟಾಗಿ, ಎಲ್ಲವೂ ಪರಮಾತ್ಮಾಧೀನವೆಂಬ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗುವವರ
ಮೂಲಕ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರರೂಪ ಅಜ್ಞಾನಗಳು ತೊಲಗುತ್ತವೆ. ಇದು
ನಮಮು ಎಂಬ ಸುಖದ ನಮಸ್ಸಿನಿಂದಂಟಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥವು ಎಂಬ ಉಪದೇ
ಶವು. ಸಾರಪ್ರಕಾಶಿಕೆಯವರು "ತತ್ತದ್ವೈಷ್ಣವ ಸಾರ್ವತ್ಯೈ ಪ್ರತಿ ಬೋಧ
ಸಮರ್ಥಯಾ ಎಂಬ ಪಾಠಾಂತರವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ವೈಷ್ಣವಶಬ್ದ ಸ್ವಾರಸ್ಯದಿಂದ
"ಆತ್ಮಾತ್ಮೀಯೇ ಸರ್ವಂ ಸ್ಥಿಂ ಸ್ವತ್ವತ್ಸರ್ವಭಾಗವತಾರ್ಥತ್ವರೂಪ ಭಾಗವತ
ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನಸಮರ್ಥಯಾ" ಎಂಬ ಕನ್ನೊಂದರ್ಥವನ್ನೂ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.
ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಭಗವದ್ಭೇಷತ್ವಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಭಗವತ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನ ಸಮರ್ಥನೆ
ಯಿಂದ, ಎಂದೂ ಅರ್ಥಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮುಂದೆ ಮೂರನೆಯ ಪರರೂಪಾರ್ಥವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮೊದಲು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥವನ್ನೂ, ಅನಂತರ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥವನ್ನೂ, ಉಪ

ಅಥ ತೃತೀಯ ಪರಾರ್ಥಮಾಹ

ಇತಿ ತೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಉದ್ವಿಷ್ಟಃ ಪರಮನ್ಯನ್ನಿಶಾಮಯಃ | ಪನ್ನಾ ನಕಾರ
ಉದ್ವಿಷ್ಟೋ ಮಃ ಪ್ರಧಾನೋ ನಿರೂಪ್ಯತೇ || ವಿಸರ್ಗಃ ಪರಮೇಶಸ್ತು ತತ್ರಾ
ರ್ಥೋಯಂ ಉದೀರ್ಯತೇ | ಅನಾದಿ ಪರಮೇಶೋಯಶ್ಚಕ್ರಿಮಾರ್ ಪುರು
ಷೋತ್ತಮಃ || ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತಯೇ ಪ್ರಧಾನೋಯಂ ಪಂಥಾ ನಮನ

ದೇಶಿಸಿವರು ; ಇದನ್ನು ನಿಗಮನಮಾಡಿ ಹೇಳಿ, ಮುಂದೆ ಪರಾರ್ಥವನ್ನು ಉಪ
ದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇತಿ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ತೇ - ಶಿಷ್ಯನಾದ ನಿನಗೆ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಃ
ಉದ್ವಿಷ್ಟಃ - ನಮಶ್ಯಬ್ದದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥವೂ ಸಹ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮುಂದೆ
ಅನ್ಯೇತ್ - ಈ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಾರ್ಥಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ, ಪರಂ -
ಪರವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅರ್ಥವನ್ನು, ನಿಶಾಮಯ - ಕೇಳು—ನಕಾರಃ-
ನಕಾರವು, ಪನ್ನಾ - ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಆತನನ್ನು ಸೇರಲು ಉಪಾಯವಾಗ್ಗಿ
ಉದ್ವಿಷ್ಟಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಮಃ ಎಂಬುದು ಪ್ರಧಾನಂ - ಮುಖ್ಯ
ವಾದುದಾಗಿ, ಎಂದರೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಉಪಾಯವಾಗಿ, ಉದೀರ್ಯತೇ - ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ವಿಸರ್ಗಸ್ತು-ವಿಸರ್ಗವಾದರೋ, ಪರಮೇಶಃ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನೆಂದು
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಪರಮಾತ್ಮನೇ
ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಈ ನಮಶ್ಯಬ್ದವು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ತತ್ರ -
ಆ ನಮಶ್ಯಬ್ದದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಈ ಪರಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಯಂ
ಅರ್ಥಃ - ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಅರ್ಥವೇ, ನಿರುಚ್ಯತೇ - ನಿರುಕ್ತಿಯಮೂಲಕ
ತೋರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಏನೆಂದರೆ ಅನಾದಿ ಪರಮೇಶೋಯಮ್ - ಅನಾದಿಯಾಗಿ
ರುವ ಈ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಶಕ್ರಿಮಾರ್ - ಎಂತಹ ಪಾಪಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ ದಿವ್ಯ
ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವ ಅಘಟಿತಘಟಿನಾಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು, ಪುರು
ಷೋತ್ತಮಃ-ಅಂತವರನ್ನೂ ಕೂಡ ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ
ದಯಾದಾರಾಧಿಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರನಾದುದರಿಂದ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನು. ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತ
ಯೇ-ಆತನನ್ನು ನೋಕ್ಷದಶೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗಿ ಹೊಂದುವದಕ್ಕೆ, ಪ್ರಧಾನೋಯಂ
ಪನ್ನಾ-ಇಂತಹ ವಿಷ್ಣುವೇ ಪ್ರಧಾನವಾದಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು, ಅದುದರಿಂದಲೇ ಈತನೇ
ನಮನಸಾಮಾರ್ - ನಮಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುವನನು. ಇದರಿಂದ
“ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ ತೇನಲಭ್ಯಃ” (ಮುಂ. ೩. ೨. ೩), “ಕೃಷ್ಣಂ
ಭರ್ಮಂ ಸನಾತನಂ” (ಭಾರತ) “ಶರಣಂ ಶರಣಂ ಚ ತ್ವಾ ಮಾದು ದಿವ್ಯಾ
ಮಹರ್ಷಯಃ” (ರಾ. ಯುಧ್ಧ. ೧೨೦. ೧೮) ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ
ಹೇಳಿರುವ ಅರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಿತವು. ನಕಾರಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬ ಅರ್ಥವು

ನಾನುವಾ | ಇತಿತೇ ತ್ರಿವಿಧಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ನಮಶ್ಚಬ್ಧಾರ್ಥ ಈದೃಶಃ ಇತಿ ಇವ್ವಿಡತ್ತಿಲ್ "ನಂತವ್ಯಃ ಪರಮಶ್ಶೇಷೀ" ಎಜ್ಜೈಯಾಲೇ ನಮಸ್ಸುಕ್ಕ್ಯ ಪರಮಶೇಷಿಯೇ ಪ್ರತಿಸಂಬಂಧಿ ಯೆನ್ನುಮಿಡಮ್ ಸ್ವತಃ ಸ್ಪಾಪ್ತಮ್ ಪರಮಶೇಷಿ ಇನ್ನಾನೆನ್ರು ತೆಳಿವಿಕ್ಕ್ಯಕ್ಕಾಹ ವಿಶೇಷ ನಾಮಧೇಯಮ್

ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ನಿರುಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಆ ಅರ್ಥವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇೇದ್ ಪ್ರಾಪಣೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಮೂಲಕ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸಿ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು ಎಂಬುದು ನಕಾರಾರ್ಥವು. ಅದುದರಿಂದ ಸಹಸ್ರನಾಮದಲ್ಲಿ ನಯಃ ಎಂಬುದೂ ಒಂದು ನಾಮವು (೪೦೦) ; ಈತನಿಂದ ಶರಣಾಗತರು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲ್ಪಡುವರು ; ಅದುದರಿಂದ ನಯಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಇದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮಃ ಎಂಬುದು ಸ್ವಕೃಷ್ಣವಾದುದನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಮಹ ಪೂಜಾರ್ಯಾಂ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುವ ಅರ್ಥವು. ಅದುದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ಹೊಂದಲು ಆತನೇ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಉಪಾಯನೆಂಬ ಭಾವವು. ಮುಂದೆ ಹೀಗೆ ಓ ಶಿಷ್ಯನೇ ನಿನಗೆ ಮೂರುವಿಧ ಅರ್ಥಗಳು ನಮಶ್ಚಬ್ಧಕ್ಕೆ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆಂದು ನಿಗಮನದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇತಿ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ತೇ - ನಿನಗೆ, ಈದೃಶಃ - ಈಪರಿಯಲ್ಲಿರುವ, ತ್ರಿವಿಧಃ - ಮೂರುವಿಧಗಳನ್ನುಳ್ಳ, ನಮಶ್ಚಬ್ಧಾರ್ಥಃ - ನಮಶ್ಚಬ್ಧದ ಅರ್ಥವು, ಪ್ರೋಕ್ತಃ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು" ಇತಿ ಎಂಬದಾಗಿ, ಅಹಿರ್ಬುದ್ಧಃ, ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿವಿಶದವಾಗಿ ನಮಶ್ಚಬ್ಧಾರ್ಥಗಳು ವಿತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಬಹು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಉಪಪದನೆಯಾದುದರಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಿನ ೩೨ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಮೂಲಕ ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ - ಶ್ರಧಮತಃ ಈ ನಮಶ್ಚಬ್ಧದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಶರಣಾಗತಿಗೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯನು ಪರಮಶೇಷಿಯಾದ ಭಗವಂತನೇ ವಿನಾ ಅವದೇವತೆಗಳು ಯಾರೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು, "ನಂತವ್ಯಃ ಪರಮ ಶ್ಶೇಷೀ ಲಕ್ಷಣ ನಂತಾರ ಈರಿತಾಃ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕತಾತ್ಪರ್ಯವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವ್ವಿಡತ್ತಿಲ್ - ನಮಶ್ಚಬ್ಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ, ನಂತವ್ಯಃ ಪರಮಶ್ಶೇಷೀ, ಎಜ್ಜೈಯಾಲ್ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಈ ನಮಸ್ಸುಕ್ಕ್ಯ ಈ ಶರಣಾಗತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ನಮಶ್ಚಬ್ಧಕ್ಕೆ, ಪರಮಶೇಷಿಯೇ - "ಪತಿಸಿಶ್ಚಸ್ಯ" ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಉದ್ಘೋಷಿಸುವದಾಗಿ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯೇ, ಪ್ರತಿ ಸಂಬಂಧಿ ಎನ್ನುಮಿಡಮ್ - ಉದ್ದೇಶ್ಯನೇ

ಇಜ್ಜು “ಅಶಾಸ್ತ್ರೀಯೋಪಸೇವಾ ತು ತದ್ವಿಘಾತ ಉದೀರ್ಯತೇ” ಎನ್ನಮ್, “ತದ್ವಿಘಾತೋ ನಿರಾಕೃತಿಃ” ಎನ್ನಮ್ ಶೋನ್ವ ವಚನಜ್ಞ

ವಿನಾ, ಇತರರಲ್ಲವೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತಾರ್ಥವು, ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತಮ್ - ತಾನಾಗಿಯೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ; ಕರ್ಮೋಪಾಧಿ ವೇದಲಾದವಗಳ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದ ಛೇದವೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತಮ್ ಎಂಬುದನ್ನು ಉಪಾಧಿಸುವವಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮುಂದೆ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ “ಭಗವಾನ್ಮೇ ಪರೋನಿತ್ಯಂ” “ಪುರುಷಂ ಪರಮಂ ದ್ವಿತ್ಯ” “ಭೂತಾನಾ ಮನುಕಂಪನಃ” “ಅನಾದಿಃ ಪರಮೋಲೋಯಂ ಶಕ್ತಿ ಮಾನ್ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ” ಇತ್ಯಾದಿ ನೈಯೋಗಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಮ ಶೇಷಿ ಇನ್ಮಾನೇನು - ಆ ಪರಮ ಶೇಷಿಯು ಇಂತವ ನೆಂದು, ತೇಳಿವಿಕ್ಕೈಕ್ಕಾಡ-ತಿಳಿಸುವವಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ವಿಶೇಷನಾಮಧೇಯಮ್ - ಮೇಲೆ ಅವತಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ, “ಭಗವಾನ್ ಮೇಪರಃ” “ಪುರುಷಂ ಪರಂ” ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯೋಗಗಳು. ಹಿಂದೆ ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯವರ್ಜನವೂ ಮುಖ್ಯ ಆನು ಕೂಲ್ಯ ಸಜ್ಜಲ್ಪವೂ ಈ ನಮಸ್ವೇಯ ಶರಣಾಗತ್ಯನುಷ್ಠಾನಕಾಲದಲ್ಲರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಘಾತಗಳು ಯಾವುವು ಎಂದು ತಿಳಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯವರ್ಜನಕ್ಕೆ “ಅಶಾಸ್ತ್ರೀಯೋಪಸೇವಾ ತು ತದ್ವಿಘಾತ ಉದೀ ರ್ಯತೇ” ಎಂದು ಅಶಾಸ್ತ್ರೀಯೋಪಸೇವೆಯು ವಿಘಾತವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಆನುಕೂಲ್ಯ ಸಜ್ಜಲ್ಪಕ್ಕೆ “ತದ್ವಿಘಾತೋ ನಿರಾಕೃತಿಃ” ಹೀಗೆ ವಿರೋಧವಾಗುವ ಭಾವವು ಪ್ರಪದನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅಧವಾ ಪ್ರಸತ್ಯು ಶ್ಚಿತ್ತರಕಾಲಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆಯೇ ಎಂಬ ಶಂಕಾ ನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಾರ್ಥ ವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಪತ್ತಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಅಜ್ಞಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇರಬೇಕು. ಅಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅಂಗಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವೇ ಆಗುವದಿಲ್ಲವು, ಆಗ ಅದು ಶರಣಾಗ ತಿಯೇ ಆಗುವದಿಲ್ಲವು. ಪ್ರಸತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯಾಘಾತಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾ ದರೆ ಶರಣಾಗತಿಗೆ ಲೋಪವಿಲ್ಲವು. ಭಗವದಾಜ್ಞಾತಿಲಂಘನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಉದ್ವಿತ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದನಂತರ “ಕ್ರೋಡೀ ಕರೋತಿಪ್ರಭುಃ” ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಜ್ಜು - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, “ಅಶಾಸ್ತ್ರೀಯೋಪಸೇವಾತು” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಶಾ ಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಅಧರ್ಮಗಳಾದ ಅಕೃತ್ಯಕರಣ ಕೃತ್ಯಾಕರಣ ದೋಷಗಳು ಪ್ರಾತಿ ಕೂಲ್ಯವರ್ಜನಾಜ್ಞಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಘಾತವೆಂದೂ, ಹಾಗೆಯೇ ತದ್ವಿಘಾತೋ ನಿರಾ ಕೃತಿಃ” ಎನ್ನಮ್ - ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಭೂತದ್ರೋಹವು ಆನುಕೂಲ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪ ರೂಪಾಜ್ಞಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಘಾತವೆಂದೂ, ಶೋನ್ವ ವಚನಜ್ಞಳುಕ್ಕೆ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ವಾಕ್ಯ

ಈಕೈ ಪ್ರಪತ್ತಿಕಾಲತ್ತಿಲ್ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವ ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯಮ್ ನಡಕ್ಕುಮಾ
ಗಿಲ್, ಅನುಕೂಲ್ಯ ಸಜ್ಜಲ್ಪಮುಮ್, ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯತ್ತಿಲ್ ಅಭಿಸಂಧಿ ವಿರಾ
ಮಾದಿಗಳುಮ್ ಇಲ್ಲೈ ಯಾಯಿಗ್ರಾಮೆನ್ನು ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್. ಪ್ರಪತ್ತುತ್ತರ
ಕಾಲತ್ತಿಲ್ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವ ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯಂ ನಡನ್ನದಾಗಿಲ್, ಇವಳ್ ರುಚಿ
ಯೋಡು ಪೊರುಂದಿನ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಗವದಾಜ್ಞೆಕ್ಕು ವಿರುದ್ಧಮಾಮ್.

ಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಪತ್ತಿ ಕಾಲತ್ತಿಲ್ - ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವ
ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯಮ್ - ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಕೃತ್ಯಕರಣ ಕೃತ್ಯಾಕರಣರೂಪ
ಪ್ರಾತಿಕೂಲಾಚರಣೆಯು, ನಡಕ್ಕು ಮಾಗಿಲ್ - ನಡೆವರೆ, ಅನುಕೂಲ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪ
ವೆಂಬ ಅಂಗವೂ, ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯತ್ತಿಲ್ ಅಭಿಸಂಧಿ ವಿರಾಮಾದಿಗಳ್ - ಪ್ರತಿ
ಕೂಲಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಬುದ್ಧಿಗೆ ವಿರಾಮವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಇಲ್ಲೈ
ಯಾಯಿಗ್ರಾಮೆನ್ನು ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ - ಇಲ್ಲವು ಎಂದು ಆಯಿತು.. ಯಾವಾಗ
ಅಂಗಗಳೇ ಇಲ್ಲವೋ ಆಗ ಅಂಗಿಯಾದ ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಆಗುವದಿಲ್ಲವೆಂಬಭಾವವು.
ಈ ವ್ಯಾಘಾತಗಳುಂಟಾಗುವದು ಪ್ರಪದನಕಾಲದಲ್ಲೇಯಾದರೇ ಆಗ ಅದು ಶರಣಾ
ಗತಿಯೇ ಆಗುವದಿಲ್ಲವು. ಪ್ರಪದನೋತ್ತರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ
ವ್ಯಾಘಾತಗಳು ಸಂಬಂಧಿಸಿದರೆ, ಶರಣಾಗತಿಯು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಅದ
ಕ್ಕಾಗಿ ಪುನಶ್ಚರಣಾಗತಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿದರೆ, ಆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ
ವ್ಯಾಘಾತೋಪಪರಿಹಾರಮೂಲಕ ಮೋಕ್ಷ ಉಂಟು. ಅಂತಹ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾ
ನುಷ್ಠಾನವಿಲ್ಲದೇ ಹೋದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಲಭ್ಯವೆಂದುಕೊಳ್ಳುವು, ಹಿಂದೆ
ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಪ್ರಪದನವು ನಿರರ್ಥಕವಾಗದೇ ಇರುವದರಿಂದ, ಆತನನ್ನು ದೇಹಾವ
ಧಾನುಸಂತರ ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವನೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಪತ್ತುತ್ತರಕಾಲ
ದಲ್ಲಿ, ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯಂ - ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಪ್ರಾತಿಕೂಲಾಚರೆ
ಣೆಯು, ನಡನ್ನದಾಗಿಲ್ - ನಡೆದುದಾದರೆ, ಇವಳ್ ರುಚಿಯೋಡು ಪೊರು
ಂದಿನ - ಈ ಪ್ರಪದನ ರುಚಿಯಾವುದು ಎಂದರೆ ಆತನ ಅಜ್ಞಾನಮೂಲ ನಡೆಯ್
ವದು, ಅನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾಗಿರುವ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಗವದಾಜ್ಞೆಕ್ಕು - ಸ್ವತಂತ್ರ
ನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಅಜ್ಞೆಗೆ, ವಿರುದ್ಧಮಾಮ್ - ವಿರುದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಪ
ದನ ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವರಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಹಾಗೆ ನಡೆಯದೆ
ಇದ್ದುದರಿಂದ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ, ಪ್ರಪದನಾದುದರಿಂದ ಅಲ್ಪ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ
ಗುರಿಯಾಗಿ, ಅದನ್ನು ನುಭವಿಸಿದನಂತರ, ಶರಣಾಗತಿಯು ನಿರರ್ಥಕವಾಗುವದಿಲ್ಲವಾ
ದುದರಿಂದ ದೇಹಾವಧಾನದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಈ ಅಂಶವು ಹಿಂದೆ
ಅಪರಾಧ ಪರಿಹಾರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು. ಇಂತಹ ಪ್ರಾತಿಕೂಲಾಚರಣೆ
ಯನ್ನು ಏನೋ ಅಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ನಡೆದುದು, ಪ್ರಪದನಿಗೆ "ಅರುನ್ನುದ

ಅಥ ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಶಬ್ದಾನಾಂ ಕ್ರಮೇಣಾರ್ಥಾನಾಹ.

ಇಚ್ಛಾ ಸ್ಥೂಲಮಾನವರ್ಥಮಾವದು ? ವ್ಯಾಕರಣತ್ವೈತ್ತುವಕ್ತಿ ವರು.

ಮಾ ಯಿರುಕ್ಕುಮ್" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಹೀಗೆ ಭಗವದಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಯಿತೇ ಎಂಬ ಶೋಕದಿಂದ ನರಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾದಹಾಗೆ ಭಾವಿಸುವನು; ಅನಂತರ ಪುನಃ ಶರಣಾಗತಿಯ ಮೂಲಕ ಕ್ಷಮಿಸೆಂದು ಭಾವಿಸುವನು ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. (೧೪೬೫-೬ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.) ಹಾಗೆ ಪ್ರಾತಿಕೂಲಾಚರಣೆಯಿಂದ ಪರಿತಾಪವೂ ಹುಟ್ಟದೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಅಂತಹ ಪ್ರಾತಿಕೂಲಾಚರಣೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡರೆ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೇ ಫಲಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಂಕಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂದು ಇಚ್ಛಾ ನಿರಾಧರನುಕ್ಕು ಸ್ವಾಮಿವಿಷಯ ತಿಲ್ ಪ್ರಾವಣ್ಯಮುಮ್ ಕೈಚ್ಚುರೈರೂಪಮಾನ ಮೋಕ್ಷತ್ತಿಲ್ ಅಭಿರುಚಿಯುಮ್ ಶಚ್ಚಿಕ್ಕು ಅಡುಕ್ಕುಮ್ ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನಿಯಮನುಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. (೧೪೬೬ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.)

ಹಿಂದೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಮಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಾರ್ಥಗಳೆಂದು ಮೂರರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿದರು. ಆ ಅರ್ಥಗಳಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರವೆಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದುದರ ಭಾವವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇಚ್ಛಾ ಸ್ಥೂಲಮಾವದು ? - ಈ ನಮಸ್ಸಿನ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲವೆಂದರೆ ಯಾವುದು ? ಎಂದರೆ ಸ್ಥೂಲ ಶಬ್ದಾಭಿಪ್ರೇತವೇನು ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು; ವ್ಯಾಕರಣತ್ವೈತ್ತುವಕ್ತಿ - ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಸಂಬಂಧಿಸಿ, ವರುಗಿರೆ - ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುವ, ಸ್ಫುಟವೃತ್ತವೃತ್ತಿಯಾಲೇ - ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಧಾತು ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಮೂಲಕ, ತೋತ್ತುಮದು - ತೋರಿಬರುವಂತಾದ್ದು. ಇಂತಹ ಅರ್ಥವು ಸ್ಥೂಲಾರ್ಥವು. ಸ್ಥೂಲವೆಂದರೆ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಪುಕಾಶತ್ವಂ-ತೋರಿಬರುವದು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಯೇನ ನಮತಿ ತನ್ನ ಮನಂ ಎಂಬ ವೃತ್ತಿಯಿಂದಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ನಮನಂನಮಃ ಎಂಬುದರಿಂದಲಾಗಲಿ “ದೇವಂನಾಮಯತಿ” ಎಂಬುದರಿಂದಲಾಗಲಿ ಅರ್ಥವು ಸ್ಫುಟವೆಂಬ ಭಾವವು. ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವನೆಂದರೆ, ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ತೋರದೆ ಗೂಢವಾಗಿ ತೋರುವಂಥಾದ್ದೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮಮಾವದು ? ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವೆಂಬುದು ಯಾವುದು ? ವರ್ಣಸಾಮ್ಯಾದಿಗಳೈ ಕೊಂಡು - ನ, ಮ, ಎಂಬ ವರ್ಣಗಳ ಸಾದೃಶ್ಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ, ಇಳುಗಿರೆ - ಉಂಟಾಗುವ, ನಿರುಕ್ತಿ ಬಲತ್ತಾಲೇ - ನಿರುಕ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಬಲದಿಂದ, ತೋತ್ತುಮದು - ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥವು, ನಮಃ, ಮಃ ನ, ಎಂಬಲ್ಲಿ

ಗಿರ ಸ್ಫುಟವು, ತ್ವತ್ತಿಯಾಲೇ ತೋತ್ತುಮದು. ಸೂಕ್ಷ್ಮಮಾವದು ? ವರ್ಣ
ಸಾಮ್ಯಾದಿಗಳೈಕ್ಕೊಂಡಿಳಿಗಿರ ನಿರುಕ್ತಬಲತ್ತಾಲೆ ತೋತ್ತುಮದು. ಪರಮಾ
ವದು ? ರಹಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳಿಲ್ ಶೋಲ್ವಾಗಿರ ಅಕ್ಷರ ನಿಖಣ್ಣು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ
ಯಾಲೇ ತೋತ್ತುಮದು.

ಅಥ ಯೋಜನಾತ್ರಯಲಬ್ಧ ಸಾರಭೂತಾರ್ಥವಾದ
ಇದಿಲ್ ಮುರ್ದಡ ಶೇಷಭೂತನುಕ್ಕು ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತ ವೃತ್ತಿಯುಮ್,

ನಿರುಕ್ತಬಲದಿಂದಂಟಾಗುವದು; “ಅಹಮಾಪಿ ನನುಮ ಭಗವತ ಏನ, ಅಹಮು
ಸ್ತಿಯಾಶ್ಚ ಕಾಶ್ಚ ನ ಕೃತಯಃ ಮಮಭಗವತಿ ಮನುತಾ ನಾಸ್ತಿ ತಾಸು”
ಎಂದು ಎರಡುಪದವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವದರಿಂದ ವಃ, ನ ಎಂದರೆ ಮನುನ ಎಂಬ
ವರ್ಣಸಾಮ್ಯದಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ ಸನ್ನವು, ನಾನು ಮಾಡುವ ಕೈಜ್ಞಯಗಳೂ ನನ
ಗಾಗಿ ಅಲ್ಲವು, ನಾನು ಮಾಡಲೂ ಇಲ್ಲವು ಇತ್ಯಾದಿ ಅರ್ಥಗಳುಂಟಾಗುವದರಿಂದ
ಇದಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥವೆಂಬ ಭಾವವು. ಪರಮಾವುದು ? ಪರವೆಂದು ಹೇಳು
ವದು ಯಾವುದು ? ರಹಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳಿಲ್ - ರಹಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಮೋಕ್ಷೋ
ಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮನ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ, ಚೋಲ್ವಾ
ಗಿರ - ಹೇಳುವ, ಅಕ್ಷರ ನಿಖಂಡು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಯಾಲೇ - ಅಕ್ಷರ ನಿಘಂಟುವಿನ
ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ತೋತ್ತುಮದು - ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥವು.
ನಿಘಂಟುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ನ ಮತ್ತು ಮ ಮತ್ತು ವಿಸರ್ಗ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಹೇಳುವ
ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹೇಳುವ ಅರ್ಥವು. ಇದು ಮೇಲಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥ
ಕ್ಕಿಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ
ಬೋಧಿಸುವ ಅರ್ಥವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಪರಾರ್ಥ ಎಂಬ ಹೆಸರು. ಸ್ಥೂಲವಾದೆ
ಅರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳುವದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ, ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ
ಅರ್ಥವು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥವು ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಗೂಢವಾಗಿ ತೋರುವ ಅರ್ಥವು.
ಪರಾರ್ಥವಾದರೋ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಶಾಸ್ತ್ರೈಕಗಮ್ಯವಾದ ಅರ್ಥವು.
ಹೀಗೆ ಯೋಜನಾತ್ರಯದಿಂದಂಟಾದ ಸಾರಭೂತಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ನಮಶ್ಯಬ್ದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಪರವೆಂದು ವಿಸ್ತರಿಸಿ
ಹೇಳಿದುದರ ಸಾರಭೂತಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ — ಮೊದಲು ಸ್ಥೂಲಾರ್ಥವನ್ನು
ಅನುವದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದಿಲ್ - ಈ ನಮಶ್ಯಬ್ದಾರ್ಥ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ,
ಮುರ್ದಡ - ಪ್ರಥಮತಃ, ಸ್ಥೂಲರೂಪದಲ್ಲಿ, ಶೇಷಭೂತನುಕ್ಕು - ಶೇಷಭೂತ
ನಾದ ಈ ಚೇತನನಿಗೆ, ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತ ವೃತ್ತಿಯುಮ್ - ಕರ್ಮೋಪಾಧಿ
ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಜಗಳಿಂದಲ್ಲದೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾದ

ಸಾಂಕ್ಷ್ಯಸೂತ್ರಸಮಾನ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಶರೀರಮನು ವಕುತ್ವದು. ಅನಂತರಂ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಾಧಿಕಾರಿಕ್ಕು ಅವಶ್ಯಾಪೇಕ್ಷಿತಮಾನ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾದಿ ನಿವೃತ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಸ್ವರೂಪ ಶೋಧನಂ ಪಣ್ಣಿತ್ತು. ನಿನ್ನು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಶೇಷತ್ತಾಲೇ ವಶೀಕಾರ್ಯಮುಮಾಯಾ ಪ್ರಾಪ್ಯಮು

ಕೈಂಕರ್ಯರೂಪವಾದ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ, (ಹಿಂದೆ “ನೀಚೋಚ್ಚಯೋ ಸ್ವಭಾವೋಯಂ ನಂಶ್ಚನಂತವ್ಯತಾತ್ಮಕೇ.” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಇಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಸ್ಯವು.) ನಾವುಗಳೆಲ್ಲಾ ದಾಸಭೂತಾಸ್ವತಸ್ಸರೈವೇ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ದಾಸಭೂತರಾದುದರಿಂದ ಅಂತವರ ವೃತ್ತಿಯು ಕೈಂಕರ್ಯವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು ; ಅಂತಹ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಸಾಂಕ್ಷ್ಯ ಸೂತ್ರಸೂತ್ರಸಮಾನ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಶರೀರಮನು - ಐದು ಅಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅತ್ಮ ನಿಕ್ಷೇಪರೂಪ ಭರನ್ಯಾಸನಾದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಸಹ, ವಕುತ್ವದು - ಕುರಿತದ್ದು, ಉಪದೇಶರೂಪದಲ್ಲ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಸ್ಥೂಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇವರಡೂ ಎಂದರೆ ಸಾಂಕ್ಷ್ಯ ಭರನ್ಯಾಸವೂ, ಉತ್ತರ ಕೃತ್ಯವಾಗಿ ಭಗವದ್ಭಾಗವತ ಕೈಂಕರ್ಯವೂ “ಪ್ರೇಕ್ಷಾ ವತಃ ಪ ವೃತ್ತಿರ್ದೃಶ್ಯ-ಎಂಬ ಅಹಿರ್ಬುದ್ಧ್ಯ ನಾಕೃಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆಂಬ ಧಾವನು. ಅನಂತರಂ ” ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವಾದಿ ಎರಡನೆಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ, ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯ ಅಧಿಕಾರಿ-ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಿ, ನಿರವೇಕ್ಷ ಇನ್ನು ಯಾವುದನ್ನು ಅನೇಕ್ಷಿಸದೇ ಇರುವ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾದಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಪೂರ್ವಕ - ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವೇನು, ಅದರ ಬದಿಂದ ಶೇಷಿತವೇನು, ಎಂದರೆ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರವೇನು, ಇವುಗಳ ನಿವೃತ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾದ, ಸ್ವರೂಪ ಶೋಧನಮ್ - ಮೋಕ್ಷಾಧಿಕಾರಿಯ ಸ್ವರೂಪ ವಿವೇಚನೆಯು, ಪಣ್ಣಿತ್ತು - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದು ಅಹಿರ್ಬುದ್ಧ್ಯ ಸಂಹತಿಯಲ್ಲಿ, “ಚೇತನಸ್ಯ ಯದಾಮಮ್ಯಂ ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಅರಂಭಿಸಿ ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥದ ಸಂಗ್ರಹವು; ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಶೇಷಿತರೂಪ ಅರ್ಥವು ನಿನ್ನಿಂದ “ಅಹಂ ಭಗವತ ಏವ ನಮಮು, ಮಮ ಯಾ ಕೃತಯೋ ನ ತಾ ಮಮ, ಭಗವತ ಏವ” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು, ವರ್ಣಸಾಮ್ಯದಿಂದ ನಮಃ ಎಂದರೆ ನವ ಮು ಎಂದು ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರಮಮಕಾರ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಮೋಕ್ಷಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಮುಂದಿನ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಪರಾರ್ಥದ ಸಂಗ್ರಹಾಧಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಿನ್ನು - ಅನಂತರ ಪರಾರ್ಥದಲ್ಲಿ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಶೇಷತ್ತಾಲೇ - ಸಾಂಗ ಭರನ್ಯಾಸ ರೂಪ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದಿಂದ, ವಶೀಕಾರ್ಯಮುಮಾಯಾ - ತಸ್ಯಚ ವಶೀಕರಣಂ ತಚ್ಚರಣಾಗತಿ

ಮಾಯಾ ಇರುಕ್ಕಿರ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಮಿರುಕ್ಕುಂಪಡಿಯ್ ಚೊಲ್ಲಿತ್ತು. ಉಪಾಯಾನ್ತರಜ್ಞಿ ಲಿರಾಟ್ಟಿಲ್ ಸಮರ್ಪಣತ್ತಿ ನಡೈಯ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯತ್ವನ್ ಶೊಲ್ಲಿತ್ತಾಗುವಮಾಮ್. ಇವೈ ಯೆಲ್ಲಾವ್ ಮೇರೊ ಲ್ಲಪುಕುಕಿರ

ರೇವ ಎಂಬಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಹಾಗೆ, ವಶವಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿಯೂ, ಪಾಪಪ್ರಮುಮಾಯ್ - ಮೋಕ್ಷವೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತನೂ ಆಗಿರುವ, ಇದರಿಂದ, ಆತನೇ ಉಪಾಯವೂ ಆತನೇ ಉಪೇಯವೂ ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಯಿತು, ಹೀಗಿರುವ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಮಿರುಕ್ಕುಂಪಡಿ - ನಮಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿರುವ ರೀತಿಯು, ಚೊಲ್ಲಿತ್ತು - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದು ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ “ಪನ್ನಾನಕಾರ ಉದ್ದಿಷ್ಟೋ ಮಃ ಪ್ರಧಾನ ಮುದೀರ್ಯತೇ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುದರ ಸಜ್ಜಿತವು. ಪರಮಪುರುಷನೇ ನಾವು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಭರನ್ಯಾಸದಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಈ ಕೃತಕೃತ್ಯವನ್ನು ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಸರ್ಗದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ಎಂಬ ಅರ್ಥವು. ಇದರಿಂದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ “ನಮನ ನಾಮವಾನ್” ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಪರಾರ್ಥದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಉಪಾಯಾನ್ತರಜ್ಞಿ ಲಿರಾಟ್ಟಿಲ್ - ಕರ್ಮಯೋಗ ಜ್ಞಾನಯೋಗಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗವಾದ ಉಪಾಯಾನ್ತರಕ್ರಿಯೆ, ಸಮರ್ಪಣತ್ತಿನುಡೈಯ - ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ರೂಪವಾದ ಭರನ್ಯಾಸದ, ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯತ್ವಂ - ಸತ್ಯದನುಷ್ಠೇಯವಾಗಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕ್ಷಿಪ್ರಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪಕವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಮುಖ್ಯೋಪಾಯವಾಗಿರೋಣವೂ ಸಹ, ಶೊಲ್ಲಿತ್ತಾಗುವಮಾಮ್ - ನಮಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮಹಾರದಿಂದ ಪ್ರಧಾನತ್ವವು ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಉಪಾಯಾನ್ತರಜ್ಞಿ ಲಿರಾಟ್ಟಿಲ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬಹುವಚನವಿರುವದರಿಂದ ಭರನ್ಯಾಸವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಅನೇಕ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಗಳುಂಟೆಂದು ಭ್ರಮಿಸುವರು. ಉಪಾಯಾನ್ತರವು ಉಪಾಸನವೇ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಧನಗಳಾಗಿ ಕರ್ಮಯೋಗ ಜ್ಞಾನಯೋಗಗಳು ಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದ ಬಹುವಚನವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಬಹುವಚನ ಭ್ರಮನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಉಪಾಯಾನ್ತರಜ್ಞಿ ಲಿರಾಟ್ಟಿಲ್ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾರವಿವರಣೆಯವರು ಇತರೋಪಾಯಾಪೇಕ್ಷೆಯಾ ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಉಪಾಯವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಸರ್ವಸಂಶಯವೂ ತೊಲಗುತ್ತದೆ. “ಪ್ರಪನ್ನಶ್ಚ ದ್ವೇಧಾ ಸುಚರಿತಪರಿಪಾಕಭಿದಯಾ” ಎಂಬುದು ಅನುಸಂಧೇಯವು.

ಮುಂದೆ ಹೀಗೆ ನಮಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥಗಳ ಪ್ರಯೋಜನಗಳೇನು ?

ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಜ್ಞಳಿಲೇ ಯಥಾಸಂಭವ ಮನುಸಂಧಿತ್ತುಕೊಳ್ಳದ.

ಎಂದರೆ, ಇನ್ನೆ ಎಲ್ಲಾನ್ಮಾ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. — ಇನ್ನೆ ಎಲ್ಲಾನ್ಮಾ. - ಇದುವರೆಗೂ ನಮಶ್ಯಬ್ಧದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಾದ ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪರಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ, ಮೇರೊಲ್ಲಪುಕುಕಿರ - ಮುಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ, ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಜ್ಞಳಿಲೇ - ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ, ಯಥಾಸಂಭವಂ - ಎಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅರ್ಥಗಳು ಸಮಂಜಸವಾಗುತ್ತವೋ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಾ, ಅನುಸಂಧಿತ್ತುಕೊಳ್ಳದು - ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಯಾವ ಯಾವ ಅನುಸಂಧಾನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರು ಅರ್ಥಗಳು ಉಪಯೋಗಪಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾರಪ್ರಕಾಶ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೃವು ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ—

(೧) ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಮೂರು ಪದಗಳಾದ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕ ಅರ್ಥವು ಪ್ರಣವವಾಚ್ಯನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆಂಬ ಉಪಾಯಪರವಾದ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಗೋಪಾಯರೂಪ ಭರಣ್ಯಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ನಮಶ್ಯಬ್ಧದ ಸ್ಥೂಲಾರ್ಥದ ಉಪಯೋಗವು. (೨) ಪ್ರಣವದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಸ್ವರರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಸ್ವರಶೇಷಿಯಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ನಮಃ ಎಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥವಿಷಯವಾದ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ, ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನು, ತನಗಾಗಲಿ ಇತರರಿಗಾಗಲಿ ಅಲ್ಲವೆಂಬ ನಮಶ್ಯಬ್ಧದ ಸ್ಥೂಲಾರ್ಥದ ಉಪಯೋಗವು. (೩) ಪ್ರಣವದ ಮಕಾರದಿಂದ ಅಹಂ ಎಂಬರ್ಥವು ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ, ಅಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೇ ಶೇಷಭೂತನೇ ವಿನಾ ತನಗೆ ಶೇಷಿತ್ವವೂ ಇಲ್ಲವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಎರಡು ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಸ್ವರೂಪ ಪರವಾದ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥದ ಉಪಯೋಗವು. (೪) ಇಂದ್ರಾಯ ಇದಂ ನಮನು, ಎಂದು ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಈ ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಅಹಂ - ನಾನು, ಸ್ವರರಕ್ಷಕನಾದ ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೇನೇ ಎಂದು ಭರಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತೇನೆ, ಅದರ ಭರವು ತನಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿದುದಲ್ಲವು ಎಂಬ ಉಪಾಯ ಪರವಾದ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲೂ ನಮಶ್ಯಬ್ಧದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥದ ಉಪಯೋಗವು. (೫) ಮಕಾರಾರ್ಥನಾಶ ನಾನು, ಅಕಾರಾರ್ಥನಾದ ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೇ ಸ್ಯಾಂ - ಆಗುವೆನು, ನಮನುಸ್ಯಾಂ - ಅನಿಷ್ಠ, ನಿವೃತ್ತಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅವನು ಆಗುವನೇ ವಿನಾ ನನಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವು ಎಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥಪರವಾದ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲೂ ಸಹ ನಮಶ್ಯಬ್ಧದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥದ ಉಪಯೋಗವು. (೬) ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಮೂರು ಪದಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಪ್ರಣವದಿಂದ ಭಗವಚ್ಛೇಷತ್ವವೂ, ನಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಹಂಕಾರ

ನಮಶ್ಚಬ್ದಾನ್ವಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ಮನ್ತ್ರಾಃ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವತ್ ಕರಣಮನ್ತ್ರಾಭವಂತಿ.

ಏನಂ ಶಿಕ್ಷಿತ ನಾಸಾರ್ಥ ನಮಶ್ಚಬ್ದಸಮನ್ವಿತಾಃ |

ಸರ್ವೇ ಕರಣತಾಂ ಯಾನ್ತಿ ಮನ್ತ್ರಾ ಸ್ವಾತ್ಮಸಮರ್ಪಣೇ || ೭೭ ||

ಮಮಕಾರಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಹೀಗೆ ಇವೆರಡರಿಂದ ಸ್ವರೂಪಪರವಾಗಿಯೂ ಮೂರನೆಯ ಪದವಾದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದರಿಂದ ಪುರುಷಾರ್ಥಪರವಾಗಿಯೂ ಮಾಡುವ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲೂ ಸಹ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥದ ಉಪಯೋಗವಿರುತ್ತದೆ. (೭) ಅಥವಾ ಪ್ರಣವವು ಭಗವಚ್ಛೇಷತ್ವರೂಪ ಸ್ವರೂಪಪರವೆಂದೂ, ನಮಸ್ಸು ಅನಿಷ್ಟಗಳಾದ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಪರವೆಂದೂ, ಮೂರನೆಯ ಪದವಾದ ನಾರಾಯಣಾಯ, ನಿತ್ಯಕೈಜ್ವರ್ಯರೂಪ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಪರವೆಂದೂ ಹೇಳುವ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲೂ ನಮಸ್ಸಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥದ ಉಪಯೋಗವಿರುತ್ತದೆ. (೮) ಪ್ರಣವವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪಪರವೆಂದೂ, ಮಿಕ್ಕ ಎರಡು ಪದಗಳೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಸಾಧೋಪಾಯ ಪರಗಳೆಂದೂ ಹೇಳುವ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲಾರ್ಥದ ಪ್ರಯೋಜನವುಂಟು. (೯) ಪ್ರಣವವೇ ಅತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ಪರವೆಂದೂ, ಮಿಕ್ಕ ಎರಡು ಪದಗಳೂ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಫಲ ಪರಗಳೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ನಮಶ್ಚಬ್ದದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥದ ಉಪಯೋಗವೇ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. (೧೦) ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳುಂಟು. ಏನು ಭಾವಿಸಿ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ವರೂಪ, ಉಪಾಯ, ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆಂಬ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವು ಬೋಧಿತವಾಗುವದರಿಂದ ನಮಶ್ಚಬ್ದದ ಪರಾರ್ಥದ ಉಪಯೋಗವು ಸೂಚಿತವು.

ಹೀಗೆ ನಮಶ್ಚಬ್ದದ ಮೂರಾರ್ಥಗಳ ಉಪಯೋಗಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಅರ್ಥಗಳ ಅನುಸಂಧಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಎಂದು ಯಥಾಸಂಭವಂ ಅನುಸಂಧಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಂಬುದರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ನಮಶ್ಚಬ್ದದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮಸ್ತ ಮನ್ತ್ರಗಳೂ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಹಾಗೆ ಕರಣಮನ್ತ್ರಗಳು.

ಈಗ ನಮಶ್ಚಬ್ದವು ಸ್ಥೂಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಾಬ್ಬ ಭರಣ್ಯಾಸಪರವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಇಂತಹ ನಮಶ್ಚಬ್ದದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮಸ್ತಮನ್ತ್ರಗಳೂ ಭರಣ್ಯಾಸಪರವೆಂದು ಒಂದು ಕಾರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಏನಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಹಿಂದೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಶಿಕ್ಷಿತ

ಏನ ಮಾತೃಸಮರ್ಪಣೇ ಪೂರೋಕ್ತಾರ್ಥಾನುಸಂಧಾನಂ
ಕಾರಿಕಾಭಿ ಸ್ಸಂಗೃಹ್ಣತಿ.

ಜೀವಸಾಮಾನ್ಯಮುಖತ ಶೃಂಗಗ್ರಾಹಿಕಯಾ ಪಿ ನಾ |
ಮಕಾರೌತಾರನಮಸೋ ಸ್ವಾನು ಸಂಧಾನದಾ ವಿಹ. ||೭೮||

ನಾನಾರ್ಥನಮಶ್ಯಬ್ದಾನ್ವಿತಾಃ - ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಪರರೂಪ
ದಲ್ಲಿ ನಾನಾರ್ಥಗಳನ್ನುಳ್ಳ ನಮಸ್ವೇಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸೇರಿದ, ಸರ್ವೇಮನ್ಮಾಃ-ಭಗ
ವಂತನನ್ನು ಕುರಿತ ಸಮಸ್ತಮನ್ತ್ರಗಳೂ, ದ್ವಯ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಷಡಕ್ಷರ ಇತ್ಯಾದಿ
ಮನ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ, ಮಾತೃಸಮರ್ಪಣೇ - ತನ್ನ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯಲ್ಲಿ, ಕರಣತಾಂ
ಯಾನ್ತಿ - ಶರಣಾಗತೃನುಷ್ಠಾನರೂಪ ಭಾವವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಸಾಧಾರಣ
ವಾಗಿ ದ್ವಯಮನ್ತ್ರವೇ ಶರಣಾಗತೃನುಷ್ಠಾನ ಮನ್ತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದ
ರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಕರಣಮನ್ತ್ರವೆಂದು ಹೆಸರು. ಈಗ ನಮಶ್ಯಬ್ದದ ಅರ್ಥಗಳ ಉಪ
ಪಾದನೆಯಿಂದ ಸ್ಥೂಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿ ಮನ್ತ್ರವಾಗಿ ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ
ಕರಣಮನ್ತ್ರವಾಗಲು ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲವು. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ನಮಶ್ಯಬ್ದಾರ್ಥಗಳ
ನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅತಿದೇಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇತರ ವ್ಯಾಪಕಮನ್ತ್ರಗಳಾದ ವಾಸುದೇವ
ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರಮನ್ತ್ರ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣು ಷಡಕ್ಷರಮನ್ತ್ರ ದ್ವಯಮನ್ತ್ರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ
ನಮಶ್ಯಬ್ದಕ್ಕೆ ಈ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಹೇಳಿ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣಪರವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ, ಅವೂ
ಕೂಡ ಕರಣಮನ್ತ್ರಗಳೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದೆಂಬುದು ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವು.

ಹೀಗೆ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನ
ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಕಾರಿಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವನ್ನು ನಮಶ್ಯಬ್ದಾರ್ಥದ ಮೂಲಕ ಕರಣಮನ್ತ್ರಪರ
ವಾಗಿಯೇ ಭಾವಿಸಿದರೆ, ನಾನು ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತೇನೆ ಎಂಬರ್ಥದ
ಅನುಸಂಧಾನ ಉಂಟಾಗಬೇಕಷ್ಟೆ. ಪ್ರಣವದ ಮಕಾರದಿಂದ ಮಕಾರವಾಚ
ನಾದ ಜೀವನು ಭಗವಂತನಿಗೇ ಶೇಷಭೂತನೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ "ದಾಸಭೂತಾ
ಸ್ವತಸ್ಸರ್ವೇ ಹ್ಯಾತ್ಮಾನಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಉಪದೇಶ
ವಿರುತ್ತದೆ. ಈಗ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಮರ್ಪಿಸಿರುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಅನು
ಸಂಧಾನವು ಬರತಕ್ಕದ್ದು ಆವಶ್ಯಕವು. ಅಂತಹ ಅನುಸಂಧಾನವು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾ
ಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನೂ, ಹಿಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದುದನ್ನೇ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವ ಕ್ರಮ
ವನ್ನೂ, ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ. - ತಾರನಮಸೋಃ - ಪ್ರಣವ ನಮಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿರುವ,
ಮಕಾರೌ - ಎರಡು ಮಕಾರಗಳೂ, ಜೀವಸಾಮಾನ್ಯ ಮುಖತಃ - ಸಾಮಾನ್ಯ

ಇಹ ಯಾ ಸ್ವಾನುಸಂಧಾನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೈಕಸ್ಯ ದರ್ಶಿತಾ |

ಅನ್ಯೇಷಾ ಮಪಿ ತತ್ಸಾಮ್ಯಾನ್ನಾ ನ್ಯೋನ್ಯಶರಣಾ ಇಮೇ ||೬೯||

ವಾಗಿ ಜೀವವರ್ಗವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬೇಧಿಸುವ ಮೂಲಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಅಥವಾ, ಶೃಂಗ ಗ್ರಾಹಿಕೆಯಾ ಪಿ ವಾ - ಕೋಡನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೇಳುವ ಸ್ವಾಯದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಎಂದರೆ ಗೋವಿಗೆ ಕೊಂಬು ಹೇಗೆ ಸಾರವಾದುದೋ ಹಾಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವದರ ಮೂಲಕವಾಗಲಿ, ಇಹ - ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾನುಸಂಧಾನದೊ-ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಕೊಡುವಂತವು ಗಳು. ಪ್ರಣವದ ಮೂರನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ ಮಕಾರವೂ ಮತ್ತು ನಮಶ್ಯಬ್ಧದ ಮಕಾರವೂ ಸಹ, ಇವೆರಡೂ, ಸ್ವಾನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಕೊಡುವಂತವು ಎಂದರೆ ಅಹಂ ಎಂಬ ಅರ್ಥವುಳ್ಳವು. ಇದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಯಬಹುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.-(೧) ಜೀವ ಸಾಮಾನ್ಯಮುಖತಃ - ಮಕಾರೋಜೀವವಾಚಕಃ ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ, ಯಾವಾಗ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವವರ್ಗವನ್ನೂ ಬೋಧಿಸಿತೋ, ತಾನೂ ಜೀವವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನಾದುದರಿಂದ, ಅಹಂ ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಅರ್ಥವಾಗಿ ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳುವದರ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. (೨) ಅಥವಾ ಶೃಂಗಗ್ರಾಹಿಕೆಯಾಪಿವಾ - ಅರ್ಥ, ಪ್ರಕರಣ, ಲಿಂಗ ಔಚಿತ್ಯ ಅರ್ಥನಿರ್ಣಯ ಸ್ವಾಯಮೂಲಕವಾಗಿ, ಅಸ್ಮಚ್ಛಬ್ಧದಲ್ಲಿರುವ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಭಾಗಗಳ ಲೋಪದಿಂದ ಮ ಉಳಿದು ಅಹಂ ಎಂಬರ್ಥವು ನಿರುಕ್ತ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದಲಾಗಲಿ, ಸ್ವಾನುಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಉಂಟೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಅದುದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸ್ವಾತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣೆಯ ಅನುಸಂಧಾನವು ಉಂಟಾಗಲು ಏನೊಂದೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಹಿಂದೆ ಪ್ರಣವ ನಮಸ್ಸುಗಳ ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನ ರೀತ್ಯಾ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವು ಕರಣಮನ್ತ್ರವಾಗಬಹುದು. ಏನು ಶರಣಾಗತನಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ಪ್ರಣವ ನಮಸ್ಸುಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರುಕ್ತ ಬಲದಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದು ಇತರರಿಗೂ ಸಮಾನವಾದುದರಿಂದ ಭಗವಂತನೇ ಸರ್ವರಿಗೂ ಶರಣ್ಯನೇ ಎನಿಸಿ ಇತರರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಶರಣ್ಯತ್ವವು ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವು ಎಂದೂ, ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಶರಣ್ಯತ್ವವು ಸಲ್ಲುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಈಗಲುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. - ಇಹ - ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ, ಏಕಸ್ಯ - ಒಬ್ಬ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ, ಯಾ - ಯಾವ, ಸ್ವಾನುಸಂಧಾನ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ - ಭಗವಂತನೇ ಶೇಷಿಯಾಗಿ ರಕ್ಷಣಾಮದರಿಂದ, ತಾನು ಆತನಿಂದಲೇ ರಕ್ಷ್ಯನೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನದ ಪ್ರಕಾ

ಅತ ಸ್ವಪರ ರಕ್ಷಾಯಾಂ ಪರಾರ್ಥೇನೇಷು ಜನ್ತುಷು ।

ನಿರಪೇಕ್ಷ ಶರಣ್ಯತ್ವಂ ನಿಯತಂ ಕಮಲಾಪತೌ ||೮೦||

ರವು, ದರ್ಶಿತಾ - ಈ ಪ್ರಣವ ನಮಸ್ಕಗಳ ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನ ಮೂಲಕ ತೋರಿ ಸಲ್ಲಟ್ಟಿತೋ, ಅನೈಷಾಮಪಿ - ಇತರ ಚೇತನರಿಗೂ ಕೂಡ, ತತ್ಸನ್ಮಾತ್ - ಅಂತಹ ಅನುಸಂಧಾನದ ಸಾಮ್ಯವಿರುವದರಿಂದ, ಇಮೇ ಈ ಇತರ ಚೇತನರೂ, ನಾನೋನ್ಯಶರಣಾಃ - ಪರಸ್ಪರ ರಕ್ಷಕರಾಗಲಾರರು, ರಕ್ಷಕರಾಗಲು ಅಸಮರ್ಥರೆಂಬ ಭಾವವು. ಯಾವಾಗ ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಾನು ಅಸಮರ್ಥನು, ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ತನಗೆ ರಕ್ಷಕನು ಎಂಬ ಅನುಸಂಧಾನ ಉಂಟಾಯಿತೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇತರರಿಗೂ ಅನುಸಂಧಾನ ಉಂಟಾಗುವದು ಸಮವಾದುದೇ. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಸಮರ್ಥರಲ್ಲವು. ಅದುದರಿಂದ ಚೇತನರು ಪರಸ್ಪರ ರಕ್ಷಕರಾಗಲು ಅಸಮರ್ಥರು ಎಂಬ ಭಾವವು. ತನ್ನನ್ನೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಶಕ್ತನು ಇತರರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಶಕ್ತನಲ್ಲವೆಂಬುದು ಕೈಮುತಕನ್ಯಾಯಸಿದ್ಧವು.

ಆದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ರಕ್ಷಕರಾಗಿಯೂ ಇತರರು ರಕ್ಷ್ಯರಾಗಿಯೂ ಕಂಡಿರುವೆವು ಅಲ್ಲವೇ ? ಎಂದರೆ ಐಹಿಕವಾಗಿಯೂ ಸೋಪಾಧಿಕವಾಗಿಯೂ ತಂದೆ ಮಗ, ರಾಜಾಪ್ರಜೆ, ಭರ್ತೃಭಾರ್ಯ, ಸ್ವಾಮಿಭೃತ್ಯ, ಗುರುಶಿಷ್ಯ ಇಂತಹ ಸಂಬಂಧ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಕ್ಷಣೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು. ಒದ್ದದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ದುಃಖಗಳ ದೆಶೆಯಿಂದ ಬಿಡಗಡೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಹುದು. ಆಗಲಿ, ನೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪರಕ್ಷಣೆಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗುರುವೂ ಭರನ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತನಾಗಿ ರಕ್ಷಕನಲ್ಲವೋ? ಎಂದರೆ ಗುರುವಿಗೂಕೂಡ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಶರಣ್ಯತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಶರಣತ್ವ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನಲ್ಲೇ ನಿಯತವಾದುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅತಃ - ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಶರಣ್ಯತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ಸ್ವಪರ ರಕ್ಷಾಯಾಂ - ತನ್ನ ಮತ್ತು ಇತರ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲೂ, ಜನ್ತುಷು - ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞರು, ಪರಾರ್ಥೇನೇಷು ಸತ್ಸು - ಎಲ್ಲರೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇ ಅಧೀನರಾಗಲಾಗಿ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಶರಣ್ಯತ್ವಂ - ಇನ್ನು ಯಾವುದನ್ನೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸದೇ ಇರುವ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ರಕ್ಷಕನಾಗಿರುವ ಭಾವವು, ಕಮಲಾಪತೌ - ಶ್ರಿಯಪತಿಯೊಬ್ಬನಲ್ಲೇ, ನಿಯತಮ್ - ನಿಯತವಾದುದು, ಸ್ಥಿತವು ಎಂಬರ್ಥವು. ಅಚಾರ್ಯರೂ ಕೂಡ ಮಾರ್ಗತೋರಿ ಸುವನರೇ ವಿನಾ ಸ್ವತಃ ರಕ್ಷಕರಾಗಲಾರರು. ಅವರ ಶರಣ್ಯತ್ವವೂ ಸದ್ವಾರಕವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇಯಾದುದರಿಂದ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಶರಣ್ಯತ್ವವು ಶ್ರಿಯಃಪತಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸಲ್ಲುವದೇ ವಿನಾ ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲವು. ಇಲ್ಲಿ

ಅಥ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದಾರ್ಥಂ ವಕ್ತೃಂ ತಸ್ಯ ನಮಶ್ಶಬ್ದಾರ್ಥೇನ
ಸಜ್ಜತೀಂ ಪ್ರದರ್ಶಯತಿ.

ಇಜ್ಜು ಶಾಬ್ದಮಾಗವಾದಲ್, ಅರ್ಥಮಾಗವಾದಲ್, ನಮಸ್ಸಿಲೇ

ಕಮಲಾಪತೌ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಏತಕ್ಕೆಂದರೆ ಉಪಾಯಭಾವದಲ್ಲೂ ಉಪೇಯ
ಭಾವವಲ್ಲೂ ಲಕ್ಷ್ಯಾಸ್ತದ ರಕ್ಷಕನೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತಾರ್ಥವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕ ಕೊಡು
ವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಅನಂತರ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಲು ಹೊರಟು
ಅದಕ್ಕೂ ನಮಶ್ಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಜ್ಜತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಣವದ ಆಕಾರದಿಂದಲೇ ಪರಮಪುರುಷನು ಜಗತ್ಕಾರಣನು, ಸರ್ವರಕ್ಷ
ಕನು, ಸರ್ವಶೇಷಿಯು, ಶ್ರಿಯೇಷತಿಯು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಉಕಾರ ಮಕಾರ
ಗಳಿಂದ ಅಂತವನಿಗೇ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವದೇ ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಚೇನನನ
ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಪ್ರಣವಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅನಂತರ ನಮಶ್ಶಬ್ದ ಮೂರು
ಅರ್ಥಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ ಸಾಜ್ಜ ಭರನ್ಯಾಸವು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.
ಹೀಗಾದ ನಂತರ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಮೂರನೆಯ ಪದದ ಅವಶ್ಯಕವೇನು?
ಶರಣಾಗತಿಗೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯದೇವತೆಯು ಆಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಶ್ರಿಯೇಷತಿಯೇ
ಎಂಬುದು ; ಈ ಚೇತನನಿಗೆ ಅನೇಕ್ಷಿತವಾದುದು ಶ್ರಿಯೇಷತಿಗೆ ಮಾಡುವ ನಿತ್ಯ
ಕೃಜ್ಜರ್ಯವು; ಇದು ಆಕಾರದ ಲುಪ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತವೆಂದೂಹೇಳಿದ
ನಂತರ, ಮೂರನೆಯ ಪದವಾದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದು ನಿರರ್ಥಕವ
ಲ್ಲವೋ? ಮತ್ತು ಪುನರುಕ್ತಿ ದೋಷಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲವೋ? ಎಂದರೆ
ಆಕಾರ ಶಬ್ದಕ್ಕಿಂತ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಮಹಿಮೆ ಇರುವದರಿಂದಲೂ,
ನಾರಾಯಣಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮೂಲಕವಾಗಿ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳು ತೋರು ಬರು
ವದರಿಂದಲೂ, ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ರೂಢಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವಾಚಕ ಶಬ್ದ
ಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲೇ ಆನ್ವಯವಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಪ್ರಣವದ ವಿವ
ರಣೆಯು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ, ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಮೂರನೆಯ ಪದವು ಮೂಲ
ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇಜ್ಜು - ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ, ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವು ನಿರವೇಕ್ಷ
ಶರಣನಾದ ಶ್ರಿಯೇಷತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. —

ತೋತ್ತಿನ ಶರಣಾಗತಿಯಾಗಿದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಶ್ಚಾಲೆ ಪ್ರಸಾದನೀಯನಾಯ್, ಮೇಲಿಲ್ ಚತುರ್ಥಿಯಿಲ್ ವಿವಕ್ಷಿತಮಾನ ಕೈಜ್ಜಿರೈತ್ತುಕ್ಕು ಪ್ರತಿಸಂಬಂಧಿಯು ಮಾಯ್, ಸರ್ವರಕ್ಷಕನಾಗುವುಮ್, ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾಗುವುಮ್, ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರ ತ್ತಿಲ್ (ತೋತ್ತಿನ) ಪ್ರತಿಪನ್ನನಾನ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಶರಣುನುಡೈಯ ಪಡಿಯೈ ವೆಳಿಯಿಡುಕೆರೆತು ಯೋಗರೂಢಮಾನ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಮ್.

ಕುರಜ್ಜಿಚ್ಚೊನ್ನವರ್ಥಂ ತನ್ನೈಯೇ ಅಜ್ಞಾನ ಸಂಶಯ ವಿಪರ್ಯ

ಶಬ್ದಮಾಗವದಲ್ - ಸ್ಥೂಲಾರ್ಥಮೂಲಕವಾಗಿ ಶಬ್ದವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅರ್ಥಮಾಗವದಲ್ - ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥಮೂಲಕವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಆಗಲಿ, ನಮಸ್ಸಿಲೇ ತೋತ್ತಿನ - ನಮಶ್ಚಬ್ದದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬಂದ, ಶರಣಾಗತಿಯಾಗಿದ - ಆತ್ಮರಕ್ಷಾ ಭಗ್ನ ಸಮರ್ಪಣವಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಶ್ಚಾಲೆ - ಸಾಧೋಪಾಯದ ಮೂಲಕ, ಪ್ರಸಾದನೀಯನಾಯ್ - ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವ ಶೀಲವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಮೇಲಿಲ್ ಚತುರ್ಥಿಯಿಲ್ - ಹಂದೆ ಅಕಾರದ ಲುಪ್ತಚತುರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ, ವಿವಕ್ಷಿತಮಾನ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಕೈಜ್ಜಿರೈತ್ತುಕ್ಕು - ಕೈಜ್ಜಿಯಕ್ಕೈ, ಪ್ರತಿಸಂಬಂಧಿಯು ಮಾಯ್ - ಉದ್ದೇಶ್ಯನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವರಕ್ಷಕನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾಗಿಯೂ, ಹೀಗೆ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರತ್ತಿಲ್ ತೋತ್ತಿನ - ಹೀಗೆ ಅಕಾರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬಂದು ಪ್ರತಿಪನ್ನನಾನ ಎಂದು ಪಾಠಾಂತರವು, ಅದಕ್ಕೂ ಅದೇ ಅರ್ಥವು, ನಿರಪೇಕ್ಷ ಶರಣುನುಡೈಯ - ಸ್ವತಂತ್ರ ಶರಣುನಾಗಿರುವ ಪರಮವುರುಷನ, ಪಡಿಯೈ - ಪ್ರಕಾರವನ್ನು, ಯೋಗರೂಢಮಾನ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಮ್ - ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ರೂಢವಾಗಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವ ಅರ್ಥಗಳುಳ್ಳ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವು ವೆಳಿಯಿಡುಗಿರದು - ಹೊರಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಅಕಾರವಿಂದ ತೋರಿದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳುವದಲ್ಲದೆ, ಆತನು ಹೇಗೆ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಶರಣುನು ಎಂಬುದನ್ನು ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ರೂಢವಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವು ಪ್ರಣವದ ವಿನರಣವಾಗಿ ಪೆರತತ್ವ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ಬಹು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತದೆಯಾದುದರಿಂದ ಬಹುರ್ಥವುಳ್ಳ ದುದಾಗಿ ಆ ನಾನುನೇ ಬಹುಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯುಳ್ಳದದು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಈ ಅವತಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ.

ಅಕಾರಾರ್ಥವನ್ನೇ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತದೆಂಬುದು ಉಪದೇಶವು. ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳುವದೆಂದರೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಪೈಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕುರಜ್ಜಿಚ್ಚೊನ್ನವರ್ಥಂ - ಅಕಾರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಬ್ಧ ರೂಪವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅರ್ಥವನ್ನು, ಅದು, ಯಾವುದೆಂದರೆ ಅಕಾರವು ನಾರಾಯಣಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯನಾದ ವಿಸ್ತು

ಯಜ್ಞಾಳ್ ಕಳಿಯುನ್ಬದಿ ಮುಖಾಂತರತ್ತಾಲೇ ತೆಳಿವಿಕ್ಕೈ ವಿವರಣಮ್

ವನ್ನೂ, ಮುಕಾರವು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ನಾರಶಬ್ದದಿಂದ ಬೋಧಿತನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನೂ ಎಂಬುದು; ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥಿಯ ಅರ್ಥದಿಂದ ಪ್ರಣವದ ಉಕಾರಾರ್ಥದ ವಿವರಣೆಯು; ಹೀಗೆ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ತನ್ನೈಯೈ - ಆದನ್ನೇ, ಅಜ್ಞಾನ - ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿರೋಣವು, ಸಂತಯ, ವಿಪರೈಯಜ್ಞಾಳ್ - ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾಗಿರುವ ಭ್ರಮಜ್ಞಾನ, ಇವುಗಳು, ಕಳಿಯುಂ ಪಡಿ - ನಿವರ್ತಿಸುವಹಾಗೆ, ಮುಖಾಂತರತ್ತಾಲೆ - ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ಅಕಾರವು ರಕ್ಷೈರಕ್ಷಕ ಶೇಷಶೇಷಿ ಭಾವವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರೆ ಆ ಭಾವಗಳನ್ನೇ ಬೇರೇ ವಿಧವಾಗಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಆಶ್ರಿತವಾತ್ಸಲ್ಯದಯೆ ಮೊದಲಾದ ಕಲ್ಪಣ ಗುಣಾಕರನೆಂದೂ, ಸರ್ವಾಂತರಾಮಿಯೆಂದೂ, ಸರ್ವಾಧಾರನೆಂದೂ ಸರ್ವರಿಗೂ ಗತಿಯೆಂದೂ ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿ, ತೆಳಿವಿಕ್ಕೈ - ತಿಳಿಸೋಣವು, ವಿವರಣಮ್ - ವಿವರಣವು, ಉಪಸಾದನವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ರಕ್ಷಕನಾಗಿಯೂ ಶೇಷಿಯಾಗಿಯೂ ಅಕಾರದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವನು ಅನ್ಯ ದೇವತೆಗಳೂ ಆಗಬಹುದೋ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಉಂಟಾಗದಿರುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಈ ಪರ ತತ್ವವು ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವ ಸರ್ವ ಶರೀರತ್ವಾದ್ಯಾಕಾರವಿಶಿಷ್ಟನೆಂದು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳುವದರಿಂದ ವಿವರಣೆಯೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹೀಗೆ ವಿವರಣವಾದುದರಿಂದ ಪುನರುಕ್ತಿಯಾದ ಷಕ್ತೆಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಶ್ರುತಿಯು ಪ್ರಣವಾರ್ಥ ಬೋಧೆಯಲ್ಲಿ “ಯಪ್ಪೇದಾದಾ ಸ್ವರಃಪ್ರೋಕ್ತೋ ವೇದಾನ್ತೇಚ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ | ತಸ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಃಲೀನಸ್ಯ ಯಃ ಪರಃ ಸ ಮಹೇಶ್ವರಃ” ಎಂದು ಮಹೇಶ್ವರ ಶಬ್ದದಿಂದ ಶಬ್ದಾವಿಗಿ ಕಾರಣವಿದ್ದರೂ, ಶಿವನೋ ಎಂಬ ಅಂತಹ ಶಬ್ದಾಕಳಿಯುವ ಹಾಗೆ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವು ನಾರಾಯಣನೇ ಅಕಾರವಾಚ್ಯನೆಂದು ನಿಷ್ಕಂಶಯವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ನಾರಾಯಣನು ಯಾರೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ “ಹ್ರೀಶ್ಚತೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ಚ ಪತ್ನೀ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶ್ಯ ದೇವತೆ ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು. ಆಗಲಿ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವು ಅಕಾರದ ವಿವರಣೆಯಾದರೆ ಅಕಾರವಾದನಂತರವೇ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವಿರತಕ್ಕದ್ದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೋ? ಎಂದರೆ ಅಕಾರಕ್ಕೂ ಮುಕಾರಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವು, ರಕ್ಷಕ ರಕ್ಷ್ಯ, ನಿಯಮನ ನಿಯಮನು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ, ಶೇಷ ಶೇಷ ಇತ್ಯಾದಿ ಭಾವಗಳನ್ನು ನಮಶ್ಯಬ್ದವು ವಿಸರಿಸಿ, ಇಂತಹ ನಾರಾಯಣನಿಗೇನೇ ಕೈಂಕರ್ಯವೆಂಬ ವಿವರಣೆಯು ಉಚಿತವಾದುದೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಅದುದರಿಂದ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದ

ಇಸ್ರಂಜ್ಞಹ ವಿನರಣ ಭಾವಮ್ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಂ ಮುದಲಾಕೆ ಯಥಾ ಸಂಭವಮ್ ಕಣ್ಣು ಕೊಳ್ಳದು.

ಪುನರುಕ್ತಿಯಲ್ಲವು, ಅದರ ವಿವರಣೆಯು. ಮತ್ತು ಪ್ರಣವದ ಅಕಾರವಾಚ್ಯನು ಸಾರಾಯಣನೇ ವಿನಾ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳು ಯಾರೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಪುರುಷಸೂಕ್ತಾರ್ಥವು, ಈ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವು.

ಇಸ್ರಂಜ್ಞಹ ವಿನರಣ ಭಾವಮ್ - ಪ್ರಣವವು ಸಜ್ಜಿತವು, ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವು ಅದರ ವಿವರಣವು ಎಂಬುದನ್ನು, ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಂ ಮುದಲಾಗ- ಅಕಾರಾದಿ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ, ಯಥಾ ಸಂಭವಂ - ಅರ್ಥವಿವರಣಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ, ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳವುದು - ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಅಕಾರಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಾರ್ಥದಲ್ಲೂ, ಮಕಾರಾರ್ಥವನ್ನು ನಾರಶಬ್ದದ ಅರ್ಥದಲ್ಲೂ, ಲುಪ್ತಚತುರ್ಥ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯಲ್ಲೂ, ಉಕಾರಾರ್ಥವನ್ನು ನರ ಸಂಬಂಧಿನೋ ನಾರಾಃ ಎಂಬಂತಾಗುವ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ಹೀಗೆ ಯಥಾ ಸಂಭವಂ ತಿಳಿಯಬಹುದೆಂಬುದ್ವಿತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅಥವಾ, ಪ್ರಣವವು ಶೇಷನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಮಕಾರವಾಚ್ಯ ಜೀವನನ್ನೂ, ಶೇಷ ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅಕಾರವಾಚ್ಯ ರಕ್ಷಕನನ್ನೂ, ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ತೋರಿಸುವದರಿಂದಲೂ, ನಮಸ್ಸು ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಕಾರ್ಯತ್ವ ವ್ಯಾಪ್ಯತ್ವ ನಿತ್ಯತ್ವ ವ್ಯಾಪಕತ್ವಾದ್ಯಾಕಾರ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವದರಿಂದಲೂ, ಈ ಪ್ರಣವ ನಮಸ್ಸುಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ವಿವರಣರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಯಥಾ ಸಂಭವಮ್ ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳವುದು ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಪ್ರಣವವಾದ ಒಡನೆಯೇ ಸಾರಾಯಣಾಯ ಎಂದು ಅದರ ವಿವರಣ ಶಬ್ದವನ್ನು ಹೇಳದೆ ನಮಶ್ಯಬ್ದಾರ್ಥದ ವಿವರಣೆಯೂ ಸಾರಾಯಣ ಪದದಲ್ಲಿರುವದರಿಂದ ನಮಶ್ಯಬ್ದಾನಂತರ ಸಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದು ಮೂರನೆಯ ಪದವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಜ್ಜಿತ ವಿನರಣ ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ದ್ವಯಮಸ್ಮಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೂ, ಅದು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದ ವಿವರಣವಾಗಿಯೂ, ಚರಮ ಶ್ಲೋಕವು ಇನ್ನೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ವಿವರಣೆಯಾಗಿಯೂ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂಬ ಭಾವವು ಈ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಭಗವನ್ನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರಾಯಣಶಬ್ದಕ್ಕೇ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯು,

ಮುಂದೆ ಈ ಸಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೇನೆ ಭಗವನ್ನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಾಹಾ

ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಮಹಾತ್ಮಮಾಹ.

ಇನ್ನಾರಾಯಣಶಬ್ದಮ್ ಶೇಷಶೇಷಿತತ್ವಜ್ಞಿರುಣ್ಣೈಯುಮ್ ವೇಶ
ಯಾಗ ಕಾಟ್ಟಿಗಿರ ಉಪಕಾರಾತಿಶಯತ್ತಾಲೇ, ವಿಷ್ಣುಗಾಯತ್ರಿಯಿಲುಮ್
ತಿರುನಾರಾಯಣೇಯತ್ತಿಲೇ ನಾಮನಿರ್ದಚನಂ ಪಣ್ಣಿಗಿರ ವಿಡತ್ತಿಲುಮ್,
ಮತ್ತುಮುಳ್ಳ ವ್ಯಾಪಕನಾಮಜ್ಞಿಳುಕ್ಕುಮ್ ಮುನ್ನೇ ಪರಿಕ್ಕಪಟ್ಟಿದು.

ಶ್ಲೋಕಂ ಸಹೇತುಕವಾಗಿಯೂ ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿಯೂ ಮುಂದೆ ಉಪದೇಶಿ
ಸುತ್ತಾರೆ.—ಈ ನಾಮವು ಭಗವಂತನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಹಾಗೆ
ಇನ್ನು ಯಾವ ನಾಮವೂ ತಿಳಿಸುವದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಮಾಹಾ
ತ್ಮ್ಯಯು. ಪ್ರಥಮತಃ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಶೇಷ ಶೇಷ ತತ್ವಗಳಿರದರ
ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಈ ನಾಮವು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವದರ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯದಿಂದ, ವಿಷ್ಣು
ಗಾಯತ್ರಿಯಲ್ಲೂ ಭಾರತ ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗವಾದ ತಿರುನಾರಾಯ
ಣೇಯದಲ್ಲೂ, ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಕ ಮನ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೂ, ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಕ್ಕೇ ಮಾಹಾ
ತ್ಮ್ಯಯು ನಿರ್ವಹಿರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಮ್ -
ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವು, ಶೇಷಶೇಷಿತತ್ವಜ್ಞಿರುಣ್ಣೈಯುಮ್ - ಶೇಷ ಶೇಷ
ತತ್ವಗಳಾದ ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮರಿಬ್ಬರನ್ನು ಎಂದರೆ ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮರು
ಗಳಿಗಿರುವ ಶೇಷ ಶೇಷೀ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಎಂಬ ಭಾವವು, ವೇಶಿಯಾಗಕಾಟ್ಟಿಗಿರ-
ಚನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವ, ಉಪಕಾರಾತಿಶಯದಿಂದ, ವಿಷ್ಣುಗಾಯತ್ರಿ
ಯಲ್ಲೂ, ತಿರುನಾರಾಯಣೇಯತ್ತಿಲೇ-ಭಾರತ ಶಾಂತಿಪರ್ವದ ಕೊನೆಯಭಾಗಕ್ಕೆ
ತಿರುನಾರಾಯಣೇಯವೆಂಬ ಹೆಸರು ಅದರಲ್ಲಿ, ನಾಮ ನಿರ್ದಚನಂ ಪಣ್ಣಿಗಿರ
ವಿಡತ್ತಿಲುಮ್ - ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಭಗವನ್ನಾಮಗಳಿಗೆ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮೂಲಕ ಉಂಟಾ
ಗುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೂ, ಮತ್ತುಮುಳ್ಳ ವ್ಯಾಪಕ
ನಾಮಜ್ಞಿಳುಕ್ಕುಮ್ - ಇನ್ನೂ ಇತರ ವ್ಯಾಪಕ ಮಂತ್ರಗಳಾದ ವಿಷ್ಣು ವಾಸು
ದೇವ ಮನ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ, ವಿಷ್ಣು ವಾಸುದೇವ ನಾಮಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ಮುನ್ನೇ
ಪರಿಕ್ಕಪಟ್ಟಿದು - ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವೇ ಮೇಲಾದುದಾಗಿ,
ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ತಿರುನಾರಾಯಣೇಯದಲ್ಲಿ ಇತರ ನಾಮ
ಗಳ ನಿರ್ವಚನ ಮಾಡಿ ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಪ್ರಥಮದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದನಿರ್ದ
ಚನವಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಏತರಿಂದ ಎಂದರೆ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ
ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅರ್ಜುನನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಭಗವಾಽವರವನ್ನು “ಯಾನಿನಾಮಾ
ನಿತೇದೇವ ಕೀರ್ತಿತಾನಿ ಮಹರ್ಷಿಭಿಃ | ತೇಷಾಂ ನಿರುಕ್ತಂ ತ್ವತ್ತೋಹಂ

ಸರ್ದ ಪರವಿದ್ಯೋಪಾಸ್ಯ ವಿಶೇಷನಿರ್ಣಯಂ ಪಣ್ಣುಗಿರ ನಾರಾಯಣಾ
ನುನಾಕಂ ಪರತತ್ವಮಾಗ ತಚ್ಚುತರಾನ ಬ್ರಹ್ಮಶಿನಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾಮ್ ಸಾಮಾ

ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಕೇತವ" ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರರಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೇ
ನಿನ್ನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಭಗವನ್ನ ಮಗಳ ನಿರುಕ್ತವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟು
ತಿಳಿಸು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು; ಪ್ರಥಮದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನಿರುಕ್ತವನ್ನು
ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—“ನರಾಣಾಮಯನಂ ಖ್ಯಾತ ಮಹಮೇಶಃ ಸನಾತನಃ |
ಆಪೋ ನಾರಾ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಆಪೋವೈ ಸರಸೂನಮಃ | ಅಯನಂ
ಮಮ ತಾಃ ಪೂರ್ವಮತೋ ನಾರಾಯಣೋ ಸ್ವ್ಯಹಮ್” ಎಂಬದಾಗಿ. ಅನಂತರ
ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವು
ಎಲ್ಲಾ ನಾಮಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವು.
ಆದುದರಿಂದಲೇ “ಸಂಕೀರ್ತೃನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಮಾತ್ರಂ ವಿಮುಕ್ತ ದುಃಖಾ
ಸ್ಸಖಿನೋ ಭವಂತಿ” ಎಂಬುದು ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಅಜಾಮಿಳೋಪಾಖ್ಯಾ
ನವು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದ ಫಲಸದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ನಾರಾ
ಯಣ ಶಬ್ದಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತೇ ಇರುತ್ತದೆ.
ಹಾಗೆಯೇ, ವ್ಯಾಪಕ ಮನ್ತ್ರಗಳಾದ ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷ ಮನ್ತ್ರ, ವಿಷ್ಣುಷಡಕ್ಷರ
ಮನ್ತ್ರ, ಮತ್ತು ವಾಸುದೇವ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರವೇ
ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪ್ರಥಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದೂ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹೀಗೆ
ಪ್ರಥಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಶೇಷ
ಶೇಷ ಎರಡು ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವು ಚನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವ
ಉಪಕಾರಾತಿಶಯತ್ತಾಲೇ ಎಂದು ಹೇಳುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ನಾರಾ
ಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ಉಪಕಾರಾತಿಶಯವು ತಮಗೂ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೂ ವೇದ್ಯವೇ
ವಿನಾ, ಇತರ ನಿರ್ಗುಣವಾದಿಗಳೂ ಜೀವೇಶೈಕ್ಯಹೇಳುವ ಅದ್ವೈತವಾದಿಗಳೂ ಈ
ಉಪಕಾರಾತಿಶಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲಾರರೆಂಬ ಭಾವವೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ.

ಮುಂದೆ ಪುರುಷ ಸೂಕ್ತದ ನಾರಾಯಣಾನುವಾಕದಲ್ಲೂ ಇದರ ಮಾಹಾ
ತ್ಮ್ಯಯು ವ್ಯಕ್ತವೆಂದುಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಸರ್ದಪರವಿದ್ಯೋಪಾಸ್ಯನಿರ್ಣಯಂ
ಪಣ್ಣುಗಿರ - ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲೂ ಉಪಾಸ್ಯನು ಯಾರು ಎಂಬುದನ್ನು
ನಿರ್ಣಯಮಾಡುವ, ನಾರಾಯಣಾನುವಾಕಂ - ತೈತ್ತರೀಯದಲ್ಲಿ “ಸಹಸ್ರ
ಶೀರ್ಷಂ ದೇವಂ ವಿಶ್ವಾಕ್ಷಂ ವಿಶ್ವಶಂಭುವಂ” ಎಂದಾರಂಬಿಸಿ, “ಸಬ್ರಹ್ಮಾ
ಸ ಶಿವ ಸ್ತೇನ್ದ್ರ ಸ್ನೋಕ್ಷರಃ ಪರಮಸ್ವರಾಟ್” ಎಂದು ಮುಗಿಸಿಹೇಳುವ ಅನು

ಸಾಧಿಕರಣ್ಯನಿರ್ದೇಶತಾಲೇ ಯಜ್ಞಶೋನ್ಮ ವಿಶ್ವಮೋಲೇ ವಿಭೂತಿಯಾಸಾರ್ಥಗಣಿಸ್ತಮ್, ಇವರಾಗಳುಮ್ ಸಾರಶಬ್ದಾರ್ಥ ಮನುಮ್ ತೇವಿಕೈಕ್ಯಾಹ ಇನ್ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದತ್ವೈ ಪ್ಪಲಕಾಲುಮ್ ಆದರಂ ತೋತ್ತ ಅವರಿತ್ತದು.

ವಾಕವು, ಪರತತ್ವವಾಗೆ ಶಬ್ದಿತರಾನ ಬ್ರಹ್ಮತವಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ - ಅದೇ ಅನು ವಾಕದಲ್ಲೇ ಸಬ್ರಹ್ಮ ಸತಿಸ್ತೇಂದ್ರ ಸೋಕ್ಷರಃ ಪರಮ ಸ್ವರಾಟ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ, ಪರತತ್ವವೆಂದು ಶಬ್ದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮ ತವ, ಅದಿಹಬ್ದದಿಂದ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ, ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯ ನಿರ್ದೇಶತಾಲೇ-ಮೇಲೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ, ಅಜ್ಞ ಶೋನ್ಮ ವಿಶ್ವಮೋಲೇ - ಆ ಅನು ವಾಕದಲ್ಲೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ವಿಶ್ವಂ ನಾರಾಯಣಂ ದೇವಂ - ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವವೂ ನಾರಾಯಣನೇ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಹಾಗೆ, ವಿಭೂತಿ ಯಾನಾರ್ಥಗಣಿಸ್ತಮ್ - ಆತನ ನಿಯಾಮ್ಯ ವರ್ಗವಾದ ಈ ಲೀಲಾ ವಿಭೂತಿಗೆ ಸೇರಿದವರೆಂದೂ, ಇವರ್ ಗಳುಮ್ - ಈ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ, ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೂ, ಸಾರಶಬ್ದಾರ್ಥ ಮನು - ಸಾರ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥದಲ್ಲೇ ಸೇರಿದವರೆಂದೂ, ತೇವಿಕೈಕ್ಯಾಹ - ತಿಳಿ ಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಇನ್ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಮ್ - ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವು, ಪಲ ಕಾಲುಮ್ - ಅನೇಕಾವತ್ತಿ, ಆದರಂತೋತ್ತ - ಆದರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದ ಕ್ಕಾಗಿ, ಅವರ್ತಿತ್ತದು-ಅನೇಕ ಸಲ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. “ವಿಶ್ವಂ ನಾರಾಯಣಂ ಹರಿ” ಎಂದೂ, “ನಾರಾಯಣ ಮಹಾಜ್ಞೇಯಂ” ಎಂದೂ, “ನಾರಾಯಣಃ ಪರೋಜ್ಯೋತಿಃ” ಎಂದೂ, “ಆತ್ಮಾ ನಾರಾಯಣಃ ಪರಃ” ಎಂದೂ, “ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ತತ್ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯ ನಾರಾಯಣಸ್ಥಿತಃ” ಎಂದೂ, ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವು ಪರಮಾದರದಿಂದ ಪುನಃಪುನಃ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿ ರುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ನಾರಾಯಣಾನುವಾಕದ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನು ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಉಪಾಸ್ಯನು ಯಾರು ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ, ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ರುವ ಅಕ್ಷರ, ತಿವ, ಶಂಭು, ಪರಬ್ರಹ್ಮ, ಪರಂಜ್ಯೋತಿ, ಪರತತ್ವ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲಾ ತ್ರಿಯಃಪತಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನೇ, ಅತನೇ ಉಪಾಸ್ಯ ನೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ ತಿವಃ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ತಿವನೂ ಉಪಾಸ್ಯ ರಾಗಬಹುದೆಂಬ, ಶಬ್ದಾ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯ ದಿಂದ, ಐಕ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಲಿಲ್ಲವು. ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಬಂಧನವೇನೆಂದರೆ, ಶರೀರಾತ್ಮಭಾವದಿಂದ ಅವ್ಯಥಕ್ಕಿದ್ದ ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯಭಾವದಿಂದ ಶರೀರ

ಅಥ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದ ಪ್ರಭಾವೇ ಪ್ರಮಾಣಾನ್ಯಾಹ.

ಇತ್ಯಬ್ಧಿತ್ರ್ಯ ಪ್ರಭಾವಮ್, (೧) ಸಂಜ್ಞೇತ್ಯ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದ ಮಾತ್ರಂ" (೨) "ನಾರಾಯಣೇತಿ ಯಸ್ಯಾಸ್ಯೇ" (೩) "ನಾರಾಯಣೇತಿ

ವನ್ನೇ ಶರೀರಿ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಸ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ ಶಿವಃ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಯಾವಾಗ ಶರೀರವಾಯಿತೋ ಆಗ ನಿಯಾಮ್ಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನಾದುದರಿಂದ, ಇವರುಗಳು "ವಿಶ್ವಂ ಪೋಲೆ ವಿಭೂತಿಯಾನಾರಾ" ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಅನುನಾಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ? ಎಂದರೆ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವೂ, ವಿಶ್ವಂ ನಾರಾಯಣಂ ದೇವಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವೂ, ಶರೀರಾತ್ಮ ಭಾವವೇ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ನಿಬಂಧನವೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕರವರು ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವ ಅರ್ಥವು "ಲಿಂಗಭೂಯಸ್ತ್ವಾತ್ಪ್ರದ್ವಿಬಲೀಯಸ್ತದಕಿ" (ಶಾ ಸೂ. ೩. ೩. ೪೩) ಎಂಬ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅರ್ಥವು ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಕೆಲೆಲ್ಲಾ ಉಪಾಸ್ಯನು ಯಾರು ಎಂಬ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಈ ತೈತ್ತರೀಯಾನುವಾಕವು ಪ್ರಮಾಣವು. ಶ್ರೀಮಾಢ ನಾರಾಯಣನೇ ಉಪಾಸ್ಯನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣದ ಭೂಯಸ್ತ್ವವಿರುವುದರಿಂದ, ಅದೇ ಪ್ರಕರಣಾದಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಬಲಿಷ್ಠವಾದುದರಿಂದ, ಆತನೇ ಉಪಾಸ್ಯನು ಎಂಬುದು ಸೂತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಅನಂತರ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದ ಪ್ರಭಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ
ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ ಪ್ರಭಾವವು, ಈ ಮುಂದೆ ಉದಾಹರಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಇತ್ಯಬ್ಧಿತ್ರ್ಯ - ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ ಪ್ರಭಾವವು, ಮುಂದೆ ಇರುವ ಪ್ರಸ್ತಾಪಮ್ ಎಂಬುದರಿಂದಾಗಿ ಅನ್ವಯವು. (೧) ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದ ಮಾತ್ರಂ-ನಾರಾಯಣಶಬ್ದ ಮಾತ್ರವನ್ನೇ ಸಂಕೀರ್ತೃ - ಹೊಗಳಿ, ವಿಮುಕ್ತದುಃಖಾ ಸ್ಪೃಶಿನೋಭವಂತಿ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ದುಃಖವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಸುಖಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. (೨) "ನಾರಾಯಣೇತಿ - ನಾರಾಯಣ ಎಂಬದಾಗಿ, ಯಸ್ಯ-ಯಾವನ, ಆಸ್ಯೇ - ಬಾಹಿಯಲ್ಲಿ, ಮುಂದಕ್ಕೆ "ವರತೇನಾಮಮಜ್ಞಿಗಳಮ್" । ನಾರಾಯಣ ಸ್ತ ಮನ್ವೇತಿ ವತ್ಸಂ ಗೌರಿವ ವತ್ಸಲಾ" ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ

(೧) ವ್ಯಾಸ ಸಂಜಯ ಸಂವಾದವು. (೩) ಸುದರ್ಶನಕಲ್ಪಂ

ಶಬ್ದೋಸ್ತಿ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲವೂ, ಅಳವಾರ್ಗಳಿಲ್ಲವೂ (೪) “ಕುಲಂ ತರುಮ್ ಶೆಲ್ವನ್ ತನ್ನಿಡುಮ್” (೫) “ನಾರಣಮ್ ಮನ್ನೆ ನರಕಂ

ಮಂಗಳಕರವಾದ ನಾಮವು ಯಾರ ಬಾಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅಂತವನನ್ನು ನಾರಂ ಯಣನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುವನು ; ಹೇಗೆಂದರೆ, ಕರುವಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಪ್ರೇಮವಿಟ್ಟಿರುವ ಆಕಳು ಹೇಗೆ ಕರುವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಹೋಗುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ; (೩) “ನಾರಾಯಣೇತಿ ಶಬ್ದೋಸ್ತಿ” - ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಉಂಟು, ನಾಗಸ್ತಿವಶವರ್ತಿನೀ - ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿ ವಾಕ್ಯ ಉಂಟು, ಸುಲಭವಾಗಿ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದೋಚಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ; ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಜನರು ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು ಅತ್ಯರಗವು ಎಂಬ ಭಾವವು, “ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲವೂ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಲ್ಲ, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿಪದದಿಂದ, “ಆಕೃತ್ಯ ಪುತ್ರ ಮಘರ್ವಾ ಯದಜಾಮಿಳೋಪಿ ನಾರಾಯಣೇತಿ ಪ್ರಿಯಮಾಣ ಮುಪೈತಿ ಮುಕ್ತಿಂ”, “ಹೈಚಾಹಂ ಕಿತವಃ ಪಾಪೋ ಬ್ರಹ್ಮಘೋ ನಿರಪತ್ರಃ ಕ್ವ ಚ ನಾರಾಯಣೇತ್ಯೇತದ್ಭಗವನ್ನಾಮ ಮಜ್ಜಿಳಮ್” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಸಜ್ಜುಹೀತವು ; ಮತ್ತು ಅಳವಾರುಗಳಿಲ್ಲವೂ - ಆಳ್ವಾರಗಳ, (೪) “ಕುಲಂ ತರುಮ್ ಶೆಲ್ವನ್ ತನ್ನಿಡುಮ್”. ಉತ್ಕೃಷ್ಟಗೋಷ್ಠಿಯೊಂದಿಗೆ ಇರಲು ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ವೈಷ್ಣವ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು”, (ಈ ಪಾಶುರಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಪ್ರಭಾವ ವ್ಯವಸ್ಥಾಧಿಕಾರದ ೨೫೧೨-೧೭ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪರಾಂಖರಿಸಿ) ಯಾವುದು ಎಂದರೆ ಶೊಲ್ಲ್ಯೆ ನಾನ್ ಕಂಡುಕೊಂಡೇ ನಾರಾಯಣವೆನ್ನುಂ ನಾಮಮ್ ಎಂದು ಪಾಶುರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಪೂರಾಪಾಶುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ—

“ಕುಲನ್ತರುಮ್ ಚೆಲ್ವಂ ತನ್ನಿಡುಮ್ ಅಡಿಯಾರ್ ಪಡು ತುಯರಾಯಿನ ವೆಲ್ಲಾಮ್ ನಿಲನ್ ತರುಮ್ ಚೆಯ್ಯಂ ನೀಳ್ವಿಶುಮ್ ಪರುಳುಮ್ ಅರುಳೋಡು ಪೆರುನಿಲಮಳಿಕ್ಕುಮ್ | ವಲನ್ ತರುಮ್ ಮುತ್ತುಮ್ ತನ್ನಿಡುಮ್ ಪೆರುತಾಯಿನುಮಾಯಿನ ಚೆಯ್ಯಮ್, ನಲನ್ ತರುಮ್ ಚೊಲ್ಲೈ ನಾನ್ ಕಣ್ಣು ಕೊಣ್ಣೇನ್ ನಾರಾಯಣಾ ವೆನ್ನುಮ್ ನಾಮಮ್” || (೧.೧.೯)

ಅರ್ಥವು—ನಾರಾಯಣ ವೆನ್ನುಮ್ ನಾಮಮ್ - ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಮವು, ಕುಲನ್ ತರುಮ್ - ಹೀನಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನಾದರೂ

ಸತ್ಕುಲಪ್ರಸೂತನ ಹಾಗೆ ಶ್ಲಾಘನೀಯನಾಗುವನು; ಆತನಿಗೆ ಹೆಣ್ಣುಕೊಟ್ಟು, ಆತನ ಕನ್ಯಾಪರಿಗ್ರಹ ಮಾಡಿ, ಆತನೊಂದಿಗೆ ಸಹ ಪಶ್ಚಾತ್ತೋದಿಸಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯನೆಂಬರ್ಥವಲ್ಲವು. ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ ಶ್ರೀ ವಿದುರರು ದೇಹ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದಾಗ ಶ್ರೀ ಯುಧಿಷ್ಠಿರರು ಅವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಮೇಧ ಸಂಸ್ಕಾರಮಾಡಲು ತಾದ್ರರಾದುದರಿಂದ ಹಿಂತೆಗೆದರೂ, ಅಶರೀರ ವಾಕ್ಯನ ಮೂಲಕ ಅರ್ಹತೆಯುಳ್ಳವರೆಂದು ಅರಿತು ನಡೆಸಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಋಷಿಗಳು ಧರ್ಮವ್ಯಾಧನು ಜನ್ಮತಃ ಮಾಂಸವಿಕ್ರಯವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾದರೂ, ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆತ ನಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದರು; ರಾಜಾಣಿ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ವಿಧೇಷಣನು ದೋಷಯುಕ್ತ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ, ಶ್ರೀರಾಮ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಾಗಿ, ಸುಗ್ರೀವಾಂಜನೇಯಾದಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಲು ಅರ್ಹನಾದನು. ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ರಾಕ್ಷಸವುತ್ರನಾದರೂ, ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನೇ ಅನವರತ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದವನಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಬಹು ಶ್ಲಾಘನೀಯನಾದನು.

ಚೆಲ್ವಂ ಶಂದಿಡುಮ್ - ಮಹತ್ತಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ, ಅಜಾಮಿಳನಿಗೆ ಉಂಟಾದ ಹಾಗೆ; ಅಂತರಿಕ್ಷಗತೇಶ್ವರನಾರ್ ಎಂಬ ವಿಧೇಷಣನೂ, “ಸ ತು ನಾಗವರಶ್ರೀಮಾರ್” ಎಂದು ಗರ್ವೇಂದ್ರನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿವರ್ಧನಃ” ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ, ಸಹ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಧ್ರುವನು ಧ್ರುವಮಂಡಲಾಧಿಪತ್ಯದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಅರ್ಜುನನು ವಿಶ್ವರೂಪ ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠರೂಪಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಕುಚೇಲನು ಐಹಿಕ್ಯಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಅನಂತರ ವೈಕುಂಠ ಪಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದನು.

ಅಡಿಯಾರ್ಪಡು - ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಶೇಷಭೂತರಾದ ಪ್ರಪನ್ನರು ಅನುಭವಿಸುವ, ತುಯರಾಯಿನ ಎಲ್ಲಾಮ್ - ದುಃಖಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಆಪರಾಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಭಾವವು, ನಿಲನ್ ತರುಮ್ ಶೆಯ್ಯುಮ್ - ನೆಲಸನು ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ; ಕ್ಷತ್ರಬಂಧುವಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಹಾಗೆ; ಅಥವಾ ಈ ಭೂಮಿಯು ಇರಲು ಸರಿಯಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದು. “ಯತ್ರಾಕ್ಷರಸಂಸಿದ್ಧೋ ಮಹಾಭಾಗೋ ಮಹೀಯತೇ | ನ ತತ್ರ ಸಂಚರಿಸ್ಯನ್ತಿ ವ್ಯಾಧಿದುರ್ಭಿಕ್ಷ ತಸ್ಯ ರಾಃ॥ ಎಂಬುದು ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಅಥವಾ ನಿಲಂತರುಮ್ ಶೆಯ್ಯುಮ್ - ಎಂದರೆ ಈ ಪ್ರಪನ್ನನು ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವವರಿಗೇನೇ ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ನೀಳ್ ವಿಶುಮ್ಪು - ಪರಮ ಪದ್ವನ್ನು, ಅರುಳುಮ್ - ಕೃಪೆಗೈಯುತ್ತದೆ. “ಸ್ತ್ರಿಯೋ ವೈಶ್ಯಾಸ್ತಥಾ ಶೂದ್ರಾಸ್ತೇಪಿ ಯಾನ್ತಿ ಪರಾಂಗತಿಮ್” ಎಂದೂ “ಬಗಾಮೃಗಾಃ ಪಾಪಜೀನಾಃ ಸನ್ತಿ

ಹೃಚ್ಛಾತಕಾಂಗಶಾಃ" ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಹೀನಜನ್ಮದವರೂ ಅಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಆ ನಾರಾಯಣ ನಾಮವು ಕೊಡುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು.

ಅರುಳೋಡು - ಹೀಗೆ ಕೃಪೆಮಾಡುವದೊಂದಿಗೆ, ಪೆರುನಿಲಮ್ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ನಿತ್ಯಕೃಂಕರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸುಕೃತಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು, ಅಳಿಕ್ಕುಮ್ - ಹೊಂದಿಸುತ್ತದೆ. ವಲಂಶರುಮ್ - "ಯೆ ಅತ್ಮದಾಬಲದಾ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಕೃಪೆ ಮಾಡುವಾಗ ಈ ಅಶ್ರಿತನ ಯೋಗ್ಯಸಂಬಂಧಿಗಳಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವದೆಂಬ ಧೃವ್ಯಾರ್ಥವೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಮುಕ್ತಮ್ ತನ್ನಿಡಮ್ - ತಾನು ಪಾರ್ಥಿ ಸದೇ ಇವರೂ ಈತನಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಕೃಪೆಯಿಂದ ಇತರ ಏಕರಾದಿ ಸುಖಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. "ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಸನ್ನೇ ಕಿ ಮಿಹಾಸ್ತುಲಭ್ಯಂ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಈ ನಾರಾಯಣ ನಾಮಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅಶ್ರಯಿಸಿದವನಿಗೆ ಇತರಸುಖಗಳನ್ನೂ, ಮಾಲಾಕಾರ, ಕುಬ್ಜೆ, ಕುಚೇಲಾದಿಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿಹಾಗೆ ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಪೆತ್ತತಾಯಿನುಮ್ - ತನಗೆ ತರೀರವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಕೃಪೆಗೈದ ತಾಯಿಗಿಂತಲೂ, ಆಯಿನಶೆಯ್ಯುಮ್ - ಹಿತವಾಗಿರುವ ಸ್ವಗೌರವ್ಯಾಸ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವಂತಾದ್ದು. ತಾಯಿಯಾದಲೋ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಕಾರಣವು ನಾರಾಯಣ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣ ಸಹಕೃತ ಪ್ರಸದನುಸಂಪಾದನದಿಂದ ಪ್ರೀತನಾದವನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವಾಗಿ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವನೆಂಬ ಭಾವವು. ಆನುವರಿಂದ ಜನ್ಮಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಣಭೂತರಾದ ಸಹಪ್ರ ಮಾತಾಪಿತರುಗಳಿಗಿಂತ ವತ್ಸಲತರನು ತೀವ್ರ ನಾರಾಯಣನು ಎಂಬ ಭಾವವು. ನಲಂತರುಮ್ - ಭಗವತ್ಪ್ರೀತನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ, ಅಥವಾ ಪರಮ ಶೇಷಿಗೆ ನಿತ್ಯಕೃಪ್ಪುರೈಮಾಡುವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವ, ಕೊಟ್ಟಿ - ತಿರುನಾಮವನ್ನು ಅಥವಾ ತಿರುನಾಮವಿರುವ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮುನ್ತ್ರವನ್ನು, ನ-ನ್ - ಪರಮ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ನಾನು, ಕೇಡುಕೊಂಡೇನ್ - ಅದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆನು. ತಾವು ಅ ಕಾರಣದಿಂದ ಪರಮಭಾಗ್ಯತಾಲಿಯು ಎಂಬ ಭಾವವು. "ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಮುನ್ತ್ರಸ್ವರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕಃ" ಎಂಬುದು ಅನುಸಂಧೆಯವು.

(೫) ನಾರಣನಮ್ ಇತ್ಯಾದಿ. ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಮಗನಿಗೆ ಹೆಸರಿಟ್ಟ ತಾಯಿಯು ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು. ಪೂರಾಪಾಶುರಗಳು ಯಾವುದೆಂದರೆ :—

ಕಾಶುಂ ಕರೈಯುಡೈ ಕೊರೈಕ್ಕು ಮಜ್ಜೋರ್ ಕತ್ತೈಕ್ಕುಮ್ |

ಅಶೈಯಿನಾಲ್ ಅಜ್ಜನತ್ತಿ ಪೇರಿಡು ಮಾತರ್‌ಗಾಳ್ |

ಕೇತವ್ ಪೇರಿಟ್ಟು ನೀಜ್ಗಳ ತೇನಿತ್ತಿರುಮಿನೋ !

ನಾಯಗ್ ನಾರಣ್ ತಮ್ಮನ್ನೈನರಕಂ ಪುಗಾಳ್ ||

ಅರ್ಥವು—ಅಜ್ಞ - ಅವರಲ್ಲಿ, ಸಾಧಾರಣ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ, ಕಾಶಂ - ದುಡ್ಡಿಗೂ, ಹಣಕ್ಕೂ, ಕರ್ಮಯುಡ್ಡಕ್ಕೂರೈಕ್ಕುಮ್ - ಜರತಾರಿ ಅಂಚುಗಳುಳ್ಳ ಪತ್ರಗಳಿಗೂ, ಹಿರ್ಕಳ್ಳುಕ್ಕುಮ್ ಒಂದು ಭತ್ತದ ಕಂತೆಗಾಗಿ, ಅಶೈಯಿನಾಲ್ - ಕೊಡುವರೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ, ಅವತ್ತಂ ಪೇರ್-ಅಲ್ಪರಾದವರ ಹೆಸರನ್ನು ಇಡುಮ್ - ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಟ್ಟು ಕರೆಯುವ, ಅತರ್ಗಳ್ - ಪತುವಿನ ಹಾಗಿರುವ ಜ್ಞಾನತೂನ್ಯರುಗಳೇ ! ಕೇತವನ್ ಪೇರು - ಚತುರ್ಮುಖನಿಗೂ ರುದ್ರನಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿ ಯಾದವನ ಹೆಸರನ್ನು, ನಾರಾಯಣ, ಕೃಷ್ಣ, ರಾಮ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ಸಹ, ಇಡುಮ್ - ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಟ್ಟು, ನೀಜ್ಗಳ್ - ನೀವು, ತೇನಿತ್ತು - ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಇರುಮಿಗ್ - ಇರುವರಾಗಿ; ಸಾಯಕನ್ - ಉಭಯ ವಿಭೂತಿಗಳಾದ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ, ನಾರಾಯಣತಮ್ - ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ನಾಮವನ್ನು ಧರಿಸಿದನಂತವನ, ಅನ್ನೈ - ತಾಯಿಯು, ತಂದೆಯೂ ಕೂಡ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನು, ನರಕಮ್ - ಮಹಾಪರಾಧಿಯಾಗಿ ನರಕವನ್ನು ಸೇರಲು ಯೋಗ್ಯಳಾಗಿದ್ದರೂ ನರಕವನ್ನು, ಪುಕಾಳ್ - ಪ್ರವೇಶಿಸುವದಿಲ್ಲವು. ಮಗ ನಿಗೆ ನಾರಾಯಣ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟ ಮಹತ್ತಿನಿಂದ, ಸಾಯುವಾಗಲೂ ತನ್ನ ಮಗ ನನ್ನು ಕರೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಜಾಮಿಳನ ಹಾಗೆ ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಕೂಗಿದರೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಭಟರು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಬಂದು, ಅವರ ದರ್ಶನದಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ದೊರೆಯುವದರ ಮೂಲಕ, ನರಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣವು ತಪ್ಪುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಧನಿಕನ ಹೆಸರನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗಿಟ್ಟರೆ, ಸಾಲ್ಕು ಕಾಸು ಸಿಕ್ಕಬಹುದು. ಒಳ್ಳೇ ಘನವಸ್ತ್ರ ಭತ್ತದ ಕಂತೆಗಳು ಸಿಕ್ಕಬಹುದು. ಇವೆಲ್ಲಾ ಅಲ್ಪವಾಗಿ ಅಶಾಸ್ತ್ರತವಾದವು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಾರಾಯಣ ಮೊದಲಾದ ಭಗವತ್ಸಾಮಗಳನ್ನಿಟ್ಟರೆ, ಇದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಿಂದ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಂಟೆಂದು ನಾರಾಯಣ ತಬ್ಬದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯು ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇವರಿಗೆ ಸಾಲ್ಕು ಕಾಸನ್ನು ಕೊಡುವವನು, ಅಲ್ಪಮನುಷ್ಯನೆಂದೂ ಕೂಡ ಹೇಳಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಅಜ್ಞ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.

ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾನ ಪಾತುರಜ್ಞಿಗಳುಮ್-ಇವೇಮೊದಲಾದ ಪಾತುರಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮ್ - ಪ್ರಸಿದ್ಧವು. ಇದಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಪದವು ಇಕ್ಯಬ್ಬತ್ತಿನ್ ಪ್ರಭಾವಮ್ ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇವರುಗಳ ಪಾತುರಗಳಿಂದಲೂ ನಾರಾಯಣ ತಬ್ಬದ ಮಹಿಮೆಯು ವ್ಯಕ್ತವು. ಅದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿತು ಬಹುವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶ

ಪುಕ.೪” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾನೆ ಸಾಶ್ವರಜ್ಞಿಲಮಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮ್. ನಾರದೀಯ ಕಲ್ಪತೃಿಲಮ್, “ರೋಗಾಪದ್ಧಯದುಃಖೇಭ್ಯೋ ಮುಚ್ಯಂತೇ ನಾತ್ರ ಸಂತಯಃ|ಅಪಿನಾರಾಯಣೇತ್ಯೇತಚ್ಚಬ್ಧ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಲಾಪಿನಃ”ಎನ್ನುಮ್ ಕೊಲ್ಲಪಟ್ಟಿದು. ಇದು ತನ್ನೈಯ್ಯ ಸ್ವರವ್ಯಂಜನ ಭೇದತ್ತಾಲೇ ಎಟ್ಟಿ ತಿರುವಕ್ಷರಮಾಗ ಭಾವಿಕ್ಕ ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತೋಡೊಕ್ಕುಮೆನ್ನು ಪುರಾಣಾನ್ತರೋಕ್ತಮ್.

ಪಡಿಸಿದವರು ಅಲ್ಪಾರುಗಳೆಂಬ ಭಾವವು. ಎನ್ನೋ ಈ ಅಲ್ಪಾರುಗಳು ಪಕ್ಷಪಾತ ದಿಂದ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಏಕೆ ಹೇಳಿರಕೂಡದು? ಎಂದರೆ ಮುಂದೆ ಇನ್ನೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—

ಮುಂದೆ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುವವರಾಗಿ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ “ವಿಮುಕ್ತದುಃಖಾ ಸ್ಪೃಖಿನೋ ಭವಂತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಸರ್ವವಿಧ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—“ನಾರಾಯಣೇತಿ - ನಾರಾಯಣ ಎಂದು, ಏತತ್ ಶಬ್ದಮಾತ್ರಂ - ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಾರಸ್ಯಾರ್ಥಗಳ ಗ್ರಹಣವಿಲ್ಲದೆ ಬರೀಶಬ್ದವನ್ನು ಮಾತ್ರ, ಪ್ರಲಾಪಿನಃ ಅಪಿ - ಕೂಗಿ ಹೇಳುವವರಾದರೂ ಕೂಡ, ರೋಗಾಪದ್ಧಯದುಃಖೇಭ್ಯಃ-ರೋಗ, ವಿಪತ್ತು, ಭಯ, ಇವುಗಳೆಂದಂಟಾಗುವ ಎಲ್ಲಾ ದುಃಖಗಳೆಂದಲೂ, ಮುಚ್ಯಂತೇ ಎನ್ನು - ಬಿಡಲ್ಪಡುವರು ಎಂದು, ನಾರದೀಯಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಕೊಲ್ಲಪಟ್ಟಿದು - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಭಗವಾಃ ನಾರದರು ಮೂಲ ಮಂತ್ರ ಪ್ರವರ್ತಕರು. ಅವರೇ ಪ್ರಣವ ನಮಸ್ಸುಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಿಂತ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿರುವದರಿಂದ, ಹೀಗೆ ನಾರದೀಯಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡಿರುವದು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯು ವಾಸ್ತವವಾದುದೇ ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಮುಂದೆ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲೇ ನಾಲ್ಕು ಸ್ವರ ನಾಲ್ಕು ವ್ಯಂಜನಗಳಿರುವದರಿಂದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರವೇ ಆಗಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯುಳ್ಳದು ಈ ಪದವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇದುತನ್ನೈಯೇ - ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವೇ, ಸ್ವರ ವ್ಯಂಜನ ಭೇದತ್ತಾಲೇ ನಾ ಎಂಬಲ್ಲಿ ನ್ + ಆ ಎಂದು, ಹೀಗೆ ಈ ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವ್ಯಂಜನ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಸ್ವರಗಳಿರುವದರಿಂದ, ಎಟ್ಟಿ ತಿರುವಕ್ಷರಮಾಗ ಭಾವಿಕ್ಕ - ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದರೆ, ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತೋಡೊಕ್ಕುಮೆನ್ನು - ಆಗ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಸಮವೆಂದು, ಪುರಾಣಾನ್ತರೋ

ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದ ಸ್ಯ ಸಮಾಸದ್ವಯ ನಿರೂಪಣಮ್

ಈಶ್ವರನೋಡು ಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಜ್ಞಳಲ್ಲದೆ ನಾರಜ್ಞಳಕ್ಕು "ನಾರಾಃ
ಅಯನಂ ಯಸ್ಯ" ಎನ್ನುಮ್, "ನಾರಾಣಾಂ ಅಯನಂ" ಎನ್ನುಮ್,
ನಿಷ್ಕರ್ಷ ವಿವಕ್ಷೆಯಾಲೇ ವೈಯಧಿಕರಣ್ಯಮುಂಡಾಯಿತ್ತು.

ಕ್ತಮ್ - ಬೇರ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶ್ಲಾಘಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಯಾವುದೆಂದು
ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು. ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೃಗಳು ಯಾರೂ ತಿಳಿಸಲೂ ಇಲ್ಲವು.

ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ಸಮಾಸನಿರೂಪಣೆಯು.

ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳು ವಿವಕ್ಷಿತಗಳೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆ ಅರ್ಥಗಳು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಬಹು
ಪ್ರೀತಿ ತಪ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ - ಈಶ್ವರ
ನೋಡು - ಸರ್ವೇಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ, ಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಜ್ಞಳಲ್ಲದೆ-ಅಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಗಳಾದ,
ಎಲ್ಲವೂ ಅಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಗಳೇ ಎನಾ ಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಗಳಾದವು ಯಾವುವೂ ಇಲ್ಲವು.
ಇದು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತದೆ. ನಾರಜ್ಞಳಕ್ಕು-ನಿತ್ಯಗಳಾದವು
ಗಳಿಗೆ, ನಾರಾಃ ಅಯನಂ ಯಸ್ಯಸಃ ನಾರಾಯಣಃ-ನಿತ್ಯವಾದವುಗಳು ಯಾವ
ನಿಗೆ ಆಶ್ರಯವೋ ಅವನು ನಾರಾಯಣನು ; ಇದು ಬಹುಪ್ರೀತಿ ಸಮಾಸಾರ್ಥವು
ಎಂದೂ, "ನಾರಾಣಾಂ ಅಯನಂ"-ನಿತ್ಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ಯನೂ, ಪ್ರಾಪ
ಕನೂ, ಆಧಾರನು, ನಾರಾಯಣಃ"(ಷಷ್ಠೀತತ್ಪುರುಷಾರ್ಥವು) ಎಂದೂ, ನಿಷ್ಕರ್ಷ
ವಿವಕ್ಷೆಯಾಲೇ-ನಾರಶಬ್ದವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಏನನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು
ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಿಂದ ಹೇಳುವದು ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ವೈಯಧಿಕರಣ್ಯಮ್-
ನಾರಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಅಯನ ಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಹೇಳೋಣವು,
ಉಂಡಾಯಿತ್ತು-ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ನಾರ ಶಬ್ದಾರ್ಥವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸ
ತಕ್ಕದ್ದು. ಹೇಗೆಂದರೆ ರಾಃ ಎಂದರೆ ರೀಣಿಕ್ಷಯೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ನಾರ
ವುಳ್ಳವು ಎಂಬರ್ಥವು; ಹಾಗೆ ನಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುವುಗಳು ನರಾಃ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡು
ತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ನರಗಳ ಸಮೂಹವು ನಾರಾಃ ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.
ಆದುದರಿಂದ ನಾರಾಃ ಎಂದರೆ ನಿತ್ಯವಸ್ತುಗಳ ಸಮೂಹವು. ಹೀಗೆ ನಿತ್ಯವಾದವು
ಗಳ ಸಮೂಹವು ಯಾವುವು ? ಎಂದರೆ ತ್ರಿವಿಧ ಚೇತನಾ ಚೇತನಸಮೂಹವೂ,
ತತ್ಪುರೂಪವನ್ನು ಕೊಡುವ ಗುಣಗಳೂ, ಇವೆಲ್ಲ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧ
ವಿಶೇಷಣಗಳು. ಅಂತವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಸಮಾನ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಎಂದರೆ

ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯದಿಂದ ವಿಶೇಷ್ಯ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ
 ಲ್ಲದೆ ವೈಯುಧಿಕರಣ್ಯದಿಂದ ಎಂದರೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ವಿಶೇಷ್ಯ ವಿಶೇಷಣ
 ಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದುದು ಹೇಗೆ? ಎಂಬ ಆಶ್ಚರ್ಯವು. ಈ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರ
 ವರೇ, ಈಶ್ವರನೋಡು ಅಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಜ್ಞಗಳಲ್ಲಾದನಾರಜ್ಞಗಳನ್ನು ಎಂಬ
 ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವೈಯುಧಿಕರಣ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದು
 ಎಂದರೆ ಸ್ಪೃಧಕ್ಷಿದ್ಧಗಳಾದ ವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಹೇಳಬಹುದು.
 ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯವು ಅಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧ ವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಉಚಿತವಾಗಿ
 ರುವಾಗ, ಬಹುವ್ರೀಹಿ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಅಯನಂ ಯಸ್ಯ ಎಂದೂ,
 ನಾರಾಣಾಂ ಅಯನಂ ಎಂದೂ, ಭಿನ್ನ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಅವ್ಯಯವು ನ್ಯಾಯವೋ
 ಎಂದರೆ ನ್ಯಾಯವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಹೇಗೆ ನ್ಯಾಯವು ಎಂದರೆ ನಿಷ್ಕುರ್ಷ ವಿವ
 ಙ್ಗೈಯಾಲೇ - ಶರೀರಾತ್ಮಭಾವವು ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯಗಳಿಗಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳ
 ರುವ ಭೇದವ್ಯವದೇಶವೂ, ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವೂ, ಆಧೇಯಾಧಾರ ಭಾವವೂ, ಶರೀರಾತ್ಮ
 ಭಾವವೂ ಇವುಗಳ ಉಪದೇಶವೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಸಕ್ತವಾದುದರಿಂದ ವೈಯುಧಿಕರಣ್ಯರೀತ್ಯಾ
 ಅನ್ವಯವು ಸಾಧುವೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ನಾರಾಃ ಅಯನಂಯಸ್ಯಸಃ ಎಂಬ
 ಬಹುವ್ರೀಹಿಯು ಅರ್ಥದಿಂದ, ಈ ನಿತ್ಯವಾದವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಯಾರಿಗೆ ಅಧಾರವೋ,
 ಆಶ್ರಯವೋ ಅವನು ಎಂಬುದರಿಂದ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿತ್ವವು, ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿ
 ಬಹಿರವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ನಾರಾಣಾಂ ಅಯನಂ
 ಎಂಬ ಸಷ್ಟೀ ತತ್ಪುರುಷಾರ್ಥದಿಂದ ಈ ನಿತ್ಯವಾದವುಗಳಿಗೆ (ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಚೇತ
 ನರಿಗೆ) ಪ್ರಾಪಕನು, ಪ್ರಾಪ್ಯನು, ಅಧಾರನು ಎಂಬ ಮೂರರ್ಥಗಳು ಧಾತು ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ
 ಯಿಂದತೋರಿಬರುತ್ತವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ (೧) ಈಯತೇತ್ಯಯನಂ ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ
 ಯಿಂದ, ಹೊಂದಲ್ಪಡುವನು ಯಾರೋ ಅವನು, ಎಂಬುದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯನು
 (೨). ಈಯತೇ ಅನೇನ ಎಂಬ ಕರಣ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ, ಯಾರಿಂದ ಹೊಂದ
 ಲ್ಪಡುವನೋ ಅವನು ಎಂಬುದರಿಂದ ಪ್ರಾಪಕನು (೩) ಈಯತೇ ಅಸ್ಮಿ
 ಎಂಬ ಅಧಿಕರಣ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಯಾವನಲ್ಲಿ ಹೊಂದಲ್ಪಡುವನೋ ಅವನು
 ಎಂಬುದರಿಂದ ಸಾಯುಜ್ಯ ಪರತ್ವಾದಿಗಳು ದ್ಯೋತಿಸುವವುದರಿಂದ, ಅಧಾ
 ರನು ಎಂಬ ಅರ್ಥವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಮುಂದೆ ವಿಸ್ತರವಾಗಿ
 ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಸುಖಾವಗಾಹನೆಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ನಿರೂ
 ಪಿಸಿರುವೆವು. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು, ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯೋಕ್ತಿಗೂ
 ವೈಯುಧಿಕರಣ್ಯೋಕ್ತಿಗೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು. ಅಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ
 ದ್ದರೆ, ಅವನ್ನು ವಿಶೇಷ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮವಾದ ವಿಭಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೇಳೋಣವು ಸಾಮಾ

ಅಸ್ಯ ಸಮಾಸ ದ್ವಯಾರ್ಥಸ್ಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕತ್ವಮಾಹ

ಇತ್ಯಬ್ಧತ್ತುಕ್ತು ನಮ್ನಾಳ್ವಾರ್ (೧) “ಎಣ್ ಪೆರುಕ್ಕನ್ನಲತ್ತೊಣ್ ಪೊರುಳೀರಿಲ || ವಣ್ ಪುಕಳ್ ನಾರಣ್ | ” ಎನ್ನುವಂ, (೨) “ನಾರಣ್

ನಾಧಿಕರಣ್ಯವು ; ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಜಗಜ್ಜನಃ-ಜಗತ್ತೇ ಪರಮಾತ್ಮನು. ಏನು ವಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಳೋಣವು ವೈಯಧಿಕರಣ್ಯವು, ಉದಾ. ಜಗತಃ ಆಧಾರಃ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರನು.

ಈ ಎರಡು ವಿಧ ಸಮಾಸಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕತ್ವವೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಎರಡು ವಿಧ ಸಮಾಸಗಳಿಂದ ಅನ್ವಯವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ, ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಮೂಲಕ ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಉಂಟೆಂಬ ದನ್ನೇನೋ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ. ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದೆ ಅರ್ಥ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದರೂ ಅವೂ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾದರೂ, ಅವುಗಳಿಗೆ, ಶಿಷ್ಟ ಪರಿಗ್ರಹವಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಇಲ್ಲವು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಅರ್ಥಗಳು ತಮಗೆ ತೋರಿದ ಅರ್ಥಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲವು. ಮಹಾನುಭಾವರಾಗಿ “ಅದ್ಯಸ್ಯ ನಃ ಕುಲ ಪತೇಃ” ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಪನ್ನ ಜನಕೂಟಸ್ಥರಾದ ನಮ್ನಾಳ್ವಾರ್ವರೇ ತಿರುವಾಯಿಮೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಆ ಪಾಶುರಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. —

ಇತ್ಯಬ್ಧತ್ತುಕ್ತು-ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ನಮ್ನಾಳ್ವಾರವರು ಸಮಾಸ ದ್ವಯತ್ತಿಲ್ ಅರ್ಥತ್ವೈ ಪ್ರದರ್ಶಿಸ್ಪಿತ್ತಾರ್ - ಎರಡು ಪಾಶುರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ಸಮಾಸಗಳಿಂದಂಟಾಗುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ತೋರ್ಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ, ಎಂಬುದರಿಂದಿಗೆ ಅನ್ವಯವು. (೧) ಎಣ್ ಪೆರುಕ್ಕು-ಎಣಿಸಲು ಅನಂತವಾದ, ಜೀವಾನಂತ್ಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಎಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ, ಅನ್ನಲತ್ತು - ಪ್ರಣವದ ಮಕಾರದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವರೂಪಸ್ವಭಾವಗಳುಳ್ಳ, ಒಣ್ಣೊರಳ್ - ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶನಾಗಿ ವಿಲಕ್ಷಣಸ್ವರೂಪವಾದ ಕೊನೆಗೆ ಅವಿಭಾಜಿತ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವಾಗುವದರಿಂದ, ವಿಲಕ್ಷಣ ಅತ್ಮವರ್ಗವೇನು, ಇಲ್ಲಿ ಅತ್ಮವರ್ಗವನ್ನು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಬದ್ಧ ದಶೆಯಲ್ಲಿ ಅದರೊಂದಿಗಿರುವ ಅಚಿದ್ವರ್ಗವೂ ಕೂಡ ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸ

ಬಿಡು. ಈರಿಲ - ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ, ವಜ್ರಗುಳ - ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳೇನ್ನು ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ನಾರಣನ್ - ನಾರಾಯಣನ, ಮುಂದಕ್ಕೆ, ತಿಜ, ಇಲ್ ಶೇರೇ - ಸ್ಥಿರವಾದ ಪಾದಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸು ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ನಾರಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಆಸೃಥಕ್ಸಿದ್ಧ ವಿಕೇಷಣರಾದ ಜೀವಾತ್ಮವರ್ಗವನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವನು ಎಂಬ ಅರ್ಥದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವನು ಎಂಬರ್ಥಉಂಟಾಗಿ ಬಹುವ್ರೀಹ್ಯರ್ಥವೂ ಅದರಿಂದ ಸೌಲಭ್ಯವೂ ತೋರಿ ಬಂತು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅತನ ವಾದಕಮಲವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸು ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ತಾತ್ಪರ್ಯ ರತ್ನಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಕಾರಾರ್ಥವನ್ನು “ಜಗದಯನ ತಯಾ” ಎಂದು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವದರಿಂದಲೂ ಬಹುವ್ರೀಹ್ಯರ್ಥವು. (೨) ಈ ಪೂರಾ ಸಾಕಾರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಹಿಂದಿನ ಸಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸಾರ್ಥವನ್ನು ಮೊದಲು ವಿವರಿಸಿ ನಾರಣ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರು. ಈ ಸಾಕಾರದಲ್ಲಿ ನಾರಣ ಎಂದು ಮೊದಲು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಅದರ ತತ್ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಅನಂತರ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.—ನಾರಣನ್ ಮುಳುವೇಳುಲಕುಕ್ಕು ನಾತ ನ್ನೇದವನರ್ಯ | ಕಾರಣಂ ಕಿರಿಶೈಕರುಮಮಿವೈ ಮುದಲ್ವನೆನ್ನೈ ಶೀರಣಜ್ಜಿ ಮರರ್ ಪಲರುನ್ನೊಳುತೇತ್ತನಿನ್ನ | ನಾರಣತ್ತೈ ಮರುಮೈಂಪಿತ್ತ ಪಿರಾಣಿ ನ್ನಾಧವನೇ || ಎಂಬುದು. ನಾರಣ - ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾ, ಅದು ಏನನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ, ಮುಳುವೇಳುಲಕುಕ್ಕು ನಾತನ್ - ಸಮಸ್ತವಾದ ಏಳು ಲೋಕಗಳಿಗೂ “ಪತಿಂ ವಿತ್ವಸ್ಯ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯು ತೇಷಿಯಾಗಿ, ಇದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೂ ಶೇಷಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಪಕನೂ ಪ್ರಾಪ್ಯನೂ ಎಂಬರ್ಥಗಳುಂಟಾಗುವದರಿಂದ ತತ್ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಬೋಧಿತವು. ಉಭಯ ವಿಭೂತಿನಾಯಕನೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಕ್ಕೂ ಆಧಾರನು ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ “ವಿತಸ್ಯನಾ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ಪ್ರಶಾಸನೇ ಗಾರ್ಗಿಸೂರ್ಯಾಚಂದ್ರಮಸೌ ವಿಧೃತೌ ತಿಷ್ಠತಃ” ಎಂಬ ಸರ್ವಧಾರಕತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥಗಳು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದಲೇ ವೇದಮರ್ಯವೇದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾಗಿ, ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿದುದುತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲವು, ವೇದದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನು. ನಾರಾಯಣಂ ಮಹಾ ಜ್ಞೇಯಂ, ನಾರಾಯಣ ಪರಂಬ್ರಹ್ಮ ಎಂದು ಹೀಗೆ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳುಂಟು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಕಾರಣಂ - ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಹೇತುವೂ, ಕಿರಿಶ - ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಇರುಮುಮ್ - ಕ್ರಿಯಾಫಲವಾದ ಕಾರ್ಯವೂ, ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ, ಮುದಲ್ವ -

ಮುಳುನೇಳುಲಕುಕ್ಕುಮ್ ನಾತೃ" ಎನ್ನುಮ್, ಪೂರ್ವಾಪರಂಗಳಿಲೇ ಸಮಾಸಮಾಸದ್ವಯತ್ತಿಲ್ ಅರ್ಥತ್ತೈ ಪ್ರದರ್ಶಿಪ್ಪಿತ್ತಾರ್.

ಮೂಲಕಾರಣನಾಗಿ, ಇದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ವಿಮಿತ್ತೋಪಾದಾನ ಸಹಕಾರಿಕಾಂಠ ಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಗ ಎಂಬ ಭಾವವು, ಅದುದರಿಂದ ಎನ್ನೈ - ನನಗೂ ಜನಕನಾಗಿ ಎಂದರೆ ಕಾರಣಭೂತನಾಗಿರುವ, ತೀರ್ ಅಣಜ್ಜು ಅಮರರ್-ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣ ಪೂರ್ಣರಾಗಿ ಪರಮ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳೂ, ಪಿರರ್ ಪಲರುಮ್ - ಪ ಸಿ ಗಳೂ ದೇವತೆಗಳೂ ಮನುಷ್ಯರೂ ಎಲ್ಲರೂ, ತೊಳುದು - ಅಕ್ರಯಿಸಿ, ಕರಣಾಗ ತಿಯನ್ನ ನುಸ್ತಿಸಿ (ಇದರಿಂದ ಸಾರಾಯಣ ಕಬ್ಬದ ಪ್ರಾಸಕತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವಗಳು ಬೋಧಿತವು) ಎತ್ತ ನಿನ್ನ-ಸ್ತುತಿಸುವಹಾಗಿ ಇರುವ, ಮತ್ತು ವಾರಣತ್ತೈ ಮರು ಪೊರಿತ್ತ-ಪ್ರತಿವರ್ಗ ಕೋಟಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕುವಲಯಾಪೀಡನೆಂಬ ಮದಗಜದ ಕೊಂಬುಗಳನ್ನು ಮುರುದು ಹಾಕಿದ, ಮಾಧವನೇ - ಹೀರಿಕಟ್ಟತೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟ್ಟ ಪತ್ತೈ ಎಂದು ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಕ ಧರ್ಮವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಶ್ರೀಯಃಸತಿಯಾದ ಸಾರಾಯಣನೇ, ಎ ತಂದೈ - ಎನಗೆ ಸರ್ವ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಉಪಕಾರಕನಾದ ತಂದೆಯು. ಇದರಿಂದ ಸಾರಾಣಾಂ ಅಯನನು ಎಂಬಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಪ್ರಾಪ್ಯನು ಪ್ರಾಪಕನು, ಆಧಾರನು ಇತ್ಯಾದಿ ಎಲ್ಲ ಅರ್ಥಗಳೂ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು" ಎನ್ನುಮ್ - ಎಂಬದಾಗಿ ಪೂರ್ವಾಪರಂಗಳಿಲೇ - ಮೊದಲಿನ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಬಹು ವ್ರೀಹಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಉಪಪಾದಿಸಿ, ಎರಡನೆಯ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ತತ್ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಅನಂತರ ಉಪಪಾದಿಸಿ, ಸಾರಾಯಣಶಬ್ದವನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳಿ ಹೀಗೆ ಸಮಾಸದ್ವಯತ್ತಿಲ್ - ಬಹುವ್ರೀಹಿ ತತ್ಪುರುಷಗಳಾದ ಎರಡು ಸಮಾಸಗಳಿಂದಲೂ, ಅರ್ಥತ್ತೈ ಪ್ರದರ್ಶಿಪ್ಪಿತ್ತಾರ್ - ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ತೋರ್ಪಡಿಸಿದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಪದವು ಸಮಾಚಾರ್ ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ ಪ್ರಾಪ್ಯನೂ, ಪ್ರಾಪಕನೂ, ಆಧಾರನೂ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಆತನಿಗೆ ಸರ್ವ ಶೇಷಿತ್ವವನ್ನು ಸಮಾಸದ್ವಯದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದುದೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಪ್ರದಾಯತ್ವವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿಬಿಡು ಸರಿಯೇ. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಪ್ರಾಪ್ಯನೂ ಪ್ರಾಪಕನೂ ಅಗಬೇಕಾದರೆ ಸಾರಾಯಣನಿಗೆ ಹೇಯ ಪ್ರಕೃತಿಕತ್ವ, ಕಾರುಣ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯ ಸೌಶೀಲ್ಯ ಪರ ತ್ಯಾದಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರತ್ವವೂ ಉಭಯ ವಿಭೂತಿ ನಿಯಮನತ್ವವೂ ಅವಶ್ಯ ಕವು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಪ್ಯನೂ ಪ್ರಾಪಕನೂ ಅಗಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ

ಸಾರಾಯಣಶಬ್ದಸ್ಯ ಸಾರಕಜ್ಞಾರ್ಥಃ

ಇದಿಲೇ ಹೇಯಪ್ರತ್ಯನೀಕತ್ವ ಕಲ್ಯಾಣೈಕತಾನತ್ವರೂಪಮಾಸಃ
ಉಭಯಲಿಂಗತ್ವಮುಮ್ ಉಭಯ ವಿಭೂತಿ ಯೋಗಮುಮ್ ಗರ್ಭಿತಮ್.

ಆಶ್ರಯಣೀಯತ್ವಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತಗಳಾದ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರತ್ವಾದಿಗಳು ಪ್ರಣವ
ನಮಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವು ಸಾರಾ
ಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲೂ ಸಹ ಹೋರಿಬರುತ್ತವೆಯೋ? ಎಂದರೆ ಇಂತಹ ಉಭಯಲಿಂಗ
ತ್ವವೂ ಉಭಯ ವಿಭೂತಿಮತ್ವವೂ ಸಹ ಸಾರಾಯಣಶಬ್ದದ ಸಾರಶಬ್ದದಲ್ಲೇ
ಅಂತರ್ಗತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಇದಿಲೇ - ಈ ಸಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲೇ ಅಥವಾ
ಈ ಸಮಾಸದ್ವಯದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತಗಳಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲೇ, ಉಭಯ ಲಿಂಗತ್ವ
ಮುಮ್-ಅರ್ಥವಾಗಿ ಸಾರಾಯಣನು ಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕನು ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರ
ನೆಂಬ ಎರಡು ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಹೇತುಗಳನ್ನುಳ್ಳೋಣವೂ, ಉಭಯ
ವಿಭೂತಿಯೋಗಮುಮ್ - ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ಲೀಲಾ ವಿಭೂತಿ ನಿತ್ಯ ವಿಭೂತಿಗಳೊಂ
ದಿಗೆ ಸೇರಿರೋಣವೂ, ಗರ್ಭಿತಮ್ - ಸಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ ಸಾರ ಶಬ್ದದಲ್ಲೇ
ಅಡಗಿವೆ. ಹಿಂದೆ ಸಾರಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯಗಳಾದವುಗಳ ಸಮೂಹಗಳೆಂದು ಹೇಳಿ,
ಇವುಗಳನ್ನೇ ಆಯನಂ ಆಶ್ರಯವಾಗಿ ಉಳ್ಳವರೆಂದೂ, (ಬಹುವ್ರೀಹಿ) ಇವುಗಳಿಗೆ
ಆಯನನು ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಪ್ತನು ಪ್ರಾಪಕನು ಆಧಾರನೆಂದೂ, (ತತ್ಪುರುಷ)
ಅರ್ಥಗಳು ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ನಿತ್ಯವಾದ ಸಾರ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವು ಯಾವು
ವೆಂದರೆ (೧) ಚೇತನಾ ಚೇತನಗಳೂ, ಅವರುಗಳ ಭೋಗ್ಯ ಭೋಗೋಪಕರಣ
ಭೋಗಸ್ಥಾನಗಳೂ, ಇದರಿಂದ ಉಭಯ ವಿಭೂತಿ ಯೋಗವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.
ಮತ್ತು (೨) ಜ್ಞಾನಾನಂದಾಮಲತ್ವಗಳೂ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಕೃಪಾವಾತ್ಸಲ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯ
ಸೌಖ್ಯಲಯಾದಿಗಳಾದ ಆತ್ಮಗುಣಗಳೂ, ಇದರಿಂದ ಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕತ್ವ ಕಲ್ಯಾಣ
ಗುಣಾಕರತ್ವರೂಪವಾದ ಉಭಯಲಿಂಗತ್ವವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. (೩) ದಿವ್ಯ
ಮಜ್ಜಳವಿಗ್ರಹವೂ, ಅವುಗಳ ಗುಣಗಳೂ, ದಿವ್ಯಮಹಿಮೆಗಳೂ ಭಕ್ತ
ಚಾಮುಂಡಿಗಳೂ, ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಾರಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವು. ಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀ
ಕತ್ವ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರತ್ವಗಳೇ ಉಭಯ ಲಿಂಗತ್ವವೆಂದು ಶ್ರೀ ಯತಿನಾರಾಯಣ
ಸಾಸ್ಥಾನತೋಪಿ ಪರಸ್ಯೋಭಯಂಲಿಂಗಂಸಂಸ್ಪೃಹಿ ಎಂಬ ವ್ಯಾಸ ಸೂತ್ರದ
ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. [೩. ೨. ೧]. ಇದರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ
ಛೇದನಗಳಾದ ಸ್ಪೃಹೆ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಮಿತ್ರೇನ, ಸ್ಥಾನತೋಪಿ -
ಇದ್ದರೂ ಕೂಡ, ನ - ಆ ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳು ಯಾವುವೂ

ದೇವೀ ಭೂಷಣಾಯುಧ ಪರಿಜನ ಪಂಚೈವ ದ್ವಾರಪಾಲಪಾರ್ಷದಾದಿ
ಭೇದಜ್ಞಳುಮ್, ಇಜ್ಜೀಯನುಸಂಧೇಯಜ್ಞಳ್.

ಕಾರಣಿತ್ವ ಮಬಾಧ್ಯತ್ವ ಮುಪಾಯತ್ವ ಮುಪೇಯತಾ |

ಇತಿ ಶಾರೀರಕಸ್ಥಾಪ್ಯ ಮಿಹ ಚಾ ಪಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಮ್ ||೮೦||

ಇಲ್ಲವು, ಏಕೆಂದರೆ, ಸರಸ್ವತೀ - ಏಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲಾ
ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲೂ, ಪರಸ್ಯ - ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ, ಉಭಯ ಲಿಂಗ - ಈಹೇಯ
ಪ್ರತ್ಯನೀಕತ್ವ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರತ್ವ ಲಕ್ಷಣಗಳೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ, ಇಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವೆಂ
ದರೆ ಲಕ್ಷಣವು. ಈ ಸೂತ್ರಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟೇ ತ್ರೀದೇಶಿಕೇಂ
ದ್ರರು ಇಲ್ಲಿ ಉಭಯಲಿಂಗತ್ವವೆಂದೇ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಉಭಯ ವಿಭೂತಿ ಯುಕ್ತತ್ವವೂ, ಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕತ್ವ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾ
ಕರತ್ವರೂಪ ಉಭಯಲಿಂಗತ್ವವೂ ಕೂಡ ನಾರ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವಾದವುಗಳ
ಸಮೂಹವನ್ನು ಹೇಳುವ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ —
ದೇವೀ - ಶ್ರೀ, ಭೂಮಿ, ನೀಳೆಯರೂ, ಭೂಷಣ - ಪರಮಾತ್ಮನ ದಿವ್ಯ ಭೂಷಣ
ಗಳು, ಇವುಗಳು ಶರಣಾಗತಿ ಗವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಿರೀಟ, ಕುಂಡಲ, ಅಂಗದ ಗ್ರೈವೇಯಿಕ,
ಹಾರ, ನೂಪುರ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಎಂದೂ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗಡಾ, ಪದ್ಮ, ನಂದಕ,
ಪಾಂಚಜನ್ಯ, ಮೊದಲಾದ ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಆಯುಧ ಪರಿ
ಚೈವ - ಪಾದುಕಾ, ಚಾಮರಗಳು, ವ್ಯಜನ, ಸೀತಾಂಬರ ಮೊದಲಾದವುಗಳು. ಪರಿಜನ -
ಆನಂತ ಗರುಡ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನರುಗಳು, ಪಾರ್ಷದರು - ಕುಮುದ, ಕುಮುದಾಕ್ಷ,
ಪುಂಡರೀಕ, ವಾಮನ, ಶಂಕು ಕರ್ಣ, ಸರ್ಪನೇತ್ರ, ಸುಮುಖ, ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠರೆಂಬ
ಗಣಾಧಿಪತಿಗಳು, ದ್ವಾರಪಾಲಕರು - ಚಂಡ, ಪ್ರಚಂಡ, ಭದ್ರ, ಸುಭದ್ರ, ಜಯ,
ವಿಜಯ, ಧಾತಾ, ವಿಧಾತಾ ಎಂಬ ಅಷ್ಟ ದ್ವಾರಪಾಲಕರು, ಆದಿ - ಇವೇ
ಮೊದಲಾದ, ಭೇದಜ್ಞಳುಮ್ - ಭೇದಗಳೂ ಸಹ, ಇಜ್ಜೀ - ಈ ನಾರಾಯಣ
ಶಬ್ದದಲ್ಲೇ, ಎಂದರೆ ಆಶಬ್ದದ ನಾರ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ, ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು.

ಮುಂದೆ ತುಂಬಾ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳುವದೇನು, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ನಾಲ್ಕು
ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಅರ್ಥವೆಲ್ಲಾ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲೇ ಅಡಗಿವೆ ಎಂದು
ಕಾರಿಕೆಯಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. — ಕಾರಣತ್ವಂ - ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸ
ಲ್ಪಟ್ಟ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವವೂ, ಅಬಾಧ್ಯತ್ವಂ - ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ
ಹೇಳುವ ಬಾಹ್ಯ ಕುದೃಷ್ಟಿ ಮತಗಳಿಂದ ಈ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವ
ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಿರೋಣವೂ, ಉಪಾಯತ್ವಂ - ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯ

ಯೆದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಉಪಾಯತ್ವವೂ, ಉಪೇಯತಾ - ಸಾಲ್ಪನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಉಪೇಯತ್ವವೂ, ಇತಿ - ಹೀಗೆ, ಶಾರೀರಕಸ್ಥಾಪ್ಯಂ - ಶಾರೀರಕ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿಾಮಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಡುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು, ಇಹಚಾಪಿ - ಈ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಕೂಡ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತಮಾ - ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಮೂಲಕ ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ "ಜನ್ಮಾದ್ಯಸ್ಯ ಯತಃ" ಎಂಬ [೧. ೧. ೨] ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ "ಯತೋವಾ ಇಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಜಾಯಂತೇ" ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಸ್ಯ ಥವು ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಅಖಿಲ ಜಗತ್ಪರಣನೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅರ್ಥವು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವೆಂದು "ನರಾಣ್ಣಾತಾನಿ ತತ್ವಾನಿ" ಇತ್ಯಾದಿ ಮಹರ್ಷಿವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕಾಪಿಲ ಸಾಂಖ್ಯಾದಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಂದ ಈ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಅಖಿಲ ಜಗತ್ಪರಣತ್ವಕ್ಕೆ ವಿನೋದವು ಬಾಧೆ ಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಉಪಾದೇಯಗಳಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಅಬಾಧ್ಯತ್ವವು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತವು ? ಎಂದರೆ, ಈಗತಾನೆ ಸಾರ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕತ್ವ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರತ್ವಗಳು ಬೋಧಿತವಾಗಿ, ಅವು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾದ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಇರುವದರಿಂದ, ಕಾರಣ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ "ತದೈಕ್ಷತ ಬಹುಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಜಾಯೇಯೇತಿ" "ಯಸ್ಪರ್ಮಜ್ಜಾಸ್ಪರ್ಮನಿತ್" "ಯಸ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಮಯಂತಪಃ" ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿರುವದರಿಂದ ಇಂತಹ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದು ಜಡವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಎಂದಿಗೂ ಆಗಲಾರದು ; ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಬಾಧ್ಯತ್ವವನ್ನು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಬಹುದು. ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ, ಚೇತನ ವ್ಯಾಪಾರ ರೂಪವಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ತೈಲಧಾರಾವತ್ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಸ್ಕೃತಿ ಸಂತತಿ ರೂಪ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪಾಸಿಸೋಣವೂ, ಆರಿಂಚಿನ್ನಾದಿ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಭರಣ್ಯಾಸವೂ, ಉಪಾಯಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಇವುಗಳಿಂದ ಪ್ರೀತನಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೇ ಪ್ರಾಪಕ ನೊಬ್ಬದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಈಯತೇ ಅನೇನ ಎಂಬ ಕರಣವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಪಕನು ಎಂಬರ್ಥವು ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಉಪಾಯತ್ವವೂ ಬೋಧಿತವು. ಸಾಲ್ಪನೆಯ ಫಲವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ, ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಪ್ರಾಪ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಅರ್ಥವೂ, ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲೇ ಕರ್ಮ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಾದ ಈಯತೇ ಇತ್ಯಯನಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಪ್ರಾಪ್ಯನೆಂಬರ್ಥವೂ ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಹೀಗೆ ಸಾಲ್ಪ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ

ಇದೆಲ್ಲಾ ಮ್ "ಜ್ಞಾನಾನಂದಾಮಲತಾದಿ" ಎನ್ನುತುಡಜ್ಞ ಭಟ್ಟರ
ನಿತ್ಯತ್ತಿಲೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಮ್. ಇಷ್ಟಿಡತ್ತಿಲ್ (೧) "ಸೃಷ್ಟ್ಯಾನ್ಮನಾರಂ ತೋಯ
ಮಂತಸ್ಥಿ ತೋಹಂ ಯೇನಸ್ಯಾನ್ಮೇನಾಮ ನಾರಾಯಣೇತಿ | " (೨) ಆಪೋ

ಅರ್ಥನೆಲ್ಲಾ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವೆಂದು ವ್ಯಕ್ತಪ್ರತಿಮೂಲಕ
ಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂಬುದು ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವು. ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಶಾರೀರಕ ಶಾಸ್ತ್ರ
ನೆಂದು ಹೇಳಿ, ಶಾರೀರಕಸ್ಥಾಪ್ಯಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು
ಕೇಳಬಹುದು. ಈ ವ್ಯಾಸ ಸೂತ್ರಗಳ ಉಪದೇಶವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಮೀಮಾಂಸೆಗೆ
ಮುಖ್ಯ ತಳಹದಿಯು, ಜಗತ್ತಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಇರುವ ಶರೀರಾತ್ಮಭಾವವೇ
ಎಂದು ಪ್ರಕಟಿಸುವದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಪ್ರಯೋಗವು. ಅದುದರಿಂದ ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರಗ
ಳಿಗೆ ಶಾರೀರಕಸೂತ್ರ ಗಳೆಂಬ ವ್ಯವಹಾರ ಉಂಟು. ಈ ಶರೀರಾತ್ಮ ಭಾವ
ನನ್ನು ಒಪ್ಪದಿರುವ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಮೀಮಾಂಸೆಯು ಅರ್ಥವಾಗುವದಿಲ್ಲ
ನೆಂಬುದು ಇದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು. ನಮ್ಮ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಈ ಶರೀರಾ
ತ್ಮಭಾವವೇ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿವಾದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಸರ್ವವೂ ಸಮಂಜಸ
ವೆಂದು ಶ್ರೀ ಯಶಿನರ್ಮರು ಅನೇಕಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈಗ ತಾವು ಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥನೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರು
ತಾವು ಬರೆದಿರುವ ನಿತ್ಯವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಈ ಮುಂದಿನ
ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇದೆಲ್ಲಾ ಮ್ - ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಿಟ್ಟು, ಕಾರಣತ್ವ,
ಅಬಾಧ್ಯತ್ವ, ಉಪಾಯತ್ವ, ಉಪೇಯತ್ವಾದಿ ಅರ್ಥಗಳಿಲ್ಲವನ್ನೂ, "ಜ್ಞಾನಾನಂದಾ
ಮಲತಾದಿ" ಎನ್ನು ತುಡಜ್ಞ - ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ, ಭಟ್ಟರ - ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ
ಭಟ್ಟರು, ನಿತ್ಯತ್ತಿಲೇ - ನಿತ್ಯವೆಂಬ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಪಾದಿತಮ್ -
ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ, ಅಥವಾ ಭಟ್ಟರಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂಬ ಭಾವವು.
ಇದನ್ನೇ ಇತರ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸ್ಥಿರೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮನು
ಸ್ತುತಿಯ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟನದಲ್ಲಿ ನಾರ ಶಬ್ದವು ಅಪ್ಪನ್ನು ಮಾತ್ರ
ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ವಿರೋಧವಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಆಕ್ಷೇಪಕ್ಕೂ
ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟು ಎಂಬ ಪದವು
ಇತರ ತತ್ವಗಳಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಕ್ಕಿ
ಎರಡು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. (೧) ನಾರ-ನಾರ ಶಬ್ದದಿಂದ
ಹೇಳಲ್ಪಡುವ, ತೋಯಂ - ಅಸ್ತನ್ನು, ಸೃಷ್ಟ್ಯಾ - ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಅಹಂ -
ನಾನು, ಅಂತಸ್ಥಿತಃ - ಅದನ್ನೇ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಅದರೊಳಗೆ ಇದ್ದೆನು, ಯೇನ -

ಸಾರಾ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಆಪೋವೈ ಪರಸೂನವಃ | ತಾಯದಸ್ಯಾಯನಂ ಪೂರ್ದಂ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ತುತಃ || ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ ಅಪ್ಪುಕ್ಕಳ್ಳಿ ಎಡತ್ತದು ತತ್ಪಾಂತರಜ್ಞ ಉಕ್ತಮ್ ಉಪಲಕ್ಷಣಮೆನ್ನು ಮಿದಮ್ (೩) "ನರಾಜ್ಞಾ ತಾನಿ ತತ್ಪಾನಿ ನಾರಾಣೇತಿ ತತೋ ವಿದುಃ | ತಾನ್ಯೇವ ಜಾಯನಂ ತಸ್ಯ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ತುತಃ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ ಸಿದ್ಧಮ್.

ಇಂತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ, ನಾರಾಯಣೇತಿ-ನಾರಾಯಣನೆಂಬ, ನಾಮ-ಪರಮ, ಸ್ವಾತ್-ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ತೋಯ ಕಲ್ಪದಿಂದ ಅಪ್ಪುಮಾತ್ರ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರೂ, ಪಂಚಭೂತಾದಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಸ್ಪೃಷ್ಟ ಚಿತ್ತೂ ಸಹ ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಕೃತಿಯಲ್ಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಯೋಗವುಂಟು. "ಅಪ ಏವ ಸಸರ್ಜಾ ದೌ ತಾಸು ವೀರೈ ಮಸಾ ಸೃಜತ್" (ಮನುಸ್ಮೃತಿ. ೧. ೮.) "ವ್ಯಸಸರ್ಜ ಭೂಮ್ಯಾಂ" "ಅಪಏವ ಸಸರ್ಜಾ ದೌ ತಾಸು" ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅಪ್ಪಕಲ್ಪವು ಪ್ರಕೃತಿಯುಕ್ತ ಚಿತ್ತಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು. ಒಂದು ಪ್ರಕೃತ ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಇತರ ವಿಕಾರಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿದಂತೆ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. "ತತ್ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ ತದೇವಾನುಪ್ರಾಪಿತತ್" ಇತ್ಯಾದಿ ಕೃತ್ಯಾರ್ಥವೂ "ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ನಾರಂ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು. ಇದರಿಂದ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದದ ಬಹುವ್ರೀಹ್ಯಾರ್ಥದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೂ, ಅಂತರ್ಭಾವವೂ ತನ್ನೂಲಕ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವವೂ ವ್ಯಕ್ತವು. (೨) ಆಪಃ ಅಪ್ಪುಗಳು (ಇದು ಪೃಥಿವೀ ತೇಜಸ್ವೀ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು) ನಾರಾ ಇತಿ - ನಾರಗ ಏಂದು, ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆ, ಆಪೋವೈ - ಈ ಅಪ್ಪುಗಳಾದರೋ, ನರ ಸೂನವಃ - ನರಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಪರಮ ಪುರುಷನಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವು. ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೂ ನರಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವ ಉಂಟೋ? ಎಂದರೆ ಸಹಸ್ರ ನಾಮದಲ್ಲಿ "ಜಹ್ನುರ್ನಾರಾಯಣೋನರಃ" ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವುಂಟು. ಇದರಿಂದ ನಾಶವಿಲ್ಲದೆ ನಿಕೃತಗಳಾಗಿರುವ ಚಿದಚಿದ್ವಿಭೂತಿಯುಕ್ತನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಯತ್ - ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ತಾಃ - ಆ ಅಪ್ಪು ಮೊದಲಾದವುಗಳೂ ತಸ್ಯ-ಅ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೇನೇ, ಪೂರ್ದಂ-ಮೊದಲು ಎಂದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲೇ ಇದ್ದವೋ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ನ ರಾಯಣಸ್ತುತಃ ನಾರಾಯಣನೆಂಬದಾಗಿ ಸ್ತುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಪ್ರೇನ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನು. ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪುಗಳ್ಳಿ ಎಡುತ್ತಿದು - ಅಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿರುವದು.

ನಾರಾಯಣ ಪದಸ್ಯ ಅಯನಕಬ್ಧಾರ್ಥಃ

ಇಂದ್ರ ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸ (ಮಾನ) ನಿರ್ದೇಶನತ್ತಿಲ್ "ನರಾಜ್ಞತಾನಿ ತತ್ವಾನಿ" ಎನ್ನು ನಾರಕಬ್ಧಾರ್ಥಂ ಶೋಭಾಗ್ರಯಾಲೇ ಮಹೋಪನಿಷತ್ಪ್ರ

ತತ್ವಾನುರಂಜಿತವ್ಯವಸ್ಥಾಪನಾ. ಪೃಥಿವೀ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗುಣ, ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರುವ ಚಿತ್ತತ್ವಕ್ಕೂ ಸಹ, ಉಪಲಕ್ಷಣಮೆನ್ನು ಮಿಡಮ್ - ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದೂ ಹೇಳುವ ಸ್ಥಳವು (೨) "ನರಾಜ್ಞತಾನಿ ತತ್ವಾನಿ-ಯತೋವಾ ಇಮಾನಿ ಭೂನಿತಾ ಜಾಯಂತೇ" ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗಿ, ಪರಮಪುರುಷನಿಂದ ಚಿದ ಚಿದ್ಭಾವತತ್ವಗಳಿಲ್ಲಾ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು, ತತಃ-ಆ ಕಾರಣದಿಂದ, ನಾರಾಣೀತಿ-ಈ ಭೂತಗಳು - ನಾರಕಬ್ಧವಾಚ್ಯಗಳೆಂದು, ವಿದುಃ - ಪ್ರಾಜ್ಞರು ತಿಳಿದರು. ತಾನೇವ - ಆ ಭೂತಗಳೇ, ತಸ್ಯ - ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತಾವಾದ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ, ಅಯನಮ್ - ವಾಸಸ್ಥಳಗಳಾದವು. "ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತವ್ಯಾ ಕದೇವಾನುಪ್ರಾವಿಶತ್" ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಹೀಗೆ ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನೇ ಅಯನವಾಗಿ ಅಶ್ರಯವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು ಎಂದು ಬಹುವ್ರೀಹ್ಯರ್ಥವು ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. - ತೇನ-ಹೀಗೆ ತತ್ವಗಳನ್ನೇ ಅಯನವಾಗಿ ಉಳ್ಳೋಣದರಿಂದ, ನಾರಾಯಣಸ್ತುತಃ - ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಲೇ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಮ್ - ಸ್ಥಾಪಿತವು, ಇಲ್ಲಿನ ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ "ನಾರೋನರಾಣಾಂ ಸಂಘಾತ ಸ್ತಸ್ಯಾಹ ಮಯನಂ ಗತಿಃ" ಎಂಬ "ನಾರಾಣಾಮಯನತ್ವಾಚ್ಚ ನಾರಾಯಣ ಇತಿ ಸ್ತುತಃ" ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಸೂಚಿತವು. ಹೀಗೆ ನಾರ ಶಬ್ದದಿಂದ ನಿತ್ಯಗಳಾದ ವಸ್ತುಗಳಿಲ್ಲಾಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿ, ಅವುಗಳನ್ನೇ ಅಶ್ರಯವಾಗಿ ವುಳ್ಳವನೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವವೂ, ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ ಬಹುವ್ರೀಹ್ಯರ್ಥವೂ ಉಪಪಾದಿತವು.

ನಾರಾಯಣಪದದಲ್ಲಿರುವ ಅಯನ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವು.

ಮುಂದೆ ಅಯನ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿನ ಧಾತುವಿನ ಮೂರು ವಿಧ ವೈತ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಮೂರು ವಿಧ ಅರ್ಥ ಬೇಧಗಳು ತೋರಿಬರುತ್ತವೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. -

(೧) ಇಂದ್ರ ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸಮಾನ ನಿರ್ದೇಶನತ್ತಿಲ್ - ಈಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ, "ನರಾಜ್ಞತಾನಿ ತತ್ವಾನಿ" ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ನಾರಕಬ್ಧಾರ್ಥಮ್ ಶೋಭಾಗ್ರಯಾಲೇ - ನಾರಕಬ್ಧಕ್ಕೆ

ಭೃತಿಗಳಿರ್ ಚೋಲ್ಲಗಿರಪಡಿಯೇ ಬ್ರಹ್ಮೇಶಾನಾದಿ ಸರ್ವತ್ವೈಯುಮ್ನತ್ಸ
ನಾರಾಯಣನುಡೈಯ ಸರ್ವವಿಧ ಕಾರಣತ್ವಮುಮ್, ಅಯನ ಶಬ್ದತ್ತಿಲ್
“ಈಯತ ಇತ್ಯಯನಂ” ಎಜ್ಜರ ಕರ್ಮ ವೃತ್ತೈಯಾಲೇ ಇವತ್ವೈ
ವ್ಯಾಪ್ಯಮಾಗವುಡೈಯವನುಡೈಯ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕತ್ವಮುಮ್, ಅದಕ್ಕುಪ
ಯುಕ್ತಮಾನ ನಿರತಿಶಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಮುಮ್, ಶೋಲ್ಲಿತ್ತಾಯಿತ್ತು. ಇಪ್ಪೊ
ರುಳ್ಗಳ್ “ಈಯತೇ ಅಸ್ತಿ” ಎಜ್ಜರ ಅಧಿಕರಣ ವೃತ್ತೈಯಿಲುಮ್

ಅರ್ಥ. ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಮಹೋಪನಿಷತ್ ಭೃತಿಗಳಿರ್ ಶೋಲ್ಲಗಿರಪಡಿಯೇ-
ಮಹೋಪನಿಷತ್ತೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಬ್ರಹ್ಮೇಶಾನಾದಿಯು
ಮ್ನತ್-ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರರನ್ನು ಕುರಿತ, ನಾರಾಯಣನುಡೈಯ ಸರ್ವವಿಧ
ಕಾರಣತ್ವಮುಮ್ - ನಾರಾಯಣನ ಸಮಸ್ತ ವಿಧವಾದ ಕಾರಣತ್ವವೂ, ಅಯನ
ಶಬ್ದತ್ತಿಲ್ - ಅಯನ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ, ಈಯತೇ ಇತ್ಯಯನಂ ಎನ್-ಹೊಂದುತ್ತದೆ
ಯಾದುದರಿಂದ ಅಯನವು, ಎಜ್ಜರ - ಎನ್ನುವ, ಕರ್ಮವೃತ್ತೈಯಿಂದ, ಇವ
ತ್ವೈ-ಈ ನಾರಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಚೇತನಾಚೇತನತತ್ವಗಳನ್ನು, ವ್ಯಾಪ್ಯ
ಮಾಗವನುಡೈಯ - ವ್ಯಾಪಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದವುಗಳನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿರುವ,
ಪರಮ ಪುರುಷನ, ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪಕತ್ವಮುಮ್ - “ಅಂತರ್ಬಹಿಷ್ಠ ತತ್ಸರ್ವಂ
ವ್ಯಾಪ್ಯನಾರಾಯಣಸ್ಥಿತಿಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿರೋಣವೂ
ಅದಕ್ಕುಪಯುಕ್ತಮಾನ. ಅದಕ್ಕ ಬೇಕಾದ ನಿರತಿಶಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವೈಯುಮ್ -
“ಅಣೋರಣೀಯಾಃ” ಎಂಬ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ನಿರತಿಶಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವವೂ,
ಶೋಲ್ಲಿತ್ತಾಯಿತ್ತು - ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಈ ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸ ನಿರ್ದಿಷ್ಟನವಿಂಪ
ಮೂರರ್ಥಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. (೧) ಸಮಸ್ತ ಚಿವ
ಚಿತ್ತುಗಳಿಗೆ ನಾರಾಯಣನು ನಿಮಿತ್ತ ಉಪಾದಾನ ಸಹಕಾರಿ ಸರ್ವ ವಿಧ ಕಾರ
ಣನು ಎಂಬುದು ; ಅದರಿಂದ ಚತುರ್ಮುಖ ರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಕಾರಣ
ನೆಂಬುದು. (೨) ನಿರತಿಶಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಬೃಹತ್ವವೂ, (೩)
ಸರ್ವಾನ್ತರಾಮಿಯಾಗಿ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕತ್ವವೂ. ಮಹೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮೇಶಾನಾದಿ
ಗಳು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಕಾರಣನೆಂದು “ಏಕೋಹಮೈ ನಾರಾಯಣ
ಅಸೀತ್ ನ ಬ್ರಹ್ಮಾನೇಶಾನಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ, ಪ್ರಭೃತಿ ಶಬ್ದದಿಂದ
ತದಂಡಂ ಸಮಭವತ್ತತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾಚತುರ್ಮುಖೋಜಾಯತ” “ನಾರಾಯ
ಣಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮೋಜಾಯತ, ನಾರಾಯಣಾದುದ್ರೋಜಾಯತ” ಇತ್ಯಾದಿ
ವ್ರಮಾಣಗಳು ಸೂಚಿತವು.

ವರುಮ್. (೧) "ನಾರಾಣಾ ಮಯನತ್ವಾಚ್ಛ ನಾರಾಯಣ ಇತಿ ಸ್ವೃತಃ (೨) "ನಾರಸ್ತ್ವಿತಿ ಸರ್ವಪುಂಸಾಂ ಸಮೂಹಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ | ಗತಿ ರಾಲಂಬನಂ ತಸ್ಯ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ವೃತಃ"(೨) "ನಾರೋ ನರಾಣಾಂ ಸಂಘಾತಸ್ತಸ್ಯಾಹ

ಮುಂದೆ ಈ ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥಗಳು ಕರ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇವೈವುಗಳೆ—ಜಗತ್ಕಾರಣನಾಗಿ ವ್ಯಾಪಕತ್ವವು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವವು, ಈ ಅರ್ಥಗಳು, ಈಯತೇ ಅಸ್ತಿ, ಈ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲೇ ಅದಗನೆ ಎಂಬ ಅಧಿಕರಣ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವು - ಸಪ್ತವಿಧ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ವರುಮ್ - ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ—ಯಾವನು ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನೋ ಅವನೇ ಲಯಕ್ಕೂ ಕಾರಣನು ಎಂದಾಗುವದರಿಂದ ಸ್ವಯದಲ್ಲ "ತಮೋದೇವೇ ವಿಕೀರ್ಭವತಿ" ಎಂಬ ಕೃತ್ಯನುಸಾರ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲವೂ ಸೇರುವದರಿಂದ ಕರ್ಮಣಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವವು ಸಿದ್ಧವು; ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವವೂ ಬೋಧಿತವು.

ಮುಂದೆ, ಪಕ್ಷೀ ತತ್ಪುರುಷಮೂಲಕ ಆಯನ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂಲಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಾರಾಣಾಂ ಆಯನಂ ಎಂದು ಪಕ್ಷೀ ಸಮಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ನಾರಾಯಣಂ ಎಂದು ನಪುಂಸಕ ಲಿಂಗ ವಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ? ನಾರಾಣಾ ಆಯನಂ ನಾರಾಯಣಃ ಎಂದು ಪುಲ್ಲಿಂಗವು ಹೇಗೆ? ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಕದರೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಮುಷಿ ವಚನಗಳಲ್ಲೂ ಪುಲ್ಲಿಂಗವೇ ಇರುವದರಿಂದ, ಪ್ರಯೋಗವು ಸಾಧುವೇ ಎಂದು ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಾರಾಣಾಂ ನಿತ್ಯಗಳಾದ ವಸ್ತುಗಳಾದ ಚೇತನಾ ಚೇತನಾದಿಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ, ಆಯನಶ್ವಚ್ಛ - ಗತಿಯಾದುದರಿಂದ, ನಾರಾಯಣ ಇತಿ ಸ್ವೃತಃ - ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಶಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನು. ಇಲ್ಲಿ ನಾರಾಣಾಂ ಆಯನಂ ಎಂದು ಪಕ್ಷೀ ತತ್ಪುರುಷಾರ್ಥರೂಪ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಮಹರ್ಷಿಯು ನಾರಾಯಣಃ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವದರಿಂದ ಪಕ್ಷೀತತ್ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಸಾಧುವಾದುದೇ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. (೨) ನಾರಸ್ತ್ವಿತಿ-ನಾರ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದಲಾದರೋ, ಸರ್ವ ಪುಂಸಾಂ ಸಮೂಹಃ - ಸಮಸ್ತ ಚೇತನರ ಸಮೂಹವು, ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ; ಮುಂದೆ ಆಯನ ಶಬ್ದಾರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ - ತಸ್ಯ - ಅಂತಹ ಚೇತನ ವರ್ಗಕ್ಕೆ, ಈ ಪರಮ ಪುರುಷನು, ಗತಿಯು; ಅಲಂಬನಂ - ತನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಲು ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಮಜ್ಜೆಗಳ ವಿಗ್ರಹದ

ಮಯನಂ ಗತಿಃ | ತೇನಾಸ್ತಿ ಮುನಿಭಿ ನಿಫತ್ಯಂ ನಾರಾಯಣ ಇತಿರೀತಃ | ನಾರ
ತಬ್ಬೇನ ಜೀವಾನಾಂ ಸಮೂಹಃ ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ಬುಧೈಃ | ಶೇಷಾ ಮಯನ
ಭೂತತ್ವಾ ನ್ನ ರಾಯಣ ಇಹೋಚ್ಯತೇ | ತಸ್ಮಾನ್ನ ರಾಯಣಂ ಬಂಧುಂ
ಮಾತರಂ ಪಿತರಂ ಗುರುಮ್ | ನಿವಾಸಂ ಶರಣಂ ಚಾಹು ರ್ವೇದವೇದಾಂತ
ಪಾರಗಃ | ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಂಬದಿಯೇ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸಮಾನಾಲುಮ್
ನಿರುಕ್ತಿ ಬಲತತ್ವಲೇ ಅಯನಶಬ್ದಮ್ ಪುಲ್ಲಿಖ್ಯಮ್.

ಉಪಾಸನವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವಾಗಿ ಮಾಡುವ
ವದರಿಂದ ಸರ್ವವಿಧವಾದ ಆಧಾರಭೂತನು, ಸತ್ತಾದಾಯಕನು, ತೇನ-ಆ ಕಾರಣ
ದಿಂದ, ನಾರಾಯಣ ಸ್ವೈತಃ - ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ.*
(೩) ನಾರಃ ಎಂದರೆ ನರಾಣಾಂ ಸಂಘಾತಃ - ನಾರವಿಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳ ಸಮೂ
ಹವು, ತಸ್ಯ - ಅಂತಹ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಅಯನಂ - ಗತಿಯು
ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಾಪಕಾಧಾರನು. ತೇನ - ಆಕಾರಣದಿಂದ, ಮುನಿಭಿಃ - ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ
ಮನಶೀಲರಾದ ಋಷಿಗಳಿಂದ, ನಿತ್ಯಂ - ಯಾವಾಗಲೂ, ನಾರಾಯಣ ಇತಿ
ರೀತಃ - ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆನು. ನಾರತಬ್ಬೇನ - ನಾರತಬ್ಬದಿಂದ,
ಜೀವಾನಾಂ ಸಮೂಹಃ - ನಿತ್ಯರಾದ ಜೀವಾತ್ಮರ ಸಮೂಹವು, ಬುಧೈಃ -
ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ, ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ - ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ; ತೇಷಾಂ-ಅವರಿಗೆ, ಅಯನ
ಭೂತತ್ವಾತ್ - ನಾನು ಸರ್ವ ವಿಧದಲ್ಲೂ ಗತಿಯಾದುದರಿಂದ, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿ,
ನಾರಾಯಣಃ - ನಾರಾಯಣನೆಂದು, ಉಚ್ಯತೇ - ಹೇಳಲ್ಪಡುವೆನು, ತಸ್ಮಾತ್-
ಆಕಾರಣದಿಂದ, ವೇದ ವೇದಾಂತ ಪಾರಗಾಃ - ವೇದವೇದಾಂತಗಳ ಕೊನೆ
ಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದವರು ನನ್ನನ್ನು ನಾರಾಯಣನೆಂದೂ (ಪುರುಷಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ,
ಬಂಧುಂ-ಹಿತೈಷಿಯಾದ ಬಂಧುವೆಂದೂ, ಮಾತರಂ - ರಕ್ಷಿಸುವ ತಾಯಿ ಎಂದೂ,
ಪಿತರಂ - ಹಿತವ್ರವರ್ತಕನಾದ ತಂದೆಯೆಂದೂ, ಗುರುಮ್ - ಶಾಸ್ತ್ರೋಪದೇಶ
ನಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಗುರುವೆಂದೂ, ನಿವಾಸಂ -
ಆಶ್ರಿತರಿಗೆ ಪರಮಾಶ್ರಯ ಭೂತನೆಂದೂ, ಶರಣಂ-ತನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಲು ಉಪಾಯ
ನೆಂದೂ, ಅಹುಃ-ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ "ವಿಷಸರ್ವಭೂತಾಂತರಾತ್ಮಾಽ
ಪ್ರಹತ ಪಾಪಾ ದಿವ್ಯೋದೇವ ಏಕೋ ನಾರಾಯಣಃ" ಮಾತಾ ಪಿತಾ ಭ್ರಾತಾ
ನಿವಾಸಶರಣಂ ಸುಹೃದ್ಗುತಿ ನಾರಾಯಣಃ"(ಸುಖ-ಲ) (೪)"ತ್ವಮೇವ
ಮಾತಾ ಚ ಪಿತಾತ್ವಮೇವ ತ್ವಮೇವ ಬಂಧುಶ್ಚ ಗುರುಸ್ತ್ವಮೇವ"

ಇಷ್ಟು “ರೀಜ್‌ಕ್ಷಯೇ” ಎಜ್ಞರಧಾತುವಿಲೇ ರ ಎನ್ನು ಸ್ವರೂಪವಿಕಾರ ತ್ವಲೇ ಜ್ವಯಿಷ್ಟವಾನ ವಚಿತ್ವದಾರ್ಥತ್ವೈ ಚೋಲ್ಲಿ ಅದಿಲ್ ವೇರು ಪಟ್ಟಿ ಸ್ವರೂಪವಿಕಾರ ರಹಿತಮಾನ ಚೇತನವರ್ಗತ್ವೈ ನಗನೈಕಾದಿ ಶಬ್ದ

“ನಿವಾಸ ವೃಕ್ಷಸ್ವಾಧೂನಾಮಾಸನ್ನಾನಂ ಪರಾಂಗತಿಃ” “ಪಿತಾ ತ್ವಂ ಮಾತಾ ತ್ವಂ ದಯಿತ ತನಯಸ್ತ್ವಂ ಪ್ರಿಯಸುಹೃತ್ತ್ವಮೇವತ್ವಂ ಮಿತ್ರಂ ಗುರುರಸಿ ಗತಿಶ್ಚಾಸಿ ಜಗತಾಂ” (ಸ್ತೋತ್ರರತ್ನಂ) “ಪಿತಾಸಿ ಲೋಕಸ್ಯ ಚರಾಚರಸ್ಯ ತ್ವ ಮಸ್ಯ ಪೂಜ್ಯತ್ವಗುರುರ್ಗರೀಯಾನ್” ಇತ್ಯಾದಿ ಸಹಸ್ರ ವಚನಗಳು ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು. “ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರ” ಪಡಿಯೇ ಈ ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವವಾಗಿ ತತ್ಪುರುಷಸಮಾಸಮಾನಾಲುಮ್-ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸವಾದರೂ, ಎಂದರೆ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸವದದ ಲಿಜ್ಜಿವು ಉತ್ತರಪದದ ಲಿಜ್ಜಿ ನುಸಾರವಾಗಿರ ಬೇಕೆಂಬ ವ್ಯಾಕರಣ ನಿಯಮವಿದ್ದರೂ, ನಿರುಕ್ತಿ ಬಲಶ್ಚಾಲೇ - ನಾರಾಣಾಂ ಅಯನಂ ನಾರಾಯಣಃ ಎಂದು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ನಿರುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿರುವ ಬಲ ದಿಂದ, ಅಯನಶಬ್ದವು ಪುಲ್ಲಿಜ್ಜಿಂ-ಅಯನ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪುಲ್ಲಿಜ್ಜಿವಾಗಿ ಭಾವಿಸ ಬಹುದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ನಾರಾಯಣಂ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ನಾರಾಯಣಃ ಎಂದು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ತೋರಿಸಿರುವದರಿಂದ ನಾರಾಯಣಃ ಎಂಬ ಸಮಾಸ ಪದ ದಲ್ಲಿ ಅಯನ ಶಬ್ದವು ಪುಲ್ಲಿಜ್ಜಿವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಮುಂದೆ ನಾರಾಣಾಂ ಅಯನಂ ನಾರಾಯಣಃ ಎಂಬ ಸಷ್ಠೀ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸರೀತ್ಯಾ ನಿರ್ವಚನ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಪ ಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಈ ಸಷ್ಠೀ ತತ್ಪುರುಷಮೂಲಕ ಬಹುವ್ರೀಹ್ಯರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳು ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ, ಈ ನಿರ್ವಚನವು ಪರಮೋಪಾದೇಯವೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬಹುವ್ರೀಹ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಾರ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ನಾರನೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿ ದರು. ಇಲ್ಲಿ ನಾರ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಜೀವಾತ್ಮ ಸಮೂಹವೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟು - ಈ ಸಷ್ಠೀತತ್ಪುರುಷ ನಿರ್ವಚನದಲ್ಲಿ, ರೀಜ್‌ಕ್ಷಯೇ ಎಜ್ಞರ ಧಾತು ವಿಲೇ - ರೀಜ್ ಎಂಬುದು ನಾರವೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಧಾತುವಿನಲ್ಲಿ, ರ ಎನ್ನು ಸ್ವರೂಪ ವಿಕಾರಶ್ಚಾಲೇ - ರ ಎಂದು, ಸ್ವರೂಪ ವಿಕಾರವನ್ನು- ಹೊಂದುವದರಿಂದ, ಜ್ವಯಿಷ್ಟವಾನ - ನಾರಹೊಂದುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳ, ಅಚಿತ್ವದಾರ್ಥತ್ವೈ ಚೋಲ್ಲಿ - ಅಚೇತನ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅದಿಲ್ ವೇರು ಪಟ್ಟಿ - ಅದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಎಂದರೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ, ಸ್ವರೂಪ ವಿಕಾರ

ಮೋಲೇ ನೆನವಾಸಮಾನ ನರಶಬ್ದ ತ್ತಾಲೇಚೊಲ್ಲಿ, ಅದಿನ್ ಸಮೂಹಜ್ಞಕ್ಕೆ
 "ಸಾರ" ಶಬ್ದ ತ್ತಾಲೇ ಚೊಲ್ಲಿ, ಇನ್ನ ಸಮೂಹಜ್ಞಳುಕ್ಕು ಅಯನಂ ಎಜ್ಗರ
 ವಿತ್ತಾಲ್ "ಸ್ವಾಧೀನ ತ್ರಿವಿಧ ಚೇತನಾ ಚೇತನಸ್ವರೂಪ ಸ್ಥಿತಿ
 ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಭೇದ" ನಾನವ್ ನರಶಬ್ದವಾಚ್ಯರಾನ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮಾಳ್ಳುಡೈಯ
 ಸಮೂಹಜ್ಞಳುಕ್ಕುಮ್ ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಹೇತುವುಮಾಯ್, ಸ್ವಯಂ ಭೋಗ್ಯ
 ತೈಯಾಲೇ ಉಪೇಯಮುಮಾಯ್ (೧) "ವಿಷ್ಣ್ವಾಧಾರಂ ಯಥಾ ಚೈತತ್
 ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ಸಮವಸ್ಥಿತಮ್" "ಯೋ ಲೋಕತ್ರಯ ಮಾವಿಶ್ಯ ಭಿಭತ್ಸುಃ"

ರಹಿತಮಾನ - ಸ್ವರೂಪ ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದಿರುವ, ಚೇತನವರ್ಗತ್ವ - ಚೇತನ
 ಸಮೂಹವನ್ನು, ನಗನೈಕಾದಿ ಶಬ್ದಮೋಲೆ - ನ, ಗಃ - ನಗಃ, ನೆ ವಿಕಾ-
 ನೈಕಃ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ನಗನೈಕ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಗಾಗಿ, ನ ಸಮಾಸಮಾನ
 ನ, ರಃ - ನರಃ ಎಂಬ ನಜ್ ಸಮಾಸವಾದ, ನರ ಶಬ್ದ ತ್ತಾಲೇ - ಸಾರವಿಲ್ಲದುದು
 ಎಂದರೆ ಸ್ವರೂಪ ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದುದು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ, ನರಶಬ್ದದಿಂದ, ತೊಲ್ಲಿ-
 ಹೇಳಿ, ಅದಿನ್ ಸಮೂಹಜ್ಞಕ್ಕೆ - ಆ ಚೇತನ ಸಮೂಹವನ್ನು, ಸಾರಶಬ್ದ ತ್ತಾ-
 ಲೇಚೊಲ್ಲಿ - ಸಾರಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಿ, ಇನ್ನ ರಸಮೂಹಜ್ಞಳುಕ್ಕು ಅಯನಂ
 ಎಜ್ಗರವಿತ್ತಾಲ್ - ಈ ಚೇತನ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಆಯನವು ಎಂದು ಹೇಳುವದ
 ರಿಂದ, ತ್ರಿವಿಧ ಚೇತನಾಚೇತನ ಸ್ವರೂಪಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಭೇದನಾನವ್-
 ನಿತ್ಯಮುಕ್ತ ಬದ್ಧರಂಬ ಮೂರು ವಿಧ ಚೇತನರೇನು, ತ್ರಿಗುಣ ಕಾಲ ತುದ್ಧಸತ್ತ್ವ
 ಎಂಬ ಮೂರು ವಿಧ ಅಚೇತನಗಳೇನು, ಇವುಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ
 ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪರಮ ಪುರುಷನು (ಇದು ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರ ಮೈ
 ಕುಂಠಗದೋಕ್ತಿಯು ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರ ಆತ್ಮ ಸಿದ್ಧಿಯಲ್ಲಿರುವ
 ಉಕ್ತಿಯು) ನರಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯರಾನ - ನರಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ, ತ್ರಿವಿಧಾ
 ತ್ತಾಳ್ಳುಡೈಯ - ನಿತ್ಯಮುಕ್ತ ಬದ್ಧರಾದ ಮೂರು ವಿಧ ಜೀವಾತ್ಮರ ಸಮೂ
 ಹಗಳಿಗೆ (೧) ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಹೇತುವುಮಾಯ್ - ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವವುಗಳಿಗೆ
 ಕಾರಣಭೂತವಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಯಂಭೋಗ್ಯತೆಯಾಲೇ - ಪರಮ ಪುರುಷನು
 ದಿವ್ಯ ಮಜ್ಗಳ ವಿಗ್ರಹದ ಲಾವಣ್ಯ, ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರತ್ವ, ವಿಭೂತ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಾ
 ದಿಗಳ ಮೂಲಕ ತಾನೇ ಪರಮ - ಭೋಗ್ಯನಾಗಿರುವದರಿಂದ, (೨) ಉಪೇಯ
 ಮುಮಾಯ್ - ಉಪೇಯವಾಗಿಯೂ, ಚೇತನಾ ಚೇತನಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಶ್ರೀಮನ್ನಾ
 ರಾಯನೇ ಆಧಾರವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆಯೆಥಾ-
 ಹೇಗೆ, ಏತತ್ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ - ಈ ಮೂರು ಲೋಕದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ

ವ್ಯಯ ಈಶ್ವರಃ ।” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರಪಡಿಯೇ ಆಧಾರಮುಮಾಯಿರುಕ್ಕಿರಪಡಿ
ಜೊಲ್ಲಪ್ಪಟ್ಟದು. ಎಜ್ಜನೇ ಎನ್ನಿಲ್ ? [“ಇಣ್ಣಗತೌ” ಎಜ್ಜರ ಧಾತು

ವಿಷ್ಣ್ವಾಧಾರಂ - ವಿಷ್ಣು ವಸ್ತು ಅಧಾರವಾಗಿವಳ್ಳದ್ದಾಗಿ, ಸಮವಸ್ಥಿತಮ್ -
ಅದರಿಂದ ಸತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹೇಗೆ ಇರುತ್ತದೋ, ಇದರ ಉತ್ತರಾರ್ಥವು,
“ಪರಮಾರ್ಥತ್ವಮೇ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಯಥಾಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಧಾನತಃ”; ಪೂರ್ವಾ
ರ್ಥದಿಂದ ಚಿದಚಿದಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲಾ ವಿಷ್ಣ್ವಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವೇ ಆಧಾರ
ವಾಗಿ ಉಳ್ಳವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೇಗೆ ಚಿದಂತವು ನಿಜಸ್ವರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನೈ
ಕಾಕಾರತೆಯಿಂದ ಸಾಕ ರಹಿತವಾದುದಾಗಿ ಪರಮಾರ್ಥವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅದು
ಪ್ರಧಾನವಾದುದು ಎಂಬುದು ಉತ್ತರಾರ್ಥಾರ್ಥವು. ಚಿತ್ತು ಅಚಿತ್ತೂ ಎರಡೂ
ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ ಅಪೃಥಕ್ವಿದ್ದ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಆತನ ಸ್ವತ್ತು. ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ
“ಅಪರೇಯ ಮಿತಸ್ತ್ವನ್ಯಾಂ ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿದ್ವಿಮೇ । ಪರಾಮ್ ಜೀವ
ಭೂತಾಂ” (ಗೀ. ೭. ೫) ಎಂಬಲ್ಲೂ, “ಮಮೈವಾಂಶೋ ಜೀವಲೋಕೇ
ಜೀವಭೂತ ಸ್ಪೃಶಾತನಃ” [ಗು. ೧೫. ೭] ಎಂಬಲ್ಲೂ ಹೇಳಿರುವಹಾಗಿ ಅಚಿತ್ತಿ
ಗಿಂತ ಪ್ರಧಾನವಾದುದು ಚಿತ್ತು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಮತ್ತು ಯಃ - ಯಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ಸಾದ ವಿಷ್ಣುವೇ, ಲೋಕತ್ರಯಂ - ಈ ಮೂರು ಲೋಕದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ,
ಅಚಿತ್ತೈಶ್ವರವಾದ ಆ ಮೂರು ವಿಧ ಚಿತ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವಿಶ್ಯ - “ಅಂತ
ರ್ಬಹಿಶ್ಚ ತತ್ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯನಾರಾಯಣಸ್ಥಿತಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗಿ
ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಅನ್ಯಯಃ - ಸಾರರಹಿತನಾದ ಎಂದರೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ವಿಕಾ
ರವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವ, ಈಶ್ವರಃ - ಸರ್ವವೂ ತನ್ನ ಸ್ವತ್ತಾಗಿ ತನಗೆ ಅಪೃಥ
ಕ್ವಿದ್ದ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಸರ್ವವನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ
ನಾರಾಯಣನು. ಬಿಭರ್ತಿ - ಧರಿಸಿರುವನೋ, “ಲೋ ಯೋಕತ್ರಯ ಮಾ
ವಿಶ್ಯ” ಎಂಬುದರ ಪೂರ್ವಾರ್ಥವು.—“ಉತ್ತಮಪುರುಷಸ್ತ್ವನ್ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮೇ
ತ್ಯದಾಹೃತಃ ಎಂಬುದು, ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ಷರವೆಂದರೆ ಬದ್ಧರು; ಅಕ್ಷರ ರಂ
ದರಿ ನಿತ್ಯರೂ ಮುಕ್ತರೂ, ಹೀಗೆ ಎರಡುವಿಧ ಜೀವಾತ್ಮರುಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ
ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಪುರುಷನಿದ್ದಾನೆ; ಆತನನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳುವರು
ಎಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರಪಡಿಯೇ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾ
ಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗಿ [೩] ಆಧಾರಮುಮಾಯ್ - ಆಧಾರವಾಗಿಯೂ,
ಇರುಕ್ಕಿರಪಡಿ ಜೊಲ್ಲಪ್ಪಟ್ಟದು - ಇರುವ ರೀತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ವಾಕ್ಯ
ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಇಷ್ಟೇ; - ಮೊದಲು ಧಾತುವು ತ್ವತ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ನರಃ ಎಂಬ
ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿದರು; ರೀಜ್ಜೆಯೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನ ಮೂಲಕ ಗ-

ನಿಲೇ “ಈಯತೇ ಅನೇನ” ಎನ್ನು ಅಯನ ಶಬ್ದತ್ತಿಲ್ ಕರಣವೃತ್ತೃತ್ತಿಯಾಲೇ ಈಶ್ವರನುಪಾಯಮಾಯುಮ್, “ಈಯತೇ ಅಸೌ” ಎನ್ನು ಕರ್ಮವೃತ್ತೃತ್ತಿಯಾಲ್ ಉಪೇಯಮಾಯುಮ್, “ಈಯತೇ ಅಸ್ತಿ” ಎಜ್ಜಿರ ಅಧಿಕರಣ ವೃತ್ತೃತ್ತಿಯಾಲೇ ಆಧಾರಮಾಯುಮ್, ತೋತ್ತುಗಿರಾಃ. “ಅಯಸಯಗತೌ” ಎಜ್ಜಿರ ಧಾತುವಿಲುಮ್ ಇವ್ವಯನಪದಮ್ ನಿಷ್ಪನ್ನಮಾಮ್.

ಸ್ವರೂಪ ವಿಕಾರರೂಪ ಸಾಶವುಳ್ಳ ಜಡಪ್ರಕೃತಿಯಾದ ಅಜೇತನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅಂತಹ ಸಾಶವಿಲ್ಲದುದು ನರಃ ಎಂದರೆ ಜೇತನವೆಂಬರ್ಥವಾಯಿತು. ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ನರಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯನೆಂಬರ್ಥವಾದರೂ ನರ ಶಬ್ದವು ವೃತ್ತೃತ್ತಿಮೂಲಕ ಜೇತನ ಸಾಮಾನ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾರ ಶಬ್ದವು ಅಂತಹ ಜೇತನರ ಸಮೂಹವೆಂಬರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ “ನಾರೋ ನರಾಣಾಂ ಸಂಘಾತಃ” ಎಂಬ ನಿರ್ವಚನಾರ್ಥವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಮುಂದೆ ಅಯನ ಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ನಾರಾಣಾಂ ಅಯನಂ ನಾರಾಯಣಃ ಎಂಬ ವೃತ್ತೃತ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಪರಮ ಪುರುಷನು [೧] ಉಪಾಯವೂ [೨] ಉಪೇಯನೂ, [೩] ಆಧಾರನೂ ಎಂಬ ಮೂರರ್ಥಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರರ್ಥಗಳೂ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಯನ ಶಬ್ದದ ವೃತ್ತೃತ್ತಿಯಿಂದ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. —ಅಯನ ಶಬ್ದದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಈ ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಯಾಳವಂದಾರ್ ಯತಿವರ್ಯರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ತ್ರಿವಿಧ ಜೇತನ-ಜೇತನಸ್ವರೂಪಸ್ಥಿತಿಪ್ರವೃತ್ತಿ ಭೇದಗಳನ್ನುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದಲೇ ಉಪಾಯೋಪೇಯಾಧಾರನೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅದನ್ನೇ ಅಯನ ಶಬ್ದನಿರ್ವಚನದಿಂದ ಮುಂದೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಎಜ್ಜಿನೇವನ್ನಿಲ್ - ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ ಉಪಾಯನು, ಉಪೇಯನು, ಆಧಾರನು ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾದವು? ಎಂದರೆ, ಅಯನ ಶಬ್ದ ನಿರ್ವಚನದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. —“ಇಣ್ ಗತೌ” ಎಜ್ಜಿರ ಧಾತು ನಿಲೇ - ಎಂಬ ಧಾತುವಿನ ಗತೌ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಪ್ತೌ ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದು. [೧] “ಈಯತೇ ಅನೇನ” ಎನ್ನು - ಈ ನಾರಾಯಣನಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನು ಹೋಗಿ ಸೇರುತ್ತಾನೆ, ಹೊಂದಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ, ಕರಣವೃತ್ತೃತ್ತಿಯಾಲೇ-ಕೃತೀಯಾರ್ಥದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ವೃತ್ತೃತ್ತಿಯ ಮೂಲಕ, ಈಶ್ವರನುಪಾಯಮಾಯುಮ್ - ಈಶ್ವರನು ಉಪಾಯವಾಗಿಯೂ [೨] “ಈಯತೇ ೭ ಸೌ” ಈ

ಮುಮ್ ಪರತ್ವಮುಮ್ ಇಚ್ಛೀ ಸಿದ್ಧಮ್. ಅಯನಮೆನ್ನು ವಾಸಸ್ಥಾನಮಾಯ್, ಅಪ್ಪೋದು ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸತ್ತಾಲೇ ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಮ್ ತಪ್ಪುರುಷನಾಲೇ ಬಹಿರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಮ್ ತೋತ್ತಾಗಿರದೆನ್ನು ಮನುಸಂಧಿಪ್ಪಾರ್ಗಳ್. ಇವೈ ಇರಣ್ಡುಮ್ ಶ್ರುತಿ ಸಿದ್ಧಮ್.

ವಾಮದು ಸೌಲಭ್ಯವೆಂದೂ, ಪರತ್ವವೆಂದೂ, ಹೇಳಿದರು. ಈ ಸೌಲಭ್ಯವು ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಶೇಷಿತ್ವ, ಸೌಶೀಲ್ಯಗಳಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣಗಳು. ಇದು ಈಯತೇ ಅನೇನ ಎಂಬ ಕಾರಣ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದ ಉಪಾಯತ್ವದಿಂದ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಗುಣಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆತನು ಉಪಾಯನಾಗಲು ಅರ್ಹನಲ್ಲವು. ಯಾವಾಗ ಉಪಾಯನೋ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಗುಣಗಳು ಇದ್ದೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಯಂತೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ಎಂಬ ಅಧಿಕರಣ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ, ಪರತ್ವವೂ ಪರಪೂರ್ಣಕಾಮತ್ವವೂ ತೋರಿಬರುತ್ತವೆ. ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸಾರ್ಥದಿಂದ ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು, ತಪ್ಪುರುಷಾರ್ಥದಿಂದ ಬಹಿರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು, ಅರ್ಥಗಳು, ಅಯನ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ರೂಢ್ಯವಾಸಸ್ಥಾನವೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳುವದರಿಂದ ತೋರಿಬರುತ್ತವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಅಯನ ಮೆನ್ನು ವಾಸಸ್ಥಾನಮಾಯ್ - ಅಯನವೆಂಬ ಕಲ್ಪವು ವಾಸಸ್ಥಾನವೆಂಬರ್ಥ ವುಳ್ಳದಾದರೆ, ಅಪ್ಪೋದು - ಆಗ, ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸದಿಂದ ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೂ, ತಪ್ಪುರುಷನಾಲೇ - ತಪ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸದಿಂದ ಬಹಿರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೂ, ತೋತ್ತಾಗಿರದೆನ್ನು - ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು, ಅನುಸಂಧಿಪ್ಪಾರ್ಗಳ್ - ಕೆಲವರು ಅನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಹೇಗೆಂದರೆ ನಾರಕಲ್ಪವಾಚ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿವುಳ್ಳವನೆಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೂ, ಶ್ರುತಿ ವಸ್ತು ಪೂರ್ಣತ್ವವೂ ಸಿದ್ಧವು. ನಾರಕಲ್ಪ ವಾಚ್ಯಗಳಿಗೆ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವನು ಎಂಬ ತಪ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸದಿಂದ ಅವೆಲ್ಲಾ ಇವನಲ್ಲಿ ಆಡಗವೆ ಎಂಬರ್ಥವು ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ ಬಹುವ್ರ್ಯಾಪ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಬಹುದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಹೀಗೆ ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸದಿಂದಲೂ ಬಹಿರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಪ್ಪುರುಷಾರ್ಥದಿಂದಲೂ ಹೇಳುವದು ಏಕೆಯೇ? “ಅಂತರ್ಬಹಿಷ್ಕ” ಎಂದು ಒಂದೇ ವಾಕ್ಯದಿಂದಲೇ ಎರಡು ವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುವದು ನ್ಯಾಯವು. ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಉಪಪಾದನೆಯು ಏಕೆಯೇ? ಎಂದರೆ ಶ್ರುತಿ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸುವದು ಸಮಂಜಸವೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಇವೈ ಇರಣ್ಡುಮ್ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಮ್ - ಈ ಅಂತ

ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಯಾವದು ? ಇವೈಯುಳ್ಳ ವಿಡೆತ್ತಿಲ್ ತನ್ನೆ ಇಲ್ಲೆ ಎನ್ನು ವೊಣ್ಣಾದಪಡಿ ಕಲನ್ನು ನಿರ್ದೈ. ಬಹಿರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾವದು ? ಇವೈ

ರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಬಹಿರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳೆರಡೂ, ಶ್ರುತಿಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅನುಸಂಧಾನವು ನ್ಯಾಯವಾದುದೇ. ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವೆಂದರೆ—“ಅಂತರ್ಬಹಿಷ್ಕೃತತ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯನಾರಾಯಣ ಸ್ಥಿತಃ” (ತೈ. ಸಾರಾ.) ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಆದರೆ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಅಣುಸ್ವರೂಪನೆಂದೂ, ಅಂತಹ ಅಣುಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ ಪ್ರದೇಶವೇ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಜೀವಾತ್ಮನೇ ಮೊದಲಾದ ಅಣುಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವದು ಹೇಗೆ ? ಹಾಗೆಯೇ ವಿಭುಷದಾರ್ಥಗಳಾದ ಧರ್ಮಭೂತಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಎಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶವಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಬಹಿಷ್ಕೃತ ಪ್ರದೇಶವೇ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಂತವುಗಳ ಬಹಿರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವದು ಹೇಗೆ ? ಎಂಬ ಆಕ್ಷೇಪಗಳು ನ್ಯಾಯವಾದವೇ. ಆ ಆಕ್ಷೇಪಗಳಿಗೆ ಮುಂದೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾವುದು ? ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ಹೇಳುವದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು ? ಇವೈಯುಳ್ಳ ವಿಡೆತ್ತಿಲ್ - ಹಾಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಸ್ತುಗಳಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ತನ್ನೆ ಇಲ್ಲೆ ಯೆನ್ನು ವೊಣ್ಣಾದಪಡಿ - ಪರಮಾತ್ಮನಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ತಾನು ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವಹಾಗೆ, ಕಲನ್ನು ನಿರ್ದೈ - ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೇರರೋಣವು. ಪದಾರ್ಥವು ಎಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿರುತ್ತದೋ, ಅಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುತ್ತಾನೆಂಬ ಭಾವವು ಒಂದು ಗುಂಡು ಕಲ್ಲನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಂತಃ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಆ ಕಲ್ಲಿನ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ಕಡೆ ಇರುತ್ತಾನೆಂಬ ಭಾವವಲ್ಲವು. ಕಲ್ಲು ಎಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿರುತ್ತದೋ ಅಷ್ಟು ಸ್ಥಳವನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸಿರುತ್ತಾನೆಂಬ ಭಾವವು. ಆ ಗುಂಡುಕಲ್ಲು ಕಲ್ಲಿನ ಅಣುಗಳಿಂದ ಸೇರಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆ ಕಣಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತಾನೆಂಬ ಭಾವವೂ ಅಲ್ಲವು; ಕಲ್ಲಿನ ಕಣಗಳಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನೂ ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ವಸ್ತುವು ಆಕ್ರಮಿಸಿರುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸೋಣವೆಂದು ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಜೀವಾತ್ಮನೇ ಮೊದಲಾದ ಅಣುಪದಾರ್ಥಗಳ ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೂ ಎಂಬ

೧ (೧) “ನಾರಾಯಣ ಮಣೀಯಾಂಸ ಮಕೇಷಾಣಾ ಮಣೀಯಸಾಮ್”
ಎನ್ನದು ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಕ್ಕು ಅನುಗುಣಮಾಯಾ ನಿರ್ದಿರಪ್ರತಿಘಾತಾನರ್ಹತ್ವಂ

ಅಣುವಿನ ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೆಂದರೆ ಅಣುವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸೋಣ
ನೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತಲ್ಲಾ, ಶ್ರುತಿಗಳಾದರೋ, ಕಕ, ಕ್ವೀತಾತ್ವತರ, ಮತ್ತು
ತ್ವೇತ್ತರೀಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಣೋರಣೀಯಾ - ಅಣುವಿಗಿಂತ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ
ತರಣಾಗಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಿರುವದಕ್ಕೆ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ವಿರೋಧವಾಗುವದಿ
ಲ್ಲವೇ? ಹಾಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಆಶ್ರುತಿಯ ಅರ್ಥವೇನು? ಎಂದರೆ ಆ
ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನೇ ಉಪಪಾದಿಸುವ ಶ್ರೀ ಪರಾಕರ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ದಾಹರಿಸಿ, ತಿಳಿಸ
ಪ್ಪಾರೆ. (೧) “ಅಕೇಷಾಣಾಂ-ಸಮಸ್ತಗಳಾದ, ಅಣೀಯಾಂ - ಅಲ್ಪಪ್ರಮಾ
ಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ಅಣೀಯಾಂಸಂ - ಅಲ್ಪತರ ಪ್ರಮಾಣಯುಕ್ತನಾಗಿ ಅಂತಹ
ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, ನಾರಾಯಣಂ - ನಾರಾಯಣನನ್ನು, ಮುಂದೆ “ಸಮ
ಸ್ತಾಣಾಂ ಗರಿಷ್ಠಂಚ ಭೂರಾದೀನಾಂ ಗರೀಯಾಂ” ಎಂದು ಇರುತ್ತದೆ.
ಇದು “ಅಣೋರಣೀಯಾ ಮಹತೋಮಹೀಯಾ”(ಕಕ. ೨. ೨೦) ಎಂಬ
ಶ್ರುತಿಯ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣವು. ಸೂಕ್ಷ್ಮಪದಾರ್ಥಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮತರನು,
ಸ್ಥೂಲಪದಾರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಸ್ಥೂಲತರನು ಎಂಬರ್ಥವು; ಎನ್ನದು - ಎಂದು ಹೇಳಿರು
ವದು, ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಕ್ಕು - ಅನುಗುಣಮಾನ - ಅಂತಹ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ತುವಿನ
ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಎಂದರೆ ಆ ವಸ್ತುವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ
ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬಿಡದೆ ವ್ಯಾಪಿಸುವದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ, ಪ್ರತಿಘಾತಾನರ್ಹತ್ವಂ -
ಎನೊಂದು ತಡೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆಇರುವಹಾಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು.
ಒಂದು ವಸ್ತುವು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೆ, ಈವಸ್ತುವಿನ ಅಲ್ಪಭಾಗವು ಹೊರಗೆ
ಭರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಒಂದುಬಟ್ಟಲು ತುಂಬಾ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿ, ಅದರಲ್ಲಿ
ಒಂದು ಕಲ್ಲನ್ನು ಹಾಕಿದರೆ, ಕಲ್ಲಿನಗಾತ್ರದಷ್ಟು ನೀರು ಹೊರಗೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಪರ
ಮಾತ್ಮನ ಅಂತಃ ಪ್ರವೇಶದಿಂದ ವಸ್ತುಗಳ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗವೂ ಹೊರಗೆ ಬೀಳುವದಿಲ್ಲವು.
ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಪದಾರ್ಥಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯು.
ಅಣೋರಣೀಯಾ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಈ ಕ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಅಣು ಕಬ್ಬವು
ಗೌಣಾರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದು. ವಸ್ತುವು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದರೆ, ಪರಮಾತ್ಮನು ಸೂಕ್ಷ್ಮತರನಾಗಿ,
ಪ್ರವೇಶಿಸುವನೆಂಬರ್ಥವು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅಂತಃಪ್ರವೇಶ ರಹಿತವಾಹ
ಅಣುವಲ್ಲವು. “ಅಣೋರಣೀಯಾ ಮಹತೋ ಮಹೀಯಾ” ಎಂಬುದರ

ಅಲ್ಲದೆ ಅಣುಪರಿಮಾಣವು. ಇದು ಜೊಲ್ಲುಮಿಡಮ್ ಉಪಾಧ್ಯವ ಜ್ವೇದತ್ತಾಲೇ ಎಸು ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯಾದಿ ಸಿದ್ಧಮ್. ವ್ಯಾಪ್ತನುಕ್ಕು ಪ್ರತಿ

ಅರ್ಥವೇ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೇ ಉಪಪಾದಿತವು. ಹೇಗೆಂದರೆ "ಏಷಮು ಆತ್ಮಾಂತರ್ಯದಯೇ ಅಣೀಯಾರ್ ಪ್ರೀಹೇರ್ದಾ ಯವಾದ್ವಾ ಸರ್ವಸಾದ್ವಾ ಶ್ಯಾಮಾಕಾದ್ವಾ ಶ್ಯಾಮಾಕ ತಂಡುಲಾದ್ವೈಷಮ ಆತ್ಮಾಂತರ್ಯದಯೇ ಜ್ಯಾಯಾರ್ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಜ್ಯಾಯಾರ್ ಅಂತರಿಕ್ಷಾ ಜ್ವಾಯಾರ್ ದಿವೋಜ್ಯಾಯಾನೇಭ್ಯೋಲೋಕೇಭ್ಯಃ" (ಛಾಂ. ೩.೧೪.೩) ಉಪಾಸಕನ ಅನುಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೃದಯಾಂತರ್ವರ್ತಿಯಾದ ತುಂಬಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಭತ್ತ ಗೋಧಿ ಮೊದಲಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪದಾರ್ಥಗಳಿಗಿಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮತರನು. ಹೀಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಬೃಹತ್ತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಬೃಹತ್ತಾದವನು; ಪೃಥಿವಿಗೂ ದೊಡ್ಡವನು, ಅಡಕಡ್ಡಿದೊಡ್ಡದಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡವನು; ಅದಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡದಾದ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವನು; ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಲೋಕಗಳಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡವನೆಂದು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಬಹಿರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಆದುದರಿಂದ, ಇದು ಶೊಲ್ಲುಮಿಡಮ್ - ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಣೀಯಾರ್ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ, ಉಪಾಧ್ಯವಜ್ವೇದತ್ತಾಲೇ - ವಸ್ತುವು ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಪರಿಮಾಣವುಳ್ಳ ಉಪಾಧಿ ಬಲದಿಂದ ಎಂಬುದು ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯಾದಿ ಸಿದ್ಧಮ್ - "ಅರ್ಭಕೌಕಸ್ತ್ವಾತ್ಪ್ರದೈವದೇಶಾಚ್ಚ ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ನಿಜಾಯುತ್ಪಾದೇವಂ ವ್ಯೋಮವಚ್ಚ. (೧.೨.೭) ಏಷಮು ಆತ್ಮಾಂತರ್ಯದಯೇ ಎಂಬ ಛಾಂದೋಗ್ಯ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವವನು ಜೀವಾತ್ಮನೋ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ, ಅಣುಪರಿಮಾಣವು ಎಂದು ಅರ್ಭಕೌಕಸ್ತ್ವವು - ಅಲ್ಲ ಪರಿಮಾಣವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನೇ, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲವು ಎಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ತಂದರೆ; ಇದು ನೇತಿಚೇತ್ ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವು, ಸ - ಹಾಗಲ್ಲವು ಏಕೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ಅದೇ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯೋಮವಚತ್ - ನಿತ್ಯ ವಿಭೂತಿಯ ಹಾಗಿ ನಿರತಿಶಯ ಬೃಹತ್ವವೂ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಎನಾ ಜೀವಾತ್ಮನಲ್ಲವು. ಹಾಗಾದರೆ ಅಲ್ಲ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ಹೇಳಿದುದು ಏಕೆ? ಎಂದರೆ ನಿಜಾಯುತ್ಪಾದೇವಂ - ಹಾಗಿ ಹೇಳಿದುದು ಉಪಾಸಕನಿಗೆ ಉಪಾಸ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಹಾಗಿ ಹೇಳಿದುದು ಎಂಬುದು ಈ ಸೂತ್ರಾರ್ಥವು. ಆದುದರಿಂದ ಅಣೀಯಾರ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಸೂಕ್ಷ್ಮತರತ್ವವೆಂಬ ಲಾಕ್ಷಣಿಕಾರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅಣುವಿಗೆ ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಒಳಗೆ ಪ್ರದೇಶಾಭಾವದಿಂದ ಹೇಳಬೇಡನೆಂಬ

ವಸ್ತು ಪೂರ್ಣತ್ವಮಾವದು ? ಓರೋರು ಉಪಾಧ್ಯವಚ್ಚಿನ್ನ ಪ್ರದೇಶಮೇ
ಸರ್ವತ್ವೈಯುಮ್ ನಿರ್ದಿಹಿಕ್ಕವಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಯುಡೈತ್ತಾ ಯಿರುಕ್ಕೈ. ಅಲ್ಲದು
ವಸ್ತುತೋರುಮ್ ಸ್ವರೂಪಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು. ಇದು ಕೊಳ್ಳಲ್ ಬಹಿರ್ವ್ಯಾ

ಭಾವದಿಂದ ಅಣುವಿನ ಪೂರ್ಣತ್ವವೇ ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಎಂದು, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.
ಅದರ ಸರಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು “ವ್ಯಾಪ್ತನುಕ್ಕೈ” ಎಂದಾರಂಭ
ಸುವ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಾಪ್ತನುಕ್ಕೈ - ಅಂತರ್ಬಹಿಷ್ಕ
ತತ್ಸರ್ವಂ-ವ್ಯಾಪ್ತನಾರಾಯಣಸ್ಥಿತಃ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಸರ್ವವಸ್ತು
ಗಳನ್ನು ವಸ್ತುಪೂರ್ಣತ್ವಮಾವದು ? ವಸ್ತುವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸು
ವುದು ಎಂದರೇನು? ವ್ಯಾಪಿಸುವವನಿಗೆ, ಓರೋರು ಉಪಾಧ್ಯವಚ್ಚಿನ್ನ ಪ್ರದೇಶಮೇ
ಸರ್ವತ್ವೈಯುಮ್-ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ಅಕ್ರಮಿಸಿ ಹೀಗೆ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ
ಪರಿಮಿತವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿರ್ದಿಹಿಕ್ಕವಲ್ಲ-ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ,
ತನ್ನದಿಲ್ಲದ ನಿರ್ವಹಿಸುವ, ಶಕ್ತಿಯುಡೈತ್ತಾಯಿರುಕ್ಕೈ - ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ
ರೋಣವು. ಅವುಗಳ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಸಹ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಶಕ್ತಿ
ಯನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು. ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣ
ವಾಗಿ ಪ್ರತಿವಸ್ತು ಪೂರ್ಣತ್ವವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತದಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ ಹಾಗಲ್ಲವು ;
ವಸ್ತುವು ಎಷ್ಟಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ವಸ್ತುವಿನ
ಪ್ರದೇಶವೆಷ್ಟಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವದು ಎಂದರೆ ಬಹಿ
ರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲವು. ಬಹಿರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾ
ಗುವ ಹಾಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದಾನೆಂದರೆ, ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸಂಕೋಚ
ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಅಂತರ್ಬಹಿಷ್ಕ ತತ್ಸರ್ವಂ ಎಂದು
ಶ್ರುತಿಯು ವ್ಯಕ್ತವಡಿಸಿತು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಜಗದ್ವಸ್ತುಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು
ಹೇಳುವಾಗ ವಸ್ತುವು ಅಕ್ರಮಿಸಿರುವ ಪ್ರದೇಶ ಮಾತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳ
ತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಅಲ್ಲದು ವಸ್ತುತೋರುಮ್ -
ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲದೆ, ವಸ್ತುತೋರುಮ್ - ವಸ್ತುವು
ಎಷ್ಟಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಎಂಬುದೇ ಸ್ವರೂಪಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು-
ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾತ್ರವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲವು. ಪ್ರತಿವಸ್ತು ಪೂರ್ಣತ್ವಕ್ಕೆ
ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ವಸ್ತುವಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರೋಣವೆಂಬ
ರ್ಥವಲ್ಲವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ವಿರೋಧವೇನು ? ಎಂದರೆ—
ಇದುಕೊಳ್ಳಲ್ - ಹೀಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ, ಬಹಿರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಕ್ಕು ವಿರುದ್ಧ
ಮಾಮ್ - ವಸ್ತುಗಳ ಬಹಿಃ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ವ್ಯಾಪ್ತಿ

ಪ್ರೀತ್ಯ ವಿರುದ್ಧನಾಮ್. ಇತ್ಯೈ ಅಘಟಿತ ಘಟಿನಾಶಕ್ತಿಯಾಲೆ ನಿರ್ದಹಿ ಕ್ಕಿಲ್ ವಿರುದ್ಧ ಸಮುಚ್ಚಯಮ್ ಕೂಳ್ಳುಮ್ ಪರಮತಜ್ಞಿ ಲಿರ್ದಡಿಯಾಮ್.

ಯಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಏತಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧವು? ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅಘಟಿತಘಟಿನಾರೂಪಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ಒಪ್ಪುವದರಿಂದ ತನ್ನೂಲಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ, ಆಗ ಉಂಟಾಗುವ ವಿರೋಧವನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ಯೈ - ಕೆಲವು ಭಾಗದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವದನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಘಟಿತ ಘಟಿನಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ, ನಿರ್ದಹಿ ಕ್ಕಿಲ್ - ಸರ್ದವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ಸಾಧಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದರೆ, ವಿರುದ್ಧ ಸಮುಚ್ಚಯಮ್ - ಸಮಸ್ತ ಸರಸ್ವರ ವಿರುದ್ಧಭಾವಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳುವ, ಪರಮತಜ್ಞಿ ಲಿರ್ ಪಡಿಯಾಮ್ - ಜೈನ, ಭಾಸ್ಕರ, ಯಾದವ ಪ್ರಕಾಶಾದಿ ಇತರ ಮತಗಳ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸ್ತಿನಾಸ್ತಿ ಎಂದೂ ಭೇದಾಭೇದ ಉಂಟೆಂದೂ, ಸಗುಣ ನೆಂದೂ ನಿರ್ಗುಣನೆಂದೂ, ಉಪಾಧಿ ಗೃಹೀತನೆಂದೂ ಉಪಾಧಿರಹಿತನೆಂದೂ ಹೇಳುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿ ವಸ್ತುವು ಎಷ್ಟು ಪರಿಮಾಣವುಳ್ಳದೋ ಅಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ಹೇಳುವದೂ, ಅಘಟಿತಘಟಿನಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಿಕ್ಕ ಪ್ರದೇಶದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ಹೇಳುವದೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅದುದರಿಂದ "ತೇನೇದಂ ಪೂರ್ಣಂ ಪುರುಷೇಣ ಸತ್ವಂ" (ಶ್ವೇ. ೩.೯) ಈ ಸಮಸ್ತವೂ ಪರಮ ಪುರುಷನಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, "ಯಚ್ಚ ಕಿಂಚಿಜ್ಜಗತ್ಸತ್ವಂ ದೃತ್ಯತೇ ಶ್ರೂಯತೇ ಪಿವಾ | ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ತತ್ಸತ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯನಾರಾಯಣಸ್ಥಿತಃ" (ಫ. ಸೂ.) "ನಿತ್ಯಂವಿಭುಂ ಸತ್ವಗತಂ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮಂ" (ಮುಂ. ೧೬.೬) ಈ ಪ್ರಮಾಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿವಸ್ತು ಪೂರ್ಣತ್ವ ಮಾತ್ರವೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸರ್ದ ಬಹಿಃಪ್ರದೇಶವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಅಕಾರ, ನೆರ, ಅಯನ ಪದಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಹಿಂದೆ ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಉಪಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಅಕಾರವೂ, ನಾರಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ನೆರ ವೆಂಬ ಪದವೂ, ಅಯನ ಶಬ್ದವೂ ಸಹ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಅಕಾರದ ಒಂದರಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಲದೇ? ಇನ್ನೆರಡು ಭಗವದ್ವಾಚಕ ಪದಗಳು ವ್ಯರ್ಥವಲ್ಲವೋ? ಪೌಂಡರಕ್ಯವು ದೋಷಾ.

ಅಕಾರ ನರಾಣುನ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಭಗವತ್ಪ್ರತಿಪಾದನೇ ಪ್ರಯೋಜನಮಾಹ.

ಇಷ್ಟು ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಶ್ಲೋಕಮ್, ನಾರಶಬ್ದಶ್ಲೋಕ ಪ್ರಕೃತಿಯಾನ ನರ ಶಬ್ದಶ್ಲೋಕಮ್, ಅಯನಶಬ್ದಶ್ಲೋಕಮ್, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೈ ಜ್ಯೋಲ್ಲಗಿರಪೋದು, ರಕ್ಷಕತ್ವ, ಕಾರಣತ್ವ, ನಿತ್ಯತ್ವ, ನೇತೃತ್ವ (ಆಧಾರತ್ವಾಂತರಾಮಿತ್ವ) ಉಪಾಯತ್ವ. ಉಪೇಯತ್ವಾದಿಗಳಾನ ಅಕಾರಭೇದಜ್ಞಳಾಲೇ ಮೂನ್ಮಮ್ ಸಪ್ರಯೋಜನಜ್ಞಳ.

ವಹವಲ್ಲವೋ? ಎಂದರೆ ಈ ಭಗವದ್ವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವದರಿಂದ ಸಪ್ರಯೋಜನವಾದ ಶಬ್ದಗಳಾದುದರಿಂದ ವೈಯರ್ಥ್ಯವೂ ಇಲ್ಲವು, ಪಾನರುಕ್ತೃವೂ ಇಲ್ಲವು; ಆಕಾರವು ರಕ್ಷಕತ್ವ ಕಾರಣತ್ವ ಶ್ರಿಯಪತಿತ್ವ ಶೇಷತ್ವಗಳನ್ನೂ, ನರಶಬ್ದವು ನಿತ್ಯತ್ವನೇತೃತ್ವವನ್ನೂ, ಅಯನಶಬ್ದವೂ ಉಪಾಯತ್ವ ಉಪೇಯತ್ವಗಳನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇಷ್ಟು-ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಆರ್ಥೋಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಶ್ಲೋಕಮ್ - ಅಕಾರದಿಂದಲೂ, ನಾರಶಬ್ದಶ್ಲೋಕ ಪ್ರಕೃತಿಯಾನ ನರಶಬ್ದಶ್ಲೋಕಮ್-ನಾರ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಮೂಲಪದವಾದ ನರಎಂಬ ಪದದಿಂದಲೂ, ಅಯನಶಬ್ದಶ್ಲೋಕಮ್-ಅಯನಶಬ್ದದಿಂದಲೂ ಸಹ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೈ ಜ್ಯೋಲ್ಲಗಿರಪೋದು ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಾಗ, ರಕ್ಷಕತ್ವ ಕಾರಣತ್ವ - ಆಕಾರದಿಂದ ಆತನ ರಕ್ಷಕತ್ವ ಮತ್ತು ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ, ನರಶಬ್ದದಿಂದ, ನಿತ್ಯತ್ವ ನೇತೃತ್ವ-ಆತನ ನಿತ್ಯತ್ವವನ್ನೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಉಪಾಯತ್ವ ಉಪೇಯತ್ವ - ಅಯನ ಶಬ್ದದಿಂದ ಜೀವಕೋಟಿಗೆ ಉಪಾಯನಾಗಿಯೂ ಉಪೇಯನಾಗಿಯೂ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನೂ, (ಆಧಾರತ್ವ ಅಂತರಾಮಿತ್ವ, ಇವುಗಳೂ ಸಹ ಅಯನ ಶಬ್ದದಿಂದಲೇ ಬೋಧಿತವು, ಅದಿಗಳಾನ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ, ಇದರಿಂದ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷಣಗಳು ಹೇಳದೇ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಆಕಾರದಿಂದ ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವ ಶ್ರಿಯಪತಿತ್ವ, ಅಯನ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸೌಲಭ್ಯತ್ವ, ಪರತ್ವ, ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಆದಿಪದದಿಂದ ಸೂಚಿತವು, ಇಂತಹ ಆಕಾರ ಭೇದಜ್ಞಳಾಲೇ - ವಿಶೇಷಣ ಭೇದಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ, ಮೂನ್ಮಮ್-ಆಕಾರ ನರ ಅಯನ ಶಬ್ದಗಳೂ, ಸಪ್ರಯೋಜನಜ್ಞಳ - ಸಪ್ರಯೋಜನದಿಂದ ಕೂಡಿದವು, ನಿರರ್ಥಕವಾದವಲ್ಲವು. ಪುನರುಕ್ತಿದೋಷವುಳ್ಳವು ಅಲ್ಲವೆಂಬಭಾವವು. ಅವರಕ್ಷಣೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಮೂಲಕ ರಕ್ಷಕತ್ವವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಕಾರಣತ್ವವು ಸಮಸ್ತ ಶಬ್ದಮೂಲತ್ವದಿಂದ ಸೂಚಿತವು. ಹಿಂದೆ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು

ತಥಾ ಮಕಾರಸಾರಪದಯೋ ಜೀವಪ್ರತಿಷಾದನೇ ಪ್ರಯೋಜನ ಮಾಹ.

ಪ್ರಣವತ್ತಿಲ್ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರತ್ತಾಲೇ ಜೀತನನೈಪ್ರಕಾರಿಸ್ತಿತ್ಯೆಚ್ಚೈಯಾದೇ ಇಜ್ಜು ನಾರತಬ್ಧತ್ತಾಲೇ ಮೀಣ್ಣುಮ್ ಚೊಲ್ಲುವಾನೇ ನೆನ್ನಿಲ್ (೧) "ನಾನು

ಅರ್ಥಗಳು ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಹೇಗೆಂದರೆ "ಏನಮುಕ್ಷರರೂಪೇಣ ಕಾರಣತ್ವ ಮಿಹೋದಿತಮ್ | ರಕ್ಷಕತ್ವಂಚ ಧಾತ್ವರ್ಥತ್ವಾತ್ ಶೇಷಿತ್ವಂ ಪಪರೂಪತಃ | ಶ್ರೀತತ್ವಂ ವಾಚ್ಯಗತ್ಯಾಚ ಯುಜ್ಯತೇ ಪರಮಾತ್ಮನಃ" ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಆಯನ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ಧಾತು ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸದಿಂದ ಪ್ರಾವಕನು, ಪ್ರಾಪ್ಯನು, ಗತಿಯು ಎಂಬರ್ಥಗಳೂ ಬಹು ವ್ರೇಹಿಯಿಂದ ಅಂತರ್ಯಮಿಯು ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆಂದೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಉಪಪಾದಿತವು. ಆಗಲಿ ನರ ಶಬ್ದವು ವಿಷ್ಣುವಾಚಕವೆಂದು ಎಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು? ಎಂದರೆ, ರೀಜ್ ಪ್ತಯೇ ಎಂಬ ಧಾತ್ವರ್ಥದಪ್ರಕಾರ ನಾಶವಿಲ್ಲದವನಾದುದರಿಂದ ನರ ಶಬ್ದವು ವಿಷ್ಣುವಾಚಕವು. ಆಗಲಿ, ಹಾಗೆ ನರ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನೋ? ಎಂದರೆ ಸಹಸ್ರಸಾಮದಲ್ಲಿ ಇಹ್ನು ಸಾರಾಯಣೋ ನರಃ ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ನರಶಬ್ದವು ವಿಷ್ಣುವಾಚಕವು(೨೪೭) ನಾಶವಿಲ್ಲದ ಚಿಪಚಿದ್ವಿಭೂತಿ ಸಾಯಕನೆಂಬರ್ಥವು.

ಹಾಗೆಯೇ ಮಕಾರ ಸಾರಪದಗಳಿಂದ ಜೀವನನ್ನು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹಿಂದೆ ಪ್ರಣವದ ಮಕರವು ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದೂ, ಅನಂತರ ಸಾರಾಯಣತಬ್ಧದ ನಾರ ಶಬ್ದವು "ನಾರೋ ನರಾಣಾಂ ಸಂಘಾತಃ" ಎಂದೂ ನಾರಸ್ತ್ವಿತಿ ಸರ್ವಪುಂಸಾಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಉಪನ್ಯಾಸ ಪೂರ್ವಕ ಜೀವಾತ್ಮನು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನೆಂದರೆ ಪಾನರುಕ್ತವು ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ, ಏಕಾರ ಸಾರತಬ್ಧಗಳಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಕಾರಗಳು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಹಿಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಣವತ್ತಿಲ್ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರತ್ತಾಲೇ - ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿರುವ ಏಕಾರನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ ಮಕಾರದಿಂದ, ಜೀತನನೈ ಪ್ರಕಾಶಿಪ್ತಚೈಯೋ - ಲೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪತ್ವ ಜ್ಞಾನ ಗುಣಕತ್ವ, ಪ್ರಕೃತ್ಯಗಳುಂಟೆಂದು ತನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಿ, ಇಜ್ಜುನಾರ ತಬ್ಧತ್ತಾಲೇ - ಇಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ ನಾರನೆಂಬ ಪದದಿಂದ, ಮೀಣ್ಣುಮ್ - ಪುನಃ, ಶೊಲ್ಲುವಾನೇ

ನ್ನೈಯನ್ರಿಯಲೀನ್ ಕಣ್ಣಾಯ್ ನಾರಣನೇ ನೀಯನ್ನೈಯನ್ರಿಯಲೈ” ಎನ್ನುಮ್, (೨) “ರಾಮಾನುಜಂ ಲಕ್ಷಣ ಪೂರ್ವಜಂಚ” ಎನ್ನುಮ್,

ಪ್ನಿಲ್ - ಹೇಳಬೇಕಾದುದು ಏನು ? ಹೇಳಲು ಕಾರಣವೇನು ಎಂದರೆ ಎರಡು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಅದರಿಂದ ಯಾವ ಯಾವ ಭಾವಗಳು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. (೧) ನಾನುನ್ನೈಯನ್ರಿಯಲೈ ಎಂಬ ಪಾತು ಹಿಂವೆಯೇ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ೨೯೨ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ. “ಇನ್ರಾಗನಾಳ್ಳೈ ಯೇಯಾಗ ಇನಿಚ್ಚಿರಿತುಮ್ ನಿನ್ರಾಗ ನಿನ್ನರುಳೆನ್ಪಾಲದೇ-ಸನ್ರಾಗ | ನಾನುನ್ನೈಯನ್ರಿಯಲೀನ್ ಕಣ್ಣಾಯ್-ನಾರಣನೇ ನೀಯನ್ನೈಯನ್ರಿಯಲೈ” ಎಂಬುದು ಪೂರಾ ಪಾಶುರವು. ಇನ್ರಾಗ ನಾಳ್ಳೈಯೇಯಾಗ-ಈವತ್ತೇ ಆಗಲಿ ನಾಳೆಯೇ ಆಗಲಿ, ಇನಿಚ್ಚಿರುತುಮ್ - ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಕಳೆದನಂತರವೇ ಆಗಲಿ, ನಿನ್ ಆರುಳ್ - ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯು, ಎನ್ಪಾಲದೇ - ನನ್ನ ಪಕ್ಕ ದಿಬ್ಬುಂಟು. ಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುತ್ತೀಯೇ? ಎಂದರೆ ಓ ನಾರಣನೇ ನಿನ್ನ ನಾಮವಾದ ನಾರಾಯಣತಬ್ಬವೆಂ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ನಾರಾಣಾಂ ಅಯನಂ ನಾರಾಯಣಾ ಎಂಬುದರಿಂದ ನನಗೆ ಆಧಾರನು, ಉಪಾಯವು ಉಪೇಯವು. ನಾನುನ್ನೈಯನ್ರಿಯಲೀನ್ ಕೆಂಡಾಯ್ - ನೀನಿಲ್ಲದೆ ನಾನು ಜೀವಿಸಲಾರನು, ನನಗೆ ನೀನಿಲ್ಲದೆ ಸತ್ತೆಯೇ ಇಲ್ಲವು. ನನಗೆ ನೀನೇ ರಕ್ಷಕನು, ನೀನೇ ಮುಖ್ಯಾಧಾರವು, ನೀನೇ ಮಾರ್ಗತೋರಿಸುವವನು, ನೀನೇ ಈ ದುಃಖಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು, ಅನನ್ಯ ಗತಿಕನಾದುದರಿಂದ ನೀನಿಲ್ಲದೆ ನನಗೆ ಗತಿಯೇ ಇಲ್ಲವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇದು (ತತ್ಪರೂಪವು). ನೀಯನ್ನೈಯನ್ರಿಯಲೀ - ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರೂ ನಿನಗೂ ಸ್ವರೂಪವಿಲ್ಲವು. ನಿನಗೆ ಸರ್ವಗತತ್ವ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವಾದಿ ಸ್ವರೂಪಗಳೂ ಇಲ್ಲವು, ನೀನು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಇದು ಬಹು ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವು. ನಾನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿನಗೆ ಸರ್ವ ಶೇಷಿತ್ವ ರೂಪಾಕಾರವೂ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆ. ನನಗೆ ನೀನು ಸರ್ವವಿಧವೆಲ್ಲೂ ಆಧಾರವು. ನಾನು ನಿನಗೆ ಆಶ್ರಯವು. ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದು ನಿನ್ನ ನಾಮವಾದ ನಾರಾಯಣ ತಬ್ಬದಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತವೆಂಬಭಾವವು. ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕದ ಜೀವವರ್ಗಕ್ಕೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವಾದುದರಿಂದ ನಾನಿಲ್ಲದೇ ಹೋದರೆ ಎಂದರೆ ಸರ್ವ ಭೂತಗಳೂ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಶೇಷಿತ್ವ

ಜೊಲ್ಲುಗಿರಪಡಿಯೇ ಒನ್ನೆ ಯಿಟ್ಟೊನ್ನೆ ನಿರೂಪಿಯಾ ನಿನ್ರಾಲ್ ಅರ್ಜುನ ರಥಮ್ಮೋಲೆ, ಪ್ರಣವಂ ಶೇಷಪ್ರಧಾನ ಮಾಗ್ಗೆಯಾಲಾಮ್, ರಾಸನುಂಡಲಂ ಪೋಲೆ, ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಮ್ ಶೇಷಿಪ್ರಧಾನ ಮಾಗ್ಗೆಯಾಲಾಮ್, ಪುನ ರುಕ್ಮಿಯಿಲ್ಲೆ. ಪ್ರಣವನ್ನಿ ಲಾಮ್ ಶಾಬ್ದಪ್ರಧಾನಂ; ಜೀವನುಕ್ತಾ ನಾಲಾಮ್ ರಕ್ಷಕನಾನ ಶೇಷಿಕ್ಕೇ ಅರ್ಥಂ ಪ್ರಧಾನಮ್.

ಈಶ್ವರತ್ವಗಳೇ ಇಲ್ಲವು-ಸರ್ವರಕ್ಷಕನಾದ ನೀನೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಮಗೆ ಯಾರಿಗೂ ಸತ್ತಯೂ ಇಲ್ಲವು, ಗತಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವೂ ತೋರಿರುತ್ತದೆ. "ನ ಚ ಸೀತಾ ತ್ವಯಾ ಹೀನಾ ನ ಚಾ ಹ ಮಹಿ ರಾಘವ | ಮುಹೂರ್ತ ಮಹಿ ಜೀವಾನ ಜಲಾ ಸ್ಮತ್ಪ್ರಾಪ್ತವೋಽಧ್ಯತಾ|| (ಅಯೋಧ್ಯಾ. ೫೩. ೩) ಎಂಬುದು ಅನು ಸಂಧಿಯವು. ಹೀಗೆ ತನಗೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಂಬಂಧವೆಂಬುದು ನಾರ ಶಬ್ದದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು. (೨) ರಾಮಾನುಜಂ-ರಾಮನಿಗೆ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಪೂರ್ವಜಂಚ-ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಅಣ್ಣನಾದ ರಾಮನನ್ನೂ ಸಹ, ವಿಸರ್ಜನಮೂಢಾ ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಇದ. ಇದು ಸೀತಾ ಪ್ರಲಾಪವಾಕ್ಯವು. ಪೂರಾ ಶ್ಲೋಕವು ನೂನಂ ಸಕಾರೋ ಮೃಗರೂಪಧಾರೀ ಮಾ ಮಲ್ಪಭಾಗ್ಯಾಂ ಲುಲುಭೇತದಾನೀಮ್ | ಯತ್ರಾರ್ಯಪುತ್ರಂ ವಿಸರ್ಜನಮೂಢಾ ರಾಮಾನುಜಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಪೂರ್ವ ಜಂಚ" ಪ್ರಕರಣವನಂದರ. -ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ತನ್ನ ಪಿತ ಯಿನ್ನು ಪುನಃ ಕಾಣುವ ಉಪಾಯ ಯಾವುದೂ ತೋಚದೆ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವದೇ ಯಾಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಯಮನೇ ಕಾಂಚನಮೃಗ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಅವು ಭಾಗ್ಯವಾದ ನನ್ನನ್ನು ರಾವಣನು ಆಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಿರಬೇಕು ನಿಶ್ಚಯವು, ಏಕೆಂದರೆ ಮೂಢಳಾಗಿ ಅರೈವುತ್ರನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಅಗ್ರಜನಾದ, ರಾಮನನ್ನೂ, ಮತ್ತು ಅನಂತರ ರಾಮನಿಗೆ ಅನುಜನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ ಸಹ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟೆನೋ, ಎಂಬುದು ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವು. ರಾಮಾನುಜಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ಶೇಷಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳಿ ದಾದರಿಂದ ಶೇಷಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಪೂರ್ವಜಂಚ ಎಂಬುದರಿಂದ ಶೇಷಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು." ಎನ್ನಮ್ ಜೊಲ್ಲುಗಿರ ಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಒನ್ನೆ ಇಟ್ಟೊನ್ನೆ ನಿರೂಪಿಯಾನಿ ನ್ರಾಲ್ - ಒಂದರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದುದಾದರೆ, ಅರ್ಜುನರಥಮ್ಮೋಲೆ - ಅರ್ಜುನ ರಥದಲ್ಲಿರುವಹಾಗೆ, ಮಹಾರವಾ ಚೋಚೇಚಃ ಆಯೈವ ಎಂಬುದು ಪ್ರಣವಾರ್ಥವಾಗಿ, ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರ ಮಾತ್ಮನಿಗಾಗಿಯೇ ಎಂಬ ಅಧಿಪ್ರಾಯ ಉಂಟಾಗುವದರ ಮೂಲಕ, ಪ್ರಣವಮ್ ಶೇಷ ಪ್ರಧಾನಮಾಗ್ಗೆಯಾಲಾಮ್ - ಪ್ರಣವವು ಜೀವಾತ್ಮನ ಶೇಷವನ್ನು

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವದರಿಂದಲೂ, ರಾಸಮಾಣ್ಡಲನೋಲೆ - ಗೋಪಿಕಾ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಮೂಹದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು “ಅಂಗನಾಮಂಗನಾ ಮಂತ ರೇ ಮಾಧವಃ” ಎಂದು ಗೋಪಿಕಾ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯೆ ಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯೊಂದಿಗಾಗಲಿ ನರ್ತನ ಮಾಡುವಾಗ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ನಾರಾಯಣಶಬ್ದಮ್ ಶೇಷಿಪ್ರಧಾನಮಾಗ್ನಿಯಾಲಾಮ್ - ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವು ಆತನ ಶೇಷಿತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವದರಿಂದಲೂ ಪುನರುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲೆ - ಪುನರುಕ್ತಿಯು ಇಲ್ಲವು. ಪ್ರಣವದ ಮಕಾರವು ಜೀವಾತ್ಮನ. ಶೇಷತ್ವವನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವಧಾರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೇವನಾ ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಜೀವಾತ್ಮನ ಶೇಷತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ. ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ನಾರಶಬ್ದದ ಮೂಲಕ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಈ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗಲ್ಲ ಶೇಷಿಯು ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನೂ, ಇವರಿಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೆ ಶೇಷಿತ್ವಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಶೇಷಿತ್ವ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತ ಭಾವಗಳು ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ ಪುನರುಕ್ತಿಯು ಇಲ್ಲವು. ಶೇಷತ್ವಪ್ರಾಧಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಜುನ ರಥವನ್ನು ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿಯೂ ಶೇಷಿತ್ವಪ್ರಾಧಾನ್ಯಕ್ಕೆ ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿಯೂ ಭಾವಿಸಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಣವದ ಮಕಾರದಲ್ಲಿ ಜೀವನಿಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಂಬಂಧವು ವ್ಯಕ್ತಪಡುವದರಿಂದಲೂ, ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ ನಾರ ಪದದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಇವರಿಗಲ್ಲ ಶೇಷಿ ಎಂಬ ಸಂಬಂಧವು ವ್ಯಕ್ತಪಡುವದರಿಂದಲೂ ಪುನರುಕ್ತಿದೋಷವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಹೀಗೆ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಜೀವ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ, ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಂದಕ ವಾಗುವದಿಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ ಶಬ್ದವಾಗಿ ಜೀವ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ತೋರಿದರೂ, ಅರ್ಥವಾಗಿ ಈಶ್ವರ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೂ ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ ಬಾಧಕವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯವಾದ “ಪ್ರಣವಂತನ್ನಿಲುಮ್” ಎಂಬುದರಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಣವಂ ತನ್ನಿಲುಮ್ - ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ, ಶಬ್ದಪ್ರಾಧಾನ್ಯವು ಜೀವನಕ್ಕಾನಾಲಾಮ್ - ಮಕಾರವಾಚ್ಯನು ಅಕಾರ ವಾಚ್ಯನಿಗೇ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗದ ಮೂಲಕ ಜೀವನಿಗೆ ಶೇಷತ್ವ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಹೇಳುವದರ ಮೂಲಕ ಜೀವನಿಗೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವು ಬೋಧಿತವಾದರೂ, ರಕ್ಷಕನಾದ ಶೇಷಿತ್ವೇ-ಪ್ರಥಮದಲ್ಲೇ ಇರುವ ಅಕಾರದಲ್ಲಿ ಅವರಕ್ಷಣೆ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನ ಮೂಲಕ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಸರ್ವರಕ್ಷಕನಾದ ಶೇಷಿಗೆ, ಅರ್ಥಂ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಂ, ಅರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಅಗ್ರತಃ ಪ್ರಯಯೌ ರಾನೋ ಸೀತಾನುಭ್ಯೇ ಸ್ತುಮಥ್ಯಮಾ | ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ತು ಧನುಷ್ಪಾಣಿಃ ಪೃಷ್ಠತೋಽನಜಗಾಮಹ” (ರಾ. ಅಯೋಧ್ಯಾ) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಜೀವನಿಗೆ ತಾನು ಸರ್ವ ವಿಧದಲ್ಲೂ ರಕ್ಷಕ

ಪ್ರಣವತ್ತಿಲೇ ಸ್ವರೂಪತಾಲುಮ್ ಗುಣತಾಲುಮ್ ಜ್ಞಾನಾಕಾರ
ನಾಯ್, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾಯ್ ಅಣುವಾಯ್ ತೋತ್ತಿನ ಜೀವನುಕ್ಪು, ನಾರಶಬ್ದಮ್
ಕ್ಷಯಮಿಲ್ಲಾದವನೆನು, ನಿತ್ಯತ್ವಂ ಚೊಲ್ಲಗೈಯಾಲಮ್, ನರರಾಡೈಯ
ಸಮೂಹತ್ತೈ ಚೊಲ್ಲಗೈಯಾಲೇ ಜೀವರ್‌ಗಳುಡೈಯ ಅನ್ನೋನ್ಯ ಭೇದ

ನೆಂದು ಅದಿಯಲ್ಲೇ ಅಕಾರವಿರುವದರಿಂದ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಈಶ್ವರ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೂ
ವ್ಯಕ್ತವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅರ್ಜುನ ರಥದಲ್ಲಿನ ರಥಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ
ಅರ್ಜುನನಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ತೋರಿದರೂ, ಸಾರಧಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು
ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಮುಂದೆಯೇ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವದರಿಂದಲೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಲ್ಲದೆ
ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರನಾದುದರಿಂದಲೂ, ಈಶ್ವರ ಪ್ರಾಧಾ
ನ್ಯವೂ ಅರ್ಜುನ ರಥದಲ್ಲಿನ ಕೂಡ ವ್ಯಕ್ತವು ಎಂಬುದೂ ಸೂಚಿತವು. “ಅಗ್ರತಃ
ಪ್ರಯಯೌ ರ-ಮಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶೇಷಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ,
ಶೇಷನಿಗೂ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿರುವ ಪ್ರಕರಣವೂ ಉಂಟು. ಆಗ್ರತೋ
ಗಚ್ಛ ಸೌಮಿತ್ರೇ ಸೀತಾತ್ವಾ ಮನುಗಚ್ಛತು | ವೃಷ್ಣತೋಹಂ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ
ತ್ವಾಂಚ ಸೀತಾಂಚ ಪಾಲಯಾಣಿ” (ಅಯೋಧ್ಯಾ. ೫೨ ೯೫) ಎಂಬುದು ಅನು
ಸಂಧೇಯವು ಇಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಕತ್ವವೂ ವ್ಯಕ್ತವು.

ಹೀಗೆ ಮಹಾರ ನಾರಶಬ್ದಗಳೆಂದುಂಟಾಗುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿಸುಸಿ, ಅವು
ಗಳೆಂದುಂಟಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಮಹಾರದಿಂ
ದಲೂ, ನಾರಶಬ್ದದಿಂದಲೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಅರ್ಥಗಳು ಬೋಧಿತವಾಗುತ್ತವೆಂದು
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಮೊದಲು ಪ್ರಣವದ ಮಹಾರದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥಗಳ
ಪ್ರಯೋಜನವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಣವತ್ತಿಲೇ - ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ,
ಸ್ವರೂಪತಾಲುಮ್ ಗುಣತಾಲುಮ್ ಜ್ಞಾನಾಕಾರನಾಯ್ - ಸ್ವರೂ
ಪವೂ ಜ್ಞಾನವಾಗಿ, ಗುಣವೂ ಜ್ಞಾನವಾಗಿ ಇರುವ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾಯ್ - ಸ್ಪಷ್ಟೈ
ಭಾಸಮಾನನಾಗಿ, ಅಹಂ ಎಂದು ತನಗೆ ತಾನೇ ಪ್ರಕಾಶಕನಾಗಿ, “ಏಷೋಣು
ರಾತ್ಮಾ” “ವಾಲಾಗ್ರ ಶಕಭಾಗಸ್ಯ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ,
ಅಣುವಾಗಿ. ತೋತ್ತಿನ ಜೀವನುಕ್ಪು - ಮಹಾರಾರ್ಥದಿಂದ ಹೀಗೆ ತೋರಿಬರುವ
ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಜೀವನಿಗೆ, ನರ ಶಬ್ದಮ್ - ನರಶಬ್ದವು, ಕ್ಷಯಮಿಲ್ಲಾದವ
ನೆನು - ನಾಶವಿಲ್ಲದವನೆಂದು, ನಿತ್ಯತ್ವಂ ಚೊಲ್ಲಗೈಯಾಲೇ-ನಿತ್ಯತ್ವವನ್ನು
ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ, ನರರಾಡೈಯ ಸಮೂಹತ್ತೈ ಚೊಲ್ಲಗೈಯಾಲ್ -
ಇಂತಹ ನಿತ್ಯರಾದ ಜೀವಾತ್ಮರ ಸಮೂಹವನ್ನು ನಾರಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳುವದರಿಂದ,
ಜೀವರ್‌ಗಳುಡೈಯ ಅನ್ನೋನ್ಯ ಭೇದತ್ತೈ - ಸ್ವರೂಪತಃ ಸ್ವಭಾವತಃ ಸಮ
ರಾಗಿದ್ದರೂ ಜೀವಾತ್ಮರ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದವನ್ನು, ವ್ಯಕ್ತೈ ಮಾಕ್ಕುಗೈಯಾಲುಮ್ -

ತ್ರೈ ವ್ಯಕ್ತಮಾಕೃಗೈಯಾಲಮ್, ನರಾಜ್ಞತಂಗಳ್ ನಾರಜ್ಞಳಿನ್ತಪೋದು,
ವಿಶಿಷ್ಟವೇಷತಾಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಕಾರ್ಯತ್ವಮ್ ತೋತ್ತುಗೈಯಾಲಮ್ ಪದ
ದ್ವಯತ್ತು ಕ್ಕುಮ್ ಪ್ರಯೋಜನಭೇದಮುಣ್ಣು. ನಾರಶಬ್ದಸಮಾನಾಧಿಕರಣ
ಮಾನ ಅಯನಶಬ್ದತಾಲೇ ಇವತ್ತುಕ್ಕು ವ್ಯಾಪ್ಯತ್ವಾದಿಗಳುಮ್ ಕಣ್ಣು
ಕೊಳ್ಳದು.

ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವದರಿಂದಲೂ, “ನಿತ್ಯೋ ನಿತ್ಯಾನಾಂ ಚೇತನಶ್ಚೇತನಾನಾಂ
ಏಕೋಬಹೂನಾಂ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಜೀವ ಬಹುತ್ವವನ್ನು
ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವದರಿಂದಲೂ ಎಂಬ ಭಾವವು, ನರಾಜ್ಞತಜ್ಞಳಿನ್ತಪೋದು-
“ಜಡ್ವರ್ಣಾರಾಯಣೋನರಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ನರಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ
ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಉಂಟಾದವು ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ, ವಿಶಿಷ್ಟವೇಷತಾಲೇ-ಈ ಜೀವ
ವರ್ಗದೊಂದಿಗೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಕರಣಕಳೇಬರಯೋಗವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ
ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮದಲ್ಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮಕಾರ್ಯತ್ವಮ್-ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾಗಿರುವ ಭಾವವು,
ತೋತ್ತುಗೈಯಾಲೇ-ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ, ಪದದ್ವಯತ್ತುಕ್ಕುಮ್-ಈ ಮಹಾರ
ನಾರಶಬ್ದಗಳಿರಡಕ್ಕೂ ಪ್ರಯೋಜನಭೇದಮುಂಡು-ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು
ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಪ್ರಯೋಜನ ಉಂಟು. ನಾರ ಶಬ್ದಸಮಾನಾಧಿಕರಣಮಾನ
ಅಯನ ಶಬ್ದತಾಲೇ-ನಾರಗಳೇ ಯಾರಿಗೆ ಅಯನವೋ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಸಮಾ
ನಾಧಿಕರಣವನ್ನು ಹೇಳುವ ಅಯನ ಶಬ್ದದಿಂದ, ನಾರಗಳೂ ಮತ್ತು ಅಯನವೂ
ಒಂದೇ ವಿಭಕ್ತಿಯಾದ ಪ್ರಥಮಾಂತವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವದು ಸಮಾನಾಧಿಕ
ರಣವು, ನಾರಗಳೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಯನವು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಸಮಾನಾಧಿ
ಕರಣ ಹೇಳಿಕೆಯಾಯಿತು, ಇದರಿಂದ ಇವತ್ತುಕ್ಕು ಈ ಜೀವ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ
ವ್ಯಾಪ್ಯತ್ವಾದಿಗಳುಮ್ - ಭಗವಂತನಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಡೋಣ ಎಂದರೆ ಅಂತ
ರ್ಯಾಮಿತ್ವ ನೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ನಿಯಾಮ್ಯತ್ವ, ಧಾರ್ಮ್ಯತ್ವಗ
ಳನ್ನೂ, ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳದು - ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದು. ಪ್ರಣವ ಮಹಾರದಿಂದ
ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ (೧) ಅತ್ಮನ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪತ್ವವೂ,
ಜ್ಞಾನ ಗುಣಕತ್ವವೂ (೨) ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತ್ವವೂ (೩) ಅಣುತ್ವವೂ. ನಾರಶಬ್ದದಿಂದ
ತೋರುವ ಅರ್ಥಗಳು, (೧) ಜೀವಾತ್ಮರ ನಿತ್ಯತ್ವವೂ (೨) ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನತ್ವವೂ
(೩) ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕರಣ ಕಳೇಬರಯೋಗವೂ, ಎಂದರೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಕಾರ್ಯ
ತ್ವವೂ (೪) ವ್ಯಾಪ್ಯತ್ವವೂ (೫) ನಿಯಾಮ್ಯತ್ವ (೬) ಧಾರ್ಮ್ಯತ್ವವೂ, ಹೀಗೆ ಜೀವಾ
ತ್ಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಅನುಸಂಧಾನ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ಮಹಾರ ನಾರ
ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಪುನರುಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಪ್ರಯೋಜನ ಭೇದವಿರುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು.
ಅದ್ವೈತಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಅತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಮಾತ್ಮನೇ ವಿನಾ ಜ್ಞಾನ

ಗುಣವುಳ್ಳವನಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಅಧಿಪ್ರಾಯವು ಆತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವದಲ್ಲದೆ ಧರ್ಮಭೂತ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕೂಡಿರುವನೆಂಬುದು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಸ್ವರೂಪತತ್ವಾಲಮ್ ಗುಣತತ್ವಾಲಮ್ ಜ್ಞಾನಾಕಾರನಾಮ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಅದಿತ್ಯವತ್ - ಸೂರ್ಯನ ಹಾಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಸ್ವರೂಪವೂ ಗುಣವೂ ಸಹ ಹೇಗೆ ತೇಜೋಮಯವಾದುದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವೂ ಗುಣವೂ ಸಹ ಜ್ಞಾನರೂಪವಾದುದು. ಇದು ತತ್ತ್ವತ್ರಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವು. ತಾನಲ್ಲದೆ ಇತರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು, ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಧರ್ಮಭೂತ ಜ್ಞಾನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟು. ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಧರ್ಮಭೂತಜ್ಞಾನದ ಸಹಾಯವು ಬೇಕಿಲ್ಲವು. ಈ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಅಚಿತ್ತಿಗಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಜಗತ್ತು ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಕಾರ್ಯವು. ಅದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಕಾರ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ ಸ್ಥೂಲ ದಶೆಯಲ್ಲಿನ ಹಾಗೆ ಕರಣಕಳೇ ಬರ ಯೋಗವಿಲ್ಲವು. ನಾಮರೂಪಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಟಸ್ಥರಾಗಿರುವ ದಶೆಯು. ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಮರೂಪಾರ್ಹತೆಯುಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ ಅವರವರುಗಳ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಾನುಸಾರ ಶರೀರೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸಂಬಂಧ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟನೌಷತ್ತಾಲೇ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಹಿಂದೆ ನಾಮರೂಪಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವದರಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿದ್ದು, ಈಗ ದೇಹಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ಥೂಲವಾಗುವದರಿಂದ ನಾಮರೂಪಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ತೋತ್ತುಗೈಯಾಲೇ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಹೀಗೆ ಮಹಾರ ನಾರಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ಪ್ರಯೋಜನ ಭೇದಮುಂಡು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ನಾರಶಬ್ದಸಮಾನಾಧಿಕರಣಮಾನ-ನಾರವೇ ಅಯುನವು ಇವನಿಗೆ ಎಂಬರ್ಥ ದಿಂದ ನಾರಶಬ್ದದೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ಅಯನ ಶಬ್ದತ್ತಾಲೇ-ಅಯನಶಬ್ದದಿಂದ, ಇವತ್ತುಕ್ಕು-ಈನಾರಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಾತ್ಮ ಮೊದಲಾದ ನಿತ್ಯವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದಿಗಳುಮ್ - ಅನುಪ್ರವೇಶ, ಅಂತರಾವಿವರ್ತಗಳನ್ನು, ಕಂಡುಕೊಳ್ಳದು - ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದು. ನಾರವೇ ಅಯನವು ಯಾರಿಗೋ ಎಂಬಲ್ಲಿ ನಾರಶಬ್ದವೂ ಅಯನ ಶಬ್ದವೂ ಸಮಾನವಾದ ಪ್ರಧಮಾ ನಿಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಾದುದರಿಂದ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಮಾನ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು, ಇದರಿಂದ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕತ್ವ, ನಿಯಂತ್ರತ್ವ, ಧಾರ್ಯತ್ವಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು.

ಮೇಲೆ ನಾರಶಬ್ದ ಬೋಧಿತವಾದ ಅರ್ಥವೇ: “ನಿಶ್ಯೋ ನಿತ್ಯಾನಾಂ ಚೇತನಶ್ಚೇತನಾನಾಂ ಏಕೋ ಬಹುನಾಂ ಯೋ ವಿದಧಾತಿ ಕಾಮಾಃ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ ಬೋಧಿತವೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಆ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸ

ನಿತ್ಯರಾನ ಪಲಚೇತನರು ಒರುನಿತ್ಯನಾನ ಚೇತನನ್ ಅಭಿಮತ ಹೇತು ವೆಜ್ಜರ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥಮಿಜ್ಜೀಕೆಂಡುಕೊಳ್ಳೆದು. ನಿತ್ಯನಾಗ ಪ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧನಾನ ಜೀವನುಕ್ಕು ಬ್ರಹ್ಮಕಾರ್ಯತ್ವಮ್ ವಿಶೇಷಣ ದ್ವಾರಕಮ್. ಇಪ್ಪಡಿ ನಾರಾ

ತ್ತಾರೆ. ನಿತ್ಯರಾನ ಪಲಚೇತನರು - ನಿತ್ಯರಾದ ಆನೇಕ ಚೇತನರುಗಳಿಗೆ, ಇದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ “ನಿತ್ಯಾ ನಾಂ ಬಹೂನಾಂ ಚೇತನಾನಾಂ” ಎಂಬುದರಾರ್ಥವು, ಈ ಅರ್ಥವು ಹಿಂದೆಯೇ ನಾರಶಬ್ದದಿಂದ ಬೋಧಿತವೆಂದು ಉಪಪಾದಿತವು, ಒರು ನಿತ್ಯನಾನ ಚೇತನನ್ - ಇದು “ನಿತ್ಯಃ ಏಕಃ ಚೇತನಃ” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿರುವದರ ಅರ್ಥವು, ಅಭಿಮತ ಹೇತು - ಅವರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಾಧನವು, ಇದು ಯೋ ವಿದಧಾತಿ ಕಾರ್ನಾಂ ಎಂದು ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿರುವದರ ಅರ್ಥವು, ನಾರಾಣಾಂ ಅಯನಮ್ ಎಂಬುದರಿಂದ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ, ಎಜ್ಜರ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥಂ ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನು, ಕೆಂಡುಕೊಳ್ಳೆದು - ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಶ್ರುತಿಯು ಅದ್ವೈತಾಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ವಿರುದ್ಧವಾದುದು. ಇದರಿಂದ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನು ಒಬ್ಬನು, ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವಡೆಯುವವರು ಅನೇಕರ ; ಹೀಗೆ ಜೀವರಮಾತ್ಮಭೇದವೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವರು ಚೇತನ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸ್ವರೂಪತಃ ಜ್ಞಾನೈಕಾಕಾರವುಳ್ಳವರಾದರೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಿಶೇಷಣರಾಗಿ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಬಹುತ್ವವೂ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮರ ಪರಸ್ಪರಭೇದವೂ ಸಹ ಬೋಧಿತವು. ಶ್ರುತಿಗಿಂತಲೂ, ನಾರಾಃ ಅಯನಂ ಯಸ್ಯ ಸಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ನಾರ ಶಬ್ದವು ನಿತ್ಯನಾದವುಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ ಒರು ನಿತ್ಯವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಶೇಷಣವಾದ ಚೇತನವರ್ಗವನ್ನೇ ಅಶ್ರಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲದೆ ಹಾಗೆಯೇ ನಿತ್ಯನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಶೇಷಣವಾದ ಅಚೇತನವರ್ಗಕ್ಕೂ ಆಧಾರನೆಂಬ ಹೆಚ್ಚು ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೇ ಮುಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಚಿತ್ತಗಳೂ ಪ್ರವಾಹತಃ ನಿತ್ಯಗಳೇ. ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೇ ಅಜಾ ಮೇಕಾಃ ಲೋಹತ ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣಾಂ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ “ಪ್ರಧಾನಂ ಪುರುಷಂಚೈವ ವಿದ್ವ್ಯನಾದೀ ಉಭಾವಪಿ” ನಾರ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ನಿತ್ಯತ್ವ ಏಕತ್ವಾದಿಗಳು ಎಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಜಹ್ನುರ್ನಾರಯಣೋನರ, ಎಂಬಲ್ಲಿ ನರ ಶಬ್ದವು ನಿತ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ, ನರಾಜ್ಞಾತಾನಿ ನಾರಾಃ ಎಂದಾಗುವದರಿಂದ ದ್ಯೋತಿತವು.

ಹೀಗೆ ಜೀವಾತ್ಮರೂ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ನಿತ್ಯರು ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಬಳಿಕ ಜೀವಾತ್ಮರು ಪರಬ್ರಹ್ಮಕಾರ್ಯವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟವರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯು ಹೇಗೆ?

ಯಾಣಾತ್ಮಕಾದಿ ಕಲ್ಪಜ್ಞಳಿಲೇ ಚೊನ್ನ ವೃತ್ತತ್ಯಂತರಜ್ಞಳುಮಲ್ಲಾಮಿವ ತೋಡು ತುಲ್ಯಮ್. (೧) “ಚೇತನಾಚೇತನಮ್” ಸರ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋರೈದ್ವೈತಿ ರಿಚ್ಯತೇ | ನಾರಂತದಯನಂ ಚೇದಂ ಯಸ್ಯನಾರಾಯಣಸ್ತು ಸಃ” ಎನ್ನೆಲ ಯಾಲೇ, (೨) “ಸರ್ವಪುಂಸಾಂ ಸಮೂಹಃ” ಎನ್ನದುಮಮ್ ಉಪಲಕ್ಷಣಮಾ

ಎಂದರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿತ್ಯನಾಗ ಪ್ರಮಾಣ ಸಿದ್ಧನಾನ ಜೀವನುಕ್ಕು - ನಿತ್ಯೋನಿತ್ಯಾನಂ ಎಂದು ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರ ಮತ್ತು ಕಶಶ್ರುತಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ನಿತ್ಯತ್ವವು ಏರ್ಪಟ್ಟು ಜೀವರುಗಳಿಗೆ, ಜೀವನುಕ್ಕು-ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಜಾತ್ಯೇಕವಚನವು; ಬ್ರಹ್ಮಕಾರ್ತೃತ್ವಂ-ಸೃಷ್ಟಿಮೂಲಕ ಪರಬ್ರಹ್ಮಕಾರ್ಯತ್ವ ಉಂಟೆಂಬುದು, ವಿಶೇಷವು ದ್ವಾರಕಮ್ - ಕರಣ ಕಳೇಬರಯೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅವೃಥ ಕೈದ್ಧ ವಿಶೇಷಣರೂಪವಾಗಿರುವ ಮೂಲಕವಾದುದು ; ಇದರಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮರ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಸ್ವಭಾವತಃ ಧರ್ಮಭೂತಜ್ಞಾನ ವಿಕಾಸ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಭಿನ್ನರಾಗಿ ಒದ್ದದಶಯಲ್ಲಿ ತೋರುವರಂಬ ಭಾವವು. ಚಿತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಕಾರ್ಯತ್ವವು ಸ್ವರೂಪಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಭೇದರೂಪದಲ್ಲಿ ; ಚಿತ್ತಿನಲ್ಲಾದರೂ ಸ್ವರೂಪತಃ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ, ಕರಣಕಳೇಬರ ಯೋಗಮೂಲಕ ಒದ್ದದಶಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವತಃ ಭೇದರೂಪದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಮುಕ್ತದಶಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವತಃ ಭೇದವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆತ್ಮರಲ್ಲ ಭಿನ್ನರೇ.

ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಗಳ ಮೂಲಕ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಕಲ್ಪಸ್ತೂರಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಂತರಗಳಿಂದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದಿಲ್ಲ ಈಗ ಉಪಪಾದಿಸಿದರೆ ಅರ್ಥಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದವುಗಳೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಇತರೆ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟನಮಾಡಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದಿಲ್ಲವೂ ಈ ಅರ್ಥಗಳೂ ಏನೂ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.— ಇಷ್ಟು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಾತ್ಮಕಾದಿ ಕಲ್ಪಜ್ಞಳಿಲೇ- ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟನ ವಿಷಯವಾದ ಕಲ್ಪಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ, ಚೊನ್ನ ವೃತ್ತತ್ಯಂತರಜ್ಞಳುಮಲ್ಲಾಮಿವ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಬೇರೆ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಗಳಲ್ಲವೂ, ಇವತ್ತೋಡು ತುಲ್ಯಮ್ - ಈಗ ನಿರ್ದಿಷ್ಟನ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಿದ ಅರ್ಥಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದುವು. ಇದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅರ್ಥಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಯಾವ ಅರ್ಥಗಳೂ ಅವುಗಳಿಂದ ತೋರಿಬರುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಾಪ್ತವ್ಯವು.

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ನಿತ್ಯರೂಪ ಜೀವವರ್ಗವರಿಗಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿ ನಿತ್ಯೋ

ಗೈಯಾಲ್, ಕ್ಷಯಿಷ್ಟು ಕೈಳಲ್ಲಾ ಮೈಯಾಲೇ ಸ್ವರೂಪತ್ತಾಲೆಯಾದಲ್, ಪ್ರವಾಹತ್ತಾಲೆಯಾದಲ್, ನಿತ್ಯಜ್ಞಳಾಯ್ ನರಶಬ್ದವಾಚ್ಯಜ್ಞಳಾನ ಸರ್ವತತ್ವಜ್ಞಳುಡೈಯ ಸಮೂಹಜ್ಞಳುಮ್ ನಾರಜ್ಞಳ್.

ನಿತ್ಯಾನಾಂ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು. ನಾರ ಶಬ್ದದಿಂದ ಆಚೇತನವು ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ ಆಚೇತನವೂ ಸಹ ನಾರಶಬ್ದದಲ್ಲೇ ಸ್ಮರತು ಎಂದು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ — ನಾರಶಬ್ದವಾಚ್ಯರಾದ ನಿತ್ಯರಾದ ಚೇತನರಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಆಚೆತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರನಲ್ಲವೋ? ಆಚೆತ್ತೂ ಸಹ ಪ್ರವಾದತಃ ನಿತ್ಯವಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ, ನಾರಶಬ್ದವು ನಾರವಿಲ್ಲದೆ ನಿತ್ಯವಾದವುಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪತಃ ನಿತ್ಯವಾದ ಬೇತನವರ್ಗವನ್ನೂ ಪ್ರವಾಹತಃ ನಿತ್ಯವಾದ ಆಚೇತನವರ್ಗವನ್ನೂ ನಾರ ಶಬ್ದವು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿ, ಸಂವಿಧಾರತ್ವವನ್ನು ನಾರಾಯಣಶಬ್ದದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಧನತಃ ಚೇತನಂ ಚೇತನವರೂಪಂ ನಾರಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು ಎಂದು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಚೇತನಂ ಚೇತನಂ ಸರ್ವಂ - ಚೇತನಂ ಚೇತನ ಸಮಸ್ತವೂ, ಯತ್ - ಯಾವುದು, ವಿಷ್ಣೋಃ - ವಿಷ್ಣುನಿಗಿಂತ, ಪೃಥಿವೀಕೃತೇ - ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತದೋ, ತತ್ - ಇದಂ - ಅಂತು ಇದು, ನಾರಂ - ನಾರಂ ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಯಸ್ಯ - ಯಾವನಿಗೆ, ಅಯನಂ - ಆಶ್ರಯವೋ, ಇರುವದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳವಾಗಿರುತ್ತದೋ, ಸತು - ಅವನಾದರೂ ನಾರಾಯಣ - ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೇ. “ಏಲಿ ಪಾಶಬ್ದವು ಚೇತನಂ ಚೇತನ ಸಮೂಹವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.” ಎನ್ನೆಯಾಲೇ - ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ, ಸರ್ವಪುಂಸಂ ಸಮೂಹಃ” ಸಮುಚೇತನಂಗಳ ಸಮೂಹವು ನಾರವೆಂದು ಪೂಜ್ಯೋತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಉಪಲಕ್ಷ್ಯವನಾಗೈಯಾಲ್ - ಚೇತನವರ್ಗದೊಂದಿಗೆ ಸ್ಮರಿಸುವ ಅಚಿದ್ವರ್ಗಕ್ಕೂ ಉಪಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದಲೂ, ಕ್ಷಯಿಷ್ಟು ಕೈಳಲ್ಲಾ ಮೈಯಾಲ್ - ರಾಃ ನ(ಭವತೀತಿ) ನರಾಃ ಎಂದಾಗುವುದರಿಂದ ರಾಃ - ಎಂದರೆ ಕ್ಷಯಿಷ್ಟು ಕೈಳ್ - ನಾರವಳ್ಳವು, ನರಾಃ - ಎಂದರೆ ನಾರಶಬ್ದದಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪತ್ತಾಲೇ ಯಾದಲ್ - ಸ್ವರೂಪಮೂಲಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಪ್ರವಾಹತ್ತಾಲೆಯಾದಲ್ - ಪ್ರವಾಹದಿಂದಲಾಗಲಿ, ನಿತ್ಯಜ್ಞಳಾಯ್ - ನಿತ್ಯಗಳಾಗಿರುವ, ಇದರಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಚೇತನಂ ಚೇತನಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ನರಶಬ್ದವಾಚ್ಯಗಳಾನ - ನರಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸರ್ವತತ್ವಜ್ಞಳುಡೈಯ ಸಮೂಹಜ್ಞಿನ್ ನಾರಜ್ಞಳ್ - ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವದ ಚೇತನಾಚೇತನ ಸಮೂಹಗಳು ನಾರ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು.

ಭಗವದ್ವಾಚಿ ನರಶಬ್ದೇನ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದ ಬೋಧಿತ ಭಗವದ್ಗುಣಾನ್ಯಾಹ

ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕತ್ವಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಯಿರುಕ್ಮಚ್ಛೇಯಾದೇ ತದ್ಗತದೋಷ
ಜ್ಞಲ್ಪಿಯಮ್, ತತ್ಪ್ರಯುಕ್ತ ದೋಷಜ್ಞಲ್ಪಿಯಮ್, ಕಳಿಕ್ಕಿರ ಪ್ಲಯರಹಿತ
ನೆಜ್ಜಿರ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಾಲಮ್, “ ನೈನಯೇ ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಲಮ್

ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೇಳುವ ನರಶಬ್ದದಿಂದ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ
ತೋರಿಬರುವ ಭಗವದ್ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಹಿಂದೆಯೇ ಕೆಲವು ಭಗವದ್ಗುಣಗಳು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ತೋರಿಬರು
ತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಬಹುವ್ರೀಹಿಯ ಅರ್ಥದಿಂದ ವ್ಯಾಪಕತ್ವ ಸಾಲಭ್ಯವೂ
ಕೃಪಾತಿಶಯವೂ, ತತ್ಪುರುಷಾರ್ಥದಿಂದ ಪರತ್ವವೂ ಉಪಾಯತ್ವವೂ ಉಪೇಯ
ತ್ವವೂ ಆಧಾರತ್ವವೂ ಮೊದಲಾದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಈಗ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು,
ಗುಣಗಳನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಗುಣಗಳನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುವದ
ರೊಂದಿಗೆ, ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೇ ಇತರರು ಹೇಳುವ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ
ಮೊದಲಾದ ವಾದವನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಥಮತಃ ನರಶಬ್ದವು ಪರಮಾತ್ಮ
ನನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಬಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರಮಾಣ ಬಲದಿಂದಲೂ
ಹೇಳಿ, ಅನಂತರ ನಾರಶಬ್ದದಿಂದಂಟಾಗುವ ಅರ್ಥವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಸರ್ವ
ವ್ಯಾಪಕತ್ವಾದಿವಿಶಿಷ್ಟನಾಯಿರುಕ್ಮಚ್ಛೇಯಾದೇ - ಬಹುವ್ರೀಹ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ
ತೋರಿಬರುವ ಸಮಸ್ತ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ
ಇರೋಣ ಮೊದಲಾದವು ಇದ್ದರೂ, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿಪದದಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಶರೀರವಾಗಿ
ಹೊಂದಿರುವ ಶರೀರಿತ್ವವು ಸೂಚಿತವು ; ತದ್ಗತದೋಷಜ್ಞಲ್ಪಿಯಮ್-ಅಚಿತ್ತು
ಚಿತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಸ್ವಭಾವ ಸ್ವರೂಪಾದಿ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ತತ್ಪ್ರ
ಯುಕ್ತ ದೋಷಜ್ಞಲ್ಪಿಯಮ್ - ಅವುಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ
ದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನು, ಕಳಿಕ್ಕಿರ - ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಎಂದರೆ ಅವು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ
ಲ್ಲವೆಂದು ಬೋಧಿಸುವ, ಪ್ಲಯರಹಿತ ನೆಜ್ಜಿರ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಾಲಮ್ - ರೇಜ್
ಕ್ಷಯೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಮೂಲಕ, ನರಃ ಎಂದರೆ ಪ್ರಯರಹಿತನೆಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ
ಗಿಂದಲೂ, ಇದರಿಂದ “ಅಸ್ತಿ. ಜಾಯತೇ, ಪರಿಣಮತೇ, ವಿನರ್ಥತೇ, ಅಪ
ಕ್ಷೇಯತೇ, ವಿನಶ್ಯತಿ ಇಂತಹ ಪಡ್ತಿಕಾರ ರಹಿತವು, ತನ್ಮೂಲಕ ದುಃಖಾದಿ
ಮೋಷ ರಹಿತವು ಎಂದು ಹೇಳಿದಂಟು ; ನೈನಯೇ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾ
ಲಮ್ - ನೈನಯೇ ಎಂಬಿನೇ ಮೊದಲಾದ ಧಾತುವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ
ಎಂದರೆ ನಯತೀತಿ ನರಃ ಎಂಬ ಅರ್ಥವು ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದಲೂ, ಅದಿ ಪದ
ದಿಂದ ನಶ್ ಅದರ್ಶನೇ ಎಂಬುದರಿಂದ ಅಖಿಲ ತಮಸ್ಸನ್ನೂ ನಾಶಯ ತೀತಿ

“ಜಹ್ನು ನಾರಾಯಣೋನರಃ” ಎನ್ನು ನಾಮಧೇಯಮಾಗ ಚೊಲ್ಲುಗೈಯಾ
ಲುಮ್, (೨) “ಆಪೋ ನಾರಾಯಣೋದ್ಭೂತಾ ಸ್ತಾ ಏವಾ ಸ್ಯಾ ಯನಂ
ಪುನಃ” ಎಜ್ಗರ ವ್ಯಾಸಸ್ಮೃತಿ ವಾಕ್ಯತ್ತಾಲೇ, (೩) ಆಪೋವೈ ನರಸೂ
ನವಃ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ ನರಶಬ್ದಮುಮ್ ನಾರಾಯಣನೈ ಚೊಲ್ಲುಗಿರದೆನ್ನು
ಮಿಡಮ್ ಸುವ್ಯಕ್ತಮಾಗೈಯಾಲುಮ್, ನರನೆನ್ನು ನಿತ್ಯನಾಯ್, ಸರ್ವ

ನರಃ ಎಂದೂ, ರಿಷ ಹಿಂಸಾಯಾಂ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನ ಮೂಲಕ ನರಿಷ್ಯತೀತಿ
ನರಃ ಎಂದರೆ ವಿಕಾರ ರಹಿತನೆಂದೂ, ಹೀಗೆ ಇತರ ಧಾತುಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು,
ಹೀಗೆ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮೂಲಕವಾಗಿ ನರ ಶಬ್ದವು ಸರಮ ಪುರುಷನನ್ನು ಬೋಧಿಸು
ತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಪ್ರಯೋಗವೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, “ಜಹ್ನು ನಾರಾ
ಯಣೋನರಃ” ಎನ್ನು-ಎಂಬದಾಗಿ, ನಾಮಧೇಯ ಮಾಗ ಚೊಲ್ಲುಗೈಯಾ
ಲುಮ್ - ವಿಷ್ಣು ಸಹಸ್ರನಾಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದಲೂ (೨) ಆಪಃ - ಅಪ್ಪು
ಗಳೂ, ಇದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಅಚಿತ್ತೂ ಅದರಿಂದಿಗೆ ಸೇರಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮರೂ
ಸಹ ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು, ನಾರಾಯಣೋದ್ಭೂತಾಃ ನಾರಾಯಣ
ನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು, ಅಸ್ಯ ಪುಂಸಃ - ಈ ನಾರಾಯಣ ನಾದ
ಸರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ, ತಾ ಏವ - ಈ ಅಚಿತ್ತೂ ಚಿತ್ತುಗಳೂ, ಅಯನಂ - ವಾಸ
ಸ್ಥಾನವು” ಎಜ್ಗರ ವ್ಯಾಸಸ್ಮೃತಿ ವಾಕ್ಯತ್ತಾಲೇ - ಎಂಬ ವ್ಯಾಸ ಸ್ಮೃತಿ ವಾಕ್
ದಿಂದ ಎಂದರೆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಎಂಬರ್ಥವು. (೩) ಆಪೋವೈ ನರ
ಸೂನವಃ - ಅಪ್ಪುಗಳು ಎಂದರೆ ಸಮಸ್ತ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳೂ ನರಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ
ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಜನಿಸಿದವು, ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್
ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ. ನರ ಶಬ್ದವೂ, ನಾರಾಯಣನೈ
ಶೊಲ್ಲುಗಿರದೆನ್ನು ಮಿಡಮ್-ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು, ಸುವ್ಯಕ್ತ
ಮಾಗೈಯಾಲುಮ್-ಸುವ್ಯಕ್ತವಾಗುವದರಿಂದಲೂ, ನರ ನೆನ್ನು-ನರನೆಂಬದಾಗಿ
ನಿತ್ಯನಾಗಿ, (ರೀಜ್ ಕ್ಷಯೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದಂಟಾದರ್ಥವು) ಸರ್ವ ನೇತಾ
ವಾನ - ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮನಾದ (ನೈನಯೇ ಎಂಬುದರಿಂದ ನಯತಿ
ಎಂಬರ್ಥವು) ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ, ತಿರುನುಮ ಮಾಗೈಯಾಲುಮ್ - ನಾಮ
ಧೇಯವಾದುದರಿಂದಲೂ, ನಾರ ಎಂಬ ಪದವು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಎಲ್ಲಾ ಭಾವ
ಗಳನ್ನೂ, “ಶೊಲ್ಲು ಗಿರದ.” ಎಂಬೀ ಘುಹಾ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸುವದಕ್ಕೆ
ಮೊದಲು, ಅಹಿರ್ಬುದ್ಧಿ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಅರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಉಪಪಾದಿತಗಳೆಂದು
ಐದು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ [೪]ನರಃ
ನರಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ, ಸಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ - ಆ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಪುರುಷೋತ್ತ

ನೇತಾನಾನ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನುಳ್ಳು ತಿರುನಾಮಮಾಗ್ಯಯಾಲೇ (೪) ನರಸಂಬಂಧಿನೋ ನಾರಾ ನರ ಸ್ವಪುರುಷೋತ್ತಮಃ | ನಯತ್ಯಖಿಲವಿಜ್ಞಾನಂ ನಾಶಯತ್ಯಖಿಲಂ ತಮಃ || ನರಿಷ್ಯತಿ ಚ ಸರ್ವತ್ರ ನರ ಸ್ವಸ್ವಾತ್ಮನಾತನಃ | ನರಸಂಬಂಧಿನ ಸ್ವರ್ದೇ ಚೇತನಾಚೇತನಾತ್ಮಕಾಃ || ಈಶಿತವ್ಯತಯಾ ನಾರಾ

ಮನು, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾರಾಃ ಎಂದರೆ ನರ ಸಂಬಂಧಿನಃ - ನರನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿ ಆಪ್ಯಥಕ್ಸಿದ್ಧ ವಿಶೇಷಣ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವು; ಇವು ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವದ ಚಿಥ ಚಿತ್ತುಗಳು, ಇದರಿಂದ ವಿಶ್ವಕರೀರಕತ್ವವು ಬೋಧಿತವು. ನಯತ್ಯಖಿಲವಿಜ್ಞಾನಮ್ - ಇದು ನೈನಯೀ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಬಂದ ಅರ್ಥವು, ಆಶ್ರಿತರಿಗೆ “ದದಾಮಿ ಬುದ್ಧಿಯೋಗಂತಂ” [೧೬.] ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಲು ಬೇಕಾದ ಸರ್ವ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿಸುತ್ತಾನೆ, ಇದರಿಂದ ಆಶ್ರಿತನಿಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬುದೂ ಸೂಚಿತವು. ನಾಶಯತ್ಯಖಿಲಂ ತಮಃ - ಇದು ನಶ್ ಅದರ್ಶನೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಉಂಟಾದ ಅರ್ಥವು, ಆ ಆಶ್ರಿತರ ಸಕಲ ಅಜ್ಞಾನರೂಪ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವವನು. ಇವುಗಳಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಾದಿ ಪ್ರರೂಪವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಇತರರ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ, ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರತ್ವ ಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕತ್ವಗಳುಂಟೆಂಬ ಭಾವವು ಬರುವದರಿಂದ, ಅವಿದ್ಯಾದಿ ದೋಷಸಂಬಂಧವು ವುರುಷೋತ್ತಮನಿಗೆ ಉಂಟೆಂಬ ವಾದವು ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಾರ್ಥದಿಂದ ದೂರೀಕೃತವು ಎಂದೂ ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು ; ಆದುದರಿಂದಲೇ ನರಿಷ್ಯತಿಚ ಸರ್ವತ್ರ-ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಚಿಡಚಿತ್ತುಗಳಿಂದ ಸೇರಿದ್ದರೂ ನರಿಷ್ಯತಿ - ವಿಕಾರ ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು, ಇದು ರಿಷ ಹಿಂಸಾಯಾಂ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಉಂಟಾದ ಅರ್ಥವು, ತಸ್ಮಾತ್ - ಹೀಗೆ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದುದರಿಂದಲೇ, ಸ್ವನಾತನಃ-ಅನಾದಿ ನಿತ್ಯನಾಗಿ ನರಃ - ನರನೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು, ಇದು ರೀಜಿಷ್ಟಯೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನ ಮೂಲಕ ನಾಶರಹಿತನೆಂಬ ಅರ್ಥದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಭಾವವು. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಉಪಪಾದನೆ ಮಾಡಿ ಲೇಳುತ್ತಾರೆ ಸರ್ವೇಚೇತನಾ ಚೇತನಾತ್ಮಕಾಃ-ಚೇತನಾ ಚೇತನರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲವೂ, ನರಸಂಬಂಧಿನಃ - ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳು, ಹೇಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವು ಎಂದರೆ ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆ ಇವು ನಾರಾಃ ಎಂದರೆ, ಈಶಿತವ್ಯತಯಾ - ನಿಯಮಿರಲ್ಪಡುವದರಿಂದಲೂ, ಧಾರ್ಯ ಪೋಷತಯಾತಥಾ-ಹಾಗೆಯೇ, ಅಧೇಯಗಳಾದುದರಿಂದ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಪೋಷಿಸಲ್ಪಡುವದರಿಂದಲೂ, ನರಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗಿ ನಾರಗಳು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಧಾರ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಶರೀರವಾಗಿರುವದರಿಂದ

ಧಾರ್ಮಪೂಜಿತಯಾ ತಥಾ | ನಿಯಾಮ್ಯತ್ವೇನ ಸೃಜ್ಯತ್ವ ಪ್ರವೇಶ ಭರಣೈ
ಸ್ತಥಾ | ಅಯತೇ ನಿಖಿಲಾ ನಾರಾ ವ್ಯಾಪ್ನೋತಿ ಕ್ರಿಯಯಾ ತಥಾ(ಯಾ)
ಸಾರಾಶ್ಚ ಪೂಯನಂ ತಸ್ಯ ತೈ ಸ್ತದ್ಭಾವ ನಿರೂಪಣಾತ್ | ನಾರಾಣಾ ಮಯನಂ
ವಾಸ ಸ್ತೇ ಚ ತಸ್ಯಾ ಯನಂ ಸದಾ | ಪರಮಾಚಗತಿಸ್ತೇಷಾ ನಾರಾಣಾ

ಆತನಿಂದಲೇ ಆಧೇಯವೂ ಅವನಿಗೆ ಕೇವಲಭೂತವಾದುವು ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾ
ಯಿತು, ಪೂಜಿತಯಾ-ಎಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಸತ್ತಾ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಲ್ಲಾ ಅವನಿಂದಲೇ
ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು ; ಇನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳ
ಳಾಗಿ ನಾರಗಳು ಎಂದರೆ, ನಿಯಾಮ್ಯತ್ವೇನ - ಹೀಗೆ ಹಿಂದೆಹೇಳಿದ ಈಶಿತವ್ಯ
ದಿಂದಂಟಾದ, ಸೃಜ್ಯತ್ವ-ಸೃಷ್ಟಿಯೂ, ಪ್ರವೇಶ - ತತ್ತ್ವವ್ಯಾಪ್ತಿ ತದೇವಾನು
ಪ್ರಾವಿಶತ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅಂತಃ ಪ್ರವೇಶ ಮತ್ತು ಭರಣೈ ಸ್ತಥಾ-
ಹಾಗೆಯೇ ಸತ್ತಾ ಸ್ಥಿತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಭರಿಸುವದರಿಂದ ಎಂದರೆ ಪೋಷಿಸುವದರಿಂ
ದಲೂ, ಚೇತನಾ ಚೇತನರೂಪ ಸಮಸ್ತವೂ ನಾರಗಳು, ನರಸಂಬಂಧಿ
ಗಳು. ಮುಂದೆ ಈ ನಾರ ಶಬ್ದ ಮತ್ತು ಅಯನ ಶಬ್ದಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದಂ
ಟಾಗುವ ಅರ್ಥಗಳು ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ-ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಸ್ತಿ ತತ್ಪರುಷ
ಬಹುವ್ರೀಹ್ಯರ್ಥಗಳು ಮುಂದಿನ ಎರಡುಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು; ಇಂತಹ
ನಿಖಿಲಾ ನಾರಾ ಸಮಸ್ತ ಚೇತನಾಚೇತನ ಸಮೂಹಗಳನ್ನು ಅಯತೇ -
ನಿಯಮಿಸುತ್ತಾನೆ ಇದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.-ತಯಾ ಕ್ರಿಯ
ಯಾ ವ್ಯಾಪ್ನೋತಿ - ವ್ಯಾಪನ ಪೋಷಣ ನಿಯಮನಾದಿ ಆ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದಲೇ
ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿ ಸಮಸ್ತ
ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು ನಾಶರಹಿತಗಳಾಗಿ ನಿತ್ಯಗಳಾದುದರಿಂದ ಇವುಗಳೇ ಚೇತ
ನಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾದುದರಿಂದ, ಅವು ಉಂಟೆಂದು ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧವಾಗಿ
ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಾರಾಶ್ಚಾಪಿ-ಈ ನಿತ್ಯಗಳಾದ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾ
ದಿಗಳು, ನಾರಾಯಣನಿಗೆ, ಅಯನಂ - ಚೇತನಾನುಗ್ರಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ
ಅಯನಂ-ಸಾಧನವು; ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ? ಶ್ರೇಃ-ಆ ನಿತ್ಯಗಳಾದ ಜ್ಞಾನಾ
ನಂದಾದಿಗಳಿಂದ, ತದ್ಭಾವನಿರೂಪಣಾತ್-ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು “ಸತ್ಯಂ
ಜ್ಞಾನಮನಂತ ಬ್ರಹ್ಮ”ಇತ್ಯಾದಿ ಶೋಧಕ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಿಸುವದರಿಂದ.
ಇದು ನಾರಾಃ ಅಯನಂ ಯಸ್ಯಸಃ ಎಂದು ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸದಿಂದ ಮೊರೆ
ಯುವ ಅರ್ಥವು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಕ ಧರ್ಮಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ನಿರೂ
ಪಿತ ಸ್ವರೂಪ ವಿಶೇಷಣಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಜ್ಞಾನಾನಂದಾಮಲತ್ವಾದಿಗಳು
ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಕ ಧರ್ಮಗಳು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರಿಯಃಪತಿತ್ವವೂ ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂ
ಪಕ ಧರ್ಮವು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನರಸಂಬಂಧಿಯಾದುದರಿಂದ ನರಶಬ್ದದಲ್ಲೇ ಸೇರಿ

ಮಾತೃನಾಂ ಸದಾ || ” ಎಜ್ಜಿರ ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ ನಿರ್ದಿಚನಂ ಪಣ್ಣಿನ ಪಡಿಯೇ “ನರಸಂಬಂಧಿ ನಾರಮ್” ಎಜ್ಜಿರ ವೃತ್ತತ್ತಿಯಾಲೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನುಡೈಯ ಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಕ ಧರ್ಮಗಳುಮ್, ವ್ಯಾಪಾರಜ್ಞಗಳುಮ್, ವಿಗ್ರಹವಿಶೇಷಜ್ಞಗಳುಮ್, ಮತ್ತುಮುಳ್ಳ ತ್ರಿವಿಧಚೇತನಾಚೇತನಜ್ಞಗಳುಮೆಲ್ಲಾ ಮ್, ನಾರಶಬ್ದಾರ್ಥಮಾನ ಪೋದು, ಸ್ವವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಸರ್ದತ್ತುಕ್ಕುಮ್ ಆಶ್ರಯತ್ವಾದಿ ರೂಪೇಣ ನಿರ್ದುಮ್ ಪ್ರಕಾರಮ್ ವಿನಸ್ತತಮಾಲೇ ಸ್ವನಿಷ್ಠತ್ವಾದಿಗಳ್ಳಿ ಚೊಲ್ಲುಗಿರದು.

ದವಳು. ನಿರೂಪಿತ ಸ್ವರೂಪ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಜ್ಞಾನ ಶಕ್ತಿ, ಸೌಲಭ್ಯ, ಸೌಖ್ಯೀಲ್ಯಾದಿಗಳು ; ಇವುಗಳು ಹಿಂದೆಯೇ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಭೂಷಣಾಯುಧ ಪರಿಜನಗಳಿಂದ ಸೇರಿರೋಣವೂ ನಿರೂಪಿತ ಸ್ವರೂಪವಿಶೇಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿದುದು. ಮುಂದೆ ಷಷ್ಠೀ ತತ್ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. — ನಾರಾಣಾಂ ಆಯನಂ ವಾಸಃ - ನಾರಾಯಣನು ನಿತ್ಯರಾದ ಆತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ಆಯನವೆಂದರೆ ವಾಸಃ - ಆಧಾರನು, ಆಶ್ರಯನು; ತೇಚ-ಅವರೂ ಕೂಡ, ತಸ್-ಅ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಆಯನಂ-ಅಂತರ್ಯಾಮಿತ್ರೇನ ಇರಲು ವಾಸಸ್ಥಾನವು. ನಾರಾಣಾಂ ಎಂದರೆ ಆತ್ಮನಾಂ ಜೀವಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆ, ಸದಾ - ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಮಾಗತಿಃ - ಪರಮ ಪ್ರಾಪಕನೂ ಪ್ರಾಪ್ಯನೂ” ಎಜ್ಜಿರ ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನ್ಯಾದಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದ ನಿರ್ವಚನಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ನಿರ್ವಚನವನ್ನು, ಪಣ್ಣಿನ ಪಡಿಯೇ - ಮಾಡಿದಹಾಗೆ, “ನರ ಸಂಬಂಧಿ ನಾರಂ, ಎಜ್ಜಿರ ವೃತ್ತತ್ತಿಯಾಲೇ - ಎನ್ನುವ ವೃತ್ತತ್ತಿಯಿಂದ (೧) ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಕ ಧರ್ಮಗಳೂ ನಿರೂಪಿತ ಸ್ವರೂಪ ವಿಶೇಷಣಗಳೂ, (೨) ವ್ಯಾಪಾರಂಗಳುಮ್ - ಅವತಾರಗಳ ಸಾಧುಪರಿಪ್ರಾಣ ದುಷ್ಟ ನಿಗ್ರಹ ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾಪನೆ ಮೊದಲಾದ ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ದಿವ್ಯ ಜೇಷ್ಠತಗಳೂ (೩) ವಿಗ್ರಹ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳ್ - ಪರಮೋಹ ವಿಭವ ಮೊದಲಾದ ಐದು ವಿಧ ದಿವ್ಯ ಮಜ್ಜಳ ವಿಗ್ರಹಗಳೂ (೪) ಮತ್ತುಮುಳ್ಳ - ಇದಲ್ಲದೆ, ಇವು ವ ತ್ರಿವಿಧ ಚೇತನಾಚೇತನಜ್ಞಳ್ ಎಲ್ಲವೂ, ಇದಕ್ಕೆ ತತ್ವತ್ರಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನೋಡಿ, ನಾರಶಬ್ದಾರ್ಥಮಾನ ಪೋದು - ನಾರಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಾದಾಗ. ಸ್ವವ್ಯತಿರಿಕ್ತ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ತನಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಸರ್ದತ್ತುಕ್ಕುಂ ಆಶ್ರಯತ್ವಾದಿ ರೂಪೇಣ - ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಆಧಾರ, ಆದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಶೇಷಿತ್ವ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ವ, ರಕ್ಷಕತ್ವ, ಉಪೇಯತ್ವಾದಿಗಳು ಬೋಧಿತವು, ಈ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ, ನಿರ್ದುಂ - ಇರುವ, ಪ್ರಕಾರಂ ವಿನಸ್ತತಮಾಗೈಯಾಲೇ - ಪ್ರಕಾರವು

ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದ ಸ್ವನಿಷ್ಠತ್ವಾದಿಗಳೆ ಚೋಲ್ಲಾಗಿರದು-“ಸ್ವೇನು ಹಿಂನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ” ಎಂದೂ, ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲವುಗಳಿಗಿಂತ “ಜ್ಯಾಯಾಂ” ಎಂದೂ “ನ ತಸ್ಯೇಶೇ ಕಶ್ಚನ, ತಸ್ಯನಾಮ ಮಹದ್ವಶಃ” [ತೈ.ಗನೇ ಗ. ೨] ಎಂದೂ “ನ ತಸ್ಯ ಕಶ್ಚಿತ್ ಪತಿರಸ್ತಿ” [ಶ್ವೇ. ೬. ೯] ಎಂದೂ, “ನೃತತ್ಸನು ಶ್ವಾಭ್ಯಧಿಕಶ್ಚ ದೈತ್ಯತೇ” ಎಂದೂ [ಶ್ವೇ. ೬. ೮] ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಆತನಿಗೆ ಸಮರೂ ಇಲ್ಲವು, ಅಧಿಕರೂ ಇಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಇಂತಹ ಮಹಿಮೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕರ್ಮ ಪದವು ಯಾವುದೆಂದರೆ ನಾರ ಆಯನ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ವ್ಯುತ್ಪನ್ನವಾದ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು ಸೂಚಿತವು. ಈ ವೇಲಿನದು ಒಂದು ಮಹಾವಾಕ್ಯವು “ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪಕತ್ವಾದಿ” ಎಂದು ಆರಂಭವು; “ಶೋಲ್ಲಾಗಿರದು”, ಎಂದು ನಿಗಮನ ಮಾಡಿ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಾರ್ಥವು ಉಪಪಾದಿತವು.

ಭಗವನ್ನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವನ್ನಾಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಮಾಡಿಸುವ ನಾಮವು ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಯಿಲ್ಲವು. ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯ ರೂರ ಗೀತಾರ್ಥ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಶ್ಲೋಕವಾದ “ಅಚಿನ್ಮಿಶ್ರಾದ್ವೈತದ್ವಾಚ್ಛೇಚ್ಛೇತನಾತ್ಮರೂಪೋತ್ತಮಃ, ನ್ಯಾಪನಾದ್ಭರಣಾತ್ಸಾಮ್ಯಾದನ್ಯಃ ಪಂಚದಶೋ ದಿತಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಆತನಿಗೆ ನಮನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಭರಿಸಿ, ಸತ್ತ್ವಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ, ಮತ್ತು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಆತನ ಸ್ವತ್ತಾದುದರಿಂದ ನಿಯಮಿಸುವ, ಶಕ್ತಿಗಳು ಇರುವದರಿಂದ, ಆತನು ನಮಗೆ ಈಶ್ವರನು ನಿಯಾಮಕನು ಶೇಷಿಯು; ನಾವೆಲ್ಲಾ ಅವನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತರಾಗಿ ದಾಸರಾಗಿರುವ ರಕ್ಷ್ಯವಸ್ತುವು. ಹೀಗೆ ಗುಣನೆಯ ಗೀತಾರ್ಥ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಅರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವಾಗ ಅದ್ವೈತಿಗಳು ಅದೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲೇ “ಮಮ ಸಾಧರ್ಮ್ಯ ಮಾಗತಾಃ” ಎಂದೂ “ಉತ್ತಮಃ ಪುರುಷಸ್ತ್ವನ್ಯಃ” ಎಂದೂ ಭ್ರಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲದಹಾಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಇದ್ದರೂ, ಮತ್ತು ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡದೆ, ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಪರಿತಾಪದಿಂದ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. “ನಂದೆಗೋಸ್ಕರ ಹೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಅಲ್ಲವು. “ತತ್ತ್ವಮಸಿ” ಅಯಮಾತ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ” ಇತ್ಯಾದಿ ಐಕ್ಯ ಬೋಧಕ ಶ್ರುತಿಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸದೆ ತಾನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳುವದು ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕವರ್ಯರಿಗೆ ಕರ್ಣಕಲೋರವಾಕ್ಯವು. ತಾನು ದಾಸನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಎಂದುಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ ವಿನಃ, ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳುವದು ಹೇಗೆ ನ್ಯಾಯವೆಂದು ಪರಿತಾಪದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರುಗಳು ಕೆಲವು ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ಬಾಧ್ಯ ಬಾಧಕವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವನ್ನು ಹೇಳಿದರೇ ವಿನಃ, ಅವುಗಳಿಗೆ

ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದ ವೈಭವೇನ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯಾದಿ ಭ್ರಮ ನಿವೃತ್ತಿ:

ಇಪ್ಪಡಿ ವ್ಯಾಪನ ಭರಣನಿಯಮನ ಸ್ವಾಮ್ಯಾದಿಗಳಾಲೇ ವೇರುಪಟ್ಟಿ ರುಕ್ಕಿರ ಪುರುಷೋತ್ತಮನುಕ್ಕುಮ್, ತತ್ಸಂಬಂಧಿಗಳುಕ್ಕುಮ್, ಕುದ್ಯಷ್ಟಿಗಳ್ ಚೊನ್ನ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯಾದಿ ಭ್ರಮಮ್ ಕಳಿಯುಮ್ಮಡಿ ಸರ್ವಶರೀರಿತ್ವ ಸರ್ವ ಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯತ್ವಾದಿ ವೈಭವಮು ಮಿಚ್ಚೀ ಫಲಿತಮ್.

ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದೇ ಪರಿತಾಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವು. ಇಪ್ಪಡಿ - ಈಗ ಹಿಂದೆ ಅಹಿರ್ಬುಧ್ವ್ಯೇಕ್ತವಾದ ನಿರ್ವಚನದಿಂದ, ಏರ್ಪಟ್ಟಹಾಗಿ, ವ್ಯಾಪನ ಭರಣ ನಿಯಮನ ಸ್ವಾಮ್ಯಾದಿಗಳಾಲೇ - ಸರ್ವ ವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಭರಿಸಿ, ನಿಯಮಿಸಿ, ಮತ್ತು ಎಲ್ಲವೂ ತನ್ನ ಸ್ವತ್ತಾಗಿರುವದರಿಂದ ವೇರುಪಟ್ಟಿರುಕ್ಕಿರ - ಇಂತಹ ಶಕ್ತಿಯು ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಇಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದ ತಾನೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾಗಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವ, ಪುರುಷೋತ್ತಮನುಕ್ಕುಮ್ - ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ “ಉತ್ತಮಪುರುಷಸ್ತನ್ಯಕಿ” ಎಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿರುವ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಿಗೂ, ತತ್ಸಂಬಂಧಿಗಳಕ್ಕೂ - ಪರಮಾತ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗಿ ಕ್ಷರಾಕ್ಷರ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಬದ್ಧ ಮುಕ್ತ ಜೀವರುಗಳಿಗೂ, ಕುದ್ಯಷ್ಟಿಗಳ್ - ವೇದವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಸಾಮಂಜಸ್ಯವುಂಟಾಗುವಹಾಗಿ ಅರ್ಥ ಹೇಳದೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಅರ್ಥಹೇಳುವವರು, ಶೊನ್ನ - ಹೇಳಿದ, ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯಾದಿ ಭ್ರಮಮ್ - ಪರಮ್ ಪುರುಷನಿಗೂ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೂ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಏಕೈ ಉಂಟೆಂಬ ಭ್ರಮನೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಜಗನ್ನಿಹೈ ಎಂಬ, ಪರಬ್ರಹ್ಮ ನಿರ್ಗುಣ ಎಂಬನೇ, ಮೊದಲಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ ಸಜ್ಜಿಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು; ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಾರ್ಥದ ಅನುಸಂಧಾನವಿದ್ದರೆ, ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವಾದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಜಗನ್ನಿಹೈ ಎಂಬುದನ್ನೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮ ನಿರ್ಗುಣವೆಂಬುದನ್ನೂ ಸಾಧಿಸುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು; ಭ್ರಮವು, ಕಳಿಯುಂಪಡಿ-ಹೋಗುವಹಾಗಿ, ಸರ್ವಶರೀರಿತ್ವ ಸರ್ವಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದ, ವೈಭವಮ್-ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯೂ, ಇಚ್ಛೀ-ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದ ನಿರ್ವಚನದಲ್ಲೇ, ಫಲಿತಮ್ - ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿ “ತತ್ತ್ವಮಸಿ” ಸದೇವ ಸೋಮ್ಯೋದಮಗ್ರ ಅಸೀತ್ “ಏಕ ಮೇವಾದ್ವಿತೀಯಂ” “ಬ್ರಹ್ಮನೇದ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಭವತಿ,” “ಅಹಂಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ” “ಸರ್ವಂ ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ” ಇತ್ಯಾದಿ ಅದ್ವೈತ ಬೋಧಕ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಗತಿಯೇನು? ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ದ್ವೈತ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೂ, ಘಟಕ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೂ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಹಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡುವದಿಗ

ಪ್ರಾಜ್ಞತೆಯು. ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಇವುಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ೧೯೦೦ ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ. ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಾದಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆದಿಪದವಿರುತ್ತದೆ, ಇದರಿಂದ ಸರ್ವಕರ್ಮಾರಾಧ್ಯತ್ವ, ಸರ್ವಯಜ್ಞಾಭೋಕ್ತೃತ್ವಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಸರ್ವ ಶರೀರತ್ವವೂ ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವವೂ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಗೆ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು ? ಎಂದರೆ, ನಾರಶಬ್ದವಾಚ್ಯಗಳಾದ ಜೇತನಾಜೇತನಗಳಿಗೂ ಆಧಾರನೂ ಶೇಷಿಯೂ ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು, ಯಸ್ಯ ಪೃಥಿವೀ ಶರೀರಂ, ಯಸ್ಯಾತ್ಮಾ ಶರೀರಮ್, ಯಸ್ಯ ಸರ್ವಾಣಿಭೂತಾನಿ ಶರೀರಂ, ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣ ಬಲಗಳಿಂದ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಯಾವಾಗ ಸರ್ವಶರೀರತ್ವ ಉಂಟಾಯಿತೋ ಆಗ ಶರೀರ ಶರೀರಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯವು ಕೂಡುತ್ತದೆ. ಆ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯದಿಂದ ಸರ್ವಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯತ್ವವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾಮಿದೇಶಿಕರವರು ಈ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಿಂದೆಯೂ ಉಪಸಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಾಪನ, ಭರಣ, ನಿಯಮನ, ಸ್ವಾಮ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದು ಸರ್ವ ಶರೀರತ್ವವೂ ಸರ್ವನಿಯಮನತ್ವವೂ ತನ್ಮೂಲಕ ಸರ್ವೇಶ್ವರತ್ವವೂ, ಇವುಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈಗಿನ ಶಂಕರಾಭಿಪ್ರಾಯಶೋಧಕರು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಬೋಧಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಸಾಯುಷ್ಯ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅವರು ಹಾಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅವರ ಮತಾವಲಂಬಿಗಳೇ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸದೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆಂದು ಭಾವಿಸುವರು. ಇದು ಸಹಿಯಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅವರ ಮುಕ್ತಿಯ ಭಾವನೆಯು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ, ಹೇಗೆಂದರೆ “ಯಥಾ ಸ್ತ್ರಿಯಯಾ ಸ್ತ್ರಿಯಾ ಸಂಪರಿಸ್ಪೃಕ್ತೋ” ಎಂಬುದು ಅವರ ದೃಷ್ಟಾಂತವು. ಮತ್ತು ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಶರೀರಾವಯವಗಳುಂಟೆಂದು, ಆತನ ಜ್ಞಾನವು ಸರಿಶುದ್ಧವಾಗಿ ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆಂದೂ, “ಏತೇನೈವನ. ಸಸಾ ಕಾಮರೂಪಶ್ಯಕ್ ರಮತೇ” ಎಂದು (ಛಾಂ. ೮. ೧೨. ೫)ರಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯ ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಶ್ರೀಮಚ್ಛಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಲು ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆ ? ಅವರು ಹೇಳುವುದು ಸರ್ವಾತ್ಮಭಾವವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ “ಸ್ವೇನರೂಪೇಣಾಭಿ ನಿವೃದ್ಯತೇ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಭಾವವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. “ಸಮಸ್ತ ಅತ್ಮರೂಪ ಇರುವ ಸಮಾನ ಭಾವ”ವೆಂದಾಗಬಹುದು. ಇದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕೋಕಿಲೇಶ್ವರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೆಂಬ ಕಲ್ಪತ್ತಾಕಾಲೇಜಿನ ಆದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು “This is also not the absorption of Ego in Brahmin” ಮುಕ್ತಿಯು ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಅಥ ಶೋಧಕ ಕಾರಣೋಪಾಸನ ಫಲ ಬೋಧಕಾರ್ಥಾ ಅಸಿ
ನಾರಾಯಣ ಪದೇ ಸಂತಿ.

ನರಶಬ್ದ ತ್ವಾಲೇ ಶೋಧಕವಾಕ್ಯಾರ್ಥಮುಮ್, ನಾರಶಬ್ದ ತ್ವಾಲಿ
“ನರಾಚ್ಚತಾನಿ ತತ್ವಾನಿ ನಾರಾಣಿ” ಎಜ್ಞಿಂಯಾಲೇ ಕಾರಣ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥೇ
ಮುಮ್, “ಅಯನ” ಶಬ್ದ ತ್ವಾಲೇ ಅವೈವೇ ಉಪಾಸನ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಜ್ಞರ್ಥ
ಮೆಲ್ಲಾಮ್, ಇಜ್ಞೇ ಪ್ರಕಾಶಿತಜ್ಞಳಾಗಿರನ.

ಶೋಧಕ ಕಾರಣ ಉಪಾಸನ ಫಲಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಅರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ
ನಾರಾಯಣ ಪದದಲ್ಲಿವೆ.

ಅನಂತರ ಶೋಧಕ ಶ್ರುತಿಗಳೂ, ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶ್ರುತಿಗಳೂ
ಉಪಾಸನಾದಿ ಉಪಾಯತ್ವ ಬೋಧಕ ಶ್ರುತಿಗಳೂ, ಫಲವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶ್ರುತಿ
ಗಳ ಅರ್ಥಗಳೂ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾರಾಯಣ ಪದದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಸು
ತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಂದಲೂ ಬೋಧಿತಾರ್ಥಗ
ಳನ್ನೂ ಸಜ್ಜಿಹುವಾಗಿ ಈ ನಾರಾಯಣ ಪದದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ
ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವವೂ, ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಇತರ
ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಂದ ಅಬಾಧ್ಯತ್ವವೂ, ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನಾದಿ
ಉಪಾಯತ್ವವೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯದರಲ್ಲಿ ಫಲರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಪೇಯತ್ವವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.
ಇವೆಲ್ಲಾ ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲೇ ಬೋಧಿತವು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—
ನರಶಬ್ದ ತ್ವಾಲೇ - ಹಿಂದೆ ಜಹ್ನುರ್ನಾರಾಯಣೋನರಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ ನರ ಶಬ್ದವು
ನಾರಾಯಣವಾಚಕವೆಂದೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಕ್ರಮೇಣ ನರಿಷ್ಕ
ತೀತಿ ನರಃ ಎಂಬುವರಿಂದ ದೋಷರಹಿತನು, ಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕನು ಎಂಬ ಅರ್ಥ
ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ “ಸತ್ಯಂಜ್ಞಾನಮನಂತಬ್ರಹ್ಮ” “ಯತ್ತದದ್ರೇಶ್ಯಮು
ಗ್ರಾಹ್ಯಮಗೋತ್ರ ಮವರ್ಣ ಮಚಕ್ಷುಶೋತ್ರಂ ತದಪಾಣಿಪಾದಂ ನಿತ್ಯಂ
ವಿಭುಂ ಸರ್ವಗತಂ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮಂ” “ನಿಷ್ಕಳಂ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯಂ ಶಾಂತಂ ನಿರ
ವದ್ಯಂ ನಿರಂಜನಂ” “ಅಸ್ಥೂಲ ಮನಣ್ಣುಹ್ರಸ್ವಮ್” ಇತ್ಯಾದಿ ಶೋಧಕವಾಕ್ಯ
ಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಕ ಧರ್ಮಗಳೂ, ಹಾಗೆಯೇ ನಿರೂಪಿತ
ಸ್ವರೂಪ ವಿಶೇಷಣಗಳೂ ಸಹ ಬೋಧಿತವಾಗುವದರಿಂದ, ಹೀಗೆ ನರಶಬ್ದ
ದಿಂದ ಶೋಧಕವಾಕ್ಯಾರ್ಥಮುಮ್ - ಸ್ವರೂಪ ಶೋಧಕ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳ
ಅರ್ಥವೂ, ನಾರಶಬ್ದ ತ್ವಾಲೇ - ನಾರ್ವದಿಂದ, “ನರಾಚ್ಚತಾನಿ ನಾರಾಣಿ”
ಎಜ್ಞಿಂಯಾಲೇ - ಭಗವಂತನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದವು ಯಾವುವೋ,
ಅವು ನಾರಾಣಿ ಎಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಕಾರಣವಾಕ್ಯಾರ್ಥಮುಮ್, ವ್ಯಾಸ

ನಾರಾಯಣಶಬ್ದೇನ ಅನ್ಯದೇವತಾ ವ್ಯವಜ್ಞೇದೇನ ಸ ಏವ ಪರಶತ್ಪಮ್

ಸುಬಾಲೋಪನಿಷತ್ಪ್ರಭೃತಿಗಳಿಲೇ ಸರ್ವಾನ್ತರ್ರಾಮಿಯುಮಾಯ್ ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುಪುನಾಯಿರುಕ್ಕಿರ ಸಶ್ವೇತ್ವರ್ಃ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದತ್ತಾಲೇ

ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬೋಧಿತವಾಗಿರುವ “ಯತೋ ವಾ ಇಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಜಾಯಂತೇ, ಯೇನ ಜಾತಾನಿ ಜೀವಂತಿ ಯತ್ಪ್ರಯನ್ತ್ಯಭಿಸಂವಿಶನ್ತಿ” (ತೈ. ಭೃಗು.) “ಅತ್ಮನ ಆಕಾಶ ಸ್ವಂಭೂತಃ” “ನಾರಾಯಣಾ ದ್ವೈಹ್ಯಾಜಾಯತೇ, ನಾರಾಯಣಾದ್ಬ್ರೂಹ್ಮಜಾಯತೇ” “ಸದೇವಸೋಮ್ಯೇದಮಾಗ್ರಾ ಆಸೀತ್” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವ ಅರ್ಥವು ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ, ಕಾರಣವಾಕ್ಯಾರ್ಥವೂ-ನಾರಾಯಣನೇ ಜಗತ್ಕಾರಣನೆಂಬ ಅರ್ಥವು, ಇದು ಅಬಾಧ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು : ಹೇಗೆಂದರೆ ನಾರಾಯಣನು ಯಾವಾಗ ಜಗತ್ಕಾರಣನಾಯಿತೋ, ಆಗ ಅತನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರು ಜಗತ್ಕಾರಣರಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧವು, ಇವು ಶಾರೀರಕ ಸೂತ್ರಗಳ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯ ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯಾರ್ಥಗಳು. ಅಯನಶಬ್ದತ್ತಾಲೇ ಉಪಾಸನ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವೂ-ಈತೇ ಅನೇನೇತಿ ಕರಣ ವೃತ್ತತ್ತಿಯಿಂದ ತಾನೇ ಪ್ರಾಪಕನು, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಎಂಬರ್ಥವು ಬೋಧಿತವಾಗಿ ಅವಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಹಾಗೆ ಮಾಡುವನೆಂಬ ಅರ್ಥವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಈಯತೇ ಇತ್ಯಯನಂ ಎಂಬ ಕರ್ಮಣಿ ವೃತ್ತತ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯವಾಚಿಯಾಗುವದರಿಂದ . “ಅಮೃತ ಸ್ಥೇಷ ಸೇತುಃ” “ತಮೇವಂ ವಿದ್ವಾನಮೃತ ಇಹಭವತಿ” “ನಿಚಾಯ್ಯತಂ ಮೃತ್ಯುಮುಖಾತ್ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ” “ಸತ್ಪಶುದ್ಧಾ ಧೃವಾಸ್ತೃತಿಃ ಸ್ತುತಿಲಂಭೇ ಸರ್ವಗ್ರಂಥೀನಾಂ ವಿಪ್ರನೋಕ್ಷಃ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತ್ಯಾರ್ಥವೆಂಬ ಭಾವವು, ಇಚ್ಛೇ-ಈ ನಾರಾಯಣಪದದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಕಾಶಬ್ಧಗಳಾಗಿರನ-ವ್ಯಕ್ತನಾಗಿ ದ್ಯೋತಿತವು.

ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ಅತನೇ ಪರಶತ್ಪವು ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲವು ಎಂಬುದೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ.

ಸುಬಾಲೋಪನಿಷತ್ಪ್ರಭೃತಿಗಳಿಲೇ - ಸುಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತು ನೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ, ಸರ್ವಾನ್ತರ್ರಾಮಿಯಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುವೂ ಆಯಿರುಕ್ಕಿರ-ಆಗಿರುವ ಸರ್ವೇತ್ವರನು ನಾರಾಯಣಶಬ್ದದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ದೇವತಾನ್ತರ ವ್ಯಾವೃತ್ತನಾಗಿ - ಬ್ರಹ್ಮಸುಮ್ರೇಂದ್ರಾದಿ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವನಾಗಿ, ಪ್ರತಿಪಾದಿತನಾನ್ - ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾದನು. ಸುಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ

ದೇವತಾಸ್ತರ ವ್ಯವಸ್ಥಾನಾಗ ಪ್ರತಿಪಾದಿತನಾನಾಃ. ಲೋಕತ್ತಿಲುಳ್ಳ ಸರ್ವ ಬಂಧುಕ್ಕಳುಮ್ ಭಗವತ್ಸಂಜ್ಞಲ್ಪತ್ತಾಲೇ ಬಂಧುಕ್ಕಳಾನಾರ್ಗಳ್.

“ಏಷ ಸರ್ವಭೂತಾಂತರಾತ್ಮಾಪದತಪಾಸ್ತಾ ದಿವೋ ದೇವ ಏಕೋ ನಾರಾಯಣಃ” “ಮಾತಾಪಿತಾ ಭ್ರಾತಾ ನಿನಾಸ ಶ್ಯರಣಂ ಸುಹೃನ್ನಾರಾಯಣಃ” ಎಂಬುವು. ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮಿತ್ವವು, ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುತ್ವವೂ ಉಪವೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ, ಅಂತಹ ಅಂತರ್ಮಾವೇಶನವೂ, ಮತ್ತು ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುವೂ, ನಾರಾಯಣನೇ ಎಂದು ಶುಭಿಯ ಹೇಳಿತು. ತಾಯಿಯು ಹೇಗೆ ಸ್ತನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುನಾತ್ಮಲ್ಪದಿಂದ ಸಲಹುವಳೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ಲಾವಿಯೂ ಸತ್ತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವನು. ತಂದೆಯು ಹೇಗೆ ಹಿತಪ್ರವರ್ತಕನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ. ಭ್ರಾತಾವಿನಹಾಗೆ, ಪರಮಾತ್ಮನು ಹಿತಚಿಂತಕನು. ನಿನಾಸವೃಕ್ಷಸ್ನಾಧೂನಾಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಮೇಲಿಗೆ ಆಶ್ರಿತರಿಗೆ ಆನಾಸ ಸ್ಥಾನವು. ಶರಣಂ - ಕೃಷ್ಣಂಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯು, ಸುಸ್ಥಿತ್ - ಕಷ್ಟಪಶ್ಚಿಮಲ್ಲೂ ಕಾಪಾಡುವವನು, ಇಂತವನು ನಾರಾಯಣನು. ಹೀಗೆ ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುವು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಎಂಬುದು, ಏನಾದರೂ ಒಂದು ಉಪಾಧಿಯಮೂಲಕವೋ, ಎಂದರೆ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧವು. ಇಂತಹ ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುತ್ವವು ಸಹಜವಾದುದಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಸತ್ಯ ಸಜ್ಜಲ್ಪನ ಸ್ಥಿರಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದಲೇ ನಮಗೂ ಆತನಿಗೂ, ಈ ವಿಧ ಬಂಧುತ್ವಗಳು ಏರ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಲೋಕದ ಪಿತೃತ್ವಾದಿ ಬಂಧುತ್ವಗಳೆಲ್ಲಾ ಸೋಪಾಧಿಕವಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವೂ ಸತ್ಯ ಸಜ್ಜಲ್ಪನ ಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಏರ್ಪಟ್ಟಿವುಗಳಾದರೂ, ಅನಿತ್ಯವಾಗಿರಲಿ ಎಂಬ ಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದ ಉಂಟಾದವು. ಆದುದರಿಂದ ಸೋಪಾಧಿಕಗಳು. ಆ ಉಪಾಧಿಯು ಯಾವುದೆಂದರೆ, ಈ ಜೀವಾತ್ಮನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸುಕೃತ ದುಷ್ಕೃತ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಉಂಟಾದವು. ಇದನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಲೋಕತ್ತಿಲುಳ್ಳ ಸರ್ವಬಂಧುಕ್ಕಳುಕ್ಕುಮ್ - ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಮಗ ಅಣ್ಣ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಬಂಧುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಭಗವತ್ಸಂಜ್ಞಲ್ಪತ್ತಾಲೇ - ಕರ್ಮಮೂಲಕ ಪ್ರೇರಿತನಾದ ಭಗವಂತನ ಅನಿತ್ಯ ಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದ, ಬಂಧುಕ್ಕಳಾನಾರ್ - ಸೋಪಾಧಿಕ ಪರಸ್ಪರ ಬಂಧುಗಳಾದರು. ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತ ಲಕ್ಷ್ಮಣವಾಕ್ಯವು, ಐಹಿಕ ಬಂಧುತ್ವವು ಸೋಪಾಧಿಕ ಬಂಧುತ್ವವೆಂದೂ, ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಿರುಪಾಧಿಕವಾದ ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುವೆಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. “ಅಹಂತಾವನ್ನಹಾರಾಜೇಶಿತೈತ್ಯಂ ನೋಪ ಲಕ್ಷಯೇಭಿರಾಬಂಧುಶ್ಚ ಭ್ರಾತಾಚಿ ಪಿತಾಚಿ ಮಮ ರಾಘವಃ” ದಶರಥನು ಹಾ

ರಾಯನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪಿತೃಭಾವವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ತೋರಿಬರಲಿಲ್ಲವು; ಸೋಪಾಧಿಕವಾದುದರಿಂದ ಆತನು ಶಾಶ್ವತ ಪಿತಾವಲ್ಲವು, ಏಕೆಂದರೆ ಆತನು ಶಾಶ್ವತ ಪಿತಾವಾಗಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಕಾಡಿಗೆ ಅಟ್ಟಲಾರನು, ಹಾಗಾದರೆ ನಿನಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಪಿತಾಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸದ್ವಿವಿಧ ಬಂಧುವು ಯಾರು ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತೀಯೋ? ಎಲ್ಲವೂ ಪರತತ್ವವಾದ ರಾಮನೇ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ವಾಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುವನು, ಕಷ್ಟ ದಶೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧುವು, ಹಿತೈಷಿಯಾದ ಭ್ರಾತೃವೂ, ಹಿತವಾಗರ್ಹಪ್ರದರ್ಶಿಯಾದ ಪಿತೃವೂ ಎಲ್ಲವೂ, ನಮ್ಮ ರಾಘವನಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮನೇ ಎಂದು, ಸುಮಂತ್ರನಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಕೋಪಗೊಂಡು, ಕೈಕೇಯಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಇಂತಹ ಕಷ್ಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದವನು ಹೇಗೆ ತಂದೆಯಾದಾನು ಎಂದು ಹೇಳುವ ವಾಕ್ಯವು. ತಂದೆ ಮಗ ಇತ್ಯಾದಿ ಬಂಧುತ್ವವು ಶರೀರಮೂಲಕವಾಗಿ ಕರ್ಮಕೃತವಾದುದು. ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಇಂತಹ ಸಂಬಂಧಗಳು ಯಾವುವು ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಯುಕ್ತ ದಶೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಇಲ್ಲದ ಗಂಡ ಹೆಂಡರ ಸಂಬಂಧವು ಮುಕ್ತ ದಶೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಧಾರವಿಲ್ಲವು. ಪತಿ ಪತ್ನೀ ಸಂಬಂಧವೂ ಕೂಡ, ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವು ಯಾವಾಗ ತೊಲಗತೋ ಆಗ ಇಂತಹ ಸಂಬಂಧವೂ ಆಗ ತೊಲಗಿತು ಎಂದೇ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಪಿತಾ, ಮಾತಾ, ಭ್ರಾತಾ, ಭರ್ತಾ, ಸ್ವಾಮಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಸಂಬಂಧವು ಎಲ್ಲಿ ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೆಂದರಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಹಾಗೆಯೇ “ಗತಿರ್ಭರತು ಪ್ರಭು ಸಾಕ್ಷೀ ನಿವಾಸತ್ಯರಣಂ ಸುಹೃತ್” (ಗೀತಾ ೯-೧೮) ಇತ್ಯಾದಿ ಇತರ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ಉಂಟು.

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಆತ್ಮಾವಿಗೆ ಈತನು ತಂದೆ, ಇವಳು ತಾಯಿ, ಈಕೆಯು ಹೆಂಡತಿ, ಇವರು ಮಕ್ಕಳು, ಈತನು ಸ್ವಾಮಿಯು, ಈತನು ಭೃತೃನು ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಏರ್ಪಡಿಸಿದವನು, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ. ಈತನೂ ಇವರುಗಳೂ ಸಹ ಅವರವರುಗಳ ಕರ್ಮಾನುಸಾರ ಸುಖದುಃಖಾನುಭವಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಬಂಧುತ್ವಗಳು ಇವು, ಎಂದು “ಲೋಕತ್ತಿಲುಳ್ಳ” ಎಂದು ಆರಂಭಿಸಿದ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕದ (೬. ೫. ೬) ನವಾ ಅರೇಪತ್ಯಃ ಕಾಮಾಯ ಪತಿ ಪ್ರಿಯೋಭವತಿ, ಅಶ್ವನಸು ಕಾಮಾಯ ಪತಿ ಪ್ರಿಯೋಭವತಿ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ “ನವಾ ಅರೇ ಸರಸ್ವಸ್ಯ ಕಾಮಾಯ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಿಯಂ ಭವತಿ, ಅಶ್ವನಸು ಕಾಮಾಯ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಿಯಂ ಭವತಿ” ಈ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ಅರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಗಂಡನು ಪ್ರಿಯನಾಗಬೇಕು ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಯು ಅವೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಗಂಡನು ಪ್ರಿಯನಾಗುವದಿಲ್ಲವು ; ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಜ್ಜಲಿಸಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ

(೧) “ತ್ವಮೇವ ಮಾತಾ ಚ ಪಿತಾತ್ವಮೇವ” (೨) “ಎವ್ವಿರಾನೇಂದ್ರ”

ದರೆ ಆಗ ಗಂಡನು ಪ್ರಿಯನಾಗುವನು, ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಸ್ತವೂ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವದು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಜ್ಜು ಲ್ಲಾಧೀನವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.
ಮುಂದೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುವು ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣವೂ, ಆಳಾರಾಚಾರ್ಯಾದಿಗಳ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕೋಕ್ತಿಯೂ ಉಂಟೋ? ಎಂದರೆ, ಉಂಟು ಎಂದು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. (೧) ತ್ವಮೇವ ಮಾತಾಚ ಪಿತಾತ್ವಮೇವ ತ್ವಮೇವಬಂಧುಶ್ಚ ಗುರುಸ್ತ್ವಮೇವ | ತ್ವಮೇವ ವಿದ್ಯಾದ್ರವಿಣಂ ತ್ವಮೇವ ತ್ವಮೇವ ಸರ್ವಂ ಮಮದೇವದೇವ” ತ್ವಮೇವ ಮಾತಾನೀನೇ ತಾಯಿಯು, ಮಗುವನ್ನು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವಹಾಗೆ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಉವರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವನೂ ಸೃಷ್ಟ್ಯಂತರ ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುವವನೂ ನೀನೇ; ಪಿತಾತ್ವಮೇವ - “ಅಹಂಬೀಜ ಪ್ರದಃ ಪಿತಾ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಕಾರಣಭೂತನಾಗಿ ಹಿತಪ್ರವರ್ತಕನಾಗಿರುವ ತಂದೆಯೂ ನೀನೇ, ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳ ಹಾಗೆ ಪ್ರಯೋಜನದ ಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ, ನಿರಃಪಾಧಿಕವಾದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂಬಭಾವವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ತ್ವಮೇವ ಬಂಧುಃ-ಕಸ್ಯ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಹಿತೈಷಿಯಾಗಿ ಸಹಾಯಮಾಡುವ ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುವಾದ ಕಳತ್ರ ಸುತ ಮಿತ್ರ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲವೂ ನೀನೇ, ಗುರುಸ್ತ್ವಮೇವ - ಗುರುವಿನ ಹಾಗೆ ತತ್ಸಹಿತ ಪುರಾಷಾರ್ಥಗಳ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಉಪಾಯಾ ಯಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವ ಗುರುವೂ ನೀನೇ, ತ್ವಮೇವ ವಿದ್ಯಾ - ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾ ಪ್ರವರ್ತಕನಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೂ ಫಲಪ್ರದನೂ ನೀನೇ, ದ್ರವಿಣಂ ತ್ವಮೇವ - ದ್ರವಿಣವು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ “ಅಮೃತಂ ಸಾಧನಂ ಸಾಧ್ಯಂ ಯಂ ಪತ್ಯನ್ತಿ ಮನಿಷಿಣಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಶಾಶ್ವತಪದಕ್ಕೆ ಸಾಧಕನೂ ಸಾಧ್ಯನು ಎಂದು ಪ್ರಾಚ್ಛರು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸರ್ವವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡುವ ಧನವೂ ನೀನೇ, ಅದುದರಿಂದ ತ್ವಮೇವಸರ್ವಂ - ನಾಸುದೇವ ಸ್ವರ್ವನಿತಿ ಸಮಹಾತ್ಮಾ ಸುದುರ್ಲಭಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ನೀನೇ ಸರ್ವವೂ, ಎಂಬರ್ಥವು.

(೨) ಈ ಪೂರಾ ಪಾಶುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ.—

ಎವ್ವಿರಾನೇಂದ್ರೈಯೆನ್ನ ಡೈಚ್ಚು ತ್ವಮನಕ್ಕರಜೆನ್ನು ಡೈವಾನಾಳ್ |
ಅವ್ವಿನಾಲರಕ್ಕರವೆರುಕ್ಕೊಳನೆರುಕ್ಕೈಯವರುಯಿರ್ ಚೆಗುತ್ತವೆಕ್ಕುಣ್ಣಲ್ |
ವಮ್ಮಲಾಂ ಚೋಲೈ ಮಾಮದಿಳ್ ತಂಜಮಾಮಣೆಕ್ಕೋಯಿಲೇವಣಜಿ |
ನೆಮ್ಮಿಕ್ಕಾಳುಯ್ಯನಾಣ್ ಕೊಂಡೇನ್, ನಾರಾಯಣಾವನ್ನುಮ್ ನಾಮಮ್ ||

(೧) ಗಾಂಧಾರಿ ವಾಕ್ಯ. (೨) ವೆರಿಯ ತಿರು. ೧. ೧. ೬.

(೩) “ಸಿತಾತ್ಮಂ ಮಾತಾತ್ಮಂ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿದ್ದಿರಿಯೇ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧು ಸರ್ವೇಶ್ವರ ನೊರುವನುನೋ.

ಅರ್ಥ. — ನಮ್ಮಿ ಕಾಳ್ - ಭಗವದ್ಗುಣಾನುಭವದಿಂದ ಪೂರ್ಣರಾಯಿರುವ ಮಹಾನುಭಾವಗಳಿರಾ, ಎಂಬಿರಾ - ನನಗೆ ಮಹೋಪಕಾರಕನಾಗಿರುವ, ಎನ್ ತಂದೈ - ನನಗೆ ಕಾರಣಭೂತನಾದ, ಎನ್ನುಡ್ಕಿಚ್ಚು ತ್ವಂ - ನನಗೆ ಸರ್ವ ವಿಧ ಸಂಬಂಧವೂ, ಬಂಧುವೂ ಆವ, ಎನರ್ಕ್ಕು ಅರಶು - ನನ್ನನ್ನಾಳುವ, ಎನ್ನುಡ್ಕಿ ಯೆನಾಳ್‌ನಾಳ್ - ನಾನು ಬದುಕುವ ಆಯಸ್ಸೂ ಸಹ ಆದ ಮತ್ತು ಅರಕ್ಕಿರ್. ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು, ವೆರುಕ್ಕೊಳ - ಭಯಪಡುವಹಾಗೆ, ಅಂಬಿನಾಲ್ - ಬಾಣದಿಂದ ನೆರುಕ್ಕಿ - ಹತಮಾಡಿ, ಅವರ್ ಉಯಿರ್ - ಅವರುಗಳ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು, ಚೆಗುತ್ತ - ಹೋಗಲಾಡಿಸಿದ, ಎ'ಯ್ ಅಣ್ಣಲ್ - ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಿತ್ಯವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವ, ವಂಬು - ಪರಿವಳವನ್ನು ಉಲಾಮ್ - ಬೀರುತ್ತಿರುವ, ಶೋಲೈ - ಉಗುಗಳನ್ನೂ, ಮಾ - ಎತ್ತರವಾದ, ಮದಿಳ್ - ಮದ್ದಿಗಳಿಲ್ಲ, ತಂಜಮಾಮಣಿ ಎಂಬ ತೋಯಿಲಿ - ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು, ವಣಜ್ಜಿ - ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ನಾನ್‌ಉಯ್ಯ - ನಿಮ್ಮಹಾಗೆ ನಾನೂ ಕೂಡ ಉಜ್ಜೀವಿಸುವಹಾಗೆ ನಾರಾಯಣಮೆನ್ನುಂ ನಾರುಂ - ಪಾರಾಯಣನೆಂಬ ನಾಮ ಸ್ಮಾರಸ್ಮಯನ್ನು, ಕಣ್ಣುಕೊಂಡೇನ್ - ಗುರುಗಳ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆನು. ಮೂಲ ಮಂತ್ರದ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥವಾದ ಸುಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ “ಮಾತಾ ಪಿತಾ ಭ್ರತಾ ನಿವಾಸಂ ತರಣಂ ಸುಹೃದ್ಗರ್ತಿನಾರಾಯಣಃ” ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಲೋಕ ಗರುವಾದ ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತಿಳಿದೆನು ಎಂಬ ಭಾವವು

೩. “ಸಿತಾತ್ಮಂ ಮಾತಾತ್ಮಂ ದಯಿತ ತನಯಸ್ತ್ವಂ ಪ್ರಿಯಸುಹೃತ್ತ್ವಮೇವತ್ಯಂ ಮಿತ್ರಂ ಗುರುರಸಿಗತಿಶ್ಚಾಸಿ ಜಗತಾಮ್” ತ್ವದೀಯಸ್ತ್ವದ್ಭೂತೃಪ್ತವಪರಿಜನಸ್ತದ್ಗಿರಹಂ ಪ್ರಪನ್ನಶ್ಚೈವಂ ಸತ್ಯಹ ಮಪಿ ತವೈವಾಸ್ಮಹಿಭರಣಿ” ಎಂಬುದು ಪೂರು ಶ್ಲೋಕವು. ಇವರ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ. ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲಾ ಕಾರಣಭೂತನಾಗಿಯೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಹಿತಪ್ರವರ್ತಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವವನು ಮತ್ತು ಅನಂತರ ದಾಯಧನದ ಹಾಗೆ ವೈಕುಂಠ ಸುಖವನ್ನಿತ್ತು ಕಾಪಾಡುವನು ನೀನೇ, ಮಾತಾತ್ಮಂ - ತಾಯಿಯು ಮಗುವನ್ನು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವಹಾಗೆ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಜನನಿಯು ಜಠರದಲ್ಲಿರುವವಾಗಲೂ ಪರೀಕ್ಷೆತ್ತನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವಹಾಗೆ ರಕ್ಷಿಸಿ, ತಾಯಿಯು ಸ್ತನೈವಾಸಾದಿಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವಹಾಗೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ಷಿಸಿ, ಐಹಿಕ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉಂಟುಮಾಡುವನೂ ನೀನೇ, ಪ್ರೇಮ ಪಾತ್ರನಾದ ಮಗನು ಹೇಗೆ ತಂದೆಗೆ ವಿಧೇಯನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಂಬ

(೧) “ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದೇ ಸಕಲಾಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧೀಯುರಿಮಾಃ ಪ್ರಜಾಃ”

ರೇಷ ಪ್ರಹ್ಲಾದಾದಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರೇಮಯುಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಭಕ್ತಪರಾಧೀನ ಸಾಗಿಯೂ ಇರುವವನು ನೀನೇ. ಅರ್ಜುನಾದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯ ಸುಹೃತ್ತಾಗಿ ಕಷ್ಟ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತನ್ನಿವಾರಕನಾಗಿರುವವನು ನೀನೇ, ದೇಹಾವಸಾನಾನಂತರ ತನಗೆ ಸಮ ನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ತನಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ ನೀನೇ. ಹಂಸ ಮತ್ಸ್ಯ ರಾಮ ಕೃಷ್ಣಾದ್ಯವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ ಲೋಕ ಗುರುವೂ ನೀನೇ, ನಿನಗೆ ಶೇಷಭೂತನು ನಾನೇ, ನೀನೇ ನಾಥನಾಗಿ ನಿನಗೆ ದಾಸಭೂತನು ನಾನು ; ಆದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಕೃಜ್ಞರ್ಯವನ್ನೆಸಗುವವನೂ ನಾನೇ, ನೀನಲ್ಲದೆ ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ಯಾರೂ ಗತಿಯಿಲ್ಲವು, ಹೀಗೆ ನಿನಗೂ ನನಗೂ ಸಂಬಂಧ ವಿರುವದರಿಂದ, ನೀನೇ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು, ಸರ್ವ ಭರವನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿರುತ್ತೇನೆಂಬುದು ಅರ್ಥವು. ದಾಸನು ಬರೆದಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರಶತ ೬೦ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಅರ್ಥ, ಉಪಪಾದನೆಗಳನ್ನು ಸರಾಬರಿಸಿ. ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರಬೇಡಿಯೇ- ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುವು, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೊರುವನುಮೇ- ಸರ್ವೇಶ್ವರನೊಬ್ಬನೇವಿನಾ ಇನ್ಯಾರೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲವು. ಲೋಕದ ಪಿತಾ, ಮಾತಾ, ಬಂಧು, ಸ್ನೇಹಿತ ಗುರು ಇಂತಹ ಸಂಬಂಧವೆಲ್ಲವೂ ನೋಪಾಧಿಕವೇ ವಿನಾ ನಿರುಪಾಧಿಕವಾದ ಸಂಬಂಧವಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಮೇಲೆ ಸುಬಾಲೋಪನಿಷದ್ವ್ಯಕ್ತವ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣವಾಗಿ ಆಳ್ವಾರಾಚಾರ್ಯ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದರು. ಆ ಉಪನಿಷದ್ವ್ಯಾಖ್ಯಾರ್ಥವನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ (೧) ಇದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಪ್ರಥಮತಃ ಕಂಡು ಹೇಳುವ ವಾಕ್ಯವು. ಅಂಜನೇಯನು ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದುದ ರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಶ್ರೀ ರಾಮ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯು ತೋರಿಬರಲಿ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಸರಸವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣೋಕ್ತಿಯು. ಹೀಗೆ ಪೂವಚಾರಿಯಾಗಿ ವನವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಮಹಿಮೆಯು ನಿರುವನು ವಾದುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಯಸ್ಯ - ಯಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ, ಪ್ರಸಾದೇ - ಪ್ರಸನ್ನತೆಯು, ಅನುಗ್ರಹವು ಉಂಟಾಗಲಾಗಿ, ಸಕಲಾಃ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ಇಮಾಃ ಪ್ರಜಾಃ - ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಕಲ ಪ್ರಜೆಗಳು, ಪ್ರಸಿದ್ಧೀಯುಃ - ಸಕಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದುವ ದರಮೂಲಕ ಪ್ರಸನ್ನಚಿತ್ತರಾಗುವರೋ ಶಾಂತ ಚಿತ್ತರಾಗುವರೋ, ಮುಂದೆ ಇದರ ಉತ್ತರಾರ್ಥವು “ಸರಾವಣೋ ವಾನರೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದನುಭಿಕಾಂಕ್ಷತಿ” ಅಂತಹ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ರಾಮನು, ವಾನರರಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ಯಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಎಂದರೆ ಸಹಾಯವನ್ನು, ಎದರು ನೋಡು

(೧) ರಾಮಾ. ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾ. ೪. ೨೧.

ಎನ್ನುಮ್ (೨) “ಪ್ರಸನ್ನಮಭವತ್ಪ್ರಸನ್ನಾಪ್ರಸನ್ನಾಯ ಚರಾಚರಮ್” (೩)
 “ಪ್ರಸನ್ನೇ ದೇವದೇವೇಶೇ” ಎನ್ನುಮ್ ಚೊಲ್ಲುಗೈಯಾಲೇ ಅವ್ ಪ್ರಸನ್ನ

ತ್ತಾನೆ, ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಅವತಾರ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಸೌಲಭ್ಯ ಸೌಕೀರ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಲೋಕ ವಿಡಂಬನವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾನೆ! ಎಂಬ ಭಾವವು. ಸಾಭಾರಣವಾಚ ಅರ್ಥವೂ ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯು ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ವಂಶೀಯರಿಗೇನೇ ಸೇರಿದ ಪ್ರದೇಶವು. ಶ್ರೀರಾಮನು ದಶರಥನ ಜೇಷ್ಠಪುತ್ರನಾದುದರಿಂದ ರಾಜನಾಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ರಾಜನಾಗಿ, ಯಶಸ್ವಿ ಪ್ರಸಾದೇ - ಅನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾಗಿರಲಾಗಿ, ಸಕಲಾಃ ಇನಾಃ ಪ್ರಜಾಃ - ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಸಕಲ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಈಗ ಅರ್ದನಾಗಿರುವ ಸುಗ್ರವನಿಗೂ ಸಹ ವಿಶೇಷಪ್ರಯೋಜನವುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನು ಈಗ ನಿನ್ನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯಾರ್ಥವೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಿಗಮಾಂತರವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಅರ್ಥವು ಪರತ್ವ ಸೂಚಕವಾದುದು. ಅದುದರಿಂದ ಮೊದಲಿನ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ವಿಧವಾಗಿಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ ಲೋಕ ಪಾಲಃ ಪುರೋಭೂತ್ವಾ ಸುಗ್ರೀವಂ ನಾಥಮಿಚ್ಛತಿ” ಎಂದೂ “ಸದ್ಬಲೋಕಸ್ಯ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಶರಣ್ಯ ಶರಣಂ ಪುರಾ | ಗುರುರ್ಮೇ ರಾಘವಸ್ತೋಯಂ ಸುಗ್ರೀವಂ ಶರಣಂ ಗತಾ” ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲಾ ಲೋಕಕ್ಕೂ ತಾನೇ ಹಿಂದೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಈಗ ವಾನರಾಧಿಪತಿಯನ್ನು ತನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ; ಸರ್ವಲೋಕಕ್ಕೂ ತಾನೇ ಯಾವಾಗಲೂ ರಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಧರ್ಮದಲ್ಲೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಇಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನು ಈ ಅಲ್ಪನಾವ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿರುವನು” ಎಂಬುದು ಈಶ್ಲೋಕಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯ; ಇದು ಎಂತಹ ಸೌಕೀರ್ಯವು ಎಂಬ ಭಾವವು.

(೧) “ತಸ್ಯೈ ಪ್ರಸನ್ನಾಯ - ಭಗವತ್ಪ್ರಸನ್ನತೆ ಎಂದರೆ ಭಗವದನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾದಂಥವನಿಗೆ, ಚರಾಚರಂ - ಜಬ್ಗಮ ಸ್ಥಾವರ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತವೂ ಪ್ರಸನ್ನಮಭವತ್ - ಪ್ರತಿಕೂಲವು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅನುಕೂಲವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ,” (೨) “ದೇವದೇವೇಶೇ - ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಒವರುಗೇಗೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ಆದ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾದವನ ಪ್ರಸನ್ನೇ - ಅನುಗ್ರಹಿಸುವವನಾಗಲಾಗಲಿ, ಮುಂದೆ ಪ್ರಸನ್ನಂ ಸ್ಯಾತ್ ಜಗತ್ರಯಮ್” ಎಂದು ಇರುತ್ತದೆ, ಮೂರು ಲೋಕವೂ ಅಂತವನಿಗೆ ಅನು

(೨) ಇತಿಹಾಸಸಮುಚ್ಚಯಂ ೩೩. ೧೪೧. (೩) ನಾರಸಿಂಹ ಪುರಾಣವಾಕ್ಯ ನೆಂದು ಶಿಟ್ಟಲಾರು ನೆರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ.

ನಾನಾಲ್ ಪ್ರತಿಕೂಲರಾನಾ ರೊರುವರು ಮಿಲ್ಲೈ. ಇವ್ವೀಶ್ವರನುಕ್ಕು.
(೪) "ಸುಹೃದಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ" ಎಜ್ಜಿರ ವಾಕಾರಮ್ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧಮ್.

ಕೂಲವಾದುದೇ ಆಗುತ್ತದೆ, ಪ್ರತಿಕೂಲವೇ ಇರುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು" ಎನ್ನೈಯಾಲೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಅವನ್ ಪ್ರಸನ್ನನಾನಾಲ್ ಆತನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನಾದರೆ, ಪ್ರತಿಕೂಲರಾನಾರ್-ಈ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಅವನ ಅನುಗ್ರಹ ಸಜ್ಜಲ್ಪಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಆಚರಿಸುವವರು, ಜರುವರು ಮಿಲ್ಲೈ - ಒಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲವು, ಪ್ರತಿಕೂಲಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಯಾರಿಗೂ ಇರುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಅಪ್ರತಿಹತವಾಗಿ "ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಸನ್ನೇ ಕಿಮಿಹಾಸ್ತ್ಯಲಭ್ಯಮ್" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಸರ್ವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸೂ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ; ಲಭಿಸದೇ ಇರುವದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಭಗವದನುಗ್ರಹವಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಂಬರೀಷನಿಗೆ ದೂರ್ವಾಸರಿಂದಲೂ, ಅರ್ಜುನನಿಗೂ ದ್ರೌಪದಿಗೂ ದುರ್ಯೋಧನ ದುಶ್ಯಾಸನಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಪುಹ್ಲಾದನಿಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯಿಂದಲೂ, ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳು ಕಾರ್ಯಕಾರಿಗಳಾಗಿಲ್ಲವು ಹಾಗೆಯೇ ಭಗವಂತನು ಚೇತನನ ವಿರುದ್ಧಾಚರಣೆಯಿಂದ ನಿಗ್ರಹಸಜ್ಜಲ್ಪವುಳ್ಳವನಾದರೆ, ಆಗಲೂ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿ ನಡೆದು ಅಂತವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಸರ್ವರೂ ಅಸಮರ್ಥರೆಂಬುದು "ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತಯಂಭೂಶ್ಚ ತುರಂನೋವಾ" (ರಾ. ಸುಂ.) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವ ಅರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಇವ್ವೀಶ್ವರನುಕ್ಕು - ಈ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ, (೪) "ಸುಹೃದಂ ಸರ್ವ ಭೂತಾನಾಂ" ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗಕ್ಕೂ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಪರಮ ಸಹೃತ್ವ, ಎಜ್ಜಿರವಾಕಾರಮ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ವಿಶೇಷಣವು, ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧಮ್ - ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರನಾಗಿ ಕೃಪಾ, ಸರ್ವ ಶಕ್ತಿತ್ವ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸೌಲಭ್ಯ, ಸೌಶೀಲ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದುದು. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾನ್ ಪರಮ ತುರ್ವೇಷ್ಟತಃ ಸುಬಾಲೋಪನಿಷದ್ವ್ಯಾಕಾಶ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವದರಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದುದು. ಆತನೇ ಸರ್ವವಿಧ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಬಂಧುವು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಒಂದುಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ಒಡನೆಯೇ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಹೀಗೆ ಪರಮ ಪುನಃ ಪರಮ ಸಹೃತ್ವಾದ್ವಿಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಒಳ್ಳೆದನ್ನು ಮಾಡಬೇಡವೋ? ದುಃಖ ಭಾಕ್ಯಗಳೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಾರಲ್ಲ ಎಂದರೆ "ಸುಹೃದಂ ಸ್ವಭೂತಾನಾಂ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಇರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾನ್ ಪರಮ ಉಕ್ತಿಯೇ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. — "ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮಾಂ ಶಾನ್ತಿಮೃಚ್ಯತಿ" ಎಂದು ಮುಂದೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಪರಮ

ಅಕಾರಾಂತರಮ್ ಚೇತನರುದೈಯ ವಾಚ್ಛಾ ತಿಲಂಘನಮಾಗಿರ ಉಪಾಧಿಯದಿಯಾಗವನ್ನದು ; ಅದುವುಮ್ ಅಲ್ಪನ್ಯಾಜತಾಲೇ ಮಾರುಮ್.

ಸುಹೃತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ಪರಮ ಸುಹೃತ್ತೇ ಸರಿ, ಹಾಗೆ ಭಾವನೆ ಇಲ್ಲದೆ ವಿಮುಖರಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸುಹೃತ್ತು ? ಅದುದರಿಂದ ಕ್ಲೇಶಪಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಯಾರೇ ಆಗಲಿ, ಎಂತವನೇ ಆಗಲಿ, ಪರಮ ಸುಹೃತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ, ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಏನೊಂದೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ಪರಮ ಸುಹೃತ್ತೇ ಆಗುವನು. ಇದನ್ನೇ ರಾಮಾವತಾರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. “ಮಿತ್ರಭಾವೇನ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ನತ್ಯಜೇಯಂ ಕಥಂಚನ” ನಾನು ಪರಮ ಸುಹೃತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವನನ್ನು ಎಂದಿಗಾದರೂ ಬಿಟ್ಟೇನೋ? ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. (ರಾಮಾ. ೧೮೩) ಹಾಗೆಯೇ ಸೀತೆಯು ರಾಮನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾಳೆ. — “ತೇನ ವೈತ್ರೀ ಭವತು ತೇ ಯದಿ ಜೀವಿತು ಮೀತ್ಯಸಿ” (ರಾ. ಸುಂ. ೨೧-೨೧) ನೀನು ಸರ್ವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೂ ಹೊಂದಿ ಬದುಕಬೇಕಾದ ಆಪೇಕ್ಷೆ ಇದ್ದರೆ, ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಪರಮ ಸುಹೃತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸು ; ಸರ್ವಾನುಗ್ರಹವೂ ನಿನಗುಂಟು ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾಳೆ. ಅದುದರಿಂದ ಪರಮ ಸುಹೃತ್ತೆಂದು ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮಾಂ ಶಾಂತಿ ಮೃಚ್ಛತಿ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಈ ಮೇಲಿನ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನೇ ತ್ರಿನಿಗಮಾಂತದೇಶಿಕರವರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟೇ ಮುಂದಿನವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆತನು ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಸಕಲರಿಗೂ ಅನುಗ್ರಹಮಯನಾಗಿ “ಸುಹೃದಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತಲ್ಲ, ಅಂತಹ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾದ ಆಕಾರವು ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರದೆ ಆಕಾರಾಂತರವಾದ ಎಂದರೆ ಬೇರೇ ವಿಧವಾದ ನಿಗ್ರಹರೂಪ ಸ್ವಭಾವವು ತೋರುತ್ತದಲ್ಲ ಅದು ಏಕೆ ? ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. — ಆಕಾರಾಂತರಮ್ - ಅನುಗ್ರಹರೂಪಕಾರಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ನಿಗ್ರಹರೂಪ ಆಕಾರವು, ಚೇತನರುದೈಯ - ಚೇತನರ, ಅಜ್ಞಾತಿ ಲಂಘನಮಾಗಿರ - ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುವ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಅಶೃತ್ಯಕರಣ, ಕೃತ್ಯಾಕರಣರೂಪವಾದ, ಉಪಾಧಿಯದಿಯಾನ - ಕಾರಣ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ವನ್ನದು - ಉಂಟಾದುದು. ಸಹಜವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪರಮ ಸುಹೃತ್ತೇ ಸರಿ. ಆತನ ಶಾಸನಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಆತನ ಅಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆದು ಆತನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಮೆಚ್ಚಿಸಿದರೆ ಸರ್ವವೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ ಪರಂಪರೆಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಆತನ ಶಾಸನಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದರೆ ಅಂತವನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದ ಉಪಾದಿಯು ಅಸ್ತಿವಾಗಿ ಬರುವುದರಿಂದ, ಆಗ ಆತನ ಸರ್ವ

(೧) “ಇತ್ತನ್ಯೈ ಯದಿಯರಾನಾಂ ಕ್ಕಿರಜ್ಞಾನಮರಜ್ಞನಾಯು ಪಿತ್ತನ್ಯೈ” ಎನಾರ್ಗಳಿರೇ.

ಲೋಕ ಸುಹೃತ್ತೈಂಬ ಅಕಾರಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವು. ಅದು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆತನ ಸಹಜ ಸೌಹಾರ್ದವು ವ್ಯಕ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಆಗಲಿ, ಜೀತನನ ಆಜ್ಞಾತಿಲಂಘನ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಎಂಬುದು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಬಂದುದು. ಹಾಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಜೀತನನ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಇಂತಹ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದಿದೆಯಲ್ಲಾ, ಹಾಗಾದರೆ ನಿಗ್ರಹರೂಪ ಸ್ವಭಾವವೂ ಕೂಡ ಆಯಾ ಜೀತನರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೋ ? ಎಂದರೆ ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅಂತಹ ದ್ವೇಷವು ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವು. ತಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಆಜ್ಞಾತಿಲಂಘನ ಮಾಡಿದುದು ತಪ್ಪು ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅಪರಾಧ ಕ್ಷಮಾಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶರಣಾಗತನಾದರೆ, ಈ ಅಲ್ಪ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಆ ನಿಗ್ರಹವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. —ಅದುವುಮ್ - ಆ ಆಕಾರಾಂತರವು ಎಂದರೆ ದಂಡಧರತ್ವವು, ಅಲ್ಪ ವ್ಯಾಜತ್ತಾಲೇ-ಅಬ್ಜವಾದ ಕಾರಣಮೂಲಕವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಶರಣಾಗತಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಮಾರುಮ್ - ಬದಲಾಯಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಅನುಗ್ರಹ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಅಲ್ಪಾರ್ ಪಾಶುರದಿಂದ ಸಮರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪಾಶುರವು ಹಿಂದೆ ಎರಡು ಸಲ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರದ ೨೩೯-೨ ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ. ಪುನಃ ಪ್ರಭಾವ ರಕ್ಷಾಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ ಉದಾಹೃತವು. ಹೀಗೆ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಪ ವ್ಯಾಜವಾದ ಆತನ ನಾಮವಾದ ಗೋವಿಂದಾ ಎಂಬ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಚ್ಚರಿಸಿ ಆತನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆತನ ದಾಸರಾದವರಿಗೆ ಕೃಪೆಮಾಡುವ ಸೌಶೀಲ್ಯಾದಿ ಗುಣಯುಕ್ತನಾದ ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥನನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಅಯ್ಯೋ, ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆಯೇ ಎಂದು ವಿಷಾದಿಸುತ್ತಾರೆ ; ಎಂದು, ಎನ್ನಾರ್ಗಳಿರೇ - ಎಂದು ತೊಂದರದಿವ್ವೊಡಿ ಅಲ್ಪಾರವರು ತಿರುಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರಲ್ಲವೇ. ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದ ಮೊದಲು ಆಜ್ಞಾತಿಲಂಘನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ಈ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಆತನ ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಸಹಜವಾದ ಆತನ ಅನುಗ್ರಹವೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಮುಂದೆ ನಾರಾಯಣ ಪದದೊಂದಿಗಿರುವ ಚತುರ್ಥಿಯು

ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ

(೧) ತಿರುಮಾಲೆ. ೪.

ಅಥ ನಾರಾಯಣ ಪದಸ್ಯ ಚತುರ್ಥ್ಯರಾಢಾಢಾಹ.

ಇನ್ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದತ್ತಿಲ್ ಚತುರ್ಥಿಯಾಲೇ ಮೇಲ್ ಶೊಲ್ಲಪ್ಪುಗುಗಿರ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಜ್ಞಳುಕ್ಕೀಡಾಗತಾದರ್ಥ್ಯಾದಿಗಳೆಕಾಟ್ಟಿಪ್ಪಡುಗಿನ್ನನ. ಸ್ಥೂಲಾನು ಸಂಧಾನತ್ತಿಲ್ ಚತುರ್ಥೀ ನನುಶ್ಯಬ್ದ ಯೋಗತ್ತಾಲೂಮ್ ಕೊಳ್ಳಲೂಮ್ ;

ಅರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಸಿದರು. ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತೋರುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ — ಇನ್ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದತ್ತಿಲ್ - ಈ ಮೂಲ ಮಂತ್ರದ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ, ಚತುರ್ಥಿಯಾಲೇ ಶೊಲ್ಲಪ್ಪುಗುಗಿರ - ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ, ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಜ್ಞಳುಕ್ಕೀಡಾಗ - ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ, ತಾದರ್ಥ್ಯಾದಿಗಳ್ - ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಂಬಿನೇ ವಾದಲಾದವು, ಅದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಕಾಟ್ಟಿಪ್ಪಡುಗಿನ್ನನ - ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಡುವವು. ಮುಂದೆ ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುವೆವು ಎಂಬ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ವಾಕ್ಯವು. ಸಂಪ್ರದಾನ ವೆಂದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಎಂದು ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡೋಣ ವೆಂಬ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ತೋರುವ ಅರ್ಥವು. ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ ತಾನು ದಾಸ ಭೂತನಾಗಿರುವವರಿಂದ ಶೇಷಸ್ತುತಿ ಕೈಬಿಡು ವೆಲ್ಲಾ ಆತನಿಗೇನೇ ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ತಾದರ್ಥ್ಯವು, ತನ್ನ ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನದಾಗಿ ಅರ್ಥ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸನುಸರ್ಪಣರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥವು, ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಸ್ಥೂಲಾನುಸಂಧಾನತ್ತಿಲ್ - ನನುಶ್ಯಬ್ದದ ಸ್ಥೂಲ ಯೋಜನೆಯ ಅನುಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ, ಇದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು, ನನುಶ್ಯಬ್ದವು ಸಮೀಕರಣದ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ಪರವೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ, ಚತುರ್ಥೀ ನನುಶ್ಯಬ್ದಯೋಗತ್ತಾಲೂಮ್ ಕೊಳ್ಳಲೂಮ್ - ನನುಃ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂದು ಎರಡು ಪದಗಳನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸಿಯೂ ಅರ್ಥಹೇಳಬಹುದು. ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣೆಯು ನಾರಾಯಣನಿಗಾಗಿ ಎಂದು ಇಷ್ಟುವಾಕ್ತ್ರ ಅರ್ಥ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅರ್ಥವು ನನುಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದಲೇ ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾರಸ್ಯಾರ್ಥವೇನೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವೇನೋ ವ್ಯಾಕರಣ ರೀತ್ಯಾ ಸರಿಹೋಯಿತು; ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾರಸ್ಯವೇನೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಪ್ಪೋದು - ಹಾಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥಿಕ್ಕು ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿಗೆ, ಪ್ರಯೋಜನಾತಿಶಯವಿಲ್ಲೈ - ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನವು ಎಂದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿಲ್ಲವು.

ಅಪ್ಪೋದಿ ಚ್ಯುತುರ್ಥಿಕ್ಕು ಪ್ರಯೋಜನಾತಿಶಯ ವಿಲ್ಲೈ. (೧) ಷಷ್ಠ. ಪಂಚದಶಾದ್ವರ್ಣಾತ್ ತೇನಲ ವ್ಯಂಜನೀಕೃತಾತ್ । ಉತ್ತರೋ ಮನ್ತ್ರ ಶೇಷಸ್ತು ಶಕ್ತಿರಿತ್ಯಸ್ಯ ಕಥಿತೇ" ಎನ್ನೆಯಾಲೇ ಇದು ತಿರ ಮನ್ತ್ರತ್ತಿಲ್ ಫಲಸಿದ್ಧಿ ಹೇತುವಾನ ಪ್ರದೇಶಮ್ ಯೋಜನಾ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳಿಲ್ ಫಲ

ಹಾಗಾದರೆ ನಮಶ್ಯಬ್ದಯೋಗವಿದ್ದರೂ ಈ ಚತುರ್ಥಿಗೆ ಯಾವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ ಸ್ವಾರ್ಥವು ಯಾವುದು ಎಂದರೆ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಾದ ಫಲಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಸ್ಥಳವೇ, ಮಂತ್ರದ ಸಾರಾಂಶಭಾಗವು. ಈ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಚತುರ್ಥಿಯೇ ಮಂತ್ರದ ವೈಭವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾರದೀಯ ಕಲ್ಪಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ - ಷಷ್ಠಪಂಚದಶಾದ್ವರ್ಣಾತ್ - ನಮಶ್ಯಬ್ದದಿಂದ ಷಷ್ಠವೆಂದರೆ ಆರನೆಯ ಅಕ್ಷರವು ಣ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಪಂಚ ದಶಾತ್ - ವರ್ಣ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಕಾರದಿಂದ ಎಣಿಸಿದರೆ ೧೫ನೆಯ ಅಕ್ಷರವ ಗ ವ ಣ ಕಾರದಿಂದ, ಕೇವಲವ್ಯಂಜನೀಕೃತಾತ್ - ಕೇವಲ ವ್ಯಂಜನವಾದ ಣ್ ಎಂಬುವದಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತರಃ - ಮುಂದಕ್ಕಿರುವ, ಮನ್ತ್ರಶೇಷಸ್ತು - ಮಂತ್ರಶೇಷವಾದ ಆಯ ಎಂಬುದಾದರೋ ಅಸ್ಯ - ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ, ಶಕ್ತಿ - ಫಲಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಸ್ಥಳವೆಂದು, ಕಥಿತೇ - ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ" ಎನ್ನೆಯಾಲೇ-ಆಯ ಎಂದಾಗುವದರಿಂದ ಶೇಷನಾವ ತಾನು ಮಾಡುವದೆಲ್ಲಾ ಶೇಷಿಯಾದವನಿಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯರೂಪವಾದುದೆಂಬ ಅರ್ಥವು ದೊರೆಯುವದರಿಂದ, ಮಂತ್ರದ ಫಲಸಿದ್ಧಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾಡುವ ನಿತ್ಯ ಕೈಂಕರ್ಯವೆಂಬ ಅರ್ಥವು ಈ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ಏರ್ಪಡುವದರಿಂದ ಮಂತ್ರದ ವೈಭವವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಸ್ಥಳವೇ ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ ಚತುರ್ಥಿಯು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಶ್ಲೋಕತಾತ್ಪರ್ಯವು ಇಷ್ಟೇ. ನಮಶ್ಯಬ್ದದಿಂದ ಆರನೆಯ ಅಕ್ಷರವೂ, ಕಕಾರದಿಂದ ೧೫ನೆಯ ಅಕ್ಷರವೂ, ಣ ಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಮಂತ್ರದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಅದಗೆ ಕೇವಲ ವ್ಯಂಜನ ಭಾಗವಾದ ಣ್ ಎಂಬದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮುಂದಿನ ಮಂತ್ರಭಾಗವು ಆಯ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಶೇಷನು ಮಾಡುವ ಕೈಂಕರ್ಯವು ಶೇಷಿಗೆ ಎಂಬರ್ಥ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ಫಲಸಿದ್ಧಿರೂಪ ನಿತ್ಯಕೈಂಕರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಈ ಚತುರ್ಥಿಯು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಷಷ್ಠ ಪಂಚದಶಾತ್ ಎಂದು ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಬಹು ಗೂಢವಾಗಿ ಈ ನಾರದೀಯವು ಏಕೆ ಹೇಳಿತು ? ಏಕೆಂದಾಗಿ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಪದದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆಯ ಎಂದ: ಏಕೆ ಹೇಳ

ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೆನಿಸುವ ಇನ್ನಿಡ್ತಲೀಯಾಕರಾದು. “ಅರ್ಥಾತ್ಪ್ರಕರಣಾಲ್ಲಿಂಗಾ ದೌಚಿತ್ಯಾ ದ್ವೇಶಕಾಲತಃ | ಶಬ್ದಾರ್ಥಾಃ ಪ್ರವಿಭಜ್ಯಂತೇ ನ ಶಬ್ದಾದೇವ ಕೇವಲಾತ್” ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ ಒರಶಬ್ದತ್ತುಕ್ಕೇ ಪ್ರಕರಣಾದಿಗಳುಕ್ಕೀಡಾಗ ಅರ್ಥ ಭೇದಮ್ ಕೊಳ್ಳುಗೈ ಸರ್ವಸಮ್ಮತಮ್.

ಕೂಡದು ಎಂದರೆ “ಮನ್ತ್ರಂ ಯತ್ನೇನ ಗೋಪಯೇತ್” ಎಂದಿರುವಾಗ ಮಂತ್ರ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುವದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆಂದು ಗೂಢವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇದೀಗ ತಾದರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಚತುರ್ಥ್ಯರ್ಥವು.

ಮುಂದೆ ಇತರ ಸಂಪ್ರದಾನರೂಪ ಚತುರ್ಥ್ಯರ್ಥದಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ಫಲ ಸಿದ್ಧಿ ಪ್ರಾರ್ಥನಾರೂಪ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. — ಯೋಜನಾ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳಿಲ್ - ಚತುರ್ಥಿಯು ಇತರ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಹಿಂದೆ ತಾದರ್ಥ್ಯ ಚತುರ್ಥ್ಯರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥವು ಉದ್ದೇಶ್ಯವು ; ಫಲಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೆನಿಸುವ - ಫಲಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ, ಇನ್ನಿಡ್ತಲೀ ಯಾಗರಿದು - ಈ ತಾದರ್ಥ್ಯ ಹೇಳಿದ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ, ಬರೀ ಶಬ್ದವಾಗಿಯೇ ಪದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಲದು; ಅರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಕರಣಾದಿಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿಯೂ, ಅರ್ಥ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. — ಅರ್ಥಾತ್ - ಪ್ರಯೋಜನ ವಿಶೇಷದಿಂದಲೂ, ಪ್ರಕರಣಾತ್ - ಈ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಿಂದಲೂ, ಲಿಂಗಾತ್ - ಚೆನ್ನ ಅಥವಾ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ, ಔಚಿತ್ಯಾತ್ - ಸಾಮಂಜಸ್ಯ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದಲೂ, ದೇಶಕಾಲತಃ - ದೇಶಕ್ಕೂ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಅನುಗುಣವಾಗಿಯೂ, ಶಬ್ದಾರ್ಥಾಃ - ಒಂದು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಗಳು, ಪ್ರವಿಭಜ್ಯಂತೇ - ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾದವುಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಕೇವಲಾತ್ ಶಬ್ದಾದೇವ - ಕೇವಲ ಶಬ್ದಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ, ನ - ಅಲ್ಲವು ಎಂದರೆ ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ” ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಒರ ಶಬ್ದತ್ತುಕ್ಕು - ಒಂದು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಪ್ರಕರಣಾದಿಗಳುಕ್ಕೀಡಾಗ - ಸಂದರ್ಭವೇ ವೇದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ, ಅರ್ಥಭೇದಮ್ ಕೊಳ್ಳುಗೈ - ಅರ್ಥ ಭೇದವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸೋಣವು, ಸರ್ವ ಸಮ್ಮತಮ್ - ಸರ್ವರಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಾದುದು, ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಬ್ರಹ್ಮವೇದ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಭವತಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಬ್ದತಃ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತು ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಆಗುತ್ತಾನೆ ಎಂಬರ್ಥ ಉಂಟಾದರೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತೇ ಬೇರೇ, ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಬೇರೇ, ಎಂದು ಭೇದ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗದಿರುವ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ, ಅರ್ಥಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮತುಲ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ಸೌಮ್ಯ ಶ್ರುತ್ಯನುಸಾರ ಅರ್ಥಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಗೀತಾ ೫ ನೆಯ

ಅಧ್ಯಾಯದ ಗಂನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾಧ್ಯಾಯ ಕರ್ಮಣಿ - ಬಹು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪರಮಾತ್ಮಾದಿ ಅರ್ಥಗಳಿದ್ದರೂ ಪ್ರಕರಣಾನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಾರಾಯಣನೇ ಪರತತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಎಕೆಂದರೆ “ಬ್ರಹ್ಮತೇಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವರತತ್ವೈಶ್ಚ” ಎಂಬ ಲಿಪಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ. ಮುಂದೆ ಗಲನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ೬೩ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛಸಿ ತಥಾ ಕುರು ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದೆನು; ನೀನು ಹಾಗೆ ಮಾಡದೇ ಹೋದರೆ, ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಮಾಡು ಎಂದು ಅರ್ಥಹೇಳಿದರೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಔದಾಸೀನ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಕೋಪವನ್ನಾಗಲಿ ಆರೋಪಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪರಮಕೃಪೆಯನ್ನು ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಅತ್ಯರ್ಥ ಕೃಪಾ ಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸುವಾಗ, ಈ ಮಧ್ಯೆ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಔದಾಸೀನ್ಯವಾಗಲಿ ಕೋಪವಾಗಲಿ ಉಚಿತವಾದುದಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಔಚಿತ್ಯಾತ್ ಅರ್ಥಭೇದ ಹೇಗೆಂದರೆ, ನೀನು ಪ್ರಾಜ್ಞನಾಗಿ ನಾನು ಹಿಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಬಯಸುವನಾಗಿ, ಯಥಾಇಚ್ಛಸಿ ತಥಾಂತಹ ಪ್ರಾಜ್ಞತೆಯಿಂದಲೇಕುರು-ನಾನು ಹಿಂದೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನುಷ್ಠಿಸು ಎಂಬುದು ಸಮಂಜಸವಾದ ಅರ್ಥವು. ನಿಮಂತ್ರಣ ಶಬ್ದವು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣದೇಶದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಉತ್ತರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಶಬ್ದಾರ್ಥವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಸಾಧಾರಣ ಸಹಸಂಕ್ತಿ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನವೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವುಂಟು. ಸೈಂಧವ ಮಾನಯ ಎಂದರೆ ಕುದುರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದಾರ್ಥವಾ. ದರೂ, ಭೋಜನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೆ ಕಾಲತಃ ಬೇರೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಉಪ್ಪನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಎಂಬದಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ೬ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾಗಬಹುದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥವನ್ನೂ ಕೂಡ ಔಚಿತ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಬಹುದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದುದು ಪೂರ್ವಪೀಠಿಕೆಯು. ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಬಹುದು, ಎಂದರೆ, ಈ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯೂ ನಾರಾಯಣನಿಗೋಸ್ಕರವೇ, ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬದಾಗಿ ಅದರೆ ತನ್ನದಾಗಿರುವ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆ ಸಂಪ್ರದಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವತ್ತು; “ಸ್ವತ್ತು ಸೂತ್ವನಿ ಸಂಜಾತಂ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಿಸ್ಥಿತಮ್” ಎಂದಿರುವಾಗ ಅವನ ಸ್ವತ್ತನ್ನೇ ಅವನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಸಂಪ್ರದಾನವಾಗುತ್ತದೆಂದಾಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವು ಹೇಗೆ? ಅಹಿರ್ಬುದ್ಧ್ಯ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿರುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ, ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯದಿಂದ ಅರ್ಥಮಾಡುವುದು ನ್ಯಾಯವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಸ್ವರೂಪ ಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು

ಆಗೈಯಾಲೇ “ದೀಯಮಾನಾರ್ಥ ಶೇಷಿತ್ವಂ ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥ ಮಿ
ಷ್ಯತೇ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲದಿಯೇ ಪರಸ್ಪತ್ಯಾಪಾದನ ಮಿವ್ವಿಡತ್ತಿಲ್ ಕೊಡಾ
ದಾಗಿಲುಮ್ ಈಶ್ವರರ್ ತನಕ್ಕು ಶೇಷಮಾನ ವಸ್ತುವೈ ತಾನೇ ರಕ್ಷಿತ್ತು
ಕೊಳ್ಳುಂಪಡಿ ಸಮರ್ಪಿಕ್ಕಿರ ವಳ ವೈಪ್ರತ್ಯವಿವ್ಯಾಪಕಮನ್ತ್ರಜ್ಞಳಿಲ್ ಚತು
ರ್ಥಿಯೈ ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥ್ಯಯಾಗ ವಹಿರ್ಬುಧ್ನ್ ಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂಪಣ್ಣಿನಾನ್.

ಹೇಳದರೆ ಇಂತಹ ಆಕ್ಷೇಪ ಬರುವದರಿಂದ, ರಕ್ಷ್ಯವಸ್ತುವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಣೆಯೆಂದು
ಭಾವಿಸಿ, ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವದು ಉಚಿತವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆಗೈ
ಯಾಲೇ - ಆಕಾರಣದಿಂದ, ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ಮೇಲಿನ ಕಾರಣಗ
ಳಿಂದ ಬೇರೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವದು ನ್ಯಾಯವಾದುದರಿಂದ, “ದೀಯ ಮಾನಾ
ರ್ಥಶೇಷಿತ್ವಂ-ಕೊಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ವಸ್ತುವಿಗೆ ತಾನು ಶೇಷಿಯಾಗಿರುವ
ಭಾವವೇ, ಸಂಪ್ರದಾನತ್ವ ಮಿಷ್ಯತೇ - ಸಂಪ್ರದಾನತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ,”
ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲದಿಯೇ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ, ಪರ
ಸ್ಪತ್ಯಾಪಾದನಮ್ - ಇತರರ ಸ್ವತ್ತನ್ನೇ ಇತರರಿಗೆ ಕೊಡಬಹುದು; ಹಾಗಲ್ಲದೆ
ಇತರನ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಇತರನಿಗೇನೇ ಕೊಡುವದು ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನ ಸ್ವತ್ತನ್ನು
ಭಗವಂತನಿಗೇ ಕೊಡುವದು, ಇವ್ವಿಡತ್ತಿಲ್ ಕೊಡಾದಾಗಿಲುಮ್-ಈ ಸಂದರ್ಭ
ದಲ್ಲಿ ಸಂಯಲ್ಲವಾದರೂ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವತ್ತಾದ ಈ ಆತ್ಮಾವನ್ನು ಅವನಿಗೇ ಸಮ
ರ್ಪಿಸುವದು ಸಂಪ್ರದಾನ ಹೇಗಾದೀತು ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪ ತಂದರೂ, ಈಶ್ವರರ್-ಸರ್ವೇ
ಶ್ವರನು, ತನಕ್ಕು ಶೇಷಮಾನವಸ್ತುವೇ-ತನಗೆ ಸೇರಿದವಸ್ತುವನ್ನು, ಅಥವಾ ಈಶ್ವರರ್
ತನಕ್ಕು ಎಂದು ಒಂದು ಪದವಾದರೆ, ಈಶ್ವರನಿಗೇನೇ, ಶೇಷಮಾನ ವಸ್ತುವೈ -
ಶೇಷವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಎಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳಬಹುದು. ತಾನೇ ರಕ್ಷಿತ್ತು ಕೊಳ್ಳ
ಳ್ಳುಂಪಡಿ - ತಾನೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬದಾಗಿ, ಸಮರ್ಪಿಸಿರವಳಿವೈಪ್ರತ್ಯ -
ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯ ಮಾತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತು, ಇವ್ವೀವ್ಯಾಪಕಮನ್ತ್ರಜ್ಞಳಿಲ್-
ಆಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಪಡಕ್ಷರ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಚತುರ್ಥಿಯೈ - ಚತುರ್ಥಿಯನ್ನು
ನಾರಾಯಣಾಯ, ಏಷ್ಯವೇ, ವಾಸುದೇವಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಚತುರ್ಥಿಯನ್ನು,
ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥವಾಗ - ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು, ಆಹಿ
ರ್ಬುಧ್ನ್ - ಸಂಹಿತಾಕರ್ತರು, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಪಣ್ಣಿನಾನ್ - ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು
ಮಾಡಿಗರು. ಪಸ್ತುಂ ತನ್ನದಾಗಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಸಂಪ್ರದದೇನಮಮ ಎಂದು
ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆ ಸಂಪ್ರದಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಈ ಆತ್ಮ ಎಂಬ ಸ್ವತ್ತು
ಪರಮಾತ್ಮನದು. ಅದನ್ನು ಅವನಿಗೇ ಸಮರ್ಪಿಸುವದು ಹೇಗೆ ಸಂಪ್ರದಾನವಾದೀತು?
ಎಂದರೆ, ಈ ಮುಮುಕ್ಷುವಿನ ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣೆಯು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂ
ಪತಃ ಸಮರ್ಪಣೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಅದರೆ ಈ ಮುಮುಕ್ಷುವು.

(೧) “ನೀಚೀ ಭಾವೇನ ಸಂದ್ಯೋತ್ಯಮಾತ್ಮನೋ ಯತ್ಸಮರ್ಪಣಂ |
ವಿಷ್ಣ್ವಾದಿಷು ಚತುರ್ಥೀ ತತ್ (ಸಾ) ಸಂಪ್ರದಾನ ಪ್ರದರ್ಶಿನೀ | ನೀಚೀ
ಭೂತೋಹ್ಯಸಾವಾತ್ಮಾ ಯತ್ಸಂರಕ್ಷ್ಯತಯಾರ್ಪ್ಯತೇ | ತತ್ಯಸ್ಮಾ ಇತ್ಯಪೇಕ್ಷಾ
ಯಾಂ ವಿಷ್ಣವೇ ಸ ಇತೀರ್ಯತೇ” ಎಚ್ಚರ ವಚನಶ್ಲೋಕ, “ವಿಷ್ಣ್ವಾದಿಷು”
ಎಚ್ಚಿಯಾಲೇ ನಾರಾಯಣಾದಿ ಶಬ್ದಜ್ಞೇಶ್ ಚತುರ್ಥಿಯುಮ್ ವ್ಯಾಖ್ಯಾ
ನೆಂ ಪಣ್ಣಪಟ್ಟಿದು.

ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವನು ಎಂದರೆ ಈ ಆತ್ಮಾವನ್ನು
ರಕ್ಷಿಸಲು ತನಗೆ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲವು, ನೀನೇ ರಕ್ಷಿಸಲು ಶಕ್ತನಾದುದ
ರಿಂದಲೂ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆಂಬಭಾವದಿಂದ; ಹೀಗೆ ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥವು ಸಿದ್ಧಿ ಸು
ತ್ತೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಮುಂದೆ ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನಿರು ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥವನ್ನು ಎಂದರೆ ಸಮರ್ಪ
ಣಾರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಇವರ ಸಂಹಿತಾ
ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ “ತತ್ಯಸ್ಮಾ ಇತ್ಯಪೇಕ್ಷಾಯಾಂ ವಿಷ್ಣವೇ
ಇತೀರ್ಯತೇ” ಎಂದು ಇರುವದರಿಂದ, ಇವರು ವಿಷ್ಣು ಪಡಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ
ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಅದು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬದಕ್ಕೂ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರದ
ವಾಸುದೇವಾಯ ಎಂಬದಕ್ಕೂ ವಿಷ್ಣ್ವಾದಿಷು ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಆದಿಪದದಿಂದ ಆನ್ವ
ಯಿಸುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. (೧) ನೀಚೀಭಾವೇನ-ಶೇಷಭಾವದಿಂದ, ಆತ್ಮನೇ-
ಜೀವಾತ್ಮನ, ಯತ್ - ಯಾವ, ಸಮರ್ಪಣಮ್-ಸಮರ್ಪಣವು, ಸಂದ್ಯೋತ್ಯಂ
ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೋ, ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೋ ತತ್ - ಅದು, ವಿಷ್ಣ್ವಾ
ದಿಷು - ಪಡಕ್ಷರ ಮಂತ್ರದ ವಿಷ್ಣವೇ ನೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿ ಶಬ್ದ
ದಿಂದ ಇತರ ವ್ಯಾಪಕಮನ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ನಾರಾಯಣಾಯ ವಾಸುದೇವಾಯ ಎಂಬ
ಎಂಬ ಪದಗಳಲ್ಲಿರುವ, ಎಂಬರ್ಥವೂ ಸೂಚಿತವು, ಚತುರ್ಥೀ - ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿ
ಯಾಗಿ, ಸಂಪ್ರದಾನ ಪ್ರದರ್ಶಿನೀ - ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ.
ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥವು ಸ್ವಲ್ಪವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವುಳ್ಳದೆಂಬುದನ್ನು ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸು
ತ್ತಾರೆ. ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥವುಳ್ಳದು ವಿಷ್ಣವೇ ಎಂಬುದು ಎಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ
ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಹಿ - ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಎಂದರೆ ನೀಚೀಭಾ
ವೋಸಾ - ಈ ಶೇಷಭೂತನಾದ ಆತ್ಮನು, ಸಂರಕ್ಷ್ಯತಯಾ - ನಿನ್ನ ಸ್ವತ್ತನ್ನು
ನೀನೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಸಮರ್ಪಣಭಾವನೆಯಿಂದ, ಅರ್ಪ್ಯತೇ-ಸಮರ್ಪಿಸ
ಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬುದು, ಯತ್-ಯಾವುದೋ, ತತ್-ಅದು, ಕಸ್ಮೈ ಇತ್ಯಪೇಕ್ಷಾಯಾಂ
ಯಾರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ, ವಿಷ್ಣವೇ - ವಿಷ್ಣುವಿಗಾಗಿ

ಮೂಲಮುನೈ ನಕಾರಾದಿ ಸಪ್ತ ವರ್ಣಾರ್ಥಾ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯೇಪ
ದಿಷ್ಟಾಕ ಸಂಗೃಹ್ಯತಿ.

ಇತ್ತಿರುಮುನೈತ್ತಿಲ್ ನಕಾರಮ್ ಮುದಲಾನೆ ಏಳು ತಿರುವಕ್ಷರಜ್ಜಿಳು
ಕ್ಕುವಾ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಮುನೈಸ್ಸುತಿಗಳಿರೊನ್ನ ವರ್ಧಜ್ಜಿಳ್ಳಿ “ನಾಯಕತ್ವಂಚ
ಸರ್ವೇಷಾಂ ನಾಮನತ್ತಂ ಪರೇಪದೇ | ನಾಶಕತ್ವಂ ವಿರುದ್ಧಾನಾಂ ನಕಾ
ರಾರ್ಥಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ || ಮಜ್ಜಿಳತ್ವಂ ಮಹತ್ವಂಚ ಮಹನಂಚ ಕರೋತಿ

ಸಮರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತೆಂದು, ಇಲೀರೈತೇ - ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ,” ಎಜ್ಜಿರ
ವಚನತ್ತಿಲ್ - ಎನ್ನುವ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ, “ವಿಷ್ಟಾನ್ವದಿಷ್ಟಾ” ಎಜ್ಜಿಯಾಲೇ -
ವಿಷ್ಟಾನ್ವದಿಷ್ಟಾ ಎಂದು ಅದಿಪದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವದರಿಂದ, ನಾರಾಯಣ
ಶಬ್ದಜ್ಜಿಳ್ಳಿಲ್ - ಮೂಲ ಮಂತ್ರದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಮತ್ತು ಅದಿ
ಪದದಿಂದ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರದ ವಾಸುದೇವಾಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲೂ, ಚತುರ್ಥಿಯೂ
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಪಣ್ಣಪಟ್ಟಿದು - ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದುದರಿಂದ
ರತ್ನೈವಸ್ತುವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸೋಣವೂ ಕೂಡ ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥವಾಗಬಹುದು
ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಮೂಲಮಂತ್ರದ ನಕಾರಾದಿ ಏಳು ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರು
ಸಜ್ಜಿಹಿಸಿದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮುಂದೆ, ನಮೋನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಏಳು ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೂ ಪೂರ್ವಾ
ಚಾರ್ಯರು ಸಜ್ಜಿಹಿಸಿ ಹೇಳಿದ ಮಂತ್ರ ಸ್ತೂತಿಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನಾಳುತ್ತಾರೆ.—
ನಮಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ ನ ಕಾರದಿಂದ ತೋರುವ ಮೂರು ಅರ್ಥಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು;
ಸರ್ವೇಷಾಂ - ಸಮಸ್ತ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಗಳ, ನಾಯಕತ್ವಂ - ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಪಕತ್ವಂ.
ಹಿಂದಿನೋಣವೂ, ಪರೇಪದೇ - ಸರೋತ್ಪತ್ಯಪ್ತವಾದ ಪರಮ ಪದದಲ್ಲಿ, ನಾಮ
ನತ್ತಂ - ಪ್ರಾವೃತ್ತವನ್ನಂಟುಮಾಡುವದೂ, ವಿರುದ್ಧಾನಾಂ - ಅನಾತ್ಮಗುಣಗಳ
ನಾಶಕತ್ವಂ - ನಾಶಮಾಗೋಣವೂ, ಹೀಗೆ ನಕಾರಾರ್ಥಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ - ನಕಾ
ರವ ಮೂರು ಅರ್ಥಗಳು, ಶಾಘಿಕಲ್ಪಟ್ಟವು ಎಂದರೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಮುಂದೆ
ನಮಃ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಮಕಾರಾರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅಪ್ರಿತುನಾಂ ಮಜ್ಜಿ
ಳತ್ವಂ - ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸಿದವರಿಗೆ ಮಜ್ಜಿಳವನ್ನಂಟುಮಾಡೋಣ
ವನ್ನೂ, ಮಹತ್ವಂ - ಧರ್ಮಭೂತಜ್ಞಾನದ ವಿಶಾಸವನ್ನೂ, ಮಹನಂಚ -
ಪೂಜೆಯನ್ನೂ, ಅಶನಿಗೆ ನಿತ್ಯ ಕೈಜ್ಜಿಕ್ಕರಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಸಹ,
ಕರೋತಿ ಯತ್ - ಮಾಡುತ್ತದೆಂಬುದು ಯಾವುದೋ, ತತಃ - ಆ ಕಾರಣ
ದಿಂದ, ಬುಧೈಃ - ಸಂಚಿತರುಗಳಿಂದ, ಮಕಾರಾರ್ಥಃ - ಮಕಾರವೆ ಅರ್ಥವು,

ಯತ್ | ಅಶ್ರಿತಾನಾಂ ಪರೋಚ್ಛೇದೋ ಮಕಾರಾಂಭಃ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಬ ಭ್ಯಾಃ ||
 ಸಾಸ್ತಿಕ್ಯವಾನಿ ನಿತ್ಯತಂ ಸೇತೃತ್ವಂಚ ಹರೇಃ ಪದೇ | ಸಾಕಾರ ಸೇವಿಸಂ
 ಸೃಣಾಂ ಮನ್ತ್ರವಿದ್ಯಾ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ || ರಂಜನಂ ಭಗವತ್ಪೂಜಾ ರಾಗವಾನಿ
 ಸ್ತೋತ್ರಸ್ಮತಃ | ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರಾಣಾದಿಕಂ ಚಾಪಿ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಲೇಖನೇವಯಾ

ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಚೈದ್ಯಯಃ - ಶಿವಯಶಸ್ಸದ್ವಾರದತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ
 ಎರಡು ತತಃ ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಎರಡನೆಯ ತತಃ ಎಂಬುದು ತಥಾ -
 ಎಂದಿರಬೇಕೋ ಹೇಗೋ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವು, ತಥಾ ಎಂದಿದ್ದರೆ ನೆ ಎದಕ್ಕೆ ಜೇಗೆ
 ಮೂರು ಅರ್ಥವೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಮಕಾರಕ್ಕೂ ಮೂರರ್ದವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.
 ಮುಂದೆ ಸಾರಾಯಣಾಂ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಸಕಾರದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
 ಸಾಕಾರ ಸೇವಿಸಾಂ ಸೃಣಾಂ - ಸಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ ಸಾ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರಾನು
 ಸಂಧಾನಮಾದುರವಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚರಿಸುವವರಿಗೆ, ಸಾಸ್ತಿಕ್ಯ, ದ್ವನಿಃ -
 ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮರುಗಳೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಯಾವವೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭ್ರಮಾ
 ಜ್ಞಾನದ ಹಾನಿಯೂ, ನಿತ್ಯತಂ - ಭಗವಂತನ ನಿತ್ಯ ಪ್ರೀತ್ಯುತ್ಪಾದನೆಯಾದ
 ಕ್ಷಮೆಯೂ, ಹರೇಃ ಪದೇ - ಶ್ರೀಹರಿನು ಸ್ವಾನುಸಂಧಿಸ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ವಿಷಯ
 ದಲ್ಲಿ, ಸೇತೃತ್ವಂ - ಹೊಂದಿರುವ ಅಜಾಗ್ರತಾಗಮಿಸಿಕೆಯೂ ಪ್ರೀತಿ ಮೂರೂ,
 ಇಲ್ಲಿ ಭರನ್ನಿ ಎಂದು ಇಚ್ಛಿಸಬೇಕೆಂದು, ಉಚ್ಚರಿಸುವೆ ಎಂಬುದಾಗಿ
 ಮಂತ್ರವಿದ್ಯಾಃ - ಈ ಮೂರು ಮಂತ್ರಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳ ಮೂಲವೈದ್ಯಮನ್ತ್ರದಂತೆ
 ರಿಂದ, ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ - ಪೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮುಂದೆ ರಾ ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿವಚನಂ
 ಬ್ರೂಗುವ ಮೂರು ಅರ್ಥಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು. ಭಗವತಃ - ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ
 ಆಶು - ಶಿಫಫ್ರವಾಗಿ, ರಂಜನಂ - ಸ್ವೀತಿಯೂ, ತತೋಚ್ಛೇತಃ - ಆ ಭಗವಂತನ
 ಗಂತ ಬೇರೆಯಾದ, ವಿಷಯಗಳ ದಶನಿಂದ, ರಾಗದಾನಿಃ - ಅವುಗಳ ಕಾಮ
 ನೆಯ ಹಾನಿಯು, ಇಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಯೋ ರೋ ಎರಡೆರಡು ಪರಮಾತ್ಮನಿ ||
 ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥವು ಉಪಪಾದಿತವ, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯೂ ತದ್ಭಕ್ತಿ
 ರಿಕ್ತ ವಿಷಯೋಪಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ಮಿತಿಯೂ ಎಂಬ ಭಾವವೂ, ರಾಷ್ಟ್ರ
 ಪ್ರಾಣಾದಿಕಂಚಾಪಿ - ಸ್ವದೇಶ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೂ ಗಾತ್ರ. ರಾಷ್ಟ್ರತ ಪ್ರಾಣಿ
 ನೊದಲಾದವು ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಜೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇವಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧ
 ವಾಗಿಯೂ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು, ಆತ್ಮಾನನ ರಾಷ್ಟ್ರವು ತನ್ನ
 ಶರೀರವು, ಅವನ್ನು ಯಜ್ಞಶಿಷ್ಟಾಶನದಿಂದ ಪೋಷಿಸುವವರ ಮೂಲಕ
 ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗ ಪೋಷಿಸುವ ರಕ್ಷಿಸುವ ರೋಷದಾತೆ,
 ಯೆಲ್ಲಾ, ಲೇಖನೇವಯಾ - ಸಾರಾಯಣಾಂ ಮೂರು ರಾಷ್ಟ್ರವು ಮೂರು ಮಂ
 ತ್ರಾರ್ಥ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ, ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ - ಉಪಪಾದಿಸಿತು. ಮುಂದೆ ಭಕ್ತಾರ

ಯೋಗೋದ್ಯೋಗಃ ಫಲಂಚಾತು ಯಕಾರಾತ್ರಾಪ್ಯತೇ ಬುಧೈಃ | ವರ್ಣ
ಸಂಚ ತಥಾ ವಿಷ್ಣೋರ್ದಾಣೇ ಸಿದ್ಧಿರ್ಣಕಾರತಃ || ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸ ವೇತಾಳ
ಭೂತಾದೀನಾಂ ಭಯಾಯ ಯಃ | ಏನ ಮಕ್ಷರ ನಿರ್ದಾಹೋ ಮನ್ತ್ರವಿದ್ಧಿಃ
ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ || ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಲೇ ಶಿಲ ವಾಚಾರ್ಯರಗಳ ಸಜ್ಜು ಹಿತಾರಗಳ್.

ದಿಂದ ಎರಡರ್ದಗಳೂ,ಣಕಾರದಿಂದಎರಡರ್ದಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು — ಯೋಗೋ
ದ್ಯೋಗಃ - ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೊಂದುವ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ತ್ವರೆಯೂ,
ಫಲಂ ಚಾತು - ಅದರಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವೂ ಸಹ, ಯಕಾ
ರಾತ್ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ - ಯಕಾರಾನುಸಂಧಾನದಿಂದಂಟಾಗುತ್ತದೆ, (ಇತಿ) ಬುಧೈಃ
(ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ) ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂಬದಾಗಿ ಸಂದಿತರಿಂದ ಹೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ವಿಷ್ಣೋಃ - ವಿಷ್ಣುವಿನ, ವರ್ಣಾನಂ - ಭಗವಂ
ತನ ಸ್ವರೂಪ, ರೂಪ ಕಲ್ಯಾಣಗಣ. ವಿಷವ ಮತ್ತು ದಿವ್ಯ ಚೇಷ್ಟಿತಗಳನ್ನು ವರ್ಣ
ಸುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಮತ್ತು ವಾಣೀ ಸಿದ್ಧಿಃ - ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಯೋಗ್ಯವಾದ
ವಾಕ್ಯನ ಸಿದ್ಧಿಯೂ ಸಹ,ಣಕಾರಾತ್-ಣ ಕಾರದ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ
ಎಂದು ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಹಿಂದೆ ಇದೆ, ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ನಾರಾಯ
ಣಾಯ ಎಂಬವರಿರುವ ಕೊನೆಯ ಯಕಾರಕ್ಕೆ ಒಂದುಅರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.—
ಯಃ - ಯ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರದ ಅನುಸಂಧಾನವು, ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸ ವೇತಾಳಭೂತಾ
ದೀನಾಂ - ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸ ಪಿಶಾಚ ಭೂತ ಮೊದಲಾದವುಗಳ, ಭಯಾಯ -
ಭಯಕ್ಕಾಗಿ, ಉಂಟಾದುದು ಎಂದರೆ, ಭಯನಿವಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅದರ ಅನುಸಂಧಾ
ನವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಪ್ರಪನ್ನನು ಮಾಡುವ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಭಗವದಾ
ರಾಧನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಭಗವತ್ತೀತಿಗಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸುವಾಗ, ಈ ಭೂತ
ಪಿಶಾಚಾದಿಗಳು ತೊಂದರೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರ
ವಾಗಿ, ಅಕ್ಷರ ನಿರ್ದಾಹಃ - ಈ ಎಳಕ್ಷರಗಳೆಂದುಂಟಾಗುವ ಅರ್ಥವು, ಮಂತ್ರ
ವಿದ್ಧಿಃ - ಮಂತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿದ ಪ್ರಾಜ್ಞರಿಂದ, ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ - ಕೊಂಡಾಡ
ಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಲೇ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಚನಗಳಿಂದ, ಶಿಲ
ವಾಚಾರ್ಯರಗಳ್-ಮಂತ್ರಮಾಹಾತ್ಮೆಯನ್ನು ಅರಿತ ಕೆಲವು ಆಚಾರ್ಯರಗಳು,
ಸಜ್ಜು ಹಿತಾರಗಳ್ - ಸಜ್ಜು ಹಿಸಿದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಪದವು ಮನ್ತ್ರಸ್ತುತಿ,
ಗಳ್ ಚೊನ್ನ ಅರ್ಥಜ್ಞಳೈ ಎಂದು ಹಿಂದೆ ವಾಕ್ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆ.

ಈಗ ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಪ್ರಣವ,ನಮಸ್ಸು, ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಮೂರು
ಪದಗಳಿಂದ ತೋರುವ ಸಮಸ್ತ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಧಾತು ಪ್ರಕೃತಿಗಳ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಕ
ರಣ ನಿರೂಕ್ತ ಬಲಗಳ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಶದವಾಗಿ
ತಿಳಿಸಿ, ಈ ಗುಪಸಂಸ್ಕಾರ ವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ, ಈ ಮಂತ್ರಾರ್ಥ ಬ್ಬಲದಿಂದ ಇತರರ

ಇಪ್ಪಡಿ ಪದಗಳ ಸುಡ್ಡೆಯ ವ್ಯಾಕರಣ ನಿರುಕ್ತಾದಿ ಸಿದ್ಧವುಳ್ಳ ಪರಾಮರ್ಶತಾಲೇ ಪರವಾದಿ ಮೂಲಮಂತ್ರವರಮಾ ಮಾತರವಿಳಕ್ಕೆಪ್ಪಟ್ಟಿ ತಿರುಮನ್ತ್ರಮಾಗಿರ ಕಣ್ಣಾಡಿ ಪರಸ್ವರೂಪಾದಿಗಳ್ಳಿಯುಮ್ ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ತಿರ್ಯಾಣವರಿಯ ನಿಲಜ್ಗಳ್ಳಿಯುಮಲ್ಲಾಮ್ ಸುನ್ಯಕ್ತಮಾಗಣ್ಣಾಟ್ಟುಮ್.

ಅಪಸಿದ್ಧಾಂತಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ತೊಲಗಿ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ವನ್ನೂ, ತಾನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ಉಪಾಯವನ್ನೂ, ಫಲವನ್ನೂ, ಸಹ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರವಾದ ಚಿಕ್ಕ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.— ಇಪ್ಪಡಿ - ಮೇಲೆ ವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಪದಗಳ್ಳು ಡೈಯ - ಪದಗಳ, ವ್ಯಾಕರಣ ನಿರುಕ್ತಾದಿ ವುಳ್ಳ ಪರಾಮರ್ಶತಾಲೇ - ವ್ಯಾಕರಣ ನಿರುಕ್ತ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದಂಟಾಗುವ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ತಿಳಿದಿ ಆದಿ ಪದದಿಂದ ಅಕ್ಷರ ನಿಘಂಟು, ಮಂತ್ರ ಸ್ಫುಟಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಪರ ವಾದಿ - ಇತರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ, ಮಾತರ ವಿಳಕ್ಕೆ ಪ್ಪಟ್ಟಿ - ಅಪಾರ್ಥಗಳಾದ ಮಲಗಳೆಲ್ಲಾ ಕಳಿಸುಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ, ಎಂದರೆ ಅಪಾರ್ಥಗಳ ನಿರಸನ ಉಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ, ತಿರುಮನ್ತ್ರಮಾಗಿರ ಕಣ್ಣಾಡಿ - ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರವೆಂಬುವ ಕನ್ನಡಿಯು, ಪರಸ್ವರೂಪಾದಿಗಳ್ಳಿಯುಮ್ - ಪರ ಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ. ಆದಿಶಬ್ದದಿಂದ, ರೂಪ ಗುಣ ವಿಗ್ರಹ ವಿಭೂತಿಗಳನೂ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪತೀ - ಜೀವಾತ್ಮನಾದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ, ಕಾಣವರಿಯ ನಿಲ ಜ್ಗಳ್ಳಿಯುಮ್ ಎಲ್ಲಾಮ್ - ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ಸುನ್ಯಕ್ತಮಾಗಣ್ಣಾಟ್ಟುಮ್ - ಬಹು ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇತರ ಸಿದ್ಧಾಂ ತಿಗಳು ಹೇಳುವ ಜೀವ ಪರಮಾತ್ಮ ಏಕೈಕವೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ನಿರ್ಗುಣನು, ವಿಭೂತಿ ಯೆಲ್ಲಾ ಮಿಥ್ಯವೂ, ಅಥವಾ ಶೂನ್ಯವು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇನೇ ಅವಿದ್ಯಾಗೃಹೀತ ತ್ವವು ಇತ್ಯಾದಿ ವಾದಗಳೆಲ್ಲಾ ಭ್ರಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮಾಲಿನ್ಯ ಉಂಟುಮಾಡುವವನ್ನು ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರವು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದ ರಿಂದ ಮಾತರವಿಳಕ್ಕೆಪ್ಪಟ್ಟಿ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಹಿಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಮೂರು ಪದಗಳಿಂದ ಸುನ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿದುದಾದರೆ ವೇದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳದವರ ಮತ್ತು ವೇದಬಾಹ್ಯರವರ ಭ್ರಮಜ್ಞಾನಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೊರಟು ಹೋಗಿ, ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವೆಂಬ ತತ್ವ ರ್ಯವು. ಆ ಅರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಹಿಂದೆಯೇ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿದ್ದರೂ, ದೇಶಿಕೋ ಮೇದಯಾಳು: ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಮೇರಿಗೆ ತಾನೇ ಪರಮ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಜೀವ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಾದಿಗ

ಮೂಲಮುಕ್ತಿಯ ಅನುಸಂಧೇಯ ಭಗವತ್ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವಭಾವಕಥನಮ್. ೧

ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ದೇವತೆಯಾಯ್ ಪ್ರಾಪ್ತಮುಮಾನ ಪರಸ್ಪರಾ ಪತ್ತಿ ಇತ್ತಿರುಮನ್ಮತ್ತಿಲ್ ಶಾಬ್ದಜ್ಞಳಾಯಮ್, ಅರ್ಥಜ್ಞಳಾಯಮುಳ್ ಪ್ರಕಾರಜ್ಞಳೋಡೆ ಕೂಡ ಯಥಾಪ್ರಮಾಣಂ ಅನುಸಂಧಿಕ್ಕಂ ಪ್ರೊದು | ರಕ್ಷಕತ್ವಮ್, (೨) ಅದಿನುಡೈಯ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧತ್ವಮ್, (೩) ಅದಿನ್ ಸರ್ವ

ಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರಾ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ, "ಸರ್ವಂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಂತಸ್ತಂ" ಸಮಸ್ತಾರ್ಥವೂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲ, ಪ್ರಣವದ ಅಕಾರದಿಂದಂಟಾಗುವ ಪರಸ್ಪರಾ ಪಾದಿ ೧೭ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇದಕ್ಕೆ - ಈ ಮೂಲ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ, ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ದೇವತೆಯಾಯ್ - ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೇವತೆಯಾಗಿ, ಅನು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮಾ ನಾರಾಯಣೋ ದೇವಃ ಎಂದು ಹೇಳುವವರಿಂದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ, ಮ್ರಾತ್ಯ ಮಾನ ಪರಸ್ಪರಾ ಸತ್ಯ - ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ಪರಸ್ಪರಾಸಿದ್ಧತೆ, ಇತ್ತಿರು ಮನ್ಮತ್ತಿಲ್ - ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಾಬ್ದಜ್ಞಳಾಯಮ್, ಅರ್ಥಜ್ಞಳಾಯಮ್ - ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ಎರಡು-ಮೂರು, ಉಳ್ಳ - ತಿಳಿಯುವವ, ಪ್ರಕಾರಜ್ಞಳೋಡೆ - ಏಕೀಕರಣವಾಗಿದೆ, ಯಥಾ ಪ್ರಮಾಣಂ - ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರವು ಹೇಳುವವಾಗೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣ ಉಪ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಾನಾ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ವಿವಕ್ಷಿತವು, ಅನುಸಂಧಿಕ್ಕಂ ಪ್ರೋದು - ಅನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಅಕಾರಜ್ಞಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾದುದು ಸ್ಪಷ್ಟವೆಂದಾಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮೂಲಮುಕ್ತದಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧೇಯವಾದ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಗಳ ಕಥನವು

(೧) ರಕ್ಷಕತ್ವಂ - "ರಕ್ಷಿ ಁ ಜೀವಲೋಕಸ್ಯ" ಎಂದು ಹೇಳುವವಾಗೆ ಪ್ರಣವಾಕಾರದ ಅನರಕ್ಷಣೆ ಎಂಬ ದಾರುಣವೆಂದ ಉಂಟಾದರ್ಥವೆಂದೂ ಹೇಳಿದ ರಕ್ಷಕತ್ವವೂ, (೨) ಅದಿನುಡೈಯ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧತ್ವಂ - ಆ ರಕ್ಷಕನ ಸ್ವಭಾವವು ಕರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವತ್ಯಕ್ಷಗೊಂಡುದು ಎಂಬುದು. ಮೇಲಿನ ರಮನಾಯಣ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಇವನ್ನೂ ಬೋಧಿಸಿತದೆ. ಉಪಾಧಿಕೃತವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಸ್ವಭಾವ ಸಿದ್ಧವೆಂಬ ಭಾವವು. (೩) ಅರ್ಥ ಸರ್ವವಿಷಯತ್ವಮ್ - ಎದ್ದಮುಕ್ತ ನಿತ್ಯ ರಾದ ಸರ್ವಜೀತರ ರಕ್ಷಕವ್ಯವು "ಲಕ್ಷ್ಮೀಪದ ಣ್ಯೋಳೋದೋದೋ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ | ರಕ್ಷ ಸ್ವರೂಪಿದ್ಧಾ ನೋದೋದೋದೋದೋದೋ" ಎಂಬ

ವಿಷಯತ್ವಮ್, (೪) ರಕ್ಷ್ಯವಸ್ತು ಏಕೇಷಾನುರೂಪವಾಗಿ ರಕ್ಷ್ಯಯಸ್ಯ ಡೈಯ ನಾನಾಪ್ರಕಾರತ್ವಮ್, (೫) ಸರ್ವದಾ ರಕ್ಷಕತ್ವಮ್, ೬. ಸರ್ವತ್ರ ರಕ್ಷಕತ್ವಮ್, (೭) ಸರ್ವಪ್ರಕಾರ ರಕ್ಷಕತ್ವಮ್, (೮) ಸ್ವಾರ್ಥ ರಕ್ಷಕತ್ವಮ್

ಪ್ರಮಾಣವೂ ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಸ್ವಜನಸ್ಥಚರಕ್ಷಿತಾ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತ ನಿತ್ಯರ ರಕ್ಷಣೆಯು ಆತನಿಗೇ ಸೇರಿರುವುದು ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು. “ವಿದಧಾತ್ರಿ ಕಾಮಾನ್” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬದ್ಧರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯೂ ವ್ಯಕ್ತವು. ಇದರಿಂದ ಬದ್ಧ ಮುಕ್ತ ನಿತ್ಯರುಗಳ ಯೋಗ್ಯವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯು ಅರ್ಥವಾಗತೋರಿ ಬರುತ್ತದೆ. (೪) ರಕ್ಷ್ಯವಸ್ತು ವಿಶೇಷಾನುರೂಪ ವಾಗ ರಕ್ಷ್ಯಯಸ್ಯ ಡೈಯ ನಾನಾಪ್ರಕಾರತ್ವಂ - ರಕ್ಷಿಸಲು ಯೋಗ್ಯರಾದ ಚೇತನ ವಿಶೇಷರು ಇವರು ನಿತ್ಯ ಮುಕ್ತಬದ್ಧರು, ಅವರಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ರಕ್ಷೆಯು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು. ನಿತ್ಯ ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಯಾವವಿಧವಾದ ರಕ್ಷಣೆಯೋ ಅದನ್ನೂ ಮತ್ತು ಬದ್ಧರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯು ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸೋಣವು. ನಿತ್ಯ ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಜೀಕಾದವು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಜನಿತಾನಂದವು, ಕೈಬ್ಬರ್ಯವೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸೋಣವು, ಬದ್ಧರಿಗಾದರೋ ನಾನಾವಿಧ ಕೋರಿಕೆಗಳು, ಐಹಿಕೋಪಭೋಗ ಸ್ವರ್ಗ ಸುಖ, ಕೈವಲ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿ ಹೀಗೆ ನಾನಾಪ್ರಕಾರವಾಗಿನೆ, ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡೋಣವು. [೫. ೬. ೭] ಸರ್ವದಾರಕ್ಷಕತ್ವವು, ಸರ್ವತ್ರ ರಕ್ಷಕವು, ಸರ್ವಪ್ರಕಾರ ರಕ್ಷಕತ್ವವು.—ಸಮಸ್ತಕಾಲದೇರ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ರಕ್ಷಿಸೋಣವೂ. ಅಂಬರೀಷನಿಗೆ ತನ್ನ ಚಕ್ರದ ಮೂಲಕ ರಕ್ಷಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಸರ್ವತ್ರ, ಸರ್ವ ಪ್ರದೇಶ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಪಾಂಡಸರು ನಿರರ್ಥನವು. ವನವಾಸವಲ್ಲೂ ಅಜ್ಞಾತವಾಸದಲ್ಲೂ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲೂ ಹೀಗೆ ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಲ್ಲೂ ರಕ್ಷಕತ್ವವು ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಆತನನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸುತ್ತಿದ್ದು. [೮] ಸ್ವಾರ್ಥರಕ್ಷಕತ್ವ - ತನ್ನ ಲೀಲಾ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ರಕ್ಷಿಸೋಣವು. ಪರಿಪೂರ್ಣ ಕಾಮನಿಗೆ ಲೀಲೆಯೇ ಪ್ರಯೋಜನವು. ಇದು “ಲೋಕಮತ್ತು ಲೀಲಾಕೈವಲ್ಯಂ” ಎಂಬ ಒಳ್ಳೆ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ [ಬ್ರ. ಸೂ. ೩. ೧. ೩೩] ವ್ಯಕ್ತವು. [೯] ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದವೆಲ್ಲವೂ ಅಕಾರದಲ್ಲಿ ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೇ ರಕ್ಷಕತ್ವದ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತೋರುವ ಅರ್ಥಗಳು, ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುವ ಅರ್ಥಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ.—ಸರ್ವ ರಕ್ಷಕತ್ವಾಪೇಕ್ಷಿತವಾನ ಸರ್ವ ಜ್ಞಾತ್ವಮ್ - ಸರ್ವರನ್ನೂ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆ ಅನೇಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಜೀಕಾದ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವವು, ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವ ಜ್ಞಾನರೂಪ ಶಕ್ತಿಯು, “ಯಸ್ಸರ್ವಜ್ಞಸ್ಸರ್ವವಿತ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ತೋರಿ

(೯) ಸರ್ವರಕ್ಷಕಶ್ಚಾಪೇಕ್ಷಿತಮಾನ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಮ್, (೧೦) ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವಮ್, (೧೧) ಸ್ವೇಚ್ಛಾವ್ಯತಿರಿಕ್ತಾ ನಿವಾರ್ಯತ್ವಮ್, (೧೨) ಅನತಿಕ್ರಮಣೀಯ ರಕ್ಷಣ

ಬರುವ ಶಕ್ತಿಯು, ಇದು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೈಷಮ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ ರಕ್ಷಿಸೋಣವು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು. ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವಮ್ - ಸರ್ವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ರೋಣವು, ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವನ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳರ ಬಹುದು. ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು. ಲಂಕೆಯನ್ನು ದಾಟುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದುದೂ ಲೀಲಾ ಸಾರಥಿಯಾಗಿಯೇ ಅರ್ಜುನ ಶತ್ರುಗಳ ನಿರಸನವೂ; ಮಹಾಸರಾಧಿಗಳಾದ ಕ್ಷತ್ರಬಂಧು ನೊದಲಾದವರ ಪಾಪರಾಶಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡಿದುದೂ; ಇವೆಲ್ಲವು ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸರ್ವ ಶಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ತನ್ನ ಆಶ್ರಿತರ ವಿರೋಧಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ನಿರಸನಮಾಡೋಣವು. ಅದನ್ನು "ಅಂಗುಳ್ಯಗ್ರೀಣ ತಾ ಹನ್ಯಾಮಿಚ್ಛ್ಯ ಹರಿಗಣೇಶ್ವರ" ಅಂತವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಬೆರಳಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಕೊಂದುಹಾಕಲು ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂದು ತಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಐ ಸಿಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಖರದೂಷಣಾದಿ ೧೪೦೦೦ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಆರ್ಥಾಧಿಕ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಕೊಂದ ಸರ್ವಶಕ್ತನು. "ಆರ್ಥಾಧಿಕಮಹೂರ್ತೇನ ರಾಮೇಣ ನಿಶಿತೈಶ್ಚರೈಃ | ಚತುರ್ದಶ ಸಹಸ್ರಾಣಿರಕ್ಷಸಾಂ ಕಾಮರೂಪಿಣಾಮ್ | ಖರದೂಷಣ ಮುಖ್ಯಾಽನಿ ನಿಹತಾಽನಿ ಮಹಾದವೇ ||" [ರಾ. ಆರ. ೩೦. ೩೪. ೫] ಎಂಬುದು ಅನುಸಂಧೇಯವು. [೧೧] ಸ್ವೇಚ್ಛಾವ್ಯತಿರಿಕ್ತಾ ನಿವಾರ್ಯತ್ವಂ - ತನ್ನ ಸಜ್ಜುಲವುಳ್ಳ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದವುಗಳು ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಾದವುಗಳಿಂದ ನಿವಾರಿಸಲ್ಪಡದಿರುವಿಕೆಯು, ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಸಜ್ಜುಲವುಳ್ಳ ವಿರೋಧವಾದವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡೋಣವು. ತಾನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸತ್ಯಸಜ್ಜುಲವುಳ್ಳ ವಿಘ್ನವಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯು; ಅಂಬರೇಷನು ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದುದರಿಂದ ಅಂತವನು ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ರಕ್ಷ್ಯನೆಂಬ ಸತ್ಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ದೂರಾಸರ ಅರ್ಭಟವೂ ಕೃತಿ ನಿರ್ಮಾಣವೂ ಯಾವುದೂ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲವು. ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ದ್ರೌಪದಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ದುಶ್ಯಾಸನಾದಿಗಳ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಸಾಗಲಿಲ್ಲವು ಇದರಿಂದ ರಕ್ಷ್ಯವಸ್ತುವೆಲ್ಲವೆಂದೂ, ಐದ್ರ್ಯನೆಂದೂ, ಆವರುಗಳ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ, ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟುಗ ಅದಕ್ಕೂ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅವರುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಲು ಸಹ ಯಾರಿಗೂ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ಇಲ್ಲಿ ದೋಷಿತವು. ಇದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಯಂಭೂಕ್ತತುರಾನನೋವಾ ಛೇದನ ಸುಂವರ ಕೇಡದ ಅಂಜನೇಯವಾಕ್ಯವು ನಿರರ್ಥಕವು. (೧೨) ಅನತಿ

ಸಂರಂಭತ್ವಮ್, ೧೩. ಪರಮಕಾರುಣಿಕತ್ವಮ್, ೧೪. ಅವಸರ ಪ್ರತಿಕ್ಷೇಪ್ತಮ್,

ಕ್ರಮಣೀಯ ರಕ್ಷಣ ಸಂರಂಭತ್ವಮ್ - ತನ್ನಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಆಶ್ರಿತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿರುವ ಉದ್ಯೋಗದ ಸದಗರವು ಅಥವಾ ಸಂಭ್ರಮವು ಸಂರಂಭ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯೆಂದು ಸಾರದೀಪ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಪಾಂಡವರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲೂ ಸುಗ್ರೀವ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲೂ, ವಸುದೇವ ದೇವಕಿಯರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲೂ ಕಾಣಬಹುದು. [೧೩] ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕತ್ವಮ್ - ಆಶ್ರಿತ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ತುಂಬಾ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಗುಣವು. ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಸರ್ವ ಶಕ್ತಿತ್ವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಗುಣಗಳಿದ್ದರೂ ಈ ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕತ್ವವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಜೀವನಿಗೆ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಸಿದ್ಧಿಸದು. ಅದುದರಿಂದ, ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ದಯಾ ಶತಕದಲ್ಲಿ “ವೃಷಗಿರಿ ಗೃಹಮೇಧಿ ಗುಣಾ ಬೋಧ ಬಲೈಶ್ವರೈ ನಿರೈಶಕ್ತಿಮುಖಾಃ | ದೋಷಾಭಿನೇಯು ರೇತೇ ಯದಿ ನಾಮ ದಯೇ ತ್ವಯಾ ವಿನಾ ಭೂತಾಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ದಯಾಗುಣ ಇಂದಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ ಗುಣಗಳೂ ದೋಷಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ; ಅದುದರಿಂದ ಆಶ್ರಿತ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಗುಣವಾದುದರಿಂದ ಅಕಾರದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. “ಉದಾರಾ ಸ್ವರೈ ಏನೈತೇ ಜ್ಞಾನೀತ್ವಾತ್ಮೈವ ಮೇಮತಂ” ಎಂಬಲ್ಲಿ “ದವಾಮಿಬುದ್ಧಿಯೋಗಂತಂ ಯೇನ ಮಾ ಮುಪಯಾನ್ತಿತೇ” ಎಂಬಲ್ಲಿ “ಸರ್ವಗುಹ್ಯತಮಂ ಭೂಯಶ್ಯಣುಮೇ ಪರಮಂ ವಚಃ | ಇಷ್ಟೋಸಿ ಮೇ ದೃಢ ಇತಿ ತರೋ ಪಕ್ಷ್ಮಮಿ ತೇ ಹಿತಮ್” ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರಕಾರುಣ್ಯ ಮಹೋಪದೇಶ ಎಂಬುವವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿ ಗಣೇಂದ್ರನೋಡ್ಡ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಪರಿಪಾಲನೆ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮಾನರಕ್ಷಣೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. (೧೪) ಅವಸರಪ್ರತಿಕ್ಷೇಪ್ತಮ್ - ಬೃಹ ಚೇತನನು ಯಾವಾಗ ನಿಸ್ಸನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವನೋ ಎಂದು ಕಾಲನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿಕೆಯು. ಇದರಿಂದ ಯೋಗ್ಯನು ಯಾರು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಆತನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಆಶ್ರಯಿಸಲಿ ಎಂದು ಕಾದುಕೊಂಡಿರುವನೆಂಬ ಭಾವವು ಸೂಚಿತವು. “ಮದ್ಭಕ್ತಾಯಾನ್ತಿವಾಮುಪಿ” ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ, “ಅನಂಭಿ ನಗ ಮಶೇಷ್ಠ ಗತ್ಯಮಸ್ತು ಭಯಂ ನಮಃ | ವಿಭೀಷಣೋಪಾ ಸುಗ್ರೀವ ಮುನಿವಾ ರಾಜಾನ್ಯಯಮ್” ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಅವಸರ ಪ್ರತಿಕ್ಷೇಪ ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಂತಕ ಸಮರ ಪ್ರತಿಕ್ಷೇಪಯು ಇದ್ದುದರಿಂದಲೇ, ಜಾನುಶ್ರುತಿಯೂ, ಜನಮೇಜಯನು ಕೃಷ್ಣ ತತ್ವ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳಾದ ರೈಕ್ಕರ ಮತ್ತು ವೈಕಂಠಾಯನರ ಮೂಲಕ ಕುರುವಿತ್ತವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಮಾರ್ಗದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. [೧೫] ವ್ಯಾಜಮಾತ್ಮ

ತ್ವಮ್, ೧೫. ವ್ಯಾಜಮಾತ್ರಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಮ್, ೧೬ ಅಶ್ರಿತ ಸುಲಭತ್ವಮ್
೧೭. ವಿಶ್ವಸನೀಯತ್ವಮ್, ೧೮. ಸಾಪರಾಧಘಟಿನಾದ್ಯನುಗುಣವಿಶೇಷಣ

ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಮ್ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಸ್ವತಂತ್ರಪ್ರಪತ್ತಿಯ
ಸ್ವಾಗತಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನಾಗಲಿ ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ವ್ಯಾಜವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವಿಕೆಯು.
ಇದನ್ನು ಶ್ರೀದೇಶಿಕರು "ಪ್ರಪನ್ನಾದನ್ಯೇಷಾಂ ನದಿಶತಿ ಮುಕುಂದೋ ನಿಜ
ಪದಮ್" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಸರೋತ್ತರನೇ ಈ ವ್ಯಾಜಗಳು ಅವಶ್ಯಕ
ವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. — "ಭಕ್ತ್ಯಾಪರಮಯಾ ವಾಪಿ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯಾವಾಮಹಾ
ಮತೇ | ಪ್ರಾಪ್ತೋಹಂ ನಾನ್ಯಥಾಪ್ರಾಪ್ತೋ ಮಮಕೃಜ್ಯಾ ರ್ಥಲಿಪ್ಸುಭಿಃ" ಇವು
ವ್ಯಾಜಗಳು ಏಕೆಂದರೆ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರವಾದುದರಿಂದ, ಫಲಕೊಡುವವನು ಭಗವಂತ
ನಾದುದರಿಂದ; ಈ ವ್ಯಾಜಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಎದುರುನೋಡಬೇಕೆಂದರೆ, ಹಾಗಲ್ಲದೆ ರಕ್ಷಿಸಿ
ದರೆ ಮೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೋಷರೂಪ ಅಪವಾದಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವನು, ಆದುದರಿಂದ
ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನರೂಪ ವ್ಯಾಜವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವನು. (೧೬) ಅಶ್ರಿತ
ಸುಲಭತ್ವಮ್ - ಅಶ್ರಿತರಿಗೆ ಸುಲಭನಾಗಿರುವಿಕೆಯು, ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಲಭ್ಯವೆಂಬ
ಹೆಸರು, ಎಲ್ಲರೂ ಆಶ್ರಯಿಸಲೆಂದೇ ಅನೇಕ ವಿಭವಾವತರಗಳನ್ನಿತ್ತಿ ಲೋಕದ
ಜನರಿಗೆ ದೈಗೋಚರನಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮನ್ಮಥಮನ್ಮಥಮಹಾಗೆ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ
ಅರ್ಚಾವತಾರಿಯಾಗಿ ಸರಮ ಸಾಲಭ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಕಾರುಣ್ಯವಿರು
ವದರಿಂದ ಸಾಲಭ್ಯವೂ ಉಂಟು. ಇದು ಅಕಾರದಿಂದ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ.
(೧೭) ವಿಶ್ವಸನೀಯತ್ವಂ - ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬ ಪೂರ್ಣವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಡಲು ಯೋ
ಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳೋಣವು. ಈ ಗುಣವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತರಣಾಗತಿಗೆ ಮುಖ್ಯಾಂಶವಾದ
ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸವೇ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಅಶ್ರಿತ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬದ್ಧ
ಕಂಕಣನಾಗಿ, "ವಿಶ್ವಭವೇನಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ನತ್ಯಜೇಯಂ ಕಥಂಚನ" ಎಂದು
ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲೇ ವಿಶ್ವಸನೀಯತ್ವವು ಉಂಟು. ಜೀವಾತ್ಮರು ಯಾವಾಗ
ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡುವರೋ ಎಂದು ಈತನು ಅವಸರ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆ
ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಂತರಗೆ ಅಭಯ ಪ್ರದಾನವೇ ತನ್ನ ಮುಖ್ಯ ವ್ರತವೆಂದೂ
ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ವಿಶ್ವಸನೀಯತ್ವವು, ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ
ರುವಿಕೆಯು. (೧೮) ಸಾಪರಾಧಘಟಿನಾದ್ಯನುಗುಣ ವಿಶೇಷಣವತ್ವಮ್ -
ಸಾಪರಾಧನೆಂದರೆ "ಸಾಪರಾಧಮಾಡಿದ ಚೇತನರನ್ನೂ ಸಹ ಘಟಿಸದೆ ಎಂದರೆ
ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವ ಉಪಾಯವು ಪುರುಷಕಾರತ್ಯಗ"ಗೆ, ಅನುಗುಣವಾದ
ವಿಶೇಷಣವಾದ ಅಕ್ಷಿಯನ್ನು ಅಪೃಥಕ್ವಿದ್ಧಿವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿನಿ
ಯಾಗಿ ಹೊಂದಿರೋಣವು. ಇದು "ಲಕ್ಷ್ಯಾಪ್ಯಸಹ ಹೃಷೀಕೋಶೋ ದೇವಾ
ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ | ರಕ್ಷ ಸ್ವರ್ದಿಸಿದ್ಧಾನ್ತೇ ವೇದಾನ್ತೇ | ಚ ಗೀಯತೇ"

ವತ್ಸಮ್, ೧೯. ಶೇಷಿತ್ವಮ್ ೨೦. ಅದಿನುಡೈಯ ನಿರುಪಾಧಿಕತ್ವ ನಿತ್ಯತ
 ಎಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಾರ್ಥದಲ್ಲೂ ವ್ಯಕ್ತವು. ಇದೂ ಆಕಾರದಲ್ಲೇ
 ಅಥವಾ ಉಕಾರದಿಂದಲೂ, ವ್ಯಕ್ತವು. ವಾಕ್ಯಾ ಅರ್ಥವೂ ಹೇಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ
 ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇರುತ್ತವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರು ಎಂದೂ, ನಾರಾಯಣನು
 ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲವೆಂದೂ "ನಪೃಥ
 ಗಭಿದತ್ತೇ ಶ್ರುತಿರಪಿ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. "ಅನನ್ಯಾಹಿ ಮಯಾ ಸೀಕ್ತಾ
 ಭಾಸ್ವರೇಣ ಪ್ರಭಾ ಯಥಾ". [ರಂ.ಯುಧ ೧೧೨.೧೮.] ಎಂಬ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ
 ಪ್ರಭುವಿನ ವಾಕ್ಯವು ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ೧೮ ಗುಣಗಳು ಹೇಳಲ್ಪ
 ಟ್ಟಿವು. ಸಾರದೀಪರೂ ಸಾರಾಸ್ವಾದಿನಿಯವರೂ ಮೊದಲಿನ ರಕ್ಷಕತ್ವವಾದ
 ಸಾಧಾರಣ ಗುಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ೧೮ ಗುಣಗಳೂ ಆಕಾರದ ಪ್ರಕೃತಿಭಾವದಿಂದ
 ತೋರುವ ಗುಣಗಳೆಂದು ಹೇಳರುತ್ತಾರೆ.

ಮುಂದೆ ೧೧ ಗುಣಗಳು ಲುಪ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ತೋರುವುವೆಂದು
 ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು.

೧೯. ಶೇಷಿತ್ವಂ - ಇದು ಆಯ ಎಂಬಲ್ಲಿನ ಲುಪ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿ
 ಬರುತ್ತದೆ. "ದಾಸಭೂತಾ ಸ್ವತಸ್ಸರ್ವೇ" ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವು.
 ಪುರುಷಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ "ಪತಿಂ ವಿತಸ್ಯ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸ್ಫುಟವು. ವ.ಕಾರವಾಚ್ಯನು
 ಆಕಾರವಾಚ್ಯನಿಗೇ ಎಂಬರ್ಥ ಬರುವದರಿಂದ ಚನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. "ನಂತ
 ವ್ಯಃ ಪರಮಶ್ರೇಷ್ಠೀ ಶೇಷಾನಂತಾರಕುರಿತಾಃ" ಎಂಬುದು ಅನುಸಂಧೇಯವು.
 ಅಥವಾ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣನಾಗಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಶೇಷ ಎಂದು ಆಕಾರದಿಂದಲೇ ಗ್ರಹಿಸ
 ಬಹುದು, ೨೦. ಅದಿನುಡೈಯ ನಿರುಪಾಧಿಕತ್ವಂ-ನಮ್ಮ ಸತ್ತಾಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಮ
 ನಾದಿಗಳಿಲ್ಲಾ ಆತನಿಗೇನೇ ಅಧೀನವಾದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸ್ವತಃ ಶೇಷಿ
 ತ್ವವು. ಇದು ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮಾಣದ "ದಾಸಾಭೂತಾಸ್ವತಃ" ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವತಃ
 ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಮೊದಲಾದವ
 ರಿಗೆ ಶೇಷತ್ವವು ಸೋಪಾಧಿಕವಾದುದು. ನಾವು ಸ್ವಾಮಿಯ ಸ್ವತ್ತು; ಪರಮಾತ್ಮನೇ
 ನಮಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯು; ಆದುದರಿಂದಲೇ 'ಸ್ವತ್ವವಾತ್ಮನಿಸಂಜಾತಂ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಂ
 ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸ್ಥಿತಮ್" ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು, ಸಂಜಾತಂ ಸ್ಥಿತಂ ಎಂಬ ಪದ
 ಗಳು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ೨೧. ಅದಿನುಡೈಯ ನಿತ್ಯತ್ವಂ -
 ಆ ಶೇಷಿತ್ವವು ನಿತ್ಯವಾಗಿರೋಣವು ಸೋಪಾಧಿಕವಾಗಿರಬೇಕು ಉಪಾಧಿಯು ತೊಲ
 ಗಿದ ಒಡನೆಯೇ ಶೇಷಿತ್ವವು ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು; ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಶೇಷಿ
 ತ್ವವು ಶಾಶ್ವತವಾದುದು. ೨೨. ಅದಿನುಡೈಯ ಸರ್ವವಿಷಯತ್ವಂ - ಒಬ್ಬರನ್ನು
 ಬಿಡದೆ ಸಮಸ್ತ ಚೇತನಾಚೇತನರಿಗೂ ಶೇಷಿಯಾಗಿರೋಣವು. ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೂ
 ಶೇಷಿಯೇ ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರೊಬ್ಬರಿಗೂ ಶೇಷವಾಗಿರೋಣವು

ಸರ್ವವಿಷಯತ್ವಜ್ಞಃ, ೨೩. ಅನನ್ಯ ಶೇಷತ್ವಮ್, ೨೪. ಗುಣಕೃತ (ಪಾರಾ
ಧ್ಯಮ್) ಶೇಷತ್ವಮ್, ೨೫. ಸಪ್ತೋಕ್ತ ಶೇಷಿತ್ವಂ, ೨೬. ಸಮಾಭ್ಯಧಿಕ

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತಳು. “ಮಚ್ಛೇಷಭೂತಾ ಸರ್ವೇಷಾಂ
ಈಶ್ವರೀ ವಲ್ಲಭಾ ಮಾಮು” ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ “ಭರಾಹಿ ಮಾಮು ದೈವತಮ್”
ಎಂಬ ಸೀತಾವಾಕ್ಯದಲ್ಲೂ, ವ್ಯಕ್ತವು. ೨೩. ಅನನ್ಯಶೇಷತ್ವಂ - ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ
ಜೀತನರಿಗೆ ಶೇಷ ಎಂದು ಯಾವಾಗ ಆಯಿತೋ ಆಗ ತನಗೆ ಯಾರೂ ನಿರುಪಾ
ಧಿಕ ಶೇಷಿಯಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬದು ವ್ಯಕ್ತವು. ಹೀಗೆ ಆತನು ಯಾರಿಗೂ ಶೇಷ
ಭೂತನಲ್ಲದಿರೋಣವು. “ನ ತಸ್ಯ ಕಸ್ತಿ ತ್ವ ಪತಿರಸ್ಮಿ” ಎಂಬ ಶ್ರೀತಾಶ್ವತರ
(೬-೯) ವಾಕ್ಯವು ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಹಾಗೆಯೇ “ನ ತಸ್ಯೇಶೇ ಕಶ್ಚನ
[ಶ್ರೀ. ನಾರಾ.] ವಾಕ್ಯವೂ ಕೇಳುತ್ತದೆ. ೨೪. ಗುಣಕೃತಶೇಷತ್ವಂ - ಹೀಗೆ
ಯಾರಿಗೂ ಶೇಷನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮಾಶಯ ಗುಣದಿಂದ
ತಾನೇ ಗುಣಮಾಡಿಕೊಂಡ ಶೇಷತ್ವವುಂಟು ; ಅಹಂ ಭಕ್ತ ಪರಾಧೀನಃ -
ಎಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕು. ಖ್ಯಾನವಾಗಿ ಮರ್ವಾಸರಿಗೆ ಹೇಳಿದುದೂ, ಜ್ಞಾನೀತ್ವಾ
ತ್ಮೈವ ಮೋಮತಮ್ ಎಂದು ಅರ್ಜುನ ಸಾರಥಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದುದೂ, “ಲೋಕ
ನಾಥಃ ಪುರೋಭೂತ್ವಾ ಸುಗ್ರೀವಂ ನಾಥ ಮಿಚ್ಛತಿ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ
ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ತನಗೆ ನ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದುದೂ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಗುಣಕೃತ
ಶೇಷತ್ವವು “ಉದಾರಾಸ್ಪರ್ಶ ಏವೈತೇ” ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಜನರು ಭಕ್ತರು
ತನಗೆ ದಾನಶೀಲರೆಂದು ಹೇಳಿದುದೂ ಕೂಡ ಗುಣಕೃತವಾದ ಶೇಷತ್ವವು; ಗುಣ
ಕೃತ ಪಾರಾಧ್ಯಮ್ ಎಂದು ಪಾರಾಂತರವು. ಅರ್ಥಭೇದವಿಲ್ಲವು. ೨೫. ಸಪ್ತ
ತ್ವೋಕ್ತ ಶೇಷಿತ್ವಂ - ಸರ್ವಕ್ಕೂ ತಾನು ಪತ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಯೇ ಶೇಷ
ಯಾಗಿರೋಣವು ; ಈ ಶೇಷಿತ್ವವು “ಉಭಯಾಧಿಷ್ಠಾನಂ ಚೈಕ ಶೇಷಿತ್ವಂ”
ಎಂದು ನೋವೇಶಯಾಂಡಾ ರವರ ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.
ಶ್ರದ್ಧೆಯಾದೇವೋ ದೇವತ್ವಮಶ್ನುತೇ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಇದನ್ನು
ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ; ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯೂ “ವಿದ್ಯಾಸಹಾಯವಾ ಎಂಬಲ್ಲಿ
ಇದನ್ನೇ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರೂ ಯಥಾಸರ್ವ
ಗತೋವಿಷ್ಟ ತಫಙ್ಮನೇಯಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ” ಎಂಬಲ್ಲಿ, ನಾನಯೋರ್ದಿವ್ಯ
ತೇ ಪರಮ್” ಎಂಬಲ್ಲಿ, ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ೨೬. ಸಮಾಭ್ಯಧಿಕ ರಾಹಿತ್ಯಂ
ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಸಮರಾಗಲಿ ಅಧಿಕರಾಗಲಿ ಇಲ್ಲದಿರೋಣವು. ಇದು ನಿಸ್ಸಮಾ
ಭ್ಯಧಿಕ ಶ್ರುತಿಯಾದ “ನತತ್ಸಮಶ್ಚಾಭ್ಯಧಿಕೋಪಿ ದೈವತ್ವತೇ” [ಶ್ರೀತಾ,
೬. ೮.] ಎಂಬುದರಿಂದಲೇ ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಇತರ ಸ್ತಮಾಣಗಳಿಂ
ದಲೂ ಸಿದ್ಧವು. ೨೭. ಆತ್ಮ ಜನಿರುದ್ವೇಶಾರ್ಹತ್ವಂ - ಈ ಆತ್ಮವೂ ಅವನ

ರೂಪಿತ್ಯಮ್, ೨೭. ಆತ್ಮಹವಿರುದ್ಧೇಶಾರ್ಥತ್ವಮ್, ೨೮. ಅಚಿದ್ವದ್ವಮುಕ್ತ
ನಿತ್ಯವಿಲಕ್ಷಣತ್ವಮ್, ೨೯. ಪರಶೇಷಿತ್ವಹೇತುತ್ವಮ್,

ಸ್ವತ್ವಾಗ ಆತನದೇಯಾಗುವದರಿಂದ, ಪ್ರಪನ್ನನು ಹವಿಸ್ಸಿನರೂಪದಲ್ಲಿ ಓಮಿತ್ಯಾ
ತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ" [ತೈ. ಸಾ] ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಆತ್ಮಾವಸ್ಥೆ ಸಮರ್ಪಿ
ಸುವದಕ್ಕೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯವಾಗಿರುವದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೊಂದಿ
ರೋಣವು. ೨೮. ಅಚಿದ್ವದ್ವಮುಕ್ತನಿತ್ಯವಿಲಕ್ಷಣತ್ವಂ - ಅಚಿತ್ತು ಮತ್ತು
ಬದ್ಧರು, ಮುಕ್ತರು, ನಿತ್ಯರು, ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿರೋಣವು. ಯಾ
ವಾಗ ಪ್ರಣವದ ಮಕಾರವು ಜೀವನನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂತಾಯಿತೋ, ಅವಾಗ ಈ
ಮೂರು ಚೇತನರಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನೆಂದಾಯಿತು, ಸ್ವರೂಪಸ್ವಭಾವಗಳ ವಿಕಾರ
ವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅಚಿತ್ತಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅಚಿತ್ತಿಗೆ
ಸ್ವರೂಪಸ್ವಭಾವವಿವಿಧವಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಬದ್ಧಚೇತನರಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವಿವಿಧವಿಲ್ಲ
ದ್ದರೂ ಸ್ವಭಾವ ವಿವಿಧವಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಬದ್ಧದಂತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವ
ವಿವಿಧವಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ನಿತ್ಯರು ನಿತ್ಯರಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಸಚ್ಚಿದ್ರೂಪಕ್ಕೆ ಅಧೀನರಾದ್ದು
ದರಿಂದಲೂ, ಸ್ವಾಮಿಯು ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನು. ಇಷ್ಟು ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು
ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರು ಒಂದು ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥದಿಂದ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. "ಅವಿಕಾರಾಯ
ಶುದ್ಧಾಯ ನಿತ್ಯಾಯ ಪರಮಾತ್ಮನೇ" ಅಚಿತ್ತನಹಾಗೆಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನು?
ಎಂದರೆ, ಅವಿಕಾರಾಯ - ಅಚಿತ್ತನಹಾಗೆ ಸ್ವರೂಪಸ್ವಭಾವ ವಿವಿಧವಿಲ್ಲದ
ವನು, ಹಾಗಾದರೆ ಬದ್ಧರಹಾಗೋ? ಎಂದರೆ ಶುದ್ಧಾಯ - ಬದ್ಧರಹಾಗೆ ಹೇಯ
ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸ್ವಭಾವ ವಿವಿಧವಿಲ್ಲದೆ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿರುವನು; ಹಾಗಾ
ದರೆ ಮುಕ್ತರ ಹಾಗೋ? ಎಂದರೆ, ನಿತ್ಯಾಯ - ಮುಕ್ತರಿಗಾದರೂ ಒಂದು ಕಾಲ
ದಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವ ವಿವಿಧವಿತ್ತು, ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ವಿಲಕ್ಷಣನು; ಹಾಗಾದರೆ ನಿತ್ಯರ
ಹಾಗೋ? ಅವರಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ? ಎಂದರೆ,
ಪರಮಾತ್ಮನೇ - ಅವರಿಗೂ ಸತ್ತಾದಾಯಕನಾಗಿ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟನಾದ ಆತ್ಮನು
ಹೀಗೆ ಅಚಿತ್ತು ಬದ್ಧಮುಕ್ತ ನಿತ್ಯರಿಗಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿರುವನು. ೨೯. ಪರ
ಶೇಷಿತ್ವ ಹೇತುತ್ವಮ್ - ಪರೇಷಾಂ - ಇತರರಾದ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗಲ್ಲಾ ಅವರೂ
ತನ್ನ ವಸ್ತುವಾದರೂ ಅಂತವರಿಗೆ ಸೋಪಾಧಿಕವಾದ ಇತರ ಶೇಷಿತ್ವವನ್ನುಂಟು
ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಗಿರುವಿಕೆಯು, ಅವರುಗಳ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ದೇಹ
ಸಂಬಂಧ ಜನ್ಮಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಸೋಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿತ್ವವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು
ಕಾರಣನಾಗಿರುವಿಕೆಯು.

ಅನಂತರ ಮಕಾರದಲ್ಲೂ ನಮಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ತೋರುವ ಜೀವಸ್ವರೂಪದಿಂದ
ಪರಮಾತ್ಮನ ಇಪ್ಪತ್ತು ಗುಣಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು.

೩೦. ಸ್ವತಃ ಕರ್ಮತ್ವಮ್ - ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಹಾಗಿ

ಅಥ ನುಕಾರೇ ನಮುಜಿಜ ಜೀವಸ್ವರೂಪ ಕಥನೇನ ವಿಂಶತಿಗುಣಾನಾಹ.

೩೦. ಸ್ವತಃ ಕರ್ಮತ್ವಮ್, ೩೧. ಶಕ್ತ್ಯಾಧಾಯಕತ್ವಂ, ೩೨. ಪ್ರೇರಕತ್ವಮ್, ೩೩. ಅನನ್ಯ ಪ್ರೇರಕತ್ವಮ್, ೩೪. ಅನುಮನ್ಯತ್ವಂ, ೩೫ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿತ್ವಮ್, ೩೬. ಸಹಕಾರಿತ್ವಮ್, ೩೭. ಪ್ರಿಯಪ್ರವರ್ತಕತ್ವಮ್,

ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಸಜ್ಜಲ್ಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡೋಣವು. ಇದು “ಕರ್ತಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವತ್ಯಾತ್” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು. ೩೦. ಶಕ್ತ್ಯಾಧಾಯಕತ್ವಮ್ - ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ ಜ್ಞಾನತ್ವ ಕರ್ಮತ್ವಾದಿಗಳುಂಟಾಗುವ ಸತ್ತೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡೋಣವು, ಈ ಶೇಷಿತಜ್ಞಾನವೂ ತನ್ನೂಲಕ ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣೆಯೂ ಎಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಸತ್ತಾದಾಯಕನು ಅವನು; ಅಂತಹ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಜೀವಾತ್ಮನು ಏನೂ ಮಾಡಲಾರನೆಂಬ ಭಾವವು ಸೂಚಿತವು. ೩೨. ಪ್ರೇರಕತ್ವಮ್ - ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಮಾಡುವಹಾಗಿ ಪ್ರೇರಿಸುವವನು. ಈತ್ವರಸ್ಪರ್ಶಭೂತಾನಾಂ ಹೃದ್ಬೇ ಶೇರ್ಜುನ ತಿಷ್ಠತಿ | ಭ್ರಾಮರ್ಯಾ ಸ್ಪರ್ಶಭೂತಾನಿ ಯನ್ತ್ರಾರೂಢಾನಿ ಮಾಯಯಾ” ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಈ ಬದ್ಧನ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲೇ ಇರುವವನಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವನೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ; ಆತನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ವಮಶ್ಯಬ್ದದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನುನುಷ್ಠಿಸನು. ೩೩. ಅನನ್ಯಪ್ರೇರಕತ್ವಮ್ - ತಾನು ಯಾರಿಂವಲೂ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಡದೇ ಇರುವಿಕೆಯು. ಚತುರ್ಮುಖಾದಿ ಸರ್ವ ಆತ್ಮರಿಗೆಲ್ಲಾ ತಾನೇ ಪ್ರೇರಕನೆಂದು ಯಾವಾಗ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತೋ, ಅನನ್ಯ ಪ್ರೇರಕತ್ವವೂ ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತವು. ಇದೂ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಆತನಿಗೆ ನಿಯಾನುಕನು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವು. ೩೪. ಅನುಮನ್ಯತ್ವಂ - ಸಮಸ್ತ ಜೀವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲೂ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವಿಕೆಯು. ಇಂತಹ ಅನುಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಜೀವನ ಯಾವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ನಡೆಸುವದಿಲ್ಲವು. ಆದರೆ ಜೀವನು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮದ ಪ್ರಥಮ ಸಜ್ಜಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯ ಆತನನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು, ಅನಂತರ ಆತನ ಕರ್ಮನುಸಾರ ಪ್ರೇರಿಸುವವನು. ಅನಂತರ ಆತನು ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವನು ಇದು “ಕೃತಪ್ರಿಯತ್ನಾಪೇಕ್ಷಸ್ತು” (ಬ್ರ.ಸೂ.೨-೩-೪೧) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು. ೩೫. ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿತ್ವಂ-ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲೇ ಇರುವದರಿಂದ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೂ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತನಾಗಿರುವಿಕೆಯು. “ಯೋವೇದಿತಾಕರ್ಮಣಃಪಾಪಕಸ್ಯ” ಎಂದುಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಜೀವಾತ್ಮನು ಮಾಡುವ ಸರ್ವ ಕರ್ಮವನ್ನೂ ಭಗವಂತನೇ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ನೋಡುವವನು. ೩೬. ಸಹಕಾರಿತ್ವಮ್ - ಜೀತನರ ಸುಕೃತ ದುಷ್ಕೃತಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಫಲಗಳನ್ನುನುಭವಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿರೋಣವು. ೩೭. ಪ್ರಿಯ ಪ್ರವರ್ತಕತ್ವಮ್ - ಸಾಧಾರಣ

೩೮. ಹಿತಪ್ರವರ್ತಕತ್ವಮ್ ೩೯. ನಿರುಪಾಧಿಕನಂತವ್ಯತ್ವಮ್, ೪೦. ವಶೀಕಾರ್ಯತ್ವಮ್, ೪೧. ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ವಮ್, ೪೨. ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಹೇತುತ್ವಮ್ ೪೩. ಶ್ರುತಿಸ್ತೃತಿರೂಪಾಜ್ಞಾವತ್ವಮ್, ೪೪. ದಂಡಧರತ್ವಮ್, ೪೫. ಸರ್ವ

ವಾಗಿ ಲೌಕಿಕ ಜನರಿಗೆಲ್ಲಾ ಐಹಿಕಾದಿ ಸುಖಗಳು ತುಂಬಾ ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ರಾದುದರಿಂದ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ಅಂತವರ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಅನು ಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಸುವಹಾಗಿ ಮಾಡೋಣವು. ೩೮. ಹಿತಪ್ರವರ್ತಕತ್ವಮ್- ಹಿತವು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಅನುಷ್ಠಾನವು. ಸುಕೃತಿ ಯಾಗಿ ಅಶ್ರಿತನಾದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಗುರೂಪಸದ ಗಾದಿಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡೋಣವು. ೩೯. ನಿರುಪಾಧಿಕನಂತವ್ಯತ್ವಮ್-ಯಾವ ಉಪಾಧಿಯು ಇಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಃ ನಂತವ್ಯನಾಗಿರೋಣವು. ಹಿಂದೆ ಅಹಿರ್ಬುದ್ಧ್ಯಸಂಹ ತೆಯ ವಾಕ್ಯವಾದ “ನಂತವ್ಯಃಪರಮಶ್ಶೇಷೀ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ನಮಶ್ಯಬ್ದದಲ್ಲಿ ಉಪ ಪಾದಿತನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ೪೦. ವಶೀಕಾರ್ಯತ್ವಮ್ - ಯಾವಾಗ ಚೇತನನು ಸುಕೃತಿಯಾಗಿ ಅಶ್ರಯಿಸಿದನೋ, ಆತನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಕೃಪೆಯುಂಟಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಹೊಂದುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವಹಾಗಿ ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಯು. ಇದಕ್ಕೆ ಜಾನುಶ್ರುತಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವು ನಿದರ್ಶನವು. ಇದು ನಂಕವ್ಯತ್ವ ದಿಂದುಂಟಾದುದು. “ಸರ್ವಸ್ಯ ವಶೀಸರ್ವಸ್ಯೇಶಾನಃ” ಎಂಬ (ಬೃ. ೩. ೪. ೨೨) ವಾಕ್ಯವು ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಆತನ ವಶೀಕಾರ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಹೇತುವಾಗಿ ಸಾವು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುಕೃತಪರಮಾಕವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಆತನ ವಶೀಕಾರ್ಯ ತ್ವಕ್ಕೆ ಹೇತುವಾಗಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಶರಣಾಗತಿಯೇ. ೪೧. ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ತ್ವಮ್ - ಹೀಗೆ ನಿರುಪಾಧಿಕ ನಂತವ್ಯತ್ವ ವಶೀಕಾರ್ಯತ್ವವಿರುವದರಿಂದಲೇ ಆತನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿರುವಿಕೆಯು. ನಮಶ್ಯಬ್ದದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಸಾಣ್ಣ ಶರಣಾ ಗತ್ಯನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿಸುವ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗಿ ಭಗವಂತನೇ. “ನಯಾಮಿ ಪರಮಾಂಗತಿಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ೪೨. ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಹೇತುತ್ವಂ - ಚೇತನನು ಸಾಧ್ಯೋ ಪಾಯವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವಿಕೆಯು ಯಾವಾಗ ಸಿದ್ಧೋ ಪಾಯನಾದನೋ, ಆಗ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಹೇತುತ್ವವೂ ಉಂಟು. ಇದನ್ನು ಜಾನುಶ್ರುತಿ ಕ್ಷತ್ರಬಂಧು, ಪುಂಡರೀಕ ವೃತ್ತಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ೪೩. ಶ್ರುತಿಸ್ತೃತಿರೂಪಾಜ್ಞಾವತ್ವಮ್-ಶ್ರುತಿ ಸ್ತೃತಿರ್ಮುಖ್ಯೋಪಾಜ್ಞಾನುಷ್ಠಾನಂ ಬ್ಲಂಘ್ಯವರಣೇ | ಅಜ್ಞಾಚ್ಛೇದೀ ಮಮಬ್ರೂಹೀ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಸ್ವೇಷ್ಟೇ ಭಿರತ” ನಾಗಿರುವಹಾಗಿ ಅಜ್ಞಾ ರೂಪ ಕ್ರಮಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಪನ್ನನಾದ ಅನಂತರ ಉತ್ಪದ

ಸಮತ್ವಮ್, ೪೬, ಆಶ್ರಿತ ಪಕ್ಷಪಾತಿತ್ವಮ್. ೪೭. ಅವಿದ್ಯಾದಿ ಹೇತುತ್ವಮ್
೪೮. ಅವಿದ್ಯಾದ್ಯನರ್ಹತ್ವಮ್, ೪೯. ಆಶ್ರಿತಾವಿದ್ಯಾದಿ ನಿವರ್ತಕತ್ವಮ್.

ಕೃತ್ಯಗಳಾಗಿ ತನಗೆ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾರೂಪವಾಗಿ ವಿಹಿತಕರ
ಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಿರೋಣವು. ಇದು ನಮಶ್ಯಬ್ಧಾರ್ಥವು. ೪೪. ದಂಡಧರತ್ವಮ್ -
ಮೇಲೆಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಆ ವಿಹಿತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದೇ ಹೋದರೆ ಅಂತಹ
ಅಜ್ಞೋಲ್ಲಂಘನರೂಪವಾದ ಅಕೃತ್ಯಕರಣ, ಕೃತ್ಯಾಕರಣ ದೋಷಗಳಿಗಾಗಿ ದಂಡಿ
ಸೋಣವು. ೪೫. ಸರ್ವತ್ರ ಸಮತ್ವಮ್ - ಎನ್ನೊಂದೂ ಪಕ್ಷಪಾತಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರ
ಣವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ ಅವರುಗಳ ಕರ್ಮಾನುಸಾರ ಫಲಪ್ರದ ಮಾಡುವದರಿಂದ, “ಸಮೋ
ಹಂ ಸರ್ವಭೂತೇಷು” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಸಮಭಾವವನ್ನು
ತೋರಿಸೋಣವು ; ಆಶ್ರಿತರಿಗೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ವಿಧ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರುವವನು.
ಆತನ ಕುಲಗೋತ್ರ ಗುಣ ವ್ಯಾಪಾರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನೂ ಪರಿಗಣಿಸದೇ ಸಮ
ನಾಗಿ ಫಲಕೊಡುವವನು. ವಿಭಿಷಣನನ್ನು ಐದನೆಯ ಭ್ರಾತಾವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದವನು.

“ತಸ್ಮಾತ್ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಸಹಾಸ್ಮಾಭಿ ಸ್ತುಲ್ಯೋ ಭವತು ರಾಘವ । ವಿಭಿಷ
ಣೋ ಮಹಾಸೌಜ್ಞಸ್ಯಖಿತ್ವಂ ಚಾಭ್ಯುಪೈತುನಃ” ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮಹೃದ
ಯವನ್ನರಿತ ಸುಗ್ರೀವನ ಉಕ್ತಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಇದನ್ನು ಮನ್ತ್ರದ
ಮೂರನೆಯ ವಾದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ೪೬. ಆಶ್ರಿತಪಕ್ಷಪಾತಿತ್ವಮ್ - ಸಾಧಾ
ರಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಸಮಭಾವನೆ ಇದ್ದರೂ ಯಾವಾಗ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ತನ್ನವ
ನಾದನೋ, ಆಗ ಆತನು ಸ್ವಲ್ಪ ಅವರಾಧಿಯಾದರೂ ಅವನು ದಂಡನೆಯನ್ನು
ಕೊಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸುವನಾದುದರಿಂದ ಆಶ್ರಿತರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ತೋರಿಸು
ವಿಕೆಯು ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ “ಸ್ವಜನಸ್ಯ ಚ ರಕ್ಷಿತಾ” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗ
ದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವು. ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರನ್ನು ಮಮಜನರೆಂದೂ, ತನಗೆ ಆತ್ಮಾ ಎಂದೂ
ಹೀಗೆ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂತವರಿಗೆ ಅವರಾಧಮಾಡಿದರೆ
ಸಹಿಸನು. ೪೭. ಅವಿದ್ಯಾದಿ ಹೇತುತ್ವಮ್ - ಮಕಾರವು ಅಸ್ಮತ್ಕೃಪ್ಪದಿಂದ
ಬಂದುದಾದುದರಿಂದ ಅಹಂಭಾವಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕರ್ಮವಾಸನಾದಿಗಳುಳ್ಳವರಿಗೆ
ದೇಹಾತ್ಮಭ್ರಮ, ಸ್ವತಂತ್ರಾತ್ಮಭ್ರಮ, ಜೀವೇಶೈಕ್ಯ ಭ್ರಮರೂಪ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ
ಆದಿಪದದಿಂದ ಕರ್ಮವಾಸನಾ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೂ, ಕಾರಣವಾಗಿರೋಣವು.
“ಸಮಾನೇವೃಕ್ಷೇ ಪುರುಷೋ ನಿಮಗ್ನೋ ಅನೀಶಯಾಶೋಚತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿ
ವಾಕ್ಯವೂ, “ಅನಾತ್ಮ್ಯಾತ್ಮ ಬುದ್ಧಿರ್ಯಾ ಅಸ್ತೇ ಸ್ವ ಮಿತಿ ಯಾ ಮತಿಃ|ಅವಿದ್ಯಾ
ಪರುಷಂಭೂತಜೀವ ಸೇತದ್ವಿಧಾ ಸ್ಥಿತಃ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವೂ ಅನುಸಂಧೇಯ
ಗಳು. ೪೮. ಅವಿದ್ಯಾದ್ಯನರ್ಹತ್ವಮ್ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕರ್ಮವತ್ಯನಲ್ಲದೆ ಬದ್ಧ
ನೀವಾತ್ಮನಿಗಿರುವ ಯಾವ ದುರ್ದಶೆಯೂ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕ

೫೦ ಸ್ವರೂಪಾನ್ಯಥಾಭಾವ ರಾಹಿತ್ಯಮ್ | ೫೧ ಸ್ವಭಾವಾನ್ಯಥಾಭಾವರಾಹಿತ್ಯಮ್ |
 ೫೨. ಸರ್ವನೇತೃತ್ವಂ, ೫೩. ಸರ್ವ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ಲೀಲತ್ವಂ.

ನಾಗ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಭ್ರಮ ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳಿಂದೂ ಇಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಅವಿದ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯು. ಅಥವಾ ಇದನ್ನು ಮಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದರೆ ಅಹಂಕಾರ ಭಾವವೂ ಅವಿದ್ಯಾದಿಗಳೂ ಇರುವ ಜೀವನೋದಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದರೂ ಆತನ ಹೇಯಗುಣ ಸಂಬಂಧವು ಸರಮಪುರುಷನಿಗೆ ಇಲ್ಲದಿರೋಣವು. ಆದರೂ, ಮಕಾರಾದ್ವೈದ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಜೀವನು ಮನಜ್ಞಾನೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಪರಿಶುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪನು ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಯುಕ್ತ ದತೆಯಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವದರಿಂದ, ಆತನಿಗೆ ಮುಂದೆ ಅವಿದ್ಯಾದ್ಯನರ್ಹತ್ವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನು ೪೯. ಆಶ್ರಿತಾವಿದ್ಯಾದಿ ನಿವರ್ತಕತ್ವಮ್ - ಯಾವಾಗ ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನೋ ಆಗ ಹಿತಪ್ರವರ್ತನೆಯು ತನಗೆ ಸೇರಿದುದರಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿರುವ ಭ್ರಮಜ್ಞಾನ ನೊಡಲಾದವುಗಳ ನಿವರ್ತನೆಗಾಗಿ “ದದಾಮಿ ಬುದ್ಧಿಯೋಗಂ ತಂ ಯೇನ ಮಾ ಮುಪಯಾಂತಿ ತೇ” ಎಂದು ಬುದ್ಧಿಯೋಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವು ಯಾವುವೂ ಇರುವದಾಗಿ ಮಾಡೋಣವು. ೫೦. ಸ್ವರೂಪಾನ್ಯಥಾ ಭಾವ ರಾಹಿತ್ಯಮ್ - ನರಶಬ್ದವು ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ ಜಹ್ನು ನಾರಾಯಣನೋ ಸರಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದರಿಂದ, ಆತನ ಸಂಬಂಧವಾದುದು ನಾರ ನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಸ್ವರೂಪ ರೂಪಗುಣಾದಿಗಳು ಸತ್ಯವಾದುವಾದುದರಿಂದ, ಆತನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಥಾಭಾವವಿಲ್ಲದಿರೋಣವು, ಎಂದರೆ ವಿಕಾರಶೂನ್ಯತ್ವವು. ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನ ಮನಂತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂಬ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯವೂ, ಮತ್ತು “ಅವಿಕಾರಾಯ ನಿತ್ಯಾಯ” ಎಂಬ ಮಹರ್ಷಿವಾಕ್ಯವೂ ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು. ೫೧. ಸ್ವಭಾವಾನ್ಯಥಾ ಭಾವರಾಹಿತ್ಯಮ್ - ಸ್ವರೂಪದಹಾಗಿ ಸ್ವಭಾವವೂ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾ ಕರನೆಂಬುದು ನಾರ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ ಸ್ವಭಾವ ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದಿರೋಣವು. ೫೨. ಸರ ನೇತೃತ್ವಮ್ - ಸರ್ವ ನಿರ್ವಾಹಕತ್ವವು, ನರಸಂಬಂಧ ವಾದುವೆಲ್ಲಾ ನಾರವಾನುದರಿಂದ ಸರ್ವಜಗತ್ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೊಂದಿರುವಿಕೆಯು. ೫೩. ಸರ್ವಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಲೀಲತ್ವಮ್ - ಯಾವಾಗ ಸರ್ವನೇತೃತ್ವವು ಸಲ್ಲುತ್ತದೋ ಆಗ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ವ್ಯಾಪಾರವೂ ಉಂಟಾಗಿ ಆತನು ಪರಿಪೂರ್ಣಕಾಮನಾಗಿದ್ದರೂ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಲೀಲಾಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಕೊಂಡು ಇದು ಲೋಕವತ್ತು ಲೀಲಾಕೈವಲ್ಯಮ್ ಎಂಬ ವ್ಯಾಸ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು. ಹಾಗೆಯೇ ಕ್ರೀಡತೋಬಾಲಕಸೈವ ಜೀಷ್ಣುಂ ತಸ್ಯ ನಿಶಾಮಯ” (ವಿ. ಪು. ೧. ೨. ೪೮) “ಕ್ರೀಡಾಹರೇರಿದಂ ಸರ್ವಂ” (ಭಾರ. ಶಾನ್ತಿ) ಭಾಳು: ಕ್ರೀಡನಕ್ಕ ರಿವ” (ಭಾರ. ಸಭಾ) ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ತವಗಾಥೆಗಳು ಅನು

ಅಥ ಅಮಂಡ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ೨೯ ಗುಣಗಳು.

೧೦. ಸರ್ವ ವೇದಾಂತ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ್ವಂ, ೧೧. ಸರ್ವೋಪಾಧಿವ್ಯಾಪ್ತವ್ಯಂ, ೧೨. ಸರ್ವನಿಮಿತ್ತತ್ವಮ್, ೧೩. ಸತ್ಯಸಂಪ್ರದಾಯತ್ವಮ್, ೧೪. ಸರ್ವೋಪಾಧಿವ್ಯಾಪ್ತವ್ಯಂ.

ಸಂಧೇಯವು ಈ ಜಗತ್ತು ನಾರ ವೆಂದರೆ ನರಸಂಬಂಧವಾದುದು. ಇದರ ಸಂಬಂಧವಾದುದು ಎಂದಾಗುವದರಿಂದ ಸರ್ವಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಮುಂದೆ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ೨೯ ಗುಣಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು.

೧೦. ಸರ್ವವೇದಾಂತ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ್ವಮ್ - ಸರ್ವಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯತ್ವವೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ಮುಂದೆಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ಇದರಿಂದಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ "ಸರ್ವೇ ವೇದಾಂತದ ಮೂಲವೆನಿಸಿ" (ಕಠ. ೧. ೨. ೧೨) ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸರ್ವವೇದಾಂತ ಪ್ರಧಾನವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವದರಿಂದ, ಸಮಸ್ತ ವೇದಾಂತಗಳಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನು. ಈತನು ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಮಹೋದಧಿಯೆಂದೂ, ಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕನೆಂದೂ ಆತನ ಸ್ವರೂಪವು ಮಹಾದ್ವಂದ್ವದ ಮಹತ್ವದ ವಿಭೂತಿ ದ್ವಯನಾಯಕನೆಂದೂ, ಹೀಗೆಲ್ಲ ನಾರ ಶಬ್ದದಿಂದಲೇ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆದಂತೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವದರಿಂದ ಸರ್ವವೇದಾಂತ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ್ವವು. ೧೧. ಸರ್ವೋಪಾಧಿವ್ಯಾಪ್ತವ್ಯಂ-ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣನಾಗಿರುವಿಕೆಯು; ಫಲದಿಂದ ಉಂಟಾದವು, ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವು ಜಗತ್ತು ಎಂಬರ್ಥವು, ನಾರ ಶಬ್ದದಿಂದ ತೋರಿರುವದರಿಂದ, "ಯತೋವಾ ಇಮಾಃ ಭೂತಾಃ ಜಾಯಂತೇ" (ಶ್ವೆ. ಭೃಗು) ಎಂಬ ಶ್ರುತೃರ್ಥದ ಪ್ರಕಾರ ನಾರಾಯಣನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣನು. ಬ್ರಹ್ಮವನಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ ವೈಶ್ವಾಸೀದ್ಯಶೋಭಾಪ್ರಾಪ್ತವೀ ನಿಷ್ಪತ್ತತ್ವಮ್" (ಅಷ್ಟಕ. ೨. ೨. ೮) ಎಂಬುದೂ ಅನುಸಂಧೇಯವು. ೧೨. ಸರ್ವನಿಮಿತ್ತತ್ವಂ- ಸಮಸ್ತ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ "ತದ್ವೈಶ್ವತಬಿಹುಸ್ತ್ಯಾಂ" (ಛಾಂ. ೬.೨.೩) "ಸೋಪಕಾಮಯತ" (ಶ್ವೆ. ಆನಂ ೬) ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದಾಗಿ ಶ್ರೀಮದ್ನಾರಾಯಣನ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾಧೀನವಾದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣನಾಗಿರುವದು. ಹೀಗೆ ಉಪಾದಾನ ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣನೂ ಆತನೇ ಎಂದು "ಸದೇವ ಸೋಮ್ಯೋದಮಗ್ರ ಆಸೀತ್ ಏಕಮೇವಾ ಬ್ರೂತೇಯಂ" (ಛಾಂ. ೬. ೨. ೧) ಎಂಬಲ್ಲೂ ಮತ್ತು "ಯಥೋರ್ಣಾನಾಭಿ ಸ ಜಗೇಗೃಹ್ಯತೇತ್" (ಮುಂ. ೧.೧.೬) ಜಾಡರಹುಳವು ಹೇಗೆ ತನ್ನ ಗೂಡನ್ನು ರಚಿಸಿ

೫೯. ಸರ್ವ ಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯತ್ವಮ್, ೬೦. ಸರ್ವಶರ್ಮಸಮಾರಾಧ್ಯತ್ವಮ್, ೬೧. ಸರ್ವ

ಸುವದರಲ್ಲೂ ಉನ್ನೇ ಮಂಗಿಬಿಡುವದರಲ್ಲೂ, ತಾನೇ ಉಪಾದಾನ ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ನಿಮಿತ್ತೋಪಾದಾನ ಕಾರಣನು. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಭಯ ನಿಭೂತಿಯು ನರನಿಂದಂಟಾದುದು ಅದುದರಿಂದ ಈ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ. ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂಬರ್ಥದಿಂದ ಸರ್ವನಿಮಿತ್ತತ್ವವೂ ಉಂಟು. ೫೯. ಸರ್ವಶರ್ಮತ್ವಮ್ - ಸರ್ವೋಪಾದಾನತ್ವ ನಿಮಿತ್ತತ್ವಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಸಾಧನ ಸ್ಥಿರವಾದ ಸಬ್ದಲ್ಪಮೂಲಕ ಉಂಟಾದವಾದುದರಿಂದ ಸತ್ಯಸಬ್ದಲ್ಪತ್ವವು ಕಮುಕ್ತವನ್ನು ದಾಟುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟುವದೂ, ದುರ್ಮ್ಯೋಧನಾದಿಗಳು ಹತವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆಯೇ ಆಚುಗಟ್ಟಿಸಿ ಅವರುಗಳು ತನ್ನ ವಿಶ್ವರೂಪದ ಹಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನಾಶವಾಗುವದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿಸಿ ದಿಸಿದುದೂ, ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕೇತಿಹಾಸಗಳು ಸ್ವಾಮಿ ಸತ್ಯ ಸಬ್ದಲ್ಪತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತವೆ. ೫೯. ಸರ್ವಶರ್ಮಶರೀರತಂ - ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ನಿಲ್ಲಕ್ಕೂ, ಆತ್ಮವಾಗಿ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವ ಭಾವವು; ಸರ್ವವೂ ಆತನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿ ಆತನು ಶರೀರ ಎಂದರೆ ಆತ್ಮವಾಗಿರುವ ಭಾವವು, ವೈಶ್ವಾತೆ. "ತಸ್ಮೈಷ್ಟ್ವಾಪಿ ತದೇವಾನುಪಾವಿಶತ" (ಶ್ವೆ. ಉ.) "ಯಸ್ಯೈಶ್ವರೀಶರೀರಂ" "ಯಸ್ಯಾತ್ಮಾ ಶರೀರಂ" "ಯಸ್ಯ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾಣಿ ಶರೀರಂ" (ಬ್ರ. ೫. ೩. ಸುಬಾಲ. ೭.) "ಸತ ಆತ್ಮಾ ಸ್ವರಾಮ್ಯಮೃತಃ" (ಬ್ರ. ೫. ೩. ೩೪) ಇದು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ ಬಹುವ್ರೀಹ್ಯಾರ್ಥವು. ೫೯. ಸರ್ವಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯತ್ವಮ್ - ಯಾವಾಗ ಸರ್ವಶರೀರತ್ವವು ಸ್ಥಾಪಿತವೋ, ಆಗ ಶರೀರವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಶರೀರವೆಂದೂ ವಾಚ್ಯತ್ವವುಂಟು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧ ವ್ಯವಹಾರವು, ಶರೀರಿಯಾದ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೂ ಹೇಗೆ ಅನ್ಯಯಿಸುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸರ್ವಶರೀರತ್ವ ಉಂಟಾದರೆ ಸರ್ವಶಬ್ದದ ವಾಚ್ಯತ್ವವೂ ಉಂಟು. ೬೦. ಸರ್ವ ಕರ್ಮಸಮಾರಾಧ್ಯತ್ವಮ್ - ಹಿಂದೆ ಸರ್ವವೇದಾಂತ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ್ವವು ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಅಂತಹ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಆ ವೇದಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ವಿಹಿತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ವಿಧಿಸಿರುವದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಸಮಸ್ತ ವಿಹಿತಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಆತನೇ ಚಿನ್ನಾಗಿ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವಿಕೆಯು. "ಮಯಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸನ್ನ ಸ್ಯಾಧ್ಯಾತ್ಮಚೇತಸಾ" (ಗೀ. ೩. ೩೦) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಇದು ಸುವ್ಯಕ್ತವು. ಅಥವಾ ಆತನು ಎಲ್ಲಾದರಲ್ಲೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವದರಿಂದಲೇ ಈ ಚೇತನರ ಸರ್ವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ಅವುಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನೇ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕೆಂಬ ವಿಧಿ ಇರುವದರಿಂದ ಸರ್ವ ಕರ್ಮ ಸಮಾರಾಧ್ಯತ್ವವು. ಯತಃಪ್ರವೃತ್ತಿಭೂತಾಣಾಂ ಯೇನಶರ

ಪ್ರಹ್ಲಾದಪುರಾಣ ೬೨ ಸರ್ವವಿಧಬಂಧುತ್ವಮ್, ೬೩ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕತ್ವಮ್, ೬೪ ನಿರತಿಶಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಮ್, ೬೫ ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವಂ, ೬೬ ಸ್ವನಿಷ್ಕತ್ವಮ್, ೬೭.

ಮಿದಂತತಮ್ | (ಇದು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಾರ್ಥವು) ಸ್ವಕರ್ಮಣಾ ತನುಭ್ಯರ್ಥ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಂವಿಂಶತಿ ಪದ್ಧತೀಃ" ಎಂಬುದು ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವು. ೬೧. ಸರ್ವಫಲ ಪ್ರದತ್ವಮ್ - ಯಾವಾಗ ಸರ್ವಕರ್ಮಸಮಾರಾಧ್ಯತ್ವವು ಸ್ಥಾಪಿತವೋ, ಅಗಲೇಕಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಆ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಫಲವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. "ವಿದಧಾತಿ ಕಾಮಾರ್ಗ" (ಕಠ. ೨.೫.೧೩) ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ದೋಷಿತವು. ಆ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಫಲವನ್ನು ಕೋರದೆ ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಉಪಾಪ್ತವಾಗುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಾದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದು ಇದುವೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಮುದ್ರೆಯಾಗದಿಂದ ಆತನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದುದರಿಂದ ನಿರತಿಶಯ ಸುಖರೂಪ ಸಮಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡೋಣವು. "ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಸನ್ನೇ ಕಿಮಿಹಾಸ್ತೈಲಭ್ಯಮ್" (ವಿ. ಪು). ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವಫಲಪ್ರದತ್ವವು. ೬೨. ಸರ್ವ ವಿಧ ಬಂಧುತ್ವವು - ನಿರುಪಾಧಿಕವಾದ ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುವಾಗರೋಣವು. "ಗತಿರ್ಭರಾ ಪ್ರಭುಸ್ಸಾಕ್ಷೀ ನಿವಾಸಶ್ರರಣಂ ಸುಹೃತ್" ಎಂಬ "ಕಿಶಾಕಂ ಮಾತಾತ್ಮಂ" ಎಂಬ, "ತ್ವಮೇವ ಮಾತಾಃ ಪಿತಾತ್ಮಮೇವ" ಎಂಬ, "ವಾಸುಡೇವಸ್ಸರ್ವಮಿತಿ ಸಮಹಾತ್ಮಾ ಸುದುರ್ಲಭಃ" [೧೬.೭-೧೯] ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು. ಈ ಸರ್ವವಿಧಬಂಧುತ್ವವು ಸರ್ವಫಲಪ್ರದತ್ವ ಮೂಲಕವೇ ಉಂಟಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ನಾರಾಯಣ ಪದದ ಸ್ಪೀ ತತ್ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದೂ ಭಾವಿಸಬಹುದು, ಹಿಂದೆ ಅದನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನೋಡಿ. ೬೩. ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪಕತ್ವಮ್ - ಸಮಸ್ತವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸೋಣವು. ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ ಬಹುವ್ರೀಹ್ಯಾರ್ಥವು ತತ್ಪುಷ್ಪಾ ತದೇ ವಾಸುಪ್ರಾವಿಕಾ" ಎಂಬುದು ಪ್ರಮಾಣವು. ೬೪. ನಿರತಿಶಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಂ - ಸರ್ವವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸುವಾಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮತರವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಇರುವುದರಿಂದ "ಅನೋರಣೀಯಾ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲವಸ್ತುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರೋಣವು. ಸರ್ವ ವಸ್ತುಗಳ ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ೬೫ ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವಂ - ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಆಧಾರನಾಗಿ ಸಮಸ್ತವನ್ನು ಆಧೇಯವಾಗಿ ಹೊಂದಿರುವನು. ಇದು ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಆತ್ಮಾವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಲೇ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ ತತ್ಪುರುಷಾರ್ಥದಿಂದ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ೬೬. ಸ್ವನಿಷ್ಕತ್ವಮ್ - ಯಾವಾಗ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ತಾನೇ ಆಧಾರನೋ, ತನಗೆ ಯಾವುದೂ ಆಧಾರವಲ್ಲವೆಂಬುದು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದೇ ಸ್ವನಿಷ್ಕತೆಯು - ಹೀಗೆ ಆಧೇಯನಲ್ಲದೆ ಪುನಃ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿರುವಿಕೆಯು. ೬೭. ೬೮. ೬೯. ಸತ್ಯ

ಸತ್ಯತ್ವಮ್, ೩೮. ಜ್ಞಾನತ್ವಮ್ ೩೯. ಅನಂತತ್ವಮ್, ೩೦. ಅನಂದತ್ವಮ್. ೩೧ ಅಮಲತ್ವಂ, ೩೨. ನಿರೂಪಿತ ಸ್ವರೂಪವಿಶೇಷಣಾನುಕ್ತಾನಂತಗುಣವತ್ತ್ವಂ

ತ್ವಂ, ಜ್ಞಾನತ್ವಂ, ಅನಂತತ್ವಮ್ - ಮೊದಲಿನ ಮೂರೂ ಸ್ವರೂಪ ಶೋಧಕ ವಾಕ್ಯವಾದ ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನ ಮನಂತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂಬ ಅನಂದವಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ವರೂಪ ಶೋಧಕ ಗುಣಗಳು ಸತ್ಯತ್ವವೆಂದರೆ ನಿರುಪಾಧಿಕವಾದ ಸತ್ವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು. ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದಿರೋಣವು. ಜ್ಞಾನತ್ವ ವೆಂದರೆ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಯಾರಿಗೂ ಅಧೀನವಾಗದೆ ಎಲ್ಲಾ ದೇಶಕಾಲಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದಿರುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು. ಅನಂತತ್ವ ವೆಂದರೆ.—ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಉಂಟು, ಅನ್ಯದೇಶದಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟು, ಮಿಕ್ಕಕಾಲದಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಈ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟು, ಮಿಕ್ಕವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ, ಹೀಗೆ ದೇಶಕಾಲ ವಸ್ತುಗಳ ಪರಿಚ್ಛೇದವಿಲ್ಲದಿರೋಣವು. ಇವು ನೆರಸಂಬಂಧಿನೋನಾರಾಃ ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಕಧರ್ಮಗಳೂ, ನಿರೂಪಿತಸ್ವರೂಪ ವಿಶೇಷಣಗಳೂ, ಇವುಗಳಿಂದ ಸೇರಿರುವಿಕೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ೩೦. ಅನಂದತ್ವಮ್ ಅನಂದಮಯನಾಗಿರೋಣವು. “ರಸೋ ವೈ ಸಃ ರಸಂ ಹ್ಯೇವಾ ಯಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ೨೩ನಂದೀಭವತಿ” (ಶ್ರೀ. ಅನಂದ. ೩.) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದಾಗಿ ಅನಂದಸ್ವರೂಪ ಅನಂದಗುಣಕನಾಗಿ ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ತನಗೆ ಸಮವಾದ ಅನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನು. ೩೧. ಅಮಲತ್ವಮ್ - ಯಾವಾಗ ಸತ್ಯತ್ವಾದಿಗಳಿಂದ ಸ್ವರೂಪವು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತೋ ಆಗ ಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕತ್ವವು ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧವು. “ತೇಜೋಬಲೈಶ್ಚರೈ ಮಹಾವಬೋಧ ಸುವೀರೈ ಕಕ್ತ್ವಾದಿ ಗುಣೈಕರಾಶಿಃ | ಪರಃಪರಾಣಾಂ ಸಕಲಾ ನ ಯತ್ರ ಕ್ಲೇಶಾದಯಸ್ಸಪ್ತಿ ಪರಾ ವರೇಶೇ” [ವಿ. ಪು. ೩. ೫. ೮೪] ಸಮಸ್ತ ಹೇಯರಹಿತಂ ವಿಷ್ವಾಖ್ಯಂ ಪರಮಂ ಪದಂ” [ವಿ. ಪು] ನಿಷ್ಕಲೋ ನಿರಂಜನಃ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಪ್ರಮಾಣಗಳು. ಸತ್ಯತ್ವದಿಂದಲೇ ಅಮಲತ್ವವೂ ಸಹ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ನಾರತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಲ್ಲೇ ಸೇರಿತು. ೩೨. ನಿರೂಪಿತ ಸ್ವರೂಪ ವಿಶೇಷಣಾನುಕ್ತ ಅನಂತಗುಣವತ್ವಮ್ - ನಿರೂಪಿತ ಸ್ವರೂಪ ವಿಶೇಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡದೇ ಇರುವ ಅಸಂಖ್ಯಾಯವಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು. ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಗುಣಗಳು ಹೇಗೆ ಬೋಧಿತವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನಿರೂಪಿತ ಸ್ವರೂಪ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನೆಂಬುದು ಆ ನೆರಸಂಬಂಧಿನೋ ನಾರಾಃ ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧವು. ಜ್ಞಾನಬಲವೀರ್ಯ ಶಕ್ತಿ ತೇಜಸ್ಸೇ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು. ೩೩. ನಿತ್ಯದಿವ್ಯಮಜ್ಗಲವಿಗ್ರಹವತ್ವಮ್ - ಯಾವಾಗಲೂ ದಿವ್ಯ

೨೫. ನಿತ್ಯದಿನ್ಯ ಮಂಗಳ ನಿಗ್ರಹತ್ವಮ್, ೨೪. ಪರವ್ಯೂಹಾದ್ಯವಸ್ಥಾವತ್ತ್ವಂ,
 ೨೬. ಪಶ್ಚಾದ್ವತಾರತ್ವಂ(ಅಜಹತ್ಸ್ವಸ್ವಭಾವತ್ವಂ) ೨೭. ಆಪ್ರಾಕೃತಾವತಾರತ್ವಂ
 ೨೮. ಅಕರ್ಮನಶ್ಯಾವತಾರತ್ವಮ್, ೨೯. ಅಕಾಲನಿಯಮಾವತಾರತ್ವಮ್.

ಮುಚ್ಚಳ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು. ಪರ ವ್ಯೂಹ ವಿಭವ ಹಾರ್ದ ಅರ್ಚಾ ಪಿತೃಕಾರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲಾದಿವ್ಯಮುಚ್ಚಳ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು ; ಅಭವಾವತಾರದಲ್ಲೂ, ಅರ್ಚಾವತಾರದಲ್ಲೂ ನಿತ್ಯವಾಗಿಲ್ಲವು. ಯದಾ ಯದಾಹಿ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಗ್ಲಾನಿಭವತಿ ಭಾರತ (ಗೀ. ೪.೭) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಧರ್ಮ ಸ್ಥಾನಿ ಉಂಟಾಗಿ ಅಧರ್ಮವು ತುಂಬಾ ತಲೆ ಎತ್ತಿದರೆ ಆಗಮಾತ್ರ ಹೊಂಚುವ ಅಂತಾರ ರೂಪವು. ಇದೂ ದಿವ್ಯಮುಚ್ಚಳವಿಗ್ರಹವೇ, ಇದೂ ನಾರಾ ಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದಲೇ ತೋರಬರುತ್ತದೆ. ೭೪. ಪರವ್ಯೂಹಾದ್ಯವಸ್ಥಾವತ್ಸಂ- ವೇಲೇ ನಿತ್ಯ ದಿವ್ಯಮುಚ್ಚಳ ವಿಗ್ರಹತ್ವವು ಯಾವಾಗ ಸ್ಥಾಪಿತವೋ, ಆಗ ಇದೂ ಉಂಟಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪರರೂಪವು ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಗದಾ ದಿಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತನಾಗಿ ಚತುರ್ಭುಜನಾಗಿ ಪರವಾಸುದೇವ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವಾಗಿ ನೆತಮುಕ್ತರುಗಳಿಂದ ಸೇವಿತನಾದ ರೂಪವು. ವ್ಯೂಹಾದಿ ರೂಪಗಳ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತತ್ತ್ವತ್ರಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ. ಇಂತಹ ದಿವ್ಯ ಮುಚ್ಚಳ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು. ಅದಿ ಶಬ್ದವು ವಿಭವ ಹಾರ್ದ, ಅರ್ಚಾವತಾರ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ೭೫. ಸತ್ಯಾವತಾರತ್ವಮ್ ಎಂದರೆ ಅಜಹತ್ತ್ವ ಸ್ವಭಾವತ್ವವು. ಅಪತಾರಕಾಲದಲ್ಲೂ ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ಬಿಡದೇ ಇರೋಣವು. “ಬಹೂ ನಿಮೇಶ್ಯತೀತಾನಿ ಜನ್ಮಾನಿ ತವಚಾರ್ಜುನ! ತಾನ್ಯಹಂ ವೇದ ಸರ್ವಾಣಿ ಸತ್ಯಂ ಛೇತ್ಯ ಪರಂತಪ(ಗೀ.೪.೫)ಎಂಬಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು. ಇದುನರಸಂಬಂಧಿನೋ ನಾರಾಃ ಎಂಬುದರಿಂದಲೇ ಉಂಟಾದುದು. ೭೬. ಅಪ್ರಾಕೃತಾವತಾರತ್ವಮ್ ಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಹೇಯ ದೇಹವಲ್ಲದೆ, ಅಪ್ರಾಕೃತವಾಗಿ ದಿವ್ಯವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳ ಅವ ಕಾರವನ್ನು ಛೇದಿಸುವು. “ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾತ್ಮಕೋಸೌ ಸ್ವತಃಕ್ರಿ ಲೇಶಾ ಷ್ಠೋಘಾತ ಸಂಘಃ | ಇಚ್ಛಾಗೃಹೀತಾ ಭಿಮತೋ ರುದೇಹ ಸ್ಸಂಸಾಧಿಕಾ ಶೀಘ್ರ ಜಿಗದ್ಧಿ ತೋಯಃ” (ವಿ. ಪು. ೬. ೫. ೮೪) ಎಂದೂ “ನತಸ್ಯ ಪ್ರಾಕೃತಾ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಾರ್ಥಾರ್ಥಮೇದೋಸ್ಥಿ ಸಂಭವಾ” ಎಂದೂ “ನಭೂತ ಸೃಷ್ಟಿಸಂಸ್ಥಾ ನೋಽಭೇದೋದ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಃ” [ಭಾರ. ಶಾಸ್ತ್ರ. ೨೦೬. ೬೦] ಎಂದೂ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಹಿಂದೆಯೇ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ೭೭-೭೮ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ಕೋಡಿ. ೭೮. ಅಕರ್ಮವಶ್ಯಾವತಾರತ್ವಮ್ - ಕರ್ಮವಶ್ಯವಲ್ಲದಿರುವ ಅವ ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು. ಇದು “ಜನ್ಮ ಕರ್ಮ ಚ ಮೇ ದಿವ್ಯಮ್” [ಗೀ. ೪.೪೫] ಎಂಬಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು. ಇವೆಲ್ಲಾ ನಾರಶಬ್ದದಿಂದ ತೋರುವ

೭೯ ಅಶ್ರಿತಾರ್ಥಗುಣಪರಿವಾಹಾವತಾರತ್ವಮ್. ೮೦. ಸರ್ವಾವಸ್ಥ ಶುಭಾಶ್ರಯತ್ವಮ್, ೮೧. ಸರ್ವಾವಸ್ಥ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹಚರೈತ್ವಮ್, ೮೨. ದಿವ್ಯ ಭೂಷಣಾಯುಧ ಪರಿಜನ ಪರಿಚ್ಛದ ದ್ವಾರಪಾಲ ಪಾರ್ಷ್ವದಾದಿಮತ್ವಮ್,

ಭಾವಗಳೇ. ೭೮. ಅಕಾಲ ನಿಯಮಾವತಾರತ್ವಮ್ - ಇಂತಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಬೇಕಾದ ನಿಯಮವಿಲ್ಲದಿರೋಣವು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆತನು ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಅಧರ್ಮದ ಏಳಿಗೆ ಬಹುವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿದಾಗ ಸಜ್ಜುಲ್ಪಿಸಿ ಅವತರಿಸುವಿಕೆ ಎಂಬಭಾವವು. “ಯದಾ ಯದಾಹಿ ಧರ್ಮಸ್ಯ” ಎಂಬ [ಗೀತೆ. ೪. ೭.] ಶ್ಲೋಕವು ಅನುಸಂಧೇಯವು. ನೃಸಿಂಹ, ಕೂರ್ಮ, ವರಾಹ, ಮೋಹಿನಿ ಮೊದಲಾದ ಅವತಾರಗಳಿಗೆ ಕಾಲ ನಿಯಮವಿಲ್ಲದೆ ಅವಶ್ಯಕ ಉಂಟಾದ ಒಡನೆಯೇ ಅವತಾರಿಗಳು. ಶುಂಭಾ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಲನಿಯಮದ ಅಭಾವವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ೭೯. ಅಶ್ರಿತಾರ್ಥಗುಣ ಪರಿವಾಹಾವತಾರತ್ವಮ್ - ಅವತಾರವು ಅಶ್ರಿತ ಸಾಧು ಪರಿತ್ರಾಣಕ್ಕಾದುದರಿಂದ, ಅವರಿಗಾಗಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯ ಸೌಕೀಲ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳ ಪ್ರವಾಹವುಳ್ಳ ಅವತಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಿಕೆಯು “ಪರಿತ್ರಾಣಾಯ ಸಾಧೂನಾಂ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಭಾವವು ದ್ಯೋಷಿತವು [ಗೀ. ೪. ೮] ೮೦. ಸರ್ವಾವಸ್ಥ ಶುಭಾಶ್ರಯತ್ವಮ್ - ಸಮಸ್ತಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು. ಆತನ ರೂಪಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದುವೇ ೮೧ ಸರ್ವಾವಸ್ಥಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಚರೈತ್ವಂ - ಇವ ಸ್ತು ಅವಸ್ಥೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಸಹಚರಿಯಾಗಿ ಹೊಂದಿರೋಣವು. ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲೂ, ಅವತಾರಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಉಪಾಯ ದಶೆಯಲ್ಲೂ, ಉಪೇಯ ದಶೆಯಲ್ಲೂ, ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಅವಸ್ಥೆಗಳೆಲ್ಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯುಸಹಚರಿಯಾಗಿರೋಣವು. “ಅನೀತವಾದಗ್ಂ ಸ್ವಧಯಾ ತದೇಕಮ್” “ಶ್ರದ್ಧಯಾದೇವೋ ದೇವತ್ವಮಶ್ನುತೇ” “ರಾಘವತ್ರೇ ಭವೇತ್ತೀತಾ”, “ಸಹಧರ್ಮ ಚರಿತವ” ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಇದನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ. ನರಸಂಬಂಧಿನೋ ನಾರಾಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ನರೆ ಶಬ್ದದಲ್ಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಅಂತರ್ಗತಳು. ೮೨. ದಿವ್ಯ ಭೂಷಣಾಯುಧ ಪರಿಜನ ಪರಿಚ್ಛದ ದ್ವಾರಪಾಲ ಪಾರ್ಷ್ವದಾದಿ ಮತ್ವಮ್ ಇವೂ ನರ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವು. ಪರಿಜನ - ಆನಂತ ಗರುಡ ವಿಷ್ಣುಕನ್ಯಾನಾದಿಗಳೂ, ಪರಿಚ್ಛದ - ಶಂಖ ಚಕ್ರಾದಿ ದಿವ್ಯಾಯುಧ ಭೂಷಣಗಳು ಕೌಸ್ತುಭ ವನಮಾಲ ಪಿತೃಂಜರಾದಿಗಳೂ, ಚಂಡ ಪ್ರಚಂಡಾದಿ ದ್ವಾರಪಾಲಕರು ಪಾರ್ಷ್ವದರು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರು ಇವರುಗಳೆಂಬೆಲ್ಲಾ ಕೂಡಿಹೊಂದಿರುವಿಕೆಯು. ಇದು ನರ ಸಂಬಂಧಿನೋ ನಾರಾಃ ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಅಥ ನಾರಾಯಣ ಪದದ ಚತುರ್ಥಾಯಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವ

೮೩. ಸ್ಥೂಲಶರೀರ ವಿಶ್ಲೇಷಕತ್ವಮ್, ೮೪. ವಿಶ್ರಮಸ್ಥಾನತ್ವಂ, ೮೫. ಅನುಗ್ರಹ ವಿಶ್ಲೇಷವತ್ವಮ್, ೮೬. ಬ್ರಹ್ಮನಾಡೀದ್ವಾರ ಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಮ್ ೮೭. ತತ್ಪ್ರವೇಶಕತ್ವಂ, ೮೮. ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರೋತ್ಕಾಂಠಿಹೇತುತ್ವಂ, ೮೯. ಅರ್ಚಿ ರಾದ್ಯಾತಿವಾಹಿಕ ನಿಯೋಕ್ತೃತ್ವಮ್, ೯೦. ಸೂರ್ಯದ್ವಾರಾದಿ ನೇತೃತ್ವಂ,

ಮುಂದೆ ನಾರಾಯಣ ಪದದ ಚತುರ್ಥಾಯಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವ
೨೭ ಗುಣಗಳು.

೮೩. ಸ್ಥೂಲಶರೀರವಿಶ್ಲೇಷಕತ್ವಮ್ - ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವಹಾಗೆ ಮಾಡೋಣವು, ಇದರಿಂದ ನಿರಾಣದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರವಾಪ್ತಿ ಯುಂಟಾಗುವಹಾಗೆ ಮಾಡೋಣವು; ಚತುರ್ಥಯಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ನಿತ್ಯಕೈಜ್ವರ್ಯ ವಾಪ್ತಿಗೆ ಪೂರ್ವ ಭಾವಿಯಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಡೆಸುವ ಕಾರ್ಯಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡು ತ್ತವೆ. ೮೪. ವಿಶ್ರಮಸ್ಥಾನತ್ವಮ್ - ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ನಿರಾಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಹಾರ್ದರೂಪನಾಗಿರೋಣವು. ೮೫. ಅನುಗ್ರಹ ವಿಶ್ಲೇಷವತ್ವಮ್ - ಹಾರ್ದರೂಪನಿಗೆ ಗೃಹೀತ ಶತಾಧಿಕಯಾ ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ವಿಶ್ಲೇಷವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯಮೂಲಕ ಹೋಗುವಹಾಗೆ ಮಾಡೋಣವು. ಇನೆ ಲ್ಲವೂ ನಿತ್ಯಕೈಜ್ವರ್ಯ ವಾಪ್ತಿಗೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾದ ಅನುಗ್ರಹ ವಿಶ್ಲೇಷಗಳಾ ದುದರಿಂದ ಚತುರ್ಥಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಬೋಧಿತವು. ೮೬. ಬ್ರಹ್ಮನಾಡೀ ದ್ವಾರ ಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಮ್ - ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅನುಗ್ರಹವು ಯಾವುದೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಟ್ಟಿತು. ಬ್ರಹ್ಮನಾಡೀಮೂಲಕ ಹೋಗುವಹಾಗೆ, ನಿರಾಣಹೊಂದಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರವನ್ನು ತಳೆದ ಮೋಕ್ಷಗಾಮಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಿ ತೋರಿಸುವಿಕೆಯು. ಇದೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹವು. ೮೭. ತತ್ಪ್ರವೇಶಕತ್ವಮ್ - ಇತರ ನೂರುನಾಡಿಗೆ ತನ್ನ ಕೈಜಿ ಈ ಬ್ರಹ್ಮನಾಡೀದ್ವಾರ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡೋಣವು ೮೮. ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರೋತ್ಕಾಂಠಿ ಹೇತುತ್ವಮ್ - ಅಲ್ಲಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರದ ಮೂಲಕ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜೀವನು ಹೊರಗೆ ಬರುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ರುವಿಕೆಯು. ೮೯. ಅರ್ಚಿ ರಾದ್ಯಾತಿವಾಹಿಕ ನಿಯೋಕ್ತೃತ್ವಮ್ - ೧೦ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಅತಿ ವಾಹಿಕರನ್ನು, ಈ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿತ್ಯಕೈಜ್ವರ್ಯ ವಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಹೋಗುವವನಿಗೆ ಮಾರ್ಗತೋರಿಸುವಹಾಗೆ ಫಲಮುಸೋಣವು. ಶೇರ್ಚಿಷಮಭಿಸಂಭವಂತಿ ಎಂಬ ಛಾಂದೋಗ್ಯವಾಕ್ಯವು

೯೧. ಅಣ್ಣಾವರಣ ಪ್ರಕೃತಿ ಮಂಡಲಾತಿಕ್ರಮತ್ವಮ್. ೯೨. ವಿರಜಾತೀರ ಪ್ರಾಪಕತ್ವಮ್, ೯೩. ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರ ವಿಶ್ಲೇಷತ್ವಮ್, ೯೪. ಅಸ್ರಾಕೃತ ದೇಹಪ್ರದತ್ವಮ್ ೯೫. ದಿವ್ಯಾಪ್ಸರಸ್ಸತ್ತಾರಾದಿ ಪ್ರಯೋಜಕತ್ವಂ, ೯೬. ಬ್ರಹ್ಮಗಂಧಾದಿ ಪ್ರನೇಶಕತ್ವಮ್, ೯೭. ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಸತ್ತಾರ ವಿಶೇಷ

ಅನುಸಂಧೇಯವು. ೯೦ ಸೂರ್ಯದ್ವಾರಾದಿ ನೇತ್ರತ್ವಮ್ “ಸ ಆದಿತ್ಯಮಾ ಗಚ್ಛತಿ” ಎಂಬ ಬೃಹದಾರಣ್ಯದ [೭. ೧೦. ೧] ನೆಯ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅಲ್ಲಿ ಆಡಂಬರವೆಂಬ ವಾದ್ಯ ವಿಶೇಷದಷ್ಟು ರಂಧ್ರದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಹಾಗೆಮಾಡೋಣವು. ಆದಿ ತ್ಯಸ್ಯಸಾಯುಜ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ” (ತೈ. ನಾರಾ.) ೯೧. ಅಂಡಾವರಣ ಪ್ರಕೃತಿ ಮಂಡಲಾತಿಕ್ರಮತ್ವಮ್ - ಅಂಡಾವರಣದ ಪ್ರಕೃತಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ಅತಿಕ್ರ ಮಿಸಿ ಹೋಗೋಣವು. ಇದು ವಿರಜಾವಗಾಹನದಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ೯೨. ವಿರ ಜಾತೀರಪ್ರಾಪಕತ್ವಮ್-ಯಾವಾಗ ಪ್ರಕೃತಿಮಂಡಲವು ದಾಟಿ ಹೋದನೋ, ಒಡನೆ ವಿರಜಾತೀರವು ಸಿಕ್ಕುವದರಿಂದ, ಅದನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವಿಕೆಯು. ೯೩. ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರ ವಿಶ್ಲೇಷಕತ್ವಂ - ನಿರ್ಮಾಣಗತಿಗಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗಳ ಪ್ರದೇಶ ಗಮನಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಪಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು, ವಿರಜಾವ ಗಾಹನದಿಂದ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವದರಿಂದ ಅಂತಹ ಶರೀರದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಂಟಿ ಮಾಡೋಣವು. ೯೪. ಅಸ್ರಾಕೃತ ದೇಹಪ್ರದತ್ವಂ - ಯಾವಾಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರವು ಬಿಟ್ಟುಹೋಯಿತೋ, ಒಡನೆ ಮುಂದೆ ಗಮನಕ್ಕಾಗಿ ಅಸ್ರಾಕೃತ ದಿವ್ಯ ಶರೀರಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡೋಣವು. ೯೫. ದಿವ್ಯಾಪ್ಸರಸ್ಸತ್ತಾರಾದಿ ಪ್ರಯೋಜಕತ್ವಂ - ಅಸ್ರಾಕೃತ ದೇಹ ಉಂಟಾದ ಒಡನೆಯೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಾಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸತ್ತಾರವನ್ನು ಹೊಂದುವಹಾಗೆ ಮಾಡೋಣವು. ೯೬. ಬ್ರಹ್ಮಗಂಧಾದಿ ಪ್ರನೇಶಕತ್ವಮ್-ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಥಿ ಯನ್ನು ಹೋಗಿ ಸೇರಲು ಅರ್ಹನಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕೌಷೀತಕೇಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಗಂಧವೂ ಬ್ರಹ್ಮರಸವೂ, ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸೂ ಸಹ ಈ ಮೋಕ್ಷ ಹೊಂದುವನನ್ನು ಬಂದು ಪ್ರನೇಶಿಸುವಹಾಗೆ ಮಾಡೋಣವು. (೧೭೮೪ ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.) ೯೭. ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಸತ್ತಾರ ವಿಶೇಷ ಹೇತುತ್ವಮ್ - ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರುಗಳಿಂದ ಸತ್ತಾರ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಹೊಂದುವದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡೋಣವು. (೧೭೯೨ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ ೮೮ರಿಂದ ೯೬ರವರೆಗೂ ಹೇಳಿರುವನೆಲ್ಲಾ ಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು. ಇವೂ ಸಹ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ನಿತ್ಯಕೈಚ್ಛರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಪರಮಾತ್ಮಾನುಗ್ರಹಗಳು. ೯೮.

ಹೇತುತ್ವಮ್, ೯೮ ಪರ್ಮಾಣುಧೀರೋಹಣ ಪರ್ಮಂತಾದರವತ್ವಮ್, ೯೯. ಪರ
ಪೂರ್ಣಾನುಭವ ಹೇತುತ್ವಮ್, ೧೦೦. ಪ ಛಾನಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವಮ್ ೧೦೧. ಸದೇಹ
ವಿವೇಹ ಬಹುದೇಹ ಕೃತ ಸರ್ಮವಿಧ ಕೈಜ್ಜಿರ್ಯ ಪ್ರತಿಸಂಬಂಧಿತ್ವಮ್, ೧೦೨.
ಅನಾಪ್ತ ಸಮಸ್ತ ಕಾಮತ್ವಮ್, ೧೦೩ ನಿರತಿತಯಾನಂದವತ್ವಂ, ೧೦೪. ನಿರತಿ
ತಯ ಭೋಗ್ಯತ್ವಂ, ೧೦೫. ಸರ್ಮ ಪ್ರಕಾರ ಭೋಗ್ಯತ್ವಮ್. ೧೦೬. ಸರ್ಮದಾ

ಪರ್ಮಾಣುಧೀರೋಹಣಪರ್ಮನ್ತಾದರವತ್ವಮ್ - ಶ್ರೀ ಪರಶಾಸುವೇವನು
ಸುಸ್ಥಿತ್ವೋವಿಗೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಕಾಸನವನ್ನು ಅಂತರೇಷಿರುವಾಗಿ ಆತನ
ದಿವ್ಯಪರ್ಯಾಕವನ್ನು ಪತ್ತಿ ಆ ದಿವ್ಯ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ವಮಸ್ಕರಿಸುವವರೆಗೂ ಪೂರ್ಣಾ
ದರದಿಂದ ನೋಡೋಣವು. ೯೯. ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವಹೇತುತ್ವಮ್-ಸ್ವರೂಪ
ಲಕ್ಷಣಗುಣ, ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ವಿಭವೈತ್ಯರಾದಿಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ
ವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿರೋಣವು. ೧೦೦ ಪ್ರಧಾನ
ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವಮ್ - ಪ್ರಧಾನನಾಗಿ ಪರಮ ಪ್ರಾವೃತವಾದ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯಾದ
ಕನ್ನನ್ನೇ ಹೊಂದುವಹಾಗಿ ಮಾಡೋಣವು ಅಥವಾ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಈ ಚೇತ
ನನಿಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾದುದು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಶೇಷಭೂತನು ಶೇಷಿಗೆ ಮಾಡುವ ಸರ್ವ
ವಿಧ ಕೈಜ್ಜಿರ್ಯವೇ, ಅದನ್ನು ಹೊಂದಿಸೋಣವು ಎಂದೂ ಅರ್ಥಮಾಡಬಹುದು.
೧೦೧. ಸದೇಹ ವಿವೇಹ ಬಹುದೇಹ ಕೃತ ಸರ್ಮವಿಧ ಕೈಜ್ಜಿರ್ಯ ಪ್ರತಿಸಂಬಂ
ಧಿತ್ವಮ್ - ಅಪ್ರಾಕೃತ ಹೇತುಯುಕ್ತರಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ದೇಹವಿಲ್ಲದೆ
ಬರೀ ಸ್ತುತಿರೂಪನಾಗಿರಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ "ಸ ಏಕ
ಧಾ ಭವತಿ ಶ್ರಿಧಾಭವತಿ. ಎಂಬಲ್ಲಿ ದೇಳಿರುಹಹಾರೆ ಸಖ್ಯಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದ
ಆನೇಕ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳಿ ಕೈಜ್ಜಿರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ
ಪ್ರತಿಸಂಬಂಧಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು. ೧೦೨ ಅನಾಪ್ತ ಸಮಸ್ತ ಕಾಮತ್ವಂ
ನಾರತಬ್ದದಿಂದ ತೋರುವ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸರ್ವವಿಧ ಕಾಮನಾಗಿರುವಿಕೆಯು. ೧೦೩
ನಿರತಿತಯಾನಂದವತ್ವಮ್ - ಅದುದರಿಂದಲೇ ನಿರತಿತಯ ಆನಂದವನ್ನು
ಹೊಂದಿರೋಣವು; ಇತರರು ಕೈಜ್ಜಿರ್ಯವಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆವಿಲ್ಲದರೂ ಉಂಟೋ
ಎಂಬಾಪ್ತೇಪಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲವಾದರೂ ಅವುಗಳಿಂದ ಪ್ರೀತಿಸಾಧುವನು,
ಏಕೆಂದರೆ ಆತನೇ ನಿರತಿತಯಾನಂದ ಯುಕ್ತನು. ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಅನುಸಂಧೇ
ಯವು. ೧೦೪. "ನಿರತಿತಯ ಭೋಗ್ಯತ್ವಂ" - ಅದುದರಿಂದಲೇ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರು
ಸತ್ತಿಗೆ ನಿರತಿತಯ ಭೋಗ್ಯಭೂತನಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ತನ್ನ ಅನುಭವವ
ನ್ನುಂಟುಮಾಡೋಣವು. ೧೦೫. ಸರ್ಮಪ್ರಕಾರ ಭೋಗ್ಯತ್ವಮ್ - ಈಷದಪಿ
ಸ್ಯೋನತೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸರ್ಮಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಭೋಗ್ಯನಾಗಿರೋಣವು, ಅಥವಾ ಪರ
ಪೂರ್ಣ ವಿಭವಾಗಿ ಐದು ವಿಧ ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ ಭೋಗ್ಯನಾಗಿರೋಣವು. ೧೦೬-

ನುಕೂಲ ಸ್ವಭಾವತ್ವಮ್, ೧೦೭ ಅತ್ಯಂತತುಲ್ಯ ಭೋಗಪ್ರದತ್ವಮ್. ೧೦೮. ಆಶ್ರಿತವಿಶ್ಲೇಷಾ ಸಹತ್ವಮ್, ೧೦೯. ಅಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಹೇತುತ್ವಮ್, ಎನ್ನು ಇವೈ ಪ್ರಧಾನಮಾಗ ಮತ್ತಮ್ ಇವತ್ತೈ ತುವಕ್ಕವರುನ ಏತ್ತಜ್ಜಿಳುಮೆಲ್ಲಾಮ್ ಅಡೈವೇ ಅನುಸಂಧೇಯಜ್ಜಿಳ್.

೧೦೯ ವರೆಗೂ, ಸಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ನರರ ಸಮೂಹಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಆಯನಂ ಪ್ರಾಪ್ಯವೆ ಎಂಬರ್ಥಮೂಲಕ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುವ ಗುಣಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ ೧೦೬. ಸರ್ವದಾನುಕೂಲಸ್ವಭಾವತ್ವಮ್ - ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವ ಸ್ವಭಾವ ಉಳ್ಳೋಣವು; ಅತ್ಯರ್ಥ ಪ್ರಿಯಸಾದ ತನ್ನ ಭಕ್ತನನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡನಂತರ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸುವನೇ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ೧೦೭ ಅತ್ಯಂತತುಲ್ಯ ಭೋಗಪ್ರದತ್ವಮ್ - ತನ್ನ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮಾನವಾದ ಭೋಗವನ್ನು ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಕೊಡೋಣವು. ಅತ್ಯಂತ ಶಬ್ದವಿಂದ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಭೋಗದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ನಿರಂಜನಃಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಂ ಎಂಬುದ ವ್ನನುಸರಿಸಿ ಅತ್ಯಂತತುಲ್ಯ ವೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ೧೦೮. ಆಶ್ರಿತವಿಶ್ಲೇಷಾ ಸಹತ್ವಮ್ - ಆಮದಿಂದ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಬಂದವನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿರುವದನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಇರುವಿಕೆಯು. ಮಿತ್ರಭಾವೇನ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ನತ್ಯಜೇಯಂ ಕಥಂಚನ ಎಂಬಲ್ಲಿನೇ ಹೇಳಿದ ಮಹನೀಯನು. ೧೦೯. ಅಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಹೇತುತ್ವಮ್ - ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನಂತರ ನಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ, ನಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಇಂತಹ ಅಪುನರಾವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳ ದೆಶೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಕಾರಣನಾಗಿರುವಿಕೆಯು. ಹೀಗೆ ಈ ೧೦೯ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನೂ, ಇವೈ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಹ ಮತ್ತಮ್ ಇವತ್ತೈ ತುವಕ್ಕವರುನ ಮ್ ಏತ್ತಜ್ಜಿಳುಮೆಲ್ಲಾಮ್ - ಮತ್ತು ಈಗ ಹೇಳದವುಗಳನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಇತರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ವನ್ನೂ, ಅಡೈವೇ - ಹೊಂದೋಣವು, ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು. ಈ ಮೂಲ ಮಂತ್ರಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ೧೦೯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು. ಇದನ್ನೇ ಮೂಲಮಂತ್ರೋಪದಿಷ್ಟ ತ್ರೀವನ್ಮರಾಯಣಾಷ್ಟೋತ್ತರ ಶತ ನಾಮಾವಳಿ: ಎಂದು ದೇವತಾರ್ಚನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲಿಸುವಹಾಗೆ ಚತುರ್ಥ್ಯಂತ ಪದಗಳನ್ನಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಬಹುದು. ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞರಿಗೆ ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ೧೦೯ ಅರ್ಥಗಳಿವೆ ಎಂದು ಅಹ:

ತೇಷು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಧಾನ ಗುಣಾಃ ಕಾರಿಕಯಾ ಸಂಗೃಹ್ಯಾತಿ.

ಇಹ ಸಜ್ಜೃಹತ ಶ್ರೀಮಾಃ ಗೋಪ್ತಾ ಶೀಷೀ ಸಮಾಧಿಕ ದರಿದ್ರಃ |
ಶರಣಂ ಸರ್ವಶರೀರೀ ಪಾಪ್ಯಸ್ವೇವ್ಯಶ್ಚ ಸಾಧುಭಿರ್ಭಾವ್ಯಃ ||೨೩||

ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮೂಲಮಂತ್ರ ಜಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ಧುಂಟು. ಆದರೆ ಸಾಧಾರಣರಾದವರಿಗೆ ಆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ಜಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾದವುಗಳನ್ನು ದರೂ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಲಿ ಎಂಬ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಒಂದು ಕಾರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಮುಖ್ಯವಾದ ಭಾವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳನ್ನು ಕಾರಿ
ಕೆಯ ಮೂಲಕ ಸಜ್ಜೃಹಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ಮೇಲೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ “ಸರ್ವಮಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಂತಸ್ತಮ್” ಎಂದು ಹೇಳಿಕೆ
ಗೊಳಿಸುವಾಗ ೧೦ ಭಗವದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು
ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಮಂತ್ರ ಜಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿ
ದರೆ ಕಾಲವಿಳಂಬವು ಹೆಚ್ಚು ಗಮನದಿಂದ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಕಾರ ಮಕಾರಾದಿಗಳಿಂದ
ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅನುಸಂಧೇಯಗಳಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಜ್ಜೃಹಿಸಿ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಹ - ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ, ಸಾಧುಭಿಃ - ಸಾಧುಕಾರಿಗ
ಳಿಂದ ಸುಕೃತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಪದನುಮಾಪ್ತನವನಾದ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾದವರಿಂದ, ಸಜ್ಜೃ
ಹತಃ ಭಾವ್ಯಃ - ಸಜ್ಜೃಹವಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವುಗಳಾಗಿವೆ ಯಾವುವು
ಎಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಮಾಃ - ಪರಮಾತ್ಮನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾಗಿಯೇ
ಯಾವಾಗಲೂ ಎಂದರೆ ಉಪಾಯನಾಗಿರುವಾಗಲೂ ಉಪೇಯನಾಗಿರುವಾಗಲೂ
“ಲಕ್ಷ್ಮಿಸಹ ಹೃಷೀಕೇಲೋ ದೇವ್ಯಾಕಾರುಣ್ಯ ರೂಪಯಾ | ರಕ್ಷಕ
ಸ್ಸರ್ವಸಿದ್ಧಾಂತೇ ವೇದಾಂತೇಷು ಚ ಗೀಯತೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ.
ಸದಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಯುಕ್ತನು. ಇದು ಸ್ತುತವಾದ ಅಕಾರದಿಂದಲೂ, ಉಕಾರದಿಂ
ದಲೂ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿನ ನಾರ ಶಬ್ದದಿಂದಲೂ ವ್ಯಕ್ತವು. ೨.
ಗೋಪ್ತಾ - ಅವ ರಕ್ಷಣೆ ಎಂಬ ಭಾತುವಿನ ಮೂಲಕ ಸರ್ವತ್ರ, ಸರ್ವದಾ, ಸರ್ವಾ
ವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ ನಿರುಪಾಧಿಕ ರಕ್ಷಕನು. ಈ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳೂ. ಸ್ತುತವದ ಪ್ರಕೃತಿ
ಯಾದ ಅಕಾರದಿಂದ ಬೋಧಿತವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ೩. ಸಮಾಧಿಕ
ದರಿದ್ರಃ - ಅಕಾರದಿಂದ ಜಗತ್ಕಾರಣನೆಂದು ತೋರುವದರಿಂದ ಇಂತಹ ಜಗ
ತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿರಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ಇನ್ನು ಯಾರಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ
ನಿಷ್ಪಮಾಭ್ಯರ್ಥಕನು. ಇದು ಚತಾರ್ಥಿಯಿಂದ ತೋರುವ ಅರ್ಥವು. ಇತರರಾದ
ಎಲ್ಲರೂ ಆತನ ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾದುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಸಮರೂ ಅಧಿ

ಕರೂ ಇಲ್ಲವು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸ್ವತಃ ಪತಿಗೆ ಶೇಷಭೂತಳು. ೪. ಶೇಷಿತ್ವಂ-ಇದು ಅಕಾರ ಲುಪ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದಲೂ ಉಕಾರ ಮಕಾರಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ ತೋರಿ ಬರುವ ಅರ್ಥವು. ಜೀವಾತ್ಮನೂ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಸೇರುವ ಅಚಿತ್ತವೂ, ಹೀಗೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸರ್ವಜಗತ್ತೂ ಅಯೈವ - ಭಗವಂತನಿಗೆನೇವಿನಾ ಇನ್ನೂ ಯಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದರಿಂದ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿತ್ವವು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಯಿತು. ಈ ಶೇಷಿತ್ವವು "ಉಭಯಾಧಿಷ್ಠಾನಂ ಚೈಕಶೇಷಿತ್ವಮ್" ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ನಿತ್ಯಯೋಗವು ಪ್ರಥಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಶೇಷಿ ಎಂಬರ್ಥವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅಧವಾ ಉಕಾರವು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ದೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೂ ಶೇಷಿತ್ವವು ಉಭಯಾಧಿಷ್ಠಾನವಾದುದೆಂದೇ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ೫. ಪರಣಮ್ - ಅತನೇ ನಮಗೆ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸುವ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು. ಹಿಂದೆ ಪನ್ನಾನಕಾರ ಉದ್ವಿಷ್ಟೋಮಃ ಪ್ರಧಾನ ಉದೀರತಃ | ವಿಸರ್ಗಃ ಪರಮೇಶಸ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ನಿರುಕ್ತಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಈ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದೂ ಅಲ್ಲದೆ ತನಗೆ ಯಾವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ತನಗಿಲ್ಲವು; ಮಃ ಪ ಎಂಬುದರಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣವೆಂಬುದು ತನಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಅನಂತರವೂ ಕಾಪಾಡಿ ನಿರಾಣ ಮತ್ತು ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಹೀಗೆ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲೂ ಉಪಕಾರಕನಾಗಿ ಶರಣನು.

೬. ಸರ್ವಶರೀರೀ-ನಾರಾಃ ಆಯನಂ ಯಸ್ಯ ಎಂಬ ಬಹುವ್ರೀಹಿ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಮೂಲಕ ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಆತ್ಮಾ; ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವಶರೀರಿಯು, ೭. ಪ್ರಾಪ್ಯಃ-ಇದು ನಾರಾಣಾಂ ಆಯನಂ ಎಂಬ ಪಷ್ಠೀ ತತ್ಪುರುಷ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಪ್ರಾಪ್ಯನು. ೮. ಸೇವ್ಯಃ-ಇದು ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯ ಅರ್ಥವು. ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಕೃಷ್ಣರೈವನ್ಮಯೊಂದಿ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪಾನಂದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವವನು. ಹೀಗೆ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಈ ಮಹತ್ವಾದ ಅಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನಾದರೂ ಮನ್ತ್ರೋಪಾಸನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರ ಅಷ್ಟಶ್ಲೋಕಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಲ್ಕು ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರಾರ್ಥದ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರ, ಅರ್ಥಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ.

೧. ಅಕಾರದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವು ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಯು, ೨. ಮಕಾರ ವಾಚ್ಯಜೀವನು ಅತನ ಸ್ವತ್ತು; ೩. ಆತನು ಶ್ರಿಯಃ ಪತಿಯು, ೪ ಜೀವನು ಪರಶಃಪುರುಷನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನು. ೫ ಜಿವಾತ್ಮರೂ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಸತ್ತ್ವ ವಿಶ್ರಸತ್ತ್ವ

ಅಥ ಮೂಲಮನ್ತ್ರೇ ಅನುಸಂಧೇಯ ಜೀವಗುಣಾನಾಹ

ಇಪ್ಪಡಿ ಪ್ರಾಪ್ಯಪ್ರಾಪ್ತನ ಪರಮಾತ್ಮಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಿಕ್ಕಾಮ ಜೀವಾತ್ಮಾ ಇತ್ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತಾಲೇ ಅನುಸಂಧೇಯಾನಾಂಪ್ರೋದು, ೧. ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಂ

ಸತ್ಪರೋಪಾಸನಂ ತ್ರಿವಿಧಂ ಅಚೇತನಗುಣಾ ಆತನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತವು. ೬. ನಮಃ ಶೈಬ್ಯಾದಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಗೇ ಶೇಷಭೂತನು; ಅದರಿಂದ ಸ್ವಶೇಷತ್ವ ನಿವೃತ್ತಿಯು. ೭. ಸ್ವರಕ್ಷಣೋಪಾಯವು ತನಗಿಲ್ಲವು. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ, ಅನನ್ಯಾರ್ಥಶೇಷತ್ವವು ಬೋಧಿತವು, ಅನನ್ಯಶರಣತ್ವವು. ೮. ಮಾಡುವ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲಾ ಕೈಜಾರ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆನೇ, ತನಗಿಲ್ಲವು. ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ಅನನ್ಯಭೋಗ್ಯತ್ವವು, ೯. ನಿತ್ಯವಾದವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಆಧಾರನು, ಪ್ರಾಪ್ಯನು, ಪ್ರಾಪಕನು. ೧೦. ನಿತ್ಯವಾದವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಂತರಾತ್ಮಾವಾಗಿರುವವನು. ೧೧. ಜ್ಞಾನಪರೋಪಾಸನಾ ಗುಣಶಬ್ದದ ಜೀವಾತ್ಮನು ದೇಹಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ವಿಲಕ್ಷಣನು. ೧೨. ಜೀವಾತ್ಮನು ಸ್ವತಂತ್ರನಲ್ಲವು, ಸರ್ವರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸರ್ವಕಾರಣನಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣದುಮೋದಧಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನು.

ಮುಂದೆ ಮೂಲ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಬಹುದಾದ

ಜೀವಾತ್ಮನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಹಿಂದೆ ಪ್ರಾಪ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ೧೦೮ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಬಹುದೆಂದೂ, ಅಷ್ಟನ್ನೂ ಜ್ಞಾನಪರದಲ್ಲಿಡಲು ಕಷ್ಟವಾದರೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಎಂಟನ್ನಾದರೂ ಇತರತ್ವವೆಂದೂ ಹೇಳಿ, ಸುಲಭವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಪರದಲ್ಲಿಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾರಿಕೆಯನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. “ಸರ್ವಂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಂತಸ್ಥಮ್” ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನ ಯಾವ ಗುಣಜಾತವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂಬುದನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಶ್ರವಣದ ಅಕಾರದಿಂದ ತೋರುವ ಐದು ಗುಣಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇಪ್ಪಡಿ - ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ; ಪ್ರಾಪ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು. ಪ್ರಾಪ್ತಿಕ್ಕಾಮ ಜೀವಾತ್ಮ - ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಸೇರುವ ಜೀವಾತ್ಮನು, ಇತ್ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತಾಲೇ ಅನುಸಂಧೇಯಾನಾಂ ಪ್ರೋದು - ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಲ್ಪಡುವಾಗ, ಯಾವ ಯಾವನು ಶೋರಿಬರುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಅಕಾರದಿಂದ ಅನುಸಂಧೇಯವಾದ ಐದು ಗುಣಗಳು.

೧. ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಂ—ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿರ.ವಿಕೆಯು. “ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹ ಹೃಷೀಕೇಶೋ ದೇವಾ,

೨ ಅನನ್ಯರಕ್ಷ್ಯತ್ವಂ, ೩ ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರ ರಕ್ಷ್ಯತ್ವಂ, ೪ ಸುಶೀಲ ರಕ್ಷಕವತ್ವಮ್, ೫ ಪುರುಷಕಾರವತ್ವಂ, ೬ ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸಯೋಗಿತ್ವಂ. ೭. ಸಲಕ್ಷ್ಮೀಕದಾಸತ್ವಮ್, ೮. ನಿತ್ಯದಾಸತ್ವಂ ೯. ನಿರುಪಾಧಿಕ ದಾಸತ್ವಂ ೧೦. ಅನನ್ಯಾರ್ಹ (ಶೇಷತ್ವಂ) ದಾಸತ್ವಮ್. ೧೧. ಜ್ಞಾನತ್ವಮ್, ೧೨. ಅನಂದತ್ವಂ, ೧೩. ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶತ್ವಮ್ ೧೪ ಸ್ವಸ್ಮಿಂ ಭಾಸಮಾನತ್ವಂ

ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ | ರಕ್ಷಕಃ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣವು ಅನುಸಂಧೇಯವು-
ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಉಪಾಯತ್ವ ಪುರುಷಕಾರತ್ವಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವು. ೨. ಅನನ್ಯರಕ್ಷ್ಯತ್ವಂ
ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾರಿಂದಲೂ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯು.
೩. ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರರಕ್ಷ್ಯತ್ವಂ—ಇವು ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಗುಣ
ಗಳಿಂದಂಟಾಗುವ ಭಾವವು; ಸತ್ಯದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ರಕ್ಷಿಸ
ಲ್ಪಡುವಿಕೆಯು. ೪. ಸುಶೀಲರಕ್ಷಕವತ್ವಮ್—ಸದಾಚಾರಶೀಲನಾಗಿ ಸಾಧು
ವಾಗಿದ್ದರೇನೇ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡೋಣವು. ೫. ಪುರುಷಕಾರವತ್ವಂ—ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪುರುಷ
ಕಾರರೂಪಸಹಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು. ಮುಂದೆ ಉಪ್ಪಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ
ತೋರಿಬರುವ ನಾಲ್ಕು ಗುಣಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುವವು- ೬. ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸ
ಯೋಗಿತ್ವಮ್—ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ರಕ್ಷೆಯೇ ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬ ಸಂಪೂರ್ಣ
ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು. ಇದು ಉಕಾರಾರ್ಥವು. ೭. ಸಲಕ್ಷ್ಮೀಕ
ದಾಸತ್ವಮ್—ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇ ತಾನು ದಾಸನು, ಶೇಷನು
ಎಂಬ ಭಾವು, ಇದು ಉಕಾರಾರ್ಥವು. ೮. ನಿತ್ಯದಾಸತ್ವಮ್—“ದಾಸಭೂತಾ
ಸ್ವೈಶಸ್ವರೈ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸದಾ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತಾನು ದಾಸ
ನಾಗಿರುವದು. ೯. ನಿರುಪಾಧಿಕದಾಸತ್ವಮ್—ಲೋಕದ ದಾಸತ್ವದ ಹಾಗೆ
ಉಪಾಧಿಯುಕ್ತವಾಗಿರದೆ ನಿರುಪಾಧಿಕ ದಾಸತ್ವವು. ೧೦. ಅನನ್ಯಾರ್ಹಶೇಷ
ತ್ವಮ್ ದಾಸತ್ವಂ—ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲದ ದಾಸತ್ವವು.

ಮುಂದೆ ಮಹಾರದಿಂದ ತೋರುವ ೧೮ ಗುಣಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.-

೧೧. ಜ್ಞಾನತ್ವಂ—ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ ಜ್ಞಾನಗುಣಕನಾಗಿಯೂ
ಇರುವಿಕೆಯು. ಇದರಿಂದ ೨೪ ಅಚೇತನ ತತ್ವಕ್ಕಿಂತ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿತು. ೧೨. ಅನಂದತ್ವಂ—ಯಾವಾಗ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೋ ಆಗ ಎಲ್ಲವೂ
ಅನುಕೂಲವಾಗಿ, ದುಃಖಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಅನಂದಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವಿಕೆಯು. ಇದ
ರಿಂದ ಅಮಲತ್ವವೂ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ೧೩.
ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶತ್ವಮ್—ಸ್ವತಃ ಪ್ರಕಾಶನಾಗಿರೋಣವು. ೧೪. ಸ್ವಸ್ಮಿಂಭಾಸ
ಮಾನತ್ವಂ—ಆದುದರಿಂದಲೇ, ತನಗೆ ತಾನೇ ಅಹಂ ಎಂದು ತೋರೋಣವು.
ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ೧೫ ಅದುದರಿಂದಲೇ, ಅಪೂರಬ್ಧವಾಚ್ಯತ್ವಂ-

೧೫. ಅಶಂ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಂ, ೧೬. ಅಣುಪರಿಮಾಣತ್ವಂ, ೧೭. ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಂ (೧೮) ಛೇದನಾದ್ಯನರ್ಹತ್ವಂ, ೧೯. ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ ತತ್ತ್ವವಿಲಕ್ಷಣತ್ವಂ. ೨೦ ಅನುಲತ್ಪಮ್ ೨೧. ಈಶ್ವರಾದಸ್ಯತ್ವಮ್, ೨೨ ಜ್ಞಾತೃತ್ವಮ್

ಅಹಂ ಅಹಂ ಎಂದು ತೋರಿಬರುವವರಿಂದ ಅಹಂಶಬ್ದದಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಡೋಣವು. ೧೬. ಅಣುಪರಿಮಾಣತ್ವಂ—“ಏಷೋಬುರಾತಾ,” “ನಾಲಾಗ್ರತಫಾಗಸ್ಯ” ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಅಣುವಿನಷ್ಟು ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು. ಈ ಅರ್ಥವು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಯಿತೆಂಬ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ “ಮಸ ಪರಿಮಾಣೇ” ಎಂಬ ಛಾತುವಿನಿಂದ ಉಂಟಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗಿಂತ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ೧೭. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಂ—ಅಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರೋಣವು. ೧೮. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಛೇದನಾದ್ಯನರ್ಹತ್ವಂ—ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದುದರಿಂದ ಈ ಆತ್ಮನನ್ನು ಭಗವಂತನಲ್ಲದೆಯಾವ ವಸ್ತುವು ವ್ಯಾಪಿಸಲಾರದಾದುದರಿಂದ ಅಚ್ಛೇದ್ಯವಾಗಿರೋಣವು, ಎಂದರೆ ಕತ್ತರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯನಲ್ಲದಿರೋಣವು. ಅದಿಕ್ಕಲ್ಲವು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ “ಅಚ್ಛೇದ್ಯೋಹಂ ಅದಾಹ್ಯೋಯಂ ಅಕ್ಷೇದ್ಯೋಽಕೋಷ್ಯ ಏವಚ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ವಹಿಸಲ್ಪಡಲು, ತೋರಿಸಲ್ಪಡಲು, ತೋರಿಸಲ್ಪಡಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿರೋಣವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ೧೯. ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ ತತ್ತ್ವವಿಲಕ್ಷಣತ್ವಂ—ಜ್ಞಾನತ್ರಯದ ಏರ್ಪಟ್ಟ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಮೇಲೆಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ೨೦ ಜಡ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿರೋಣವು. ೨೧. ಅನುಲತ್ವಂ—ಇಂತಹ ಹೇಯವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದುದರಿಂದಲೂ ಸ್ವರೂಪತಃ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿರುವಿಕೆಯು; ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ಪುನರ್ನಾ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವನು. “ಪುನರ್ನಾ ಸ ದೇವೋ ನನರೋ” ಎಂಬ ವಿ. ಪು. ಶ್ಲೋಕವು ಅನುಸಂಧೇಯವು. ೨೧. ಈಶ್ವರಾನ್ಯತ್ವಂ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದವನು ; ಮಹಾರವಾಚ್ಯನು ಆಕಾರವಾಚ್ಯನಿಗೇ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬರ್ಥದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು. “ಹೃಥಗಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚಮತ್ಯಾ” (ಶ್ವೇ. ೧.೬) ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು, ಮತ್ತು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಃ ಪುರುಷಸ್ತ್ವನಃ” ಎಂಬುದರಿಂದಲೂ ಸುವ್ಯಕ್ತವು. ಜೀವಾತ್ಮನು ಅಣುವಾದುದರಿಂದ ವಿಭುವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನನು ; ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ವರ್ಜಮ್ ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳಾದ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಲ್ಲದವನು. ೨೨. ಜ್ಞಾತೃತ್ವಮ್-ಜ್ಞಾತಾವಾಗಿರುವಿಕೆಯು, ಪರಮಾತ್ಮನು “ಮಹಾಜ್ಞೇಯನು” ಇವನು ಜ್ಞಾತಾ “ಚ್ಛೋತವಿವ” ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಇದು ಉಕ್ತವಾದಿಹವು. “ಘಟಿನುಹಂಜಾನಾಮಿ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಈತನು ಜ್ಞಾತಾ. ಮನಜ್ಞಾನೇ ಎಂಬ ಧಾತ್ವರ್ಥದಿಂದಮಂಟಾಗುವ

ಅನುಕೂಲ್ಯಾದಿ ಯೋಗ್ಯತ್ವಮ್, ೨೪. ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥಾಪೇಕ್ಷತ್ವಮ್
೨೫ ನಿಯೋಗ ಯೋಗ್ಯತ್ವಮ್, ೨೬. ಕೈಂಕರ್ಯಯೋಗ್ಯತ್ವಮ್, ೨೭ ಸರ್ವ
ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಯೋಗ್ಯತ್ವಮ್, ೨೮. ನಿರತಿಶಯಾನಂದಯೋಗ್ಯತ್ವಮ್, ೨೯.
ಪರಾಪೇಕ್ಷ ಕರ್ಮತ್ವಮ್, ೩೦. ಸೋಪಾಧಿಕೃತ್ವಾಮಿತ್ವಮ್, ೩೧. ಭಾಗವತ

ಅರ್ಥವು. ಯಾವಾಗ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನಗುಣಕನೋ, ಆಗ ಕರ್ಮ ವೃತ್ತಿ
ಯಿಂದ ಜ್ಞಾತಾವು ಹೌದು. ೨೩. ಅನುಕೂಲ್ಯಾದಿ ಯೋಗ್ಯತ್ವಮ್ -
ಯಾವಾಗ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧ ತೊಲಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧನಾದನೋ, ಆಗ ಆತನಿಗೆ
ಸರ್ವವೂ ಅನುಕೂಲವೆ; ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನು. ಆದಿ ಪದದಿಂದ ಪ್ರಾತಿ
ಕೂಲ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಬೋಧಿತವು. ೨೪. ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥಾಪೇಕ್ಷಾತ್ವಮ್ -
ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾತಾವಾದುದರಿಂದ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು
ಗ್ರಹಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು. ೨೫.
ನಿಯೋಗಯೋಗ್ಯತ್ವಮ್ - ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಧಿ ನಿಷೇಧ ವಾಕ್ಯಗಳ ನಿಯಮನಾನು
ಸಾರ ನಡೆಯುವ ಅರ್ಹತೆಯು, ಅಥವಾ ಪರಿಶುದ್ಧತ್ವ ಸ್ವರೂಪ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ
ಪ್ರಾಪ್ಯದ ನಿಯಮನಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು. ೨೬. ಕೈಜ್ಞರ್ಮ
ಯೋಗ್ಯತ್ವಮ್ - ಭಗವಂತನ ನಿತ್ಯ ಕೈಜ್ಞರ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥ
ವೆಂದು ತಿಳಿದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಕೈಜ್ಞರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾಗಿರು
ವಿಕೆಯು. ೨೭. ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಯೋಗ್ಯತ್ವಮ್ - ಹೀಗೆ ನಿತ್ಯ ಕೈಜ್ಞರ್ಮ
ವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮುಕ್ತಿ ದಶೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಾದಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ
ಸ್ಥಿತಿಯು “ಸಂಪದ್ಯಾನಿರ್ಭಾವಃ ಸ್ವೇನಶಬ್ದಾತ್” ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲೂ
“ಸ್ವೇನ ರೂಪೇಣಾಭಿ ನಿಷ್ಪದ್ಯತೇ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ ಹೇಳಿರುವ ಸಮಸ್ತ
ವನ್ನೂ ಏಕ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದೋಣವು.
೨೮. “ನಿರತಿಶಯಾನಂದ ಯೋಗ್ಯತ್ವಮ್ - ಆನಂದದಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನಾದ
ದಶೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವಾತ್ಮನ ಆನಂದವು ಪರಮಾತ್ಮನ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗುತ್ತ
ದೆಂದು ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮ್. ಹೈತಿ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದ
ರಿಂದ ಅಂತಹ ನಿರತಿಶಯಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಯೋಗ್ಯತೆಯು, ಮೇಲಿನ
ಇವೆಲ್ಲಾ ಆತ್ಮಾ ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾಗಿ ಜ್ಞಾನೈಕ ರೂಪನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಉಂಟಾ
ಗುವುವು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಮಶ್ಯಬ್ದದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಮಃ ಎಂಬುದರಿಂದ
೪ ಗುಣಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು. ನಮಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ೬ ಗುಣಗಳೂ ಹೇಳ
ಲ್ಪಡುತ್ತೆ. ೨೯. ಪರಾಪೇಕ್ಷ ಕರ್ಮತ್ವಮ್ - ಪರಮಾತ್ಮಾಧೀನವಾದ ಕರ್ಮ
ತ್ವವು. “ಪರಾಶ್ಚ ತಚ್ಛ್ರೇತೇ” (೨. ೩. ೪೦) ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರ
ದಲ್ಲೂ, ಸರ್ವಸ್ಯ ಚಾಹಂ ಹೃದಿ ಸನ್ನಿ ವಿಷ್ಣುಃ ಮತ್ತಸ್ಯೈತಿರ್ಜ್ಞಾನಮಪೋ

ಶೇಷತ್ವಮ್ ೩೨ ಭಾಗವತ ಕಿಂಕರತ್ವಮ್, ೩೩ ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವಮ್
೩೪. ಅವಿದ್ಯಾದಿಮುತ್ಸಂ, ೩೫. ಕರಣಾದಿ ಸಾಪೇಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸತ್ವಮ್
೩೬. ಸಂಸಾರ ಭಯಾಕ್ರಾಂತತ್ವಮ್, ೩೭. ಅವಿದ್ಯಾನಿವೃತ್ತಿ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಮ್,

ಹನಂಚ (ಗೀ. ಗಂ. ೧೫) ಎಂಬ ಗೀತಾ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲೂ, “ಅನ್ತಃಪ್ರವಿಷ್ಟ
ಶ್ವಾಸ್ತಾ ಜನಾನಾಂ ಸಂಸ್ಕೃತಾ” (ಯ. ಅ. ೩. ೧೧) ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ
ವ್ಯಕ್ತವು ಇದು ನಮಸ್ಸಿನ ನಮಮು ಎಂಬರ್ಥದಿಂದ ದ್ಯೋತಿ
ತವು. ೩೦. ಸೋಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಮ್ - ಶೇಷಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಂದ
ಉಪಾಧಿಯಾದ ಕರ್ಮಾನುಭವದ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಶೇಷನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
ಕ್ಷೇತ್ರಗೃಹ ವಸ್ತು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮತ್ತು ಪುತ್ರ ಕಳತ್ರ ಭೃತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಷ
ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು. ನಮಮು ಎಂಬುದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಬೋಧಿತವು. ೩೧.
ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವಮ್ - ತಾನು ಭಾಗವತನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಭಾವವು ;
ಯಾವಾಗ, ನಮಮು ತಾನು ತನಗಲ್ಲವು, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇನೆ ಎಂದಾಯಿತೋ
ಅಗ ಭಗವಂತನ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾದ ಭಾಗವತರಿಗೂ ಶೇಷಭೂತನೆಂದಾಯಿತು.
೩೨. ಭಾಗವತ ಕಿಂಕರತ್ವಮ್ - ಯಾವಾಗ ಭಾಗವತರಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೋ,
ಅಗ ಅವರಿಗೆ ಅಭಿಮತವಾದ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ದಾಸನು
ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ; ಅಂತಹ ಕೈಜ್ಞರ್ಯದಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಪ್ರೀತನಾಗುವದರಿಂದ
ಭಾಗವತ ಕಿಂಕರತ್ವವೂ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದೂ ನಮಮು ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ
ಸೂಚಿತವು. ೩೩. ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವಮ್ - ಅಸ್ತಂತ್ರನು, ಅಸಮರ್ಥನು
ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳು ನಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲದೆ ತನಗೆ
ಬೇರೇ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ೩೪. ಅವಿದ್ಯಾದಿಮುತ್ಸಂ-
ಅಜ್ಞಾನ, ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಶುಭಾಶುಭ ಕರ್ಮ. ವಾಸನಾದಿ
ಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು; ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರೋಣವು ಇದು ನ, ಮುಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮುಃ
ಎಂಬುದು ಮಮು ಎಂಬ ಷಷ್ಠ್ಯಂತವಾದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನದನ್ನು ನನ್ನದು
ಎಂಬ ಅಹಂಭಾವವು ತೋರಿ ಬರುವದರಿಂದ ಅವಿದ್ಯಾದಿ ಮುತ್ಸವು. ೩೫. ಕರ
ಣಾದಿ ಸಾಪೇಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸತ್ವಮ್-ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನ ಧರ್ಮ
ಭೂತಜ್ಞಾನವು ತಿರೋಹಿತವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಇಂದ್ರಿಯ ಮನಸ್ಸುಗಳಾದ
ಕರಣಾದಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಿಕೆಯು ; ಇದೂ
ಮುಃ ನ ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವು. ೩೬. ಸಂಸಾರ ಭಯಾಕ್ರಾಂತತ್ವಮ್ - ಹೀಗೆ
ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ವಶವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಹಾವಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ
ಮತ್ತು ಅವಿದ್ಯಾ ವಾಸನಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವದರಿಂದಲೂ ಸಂಸಾರ ಭಯದಿಂದ
ಕೂಡಿರೋಣವು. ೩೭. ಅವಿದ್ಯಾ ನಿವೃತ್ತಿ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಮ್ . ಅಂತಹ ಅಜ್ಞಾನ

೮. ಅಕಿಂಚನತ್ವಮ್, ೩೯. ಈಶ್ವರ ಸೌಹಾರ್ದಾದಿನುತ್ವಮ್, ಸದಾಚಾರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಮತ್ವಮ್, ೪೦. ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಾರ್ಹತ್ವಮ್, ೪೧. ಉಪಾಯ ನಿಷ್ಕತ್ವಮ್ ೪೩. ಮಹಾ ಪ್ರಭಾವತ್ವಮ್ ೪೪. ವಿಶಿಷ್ಟ ವೇಷತ್ತಾಲೇ ಸೃಷ್ಟಿ

ಮತ್ತು ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಕರ್ಮ ವಾಸನಾದಿಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಆವೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳೋಣವು.

ಮುಂದೆ ಪುನಃ ಅಖಂಡ ನಮಸ್ಸಿನಿಂದ ತೋರುವ ಅರು ಗುಣಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು.

೩೮. ಅಕಿಂಚನತ್ವಮ್ - “ಭಗವಾ ನೇ ಪರೋ ನಿತ್ಯಂ ಅಹಂ ಪ್ರತ್ಯವರ ಸ್ವದಾ” ಎಂಬ ಮತ್ತು “ವುರುಷಂ ಪರಮುದ್ದಿಶ್ಯ ನಮೇ ಸಿದ್ಧಿ ರಿತೋ ನೈಘಾ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ನಮಶ್ಯಬ್ಧಾರ್ಥವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ತನಗೆ ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಗತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಕಿಂಚನಭಾವವು. ಮೇಲೆಹೇಳಿದ ಅವಿದ್ಯಾ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ತನಗೂ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವು; ಪರಮಾತ್ಮಾ ನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರ್ಪಣ್ಯವು. ೩೯. ಈಶ್ವರ ಸೌಹಾರ್ದಾದಿನುತ್ವಮ್ - ಹೀಗೆ ಆತನೇ ಗತಿಯಾದನಂತರ, ಅಂತಹ ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯಿಸಲು ಉಪಯುಕ್ತಗಳಾದ ಸೌಹಾರ್ದ, ಆದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಕಾರುಣ್ಯ, ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಸೌಶೀಲ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವಪನೆಂಬ ಭಾವನೆಯು. ೪೦. ಸದಾ ಚಾರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ ಮತ್ವಮ್-ನಮಶ್ಯಬ್ಧವು ಶರಣಾಗತಿಪರವಾಗಿ ಅದು ಸದಾಚಾರ್ಯ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದಲೇ ಸಾಧ್ಯವಾದುದೆಂದು “ಆಚಾರ್ಯ ವತ್ತಯಾಮುಕ್ತಾ ತಸ್ಮಾ ದಾಚಾರ್ಯವಾ ಭವೇತ್” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಸದಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದೋಣವು. ೪೧. ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಾರ್ಹತ್ವಮ್ - ನಮಶ್ಯಬ್ಧವು ಶರಣಾಗತರೂಪ ಪ್ರಹ್ಲಿಭಾವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ ಅಂತಹ ಉಪಾಯವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಲು ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳೋಣವು. ೪೨. ಉಪಾಯ ನಿಷ್ಕತ್ವಮ್ - ಅದುದರಿಂದ “ನಮಶ್ಚಕ್ರೈರ್ಜನಾರ್ದನಂ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವಹಾಗೆ ಉಪಾಯವಾದ ಶರಣಾಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೆಯುಳ್ಳೋಣವು. ೪೩. ಮಹಾಪ್ರಭಾವತ್ವಮ್ - ಹಾಗೆ ಉಪಾಯವನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿದ ಕೃತಕೃತ್ಯನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯನಾಗುವದರಮೂಲಕವೂ, ಅನಂತರ ಆತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಹೇಯ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವು ತೊಲಗಿ ಸ್ವೇನರೂಪೇಣಾಭಿ ನಿಷ್ಪದ್ಯತೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವದರಿಂದ ಮಹಾ ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಕೂಡಿರೋಣವು.

ಸಂಹಾರ ವಿಷಯತ್ವಮ್, ೪೫. ಅಕ್ಷಯತ್ವಮ್, ೪೬. ಸ್ವತೋ ಬಹುತ್ವಮ್, ೪೭. ಅಸಂಖ್ಯಾತತ್ವಂ, ೪೮. ಈಶ್ವರವ್ಯಾಪ್ಯತ್ವಂ ೪೯. ಈಶ್ವರ ನಿಯಾಮ್ಯತ್ವಮ್, ೫೦ ಈಶ್ವರ ಧಾರ್ಮ್ಯತ್ವಮ್ ೫೧. ಇವತ್ತಿನ್ ನಿಯಮಮಡಿಯಾಗವನ್ನ

ಮುಂದೆ ನಾರ ಶಬ್ದದಿಂದ ಅನುಸಂಧೇಯಗಳಾದ

೧೪ ಗುಣಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು.

೪೪. ವಿಶಿಷ್ಟ ನೇಷತ್ತಾಲೇ ಸೃಷ್ಟಿ ಸಂಹಾರ ವಿಷಯತ್ವಮ್ - ಶರೀರ ದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿರುವದರಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿ ಸಂಹಾರಗಳಿಗೆ ವಿಷಯವಾಗರೋಣವು. ಕರ್ಮವೂ ನಶಿಸಿ ಹೋಗಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವೂ ತೊಲಗಿ ಹೋದರೆ, ಆಗೇಗೆ ಈ ಸೃಷ್ಟಿ ಸಂಹಾರಾದಿಗಳಿಗೆ “ಸರ್ಗೀಸಿ ನೋಪಜಾಯಂತೇ ಪ್ರಳಯೇ ನವ್ಯಥೈವಿಚ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗಿ ಒಳಪಡುವದಿಲ್ಲವು. ಈ ಅರ್ಥವು ರೀಗ್ ಕ್ಷಯೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುವ ನರ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವು ೪೫. ಅಕ್ಷಯತ್ವಮ್ ಹೀಗೆ ಜನನ ಮರಣಗಳಿಲ್ಲದೆಯೂ, ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಳಯ ಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆಯೂ ನಿತ್ಯವಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ಕ್ಷಯವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಇರುವ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನು. ನರ ಶಬ್ದಾರ್ಥವು. ೪೬. ಸ್ವತಃ ಬಹುತ್ವಮ್ - ಜೀವಾತ್ಮರು ಬಹುತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು. ಇದು “ನಿತ್ಯೋ ನಿತ್ಯಾನಾಂ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು. ಮತ್ತು “ನಾರಸ್ತಿತಿ ಸರ್ವ ಪುಂಸಾಂ ಸಮೂಹಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ” (ಪಾದ್ಮ ಪುರಾಣ) ಎಂಬ ಮಹರ್ಷಿ ವಾಕ್ಯದಿಂದಲೂ ಸಿದ್ಧವು. ಇದು ನಾರಶಬ್ದಾರ್ಥವು. ೪೭. ಅಸಂಖ್ಯಾತತ್ವಮ್ ಬಹುತ್ವವೆಂದರೆ ೮,೧೦ ಮಾತ್ರವಲ್ಲವು. ಲೆಖ್ಯವಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಅಸಂಖ್ಯತವಾಗಿರೋಣವು. “ಸರ್ವಂ ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತಜ್ಜಲಾನಿತಿ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ವಕ್ತವು. (ಛಾಂ. ೩ ೧೪. ೧) ೪೮. ಈಶ್ವರ ವ್ಯಾಪ್ಯತ್ವಮ್ - ನಾರವರ್ಗ ವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಯನವಾಗಿವುಳ್ಳವನೆಂಬ ಬಹುವ್ರೀಹ್ಯರ್ಥದಿಂದ ಈಶ್ವರನಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಅಂತರ್ಮಾಮಿಯಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಿಕೆಯು ; ಈಯತೇ ಇತ್ಯಯನಂ ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದಲಾಗಲಿ ಈಯತೇ ತಸ್ಮಿ ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದಲಾಗಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಅರ್ಥವು. ೪೯. ಈಶ್ವರ ನಿಯಾಮ್ಯತ್ವಮ್ - ಈಶ್ವರನಿಂದ ನಿಯಮಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿರುವಿಕೆಯು. ಯಾವಾಗ ಅಂತರಾತ್ಮಾವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿ ಸಿರುತ್ತಾನೋ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಈಶ್ವರ ನಿಯಾಮ್ಯತ್ವವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. “ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚಮತ್ಯಾ” ಎಂಬುದು ಅನುಸಂಧೇಯವು. ೫೦. ಈಶ್ವರ ಧಾರ್ಮ್ಯತ್ವಮ್ - ಈಶ್ವರನಿಂದ ಧರಿಸಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯನು ಎಂದರೆ ಆಧೇಯನು. ಹೀಗೆ ನಿಯಮಿಸಲು ಹೇಗೆ ಯೋಗ್ಯನು ಎಂದರೆ ಆದಕ್ಕೆ ಆತ್ಮಾವಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಶರೀರವಾದುದರಿಂದ ಆತ

ಈಶ್ವರ ಶರೀರತ್ವಮ್ ೫೨. ಈಶ್ವರಲೀಲಾರಸಹೇತುತ್ವಮ್, ೫೩. ಈಶ್ವರ ಭೋಗೋಪಕರಣಾರ್ಹತ್ವಮ್, ೫೪. ತದಧೀನಗತಿತ್ವಮ್, ತದಧೀನ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿತ್ವಮ್. ೫೫. ಐಶ್ವರ್ಯ ಕೈವಲ್ಯ ನಿರಪೇಕ್ಷತ್ವಂ, ೫೬. ಭಗವ

ನಿಂದಲೇ ಧಾರ್ಮ್ಯನು. ಅಥವಾ ಪಕ್ಷೀ ತತ್ಪುರಷದಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಆಧಾರಭೂತನು ೫೧. ಇವತ್ತಿನಡಿಯಾಗ ವಂದ ಈಶ್ವರ ಶರೀರತ್ವಮ್ - ಯಾವಾಗ ಆತ್ಮಾ ವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ನಿಯಮಿಸಿ ಧರಿಸಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಯಿತೋ ಆಗ ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿರೋಣವು ಇದ್ದೇ ಇರಬೇಕೆಂಬುದು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. “ಯಸ್ಯ ಆತ್ಮಾ ಶರೀರಮ್” ಬೃ. ೫. ೭. ೨- ಎಂಬುದು ಅನುಸಂಧೇಯವು. ೫೨. ಈಶ್ವರ ಲೀಲಾರಸ ಹೇತುತ್ವಮ್ ೨ ಈಶ್ವರನ ಲೀಲಾನುಭವಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಗಿರುವಿಕೆಯು. ಹೀಗೆ ಶರೀರವಾಗಿರುವ ಈ ಜೀವಾತ್ಮರುಗಳನ್ನು ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಕಾಮನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ “ಲೋಕವತ್ತು ಲೀಲಾ ಕೈವಲ್ಯಮ್” ಎಂಬಲ್ಲಿ (ಶಾ. ೨. ೧. ೩೩) ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಲೀಲೆಯಾದದಿಂದ ಅಂತಹ ಲೀಲೆಗೆ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಕಾರಣನಾಗಿರುವಿಕೆಯು. ೫೩. ಈಶ್ವರ ಭೋಗೋಪಕರಣಾರ್ಹತ್ವಂ - ಯಾವಾಗ ಚೇತನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೆಲ್ಲಾ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಲೀಲೆಯಾಯಿತೋ, ಆಗ ಈತನು “ಮೋದತೇ ಭಗವಾ ಭೂತೈರ್ಬಾಲಃ ಕ್ರೀಡನಕೈರಿವ” (ಭಾರ. ಸಭಾ) ಎಂದರೆ ಬಾಲನು ಆಟದ ಸಾಮಾನುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕ್ರೀಡಿಸುವಹಾಗೆ ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗಗಳನ್ನೇ ಭೋಗೋಪಕರಣಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಈಶ್ವರನು ಅನಂದಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಭೋಗೋಪಕರಣವಾಗಿರಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿರುವಿಕೆಯು. ೫೪. ತದಧೀನಗತಿತ್ವಮ್ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶರೀರವಾದುದರಿಂದಲೇ ಅತನಿಗೆ ಅಧೀನವಾದ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಿಕೆಯು “ಪರಾತ್ಪು ತಚ್ಛುತೇಃ” (ಶಾ.ಸೂ.೨-೩-೪೦) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ೫೫. ತದಧೀನ ಪ್ರಾಪ್ತಿತ್ವಂ-ಹಾಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿರುವದರಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಗತಿಯು ತದಧೀನವಾದುದರಿಂದ ಅತನಿಗೆ ಅಧೀನವಾದ ತನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಿಕೆಯು. ೫೬. ಐಶ್ವರ್ಯ ಕೈವಲ್ಯ ನಿರಪೇಕ್ಷತ್ವಂ - ಆತನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಅತನಿಂದುಂಟಾಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತುಚ್ಛವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಳಂಬವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಕೈವಲ್ಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲದಿರೋಣವು. ೫೭ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಾರ್ಹತ್ವಂ - ಆಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಆ ಐಶ್ವರ್ಯ ಕೈವಲ್ಯಗಳಾದ ಅಲ್ಪಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸೋಣವು.

ಹೃದ್ರಾಷ್ಟ್ರಾರ್ಥಿತ್ವಮ್, ೫೮. ಸರ್ವಾನಿದ್ರೋನ್ಮುಕ್ತತ್ವಮ್, ೫೯. ಅವಿದ್ಯಾತ ಸ್ವರೂಪತ್ವಮ್ ೬೦. ಸರ್ವ ದ್ರಷ್ಟೃತ್ವಮ್, ೬೧. ಸರ್ವ ಪ್ರಕಾರ ಭಗವದನು ಭವೈಕ ಭೋಗತ್ವಮ್. ೬೨. ನಿರತಿಶಯಾನಂದವತ್ವಮ್, ೬೩. ಭಗವ ದ್ಭೋಗಾರ್ಥ ಭೋಕ್ತೃತ್ವಮ್, ೬೪ ಐಚ್ಛಿಕವಿಗ್ರಹಾದಿ ಮತ್ವಮ್

ಮುಂದೆ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತ ಚತುರ್ಥಿ
ಯಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ೧೦ ಅರ್ಥಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ-

೫೮. ಸರ್ವಾನಿದ್ರೋನ್ಮುಕ್ತತ್ವಮ್ - ಸರ್ವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ, ಅಜ್ಞಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಡೋಣವು. ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ತೋರುವ ನಿತ್ಯ ಕೈಜ್ವರೈರೂಪವಾದ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಈ ಅನಿಷ್ಟವಾದ ಅವಿದ್ಯಾ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ, ಅವಿದ್ಯೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಅನಶ್ವಕವು ೫೯. ಅವಿಭೂತ ಸ್ವರೂಪತ್ವಮ್ "ಅಸ್ಮಾಚ್ಛರೀರಾತ್ ಸಮುಥ್ಥಾಯ ಪರಂಜ್ಯೋತಿ ರುಪಸಂಪದ್ಯ ಸ್ವೇನರೂಪೇಣಾಭಿ ನಿಷ್ಪದ್ಯತೇ"(ಭಾ. ೮ ೧೨.೨) ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ, ಸಂಪದ್ಯಾವಿಭಾವ ಸ್ವೇನ ಶಬ್ದಾತ್" (ಶಾ ಸೂ. ೪. ೪ ೧) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲೂ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವು ತೊಲಗದ ಒಡನೆಯೇ, ತನ್ನ ನೈಜವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದೋಣವು. ೬೦. ಸರ್ವದ್ರಷ್ಟೃತ್ವಂ - ಯಾವಾಗ, ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವು ತೊಲಗಿದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನ ಸಂಕೋಚವೂ ಸಹ ತೊಲಗಿತೋ, ಆಗ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ಅವಿರ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ. ೬೧. ಸರ್ವಪ್ರಕಾರ ಭಗವದನು ಭವೈಕ ಭೋಗತ್ವಮ್ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೇ ತೋರಿ ಭಗವಂತನು ಸ್ವರೂಪ ರೂಪಗುಣ ವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ತೋರುವದರಿಂದ ಅಂತಹ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದ ಭೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು. ೬೨. ನಿರತಿಶಯಾನಂದವತ್ವಂ - ಅಂತಹ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯುಂಟಾಗ ವದರಿಂದಲೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ತೋರಿ, ತನ್ನನ್ನು ಆನಂದಿ ಸುವಹಾಗೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ನಿರತಿಶಯವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು. "ಆನಂದಯಾತಿ" ಎಂಬ ಆನಂದದಲ್ಲಿಯ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು. ೬೩. ಭಗವದ್ಭೋಗಾರ್ಥ ಭೋಕ್ತೃತ್ವಂ - ಆದೇಶದ ತಾನೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಭೋಗಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ತಾನೂ ಆನಂದಿಸೋಣವು. ೬೪. ಐಚ್ಛಿಕವಿಗ್ರಹಾದಿ ಮತ್ವಂ - ಸತ್ಯಸೃಷ್ಟಿಲ್ಪನಾಗುವದರಿಂದ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ದಿವ್ಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದೋಣವು. ಅದಿ ತಬ್ಬದಿಂದ ಸ ಏಕಧಾಭಾವತಿ ತ್ರಿಧಾ ಭವತಿ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯುಳ್ಳ (ಭಾ. ೭-೨೩.೨ ಹೇಳಿರುವದಾಗಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ, ಧರ್ಮಭೂತಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಅನೇಕ

೬೫ ಇಚ್ಛಾವಿಘಾತ ರಹಿತತ್ವಮ್ ೬೬ ಈಶ್ವರಲಕ್ಷಣ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಪರಮಸಾಮ್ಯ ವತ್ವಮ್, ೬೭. ಅಶೇಷಕೈಂಕರ್ಯೈಕರತತ್ವಮ್ ೬೮. ಅಪುನರಾವೃತ್ತಿಮತ್ವಮ್ ಎನ್ನು ಇನ್ನೆ ಪ್ರಧಾನಜ್ಞಳಾಗಕ್ಕೊಂಡು ಇವತ್ತೆ ತುಮಕ್ಕಿವರುಮ್ ಮತ್ತು ಳ್ಲ ಸ್ತಾನಾಣಿಕಾರ್ಥಜ್ಞಳುಮೆಲ್ಲಾಮ್ ಇಪ್ಪದಜ್ಞಳಿಲ್ ಅಡೈನೆ ಶಬ್ದಸಾಮ್ಯ ಭೃತ್ವಾಲುಮ್, ಅರ್ಥಸ್ವಭಾವತ್ತಾಲುಮ್, ಅನುಸಂಧೇಯಜ್ಞಳು.

ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದೋಣವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು; ಅಥವಾ ದಿವ್ಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದುವದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ "ಜಕ್ಷತ್ ಕ್ರೀಡೇ ರಮಮಾಣಃ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ, ಮತ್ತು "ಕಾಮಚಾರೋಭವತಿ" ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದೋಣವೂ ಸೂಚಿತವು. ೬೫. ಇಚ್ಛಾವಿಘಾತ ರಹಿತತ್ವಂ. ಭಗವದನುಮತಿಸುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪನಾಗುವದರಿಂದ, ತನ್ನ ಸಜ್ಜಲ್ಪಕ್ಕೆ ವಿಘಾತವಿಲ್ಲದಿರೋಣವು. "ಸಜ್ಜಲ್ಪಾದೇವ ತಚ್ಛ್ರುತೇಃ" ಎಂಬ ಸೂತ್ರವು ಇದನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ೬೬. ಈಶ್ವರಲಕ್ಷಣ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಪರಮ ಸಾಮ್ಯವತ್ವಂ - "ಪುಣ್ಯಪಾಪೇ ವಿಧೂಯ ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯ ಮುಪೈತಿ" (ಮು. ೩-೧.೩) ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪರ ಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದೋಣವು. ಆದರೆ ಆ ಸಾಮ್ಯವು ಈಶ್ವರ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಬೇರೆಯಾದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಗುಣಾತ್ಮಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಅನಂದ ದಲ್ಲೂ ಸಾಮ್ಯವು. ಆದರೆ ಈಶ್ವರ ಲಕ್ಷಣವು ಯಾವುದು ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ರ್ಯಾಪಿಸಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ, ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ಧಾರಕನಾಗಿ ಲಯಕ್ಕೂ ಕಾರಣನಾಗಿರೋಣವು ಈಶ್ವರ ಲಕ್ಷಣವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೇ "ಭೋಗಮಾತ್ರಸಾಮ್ಯಲಿಜ್ಞಾಚ್ಛ ಎಂಬ ಮತ್ತು "ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವರ್ಜಂ" ಎಂಬಿರಡು ಸೂತ್ರಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ೬೭. ಅಶೇಷ ಕೈಂಕರ್ಯೈಕ ರತತ್ವಮ್ - ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ಸಮಸ್ತ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳನ್ನು ಎಸಗುವದರಲ್ಲಿಯೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಆಶೆಯಿರೋಣವು. ಇದು ಚತುರ್ಥಿಯ ಪ್ರಧಾನಾರ್ಥವು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇನೋ ಅಹಂಸರ್ದಂ ಕರಿಸಾಮಿ ಜಾಗ್ರತಸ್ವಪ ತತ್ವತೇ ಎಂದು ತಾನೊಬ್ಬನೇಯಾದುದರಿಂದ ಹೇಳಿದನು. ಅನೇಕ ಮುಕ್ತ ರಿಯವಾಗ ಎಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲಾ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವನ್ನು ಸದಾಮಾಡೋಣವು ಹೇಗೆ? ಎಂಬ ಶಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ವಿವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಂಡು ತನ್ನ ಅನ್ವಯವನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸೋಣವು, ತಾನೂ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಭಾವಿಸಬಹುದೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ೬೮. ಅಪುನರಾವೃತ್ತಿಮತ್ವಮ್ - ಮುಕ್ತನಾದವನು ಪುನಃ ಈ ಲೋಕದ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರೋಣವು. ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಈ ಲೋಕದ ದುಃಖಗಳೂ ತನ್ನೊಲಕ ಹೇಯ

ಇಹಾತ್ಮನ್ತಾವಶ್ಯಾನುಸಂಧೇಯ ಸಾರತಮ ಗುಣಾ ಸಂಗೃಹ್ಯಾಹ.

ಕಾ. ಪದತ್ರಯೇತ್ರ (ಇ) ಸಂಕ್ಷೇಪಾದ್ಭಾವ್ಯಾನನ್ಯ ಶೇಷತಾ |

ಅನನ್ಯೋಪಾಯತಾ ಸ್ವಸ್ಯತಥಾ ನನ್ಯ ಪುನರ್ಭತಾ ||೮೩||

ತ್ವನೂ ವಿದಿತವಾಗಿರುವಾಗ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸನು. ಕರುಣಾ ನಿಧಿಯು ತನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯನಾದ ಈ ಚೇತನನನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬರಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಪುನಃ ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಬ್ಬುವನಲ್ಲವು. ಅದುದರಿಂದ ನ ಚ ಪುನ ರಾವರ್ತತೇ ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ” (ಭಾಂ.) ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೇ ಸೂತ್ರವು “ಅನಾವೃತ್ತಿಶ್ಚಬ್ಧಾತ್ ಅನಾವೃತ್ತಿ ಶ್ಚಬ್ಧಾತ್” ಎಂಬ ಕೊನೆಯ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವು. ಎನ್ನು - ಎಂಬುದಾಗಿ, ಇವೈ ಪ್ರಧಾನಜ್ಞಿಗಳಾಗಿದ್ದು- ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಗುಣಗಳಾಗಿಯೂ, ಇವ ತ್ವೈ - ಈ ಗುಣಗಳನ್ನು, ತುವಕ್ಶಿ ವರುಮ್ - ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ, ಮತ್ತುಳ್ಳ - ಇನ್ನು, ಬೇರೆ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಾರ್ಥಗಳು ಮೆಲ್ಲಾಮ್ - ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಿದ್ಧಗಳಾಗಿ ಯಥಾರ್ಥಗಳಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆಲ್ಲಾ, ಇವ್ವದಜ್ಞಿಳಿಲ್ - ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಮೂರು ಪದಗಳಲ್ಲಿ, ಶಬ್ದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯತ್ತಾಲಾಮ್ - ಶಬ್ದ ವೈತ್ಯತ್ತಿಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ, ಅರ್ಥ ಸ್ವಭಾವತ್ತಾಲಾಮ್ - ಅರ್ಥವಾಗಿ ಉ ಹಿಸಬಹುದಾದರಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ, ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡತಕ್ಕ

ಸಾರತಮನಾದ ಮೂರು ಗುಣಗಳು || ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಮೂಲಮಂತ್ರದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಈ ೮೮ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಲು ಕಷ್ಟತರವಾಗಿ ತೋರಿ ಬಂದರೆ, ಆಗ ಈ ಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿ ಸಿರುವ ಮೂರು ಸಾರತಮ ಗುಣಗಳನ್ನಾದರೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಒಂದು ಕಾರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.— ಪದ ತ್ರಯೇಣ-ಓಂ ನಮಃ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಮೂರು ಪದಗಳಿಂದಲೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಸಂಕ್ಷೇಪಾತ್ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಗಳು ತೋರಿಬಂದರೂ, ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ, ಭಾವ್ಯಾ - ಭಾವಿಸತಕ್ಕವು; ಯಾವು ವೆಂದರೆ, ಅನನ್ಯ ಶೇಷತಾ - ತಾನು ಶ್ರಿಯಃಪತಿಗಳಿಂದ ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಶೇಷ ನಲ್ಲವು, ಉಕಾರವು ಅವಧಾರಣಾರ್ಥಕವಾದುದರಿಂದ, ಮಕಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ಜೀವನು, ಆಯ್ಮಿವ - ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇ ಶೇಷಭೂತನೇ ವಿನಾ ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಅಲ್ಲವೆಂಬರ್ಥವು ; ಪದತ್ರಯೇತ್ರ ಎಂಬ ಪಾಠವಾದರೆ, ಅತ್ರ ಎಂದರೆ ಈ ಮೂಲ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಂಬರ್ಥವು (೨) ಸ್ವಸ್ಯ - ಅನನ್ಯೋಪಾಯತಾ - ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು

ಏವಂ ಮನ್ತ್ರಾರ್ಥಾನುಸಂಧಾಯಿ ಸಹನಾಸಿನಾಮುಪಿ ಬಾಹ್ಯಕುದೃಷ್ಟಿ
ವಾದೈರ್ವರ್ತಿಕಾಲುಷ್ಯಂ ನಜಾಯತ ಇತ್ಯಾಹ.

ಇಪ್ಪಡಿ (೧) “ಸರ್ವಮಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಂತಸ್ಥಮ್” ಎನ್ನುವುದಿ ಇರುಕ್ಕಿರ
ಇತ್ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತಿಲೇ ಚಿದಚಿದೀಶ್ವರ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಳುಮ್, ಜೀವರಾ

ಉಪಾಯವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವು. ಇದು ನಮಸ್ಸಿನಿಂದಂಟಾದ ಭಾವವು
ಅಖಂಡ ನಮಸ್ಸು ಸಪರಿಕರವಾದ ಶರಣಾಗತಿಯ ಪರವು. ಸಖಂಡ ನಮಸ್ಸು
ನಿಂದ ತನಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಏರ್ಪಡುವದರಿಂದ, ಅನೇ
ನೋಪಾಯತೆಯು ಸಿದ್ಧವು, (೨) ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ ಅನನ್ಯಪುನರ್ವತಾ-
ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಚ್ಚಿರ್ಮೂ
ಶೇಷಭೂತನಾದ ತನಗೆ ಯುಮರಾಜಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಮಾನವೆಂದು ತೋರಿಬರುವ
ದರಿಂದಲೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಮಹರ್ಷಿಯೂ, “ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ವರ್ಧನಃ”
ಎಂಬಲ್ಲಿ “ಅಂತರಿಕ್ಷಗಶ್ಶ್ರೀಮಾ” ಎಂದು ವಿಭೀಷಣರನ್ನು ಕುರಿತು, “ಸತು
ನಾಗವರ ಶ್ರೀಮಾ” ಎಂದು ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು, ಉಪಪಾದಿಸಿದವರು
ರಿಂದ, ಅದೇ ನಿರತಿಶಯ ಪುರಷಾರ್ಥವು, ಆದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೇ ಪುರುಷಾರ್ಥವಿಲ್ಲ
ವೆಂಬ ಹೀಗೆ ಈ ಮೂರು ಅರ್ಥಗಳು, ಭಾವ್ಯಾ - ಭಾವಿಸಲ, ಅನುಸಂಧಾನ
ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದವು. ಇದರಿಂದ ಮೂಲಮಂತ್ರದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ
ಮೂರು ಅಂಶಗಳು ಯಾವುವು ಎಂದರೆ ಶ್ರಿಯೇಷತಿಯೇ ತನಗೆ ಪರಮ ಶೇಷಿಯು
ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವು; ಆತನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ನಿಂತು ಅತ್ಮ ನಿಕ್ಷೇಪ
ರೂಪ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕು; ಇನ್ನು ಯಾರೂ
ಉಪಾಯವಾಗಲಾರರು. ತಾನು ಶೇಷನಾದುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಪರಮ ಪದದಲ್ಲಿ
ನಿತ್ಯ ಕೈಚ್ಚಿರ್ಮನ್ನು ಮಾಡುವದೇ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವು; ಆದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ
ದಿಲ್ಲವು ಎಂಬ ಮೂರು ಅನುಸಂಧಾನಗಳು.

ಹೀಗೆ ಮೂಲಮನ್ತ್ರಾರ್ಥಾನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವರೊಂದಿಗೆ ವಸಿಸುವರಿಗೂ
ಕೂಡ ಬಾಹ್ಯಕುದೃಷ್ಟಿಗಳ ವಾದಗಳಿಂದ ಮತಿಭ್ರಂಶವು
ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು.

ಇಪ್ಪಡಿ - ಹೀಗೆ, ಎಂದರೆ ಮೂಲಮಂತ್ರದಿಂದ ೧೦೮ ಪರಮ ಪುರುಷನ
ಗುಣಗಳನ್ನೂ ೬೮ ಜೀವಾತ್ಮನ ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವದರ
ಮೂಲಕ (೧) “ಸರ್ವಮಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಂತಸ್ಥಮ್” ಸಮಸ್ತ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ
ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ, ಎನ್ನುವುದಿರುಕ್ಕಿರ - ಎನ್ನುವಹಾಗೆ
ಇರುವ, ಇತ್ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತಿಲೇ - ಈ ಮಂತ್ರರತ್ನದಲ್ಲಿ, ಚಿದಚಿದೀಶ್ವರ ಸ್ವರೂ
ಪಜ್ಞಳುಮ್ - ಪ್ರಣವದಲ್ಲೇ ಚಿತ್ತು, ಅಚಿತ್ತು, ಈಶ್ವರನೆಂಬ ತತ್ವತ್ರಯಗಳ

ಇಹಾತ್ಮನ್ತಾವಶ್ಯಾನುಸಂಧೇಯ ಸಾರತಮ ಗುಣಾಃ ಸಂಗೃಹ್ಯಹ.

ಕಾ. ಪದತ್ರಯೇತ್ರ (ಣ) ಸಂಕ್ಷೇಪಾದ್ಭಾವ್ಯಾನನ್ಯ ಶೇಷತಾ |
ಅನನ್ಯೋಪಾಯತಾ ಸ್ವಸ್ಥತಥಾ ನನ್ಯಪುಮರ್ಥತಾ ||೮೩||

ತ್ವವೂ ವಿದಿತವಾಗಿರುವಾಗ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸನು. ಕರುಣಾ ನಿಧಿಯು ತನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯನಾದ ಈ ಚೇತನನನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬರಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಪುನಃ ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಬ್ಬುವನಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ನ ಚ ಪುನ ರಾವರ್ತತೇ ನ ಚ ಪುನಾವರ್ತತೇ” (ಭಾಂ.) ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೇ ಸೂತ್ರವು “ಅನಾವೃತ್ತಿತ್ವಬ್ಧಾತ್ ಅನಾವೃತ್ತಿ ಶಬ್ದಾತ್” ಎಂಬ ಕೊನೆಯ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವು. ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಇವೈ ಪ್ರಧಾನಜ್ಞಿಗಳಾಗಕೊಂಡು- ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಗುಣಗಳಾಗಿಯೂ, ಇವ ತ್ವೈ - ಈ ಗುಣಗಳನ್ನು, ತುವಕ್ಶಿ ವರುಮ್ - ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ, ಮತ್ತುಳ್ಳಿ - ಇನ್ನು, ಬೇರೆ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಾರ್ಥಗಳು ಮೆಲ್ಲಾಮ್ - ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಿದ್ಧಗಳಾಗಿ ಯಥಾರ್ಥಗಳಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆಲ್ಲಾ, ಇವ್ವದಜ್ಞಿಳಿಲ್ - ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಮೂರು ಪದಗಳಲ್ಲಿ, ಶಬ್ದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯತ್ತಾಲಮ್ - ಶಬ್ದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ, ಅರ್ಥ ಸ್ವಭಾವತ್ತಾಲಮ್ - ಅರ್ಥವಾಗಿ ಉ ಹಿಸಬಹುದಾದರಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ, ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡತಕ್ಕ ಸಾರತಮವಾದ ಮೂರು ಗುಣಗಳು ||ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಮೂಲಮಂತ್ರದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಈ ೬೮ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಲು ಕಷ್ಟತರವಾಗಿ ತೋರಿ ಬಂದರೆ, ಆಗ ಈ ಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವ ಮೂರು ಸಾರತಮ ಗುಣಗಳನ್ನಾದರೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಒಂದು ಕಾರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಪದ ತ್ರಯೇಣ-ಓ ನಮಃ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಮೂರು ಪದಗಳಿಂದಲೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಸಂಕ್ಷೇಪಾತ್ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುವಾಗಿ ಅರ್ಥಗಳು ತೋರಿಬಂದರೂ, ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ, ಭಾವ್ಯಾ - ಭಾವಿಸತಕ್ಕವು; ಯಾವು ವೆಂದರೆ, ಅನನ್ಯ ಶೇಷತಾ - ತಾನು ಶ್ರಿಯಃಪತಿಗಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಶೇಷ ನಲ್ಲವು, ಉಕಾರವು ಅವಧಾರಣಾರ್ಥಕವಾದುದರಿಂದ, ಮಕಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ಜೀವನು, ಆಯೈವ - ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇ ಶೇಷಭೂತನೇ ವಿನಾ ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಅಲ್ಲವೆಂಬರ್ಥವು ; ಪದತ್ರಯೇತ್ರ ಎಂಬ ಪಾಠವಾದರೆ, ಅತ್ರ ಎಂದರೆ ಈ ಮೂಲ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಂಬರ್ಥವು (೨) ಸ್ವಸ್ಥ - ಅನನ್ಯೋಪಾಯತಾ - ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯ.

ಏವಂ ಮನ್ತ್ರಾರ್ಥಾನುಸಂಧಾಯ ಸಹವಾಸಿನಾಮಪಿ ಬಾಹ್ಯಕುದೃಷ್ಟಿ
ವಾದೈರ್ಮತಿಕಾಲುಷ್ಯಂ ನಜಾಯತ ಇತ್ಯಾಹ.

ಇಪ್ಯದಿ (೧) “ಸರ್ವಮಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಂತಸ್ಥಮ್” ಎನ್ನುವುದಿ ಇರುಕ್ಕಿರ
ಇತ್ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತಿಲೇ ಚಿದಚಿದೀಶ್ವರ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಳುಮ್, ಜೀವರ

ಉಪಾಯವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವು. ಇದು ನಮಸ್ಸಿನಿಮಂತಾದ ಭಾವವು
ಅಖಂಡ ನಮಸ್ಸು ಸಪರಿಕರವಾದ ಶರಣಾಗತಿಯ ಪರವು. ಸಖಂಡ ನಮಸ್ಸಿ
ನಿಂದ ತನಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಏರ್ಪಡುವದರಿಂದ, ಅನ
ನ್ಯೋಪಾಯತೆಯು ಸಿದ್ಧವು, (೨) ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ ಅನನ್ಯಪುನರ್ಭತಾ-
ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಚ್ಚುರೈವೂ
ಶೇಷಭೂತನಾದ ತನಗೆ ಯುವರಾಜಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಮಾನವೆಂದು ತೋರಿಬರವ
ದರಿಂದಲೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಮಹರ್ಷಿಯೂ, “ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ವರ್ಧನಃ”
ಎಂಬಲ್ಲಿ “ಅಂತರಿಕ್ಷಗತ್ತ್ರಿಮಾ” ಎಂದು ವಿಭೀಷಣರನ್ನು ಕುರಿತು, “ಸತು
ನಾಗವರ ಶ್ರೀಮಾ” ಎಂದು ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು, ಉಪಪಾದಿಸಿದವರು
ರಿಂದ, ಅದೇ ನಿರತಿಶಯ ಪುರಷಾರ್ಥವು, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೇ ಪುರುಷಾರ್ಥವಿಲ್ಲ
ವೆಂಬ ಹೀಗೆ ಈ ಮೂರು ಆರ್ಥಗಳು, ಭಾವ್ಯಾ - ಭಾವಿಸಲ, ಅನುಸಂಧಾನ
ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದವು. ಇದರಿಂದ ಮೂಲಮಂತ್ರದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ
ಮೂರು ಅಂಶಗಳು ಯಾವುವು ಎಂದರೆ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯೇ ತನಗೆ ಪರಮ ಶೇಷಿಯು
ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವು; ಆತನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ನಿಂತು ಅತ್ಮ ನಿಕ್ಷೇಪ
ರೂಪ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕು; ಇನ್ನು ಯಾರೂ
ಉಪಾಯವಾಗಲಾರರು. ತಾನು ಶೇಷನಾದುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಪರಮ ಪದದಲ್ಲಿ
ನಿತ್ಯ ಕೈಚ್ಚುರೈವನ್ನು ಮಾಡುವದೇ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವು; ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ
ದಿಲ್ಲವು ಎಂಬ ಮೂರು ಅನುಸಂಧಾನಗಳು.

ಹೀಗೆ ಮೂಲಮನ್ತ್ರಾರ್ಥಾನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವರೊಂದಿಗೆ ವಸಿಸುವರಿಗೂ
ಕೂಡ ಬಾಹ್ಯಕುದೃಷ್ಟಿಗಳ ವಾದಗಳಿಂದ ಮತಿಭ್ರಂಶವು
ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು.

ಇಪ್ಯದಿ - ಹೀಗೆ, ಎಂದರೆ ಮೂಲಮಂತ್ರದಿಂದ ೧೦೮ ಪರಮ ಪುರುಷನ
ಗುಣಗಳನ್ನೂ ೬೮ ಜೀವಾತ್ಮನ ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವದರ
ಮೂಲಕ (೧) “ಸರ್ವಮಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಂತಸ್ಥಮ್” ಸಮಸ್ತ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ
ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ, ಎನ್ನುವುದಿರುಕ್ಕಿರ - ಎನ್ನುವಹಾಗೆ
ಇರುವ, ಇತ್ತಿರು ಮನ್ತ್ರತ್ತಿಲೇ - ಈ ಮಂತ್ರರತ್ನದಲ್ಲಿ, ಚಿದಚಿದೀಶ್ವರ ಸ್ವರೂ
ಪಜ್ಞಳುಮ್ - ಪ್ರಣವದಲ್ಲೇ ಚಿತ್ತು, ಅಚಿತ್ತು, ಈಶ್ವರನೆಂಬ ತತ್ವತ್ರಯಗಳ

ಗಳುಳ್ಳೆಯ ವನ್ನೋನ್ಯ ಭೇದಮುಮ್, ಶೇಷಶೇಷಿಭಾವಾದಿಗಳಾಲೇ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಜೀವೇತ್ವರ ಭೇದಮುಮ್, ನಿಖಿಲ ಜಗನ್ನಿಮಿತ್ತೋಪಾದಾನ ಭೂತ ಪರದೇವತಾ ವಿಶೇಷ ನಿರ್ಧಾರಣಾದಿಗಳುಮ್, ಸಿದ್ಧಿಕ್ಕೈಯಾಲ್

ಸ್ವರೂಪಗಳೂ, ಜೀವರಾಗಳುಳ್ಳೆಯ ಅನ್ನೋನ್ಯ ಭೇದಮುಮ್-ನಾರಶಬ್ದದಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮರ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದವೂ, ಶೇಷಶೇಷಿ ಭಾವಾದಿಗಳಿಂದ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಜೀವೇತ್ವರ ಭೇದಮುಮ್ - ಅವಿದ್ಯಾಉಪಾಧಿಗಳ ಮೂಲಕ ಜೀವನಿಗೂ ಈಶ್ವರನಿಗೂ ಭೇದ ತೋರುತ್ತದೆಯೇ ಎನಾ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಶಾಂಕರ ಭಾಸ್ಕರಾದಿಗಳು ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಒಲ್ಲದೆ ಏನೊಂದೂ ಉಪಾಧಿಯೇ ಇಲ್ಲದೇನೇ ಆದಿಪದದಿಂದ ಅಣುವಾದ ಜೀವನಿಗೂ, ವಿಭುವಾದ ಈಶ್ವರನಿಗೂ ಇರುವಭೇದವೂ, (ಇದುಪ್ರಣವದಲ್ಲೇವ್ಯಕ್ತವು) ನಿಖಿಲಜಗನ್ನಿಮಿತ್ತೋಪಾದಾನಭೂತಪರದೇವತಾ ವಿಶೇಷ ನಿರ್ಧಾರಣಾದಿಗಳುಮ್ - “ಯಥೋರ್ಣಾನಾಭಿ ಸ್ಪೃಜತೇ ಗೃಹ್ಣತೇಚ” (ಮು. ೧-೧.೭.) ಜೇಡರ ಹುಳವು ಹೇಗೆ ತನ್ನ ತಂತುವನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಅದನ್ನೇ ನುಂಗುತ್ತದೋ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಾದಾನ ನಿಮಿತ್ತ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣಗಳಿವೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೂ ನಿಮಿತ್ತ ಉಪಾದಾನ, ಸಹಕಾರಿ, ರೂಪ ಸರ್ವವಿಧ ಕಾರಣನಾದ ಪರದೇವತಾ ವಿಶೇಷವುಶ್ರಿಯಃಪತಿಯೇ ಎಂಬ ನಿರ್ಧಾರಣವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು (ಇದು ಅಕಾರಾರ್ಥವು) ಸಿದ್ಧಿಕ್ಕೈಯಾಲ್ - ಸಿದ್ಧಿ ಸುವದರಿಂದ, ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಬಹುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗೆ ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ, ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಗಳಾದ ಅನ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿರಸ್ತವೆಂದು ಹೇಳಲು ಹೊರಟು, ಮೂಲ ಮಂತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವವರಿಗೆ ಇಂತವರ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮತವಲ್ಲದ ವಾದಗಳಿಂದ ಚಿತ್ತಭ್ರಮೆಯುಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಹಾಗಿರಲಿ; ಮೂಲಮಂತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವವರ ಊರಲ್ಲಿರುವವರಿಗೂ ಕೂಡ ಯಾವ ಭ್ರಮೆ ಜ್ಞಾನವೂ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. “ಸರ್ಮಮಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಂತಸ್ಥಮ್” ಸಮಸ್ತ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಮೂಲ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇಷ್ಟುದೂರ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಇಂತಹ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಅಪ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಯಾವುವು ಮನಸ್ಸಿನ ಚಾಂಚಲ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವದಿಲ್ಲವು ಇದು ಹೇಗೆಂದರೆ “ಪಂಕಜ್ವಿದಃ ಫಲಸ್ಯೇವ ನಿಘರ್ಷೇಣಾ ವಿಲಿಂಹಯಃ” ಕೆಂಪಾಗಿರುವ ಕೆರೆಯನೀರಿರುವ ಪಾತ್ರೆಯ ಒಂದುಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಲ್ಲದ ಬೀಜವನ್ನು ತೇದು ಹಚ್ಚಿದರೆ ಎಲ್ಲಾ ನೀರೂ ತತ್ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೊಂದುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಮೂಲ ಮಂತ್ರಾರ್ಥದ ಅನುಸಂಧಾನ ಒಂದು ಸಾಕು, ಎಲ್ಲಾ ಅಪಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೂ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತವೆ ಎ ಮುಂದೆಂದು.

ಇಪ್ಪಡಿ ಅನುಸಂಧಿಪ್ಪಾರಿರುನ್ದ ವೂರಿಲಿರಾಕ್ಕುಮವರ್‌ಗಳುಕ್ಕುಮ್.

೧. ಈಶ್ವರ೯ ಇಲ್ಲೈ ಎನ್ನುಮ್, ೨. ನಿರ್ವಿಶೇಷನೆನ್ನುಮ್, ೩. ಅತ್ಯನ್ನೋದಾ ಸೀನನೆನ್ನುಮ್, ೪. ಪ್ರತಿಫಲನ ತುಲ್ಯೈಶ್ವರೈನೆನ್ನುಮ್, ೫. ಕರ್ಮವಿಶೇಷ ಸಿದ್ಧೈಶ್ವರೈನೆನ್ನುಮ್, ೬. ಕದಾಚಿತ್ತಮಾರ್‌ದಿ ಪರವಶನೆನ್ನುಮ್

ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ;—ಇಪ್ಪಡಿಯೇ-ಹೀಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿಯೂ ಸಜ್ಜಿತವಾಗಿಯೂ, ಅನು ಸಂಧಿಪ್ಪಾರಿರುನ್ದ - ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವರುಂಟು ಉರಿಲಿರಾಕ್ಕು ಮವರ್‌ಗಳು ಕ್ಕುಮ್ - ಉರಲ್ಲಿ ಇರುವವರಿಗೂ ಕೂಡ, ಅಂತವರ ಸಂಬಂಧವು ಇವರಿಗೂ ಇರುವದರಿಂದ ಎಂಬ ಭಾವವು. ವಾಕ್ಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಕ್ಕಂ ನಾರಾದ ಎಂದು ೩೭ ಆಪಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಕೆಂನಿಗೆ ಅಂತಹ ಭ್ರಮಗಳುಂಟಾಗುವ ದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—(೧) ಈಶ್ವರ೯ ಇಲ್ಲೈ ಎನ್ನುಮ್ - ಲೋಕಾ ಯತಿಕ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಮೀಮಾಂಸಕರು ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಇಲ್ಲವು ಎಂದು “ಸದೇವನೋಮೈದಮಗ್ರ ಆಸೀತ್” “ಸರ್ವಂ ಪಿಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ” ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧಾಭಿಪ್ರಾಯವು. (೨) ನಿರ್ವಿಶೇಷ ನೆನ್ನು ಮ್ - ಶಾಂಕರರು ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ವಿಶೇಷಗಳಿಲ್ಲದವನೆಂದೂ “ತೇಜೋಬಲೈಶ್ವರೈ ಮಹಾವಬೋಧಸುವೀರೈ ಶಕ್ತ್ಯಾದಿ ಗುಣೈಕರಾಶಿಃ” (ವಿ. ಪು. ೬. ೫. ೮೫) “ತಥಾಗುಣಾಶ್ಚ ದೇವಸ್ಯ ಶ್ವಸಂಖ್ಯೆಯಾಹಿ ಚಕ್ರಿ ಣಃ” (ವಾ. ಪು. ೭೪. ೭೦) ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವು. (೩) ಅತ್ಯನ್ನೋದಾ ಸೀನನೆನ್ನುಮ್ - ಸಾಂಖ್ಯರು ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ತುಂಬಾ ಉದಾಸೀನ ನಾಗಿರುವನೆಂದೂ “ವರ್ರ ವಿನಚೆ ಕರ್ಮಣಿ” (ಗೀ. ೩-೨೨) ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ವಿರು ದ್ಧವು. (೪) ಪ್ರತಿಫಲನ ತುಲ್ಯೈಶ್ವರೈನೆನ್ನುಮ್ - ಜ್ಞಾನದ ಸ್ವರಣಕ್ಕನು ಗುಣವಾದ ವಸ್ತುವ್ಯವಹಾರವುಳ್ಳವನೆಂದೂ, ಇದು ಯೋಗಾಚಾರನ ವಾದವು, ಈತನಿಗೆ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರ ಸತ್ಯವು, ಜ್ಞಾತಾವೂ ಇಲ್ಲವು, ಜ್ಞೇಯ ವಸ್ತುವೂ ಇಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳುವನು, ಜ್ಞಾನವೈಚಿತ್ರ್ಯದಿಂದಲೇ ವಸ್ತುವೈಚಿತ್ರ್ಯವೆನ್ನುವನು; ಮಕಾರ ದಿಂದ ತೋರುವ ವಸ್ತುವೈಚಿತ್ರ್ಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನವೈಚಿತ್ರ್ಯವುಂಟಾಗುವದನ್ನು ಆಪಲಾಪಿಸಿ ಹಾಗೆಹೇಳುವನು. ಆವರು ಜ್ಞಾತಾಜ್ಞೇಯಗಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಾಂಕರರು ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಹೇಳುವನು. ಇದು “ನಾಭಾವ ಉಪಲಬ್ಧಿಃ” ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರ ದಲ್ಲಿ ಖಂಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದಿ, ಅಥವಾ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯವೇನೂ ಇಲ್ಲವು; ಆದರೆ ಭಾವಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಐಶ್ವರ್ಯ ಉಂಟೆಂದು ಪ್ರತಿಫಲಿ ಸುತ್ತದೆಂಬ ವಾದವು. (೫) ಕರ್ಮ ವಿಶೇಷಸಿದ್ಧೈಶ್ವರೈನೆನ್ನುಮ್ - ಪ್ರಾಭಾಕರ ಮತದಲ್ಲಿ ಈತನು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮವಿಶೇಷದಿಂದುಂಟಾದ ಅಪೂರ್ವರೂಪ ಐಕ್ಯ

೩. ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳುಮ್ ಸಮರೆನ್ನಮ್, ಲ. ಏಕರೆನ್ನಮ್, ಕ. ತ್ರಿಮೂರ್ತ್ಯು ತ್ರೀರ್ಣನ್ ಪರತತ್ವಮೆನ್ನಮ್, ಗಂ. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಲೇ ಒರುವ ಈಶ್ವರನೆನ್ನಮ್, ಗಂ. ಸ್ವರೂಪಪರಿಣಾಮ ವಾನೆನ್ನಮ್, ೧೨. ನಿಮಿತ್ತೋಪಾದಾನೈಕ್ಯಂ ಕೊಳ್ಳವೊಣ್ಣಾದೆನ್ನಮ್, ೧೩. ಜೀವೇಶ್ವರರಾಗಳ ಏಕಾತ್ಮಾ

ಯವೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ; ಇವರಿಗೆ ಅಪೂರ್ವವೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ಬೇರೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದೇ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಇವರು ವಿಮಾಂಸಕರೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವರು. (೬) ಕದಾಚಿತ್ಕರ್ಮಾದಿ ಪರವಶನೆನ್ನಮ್ - ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಪರವಶನಾಗುವನೆಂದೂ ಪರಮಾತ್ಮನು ಆಕರ್ಮವಶ್ಯನೆಂದು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವು. ಆನಶ್ಚನೇನೋ ಅಭಿಚಾಕರೀತಿ" ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವು. (೭) ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ೫. ಭೇದಗಳು :- ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳುಮ್ ಸಮರ್ - ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ರುದ್ರ ಮೂವರೂ ಸಮವೆಂದೂ, ನಿಷ್ಕಮಾಭ್ಯಧಿಕ ಶ್ರುತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧಾಧಿಪ್ರಾಯವು, (೮) ಏಕರೆನ್ನಮ್ - ಆ ಮೂವರೂ, ಒಬ್ಬನೇ ಹಾಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾನೆಂದೂ ಇದು ಪರಾಕರವ್ಯಾಸ ಮನು, ವಾಲ್ಮೀಕಿ ನೊದಲಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ವಚನಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ವಿರುದ್ಧವು. (೯) ತ್ರಿಮೂರ್ತ್ಯು ತ್ರೀರ್ಣಂ ಪರತತ್ವಮೆನ್ನಮ್ - ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೂ ಅಧಿಕನಾದ ಪರಶವನೇ ಪರತತ್ವವೆಂದೂ, ಅವರುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವು ಪರತತ್ವವೆಂದು ವೇದಾದಿಯಾದ ಪ್ರಣವದ ಅಕಾರವೇ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವು. (೧೦) ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಲೇ ಒರುವ ಈಶ್ವರನೆನ್ನಮ್ - ಆಮೂವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಲಿರುದ್ರನಾಗಲಿ ಈಶ್ವರನೆಂದೂ, ಹೀಗೆ ಎರಡು ಮತಗಳು (೧೧) ಸ್ವರೂಪ ಪರಿಣಾಮವಾ ನೆನ್ನಮ್ - ಸ್ವರೂಪ ವಿಕಾರವುಳ್ಳವನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದೂ (ಯಾದವ ಪ್ರಕಾಶಮತವು) ಇವರು ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಸ್ವರೂಪ ಪರಿಣಾಮಹೊಂದಿ ಜಗತ್ತಿನ ಚಿತ್ತೂ ಅಚಿತ್ತೂ ಆಗುವನೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಇದ್ವು ನಿರ್ವಿಕಾರಶ್ರುತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವು. (೧೨) ನಿಮಿತ್ತೋಪಾದಾನೈಕ್ಯಂ ಕೊಳ್ಳವೊಣ್ಣಾದೆನ್ನಮ್ . ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣನು ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣನೂ ಒಬ್ಬನೇ ಎಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಕೂಡದೆಂದೂ, ಹೀಗೆ ನೈಯಾಯಿಕರೂ ಮಾಧ್ವರೂ ಹೇಳುವರು, ಅಕಾರದಿಂದ ಸರ್ವಕಾರಣನು ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು "ಯಥೋರ್ಣಾನಾಭಿ ಸೃಜತೇ ಗೃಹ್ಣತೇಚ" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಸರ್ವ ಕಾರಣತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. (೧೩) ಜೀವೇಶ್ವರರಾಗಳ ಏಕಾತ್ಮಾ ವೆನ್ನಮ್ - ಜೀವಾತ್ಮನೂ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಒಂದೇ ಎಂದೂ ಇದು ಶಾಂಕರಭಾಷ್ಯರ, ಯಾದವ ಪ್ರಕಾಶ ಮತಗಳು. ಇದು "ಸೃಘಗಾತ್ಮಾನಂ ಪೇರಿತಂ

ನೆನ್ರುಮ್, ೧೪. ಉಪಾಧಿಸಿದ್ಧ ಭೇದರೆನ್ರುಮ್, ೧೫. ನಿತ್ಯಭಿನ್ನಾಭಿನ್ನ
ರೆನ್ರುಮ್, ೧೬. ಜೀರ್ವ ಕರ್ಮಮಾತ್ರಾಧೀನ ಶೇಷಭಾವನೆನ್ರುಮ್, ೧೭. ಅನಿ
ಯತ ಶೇಷಭಾವನೆನ್ರುಮ್, ೧೮. ಜಡನೆನ್ರುಮ್, ೧೯. ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರ

ರಂಚ ಮತ್ವಾ” (ಶ್ರೇ ೧-೬) “ದ್ವಾಸುಪರ್ಣಾ” (ಮುಂ. ೩-೧.೧) ಇತ್ಯಾದ್ಯ
ನೇಕ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವು. (೧೪) ಉಪಾಧಿ ಸಿದ್ಧಭೇದರೆನ್ರುಮ್-ನಿತ್ಯವಾದ
ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ಭೇದವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾರೆ ಎನಿಸಿ, ಇರುವುದು ಒಂದೇ ಆತ್ಮಾ
ಎಂದು ಹೇಳೋಣವು. ಇದು ಭಾಸ್ಕರೀಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇದೂ ಮೇಲಿನ
ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ವಿರುದ್ಧವು. (೧೫) ನಿತ್ಯ ಭಿನ್ನಾಭಿನ್ನರೆನ್ರುಮ್ - ಯಾಪಾ
ಗಲೂ ಭಿನ್ನರಾಗಿಯೂ ಅಭಿನ್ನರಾಗಿಯೂ ಆತ್ಮರುಗಳು ಇದ್ದಾರೆಂಬುದು
ಯಾದವಪ್ರಕಾಶಮತವು. ೨೨ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಇವರುಗಳು
ಅಭಿನ್ನನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಸತ್ಯೋಪಾಧಿಯಿಂದ ಚಿದಚಿತ್ತಾಗಿ ತೋರುವನೆಂದು
ಹೇಳುವರು. ಪರಸ್ಪರ ದೋಷಯುಕ್ತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಮುಂದೆ ಜೀವಾತ್ಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ೨೨ ಭ್ರಮಯುಕ್ತವಾದಗಳನ್ನು
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

(೧೬) ಜೀರ್ವ ಕರ್ಮಮಾತ್ರಾಧೀನ ಶೇಷಭಾವನೆನ್ರುಮ್ - ಜೀವನಾ
ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ, ಅಧೀನವಾದ ಶೇಷಭಾವವನ್ನುಳ್ಳವನೆಂದೂ, ಇದು ಕರ್ಮ
ವಿಮಾಂಸಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇದು “ದಾಸಭೂತಾಸ್ಸಂತಸ್ಸರೇ ಹ್ಯಾ
ತ್ಮಾನಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವು. ಮನೈವಾಂಶೋ
ಜೀವಲೋಕೇ ಜೀವಭೂತಸ್ಸನಾತನಃ” ಎಂಬುದಕ್ಕೂ ವಿರುದ್ಧವು. (೧೬.೧೫-೭)
ಮಾತ್ರಶಬ್ದದಿಂದ ಈಶ್ವರನಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. (೧೭) ಅನಿ
ಯತ ಶೇಷಭಾವನೆನ್ರುಮ್ - ಜೀವನಿಗೆ ಶೇಷಭಾವವು ನಿಯತವಾದುದಲ್ಲವೆಂದೂ
ಇದು ಶಾಂಕರ, ಭಾಸ್ಕರ, ಯಾದವ ಪ್ರಕಾಶಾದಿ ಮತವು. “ದ್ವಾಸುಪರ್ಣಾ ಈಶ
ನೀಶಾ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವು. (೧೮) ಜಡ ನೆನ್ರುಮ್ - ಜೀವಾತ್ಮನು
ಕಲ್ಲಿನಹಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿರುವನೆಂದೂ, ಕೆಲಸಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೂ ಆತನ ಶರೀರವೆಂದೂ
ಇದು ಸಾಂಖ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಜಪಾಕುಸುಮ (ಕೆಂಪು ದಾಸವಾಳದ ಹೂವು)
ವನ್ನು ಸ್ಫಟಿಕದ ಹತ್ತಿರ ಇಟ್ಟರೆ, ಸ್ಫಟಿಕವು ಕೆಂಪಿಗೆ ಹೇಗೆ ತೋರುತ್ತದೋ,
ಅದೇಂತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಜೀವಾತ್ಮನು ತನ್ನದೆಂದು ಆರೋ
ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೆಂಬುದು ಅವರ ಸಿದ್ಧಾಂತವು. ೨೦ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.
“ಕೆರಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವತ್ಪಾತ್” ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಕ್ಕೂ, “ನಹಿಕಶ್ಚಿತ್ತ್ವಜನುಹಿ
ಜಾತು ಚಿತ್ತ್ವ ಕರ್ಮ ಕೃತ್” ಎಂಬ ಗೀತಾಶಾರ್ಯ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ ವಿರುದ್ಧವು
ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನು ಒಂದು ಕ್ಷಣಕೂಡಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡದಿರು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು

ಸ್ವರೂಪನೆನ್ನುಮ್, ೨೦. ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನೆನ್ನುಮ್, ೨೧. ಆರೋಪಿತ ಭೋಗ
ನೆನ್ನುಮ್ ೨೨. ಕರ್ತಾವಲ್ಲನೆನ್ನುಮ್. ೨೩. ಈಶ್ವರನಿರಪೇಕ್ಷ ಕರ್ತಾವೆನ್ನುಮ್

ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. (೧೯) ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರ ಸ್ವರೂಪನೆನ್ನುಮ್ - ಇದು ಶಾಂಕರ,
ಬೌದ್ಧರ ಒಂದು ಪಂಗಡದವರಾದ ಯೋಗಾಚಾರ ವೇದಲಾದವರುಗಳ ಮತವು.
ಸಾಂಖ್ಯರೂ ಆತ್ಮಾವಿಗೆ ಜ್ಞಾತೃತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂದು ಮೇಲಿನವರಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳುವರು.
ಚ್ಛೋತವಿವ ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಖಂಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರು
ತ್ತದೆ. “ವಿಷ ಹಿ ದ್ರಷ್ಟಾ ಶ್ರೋತಾ ಘೃತಾ ರಸಯಿತಾ ಮನ್ತಾ ಬೋದ್ಧಾ
ಕರ್ತಾ ವಿಜ್ಞಾನಾತ್ಮಾ ಪುರುಷಃ” (ಪ್ರ. ೪. ೯) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾತಾ ಎಂಬುದು
ಮಕಾರದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು. (೨೦) ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನೆನ್ನುಮ್-ಇದೂ ಸಾಂಖ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾ
ಯವು. ಆತ್ಮವು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆತನು ವಿನಶ್ಚೂ ಮಾಡದೆ ಪಾಷಾ
ಣದಹಾಗೆ ಇದ್ದಾನೆಂದೂ ಇಂತಹ ಮುಕ್ತನೆಂಬ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗುವದೇ ಮುಕ್ತಿ
ಯಾದುದರಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನೇ. ತಾನು ಸಂಸಾರಿ
ಎಂಬುದು ಬರೀ ಭ್ರಮಜ್ಞಾನವೆನ್ನುವರು. ೨೧೮. ೯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.
ಬದ್ಧ ದಶಿಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನೆಂಬುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವು. ಬೇವಿನಕಾಯಿ ಸಿಹಿ
ಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದಹಾಗೆ. (೨೧) ಆರೋಪಿತಭೋಗನೆನ್ನುಮ್ - ಆದ್ಯ
ದರಿಂದ ತಾನು ಜಗತ್ತನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನೆಂಬ ಭಾವನೆಯಾದುದರಿಂದ, ತಾನು
ಭೋಕ್ತಾ ಎಂದು ಆರೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೆಂದೂ, ಇದು ಸಾಂಖ್ಯಮತವೇ. ೨೧೯
ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. “ಭೋಕ್ತಾ ಭೋಗ್ಯಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚಮತ್ವಾ
ಎಂಬಲ್ಲಿ ಭೋಕ್ತೃತ್ವವು ಕಂಠೋಕ್ತವು. (೨೨) ಕರ್ತಾವಲ್ಲನೆನ್ನುಮ್ -
ಯಾವಾಗ ಭೋಕ್ತೃತ್ವವಿಲ್ಲವೋ, ಆಗ ಕರ್ತೃತ್ವವೂ ಇಲ್ಲದೇ ಇರಬೇಕು. ಇದೂ
ಸಾಂಖ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. “ಕರ್ತಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥನತ್ವಾತ್” ಎಂಬ ()
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವು, ಹಾಗೆಯೇ “ಯಜೇತ” “ಉಪಾಸೀತ” ಇತ್ಯಾ
ದ್ಯನೇಕ ವಿಧ್ಯುಕ್ತಿಗಳಿಗೂ ವಿರುದ್ಧವು. ಕರ್ತಾವಲ್ಲವು ಎಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ನೈಯ
ರ್ಥವೂ, ಗುರೂಪದೇಶದ ನೈರರ್ಥಕ್ಯವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. (೨೩) ಈಶ್ವರ
ನಿರಪೇಕ್ಷ ಕರ್ತಾವೆನ್ನುಮ್ - ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಅಧೀನವಲ್ಲದ ಕರ್ತಾ ಜೀವಾತ್ಮನು
ಎಂದು ನಿರೀಶ್ವರ ವಿಾಮಾಂಸಕರು ಹೇಳುವರು. ಕರ್ಮದಿಂದ ಒಂದು ಆಪೂರ್ವ
ವೆಂಬುದು ಉಂಟಾಗಿ ಅದೇ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಫಲ ಕೊಡಲು ಒಬ್ಬ
ಈಶ್ವರನೇನೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವರು. “ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚ ಮತ್ವಾ”
“ಭ್ರಾಮಯೇ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಯನ್ಮಾರೂಢಾನಿ ಮಾಯಯಾ” ಪರಾತು
ತಚ್ಚುತೇಃ” “ಅಂತಃ ಪ್ರವಿಷ್ಟಶ್ಯಾಸಾಜನಾನಾಂ ಸರ್ವಾತ್ಮಾ” “ಯೇ
ಆತ್ಮಾನ ಮನ್ತರೋಯಮಯತಿ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧಾಭಿಪ್ರಾ

೨೪. ಆ ಪ್ರಳಯಸ್ಥಾಯಿ ಎನ್ನಮ್, ೨೫. ಆಮೋಕ್ಷಸ್ಥಾಯಿ ಎನ್ನಮ್
೨೬. ಏಕನೆನ್ನಮ್, ೨೭. ಸ್ವನಿಷ್ಠನೆನ್ನಮ್, ೨೮. ಸ್ವರೂಪತಃ ಕಾರ್ಯಭೂತ

ಯವು. (೨೪) ಆ ಪ್ರಳಯಸ್ಥಾಯಿ ಎನ್ನಮ್ - ಜೀವನು ಪ್ರಳಯದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರುವನೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು ಎಂದರೆ ಅನಂತರವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. “ಶಾಶ್ವತೋಯಂ ಪುರಾಣಃ (ಗೀ. ೨-೨೦) ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವು. (೨೫) ಆಮೋಕ್ಷಸ್ಥಾಯಿ ಎನ್ನಮ್ - ಮೋಕ್ಷವು ಉಂಟಾಗುವವರೆಗೂ ಈ ಆತ್ಮನು ಬೇರೆಯಾಗಿ ತೋರುವನೆಂದೂ ಅನಂತರ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಎಂದೂ, ಇದು ಶಾಂಕರ ಭಾಸ್ಕರ ಯಾದವ ಪ್ರಕಾಶಾದಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಮೋಕ್ಷವಾದನಂತರವೂ ಬೇರೆ ಇರುವರೆಂದು, “ಸದಾಪಶ್ಯಂತಿ ಸೂರಯಃ” ಎಂದೂ “ಕಾಮಚಾರೋ ಭವತಿ” ಎಂದೂ “ಸ ಏಕದಾಭವತಿ, ತ್ರಿಧಾ ಭವತಿ” “ಮನು ಸಾಧರ್ಮ್ಯಮಾಗತಾ” ಎಂದೂ ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವದರಿಂದ ವಿರುದ್ಧವು. ಇದು ಶಾಂಕರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ವಿನಾ, ಶ್ರೀಮಚ್ಛಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವು. ಜೀವಾತ್ಮನು ಮುಕ್ತದತ್ತಯಲ್ಲಿ ಹೇಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹೆಂಡತಿಯು ಬಹುಕಾಲ ಅಗಲಿ ಅನಂತರ ಗಂಡನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿರುವಹಾಗೆ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಸಾಯುಜ್ಯವೇ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಅವರ ಈಚಿನವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಇನ್ನವು. ಘಟಾಕಾಶವು ಪರಮಾಕಾಶವನ್ನು ಸೇರುವ, ಮತ್ತು ನದಿಗಳು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹೋಗಿ ಸೇರುವ ಶಾಶ್ವತ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಲಾರರು; ಮತ್ತು ತೈತ್ತರೀಯದ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಭವತಿ, ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ, ಎಂಬೀವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ಅವರುಗಳು ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಲಾರರು. ಹಾಗೆಯೇ “ತತ್ಸಮಸಿ” ಎಂಬುದಕ್ಕೂ ಸಹ. “ಬ್ರಹ್ಮಾವಿದಾಪ್ರೋತಿ ಪರಂ” ಎಂಬುದಕ್ಕೂ “ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” “ಜಕ್ಷತ್ಕ್ಲಿಷ್ಠ ರಮಮಾಣಃ” ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. (೨೬) ಏಕನೆನ್ನಮ್ - ಜೀವಾತ್ಮರಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಆತ್ಮ ಎಂದೂ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವರು ಮೀಮಾಂಸಕರು. ಬಹುವೇದ ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. “ನಿತ್ಯೋ ನಿತ್ಯಾನಾಂ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವು. (೨೭) ಸ್ವನಿಷ್ಠನೆನ್ನಮ್ - ಈಶ್ವರನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣಭೂತನಲ್ಲವು, ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದೂ, ಹೀಗೆ ಹೇಳುವರೂ ಮೀಮಾಂಸಕರೇ. “ಭ್ರಾಮರ್ಯಾ ಸರ್ವ ಭೂತಾನಿ ಯನ್ಮಾರೂಢಾನಿ ಮಾಯಯಾ” ಎಂದು “ಸೂತ್ರೇ ಮಣಿಗಣಾವಿನ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವು. (೨೮) ಸ್ವರೂಪತಃ ಕಾರ್ಯಭೂತನೆನ್ನಮ್ - ಸ್ವರೂಪತಃ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ

ಸ್ತುಮ್ ೩೪ ಈಶ್ವರನೋಡೆ ಏಕೀ ಭೂತನಾ ಮೆಸ್ತುಮ್, ೩೫. ವ್ಯಾಪಾರಾದಿ ರಹಿತನಾಮೆಸ್ತುಮ್, ೩೬. ವಿಭಾಗಾ ವಿಭಾಗಾದಿ ಶಕ್ತಿಮಾನೆಸ್ತುಮ್, ೩೭, ಆನಂದತಾರತಮ್ಯ ವಾನೆಸ್ತುಮ್, ೩೮. ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿ ಭೇದವಾ ನೆಸ್ತುಮ್, ಮತ್ತು ಮಿಪ್ಪುಡೈಗಳಿಲುಳ್ಳ ಬಾಹ್ಯಕುದೃಷ್ಟಿ ಮತಜ್ಞಲೋನ್ಮಾ ಲುಮ್ ಕಲಿಕೈಮ್ ವಾರಾದು.

೩೪. ಈಶ್ವರನೋಡೆ ಏಕೀಭೂತನಾಮೆಸ್ತು-ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಮೋಕ್ಷದಶೆ ಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂದೂ. ಇದು ಶಂಕರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. “ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” (ಮುಂ. ೩-೧-೩) “ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ವರ್ಜಮ್” (ವ್ಯಾ ಸೂ. ೪-೪-೧೭) “ಮಮ ಸಾಧರ್ಮ್ಯಮಾಗತಾಃ” (ಗೀ. ೧೪-೨) “ಸದಾಪತ್ಯನ್ತಿ ಸೂರಯಃ” (ಸುಬಾ. ೬) “ಕಾನು ಚಾರೋಭವತಿ” “ಜಕ್ಷ ತ್ಕ್ರೀಡ್ ರಮಮಾಣಃ” (ಭಾಂ. ೮-೧೨-೩) ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ವಿರು ದ್ಧವು. ಹಿಂದೆ ೧೮೮೯-೯೩ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ. (೩೫) ವ್ಯಾಪಾರಾದಿ ರಹಿತನೆಸ್ತುಮ್ - ಮುಕ್ತದಶೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ರಹಿತನೆಂದೂ, ಇದು ನೈಯಾ ಯಿಕರ ಮತವು. ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ಇದೂ ವಿರುದ್ಧವು. (೩೬) ವಿಭಾಗಾವಿಭಾಗಾದಿ ಶಕ್ತಿಮಾ ಎಸ್ತುಮ್ - ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ವಿಭಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಅವಿಭಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು; ಇದು ಯಾದವ ಪ್ರಕಾಶ ಮತವು. (೩೭) ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯವಾ ಎಸ್ತುಮ್ - ಮುಕ್ತ ದೆಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನರಾದ ಜೀವಾತ್ಮರು ಹೊಂದುವ ಅನಂದದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟೆಂದೂ; ಇದು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇದು “ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” (ಮುಂ. ೩-೧-೩) “ಮಮಸಾಧರ್ಮ್ಯ ಮಾಗತಾಃ” (ಗೀ. ೧೪-೨) “ಭೋಗಮಾತ್ರಸಾಮ್ಯಲಿಜ್ಞಚ್ಛ” (ಶಾ. ಸೂ. ೪-೪-೨೧) ಎಂಬೀ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವು. ಹಿಂದೆ ಇದು ಉಪಪಾ ದಿತವು. ೧೮೮೭-೮ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ. ೩೮. ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿ ಭೇದವಾ ಎಸ್ತುಮ್ - ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ ಸಾಲೋಕ್ಯಮೊದಲಾದ ತಾರತಮ್ಯವು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದುದು ಎಂದೂ; ಇದೂ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಭಿಪ್ರಾಯವು. ಮೋ ಕ್ಷವು ಸಾಯುಜ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಇದು ಸಮಂಜಸಾರ್ಥವಲ್ಲವು. ಸಾಯುಜ್ಯದಲ್ಲೇ ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿಗಳು ಅಂತರ್ಗತವು. ಮತ್ತು ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ, ಮತ್ತು ಇಪ್ಪುಡೈಗಳಿಲುಳ್ಳ - ಹೀಗೆಯೇ ಈ ಪ್ರಕಾರಗಳಾದ, ಬಾಹ್ಯಕುದೃಷ್ಟಿ ಮತಜ್ಞಲೋನ್ಮಾಲುಮ್ - ವೇದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸದ, ಮತ್ತು ವೇದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಪಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಮತಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಯಾವುದರಿಂದಲೂ, ಕಲಿಕೈಮ್ ವಾರಾದು - ಭ್ರಮ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಲ್ಪತ್ಯವು ಬರಲಾರದು.

ಮುಮ್, ೨. ರಕ್ಷಕಾನ್ತರಾನ್ವೇಷಣಮುಮ್, ೩. “ತ್ವಂ ಮೇ ಹಂ ಮೇ” ಎನ್ರು ಪಿಣಕ್ಯಮ್, ೪. ನಿರುಪಾಧಿಕಾನ್ಯ ಶೇಷತ್ವ ಭ್ರಮಮುಮ್, ೫. ದೇವತಾನ್ತರ ಪ್ರಾವಣ್ಯಮುಮ್, ೬ ತದ್ಭಕ್ತ ಸಂಸರ್ಗಮುಮ್, ೭. ಮತ್ತು ಮುಳ್ಳ ಅಸೇವ್ಯ ಸೇವಾರುಚಿಯುಮ್, ೮. ದೇಹಾತ್ಮ ಭ್ರಮಾದಿಗಳುಮ್,

ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ (ಇವೆರಡರ್ಥಗಳೂ ಆಕಾರದಿಂದ ಬೋಧಿತವು.) ೧. ನಿಶ್ವಾಸಮಾಂದ್ಯಮುಮ್ - ಆತನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯು, ಇವುಗಳಿಗೆ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಮುಂದೆ, ಒನ್ರುಮ್ ಪಿನ್ನಾಡಾದು-ಹಿಂದೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಬರಲಾರವು ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಆಕಾರಾರ್ಥ ದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಯಪತಿಯಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಸರ್ವರಕ್ಷಕನೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ತೊಲಗುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಶ್ವಾಸ ಮಾಂದ್ಯವು ಐದು ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಹೇತುವೆಂದ್ರು ಮುಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ೨. ರಕ್ಷಕಾನ್ತರಾನ್ವೇಷಣಮುಮ್ - ಆ ವಿಶ್ವಾಸ ಮಾಂದ್ಯದಿಂದ ಬೇರೇ ರಕ್ಷಕನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣವು. ಮೇಲಿನ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಇದೂ ತೊಲಗುತ್ತದೆ. ೩. “ತ್ವಂ ಮೇ ಹಂ ಮೇ” ಎನ್ರು ಪಿಣಕ್ಯಮ್ - ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನು ತಾನೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತನೆಂಬ, ಪಿಣಕ್ಯಮ್ - ವಿನಾದವು, ಇದೂ ಭ್ರಮೆಯು- ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೂರು ಶಬ್ದಗಳೂ ಆಕಾರಾರ್ಥಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ ತೊಲಗುವುವು. “ತ್ವಂ ಮೇಹಂ ಮೇ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ೪೨೨ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪಠಂಒರಿಸಿ. ೪. ನಿರುಪಾಧಿಕಾನ್ಯಶೇಷತ್ವ ಭ್ರಮಮುಮ್ - ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಗಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯ ದೇವತೆಗೂ ಕೂಡ ತಾನು ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಭ್ರಮವೂ, ಈ ೨; ೩, ೪ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಣವದ ಉಕಾರಾರ್ಥಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ ತೊಲಗುವುವು. ಆಯೈವ- ಶ್ರೀ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಅನ್ಯಯೋಗ ವ್ಯವಚ್ಛೇದದಿಂದ ಇದು ತೊಲಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮೂರು ಭ್ರಮಗಳೂ ಸಹ ತೊಲಗುವುವು. ೫. ದೇವತಾನ್ತರ ಪ್ರಾವಣ್ಯವುಮ್-ನಿರುಪಾಧಿಕಾನ್ಯಶೇಷತ್ವ ಭ್ರಮವಿರುವದರಿಂದಲೇ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯದೇವತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವೂ, ತದ್ಭಕ್ತ ಸಂಸರ್ಗಮುಮ್ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಅನ್ಯ ದೇವತಾ ಭಕ್ತ ರೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವೂ, ೬. ಮತ್ತುಮುಳ್ಳ ಅಸೇವ್ಯಸೇವಾ ರುಚಿಯುಮ್- ಅಷ್ಟುಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸೇವಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದವರನ್ನು ಸೇವಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯೂ, ಇದೂ ಉಕಾರಾರ್ಥಾನು ಸಂಧಾನದಿಂದಲೇ ತೊಲಗುತ್ತದೆ. ೮. ದೇಹಾತ್ಮಭ್ರಮಾದಿಗಳುಮ್ - ದೇಹವೇ ಆತ್ಮ ಎಂಬ ಭ್ರಮೆಯೇ ಮೊದಲಾದವೂ, ಇವು ಮಹಾರಾರ್ಥಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ ತೊಲಗುತ್ತದೆ, ದೇಹವು ಚಡವು ; ಮನಜ್ಞಾನೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು

ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನು ಎಂಬುದರಿಂದ ದೇಹಕ್ಕಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣನು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಭಟ್ಟರು ಅಷ್ಟಶ್ಲೋಕಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.—“ದೇಹಾ ಸಕ್ತಾತ್ಮಬುದ್ಧಿಯಾದಿ ಭವತಿಪದಂಸಾಧುವಿದ್ಯಾತ್ಯತೀಯಂ ಸ್ವಾತಂತ್ರಾಂಧೋಯದಿಸ್ಯಾತ್ಮಭವ್ಯ ಮಿತರಶೇಷತ್ವಧೀ ಶ್ವೇದ್ವಿತೀಯಮ್ | ಆತ್ಮತ್ರಾಣೋನ್ಮುಖಶ್ವೇನ್ಮಮ ಇತಿಚ ಪದಮ್ ಬಾಂಧವಾ ಭಾಸಲೋಲಶ್ಚ ಬ್ದಂ ನಾರಾಯಣಾಖ್ಯಂ ವಿಷಯ ಚಪಲ ಧೀಶ್ವೇ ಜ್ಞತುರ್ಥೀಂ ಪ್ರಪನ್ನಃ” ಇದರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ—ಪ್ರಪನ್ನಃ - ಶರಣಾಗತನು, ದೇಹಾಸಕ್ತಾತ್ಮಬುದ್ಧಿಃ—ದೇಹದಲ್ಲೇ ಸೇರಿ ಆತ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು ಎಂದರೆ ದೇಹವೇ ಆತ್ಮ ಎಂಬ ಭ್ರಮೆಯುಳ್ಳವನು, ಭವತಿಯಾದಿ- ಆದರೆ, ತದಾ - ಆಗ, ತೃತೀಯಪದಂ - ಮೂರನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ ಮಕಾರವನ್ನು, ಸಾಧು - ಚನ್ನಾಗಿ, ವಿದ್ಯಾತ್ - ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಮನಜ್ಞಾನೇ ಮದೀಹರ್ಷೇ, ಮನಅವಬೋಧನೇ ಮಸಿಪರಿಮಾಣೇ, ಈ ಧಾತುಗಳಿಂದ ಜಡತ್ವ, ಅಜೇತನತ್ವ, ಸ್ಥೂಲತ್ವ, ದುಃಖರೂಪತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇಹಕ್ಕಿಂತ, ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅಣುವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನು ವಿಲಕ್ಷಣನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ದೇಹಾತ್ಮಭ್ರಮವು ನಿವೃತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರಾಂಧಃ-ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂಬ ಭ್ರಮದಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ತಿರೋಹಿತವಾಗಿ ಕುರುಡನಹಾಗಿರುವವನು, ಯದಿಸ್ಯಾತ್ - ಆದರೆ, ತಾನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವು. ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂಬ ಭ್ರಮ ಉಂಟಾದರೆ, ಪ್ರಥಮಂ-ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಅಕ್ಷರವಾದ ಅಕಾರವನ್ನು, ಸಾಧುವಿದ್ಯಾತ್ - ಚನ್ನಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅವರಕ್ಷಣಗತಿಹಿಂಸಾದಿಷು ಎಂಬ ಧಾತ್ವರ್ಥಗಳ ವೃತ್ತತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸರ್ವಕಾರಣತ್ವ ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವ ಸರ್ವಸಂಹಾರಕತ್ವ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪತಿತ್ವ ಸ್ವಶೇಷಿತ್ವ ಸರ್ವ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರತ್ವಗಳುಂಟೆಂದು ವಿರ್ಪಟ್ಟು, ಆ ಅಕಾರದ ಲುಪ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ಮಕಾರವಾಚ್ಯ ಜೀವನು ಅಂತಹ ವಿಷ್ಣುವಿಗೇನೇ, ಶೇಷಭೂತನೆಂದು ವಿರ್ಪಡುವುದರಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರಾತ್ಮಭ್ರಮವು ತೊಲಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಇತರ ಶೇಷತ್ವಧೀಶ್ವೇತ್ - ಇತರರಿಗೆ ಎಂದರೆ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೂ ಇವರುಗಳ ಭಕ್ತರಾದ ಭಾಗವತರಿಗೂ ತಾನು ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತಾನು ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾದರೆ, ಆಗ ಪ್ರಣವದ ದ್ವಿತೀಯಂ ಪದಂ ಸಾಧು ವಿದ್ಯಾತ್ . ಪ್ರಣವದ ನಿರ್ದನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ ಉಕಾರಾರ್ಥವನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮರಿಗೆ ಈ ಅವಧಾರಣದಿಂದ ವಿರ್ಪಟ್ಟು ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇನೇ ಶೇಷಭೂತನು, ಇತರರಿಗಲ್ಲವೆಂಬ ಅನನ್ಯಾರ್ಥಶೇಷತ್ವಾರ್ಥವು ಉಂಟಾಗುವುದರಿಂದ, ನಿರುಪಾಧಿ

೯. ಸ್ವತಂತ್ರಾತ್ಮಭ್ರಮಾದಿಗಳುಮ್ ೧೦, ಸ್ವಾರ್ಥ ಪರಿಗ್ರಹಮುಮ್, ೧೧.

ಕಾನ್ಯಶೇಷತ್ವ ಭ್ರಮವೂ ದೇವತಾಂತರ ಪ್ರಾವಣ್ಯವೂ ತದ್ಭಕ್ತ ಸಂಸರ್ಗವೂ ಅಸೇವ್ಯಸೇವಾರುಚಿ ಮೊದಲಾದ ಭ್ರಮೆಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿರ್ವಹಿಸಿಹೋಗುವುವು. ಅತ್ಮತ್ವಜೋನ್ಮುಖಃ - ತನ್ನ ರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ಸ್ವರಕ್ಷಕತ್ವ ಭ್ರಮವು, ಯದಿಸ್ಯಾತ್ - ಉಂಟಾದರೆ, ತದಾ ನಮ ಇತಿ ಪದಂ ವಿದ್ಯಾತ್ - ಆಗ ನಮಃ ಎಂಬ ಪದದ ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಹೇಗೆಂದರೆ ನಮಃ ಎಂದರೆ ಅನನ್ಯರಣತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಉಪಾಯದಲ್ಲಿ ಮಃ ನ ನನಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನೇ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೇ ವಿನಾ ನಾನು ನನಗೆ ರಕ್ಷಕನಲ್ಲವು. ಬಾಂಧವಾ ಭಾಸಲೋಲಃ - ಸ್ವತಃ ಬಂಧುಗಳಲ್ಲದೆ ಬಂಧುಗಳಹಾಗೆ ತೋರುವವರು ಬಾಂಧವರು. ಸಂಪತ್ತಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವವನ್ನೂ ಅಪಕರಿಸುತ್ತಾ, ಅಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತ್ಯಜಿಸುವವರು; ಇಂತವರು ಈ ಸೋಪಾಧಿಕ ಬಾಂಧವರಾಗಿ ಆಗ ತೋರುವವರಲ್ಲಿ ಅಸಕ್ತನಾದವನು, ಯದಿಸ್ಯಾತ್ - ಆದರೆ, ತಬ್ಬಂ ನಾರಾಯಣಾಖ್ಯಂ ವಿದ್ಯಾತ್ - ನಾರಾಯಣ ಪದವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಇದರಿಂದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸಕಲ ವಿಧ ಬಂಧುವೆಂಬರ್ಥವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೇಗೆಂದರೆ, ತತ್ಪರನ ಸಮಾಸವಾದ ನಾರಾಣಾಂ ಅಯನಂ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಣಿ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ 'ಮಾತಾ ಪಿತಾಭ್ರಾತಾ ನಿವಾಸ ಶ್ವರಣಂ ಸುಹೃದ್ಗತಿರ್ನಾರಾಯಣಃ' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುವು ಅವನೇ ಎಂಬರ್ಥವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಬಾಂಧವಾಂತರ ಪರಿಗ್ರಹವೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಭ್ರಮೆಯು ನಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಷಯಚಪಲಧೀಶ್ವೇತ್ ವಿಹಿತವಾದುದೇ ಆಗಲಿ, ನಿಷಿದ್ಧವಾದುದೇ ಆಗಲಿ ಇರುವ ವಿಷಯೋಪಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಚಪಲಚಿತ್ತನಾದರೆ, ಆಗ ಚತುರ್ಥೀಂ-ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥಿಯನ್ನು, ಸಾಧು ವಿದ್ಯಾತ್ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಕೈಜ್ವಲ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮುಂದೆ ಇಂತಹ ನಶ್ವರ ಭೋಗಗಳೆಲ್ಲಾ ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಇದನ್ನೇ ಮುಂದೆ ಸಂಸಾರಾನುನ್ಯತ್ರಿ ರುಚಿಯುಮ್, ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರ ರುಚಿಯುಮ್ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೈಂಕರ್ಯವೆಲ್ಲಾ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಗಾಗಿಯೇ ವಿನಾ ತನಗಾಗಿ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಂತಹ ಭ್ರಮವೆಲ್ಲವೂ ನಿವರಿಸುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು.

೯. ಸ್ವತನ್ತ್ರಾತ್ಮಭ್ರಮಾದಿಗಳುಮ್-ತನ್ನ ಆತ್ಮಾ ಸ್ವತಂತ್ರವೆಂಬ ಭ್ರಮವೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳೂ; ಆಗಿಶಬ್ದದಿಂದ ಸ್ವರಕ್ಷಕತ್ವ ಭ್ರಮವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದು ನಮಶ್ಚಬ್ದಾರ್ಥದಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಅದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಸ್ವರಕ್ಷಕತ್ವ ಭ್ರಮ

ಭಾಗವತಾಪಚಾರಮುಮ್, ೧೨. ಅಕಿಂಚಿನ್ಯ ವಿಸ್ಮೃತಿಯುಮ್ ೧೩. ಸಂಸಾರಾನು ವೃತ್ತಿರುಚಿಯುಮ್, ೧೪. ಅತ್ಮನಾಶಾದಿ ಭಯಮುಮ್, ೧೫. ಅಸ

ಮುಮ್ ಇವೆಲ್ಲಾ ಸ್ಪುಟವಾಗಿ ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು. ೧೦. ಸ್ವಾರ್ಥಪರಿಗ್ರಹಮುಮ್ - ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯು; ತನ್ನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಭಗವಂತನಿಗಾಗಿಯೇ ಎಂಬ ಭಗವಚ್ಛೇಷತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಭಗವಚ್ಛೇಷತ್ವವು ಪ್ರಣವದ ಉಕಾರದಿಂದ ನಿರ್ವಹಿತ್ತು. “ಉಕಾರೋನನ್ಯಾರ್ಥಂ” ಎಂಬ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಭಟ್ಟರ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು. (ಅಷ್ಟ. ೧) ೧೧. ಭಾಗವತಾಪಚಾರಮುಮ್ - ಭಾಗವತರಿಗೆ ಅಪರಾಧಮಾಡಿ ಅಪಚಾರವನ್ನು ಹೊಂದುವದು; ಯಾವಾಗ ಭಗವಚ್ಛೇಷನೆಂದು ನಿರ್ವಹಿತ್ತೋ, ಆಕಾರಣದಿಂದ ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವವೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಈ ಭಾಗವತಾಪರಾಧವು ಭಗವದಪರಾಧಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಬಲವಾದುದರಿಂದ, ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಪನ್ನನು ಗುರಿಯಾಗಕೂಡದು “ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣೋ ರವಮಾನನಾತ್ ಗುರುತರಂ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವೋಲ್ಲಂಘನಮ್” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತನಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವನ್ನಾದರೂ ಮನ್ನಿಸಿಬಿಡುವನು. ಆದರೆ ತನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಮನ್ನಿಸನು. ಇದಕ್ಕೆ ಜಯವಿಜಯರ, ಅಂಬರೀಷ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ದ್ರೌಪದಿ ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ವೃತ್ತಾಂತಗಳಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ೧೨. ಅಕಿಂಚಿನ್ಯ ವಿಸ್ಮೃತಿಯುಮ್ - ತಾನು ಅಕಿಂಚಿನೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯೋಣವೂ; ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತನಗೆ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಜ್ಞಾನವು ನಮಶ್ಚಬ್ದಾರ್ಥದಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು, ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅಂತಹ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಈ ಅಕಿಂಚಿನ್ಯ ವಿಸ್ಮೃತಿಯು ತೊಲಗುತ್ತದೆ. ೧೩. ಸಂಸಾರಾನುವೃತ್ತಿರುಚಿಯುಮ್ - ಸಂಸಾರ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯೂ; ಇದು ನಮಸ್ಸಿನ ಆರ್ಥಾನು ಸಂಧಾನದಿಂದ ಅಹಂಕಾರಾದಿಗಳು ನಿವರ್ತಿಸುವದರಿಂದ ತೊಲಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಸಾರದಿಂದ ತನ್ನ ಜ್ಞಾನತ್ವ ಆನಂದತ್ವಾದಿಗಳು ತಿರೋಹಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಯುಕ್ತ ದಶೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಜ್ಞಾನತ್ವಾನಂದತ್ವಾದಿಗಳು ನೈಜ ಸ್ವರೂಪವನ್ನುಹೊಂದುತ್ತವೆಂಬ, ಅನುಸಂಧಾನವು ಪ್ರಣವದ ಮಕಾರದಿಂದ ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ನಿವರ್ತಿಸುತ್ತದೆಂದೂ ಭಾವಿಸಬಹುದು. ೧೪. ಅತ್ಮನಾಶಾದಿ ಭಯಮುಮ್ - ಆತ್ಮವು ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆಂಬ ಭಯವೂ, ಇದು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ನಾರ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ ನಿವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ರೀಜ್‌ಪುರಿಯೇ ಎಂಬ ಧಾತುವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ನಾಶವಿರುವವು ರಾಃ ಎಂದೂ, ನಾಶವಿಲ್ಲದವು ನರಾಃ ಎಂದಾಗುವ

ದಾಚಾರ ರುಚಿಯುಮ್, ೧೬. ಶತ್ರುಮಿತ್ರಾದಿ ವಿಭಾಗ ನಿರೂಪಣಮುಮ್. ೧೭ ಬಾಂಧವಾಂತರಪರಿಗ್ರಹಮುಮ್, ೧೮. ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರರುಚಿಯುಮ್ ೧೯. ಪರಮಪ್ರಯೋಜನ ವೈಮುಖ್ಯಮ್. ಮತ್ತುಮ್ ೨೦. ಸ್ವನಿಷ್ಠಾ ವಿರೋಧಿಗಳೊನ್ಮಮ್. ಸಿನ್ನಾಡಾದು.

ದರಿಂದ, ಆತ್ಮವರ್ಗವು ನಾಶವಿಲ್ಲದುದೆಂದು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ೧೫. ಅಸದಾಚಾರ ರುಚಿಯುಮ್ - ಸದಾಚಾರವು, ಪರಮಾತ್ಮನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಧಿನಿಷೇಧ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯೋಣವು, ಹಾಗೆ ನಡೆಯದೆ, ಸದಾಚಾರಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧಾಚಾರದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವೂ; ಇದು ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದೂ ಎಂಬುದರಿಂದಲೂ, ಸರ್ವ ವಿಧಬಂಧುವೆಂಬುದು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ತನಗೆ ಪರಮ ಸುಹೃತ್ತು ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಗುವದರಿಂದಲೂ, ಇದು ನಿವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ೧೬. ಶತ್ರುಮಿತ್ರಾದಿ ವಿಭಾಗ ನಿರೂಪಣಮುಮ್ - ಕೆಲವರು ತನಗೆ ಶತ್ರುಗಳು, ಕೆಲವರು ಮಿತ್ರರು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾಗಮಾಡಿ ಹೇಳೋಣವೂ; ಇದೂ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ. ಹಾಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಮಿತ್ರರಾದವರಲ್ಲಿ ಶತ್ರುತ್ವಾದಿ ವಿಭಾಗವು ಸರಿಯಿಲ್ಲವೆಂದುತೋರಿಬರುವದರಿಂದ ನಿವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ೧೭. ಬಾಂಧವಾಂತರ ಪರಿಗ್ರಹಮುಮ್ - ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತನಗೆ ಬಂಧು ಉಂಟೆಂಬ ಭಾವನೆಯು. ಇದೂ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಾನುಸಂಧಾನದಿಂದಲೇ ನಿವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ ೧೮. ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರ ರುಚಿಯುಮ್ - ಭಗವತ್ಕೈಂಕರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಗಿಂತ ಇತರವಾದ ಪ್ರಯೋಜನದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯೂ, ಇದು ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷದಶೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವತ್ಕೈಂಕರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ತನಗೆ ಪರಮಪ್ರಯೋಜನವೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಇತರ ಪ್ರಯೋಜನದಲ್ಲಿ ರುಚಿಯು ನಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ೧೯. ಪರಮ ಪ್ರಯೋಜನ ವೈಮುಖ್ಯಮ್ - ಮೇಲಿನ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಪರಮ ಪ್ರಯೋಜನವಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮಾಡುವ ಕೈಜ್ಞರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಿರೋಣವು. ಈ ವ್ಯಕ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಕೈಜ್ಞರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಅತಿಶಯ ಪ್ರಯೋಜನವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಅದರ ನಿವೃತ್ತಿಯು. ೨೦. ಮತ್ತುಮ್ ಸ್ವನಿಷ್ಠಾ ವಿರೋಧಿಗಳೊನ್ಮಮ್-ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯು. ತನಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾದುದೆಂಬ ಭಾವನೆಯೂ, ಆ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಂಡವನು ತಾನು ಎಂಬ ಕರ್ಮೈತ್ಯವೂ, ಇವೆಲ್ಲಾ ಸ್ವನಿಷ್ಠೆಗೆ ಎಂದರೆ ಪ್ರಪನ್ನನ ಮಹತ್ವಾದ ನಿಷ್ಠೆಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುವು.

ಸಿನ್ನಾಡಾದು - ಈ ಪ್ರಪನ್ನನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುವದಿಲ್ಲವು. ಅದುದ

ಕಾ. ಇಹ ನಿಜಪಕ್ಷವಿರುದ್ಧೈರೀದೃಶನಿಷ್ಠಾ ವಿರೋಧಿಭಿ ಶ್ವಾನೈಃ |

ದ್ವಿಚತುಷ್ಟ ಸಾರವೇದೀ ಗಂಗಾಹ್ರದ ಇವ ನ ಗಚ್ಛತಿ ಕ್ಷೋಭಮ್ ||೬

ರಿಂದ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಇಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು. ಅಪಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೆಲ್ಲಾ ತೊಲಗುವುವು. ಭ್ರಮಜ್ಞಾನಗಳೆಲ್ಲವೂ ತೊಲಗುವುವು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವನಿಷ್ಠೆ ಎಂಥಾದ್ದೆಂಬುದು ಸ್ವನಿಷ್ಠಾಭಿಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಭ್ರಮಜ್ಞಾನಗಳೊಂದೂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಾರ್ಥಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಾರಭೂತಾರ್ಥವನ್ನು ಒಂದು ಕಾರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿ ತ್ತಾರೆ.

ಕಾರಿಕೆಯ ಅರ್ಥವು—ಹೀಗೆ ಮೂಲಮನ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಚನ್ನಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದಲೂ, ಭ್ರಮಜ್ಞಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಸ್ವನಿಷ್ಠೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದಲೂ, ಕ್ಷೋಭೆಯುಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಮೂಲಮನ್ತ್ರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾರೆ.—ಇಹ - ಈಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಈ ದೋಷದುಷ್ಟವಾದ ಆಹಾರ ಸೇವನೆಗಳಿಂದಲೂ, ನಾನಾವಿಧ ಅಪಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಈ ಕಲಿಪ್ರಾಬಲ್ಯವಿರುವ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ನಿಜಪಕ್ಷವಿರುದ್ಧೈಃ - ನಮ್ಮ ಸ್ವಕೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾದ ಯತಿವರ್ಯರಿಂದ ಸ್ಥಿರೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧಗಳಾದ ಎಂದರೆ ಆವರು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಖಂಡಿಸಿರುವ ಚಾರ್ವಾಕ, ಬೌದ್ಧ, ಜೈನ, ತಾರ್ಕಿಕ, ನಿರೀಶ್ವರಸೇಶ್ವರ ಸಾಂಖ್ಯ, ಅದ್ವೈತ, ಭೇದಾಭೇದವಾದ, ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಿಣಾಮವಾದ, ಶೈವ, ದ್ವೈತ, ಮೊದಲಾದವರುಗಳ ಈಮಂತ್ರಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧಗಳಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೂ, ಈದೃಶನಿಷ್ಠಾ ವಿರೋಧಿಭಿಃ - ಇಂತಹ ನಿಷ್ಠೆಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧಿಗಳಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೂ, ಕೆಲವರು ಇಲ್ಲಿರುವ ಈದೃಶಶಬ್ದವನ್ನು ನಿಷ್ಕಾಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಪ್ರಪಂಚನ ಸ್ವನಿಷ್ಠೆಗೆ ವಿರೋಧಿಗಳಾದವುಗಳಿಂದಲೂ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ; ಅಥವಾ ಈದೃಶ ಶಬ್ದವನ್ನು ವಿರೋಧಿಭಿಃ ಎಂಬುವದೊಂದಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿದರೆ, ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅಪಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ, ಸ್ವನಿಷ್ಠೆಗೆ ವಿರೋಧಿಗಳಾದ, ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದಲೂ, ಎಂದಾದರ ಅರ್ಥಮಾಡಬಹುದು; ಎಂದರೆ, ಮಂತ್ರಾಂತರ ದೇವತಾಂತರ, ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರ ಸಂಬಂಧಗಳಾದ ವಿರುದ್ಧಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ವಿಷಯಾಂತರವಿರುವವು, ಇಚ್ಛಾದ್ವೇಷಗಳೇನು, ಇವುಗಳೆಂದುಂಟಾದ ವಿರುದ್ಧಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳ

ಅಥ ಮೂಲಮುಕ್ತೇ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಾ ನಾಹ

ಇತ್ತಿರುಮುನ್ಮತ್ತಿಲ್ ವಾಕ್ಯಮುಮ್ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಮುಮ್ ಇರುಕ್ಕಮ್ಮದಿ ಎನ್ನಿನೇ ಎನ್ನಿಲ್? ಇತ್ತೈ ಏಕವಾಕ್ಯ ಮೆನುಮ್ ವಾಕ್ಯದ್ವಯಮೆನುಮ್ ವಾಕ್ಯತ್ರಯಮೆನುಮ್ ಅವ್ವೋ ಸಂಪ್ರದಾಯಜ್ಞಳಾಲೇ ಅನುಸಂಧಿಸ್ವಾರ್ಗಳ್.

ಕೇನು, ಇವುಗಳಿಂದ, ದ್ವಿಚತುಷ್ಕಸಾರವೇದೀ - ದ್ವಿಚತುಷ್ಕವೆಂದರೆ ಎಂಟು, ಅದುದರಿಂದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರದ ಸಾರವತ್ತಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವವನು, ತಿಳಿದವನು, ಗಂಗಾಹೃದ ಇವ - ಗಂಗಾನದಿಯ ಮಡುವು ಹೇಗೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿದೆಯೋ ಹಾಗೆ, ಜ್ಞೋಭಂ ನಗಚ್ಚತಿ - ಮನಸ್ಸಿನ ಕ್ಷೋಭೆ ಯನ್ನು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು; ಎಂದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಈ ಅಪಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಚಾಂಚಲ್ಯವಿಲ್ಲದೆ, ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಧಿಪ್ರಾಯಗಳು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಧಿಪ್ರಾಯಗಳು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು, ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಅಧಿಪ್ರಾಯಗಳೇ ಸಾಕು ಎಂಬ ಭಾವವು. “ನಪ್ರಹರ್ಷಯತಿ ಸಮ್ಯಾಗೇ ನಾವಮಾನೇಽನುತಪ್ಯತೇ | ಗಂಗಾಹೃದ ಇವಜ್ಞೋಭೋ ಯಸ್ಸಪಂಡಿತ ಉಚ್ಯತೇ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿವಕ್ಷಿತವು. ಸಮ್ಯಾಗನಿಂದ ಅನಂದಿಸದೇ ಅವಮಾನದಿಂದ ಅನುತಾಪವಿಲ್ಲದೆಯೂ ಯಾವನು ಗಂಗಾಮಡುವಿನಹಾಗೆ ಕ್ಷೋಭವನ್ನು ಹೊಂದದೇ ಇರುವವನೋ, ಅವನೇ ಪಂಡಿತನೆಂದೆಣಿಸಲ್ಪಡುವನು.

ಮುಂದೆ ಮೂಲಮುನ್ಮತ್ತದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು

ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹಿಂದೆ ವರ್ಣ ಮತ್ತು ಪದಗಳಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಮುಂದೆ ಮಂತ್ರದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೂಲಮಂತ್ರವನ್ನು ಒಂದು ವಾಕ್ಯವುಳ್ಳದೆಂದೂ, ಎರಡು ವಾಕ್ಯಉಳ್ಳದೆಂದೂ, ಮೂರು ವಾಕ್ಯ ಉಳ್ಳದೆಂದೂ, ಭಾವಿಸುವದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ನಾನಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತಿರುಮುನ್ಮತ್ತಿಲ್ - ಈ ಮೂಲ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ, ವಾಕ್ಯವೂ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವೂ, ಇರುಕ್ಕಮ್ಮದಿ ಎನ್ನಿನೇ ಎನ್ನಿಲ್ - ಇರುವ ಪ್ರಕಾರವು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ; ಇತ್ತೈ - ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಒಂದೇ ವಾಕ್ಯವೆಂದೂ, ಎರಡು ವಾಕ್ಯವೆಂದೂ, ಮೂರು ವಾಕ್ಯವೆಂದೂ, ಅವ್ವೋ ಸಂಪ್ರದಾಯಜ್ಞಳಾಲೇ - ಆಮಾ ಗುರೂಪದೇಶರೀತ್ಯಾ, ಅನುಸಂಧಿಸ್ವಾರ್ಗಳ್ - ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಏಕವಾಕ್ಯವಾದರೆ—೧ ಉಪಾಯ ಪರವಾಗಿಯೂ ೨ ಉಪೇಯಪರವಾಗಿ ಎರಡು ಯೋಜನೆಗಳು; ವಾಕ್ಯದ್ವಯಮಾ

ಏವಂ ದಶವಿಧಯೋಜನಾ ಉಚ್ಯತೇ.

ಇಪ್ಪಡಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥತ್ರೈಯಮ್ ಬಹುಪ್ರಕಾರಮಾಗವಕುತ್ಸನು. ಸಂಧಾನಮ್ ಪಣ್ಣವಾರ್ಗಳ್. ಏಕವಾಕ್ಯಮಾನ ಪೋದು ೧. ತಸ್ಯವಾಚಃ ಕಃ ಪ್ರಣವಃ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರಾಪಡಿಯೇ ಪ್ರಣವ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಸವಿಭಾವಶೀಷ್ಟಾಯ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ" ಎನ್ನು ಅನ್ವಯಮಾಮ್.

ದರೆ—೧ ಸ್ವರೂಪ ಪರವಾಗಿಯೂ, ೨. ಸಪರಿಕರಾತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ರೂಪೋಪಾಯ ಪರವಾಗಿಯೂ ೩. ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತ್ಯ ನಿಷ್ಪನ್ನಿವೃತ್ತಿರೂಪ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಪರವಾಗಿಯೂ, ಹೀಗೆ ಮೂರು ಯೋಜನೆಗಳು.

ವಾಕ್ಯತ್ರಯವಾದರೆ—೧ ಪ್ರಣವ ನಮಸ್ಕಗಳು ಸ್ವರೂಪ ಪರವಾಗಿ ತೃತೀಯ ಪದ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಪರವಾಗಿಯೂ, ೨. ಪ್ರಣವ ಸ್ವರೂಪ ಪರವಾಗಿ ದ್ವಿತೀಯ ತೃತೀಯ ಪದಗಳು ಉಪಾಯ ಪರವಾಗಿಯೂ, ೩. ಪ್ರಣವವು ಭರನ್ಯಾಸಪರವಾಗಿ, ಎರಡೂ ಮೂರನೆಯ ಪದಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಪರವಾಗಿಯೂ, ೪. ಪ್ರಣವವು ಸ್ವರೂಪಪರವಾಗಿ, ದ್ವಿತೀಯ ತೃತೀಯ ಪದಗಳು ಉಪಾಯಪರವಾಗಿ, ೫. ಪ್ರಣವಮ್ ಸ್ವರೂಪಪರವಾಗಿ ದ್ವಿತೀಯಂ ಉಪಾಯಪರವಾಗಿ, ತೃತೀಯಂ ಪುರುಷಾರ್ಥಪರವಾಗಿ, ಹೀಗೆ ಐದು ಯೋಜನೆಗಳುಂಟು. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟು ಸೇರಿಸಿದರೆ, ದಶವಿಧ ಯೋಜನೆಯು ಈ ಮೂರು ವಿಧ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಏರ್ಪಡುವುವು ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.—

ಹೀಗೆ ಹತ್ತು ವಿಧ ಯೋಜನೆಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು.

ಇಪ್ಪಡಿ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಲಮಂತ್ರದ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವನ್ನೂ ಬಹುಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ವಕುತ್ತು - ವಿಭಾಗಿಸಿ, ಅನುಸಂಧಾನಮ್ ಪಣ್ಣವಾರ್ಗಳ್ - ಅನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಮಾಡುವರು.

ಏಕವಾಕ್ಯಮಾನಪೋದು-ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಮೂರು ಪದವೂಸೇರಿ ಒಂದೇ ವಾಕ್ಯವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಾದರೆ, "ತಸ್ಯ ವಾಚಕಃ ಪ್ರಣವಃ" ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದುಪ್ರಣವವು,ಎಂದರೆ ಪ್ರಣವಕ್ಕೆ ಸರ್ವೇಶ್ವನೆಂಬರ್ಥವೆಂಬಭಾವವು" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರಾಪಡಿಯೇ-ಇವೇ ನೊದಲಾವವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಪ್ರಣವ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಸ್ವಭಾವವಿಶಿಷ್ಟಾಯ-ಇದು ಓಂ ಎಂಬುದರರ್ಥವು;"ಓಮಿತಿಬ್ರಹ್ಮ" ಎಂಬ ತೈತ್ತರೀಯ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದಲೂ, ಓಂತತ್ಸದಿತಿ ನಿರ್ದೇಶೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಸ್ತಿವಿಧ ಸ್ಪಷ್ಟತಃ" ಎಂಬ (ಗೀ ೧೮-೨೩) ವಾಕ್ಯದಿಂದಲೂ ಪ್ರಣವದಿಂದ ಭಗವಂತನೇ ಹೇಳಲ್ಪಡುವನಾದುದರಿಂದ, ಪ್ರಣವದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಡುವ

ಸ್ವಭಾವಯುಕ್ತನಾದ - ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ - ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿ
ರೂಪ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎನ್ನು ಅನ್ವಯ ಮಾನ್ಯ - ಎಂದು ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ.
ಇದರಿಂದ ಏಕ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ ಹೇಗೆಂದರೆ "ಓಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ"
ಪ್ರಣವ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಈ ತಾನುಮಾಡುವ ನಮ
ಸ್ಕಾರ ರೂಪ ಶರಣಾಗತಿಯು, ಎಂಬದಾಗಿ. ಇಲ್ಲಿ ಓಂ ಎಂಬುದೂ ಭಗವದ್ವಾ
ಚಕವಾಗಿ, ಅನಂತರ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದೂ ಭಗವದ್ವಾಚಕವಾಗಿ ಪುನ
ರುಕ್ತಿದೋಷವುಳ್ಳದು ಈ ಯೋಜನೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲವೋ? ಎಂದರೆ ವಿಶೇಷಣ
ವಿಶೇಷ್ಯ ಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಪುನರುಕ್ತಿದೋಷ ನಿವಾರಣಕ್ಕಾಗಿ, "ಪ್ರಣವ ಪ್ರತಿ
ಪಾದ್ಯ ಸ್ವಭಾವ ವಿಶಿಷ್ಟಾಯ ನಾರಾಯಣಾಯ" ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.
ಅದುದರಿಂದ ಓಂ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ತೋರುವ ಅರ್ಥವು ಅವರಕ್ಷಣೆ ಧಾತು
ವಿನ ಮೂಲಕ, ಸರ್ವರಕ್ಷಕನಾದ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಎಂಬರ್ಥವನ್ನುಳ್ಳ
ದ್ದಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆಯ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಏಕವಾಕ್ಯವಾಗಿ
ಅನ್ವಯಿಸಿದರೆ, ಅಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವೆಂದು ಅರ್ಥ
ಹೇಳಿ ಪ್ರಣವವನ್ನು ನಾರಾಯಣಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಹೇಳುವದರಿಂದ ಪುನ
ರುಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಆಯ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪುಬತುರ್ಧಿಯಿಂದ ಶೇಷತ್ವ ಅರ್ಥವನ್ನು
ಹೇಳಿ, ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಚತುರ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಶೇಷತ್ವವನ್ನು ಉಪಪಾದಿ
ಸಿದರೆ ಆಗಲೂ ಪುನರುಕ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಂಬ ಆಕ್ಷೇಪ ತಂದರೆ, ಆಗಲೂ ಪುನ
ರುಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಆಗ ಆಯ ಎಂಬುದು ಯಾವಾಗ ನಾರಾಯಣಾಯ
ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವಾಯಿತೋ, ಆಗ ಆಯ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಚತುರ್ಧಿಯೂ
ಕೂಡ ಕೇವಲ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೇವಿನಾ ಶೇಷತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತ
ದೆಂಬರ್ಥವಲ್ಲವು ಎಂಬುದು ಸಮಾಧಾನವು. ಪ್ರಣವ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಸ್ವಭಾವ
ವಿಶಿಷ್ಟಾಯ ಎಂಬುದರಿಂದ ಕ್ಲೇಶಕರ್ಮ ವಿಸಾರಾಶಯೈರಪರಾಮೃಷ್ಟಃ ಪುರುಷ
ವಿಶೇಷಃ ಈಶ್ವರಃ ತಸ್ಯ ವಾಚಕಃ ಪ್ರಣವಃ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದಾಗಿ ಪ್ರಣ
ವವು ಈಶ್ವರವಾಚಕವು ಮತ್ತು ಅತನ ಸ್ವಭಾವವಾದ ಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕತ್ವ ವಾಚ
ಕವು ಎಂದೂ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಓಂ ಎಂಬುದು ಭಗವದ್ವಾಚಕವು ಹೇಗೆಂದರೆ
ಅನತಿ ರಕ್ಷತೀತಿ ಓಮ್ ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯು. ಅದು ವಿಶೇಷಣ ಹೇಗೆಂದರೆ
ಓಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ರಕ್ಷಕತ್ವಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾಯ ಎಂಬರ್ಥವು. ಮುಂದಿನ ವಾಕ
ದಿಂದ ಓಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದರಿಂದ ಪುನರುಕ್ತಿದೋಷವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು
ಪ್ರಮಾಣಮೂಲಕ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಪ್ಪ್ರಣವಂ ತಾನೇ - ಈ ಪ್ರಣ
ವವೇ, ನಾಮನಾಗವೈತ್ತಾಯ ನಿರ್ಘ - ಭಗವನ್ನಾಮನಾಗಿರುವಾಗ, ನಾರಾ
ಯಣಾಯ ಎಂಬ ಬೇರೇ ಭಗವನ್ನಾಮವು ಏತಕ್ಕೆ ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯನ್ನು
ತಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣದೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ೨. ಅವ್ಯಕ್ತ

ಇಪ್ಪ್ರಣವನ್ನಾನೇ ನಾಮಮಾಗವತ್ತಾಯ್‌ನಿರ್ದ (೨) ಅನ್ಯಕ್ತಾರ್ಥತಯೋಜ್ಯಾರಃ ಕೇವಲಂ ನೈವಸಾಧಕಃ ಎನ್ನು ಶಾಣ್ಣಿಲ್ಯಾದ್ಯುಕ್ತಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಲೇ ವ್ಯಾಪಕಮನ್ತ್ರಜ್ಞಿಳಿಲ್ ನಾಮಾನ್ತರಮ್ ವ್ಯಕ್ತಾರ್ಥಮ್. ಇಂದ್ರ ಯೋಜನಾವಿಶೇಷಮ್ ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನಾದ್ಯುಕ್ತಮಾನ ಸ್ಥೂಲಾನುಸಂಧಾನ ಪ್ರಕಾರತ್ವೈ ಪಾರ್ತಾಲ್ ಉಪಾಯಪರಮ್. ಇಪ್ಪಡಿಯಾನಾಲುಮ್ ಸ್ವರೂಪಪುರುಷಾರ್ಥಜ್ಞಿಳ್ ಇದಿಲೇಅಂತರ್ಗತಜ್ಞಿಳ್ (೩). “ಬದ್ಧಾಂ

ರ್ಥತಯಾ - ಹಿಂಕಾರವು ಭಗವನ್ನಾಮವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿಸದೇ ಇರುವದರಿಂದ, ಹಿಜ್ಜಾರಃ - ಪ್ರಣವವು, ಕೇವಲಂ ನೈವಸಾಧಕಃ - ಬರೇ ಅದೇ ಭಗವಂತನನ್ನು ಬೋಧಿಸಲಾರದು ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಶಾಂಡಿಲ್ಯಾದ್ಯುಕ್ತಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಲೇ - ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಸ್ಮೃತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕ ಮನ್ತ್ರಜ್ಞಿಳಿಲ್ - ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಗಳಾದ ಮೂಲಮಂತ್ರ, ವಾಸುದೇವಮಂತ್ರ, ವಿಷ್ಣುಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ನಾಮಾನ್ತರಮ್ - ನಾರಾಯಣಾಯ, ವಾಸುದೇವಾಯ, ವಿಷ್ಣು ವೇ ಎಂಬದಾಗಿ ಬೇರೆ ಭಗವನ್ನಾಮವು ಎಂದರೆ, ಬೇರೆ ನಾಮವನ್ನು ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದು, ವ್ಯಕ್ತಾರ್ಥಮ್ - ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಯೋಜನೆಯು ಉಪಾಯ ಪರವೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಇಂದ್ರ ಯೋಜನಾ ವಿಶೇಷಮ್ - ಈ ಯೋಜನಾವಿಶೇಷವು, ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನಾದ್ಯುಕ್ತಮಾನ - ಅಹಿ ಬುಧ್ನ ಸಂಹಿತಾ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಸ್ಥೂಲಾನುಸಂಧಾನ ಪ್ರಕಾರತ್ವೈ—ಸ್ಥೂಲಯೋಜನೆಯ ಅನುಸಂಧಾನ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು, ಪಾರ್ತಾಲ್ - ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ, ಉಪಾಯ ಪರಮ್ - ಉಪಾಯಪರವಾದ ಅರ್ಥವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವಾಕ್ಯವಾದಾಗ ಈ ಮಂತ್ರದ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ—ಪ್ರಣವಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾಗಿ ರಕ್ಷಕತ್ವಾದಿ ಧರ್ಮವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ನಮನವು—ಧರ ಸಮರ್ಪಣವು ಎಂಬದಾಗಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವು. ಹೀಗೆ ಏಕವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವದರಿಂದ ಉಪಾಯಪರವಾದ ಅರ್ಥವು ತೋರಿಬಂದರೂ, ಉಪೇಯಪರವಾದ ಅರ್ಥವೂ ಜೀವಾತ್ಮನಾದ ತನಗೆ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಭಾವವೂ ಅದರಲ್ಲೇ ಅಂತರ್ಗತವೆಂದು ಮುಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಪ್ಪಡಿಯಾನಾಲುಮ್ - ಹೀಗೆ ಏಕವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಉಪಾಯಪರವೆಂಬರ್ಥ ಉಂಟಾದರೂ, ಸ್ವರೂಪ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು, ಇದಿಲೇ, ಈ ಏಕವಾಕ್ಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲೇ, ಅಂತರ್ಗತವು. ಹೀಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಮಾಣಾರ್ಥಕವಾಗಿತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. (೩) ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಪುಟಾಃ-

ಜಲಿ ಪುಟಾಹ್ಯಷ್ಟಾ ನಮ ಇತ್ಯೇವ ವಾದಿನಃ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆ ಸ್ವಾರಾತ್ಮ
ಪ್ರಾಪ್ತಾನ್ತರ್ಗತ ಶೇಷವೃತ್ತಿ ಪರಮಾಗವು ಮನುಸಂಧಿಪ್ರಾರ್ಥಗಳ್".
ಇವೃತ್ತಿ ವಿಶೇಷಮುಮ್ ಸ್ವರೂಪಾನು ಸಂಧಾನ ಪೂರ್ವಕಮ್. ಇದು

ಅಂಜಲಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ, ಹೃಷ್ಟಾಃ - ಸಂತೋಷಚಿತ್ತರಾದ, ನಮ
ಇತ್ಯೇವ ವಾದಿನಃ- ನಮಃ ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿರುವವರು ಯಾರು ಎಂದರೆ
ತೇ ಮಾನವಾಃ ಎಂದು ಪೂರ್ವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದು ಉಪರಿಚರವಸುವು
ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಮೂಲಕ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕಾಣದೇ
ಬಂದು ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದುದರಿಂದ ಕುಪಿತನಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿ
ಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಏಕತಾದಿ ಋಷಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ
ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ ವರ್ಣನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಾಕ್ಯವು; ಶ್ವೇತದ್ವೀಪದ ತೇಜಸ್ವಿನಿಂದ ತಮ-
ಗಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿನ ನಿವಾಸಿಗಳು ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಗಳಾಗಿ ನಮಃ
ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದು ನಮಗೆ ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತು; ಅವರುಗಳು ಜಿತನೇ ಪುಂಡರೀ
ಕಾಕ್ಷ ನಮಸ್ತೇ ವಿಶ್ವಭಾವನ | ನಮಸ್ತೇಸ್ತು ಹೃಷೀಕೇಶ ಮಹಾ ಪುರುಷ
ಪೂರ್ವಜ" ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ನಮಗೆ ನಮಃ ನಮಃ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ
ಶಬ್ದವು ಮಾತ್ರ ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ." ಇತ್ಯಾ-
ದಿಗಳೆ ಸ್ವಾರ್ತು - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಪ್ರಾಪ್ತಾ-
ನ್ತರ್ಗತ ಶೇಷವೃತ್ತಿ ಪರಮಾಗವುಮ್ - ಪ್ರಾಪ್ಯನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ
ಶೇಷವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತೂ ಕೂಡ, ಅನುಸಂಧಿಪ್ರಾರ್ಥಗಳ್ - ಅನುಸಂಧಾನ
ಮಾಡುವರು ಯಾರು ; ಎಂದರೆ ಮೂಲ ಮಂತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ
ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹಿಂ ಸಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಏಕವಾಕ್ಯ
ವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುವದರಿಂದ ಉಪಾಯಪರವಾದ ಅರ್ಥವು ಯಾವಾಗ ಬೋಧಿ-
ತವೋ, ಅದರಲ್ಲೇ ಉಪೇಯಪರ ಅರ್ಥವೂ, ಶೇಷವೃತ್ತಿ ಎಂದರೆ ಕೈಂಕರ್ಯ
ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಭಾವನೆಯು ಅಂತರ್ಗತವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ನಮಃ ಎಂಬುದ
ರಿಂದ ಉಪಾಯಪರವಾದ ಪ್ರಣಾಮವು ಯಾವಾಗ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಆ ಪ್ರಣಾ-
ಮವು ಯಾರಿಗೆ ಎಂದರೆ, ಉಪೇಯನಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ಯನಾಗಿರುವ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಗೇ ಎಂಬ
ಭಾವವು ಅಂತರ್ಗತವು; ನಮಶ್ಚಬ್ದದಿಂದ ಅಂಜಲಿಯಾಗಲಿ ಪ್ರಣಾಮವಾಗಲಿ
ಮಾಡುವದರಿಂದ ಈತನ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಶೇಷವೃತ್ತಿಯೂ ಸಹ ಆ ನಮಃ ಎಂಬ
ದರಲ್ಲೇ ಅಂತರ್ಗತವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಏಕವಾಕ್ಯಾನ್ವಯದಿಂದ (೧)
ಉಪಾಯ (೨) ಉಪೇಯ (೩) ಸ್ವರೂಪ ಹೀಗೆ ಮೂರೂ ವ್ಯಕ್ತವೆಂಬ ತಾತ್ಪ-
ರ್ಯವು. ಸ್ವರೂಪವು ಅಂತರ್ಗತವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತಲ್ಲಾ, ಅದು ಹೇಗೆ?

ವುಮ್ ಕೃತೋಪಾಯರ್ಕ್ಕೈವೃಳವು ರಸಿಕ್ಕು ಮವಸ್ಥೈ ಇಲುಪಜೀವ್ಯಮ್.

ಎಂದರೆ ಅದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಸ್ವರೂಪವು ಯಾವುದು ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ತನ್ನ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವೃತ್ತಿವಿಶೇಷಮುಮ್—ಈ ನಮಃ ಎಂಬುದರೊಂದಿಗೆ ಅಂಜಲಿ ಮಾಡುವದಾಗಲಿ, ಪ್ರಣಾಮವಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚರಿಸುವದಾಗಲಿ, ಇಂತಹ ವೃತ್ತಿ ವಿಶೇಷವು, ಸ್ವರೂಪಾನುಸಂಧಾನ ಪೂರ್ವಕಮ್ - ತನ್ನ ಶೇಷವೃತ್ತಿಯ ಅನುಸಂಧಾನಪೂರ್ವಕವಾದುದು. ಹೀಗೆ ಏಕವಾಕ್ಯಾನ್ವಯದಿಂದ ಉಪಾಯಪರವಾದ ಅರ್ಥವು ಬೋಧಿತವಾದರೂ, ಅರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ಯರೂಪ ಫಲವೂ, ಪ್ರಪನ್ನನ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಶೇಷವೃತ್ತಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯೂ ಎರಡೂ ತೋರಿಬರುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿದರು, ಪ್ರಣವಾರ್ಥಭೂತಾಯ ನಾರಾಯಣಾಯನಮಃ ಎಂಬುದು ಏಕವಾಕ್ಯಾನ್ವಯವು. ನಮಃ ಎಂಬುದು ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಪ್ರಮಾಣರೀತ್ಯಾ ಕರಣತ್ರಯದಿಂದಲೂ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಹ್ಲೀಭಾವ ರೂಪೋಪಾಯವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ಯಂತರ್ಗತ ಶೇಷವೃತ್ತಿಯೂ ಉಂಟೆಂದು ತೋರಿಸಿದರು. ಈ ಶೇಷವೃತ್ತಿಯು ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಾತ್ಮರ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಇರತಕ್ಕದ್ದಾದರೂ, ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಪ್ರಪದನೋತ್ತರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದವನಾದುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಇಲ್ಲಿಯೂ “ಅನ್ಯತ ಇಹ ಭವತಿ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಆನಂದಿಸುವನು ಎಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಅನುಸಂಧಾನವು ಅತ್ಯಂತ ಸುಖದಾಯಕವಾಗಿ ಭೋಗ್ಯವಾದುದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅದುವುಮ್ - ಶೇಷವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಸೇರಿದ ಪ್ರಾಪ್ಯಪ್ರಾಪ್ಯಾನುಸಂಧಾನವು, ಕೃತೋಪಾಯರ್ಕ್ಕು - ಬರಣ್ಯಾಸವನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿದ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ, ಇವೃಳವು ರಸಿಕ್ಕು ಮವಸ್ಥೈಯಿಲ್ - ಮೋಕ್ಷ ದಶೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಆನಂದಪಷ್ಟಾ ಇಲ್ಲದ್ದಿರೂ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂತಹ ಅನುಭವ ಉಂಟಾಗುವ ಉತ್ತರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಉಪಜೀವ್ಯಮ್ - ಭೋಗ್ಯಭೂತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಏಕವಾಕ್ಯದಿಂದ ಉಪಾಯಪರವಾದ ಮತ್ತು ಉಪೇಯ ಪರವಾದ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳು ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಕೃತೋಪಾಯರ್ಕ್ಕು ಇವೃಳವು ರಸಿಕ್ಕುಮ್ ಅವಸ್ಥೈ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಭರವ್ಯಾಸವನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿದ ಪ್ರಾಜ್ಞನಿಗೆ ಶೇಷವೃತ್ತಿಯ ಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ಆನಂದಿಸುವನು ; ಹಾಗೆ ಭರಣ್ಯಾಸವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಅಕೃತೋಪಾಯನಿಗೆ ಇಂತಹ ರಸಿಕ್ಕುಂ ಅವಸ್ಥೈಯು ಎಂದಿಗೂ ಇರುವದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು. ಶೇಷವೃತ್ತಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಅಂತವನಿಗೆ ಇಂತಹ ರಸಿಕ್ಕುಂ ಅವಸ್ಥೈಯು ಉಂಟೆಂಬ ಭಾವವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ.

ವಾಕ್ಯದ್ವಯಪಕ್ಷೇ ಸ್ವರೂಪಪರ ಇತಿ ಪ್ರಥಮ ಯೋಜನಾ.

ಇವಿರಣ್ಣು ಅನುಸಂಧಾನಮುಮ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮಾನ್ವೋದು ಸ್ವರೂಪ ವಿವೇಕಮ್ ವೇಣುಮ್. ಅದರ್ಶಾಗ ವಾಕ್ಯದ್ವಯಮಾಗ ಅನುಸಂಧಿಕ್ಕಮ್ ಪೋದು, ಅಕಾರ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯ ಸರ್ವ ರಕ್ಷಕತ್ವ ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟನಾನವನುಕ್ತೇರ್ ನಾ ನಿರುಪಾಧಿಕಾನನ್ಯಾರ್ಥಶೇಷಭೂತನ್ ; ಎನಕ್ಕು ರಿಯೇನರ್ಲೇ, ಒನ್ನೈಪುಂಞ ನಿರುಪಾಧಿಕಸ್ವಾಮಿಯು ಮಲ್ಲೇನ್ ; ನಿರ

ಎರಡು ವಾಕ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ನೊದಲನೆಯದಾದ
ಸ್ವರೂಪ ಪರಯೋಜನೆಯು.

ಮುಂದೆ ಎರಡು ವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಮೂರು ಯೋಜನೆಯ ಮೂಲಕ ವಾಗಿ ಮೂರರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಈ ಉಪಾಯಪರವಾದ ಮತ್ತು ಫಲರೂಪವಾದ ಉಪೇಯ ಪರವಾದ ಈ ಎರಡು ಅನುಸಂಧಾನಗಳಿಗೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ತನ್ನ ಶೇಷವೃತ್ತಿರೂಪಸ್ವರೂಪದ ಅನುಸಂಧಾನವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದ ಹೇಳಿ, ಎರಡು ವಾಕ್ಯವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಇಂತಹ ಸ್ವರೂಪಾನುಸಂಧಾನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇವಿರಂಡನುಸಂಧಾನಮುಮ್—ಈ ಉಪಾಯೋಪೇಯ ರೂಪವಾದ ಎರಡು ವಿಧ ಅನುಸಂಧಾನವೂ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಮಾಂಪೋದು - ಪ್ರಪನ್ನನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆಲಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಸ್ವರೂಪ ವಿವೇಕ ವೇಣುಮ್ - ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತವಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವ ನೆಂಬ ವಿವೇಕ ಜ್ಞಾನವು ಅವಶ್ಯಕವು. ಹಿಂದೆ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದುದರಿಂದ ಈಗ ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೇ ಸ್ವರೂಪವು ಬೋಧಿತವಾಗುವಹಾಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡುವದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದಕ್ಕಾದ - ಅದಕ್ಕಾಗಿ, ವಾಕ್ಯದ್ವಯಮಾಗ ಅನುಸಂಧಿಕ್ಕಮ್ ಪೋದು—ಎರಡುವಾಕ್ಯವುಳ್ಳುದೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಸಂದರ್ಭ ದಲ್ಲಿ, ಅಕಾರನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯ - ಅಕಾರ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವ ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದವನಿಗೆ ನಾನು. ನಾನು, ನಿರುಪಾಧಿಕಾನನ್ಯಾರ್ಥ ಶೇಷಭೂತನ್ ಎನೊಂದೂ ಉಪಾಧಿಯಿಂದಲ್ಲದೆಯೂ, ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಅಲ್ಲದೆ ಭಗವಂತನಿಗೇನೆ ಶೇಷಭೂತನು. ಇದು ಓಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಂದು ವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವದ ರಿಂದಂಟಾಗುವ ಅರ್ಥವು ಎಂಬ ಭಾವವು, ಓಂ ಎಂಬದನ್ನು ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವದರಿಂದ, ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವ ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ, ನಾರಾಯಣಾಯ - ನಾರಾಯಣನಿಗೇ ಶೇಷಭೂತನೂ, ಇನ್ನೂ

ಪೇಕ್ಷೆ ಸ್ವತಂತ್ರನುಮಲ್ಲೇನಾ, ಎನ್ನದಾಮ್. ಅಕಾರನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದ
ಜ್ಞಳರಣ್ಣಮ್ ಭಗವನ್ನಾಮಮಾಗ್ಯಾಲೇ ಪುನರುಕ್ತಿವಾರಾದೋವೆನ್ನಿಲ್? ಅಪೋದು ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ವಿಶೇಷ ಸಿದ್ಧಮಾಸ ಅರ್ಥವಿಶೇಷತ್ವ ವಿವಕ್ಷಿತ್ತು
ಒನ್ನು ವಿಶೇಷಣ ಮಾಗಕ್ಕೆಡವದು.

ಯಾರಿಗೂ ಅಲ್ಲವೆಂಬರ್ಥವು ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ನಿರುಪಾಧಿಕಾನನ್ಯಾರ್ಥಶೇಷ
ತ್ವಾನುಸಂಧಾನವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ನಮಃ ಎಂಬುದೇ ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯವು. ಇದರ
ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನ ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಎನಕ್ಕುರಿಯೇನಲ್ಲೇ-
ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾನು ಸಮರ್ಥನಲ್ಲವು. ಇದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರ ನಿವೃ
ತ್ತಿಯು. ಓನ್ನೈಪ್ರಾಣಿನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿಯು ನಲ್ಲೇ - ಒಂದು ವಸ್ತು
ವಿಗೂಕೂಡ ನಾನು ನಿರುಪಾಧಿಕವಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಅಲ್ಲವು. ಇಲ್ಲಿ ಮಮಕಾರ ನಿವೃ
ತ್ತಿಯು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸ್ವಾಮಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನೇ. ನಿರಪೇಕ್ಷ ಸ್ವತಂತ್ರನು ಮಲ್ಲೇ
ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರನೂ ಅಲ್ಲವು, ಎನ್ನದಾಮ್ -
ಎಂಬರ್ಥವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನಮಃ ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಈ
ಮೂರು ಅರ್ಥಗಳೂ ತೋರಿಬರುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು ಈ ಮೂರು ಅರ್ಥಗಳೂ
ಮಃ ನೆಂಬ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಅಹಿರ್ಬುದ್ಧಿ
ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಅರ್ಥ
ವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ.

ಹೀಗೆ ಓಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂದು ಮೊದಲನೆಯ ವಾಕ್ಯವಾಗಿಯೂ,
ನಮಃ ಎಂದು ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯವಾಗಿಯೂ ಭಾವಿಸಿದರೆ, ಓಂ ಎಂಬ ಪದದ
ಲ್ಲಿರುವ ಅಕಾರಾಯ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿದರೆ ಪುನರುಕ್ತಿ
ಯುಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಅಕಾರನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಗಳೆರಡೂ ಭಗವನ್ನಾಮ ಮಾಗ್ಯಾ
ಲೇ - ಭಗವಂತನ ನಾಮವಾಗಿರುವಾಗ, ಪುನರುಕ್ತಿವಾರಾದೋ ವೆನ್ನಿಲ್?
ಪುನರುಕ್ತಿದೋಷ ಬರಲಿಲ್ಲವೋ? ಎಂದರೆ ಅಪೋದು - ಅ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ,
ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ವಿಶೇಷತ್ವ - ಧಾತು ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುವ ಸರ್ವರಕ್ಷ
ಕತ್ವ, ಸರ್ವ ಕಾರಣತ್ವ, ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವಾದಿ ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು, ವಿವಕ್ಷಿತ್ತು -
ಹೇಳುತ್ತದೆ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಒನ್ನು - ಒಂದು ಎಂದರೆ, ಪ್ರಣವದ ಅಕಾ
ರವು, ವಿಶೇಷಣ ಮಾಗಕ್ಕೆಡವದು - ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿಶೇ
ಷಣವಾಗುತ್ತದೆ, ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅದನ್ನೇ ಅಕ
ರದಿರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಕಾರ ವಾಚ್ಯನಾನ - ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವ ಸರ್ವ ಕಾರಣ
ತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ, ನಾರಾಯಣನು

ಶಬ್ದವೂ ಘಟಶಬ್ದವೂ ಭಿನ್ನಾರ್ಥಗಳುಳ ವುಗಳಾಗಿ ಒಂದರಲ್ಲೇ ಅನ್ವಯವಿರುವದರಿಂದ ಈ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯ ಉಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯ ವುಂಟು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಪ್ಪಥಕ್ರಿದ್ಧ ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯ ಶಬ್ದಗಳು ಬೋಧಿಸುವ ಅರ್ಥಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾದವು. ಆದರೆ ಅವುಗಳೆರಡೂ ಒಂದರಲ್ಲೇ ಇರುವದರಿಂದ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯವು ಕೂಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಭಗವಚ್ಛಬ್ದಕ್ಕೂ, ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥಗಳುಂಟು. ಆದರೆ ಅನ್ವಯವು ಪರಮ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನಲ್ಲೇ ವಾದುದರಿಂದ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟೆಂಬ ಭಾವವು. ಹಾಗಾದರೆ ಭಗವಚ್ಛಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೇನು? ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೇನು? ಎರಡೂ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನಾರ್ಥವುಳ್ಳವು? ಎಂದರೆ—ಭಗವಚ್ಛಬ್ದಕ್ಕೆ ಹೇಯಪ್ರತ್ಯನೀಯಕನೆಂದೂ ಪಾಡ್ಗುಣ್ಯ ಪರಿಪೂರ್ಣನೆಂದೂ ಅರ್ಥವು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವು “ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಬಲೈಶ್ವರೈ ವೀರೈತೇಜಾಂಸ್ಯ ಶೇಷತಃ | ಭಗವಚ್ಛಬ್ದ ವಾಚ್ಯಾನಿ ವಿನಾಹೇಯೈ ಗುಣಾದಿಭಿಃ” (ವಿ. ಪು ೮-೫.೭೯) ಹಾಗೆಯೇ ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಎಲ್ಲಾದರಲ್ಲೂ, ಇನ್ನೆಲ್ಲವೂ ತನ್ನಲ್ಲೂ, ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವನೆಂಬರ್ಥವು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವು. “ಸರ್ವತ್ರಾಸೌ ಸಮಸ್ತಂಚ ವಸತ್ಯತ್ರೇ ತಿ ವೈ ಯತಃ | ತತ ಸ್ವವಾಸುದೇವೇ ತಿ ವಿದ್ವದ್ಭಿಃ ಪರಿಪಠ್ಯತೇ” (ವಿ. ಪು) ಹೀಗೆ ಇವೆರಡು ಭಿನ್ನಾರ್ಥಗಳೂ ಒಬ್ಬನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಇರುವದರಿಂದ ಇವೆರಡು ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯವು ಕೂಡುತ್ತದೆ. ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯದಿಂದ ಒಂದೇ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವಾಗ ಒಂದನ್ನು ಯೋಗರೂಪವಾಗಿಯೂ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ರೂಢಿ ರೂಪವಾಗಿಯೂ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದೆಂಬ ಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದ ಭಗವಂತನಾದ ವಾಸುದೇವನೆಂದಾಗಲಿ, ವಾಸುದೇವನಾದ ಭಗವಂತನೆಂದಾಗಲಿ ಅರ್ಥವಾಡುವದರಿಂದ ಪುನರುಕ್ತಿ ದೋಷವಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಕಾರವಾಚ್ಯಾಯ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂದಾಗಲಿ, ನಾರಾಯಣ ವಾಚ್ಯಾಯ ಅಕಾರಾಯ ಎಂದಾಗಲಿ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣೋಕ್ತಿಯ ಸಾಧ್ಯವು. ಪುನರುಕ್ತಿಯು ಇರುವದಿಲ್ಲವು. “ಯದ್ವೇದಾದಾಸ್ವರಃಪ್ರೋಕ್ತೋ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿನ ಅಕಾರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಶ್ರುತಿಯು, “ಯಃ ಪರ ಸ್ವ ಮಹೇಶ್ವರಃ” ಎಂದು ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿದಾಗ ಪರ ತತ್ತ್ವವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುವೋ, ಶಂಕರನೋ ಎಂಬ ಶಬ್ದಾವಿಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಸ್ಪದವಿರುವ ಹಾಗೆ ತೋರಬಹುದು; ಆದರೆ ಈ ಮೂಲ ಮಂತ್ರದ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯದಿಂದ ನಾರಾಯಣನೇ ಪರತತ್ತ್ವವೆಂಬ ನಿರ್ಣಯವು ನಿಸ್ಸಂಶಯವು ಎಂಬುದೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ.

ಅಥ ಅನೇನ ವಾಕ್ಯದ್ವಯಾನುಸಂಧಾನೇನ ಪ್ರಾಪ್ತಪ್ರಯೋಜನಾನ್ಯಾಹ.

ಸರ್ದಬೀಜಾಕ್ಷರವಾಚ್ಯಮಾನ ಸರ್ದಕಾರಣಮ್ ದೇವತಾಂತರನೋ ವೆನ್ನು ಶಚ್ಚಿಯಾದಪಡಿ ನಾರಾಯಣನೆನ್ನು, ವಿಶೇಷಿಕೈ (ಯುಮ್) ಯಾಲು ಮ್ ಸ ಪ್ರಯೋಜನಮ್.

ಅನಂತರ ಇದು ಎರಡು ವಾಕ್ಯವೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದಂಟಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಉಪದೇಶಿ ಸುತ್ತಾರೆ.—(೧) ನಾರಾಯಣಾಯ ಆಯ ಎಂದು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವನ್ನು ವಿಶೇಷಣವನ್ನಾಗಿಯೂ, ಆಯ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಶೇಷ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಭಾವಿಸುವದ ರಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ವಪ್ರಯೋಜನ ಉಂಟು, ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಪರತತ್ತ್ವ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾ ಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿರುವದು ಸರಿಯಲ್ಲವಾಗಿ, ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಪರ ತತ್ತ್ವವು ನಾರಾಯಣನೇ ಎಂದು ಈ ಯೋಜನೆಯು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳು ತ್ತಾರೆ—ಸರ್ದಬೀಜಾಕ್ಷರವಾಚ್ಯಮಾನ-ಸಮಸ್ತ ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೂ ಮೂಲಭೂತ ವಾಗಿರುವ ಆಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ, ಸರ್ದಕಾರಣಮ್ - ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಸರ್ದವಿಧ ಕಾರಣನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು, ದೇವತಾಂತರನೋ ವೆನ್ನು ಶಚ್ಚಿಯಾದಪಡಿ- ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿ ಬೇರೆ ದೇವತೆಯೋ ಎಂಬ ಶಬ್ದಾವಿಗಿ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದಹಾಗಿ, ನಾರಾಯಣನೆನ್ನು ವಿಶೇಷಿಕೈಯಾಲುಮ್ - ಅನ್ಯ ದೇವತೆಯಲ್ಲವು, ನಾರಾ ಯಣನೇ ಪರತತ್ತ್ವವೆಂದು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಸಪ್ರಯೋಜನಮ್ - ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಉಂಟು. “ಸಮಸ್ತ ಶಬ್ದಮೂಲತ್ವಾದ ಕಾರಸ್ಯ ಸ್ವಭಾವತಃ | ಸಮಸ್ತವಾಚ್ಯಮೂಲತ್ವಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಣೋಪಿ ಸ್ವಭಾವತಃ | ವಾಚ್ಯವಾಚಕ ಸಂಬಂಧ ಸ್ತಯೋರರ್ಥಾತ್ಪತೀಯತೇ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣವು ಅಕಾರಕ್ಕೆ ಸರ್ವಕಾರಣತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಣವದ ಅಕಾರ ದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮುಖ್ಯಭಾವಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ “ವಿವಮುಸ್ಸರರೂಪೇಣ ಕಾರಣತ್ವ ಮಿಹೋದಿತಮ್ | ರಜ್ಜಕ ತ್ವಂಚ ಧಾತ್ವರ್ಥಾತ್ ಶೇಷಿತ್ವಂ ಪದರೂಪತಃ | ಶ್ರೀಶತ್ವಂ ವಾಚ್ಯಗತ್ಯಾಚ ಯು-ಜ್ಯತೇ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ||” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆಗಲಿ ನೀವು ಹೀಗೆ ಪರತತ್ತ್ವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಾಡುವದನ್ನೇನೋ ಅಂಗೀಕರಿ ಸೋಣ. ಆದರೆ ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಯ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂದು ಮೊದಲು ಆಯ ಶಬ್ದವು, ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದವೂ ಅನಂತರವೂ ಇರುವಾಗ ನಾರಾಯಣಾಯ ಆಯ ಎಂದು ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿದಿರಿ ಎಂದ: ಪೂರ್ವ

ಮನ್ತ್ರಜ್ಞಳುಕ್ಕು ಪದಕ್ರಮಮ್ ಅಧ್ಯಯನ ನಿಯತಮ್.. ಅನ್ವಯಃ
ಮರ್ಘಾನುಗುಣಮಾಗಕ್ಕಡವದು.

ವಾಕ್ಯದ್ವಯೇನ ಸ್ವರೂಪಪರಯೋಜನಾಮಾಹ.

ಇಪ್ಪಡಿ ವಾಕ್ಯದ್ವಯಮಾನಾಲ್ ತಿರುಮನ್ತ್ರಮ್ ಮುಳಕ್ಕ ಸ್ವರೂಪಃ

ಪಕ್ಷವನ್ನು ತರಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮಂತ್ರ ಪಠನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಯಥಾಕ್ರಮವಾಗಿಯೇ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು
ಓಂ, ನಮೋ, ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂದು ಮಂತ್ರ ಪಠನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇವಿನೂ,
ಓಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಎಂದಾಗಲಿ, ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಎಂಬ
ಇತ್ಯಾದಿ ಕ್ರಮದಲ್ಲಾಗಲಿ ಹೇಳಕೂಡದು. ಆದರೆ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಸ್ವಾರಸ್ಯ
ವನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಾನುಗುಣವಾಗಿ ಪದಕ್ರಮ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತ
ದಿಂದ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಮನ್ತ್ರಜ್ಞಳುಕ್ಕು - ಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ,
ಇದರಿಂದ ವೇದಮಂತ್ರಗಳೂಸಹ ಬೋಧಿತವು. ಪದಕ್ರಮಮ್ - ಪದಗಳಿರುವ
ಕ್ರಮವು, ಅಧ್ಯಯನ ನಿಯತಮ್ - ಉಚ್ಚರಿಸುವದರಲ್ಲಿ ನಿಯತವಾದುದು,
ಅದನ್ನು ಒದಲಾಯಿಸುವದು ಸರಿಯಲ್ಲವು. ಹಾಗೆಯೇ ನಾರಾಯಣ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ
“ಓ ಮಿತ್ರಗ್ರೇ ವ್ಯಾಹರೇತ್, ನಮಃ ಇತಿ ಪಶ್ಚಾತ್ ನಾರಾಯಣಾಯ ಇತಿ
ಮನ್ತ್ರೋಪಾಸಕಃ” ಎಂದು ಈ ಮಂತ್ರದ ವಿಷಯದಲ್ಲೇ ವಿಧಿಸಿರುತ್ತದೆ, ಹೀಗೆ
ಪದಕ್ರಮವು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಯತವು. ಅದರ ಅರ್ಥಾನುಗುಣ
ಮಾಗ - ಮಂತ್ರಾರ್ಥದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ, ಅನ್ವಯಂ
ಕಡವದು ಅನ್ವಯವು ಇರುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಆಯ-
ಎಂದು ಅನ್ವಯಿಸಿ ಅರ್ಥಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವದರಲ್ಲೇನೂ ಬಾಧಕವಿಲ್ಲವೆಂಬ
ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

೧. ಎರಡು ವಾಕ್ಯವುಳ್ಳದು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ
ಸ್ವರೂಪಪರವಾದ ಯೋಜನೆಯು.

ಇಪ್ಪಡಿ ವಾಕ್ಯದ್ವಯಮಾನಾಲ್ - ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ
ಮೂಲ ಮಂತ್ರವನ್ನು, ನಾರಾಯಣಾಯ ಆಯ ಮತ್ತು ನಮಃ ಎಂದು
ಎರಡುವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದರೆ, ತಿರುಮನ್ತ್ರಮ್ - ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರವು, ಮು
ಳಕ್ಕ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಸ್ವರೂಪಪರಮ್ - ಅತನ ಶೇಷಿತ್ವ ಮತ್ತು ತನ್ನ
ನಿರಾಪಾಧಿಕ ಶೇಷತ್ವರೂಪಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವಂಶಾದ್ವ. ನಾರಾಯ
ಣಾಯ ಆಯ-ಎಂಬುದರಿಂದಲೂ ಶೇಷಿ ಶೇಷತ್ವವು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮಃ ನಃ
ಎಂಬುದರಿಂದ ತನ್ನದಾಗಿ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವು ಎಂಬುದರಿಂದ ಪರಶೇಷತ್ವವು

ಪರಮ್. ಇನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಪರಯೋಜನೈಯ್ಯ ಪ್ರತ್ಯ ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತಿಲೇ
ಪಿರನ್ನು, ದ್ವಯತ್ತಿಲೇ ವಳರ್ನ್ನು ದ್ವಯೈಕ ನಿಷ್ಠನಾವಾ ಎನ್ನು ಪೂರ್ದರ್
ಗಳ್ ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯಾದಾರ್ಗಳ್. ಪಿರಕ್ಕೈಯಾವುದು ? ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನಂ
ಪಿರಕ್ಕೈಯಾಲೇ (೧) “ಅನ್ಮನಾನ್ ಪಿರನ್ನಿಲೇನ್, ಪಿರನ್ನಪಿನ್ ಮರನ್ನಿ
ಲೇನ್” ಎಜ್ಜಿರ ಮುನ್ನುತ್ತ ನಿಲೈ ಕಳಿಗೈ.

ಸ್ಥಾಪಿತವು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಮಂತ್ರವು ಮುಳಕ್ಕ ಸ್ವರೂಪಪರ ವೆಂದು ಹೇಳಿ
ದರು. ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುವದರ ಮೂಲಕ,
ಯುಕ್ತಿ ಮೂಲಕ ಹೇಳುವ ಅಧವಾ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮತವಾದ ವೈತ್ಯತ್ತಿಯಮೂಲಕ
ಹೇಳುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು. ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯಾರ್ಥವೂ ಹೌದು
ಎಂದುತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರಿ ಮಠಾಶರಭಟ್ಟರವರು ಯದ್ಯಪಿ ಅಷ್ಟ ಶ್ಲೋಕಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು
ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಮೂಲಮಂತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ವಿಶದೀಕರಿಸಿದ್ದರೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ
ಶೇಷತ್ವ ಪರವೆಂದು ಹೇಳದಿದ್ದರೂ, ಅವರಿಗೂ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳು ಹೇಳಿ,
ದುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಏನೆಂದರೆ ? ಇನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಯೋಜನೈ ಯಪ್ರತ್ಯ -
ಹೀಗೆ ಎರಡು ವಾಕ್ಯವೆಂದು ವಿಭಾಗಿಸಿ ಎರಡೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ವರೂಪ ಪರ
ವಾದ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತಿಲೇ ಪಿರನ್ನು - ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ
ಜೀವಾತ್ಮನು ನಿರೂಪಾಧಿಕ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನವು ಹೀಗೆ ಈ ಮೂಲ
ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ದ್ವಯತ್ತಿಲೇ ವಳರ್ನ್ನು - ದ್ವಯ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಚನ್ನಾಗಿ
ಬೆಳೆದು, ಎಂದರೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವದರ ಮೂಲಕ ದ್ವಯೈಕನಿಷ್ಠ
ನಾವಾ ಎನ್ನು - ದ್ವಯ ಮನ್ಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸಿ
ತದನಂತರ ಅದನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಇರುವನೆಂದು, ಪೂರ್ದರ್ಗಳ್ - ಹಿಂದಿನ
ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯಾದಾರ್ಗಳ್ - ಕೃಪಯಾ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿರು
ತ್ತಾರೆ. ಸ್ವರೂಪ ಪರಾನುಸಂಧಾನವು ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ದ್ವಯದಲ್ಲಿ
ಬೆಳೆದು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತಲ್ಲಾ, ಹಾಗೆಂದರೇನು ಎಂದು ಕೇಳಬಹುದಾಗಿ
ಅದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಿರಕ್ಕೈಯಾವುದು ? ತಾನು ಶೇಷ
ಭೂತನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವು ಹುಟ್ಟುವುದು ಎಂದರೇನು ? ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನಮ್ - ಸ್ವ
ರೂಪ ಜ್ಞಾನವು, ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಿರೂಪಾಧಿಕ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಭಾವವು
ಪಿರಕ್ಕೈಯಾಲೇ - ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ, “ಅನ್ಮನಾನ್ ಪಿರನ್ನಿಲೇನ್-ಇಂತಹ
ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂದೆ ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದವನೇ ಅಲ್ಲವು, ಎಜ್ಜಿರ-
ಎಂದು ಕೇಳಿರುವ, ಮುನ್ನುತ್ತನಿಲೈ - ಮೊದಲಿದ್ದ ಜೀವಾತ್ಮ ಭ್ರಮೆ ಸ್ವತಂತ್ರಾ
ತ್ವಭ್ರಮೆಯಲ್ಲ, ಅವಸ್ಥೆಯು, ಕಳಿಗೈ - ತೊಲಗಿ ಹೋಗೋಣವು, ತಾನ್ನ ಪರ

ಮಾತೃನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನು ಎಂಬ ಭ್ರಮಜ್ಞಾನ ಉಳ್ಳ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ಬಾಳಲ್ಲವು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾದನಂತರ ಬಾಳೇ ಬಾಳು ಎಂಬುದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವು-
ಆ ಪೂರಾ ಪಾಶುರವು ಯಾವುವೆಂದರೆ—

ನಿನ್ನದೆನ್ನೆಯೂರಗತ್ತಿರುನ್ನದೆನ್ನೆ ಪಾಡಗತ್ತು .

ಅನ್ನು ವೆಂಕಣೈಕಿಡನ್ನ ದೆನ್ನಿ ಲಾದ ಮುನ್ನೆಲಾಮ್ .

ಅನ್ನು ನಾನ್ ಪಿರನ್ನಿಲೇನ್, ಪಿರನ್ನೆಪಿನ್ ಮರನ್ನಿಲೇನ್ .

ನಿನ್ನದು ಮಿರುನ್ನದು ಜೈಡುನ್ನದು ಮೆನ್ನೆಳ್ಳಾಳೇ ||೬೪||

ಇದರರ್ಥವು—ಎನ್ನೆ - ನನಗೆ ಶೇಷಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯಾದವನು. ಊರಗತ್ತು - ತಿರುಪ್ಪದಗವೆಂಬೂರಲ್ಲಿ, ನಿನ್ನದು - ನಿಂತು ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೊಡುವದೂ ಎನ್ನೆ - ನನಗೆ ಶೇಷಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯಾದವನು, ಪಾಡಗತ್ತು - ತಿರುಪ್ಪಾಡಗವೆಂಬ ಊರಲ್ಲಿ, ಇರುನ್ನದು - ಕೂತು ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೊಡುವದೂ, ಅನ್ನು - ಮೇಲೆಹೇಳಿದ ಎಂಡು ದಿವ್ಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ನನಗೆ ರುಚಿಯುಂಟಾಗದೇ ಇರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ವೇಂಜಿಣೈ - ತಿರುವೆಂಕಾ ಎಂಬ ಊರಲ್ಲಿ, ಕಿಡನ್ನ - ಪವಳಿಸಿ, ಎನ್ನಿ ಲಾದ - ನನಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾದ ನಾನು ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾದ ನನಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗದೇ ಇರುವ, ಮುನ್ನೆಲಾಮ್ - ಮುಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಅನ್ನು - ಆವಾಗ, ನಾನ್ - ನನಗೆ ನಿರುಪಾಧಿಕ ದಾಸಭೂತನಾದ ನಾನು, ಪಿರನ್ನಿಲೇನ್ - ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅಸತ್ಕೃತ್ಯನಾಗಿದ್ದೆನು, ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದ್ದರೂ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ನಾನು ವಸ್ತುವೇ ಅಲ್ಲವು ಎಂಬಹಾಗಿ ಜನ್ಮವ್ಯರ್ಥವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದೆನು ; ಪಿರನ್ನೆಪಿನ್ - ಓ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ನಿನ್ನ ಕೃಪಾ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಈ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವು ಲಭಿಸಿದನಂತರ, ಮರನ್ನಿಲೇನ್ - ನನಗೆ ವಿಸ್ಮೃತಿಯಿಲ್ಲವು, ನಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನು ಎಂಬ ಭ್ರಮಜ್ಞಾನವು ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಹಾಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಆ ಜ್ಞಾನ ಲಾಭವನ್ನು ಮರೆಯುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಹೇಗೆ ಎನ್ನುತ್ತೀಯೋ, “ದದಾಮಿ ಬುದ್ಧಿ ಯೋಗಂತಂ” ಎಂದು ನೀನೇ ಕೃಪೆಗೈದು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಸುಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮರೆಯುವದೂ, ಭ್ರಮಜ್ಞಾನವು ಪುನಃ ಆವರಿಸುವದು, ಸಾಧ್ಯವೋ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಎನ್ನೆ - ನನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ, ನಿನ್ನದು- ತಿರುವೂರಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸೇವೆಯನ್ನಿತ್ತದೂ, ಇರುನ್ನದುಮ್ - ತಿರುಪಾಡಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸೇವೆಯನ್ನಿತ್ತದೂ, ಕಿಡನ್ನದುಮ್ - ತಿರುವೇಂಗಣೈಯಲ್ಲಿ ಪವಳಿಸಿ ಸೇವೆಯನ್ನಿತ್ತದೂ, ಎನ್ನೆಳ್ಳಾಳೇ - ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವಾಗ ನಿನಗೂ ನನಗೂ ಇರುವ ಶೇಷಿ ಶೇಷಭಾವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಎಂದಿಗಾದರೂ ಮರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದು ದಿವ್ಯ ಸೂರಿಗಳಾದ ತಿರುಮಳಶೈಯಾಳ್ವಾ

ಅದಾವದು ? ತನ್ನಿ ಶೈವಾಲಮ್ ಅನನ್ಯ ಶೇಷನಾಯ್, ಅನನ್ಯಾಧೀನ ನಾಯ್, ಅದಡಿಯಾಗ ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನನಾಯ್, ಅನನ್ಯ ಶರಣನಾಗ್.

ವಳರುಗೈಯಾವದು ? ಅಧಿಕಾರವಿಶೇಷಾನುರೂಪ ಕರ್ತವ್ಯ ವಿಶೇಷ ವಿಷಯಜ್ಞಾನ ವಿಶೇಷತಾಲೇ ಉಪಾಯಪರಿಗ್ರಹಂ ಪಣ್ಣಿಗೈ.

ರವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ "ಸ್ವೋಜ್ಜೀವನೇ ಚ್ಚಾ ಯದಿ ತೇ ಸ್ವಸತ್ತಾಯಾಂ ಸ್ಪೃಹಾಯದಿ | ಆತ್ಮದಾಸ್ಯಂ ಹರೇಸ್ಸಾನ್ಯಮ್ ಸ್ವಭಾವಂ ಚ ಸದಾಸ್ಮರ" || ಸ್ವತ್ವಮಾತ್ಮನಿ ಸಂಜಾತಂ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಿಸ್ಥಿತಮ್" ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು. (ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ)

ಆತ್ಮನು ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾದ ಧರ್ಮಭೂತಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಜ್ಞಾನೈಕಸ್ವರೂಪನು ಅಂತನನಿಗೆ ಮೊದಲು ಭ್ರಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಸತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಸ್ವರೂಪನಾಶವೂ, ಜ್ಞಾನಲಾಭದಿಂದ ಸ್ವರೂಪ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಎಂದರೇನು? ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪನಾಶವಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ? ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಞಾನವು ತಿರೋಹಿತವಾಗಿತ್ತು ; ಈಗ ವಿಕಸಿತವಾಯಿತು ; ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು, ಸ್ವರೂಪ ಪಿರುಳ್ಳೈ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಮಂಜಸಾರ್ಥವನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂಬ ಮುನ್ನುತ್ತನಿಲೈ ಕಳಿಗೈ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತಲ್ಲಾ ಅದಾವದು - ಮೊದಲಿದ್ದ ಭ್ರಮಜ್ಞಾನವು ಕಳಿಯಿತು ಹಾಗೆಂದರೇನು? ತನ್ನಿ ಶೈವಾಲಮ್ - ಇತರರ ಬಲಾತ್ಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯ ಮೂಲಕ ವಾಗಿಯೇ ತಾನು, ಅನನ್ಯ ಶೇಷನಾಯ್ - ತಾನು ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳಿಗಲ್ಲದೆ ಭಗವಂತನಿಗೇನೇ ಶೇಷಭೂತನು, ಇತರರಿಗಲ್ಲದೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಧೀನನು, ಅದಡಿಯಾಗ - ತನ್ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನನಾಯ್ - ಆತನಿಗೇನೇ ಪ್ರಯೋಜನವು ಇತರರಿಗೆ ತಾನು ಪ್ರಯೋಜನನಲ್ಲವು, ಆದುದರಿಂದ ಅನನ್ಯ - ತನಗೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾರೂ ರಕ್ಷಕರಾಗಲಾರರು, ಆದುದರಿಂದ ಆತನೇ ಶರಣನಾಗ್ - ತನಗೆ ರಕ್ಷಕನೆಂಬ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗುವಿಕೆ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಹೀಗೆ ಹಿಂದೆ "ಮನುನಾ ಮೂಲೇನ ಲಬ್ಧಾತ್ಮಕಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ತನ್ನ ನೈಜ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದೋಣವು.

ಹಿಂದಿನ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯೋಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯ ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನವು ಮೂಲಮನ್ವದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿ, ದ್ವಯದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನಮ್ ತಿರುಮನ್ಮತ್ತಿಲೇ ಪಿರನ್ನು ಎಂಬುದರ ಸಮಂಜಸಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ದ್ವಯತ್ತಿಲ್ ವಳರ್ ನ್ದು - ಎಂಬುದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಳರುಗೈ ಯಾವದು ? ಆ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವು, ತಾನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವು ಬೆಳೆ

ಯವದು, ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವದು ಎಂದರೇನು? ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಧಿಕಾರ ವಿಶೇಷಾನುರೂಪ - ಯಾವಾಗ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವು ತಾನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬುದು ಹುಟ್ಟಿತೋ, ತಾನು ಶೇಷವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಅರ್ಹನೆಂಬ ಅಧಿಕಾರ ವಿಶೇಷವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಅಂತಹ ಅಧಿಕಾರ ವಿಶೇಷಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ, ಕರ್ತವ್ಯ ವಿಶೇಷ ವಿಷಯ - ನಿತ್ಯಕೃಜ್ಞರೈವನ್ನೆಸಗುವ ಕರ್ತವ್ಯ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಕುರಿತ, ಜ್ಞಾನ ವಿಶೇಷತಾಲೇ - ಜ್ಞಾನ ವಿಶೇಷದಿಂದ, ಉಪಾಯ ಪರಿಗ್ರಹಂ ಪಣ್ಣುಗೈ - ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ತನ್ಮೂಲಕ ಅವರು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ದ್ವಯಮಂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಭರಣ್ಯಸಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡೋಣವು, ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗುವಿಗೆ ಹಾಲು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ವ್ಯಾಧಿ ಸಂಭವಾದಿಗಳುಂಟಾಗದಹಾಗೆ ತಾಯಿಯು ಹೇಗೆ ರಕ್ಷಿಸುವಳೋ ಹಾಗೆ, ಯಾವಾಗ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವು ಪರಮಾತ್ಮ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸದಾಚಾರ್ಯಕಟಾಕ್ಷದಿಂದಲೂ ಪ್ರಾರಂಭವಿಸಿತೋ, ಹಾಗೆಯೇ, ದಯಾಳುವಾದ ಮಾತೃಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಆಚಾರ್ಯರು ಈ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಏನೊಂದೂ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳು ಬಾರದೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಆ ಜ್ಞಾನವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಶೇಷಭೂತನಾದ ತನಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವದೇ ಕರ್ತವ್ಯ ವಿಶೇಷವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಕುರುಷ್ವನಾಮನುಚರಮಃ ವೈಧರ್ಘ್ಯಂ ನೇಹವಿದ್ಯತೇ” ಎಂದೂ, “ಅಹಂ ಸರ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ” ಎಂದೂ ಶೇಷತ್ವ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ತೆರದಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಏನುಮಾಡತಕ್ಕದೆಂಬುದನ್ನು ತನ್ನ ಆಚಾರ್ಯರ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದು, ಅನನ್ಯ ಶರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸದ ಹೊರ್ತು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಈವಳರಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಭರಣ್ಯಸವನ್ನು ಅವರು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ದ್ವಯ ಮಂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಅನುಷ್ಠಿಸುವದು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಪದನವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವದೇ ಆ ಜ್ಞಾನವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದುದಕ್ಕೆ ಗುರ್ತು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಅಧಿಕಾರಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೂ ಸಹ ಆತ್ಮಾ ವಳರ್ಪದ ಎಂಬ ಹೇಳದುದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಹುಟ್ಟಿದ ಮೊಗುವು ಮಾಡುವ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಜಿಳೆಯಿತು ಎಂಬುದು ಹೇಗೆ ದ್ಯೋತಿತವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನವು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನರೂಪವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರೆ, ಆಗ ಅದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹೆಗ್ಗುರುತು ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಹಿಂದೆ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನನ್ನು ಕುರಿತು “ತಿರುಮುನ್ತ್ರತ್ತಿಲೇ ಪಿರನ್ನು, ದ್ವಯತ್ತಿಲೇ ವಳರನ್ನು ದ್ವಯೈ ಕನಿಷ್ಠನಾವಾನ್” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಪಿರನ್ನು ವಳರನ್ನು ಎಂಬೆರಡು ಪದಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥ ಸ್ವಾರಸ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು; ಮುಂದೆ ದ್ವಯೈಕ ನಿಷ್ಠನಾವಾನ್ - ಎಂಬುದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—

ದ್ವಯೈಕನಿಷ್ಠಾ ನಾಗೈಯಾವದು ? ದ್ವಯಾನುಸಂಧಾನತ್ತಾಲೇ ಉಪಾಯಾಂತರತ್ತಿಲುಮ್, ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರತ್ತಿಲುಮ್. ತುವಕ್ಶರ ಇದಿರೊನ್ನ ಉಪಾಯತ್ತಿಲುಮ್, ಪ್ರಯೋಜನತ್ತಿಲುಮ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾಗೈ. ಇಪ್ಪಡಿ ತಿರುಮನ್ತ್ರಮುಮ್ ದ್ವಯಮುಜ್ಜಾಡ, ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಜಿಳ್ಳಿಕ್ಕಾಟ್ಟುಗಿನನ.

ದ್ವಯೈಕನಿಷ್ಠಾ ನಾಗೈಯಾವದು ?—ಹಾಗೆ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳದನಂತರ ದ್ವಯೈಕನಿಷ್ಠನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೇನು ? ದ್ವಯಾನುಸಂಧಾನ ತ್ತಾಲೇ - ಭರನ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾನೋತ್ತರಕಾಲದಲ್ಲಿ, ತನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾಲದ ಲ್ಲಿಲ್ಲಾ, “ಸಕಲಂಕಾಲಂ ದ್ವಯೇನಕ್ವಿಪ್” ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ದ್ವಯಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ, ಉಪಾಯಾಂತರತ್ತಿಲುಮ್ - ಬೇರೇ ಉಪಾಯ ವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಲ್ಲೂ, ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರತ್ತಿಲುಮ್ - ಮೋಕ್ಷೇತರ ಪ್ರಯೋಜನದಲ್ಲೂ, ತುವಕ್ಶರ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಬಂಧವು ತೊಲಗುವ ಹಾಗೆ, ಇದಿರ್ ಚೊನ್ನ - ಈ ದ್ವಯಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಉಪಾಯ ತ್ತಿಲುಮ್ - ಭರನ್ಯಾಸ ರೂಪವಾದ ಉಪಾಯದಲ್ಲೂ, ಪ್ರಯೋಜನತ್ತಿಲುಮ್ - ಆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದಂಟಾಗುವ ಪುರುಷಾರ್ಥರೂಪವಾದ ನಿತ್ಯಕೈಜ್ಜರ್ಯ ಪ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟೆಂಬ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲೂ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾಗೈ - ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದವನಾ ಗೋಣವು ಎಂದರೆ ತಾನು ಕೃತಕೃತ್ಯನು ಎಂಬ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟಾ ಗೋಣವು. ಹೀಗೆ ದ್ವಯೈಕನಿಷ್ಠತೆಯಿಂದ ಶ್ರಿಯುಪತಿಯೆ ಉಪಾಯೋಪೇಯನೆಂಬ ಸ್ಥಿರವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದೋಣವು ; ಇದೇ ದ್ವಯ ಮಂತ್ರಾರ್ಥವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇದು ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಯೋಜನವು. ಇಪ್ಪಡಿ - ಹೀಗೆ, ತಿರುಮನ್ತ್ರ ಮುಮ್ - ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರವು, ದ್ವಯಮುಜ್ಜಾಡ - ದ್ವಯವೂಕೂಡ, ಸ್ವರೂ ಪೋಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಗಳನ್ನು, ಕಾಟ್ಟುಗಿನದು - ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೂಲ ಮಂತ್ರವು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆಂದು ಉಪ ಸಾದಿಸಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಉಪಾಯಪರವೆಂದೂ ಪುರುಷಾರ್ಥಪರವೆಂದೂಮುಂದೆ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.—

ಅನಂತರ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಭಾವನೆಯಿಂದ ಉಪಾಯಪರವಾದ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

೩. ಇವ್ವಿರಣ್ಣ ವಾಕ್ಯಮಾನಯೋಜನೈ ತನ್ನಿಲೇ—ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರವು ಎರಡು ವಾಕ್ಯವೆಂಬ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ, ತಿರುಮನ್ತ್ರಮುಳುಕ್ಕ - ತಿರುಮಂತ್ರವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಸಪರಿಕರಾತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣ ಪರಮೆನ್ನುಮ್ ಅನುಸಂಧಿಸ್ಸಾ

೩. ಅಥ ವಾಕ್ಯದ್ವಯೇನ ಉಪಾಯಪರಯೋಜನಾಮಾಹ

ಇವ್ವಿರಣ್ಣ ವಾಕ್ಯಮಾನ ಯೋಜನೈ ತನ್ನಿಲೇ ತಿರುಮುಂತಂ ಮುಳುಕ್ಕೈ ಸಪರಿಕರಾತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣ ಪರಮೇಸ್ವರ್ಮ್ ಅನುಸಂಧಿಪ್ಪಾರ್ ಗಳ್. ಅಪ್ಪೋದು ಪ್ರಣವತ್ತಿಲ್ ಮಕಾರಮ್ ಪ್ರಥಮಾನಮೇಯಾಗವಮೈಯುಮ್. ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣ ನ್ಯಾಯತ್ತಾಲೇ ನಿರುಪಾಧಿಕಮಾನ ಆತ್ಮ ಹವಿಸ್ಸ ನಿರುಪಾಧಿಕ ದೇವತೈಯಾಯ್, ಅಕಾರವಾಚ್ಯನಾನ ನಾರಾಯಣನುಕ್ಕೇ ಭರಮಾಗ ಸಮರ್ಪಿತ ಮೆನ್ನದಾಯಿತ್ತು.

ರಾಗಳ್ - ಕೆಲವು ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಐದು ಅಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣರೂಪವಾದ ಶರಣಾಗತಿಯ ಪರವೆಂದು ಭಾವಿಸುವರು. ಸಾಜ್ಞ ಸ್ವಪದನ ರೂಪವಾದುದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇದು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾವಾಕ್ಯವು; ಆದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ನನ್ನ ಆತ್ಮವನ್ನು, ಆಯ್ಕೆವ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ - ಅಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಶ್ರಿಯೇವತಿಗೆ ಯಾದುದರಿಂದ ಆತನಲ್ಲೇ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಲಾದ ಸರ್ವಭರವನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಿಸಿರುತ್ತೇನೆ; ಮೇನೆ - ನನಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲವು. ಅದರ ರಕ್ಷಣೆಯು ಭರವು ನನಗಿಲ್ಲವು; ಆತನೇ ಸರ್ವಭರವು ಎಂಬರ್ಥ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಆಗ ಸಮರ್ಪಿಸುವೆನು ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಸಕರ್ಮಕವಾಗಿ ದ್ವಿತೀಯಾಂತಪದವು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಅದರೆ ಮಕಾರವು ಪ್ರಥಮಾಂತವು; ಆಗ ಅರ್ಥವು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ ಅಪ್ಪೋದು - ಹಾಗೆ ಸಪರಿಕರಾತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ಪರವಾದಾಗ, ಪ್ರಣವತ್ತಿಲ್ ಮಕಾರಮ್ - ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿರುವ ಮಕಾರವು, ಪ್ರಥಮಾನಮೇಯಾಗವಮೈಯುಮ್ - ಪ್ರಥಮಾಂತವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಾಕು, ಪ್ರಥಮಾಂತವಾಗಿದ್ದರೂ ಆಗ ಬಹುದು, ಏನೊಂದೂ ಬಾಧಕವಿಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣ ನ್ಯಾಯತ್ತಾಲೇ - ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ನ್ಯಾಯದಿಂದ, "ಇಂದ್ರಾಯ ಇದಂ ನಮನು" ಎಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ ಎಂಬ ಭಾವವು, ನಿರುಪಾಧಿಕಮಾನ ಆತ್ಮ ಹವಿಸ್ಸ - ಭಗವಂತನಿಗೇನೇ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಭೂತವಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು, ನಿರುಪಾಧಿಕ ದೇವತೈಯಾಯ್ - ನಿರುಪಾಧಿಕಶೇಷಿಯಾದ ಪರದೇವತೆಯಾಗಿ ಭಗವಂತನಾಗಿರುವ, ಅಕಾರವಾಚ್ಯನಾನ ನಾರಾಯಣನುಕ್ಕೇ - ಅಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗೇನೇ; ಭರಮಾಗ ಸಮರ್ಪಿತಮ್ - ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭರವು ಅವನದೇ ಎಂದು ಸಮರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಎನ್ನದಾಯಿತ್ತು - ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು, ಹಿಂದೆಯೇ ನಮಃ ಎಂಬುದು ಸಪರಿಕರ ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣ ಪರವೆಂದು ಅಹರ್ಬುಧ್ಧಿ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯದಿಂದ ಉಪಪಾದಿತವು. ಆಗ ಎರಡು

ಇಪ್ಪಡಿ ನಿರುಪಾಧಿಕಮಾನ ವಾಕ್ಯಯಾಗ್ತಿಲ್ " ನಮಃ " ಎನ್ನು ತನ್ನೋಡು ತನ್ ತುವಕ್ಕರತ್ತು ಎನಕ್ಕು ಭರಮಲ್ಲೇ ನೆನ್ನದಾಯಿತ್ತು, "ಇದ ಮಿಂದಾಯ, ನಮಮ್" ಎನ್ನು ಮಾಪ್ಪೋಲೇ ಇಜ್ಜಿಮ್ ಪರಸಂಬಂಧವಿಧಿಯಿಲುಮ್ ಸ್ವಸಂಬಂಧ ನಿಷೇಧತ್ತಿಲುಮ್ ಪ್ರವೃತ್ತಮಾಗ್ಯಯಾಲೇ ವಾಕ್ಯದ್ವಯಮುಮ್ ಸಪ್ರಯೋಜನಮ್.

ಇನ್ನಮಸ್ಸು ಸಮರ್ಪಣಮ್ ತನ್ನಿಲುಮ್ ಪರನಿರಪೇಕ್ಷ ಕರ್ತೃತ್ವಾದಿ ಗಕ್ಕೆ ನಿಷೇಧಿಕ್ಕೈಯಿಲೇ ತತ್ಪರಮಾಗವುನಾಮ್. ವೇದೊರುತ್ತರುಕ್ಕುಮ್

ವಾಕ್ಯಗಳು ಯಾವುವು ಎಂದರೆ. (೧) ಆಯ್ಕೆನ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ (೨) ಮಃ ನ, ನಮಮ್. ಇಂದ್ರಾಯ ಇದಂ ನಮಮ್ ಎಂಬುವಹಾಗೆ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಾರಾಯಣನು ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತಶೇಷಿ, ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಸ್ವತಃ ಶೇಷನು; ಅವನು ಇವನಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯು, ಈತನು ಅವನ ಸ್ವತ್ತು; ಹೀಗೆ ನಿತ್ಯಸಂಬಂಧನಾದುದರಿಂದ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗವು. ಸಮರ್ಪಿತಮೆನ್ನ ದಾಯಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪದವೆಲ್ಲಿದೆ? ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರಾಯ ಇದಂ ಎಂದರೇನೆ ಸಮರ್ಪಣೆಯು ಆರ್ಥಾತ್ ತೋರಿಬರುವಹಾಗೆ ಉಹಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ನಮಃ ಎಂಬುದೂ ಸಮರ್ಪಣಪರವಾದುದೆಂದು ಹಿಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಹಾಗೆ ಅದನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಒಂದು ವಾಕ್ಯವಾಗುವಹಾಗೆ ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಆಗ ಏಕವಾಕ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ ನಮಶ್ಚಬ್ದಾರ್ಥವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಮಃ, ನಮಮ್ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಅಖಂಡವಾಗಿ ಮೊದಲಿನ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ, ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಸಖಂಡನಮಸ್ಸಾಗಿ ನಮಮ್ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣನ್ಯಾಯ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತೋರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ? ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣೆಗೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯನಾದ ಪರದೇವತೆಯೂ ನಿರುಪಾಧಿಕನಾದ ಸ್ವತಶ್ಶೇಷಿಯು. ಹವಿಸ್ಸದ ಆತ್ಮವೂ ನಿರುಪಾಧಿಕನಾದ ಸ್ವತಃ ಶೇಷಭೂತನು. ಈ ಯಾಗವೂ ಕೂಡ ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಶೇಷಿಯ ವಿಷಯವಾದುದು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ ಎಂಬಲ್ಲಾದರೋ ಅನ್ಯದೇವತಾ ಪರವಾಗಿ ಈ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿ ಶೇಷಭಾವವು ಇಲ್ಲವು.

ಈ ಉಪಾಯ ಪರಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿದರು. ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯವಾದ ನಮಃ ಎಂಬುದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇನ್ನಮಸ್ಸು ಸಮರ್ಪಣಂ ತನ್ನಿಲುಮ್ - ಈ ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯವಾದ ಸಮರ್ಪಣ ಪರವಾದ ನಮಸ್ಸಿನಿಂದ, ಪರನಿರಪೇಕ್ಷ ಕರ್ತೃತ್ವಾದಿ ಗಕ್ಕೆ - ಪರಮಾತ್ಮನ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲದ ಕರ್ತೃತ್ವ ಉಂಟೆಂಬವೇ ಮೊದಲಾದ

ಭರಮನ್ರು, ಎನಕ್ಕುಮ್ ಭರಮನ್ರು ಎನ್ರು ವಾಕ್ಯದ್ವಯಾಭಿಪ್ರಾಯಮಾಗುವುಮಾಮ್.

ಭ್ರಮ ಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಕ್ಕೆಯಿಲೇ - ನಿರಸನ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ, ತತ್ವರಮಾಗುವುಮಾಮ್ - ಉಪಯುಕ್ತವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಪ್ರಣವದ ಉಕಾರವು ಅವಧಾರಣವಾದುದರಿಂದ ಆಯೈವ - ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೇನೇ ಈ ಭರಸಮರ್ಪಣವು ಎನ್ನುವದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಅನ್ಯದೇವತೆಯಾಗಲಿ, ತಾನೇಯಾಗಲಿ ಸಮರ್ಥರಲ್ಲವು ಎಂಬ ಅರ್ಥವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಅವಧಾರಣದಿಂದಲೇ ನಮಃ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವೂ ಸಿದ್ಧಿಸುವಾಗ, ಈ ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯವು ನಿರರ್ಥಕವಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ, ಆಯೈವ ನಾರಾಯಣಾಯ - ಎಂಬುದರಿಂದ ಸಮರ್ಪಣಕ್ಕೆ ಆನ? ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯತೆ ಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಇಷ್ಟಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಿತೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ನಮಃ ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತನಗೂ ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭರವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥಹೇಳಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಗೋಬಲೀವರ್ಧನ್ಯಾಯವೆಂಬ ಹೆಸರು. ಗಾಮಾನಯ ಬಲೀವರ್ಧಮಾನಯ - ಎಂಬಲ್ಲಿ ಯದ್ಯಪಿ ಗೋಶಬ್ದವು ಆಕಳಿಗೂ ಎತ್ತಿಗೂ ಅರ್ಥವಾದರೂ, ಮುಂದೆ ಬಲೀವರ್ಧ ಶಬ್ದದಿಂದ ಎತ್ತಿಂಬುದು ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ, ಹಿಂದಿನ ಗೋ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಹೆಣ್ಣು ಗೋವು ಎಂದು ಇಷ್ಟೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವದು ಹೇಗೆ ನ್ಯಾಯವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸ್ವಭರ ನಿಷೇಧವು ಅಷ್ಟು ಸ್ಫುಟವಾಗಿತೋರುವದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನು ಎಂಬ ಭ್ರಮ ನಿವಾರಣವು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಾದುದರಿಂದಲೂ, ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಅನುಸಂಧಾನವು ಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಈ ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯವು ನಿರರ್ಥಕವಾದದ್ದಲ್ಲವು, ಸಾರ್ಥಕವಾದುದೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಭರವು, ಪರಮಾತ್ಮನದೇ; ಅದುದರಿಂದ ವೇರೊರುತ್ತರುಕ್ಕುಮ್ ಭರಮನ್ರು - ಬೇರೆ ಯಾರಿಗೂ ಎಂದರೆ ಅನ್ಯ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾದುದಲ್ಲವು; (ಇದು ಪ್ರಥಮ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಕಾರಾರ್ಥವು); ಎನಕ್ಕುಮ್ ಭರಮನ್ರು - ನನಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವು (ಇದು ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯದ ಅರ್ಥವು.) ನಮಃ ನನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಎನ್ರು ವಾಕ್ಯದ್ವಯಾಭಿಪ್ರಾಯ ಮಾಗುವುಮಾಮ್ - ಎಂಬದಾಗಿ ಈ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಬಹುದು.

ಅಸ್ತಿ ಉಪಾಯರೂಪಾತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣಪಕ್ಷೇ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ
ಮಪ್ಯಸ್ತೀತ್ಯಾಹ:

ತಿರುಮುನ್ತ್ರಮ್ ಆತ್ಮನಿವೇದನಪರಮೆನ್ನು ಮಿಡತ್ತೈ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ
ಕಾರರ್ ನಿತ್ಯತ್ತಿಲೇ “ಮೂಲಮುನ್ತ್ರೇಣ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ದೇವಾಯ ನಿವೇದ್ಯ”
ಎನ್ನುರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ದಾರ್. ಇಪ್ಪಡಿ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯತ್ತಿಲುಮ್, “ಶ್ರೀಮತಾ
ಮೂಲಮುನ್ತ್ರೇಣ ಮಾಮೈಕಾನ್ತಿಕಾತ್ಯನ್ತಿಕ ಪರಿಚರ್ಯಾಕರಣಾಯ, ಪರಿ-

ಈ ಉಪಾಯ ರೂಪವಾದ ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ
ಆಚಾರ್ಯ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯೂ ಉಂಟು

ತಿರುಮುನ್ತ್ರವು, ಆತ್ಮನಿವೇದನಪರಮೆನ್ನುಮ್ - ಆತ್ಮ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಪರ
ಮಾತ್ಮನ ಪಾದಕಮಲದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಪರವಾದುದೆಂಬುವ, ಇಡತ್ತೈ -
ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ್ - ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರು, ನಿತ್ಯತ್ತಿಲೇ -
ಅವರು ಬರೆದಿರುವ ನಿತ್ಯವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, “ಮೂಲಮುನ್ತ್ರೇಣ - ಮೂಲ ಮಂತ್ರ
ವನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ, ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ - ತನ್ನ ಆತ್ಮಾವನ್ನು, ದೇವಾಯ - ಕ್ರೀಡಾ
ಪ್ಪನಾದ ಅಥವಾ ನಿರತಿಶಯ, ತೇಜೋರೂಪವಾದ ವರಮಾತ್ಮನಿಗೋಸ್ಕರ, ನಿವೇದ್ಯ -
ಹವಿಸ್ಸಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆತನ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ” ಮುಂದಕ್ಕೆ “ಪ್ರಣಮ್ಯಾನ್ಯು
ಜ್ಞಾಪ್ಯ ಭಗವದಾರಾಧನ ಮಾರಭೇತ” ಎಂದು ಇರುತ್ತದೆ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅನು
ಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಭಗವದಾರಾಧನವನ್ನು ಉಪಕ್ರಮಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ವಿಧಿಸಿ
ರುತ್ತಾರೆ. ಎನ್ನುರುಳಿ ಚೆಯ್ದಾರ್ - ಎಂದು ಕೃಪಯಾ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.
ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರು ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ
ಉಪಾಯಪರವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಪುರುಷಾರ್ಥರೂಪ ಅರ್ಥ
ವನ್ನೂ ಸಹ ಮೂಲಮಂತ್ರವು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. - ಇಪ್ಪಡಿ -
ಹೀಗೆಯೇ ಎಂದರೆ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮೇರಿಗೆ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠಗದ್ಯತ್ತಿಲುಮ್ -
ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ವೈಕುಂಠಗದ್ಯದಲ್ಲೂ, “ಶ್ರೀಮತಾಮೂಲಮುನ್ತ್ರೇಣ - ನಿರತಿ
ಶಯ ಶ್ರೀಯಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡುವ ಮೂಲ ಮಂತ್ರದಿಂದ, ಐಕಾನ್ತಿಕಾತ್ಯನ್ತಿಕ
ಪರಿಚರ್ಯಾಕರಣಾಯ - ಏಕಾಂತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಅಥವಾ
ನಿತ್ಯವಾದ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಪರಿ
ಗೃಹ್ಣೀಷ್ಟ - ಸ್ವೀಕರಿಸು, ಇತಿ - ಎಂಬದಾಗಿ, ಯಾಚಮಾನಃ - ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು
ವವನಾಗಿ, ಪ್ರಣಮ್ಯ - ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಆತ್ಮಾನಂ - ತನ್ನ ಆತ್ಮಾವನ್ನು, ನಿವೇದ
ಯೇತ್ - ಹವಿಸ್ಸಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದಹಾಗೆ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು;” ಎನ್ನು -
ಎಂಬದಾಗಿ, ಇವ್ಯರ್ಥಂ - ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ದರ್ಶಿತಂ - ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಗೃಹ್ಣೀಷ್ಯೇತಿ" ಯಾಚಮಾನಃ ಪ್ರಣಮ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಭಗವತೇ ನಿವೇದಯೇತ್" ಎನಿವೃರ್ಥಮ್ ದರ್ಶಿತಮ್.

೪. ವಾಕ್ಯದ್ವಯಪಕ್ಷೇ ಪುರುಷಾರ್ಥಪರತ್ವತೀಯಾ ಯೋಜನಾ.

ವಾಕ್ಯಂ ತೋರುಮ್ ಒರುಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪದತ್ರೈ ಅಧ್ಯಾಹರಿತ್ತು ತಿರುಮುನ್ರಮ್ ಮುಳುಕ್ಕ ದ್ವಯತ್ತಿಲ್ ಉತ್ತರಖಂಡಮ್ಪೋಲೇ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತ್ಯ ನಿಷ್ಠ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಪರವಾಗುವು ಮನುಸಂಧಿ ಪ್ರಾರ್ಥಗಳ್.

ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದು ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಅನುಸಂಧಾನವು ಇರತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ವಾರಾಧನೆಯ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರು ಹೀಗೆ ಅನುಸಂಧಾನವಿರಬೇಕೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವದನ್ನು ಮರೆತು, ಒಬ್ಬ ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರ ನಿತ್ಯವೂ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇ ವಿನಾ ಒಂದೇ ಸಲ ಪುರುಷಾಯುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರು. ಇದು ಸರಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಭರನ್ಯಾಸವು ಗುರುವುಂಟೇನ ಸಕ್ಕತ್ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವು. ಅದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಭರನ್ಯಾಸದ ಅನುಸಂಧಾನವೆಂದೇ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಕ್ಕದನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಯಷ್ಟೇ.

ಎರಡು ವಾಕ್ಯವೆಂಬ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಪರ

ವಾದ ಮೂರನೆಯ ಯೋಜನೆಯು.

ಹಿಂದಿನ ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ "ಪರಿಚರ್ಯಾ ಕರಣಾಯ ಪರಿಗೃಷ್ಟೀಷ್ಟ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೂಲಮಂತ್ರವು ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು ಸೂಚಿಸಿತು. ಅದನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವಾಕ್ಯಂ ತೋರುಮ್-ವಾಕ್ಯವೆಲ್ಲಾ ಒರು ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪದತ್ರೈ ಅಧ್ಯಾಹರಿತ್ತು-"ಸ್ಯಾಮ್" ಎಂಬ ಒಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪದವನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದರಮೂಲಕ, ತಿರುಮುನ್ರ ಮುಳುಕ್ಕ - ತಿರುಮಂತ್ರವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ದ್ವಯತ್ತಿಲ್ ಉತ್ತರ ಖಂಡಮ್ಪೋಲೇ - ದ್ವಯಮಂತ್ರದ ಎರಡನೆಯ ಖಂಡವಾದ ಶ್ರೀಮತೇ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಎಂಬ ದರ ಹಾಗೆ, ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿ ರೂಪವಾದ, ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪರವಾಗುವುಮ್ - ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸೋಣವನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಎಂದೂ ಅನುಸಂಧಿಪ್ರಾರ್ಥಗಳ್ - ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವರು. ಈ ಅರ್ಥ

ಅಪ್ಪೋದುಮ್ ಸ್ವರೂಪಾನು ಸಂಧಾನಮ್ ಇದಿಲೇಯಂತರ್ಗತಮ್.

ಉಂಟಾಗುವದಕ್ಕೆ ಯೋಜನೆಯು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಮಕಾರಾರ್ಥಃ ಅಹಂ ಅಕಾರವಾಚ್ಯಾಯ ನಾರಾಯಣಾಯಸ್ಯಾಮ್, ಮಃ ನ - ಎಂಬುದರಿಂದ ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ನಾನು, ಪುರುಷಾರ್ಥಪರವಾದ ನಿತ್ಯ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆಗಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು; ಮಃ ನ - ಆ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳು ನನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲವು; ಎಂಬದಾಗಿ ಅರ್ಥವು. ಇಂತಹ ನಿತ್ಯ ಕೈಂಕರ್ಯರೂಪ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಉಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ, ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿರೂಪ ವಾಸಗಳ ನಾಶವೂ, ಪ್ರಾಕೃತ ತರೀರ ವಿಶ್ಲೇಷೆಯೂ ಆರ್ಥಾತ್ ಬೋಧಿತವು, ಅಥವಾ ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯವಾದ ನಮಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ; ಹೇಗೆಂದರೆ ಮಃ - ನನಗೆ, ನ - ಯಾವ ಅನಿಷ್ಟವೂ ಬೇಡ; ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಇಷ್ಟರೂಪ ಕೈಂಕರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ, ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಮಃ ನ, ಸ್ಯಾತ್ ಎಂದು ಅಧ್ಯಾಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬುದು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಶೆಟ್ಟಿಲೂರು ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಚನ್ನಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಪುರುಷಾರ್ಥಪರವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ ಮೂಲ ಮಂತ್ರವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜೇತನನ ಶೇಷಭೂತ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸೋಣವು ತಪ್ಪಿಹೋಗುವದಿಲ್ಲವೋ? ಎಂದರೆ ಆ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪವು ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದೂ, ಮಂತ್ರವನ್ನು ಎರಡುವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಪರವಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವಾಗ ಸ್ವರೂಪವೂ, ಸ್ವರೂಪ ಪರವಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವಾಗ ಪುರುಷಾರ್ಥವೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದೂ, ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಪ್ಪೋದುಮ್ - ಎರಡು ವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪರವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಸ್ವರೂಪಾನುಸಂಧಾನಮ್ - ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಿರುಪಾಧಿಕ ದಾಸನು, ಶೇಷಭೂತನು ಎಂಬ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದ ಅನುಸಂಧಾನವು, ಇದಿಲೇ - ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲೇ, ಅಂತರ್ಗತಮ್ - ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ? ನಿತ್ಯ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕಾದರೆ, ತಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನವು ವ್ಯಕ್ತವಾದುದರಿಂದಲೇ (ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಧರ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ “ಮಾಂ ಐಕಾನ್ತಿ ಕಾತ್ಯಂತಿಕ ಪರಿಚರ್ಯಾಕರಣಾಯ ಪರಿಗೃಹ್ಣೀಷ್ವ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ) ತನ್ನ ಶೇಷತ್ವರೂಪ ಸ್ವರೂಪವೂ ಬೋಧಿತವು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಇದಲ್ಲೇ ಸ್ವರೂಪವೂ ಅಂತರ್ಗತಮ್ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಮುಂದೆ ಸ್ವರೂಪಪರಯೋಜನೆಯಲ್ಲೂ ಪುರುಷಾರ್ಥವೂ ಬೋಧಿತ

ಸ್ವರೂಪಮಾತ್ರ ಪರಮಾನಂದೋದಮ್ ಪುರುಷಾರ್ಥ ವಿಶೇಷಮ್ ಸೂಚಿತಮ್. ಅದಿನುಪಾಯಮುಮ್ ಪ್ರಾರ್ಥನೈಯಮ್ ತತ್ತ್ವಮಾಣ ವಶತ್ತಾಲೇ ವರುಮ್.

ನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಸ್ವರೂಪ ಪರಮಾನಂದೋದಮ್ - ಎರಡು ವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಶೇಷತ್ವಾನುಸಂಧಾನರೂಪಪ್ರಥಮಯೋಜನೆಯಲ್ಲೂ, ಪುರುಷಾರ್ಥ ವಿಶೇಷಮ್ - ಶೇಷಿಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥವೂ ಸೂಚಿತವು. ವಾಕ್ಯದ್ವಯದ ಮೂಲಕ ಮೂರುಯೋಜನೆಯು, ಒಂದು ಸ್ವರೂಪ ಪರವಾಗಿಯೂ, ಇನ್ನೊಂದು ಉಪಾಯ ಪರವಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪರವಾಗಿಯೂ, ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪರವಾದಾಗ ಸ್ವರೂಪವೂ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಬೋಧಿತವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಈಗ ಸ್ವರೂಪ ಪರವಾದಾಗಲೂ ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಬೋಧಿತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ? ಅಕಾರನಾಚ್ಯ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದರಿಂದ ಯಾವಾಗ ಶೇಷತ್ವವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಆ ಶೇಷತ್ವಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ಕೈಬ್ಯಕ್ಯವೂ ವ್ಯಕ್ತಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ಸೂಚಿತವು; ಅಥವಾ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಇದ್ದೇ ಇರಬೇಕೆಂಬುದು ಸೂಚಿತವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಸ್ವರೂಪಪರವಾದಾಗ ಪುರುಷಾರ್ಥವೇನೋ ಸೂಚಿತವೆಂಬೊದನ್ನು ಒಪ್ಪೋಣ. ಪುರುಷಾರ್ಥವು, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲದೆ ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿತು? ಅರ್ಥವಾಗಿ ಇತರ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಊಹಿಸಬಹುದು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಥಮಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ವರೂಪ ಪರವಾದಾಗ ಅದೇ ಉಪಾಯಮುಮ್ ಪ್ರಾರ್ಥನೈಯಮ್ - ಆ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಉಪಾಯವೂ, ಆ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಸಹ, ತತ್ತ್ವಮಾಣವಶತ್ತಾಲೇ - ಅಯಾ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ವರುಮ್ - ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. “ಶರಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಶ್ರೀಮತೇ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ” “ತವದಾಸ್ಯೈಕ ಭೋಗೀಶ್ಯಮ್” “ಶಾಶ್ವತೀ ನಮಃ ಸಂಸಿದ್ಧಿರಿಯಂ ಪ್ರಹ್ಲೀಭವಾಮಿಯತ್” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣಬಲದಿಂದ ತಾನೇ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇದು ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು.

ಈ ವಾಕ್ಯದ್ವಯಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಈ ಮನ್ತ್ರವು ಪ್ರಾಪ್ಯಪರವೂ

ಹೌದು ಎಂದು ಹೇಳುವದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಎರಡು ವಾಕ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಸ್ವರೂಪಪರವಾಗಿಯೂ, ಉಪಾಯಪರವಾಗಿಯೂ, ಪುರುಷಾರ್ಥಪರವಾಗಿಯೂ ಮೂರು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪಪರವಾದಾಗ ಪುರುಷಾರ್ಥವೂ ಸೂಚಿತವೆಂದೂ ಹೇಳಿದರು.

**ವಾಕ್ಯೈದ್ಯಯಶ್ವೇ, ಕೇಚಿತ್ ಮನ್ತ್ರಃ ಪ್ರಾಪ್ಯಪರ ಇತಿ
ಕಥನ ತಾತ್ಪರ್ಯಮಾಹ**

ಇಮ್ಮನ್ನೋತ್ಪಾದ್ಯಜ್ಞಳಾನ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನಾದಿಗಳ ಮುನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ಯ
ಜ್ಞಳಲ್ಲಾನ್ಯೆಯಾಲೇ, ಇಮ್ಮನ್ನಮ್ ಮುಳುಕ್ಕೆ ಪಾಪ್ಯ ಪರಮೆನ್ನದು ಅನ್ಯ
ಪರಮ್. ಎಜ್ಞನೇ ಎನ್ನಿಲ್? ಪ್ರಾಪ್ಯಪರಮೆನ್ನದು ಪ್ರಾಪ್ಯಪ್ರತಿಪಾದಕ

ಅದರೆ ಕೆಲವರು ಪ್ರಾಪ್ಯಪರವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು, ಹೀಗೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು
ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಪ್ರಾಪ್ಯಪರವೆಂದು ಅರ್ಥ
ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಾಗಿ, ಪ್ರಾಪ್ಯಸಾಧಕ ಪರವೆಂದು ಲಾಕ್ಷಣಿಕಾರ್ಥವನ್ನು
ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.—
ಇಮ್ಮನ್ನೋತ್ಪಾದ್ಯಜ್ಞಳಾನ - ಈ ಮನ್ತ್ರದಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಎಂದರೆ ತೋರಿ
ಬರುವ, ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳ - ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ
ಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಞಾನ, ಮತ್ತು ಅದಿವದದಿಂದ ಉಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಜ್ಞಾನವೂ
ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ; ಮುನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ಯಜ್ಞಳಲ್ಲಾನ್ಯೆಯಾಲ್ - ಹಿಂದೆ ಹೇಳ
ಲ್ಪಡದೇ ಇರುವುದರಿಂದ, ಇಮ್ಮನ್ನಮ್ - ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರವು, ಮುಳುಕ್ಕೆ -
ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಪ್ರಾಪ್ಯಪರಮೆನ್ನದು - ಪ್ರಾಪ್ಯಪರವೆಂಬುದೆಂದು ಕೆಲವು
ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರು ಹೇಳುವದು, ಅನ್ಯಪರಂ - ಮೂಲಮನ್ತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅದರಿಂದ
ಸಾಧಿಸಲ್ಪಡುವ ಬೇರೇ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಪರಮಾದುದು. ಮೂಲಮನ್ತ್ರವು
ಎರಡು ವಾಕ್ಯವೆನ್ನುವ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಶೇಷತ್ವ, ಉಪಾಯತ್ವ ಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವ ಪರ
ವಾದುದಾಯಿತು. ಕೆಲವು ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರು ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವೂ ಉಂಟು
ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪರವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವ ಯೋಜನೆಯು
ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ಯಪರವೆಂದು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ಗೌಣಾಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಹಾಗೆ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಪ್ಯಪರವು ಮೂಲಮನ್ತ್ರವಾಗುವದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಪ್ರಾಪ್ಯ
ಪರವು ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನವಾದ ದ್ವಯಾದಿಗಳಾದುದರಿಂದ, ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವಾದ
ರೋ, ಪ್ರಾಪ್ಯಪ್ರಯೋಜಕಪರ ಎಂಬುದರಿಂದ ಅನ್ಯಪರವೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ
ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. “ಯತ್ಪರಃಶಬ್ದ ಸ್ವರಜ್ಞಾರ್ಥಃ ಎಂಬ ಸ್ಮಾರೀತ್ಯಾ, ಪ್ರಾಪ್ಯಪರ
ವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಯೋಜನೆಯಿಂದಲೇ ಶಬ್ದಗಳ ಮೂಲಕ ಆ ಅರ್ಥವು
ಉಂಟಾಗಬೇಕು ; ಪ್ರಾಪ್ಯಪರವಾಗಿ ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಶಬ್ದದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ
ದಿಲ್ಲವು. ಅದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಅರ್ಥಗಳು ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥ
ಗಳು ; ಪ್ರಾಪ್ಯಪರವಾಗಿ ಶಬ್ದತಃ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಗೌಣವಾಗಿ
ಭಾವಿಸಿ, ಪ್ರಾಪ್ಯಪ್ರಯೋಜಕಪರ ವೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡುವದು ಯುಕ್ತವಾದುದೆ

ಸ್ವರೂಪಮಾಶ್ರಿ ಪರಮಾನಂದೋದಮ್ ಪುರುಷಾರ್ಥ ವಿಶೇಷಮ್ ಸೂಚಿತಮ್. ಅದಿನುಪಾಯಮುಮ್ ಪ್ರಾರ್ಥನೈಯಮ್ ತತ್ತ್ವಮಾಣ ವಶತಾಲೇ ವರುಮ್.

ನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಸ್ವರೂಪ ಪರಮಾನಂದೋದಮ್ - ಎರಡು ವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಶೇಷತ್ವಾನುಸಂಧಾನರೂಪಪ್ರಥಮಯೋಜನೆಯಲ್ಲೂ, ಪುರುಷಾರ್ಥ ವಿಶೇಷಮ್ - ಶೇಷಿಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವುರುಷಾರ್ಥವೂ ಸೂಚಿತವು. ವಾಕ್ಯದ್ವಯದ ಮೂಲಕ ಮೂರುಯೋಜನೆಯು, ಒಂದು ಸ್ವರೂಪ ಪರವಾಗಿಯೂ ಇನ್ನೊಂದು ಉಪಾಯ ಪರವಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪರವಾಗಿಯೂ, ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪರವಾದಾಗ ಸ್ವರೂಪವೂ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಬೋಧಿತವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಈಗ ಸ್ವರೂಪ ಪರವಾದಾಗಲೂ ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಬೋಧಿತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ? ಅಕಾರವಾಚ್ಯ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದರಿಂದ ಯಾವಾಗ ಶೇಷತ್ವವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಆ ಶೇಷತ್ವಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ಕೈಬ್ಯಾರ್ಯವೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದ ಸೂಚಿತವು; ಅಥವಾ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಇದ್ದೇ ಇರಬೇಕೆಂಬುದು ಸೂಚಿತವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಸ್ವರೂಪಪರವಾದಾಗ ಪುರುಷಾರ್ಥವೇನೋ ಸೂಚಿತವೆಂಬೊದನ್ನು ಒಪ್ಪೋಣ. ಪುರುಷಾರ್ಥವು, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲದೆ ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿತು? ಅರ್ಥವಾಗಿ ಇತರ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ನಿಧಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಊಹಿಸಬಹುದು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಥಮಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ವರೂಪ ಪರವಾದಾಗ ಅದೇ ಉಪಾಯಮುಮ್ ಪ್ರಾರ್ಥನೈಯಮ್ - ಆ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಉಪಾಯವೂ, ಆ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಸಹ, ತತ್ತ್ವಮಾಣವಶತಾಲೇ - ಅಯಾ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ವರುಮ್ - ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. “ಶರಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಶ್ರೀಮತೇ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ” “ತವದಾಸ್ಯೈಕ ಭೋಗೀಶ್ಯಮ್” “ಶಾಶ್ವತೀ ಮಮ ಸಂಸಿದ್ಧಿರಿಯಂ ಪ್ರಹ್ಲೀಭವಾಮಿಯತ್” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣಬಲದಿಂದ ತಾನೇ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇದು ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು.

ಈ ವಾಕ್ಯದ್ವಯಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಈ ಮನ್ತ್ರವು ಪ್ರಾಪ್ಯಪರವೂ

ಹೌದು ಎಂದು ಹೇಳುವದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಎರಡು ವಾಕ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಸ್ವರೂಪಪರವಾಗಿಯೂ, ಉಪಾಯಪರವಾಗಿಯೂ, ಪುರುಷಾರ್ಥಪರವಾಗಿಯೂ ಮೂರು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪಪರವಾದಾಗ ಪುರುಷಾರ್ಥವೂ ಸೂಚಿತವೆಂದೂ ಹೇಳಿದರು.

**ವಾಕ್ಯೋದ್ವಯಪಕ್ಷೇ, ಕೇಚಿತ್ ಮನ್ತ್ರಃ ಪ್ರಾಪ್ಯಪರ ಇತಿ
ಕಥನ ತಾತ್ಪರ್ಯಮಾಹ**

ಇಮ್ಮನ್ಮೋತ್ಪಾದ್ಯಜ್ಞಳಾನ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನಾದಿಗಳ ಮುನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ಯ
ಜ್ಞಳಲ್ಲಾನ್ಮೈಯಾಲೇ, ಇಮ್ಮನ್ಮಮ್ ಮುಳುಕ್ಯ ಸಾಪ್ಯ ಪರಮೇನ್ರದು ಅನ್ಯ
ಪರಮ್. ಎಜ್ಞನೇ ಎನ್ನಿಲ್? ಪ್ರಾಪ್ಯಪರಮೇನ್ರದು ಪ್ರಾಪ್ಯಪ್ರತಿಸಾದಕ

ಅದರೆ ಕೆಲವರು ಪ್ರಾಪ್ಯಪರವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು, ಹೀಗೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು
ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ಯಪರವೆಂದು ಅರ್ಥ
ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಾಗಿ, ಪ್ರಾಪ್ಯಸಾಧಕ ಪರವೆಂದು ಲಾಕ್ಷಣಿಕಾರ್ಥವನ್ನು
ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.—
ಇಮ್ಮನ್ಮೋತ್ಪಾದ್ಯಜ್ಞಳಾನ - ಈ ಮನ್ತ್ರದಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಎಂದರೆ ತೋರಿ
ಬರುವ, ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳ - ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ
ಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಞಾನ, ಮತ್ತು ಅದಿಪದದಿಂದ ಉಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಜ್ಞಾನವೂ
ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ; ಮುನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ಯಜ್ಞಳಲ್ಲಾನ್ಮೈಯಾಲ್ - ಹಿಂದೆ ಹೇಳ
ಲ್ಪಡದೇ ಇರುವದರಿಂದ, ಇಮ್ಮನ್ಮಮ್ - ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರವು, ಮುಳುಕ್ಯ -
ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಪ್ರಾಪ್ಯಪರಮೇನ್ರದು - ಪ್ರಾಪ್ಯಪರವೆಂಬುದೆಂದು ಕೆಲವು
ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರು ಹೇಳುವದು, ಅನ್ಯಪರಂ - ಮೂಲಮನ್ತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅದರಿಂದ
ಸಾಧಿಸಲ್ಪಡುವ ಬೇರೇ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಪರಮಾದುದು. ಮೂಲಮನ್ತ್ರವು
ಎರಡು ವಾಕ್ಯವೆನ್ನುವ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಶೇಷತ್ವ, ಉಪಾಯತ್ವ ಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವ ಪರ
ವಾದುದಾಯಿತು. ಕೆಲವು ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರು ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವೂ ಉಂಟು
ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪರವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವ ಯೋಜನೆಯು
ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ಯಪರವೆಂದು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ಗೌಣಾಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಹಾಗೆ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಪ್ರಾಪ್ಯಪರವು ಮೂಲಮನ್ತ್ರವಾಗುವದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಪ್ರಾಪ್ಯ
ಪರವು ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನವಾದ ದ್ವಯಾದಿಗಳಾದುದರಿಂದ, ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವಾದ
ರೋ, ಪ್ರಾಪ್ಯಪ್ರಯೋಜಕಪರ ಎಂಬುದರಿಂದ ಅನ್ಯಪರವೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ
ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. “ಯುಪ್ಪರಃಶಬ್ದ ಸ್ವರಬ್ಧಾರ್ಥಃ ಎಂಬ ನ್ಯಾಯರೀತ್ಯಾ, ಪ್ರಾಪ್ಯಪರ
ವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಯೋಜನೆಯಿಂದಲೇ ಶಬ್ದಗಳ ಮೂಲಕ ಆ ಅರ್ಥವು
ಉಂಟಾಗಬೇಕು; ಪ್ರಾಪ್ಯಪರವಾಗಿ ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಶಬ್ದದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ
ದಿಲ್ಲವು. ಅದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಅರ್ಥಗಳು ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥ
ಗಳು; ಪ್ರಾಪ್ಯಪರವಾಗಿ ಶಬ್ದತಃ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಗೌಣವಾಗಿ
ಭಾವಿಸಿ, ಪ್ರಾಪ್ಯಪ್ರಯೋಜಕಪರ ವೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡುವದು ಯುಕ್ತವಾದುದ

ಮೆನ್ನಪಡಿಯನ್ನು ; ಶಬ್ದ ತ್ತಾಲ್ ಉತ್ಪಾದ್ಯಮಾನಜ್ಞಾನಮ್ ಶಬ್ದ ತ್ತು ಕ್ಕೃ ಪ್ರತಿಸಾದ್ಯಮನ್ನಿರೇ.

ರಿಂದ, ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪರವೆಂದು ಹೇಳುವ ಸಂಪ್ರದಾಯಾರ್ಥವು ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಯೋಜಕಪರ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಜೀತ ನನು ಯಾವಾಗ ಸ್ವರೂಪತಃ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂದಾಯಿತೋ, ಆಗ ಈ ಆತ್ಮಾವನ್ನು ಆತನಲ್ಲೇ ಸಮರ್ಪಿಸುವದೇ ನ್ಯಾಯವೆಂಬುದು ಏರ್ಪಟ್ಟು ಹಾಗೆ ಅನುಷ್ಠಿಸುವದರ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಯೋಜಕ ಪರವಾಯಿತು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಎಂದರೆ ಅದು ಕೇಗೆ ಅನ್ಯಪರವೆಂಬುದನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಜ್ಞೆನೇ ಎನ್ನಿಲ್ ? - ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ? ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪರಮೆನ್ನದು - ಅವರುಗಳು ಹಾಗೆ ಪ್ರಾಪ್ಯಪರವೆಂದು ಹೇಳುವದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ಪ್ರಾಪ್ಯಪ್ರತಿಸಾದಕ ಮೆನ್ನಪಡಿಯನ್ನು - ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರವೇ ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಸಾದಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬರ್ಥವಲ್ಲವು ; ಹೇಗೆಂದರೆ—ಶಬ್ದ ತ್ತಾಲ್ ಉತ್ಪಾದ್ಯ ಮಾನ ಜ್ಞಾನಮ್ - ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದತಃ ಉಂಟಾಗುವ ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನವು, ಶಬ್ದ ತ್ತು ಕ್ಕೃ ಪ್ರತಿಸಾದ್ಯಮನ್ನಿರೇ - ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲಕ್ಕೆ ಹೇತು ವಾದೀತೇ ಎನಾ, ತನಗೆ ತಾನೇ ಹೇತುವಾಗಲಾರದಷ್ಟೇ ಎಂಬ ಭಾವವು ; ಅದುದ ರಿಂದಲೇ ಅನ್ಯಪರವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಗೌಣವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ಯಪರವೆಂದರೆ ಪ್ರಾಪ್ಯಪ್ರಯೋಜಕಪರವೆಂದು ಅರ್ಥವು, ಸುಕ್ಷ್ಮಾತ್ಮಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾಪ್ಯಪರ ವೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡುವುದು ಅಸಮಂಜಸವಾದುದೆಂದು ವೇಲಿನ ಉಪಪಾದನೆ ಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿದರು. ಮೂಲಮಂತ್ರದಿಂದಂಟಾಗುವ ಭಗವಚ್ಛೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನವು. ಆ ಜ್ಞಾನದಿಂದಂಟಾಗುವದು ಪ್ರಾಪ್ಯಪರನಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನವು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪ ಪ್ರಾಪ್ಯಫಲ ವನ್ನು ಕೊಡುವಂತಾದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುವ ಮೂಲಮಂತ್ರ ನಲ್ಲೇ ಅದು ಹೇಗೆ ತೋರಿಬಂದೀತು ? ಹೀಗೆ ಅಸಾಂಜಸ್ಯವು. ಹಾಗೆಯೇ ಕರ್ಮಯೋಗವು ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವು. ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಪ್ರಾಪ್ಯಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ, ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕರ್ಮಯೋಗವೇ ತೇಗೆ ಸ್ವಾಪ್ಯಪರವಾದೀತು ? ನಾಹಂ ವೇದ್ಯಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಸಮಂಜಸವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೆ ಛಿರುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಮುಂದೆ ವಾಕ್ಯತ್ರಯವಾದರೆ ಐದು ವಿಧವಾದ ಯೋಜನೆಗಳು

ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದರೆ ಶ್ರುತಮುಕ್ತದಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪ ವುರು ಖಾರ್ಥಗಳು ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ಉಗಾಯವು ಅರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ದ್ವಿತೀಯ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ

ವಾಕ್ಯತ್ರಯಪಕ್ಷೇ ಪಂಚಪ್ರಕಾರಯೋಜನಾಃ

೫. ತಿರುಮನ್ತ್ರಂ ಮೂನು, ವಾಕ್ಯಮಾನಪೋದು (೧) “ಸ್ವರೂಪಮುಮ್ ಪುರುಷಾರ್ಥಮುಮ್ ಶೋಲ್ಲ ಉಪಾಯಮ್ ಅರ್ಥಮಾದಲ್”, (೨) ಸ್ವರೂಪಮುಮ್ ಉಪಾಯಮುಮ್ ಶೋಲ್ಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಮ್ ಅರ್ಥಮಾದಲ್ (೩) ಉಪಾಯಮುಮ್ ಪುರುಷಾರ್ಥಮುಮ್ ಶೋಲ್ಲ ಸ್ವರೂಪಮ್ ಅರ್ಥಮಾದಲ್, (೪) ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಜ್ಞಳಡೈವೆ ತಬ್ಬಜ್ಞಳಾಗ ಕ್ಕಡವದು.

ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯಗಳು ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಅರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ತೃತೀಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ಸ್ವರೂಪವು ಅರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಮೂರೂ ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೂ, ಐದನೆಯ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಬೋಧವು ವ್ಯಾಸಪೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾದುದೆಂಬುದಾಗಿಯೂ, ಎಂದು, ಹೀಗೆ ಐದು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ತಿರುಮನ್ತ್ರಂ ಮೂನು, ವಾಕ್ಯಮಾನಪೋದು - ಮೂಲಮನ್ತ್ರವು ಮೂರು ವಾಕ್ಯವುಳ್ಳದಾದರೆ (೧) ಸ್ವರೂಪ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು, ಶೋಲ್ಲ - ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ತೋರಿಬಂದರೆ, ಉಪಾಯವು ಅರ್ಥಮಾದಲ್ - ಅರ್ಥವಾಗಿ ಅಗತ್ಯವಾದುದು - ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ ; (೨) ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯಗಳು, ಶೋಲ್ಲ - ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ತೋರಿ, ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. (೩) ನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಶೋಲ್ಲ - ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು, ಸ್ವರೂಪವು, ಅರ್ಥಮಾದಲ್ - ಅರ್ಥವಾಗಿಯಾದರೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. (೪) ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಜ್ಞಳ - ಇವು ಮೂರುಗಳ, ಅಡೈವೆ - ಹೊಂದೋಣವು ಎಂದರೆ ಹೇಳೋಣವು ಶಾಬ್ದಜ್ಞಳಾದಲ್ ಕ್ಕಡವದು - ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೇಯಾಗಲಿ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಇದು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾವಾಕ್ಯವು, ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದು ಎಜ್ಜನೇಎನ್ನಿಲ್ ? ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಲು ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಬಲವುಂಟೋ ? ಎಂದರೆ ಪರಾಶರ ಛಟ್ಟಿರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ:—

ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಯೋಜನೆಯು.

ಓಂ ನಮಃ ನಾರಾಯಣಾಯ ಇವು ಮೂರೂ, ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಈ ವ್ಯಥೆ ಯೋಜನೆಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಛಟ್ಟಿರು ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಅಷ್ಟಶ್ಲೋಕಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಮೊದಲು ಉದಾಹರಿಸಿ ತುಂಬಾ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಉಪನ್ಯಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ ವೇನೆಂದರೆ—ಅಹಂ - ನಾನು, ಆಕಾರಾಭಾರ್ಯಯೈವ - ಆಕಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ಶ್ರೀ ವ.ಹಾವಿಷ್ಟವಿಗಾಗಿಯೇ ಆದ, ಸ್ವಂ - ಸ್ವತ್ತಾಗಿ ಇದ್ದೇನೆ ಎಂದರೆ, ಶೇಷ

ತತ್ರ ಪ್ರಥಮ ಯೋಜನಾ

ಎಚ್ಚನೇ ಯೆನ್ನಿಲ್-(೧) ಅಕಾರಾರ್ಥಾಯೈವಸ್ವಮಹ ಮಥವಹ್ಯಂ ನಃ
ನಿವಹಾ ನರಾಣಾಂ ನಿತ್ಯಾನಾಮಯನಮಿತಿ ನಾರಾಯಣ ಪದಮಾಯಮಾ
ಹಾಸ್ತೈ ಕಾಲಂ ಸಕಲಮಪಿ ಸರ್ವತ್ರ ಸಕಲಾಸ್ವವಸ್ಥಾ ಸ್ವಾವಿಸ್ಥಾ ವ್ಯಮ

ಭೂತನಾಗಿದ್ದೇನೆ; ಇದು ಹಿಂ ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಥಮ ವಾಕ್ಯವು. ಇದರಿಂದ ಸ್ವಸೂಪವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅಥವಾಹ್ಯಂ ನ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಹಂ - ನಾನು, ಮಹ್ಯಂ - ನನಗಾಗಿ ಅಲ್ಲವು; ಇದರಿಂದ ಬೇವಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವು ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಇದು ನಮಃ ಎಂಬ ದ್ವಿತೀಯ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವು. ಮಃ ನಃ ಎಂಬ ಸಖಂಡನಮಸ್ಸಿನಿಂದಂಟಾಗುವ ಅರ್ಥವು. ಹೀಗೆ ತಾನು ನಿರೂಪಾಧಿಕ ಶೇಷಭೂತನೆಂದು ಈ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಶಬ್ದಾತ್ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮಿಕ್ಕ ಶ್ಲೋಕಭಾಗದಿಂದ ಮೂರನೆಯ ವಾಕ್ಯವಾದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ :- ಧಾತುವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮೂಲಕ ನರಾಃ ಎಂದರೆ ನಿತ್ಯವಾದವು, ಅವುಗಳ ಸಮೂಹಗಳು ನಾರಾಃ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವವು ಅವುಗಳು ಯಾವುವೆಂಬುದೂ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ಆದರೂ ಪುನಃ ಹೇಳುವವು; ಜ್ಞಾನಾನಂದಾಮಲಶ್ವಾದಿಗಳು, ಜಾನಶಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳು, ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಸೌಖ್ಯಾದಿಗಳು, ದಿವ್ಯಾತ್ಮಗುಣಗಳೂ, ದಿವ್ಯಮಜ್ಜಳ ವಿಗ್ರಹವೂ, ಕಂಠಿಸೌಕುಮಾರ್ಯಾದಿಗಳೂ ದಿವ್ಯಮಜ್ಜಳ ವಿಗ್ರಹಗುಣಗಳೂ, ದಿವ್ಯಭೂಷಣಗಳೂ, ದಿವ್ಯಯುಧಗಳೂ ದಿವ್ಯ ಮಹಿಷಿಗಳೂ ನಿತ್ಯ ಸೂರಿಗಳೂ ಭತ್ತಜಮರಾದಿ ಪರಚರಣ ಸಾಧನಗಳೂ, ದ್ವಾರಪಾಲಕರೂ, ಗಣಾಧಿಪರೂ, ಕುಕ್ಕರೂ, ನಿತ್ಯಪುಷ್ಕಾತಿ, ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿ, ಬದ್ಧಾತ್ಮರೂ, ಕಾಲವೂ, ಮಹದಾದಿ ವಿಕಾರಗಳೂ, ಅಡಗಲೂ, ಅಂಡಾಂತರ್ಗತಾದಿಗಳೂ, ಈ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮೂರೂ ಪ್ರವಾಹತಃ ನಿತ್ಯಗಳು; ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದವೆಲ್ಲಾ ಸ್ವರೂಪತಃ ನಿತ್ಯಗಳು. ಇಂತಹ ನಾರಾಣಾಂ ಅಯನಂ-ನಾರಾಯಣಃ ಎಂಬ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸವೇನು ನಾರಾಃ ಅಯನಂ ಆಧಾರೋ ಯಸ್ಯಸಃ ಎಂಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸವೇನು. ಇವುಗಳಿಂದ ಬೋಧಿತವಾದ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಾಪಕನಾಗಿಯೂ ಆಧಾರನಾಗಿಯೂ ಅಂತರ್ಗಾಮಿಯಾಗಿಯೂ ಸೌಲಭ್ಯಾದಿ ಗುಣಯುಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಪರಸ್ಪರೂಪನಾಗಿಯೂ ಇರುವವನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ, ಯಂ - ಯಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಪರಮಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೋ, ಅಸ್ತೈ - ಅಂತಹ ನಾರಾಯಣನಿಗೇನೇ, ಸಕಲಂಕಾಲಂ - ಸಮಸ್ತ ಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಸರ್ವತ್ರ - ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೂ, ಸಕಲಾಸ್ವವಸ್ಥಾನು - ಎಲ್ಲಾ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ, ಮಮ-ನಾನು ಶೇಷನೆಂಬ

(೧) ಅಪ್ಪ ಶ್ಲೋಕಿಯ ೩ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ.

ಸಹಜ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವಿಧಯಃ” ಎಜ್ಞರಪಡಿಯೇ, ಪ್ರಣವಮುಮ್ ನಮ ಸ್ವನುಸ್ವರೂಪತ್ವೈ ಶೋಧಿಕ್ಕಿರನ. ಮುನ್ಮಾನ್ವದಮ್ ಪ್ರಣವತ್ತಿರ್ಮಾನ್ಮ ತಾದರ್ಥ್ಯತ್ವೈ ಪುರಸ್ಕರಿತ್ತುಕ್ಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಾಹೃತಮಾನ ಕ್ರಿಯಾಪದ ತೋಡೆ ಕೂಡಿ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನಾರ್ಥಮ್.

ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನನಗೆ, ಸಹಜಕೈಜ್ಞರ್ಯ ವಿಧಯಃ - ಸ್ವಾಭಾ ವಿಕಗಳಾದ ದಾಸನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವಿಧಿಗಳು ಎಂದರೆ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವು ಸ್ಥಾನಗಳು, ಅವಿಸ್ಮೃತಿ - ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮದಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಅವಿರೋಧವಿಲ್ಲ. ಇದು ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯ ಅರ್ಥವು. ” ಎಜ್ಞರಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಪ್ರಣವಮುಮ್ ನಮಸ್ವನುಮ್ - ಓಂ ನಮಃ ಎಂಬ ಎರಡು ಪದಗಳು ಎಂದರೆ ಎರಡು ವಾಕ್ಯ ಗಳು, ಸ್ವರೂಪತ್ವೈ-ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇನೇ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಭೂತ ನೆಂಬ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು, ಶೋಧಿಕ್ಕಿರನ - ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಮುನ್ಮಾನ್ವದಮ್ - ಮೂರನೇ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವು, ಪ್ರಣವತ್ತಿ ರ್ಮಾನ್ಮ-ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ತಾದರ್ಥ್ಯತ್ವೈ ಪುರಸ್ಕರಿತ್ತುಕ್ಕೊಂಡು-ಮಹಾರ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಆಯ್ಕೆ - ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗಾಗಿಯೇ ಎಂದು ತಾದರ್ಥ್ಯತ್ವೈ - ಶೇಷಭಾವವನ್ನು, ಪುರಸ್ಕರಿತ್ತುಕ್ಕೊಂಡು - ಮೂಲ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು, ಅಧ್ಯಾಹೃತಮಾನ ಕ್ರಿಯಾಪದತೋಡು - “ಅವಿಸ್ಮೃತಿ” ಅಥವಾ “ಭವೇಯುಃ” ಎಂದು ಅಧ್ಯಾಹಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಿಯಾಪದದೊಂದಿಗೆ ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾರ್ಥನಾರ್ಥಮ್ - ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಉಳ್ಳದು. ಹೀಗೆ ಸ್ವರೂಪ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೆರಡೂ ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೇ ತೋರಿ ಬರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಹೀಗೆ “ನಾರಾಯಣಾಯಭವೇಯುಮ್” ಎಂದು ಮೂರನೆಯ ವಾಕ್ಯ ದಿಂದ ನಿತ್ಯಕೈಜ್ಞರ್ಯವ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಬೋಧಿತವೆಂದೇನೋ ಹೇಳ ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಇಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ, ಅದೂ ಅರ್ಥಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಅವೈದಮ್ - ಆ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ, ನಮಸ್ಸು ಈತನ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಶೇಷಭಾವವನ್ನು ಉಪಸಾದಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದನಂತರ, ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೈ-ಶೇಷಭೂತನು ಪರಮಶೇಷಿಗೆ ನಿತ್ಯಕೈಜ್ಞರ್ಯಮಾಡು ವದೇ ಸ್ವರೂಪವಾದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವ್ರಾಪ್ತಿಯು ಇಷ್ಟಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೆಂದು ಏರ್ಪಟ್ಟು, ಅದು ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳೂ ಪಾಪ ಗಳೂ ತೊಲಗದೆ ಉಂಟಾಗಲಾರದಾದುದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯು

ಅಪ್ಪೊದು ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಅರ್ಥಸ್ವಭಾವತ್ತಾಲೇ ವರ ಕೃಡವಡು. ದ್ವಯತ್ತಿಲುಮ್, “ಭವಾಂಸ್ತು ಸಹವೈದೇಹ್ಯಾ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿ ಲುಮ್ ಶೋಲ್ವಗಿರಪಡಿಯೇ ಕೈಂಕರ್ಯ ಪ್ರತಿಸಂಬಂಧಿಯುಮ್ ಸಪತ್ನೀಕೆ ನಾನ ಪಡಿಯಾಲೇ (ಇಜ್ಜುಮ್) ಸಲಕ್ಷ್ಮೀಕನಾನ ನಾರಾಯಣ ಪೊರು ಟ್ಟವೆನ್ನೆನ ಪಡಿ.

ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಅರ್ಥಸ್ವಭಾವತ್ತಾಲೇ ವರಕೃಡವಡು - ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರ ವಂತಾದ್ದಾಗುವದು. “ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾತ್ಪರಾಂ ಶಾಂತಿಂ ಸ್ಥಾನಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ಶಾಶ್ವತಮ್”(ಗೀ.ಗು. ೭೨)ಈ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿ ಇಲ್ಲವೇ, ಮತ್ತು ಈ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಲು ತನಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೇ ಎಂದಲ್ಲವೇ ಆರ್ಜುನನು ಶೋಕಿಸಿದುದು ? ಅದಕ್ಕೆ ಕೃಪಾಸಾಗರನು ಶರಣಾಗತಿ ಯನ್ನು ಪದೇಶಿಸಿ, ಮಾತುಚಃ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದುದು ? ಎಂಬಲ್ಲೂ ಮತ್ತು, ಪುಣ್ಯಪಾಪೇವೋಯ ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ (ಮುಂ.೩-೧.೩)ಎಂದಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ತೋರಿಬುತ್ತದೆ.

ಮುಂದೆ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ನಿತ್ಯಕೈಜ್ವರ್ಯವು ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಥವಾ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರೂ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡೋಲಗದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಪರೈಕದಲ್ಲಿ ಕೂತಿರುವಾಗ, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸೇರಿದುದೇ ? ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ, ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಕೈಜ್ವರ್ಯಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೇ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾ ರಂದು, ಹಾಗೆಯೇ ದ್ವಯದ ಉತ್ತರ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಶ್ರೀಮತೇ ನಾರಾಯಣಾಯ” ಸಲಕ್ಷ್ಮೀಕನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗೇನೇ ತಾನು ಶೇಷಭೂತನಾದುದರಿಂದ ಶೇಷ ವೃತ್ತಿಯು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸೇರಿದುದು ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಅದರ ಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿ ಮಹರ್ಷಿವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ- ದ್ವಯತ್ತಿಲುಮ್ - ದ್ವಯದ ಉತ್ತರ ಖಂಡವಾದ ಶ್ರೀಮತೇನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲೂ, ಮತ್ತು “ಭವಾಂಸ್ತು ಸಹವೈದೇಹ್ಯಾ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲುಮ್ ರಾ. ಆಯೋಧ್ಯಾ. ೩೭.೦೭) ಎಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮಣೋಕ್ತಿಯೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಲ್ಲೂ, ಶೋಲ್ವಗಿರಪಡಿಯೇ - ಹೇಳಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಕೈಂಕರ್ಯಪ್ರತಿಸಂಬಂಧಿಯುಮ್. ಕೈಜ್ವರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆನ್ವಯವು, ಸಪತ್ನೀಕನಾನಪಡಿಯಾಲೇ - ನಾರಾಯಣನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಾಗಿ ನಿತ್ಯಾನವಾಯನಿಯಾದ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿ ಗೇನೇ ಇರುವುದರಿಂದ, ಇಜ್ಜುಮ್-ಈ ಕೈಜ್ವರ್ಯ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ, ಸಲಕ್ಷ್ಮೀಕನಾನ ನಾರಾಯಣ ಪೊರುಟ್ಟು ವೇನೆನೈಪಡಿ-ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹಿತನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿಯೇ ಆಗುವೆನು ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು, ಎನ್ನಪಡಿ ಎಂಬುದರಿಂದ ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ತೋರಿಬಾರದೇ ಇದ್ದರೂ, ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರು ತ್ತದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳುಮ್ ಎಂಬ

ಶ್ರಯೋಗವು, “ಭವಾಂಸ್ತು ಸಹವೈದೇಹ್ಯಾ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ
 ತಿಳಿದು. ಇತರ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ಸಾಂಪ್ರದಾಯೋಕ್ತಿಗಳೂ ಉಂಟೆಂಬ
 ಭಾವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. “ಅಥಮಿಥುನ ಪರಂ ಪ್ರಾಪ್ಯಮೇವಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ”
 ಎಂಬ, ಮತ್ತು “ಇಷ್ಟೋಪಾಯತಯಾ ಶ್ರಿಯಾಚ ಸಹಿತಾ ಯಾತ್ಮೇಶ್ವರಾ
 ಯಾರ್ಥಯೇ ಕರ್ತುಂ ದಾಸ್ಯಮಶೇಷ ಮಪ್ರತಿಹತಂ ನಿತ್ಯಂ ತ್ವಹಂನಿರ್ಮಮಃ”
 ಎಂಬ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳು ಈ ಅದಿಸದದಿಂದ ಅನುಸಂಧೇಯ
 ಗಳು. ಹಾಗೆಯೇ “ದ್ವೈಚಸದೇಕಶೇಷೀ” “ಉಭಯಾಧಿಪ್ತಾನಂ ಚೈಕ
 ಶೇಷಿತ್ವಂ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು. “ಭವಾಂಸ್ತು ಸಹ
 ವೈದೇಹ್ಯಾ ಗಿರಿಸಾನುಷುರಂಸ್ಯಸೇ | ಅಹಂ ಸರ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಜಾಗ್ರತಸ್ತು
 ಪತಶ್ಚತೇ” ಎಂಬುದು ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಾಮಾಯಣದ ಪೂರಾ
 ಶ್ಲೋಕವು. ಇದರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ—ಇದು ಲಕ್ಷ್ಮಣವಾಕ್ಯವು. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ
 ಪ್ರಭುವು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಬರಬೇಡ, ಆಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲೇ ಇರು ಎಂದು
 ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ವಾಕ್ಯದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ—ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿ
 ಯಾದ ರಾಮನನ್ನು ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಭೂತನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪ
 ಕೃನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆನೆಂದರೆ “ಕುರುಷ್ವಮಾಮನುಚರಂ
 ವೈಧರ್ಮ್ಯಂ ನೀಹ ವಿದ್ಯತೇ | ಕೃತಾರ್ಥೋಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ತವಚಾರ್ಥಃ
 ಪ್ರಕಲ್ಪತೇ” ಮಾಂ - ನಿನಗೆ ಸಹಜ ಶೇಷಭೂತನಾದ ನನ್ನನ್ನು, ಅನುಚರಂ -
 ವನದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವ ದಾಸನನ್ನಾಗಿ, ಕುರುಷ್ವ - ಮಾಡಿಕೋ,
 ಇಹ - ಹೀಗೆ ನೀನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ವೈಧರ್ಮ್ಯಂ - ಸೇವ್ಯ
 ಸೇವಕ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದು, ನವಿದ್ಯತೇ - ಏನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವು ; ನೀನು
 ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾದುದರಿಂದ ನೀನು ಸಹಜ ಸ್ವಾಮಿಯು; ನಾನಾದರೋ
 ನಿನಗೆ ಸ್ವರೂಪತಃ ಸಹಜ ದಾಸಭೂತನಾಗಿ ಸೇವಕನಾಗಿರತಕ್ಕವನು. ಆ ಕಾರಣ
 ದಿಂದ ವೈಧರ್ಮ್ಯವಿಲ್ಲವು. ಅಣ್ಣನಾದ ತನಗೂ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೂ ದಾಸವೃತ್ತಿ
 ಯನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನೆಂಬ ವೈಧರ್ಮ್ಯ
 ದಿಂದ ನಿನಗೆ ಲೋಕಾಪವಾದ ಭಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು ; ಏಕೆಂದರೆ ನಾನು ನಿನಗೆ
 ಸಹಜ ದಾಸನು ಶೇಷಭೂತನು. ನೀನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಶೇಷಿಯು. ಶೇಷಭೂತನು
 ತನ್ನ ಶೇಷಿಗೆ ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನುವನ್ನು ಮಾಡುವದೇ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ,
 ಅದೆಲ್ಲಾ ಶೇಷಿಯ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಅದುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು
 ಹೋಗು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಥವಾ ಲೋಕಲೋಪ್ಯಾ ನೋದಿದರೂ
 ವೈಧರ್ಮ್ಯವಿಲ್ಲವು. ಜ್ಯೇಷ್ಠಭ್ರಾತಾ ಪಿತೃಸಮನಾಗಿ, ಅನುಜನು ಪುತ್ರಸಮಾನನಾಗಿ
 ಪುತ್ರನು ಪಿತಾವಿಗೂ ಮಾತಾವಿಗೂ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನೆಸಗುವದರಲ್ಲಿ ವೈಧರ್ಮ್ಯವೇನಿದೆ
 ಎಂಬ ಭಾವವೂ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಭವಾಂಸ್ತುಸಹವೈದೇಹ್ಯಾ .

ಇಜ್ಜುವಾ "ನಾರಾಯಣಾಯ" ಎಜ್ಜರವಿದುಕ್ಕು ಕ್ರಿಯಾಪೇಕ್ಷೆಯುಂಡಾಗ್ಯೆಯಾಲ್ ಔಚಿತ್ಯತ್ತಾಲೇ "ಭವೇಯಮ್" ಎನ್ನೊರು ಪದಂ ಅಧ್ಯಾಹಾರ್ಯಮ್.

ನೀನಾದರೋ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯೊಂದಿಗೆ, ಇದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು, ಗಿರಿಸಾನುಷು ರಂಸ್ಯಸೇ - ಸರ್ದತ ತೊಪ್ಪಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸು ತ್ರೀಯೇ, ಇದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರು ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ರಮಿಸುತ್ತಾ ರೆಂಬ ಭಾವವು ದ್ಯೋತಿಸುವು. ಆಹಂ - ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಶೇಷವೃತ್ತಿಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ನಾನು, ಜಾಗ್ರತಸ್ವಪತತ್ತ್ವತೇ-ಎಚ್ಚರವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ನಿದ್ರೆಮಾಡುತ್ತಿರುವ ತೇ - ಸಹನೈದೇಹ್ಯಾಭವಾ ಎಂದು ಇರುವದರಿಂದ ಸೀತಾಯುಕ್ತನಾದ ನೀನಿಗೆ ಸರ್ದಂ - ಸರ್ದದೇಶ ಸರ್ದಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೋಚಿತ ಸರ್ದವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಾಡುವೆನು. ಹೀಗೆ ಈ ಚೇತನನು ಮಾಡುವ ಸರ್ದವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯವೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಆಗಲಿ, ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಚೇತನನು ಮಾಡುವ ಸರ್ದದೇಶ ಸರ್ದಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೋಚಿತ ವಿವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳೆಲ್ಲಾ, ನಿತ್ಯಾನಪಾನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೊಂದಿಗೇನೇ ನಾರಾಯಣನು ಇರುವದರಿಂದಲೂ, ದಿವ್ಯನೈಕಾಂಠದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹಿತನಾಗಿಯೇ ಪರವಾಸುದೇವನಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಇಬ್ಬರೂ ಈ ಚೇತನನಿಗೆ ಶೇಷಿಗಳಾದುದರಿಂದಲೂ, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದೇನೋ ಒಪ್ಪೋಣ. ಈ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಮೂರನೆಯ ಶಬ್ದವು ವಾಕ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುದು ಹೇಗೆ? ಕ್ರಿಯಾಪದವೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲಾ? ಎಂದರೆ "ಭವೇಯಮ್" ಎಂಬ ಒಂದು ಪದವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಹಾರಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವುಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ—ಇಜ್ಜುವಾ - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಾಯ, ಎಜ್ಜರುತ್ತಾಕ್ಕೆ - ಎಂಬುವದಕ್ಕೆ, ಕ್ರಿಯಾಪೇಕ್ಷೆಯುಂಡಾಗ್ಯೆಯಾಲ್ - ಈ ವಾಕ್ಯ ಪೂರ್ಣಕ್ಕೆ ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ತೋರಿಬರವದರಿಂದ, ಔಚಿತ್ಯತ್ತಾಲೇ - ಔಚಿತ್ಯದಿಂದ ಎಂದರೆ ಸಾಮಂಜಸ್ಯವು ಉಂಟಾಗವದಕ್ಕಾಗಿ, "ಭವೇಯಮ್" ಎನ್ನೊರುಪದಂ - ಎಂಬ ಒಂದು ಪದವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಹಾರ್ಯಮ್ - ಅಧ್ಯಾಹಾರವೆಂದು ಭಾವಿಸುವದು ಉಚಿತವು. ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಾಚಾರ್ಯರು ಹಿಂದಿನ ಅಕಾರಾರ್ಥಾಯೈವ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವ ಅವಿಸ್ಮಯ ಎಂಬ ಪದವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಭವೇಯಮ್ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಎರಡೂ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಪರಶಬ್ದಗಳು.

(೧) “ವಳುವಿಲಾ .ವಡಿನ್ನೈ ಶೆಯ್ಯ ವೇಣ್ಡುಮ್” ಎನ್ನಮ್,

ಹೀಗೆ ಅಧ್ಯಾಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ ಉಪದೇಶವೇನೋ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದುದೇ? ಆದರೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಬಂದಹಾಗೆ ಪದವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೋ? ಎಂದರೆ ಅಲ್ಪ ರಾಜಾರ್ಯರುಗಳ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಹಾಗೆ ಅಧ್ಯಾಹಾರಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಅರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಪ್ರದಾಯರೂಪ “ನಾಣಸಾಧ ಪನೆಗಾಗಿ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರ ಪಾಶುರವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ — ಇದು ನಿತ್ಯಾನುಸಂಧಾನ ಪಾಶುರವ.

“ಒಳವಿಲ್ ಕಾಲಮೆಲ್ಲಾ ಮುಡನಾಯ್ ಮನ್ನಿ | ವಳುವಿಲಾವಡಿನ್ನೈಶೆಯ್ಯ ವೇಣ್ಡುನಾಮ್ | ತೆಳಿಕುರಲರುವಿ ತ್ತಿರವೇಜ್ಜಿಡತ್ತು, ಎಳಿಲ್ ಕೊಳ್ | ಶೋತಿಯೆನ್ನೈ ತನ್ನೈ ತನ್ನೈಕ್ಕೇ || ೧ ||

ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪಾದಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾ ವಸ್ತೋಚಿತ ಶೇಷವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡೋಣ ಬನ್ನಿ ಎಂದು ಪ್ರಪನ್ನ ಮಂಡಲಿಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ—ತೆಳಿಕುರಲರುವಿ - ಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ ಬೆಟ್ಟವಾದ, ವೇಜ್ಜಿಟಗಿರಿ, ಧ್ವನಿಯಾವುದು ಎಂದರೆ, ಭಗವದ್ಭಾಗವತ ಕೈಂಕರ್ಯವೇ ಪರಾ ಕಾಷ್ಠದಶೆಯೆಂದು ಚನ್ನಾಗಿ ಅರಿತ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರೇ ಬಂದು ತಿರುವೇಜ್ಜಿಡ ಮುಡಿಯಾನನಿಗೆ ಕೈಜ್ಜಿರ್ಮಾಡಿರಿ ಎಂದು ಏನಾದರೂ ಹೇಳುತ್ತದೋ ಎಂಬುವ ಹಾಗೆ ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ, ತಿರುವೇಜ್ಜಿಡತ್ತು - ತಿರುವೇಜ್ಜಿಡವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ತಿರುಮಲೆಯ, ಎಳಿಲ್ ಕೊಳ್ ಶೋತಿ - “ಅದಿತ್ಯವರ್ಣಮ್” ಎಂಬುದರಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಸರ್ವಲಾವಣ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ತೇಜೋರೂಪ ನಾದವನಿಗೆ, “ತಸ್ಯ ಭಾಸಾಸರ್ವಮಿದಂ ವಿಭಾತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದಾಗಲಿ. “ಅಪ,ಮೇಯಂಹಿ ತತ್ತೇಜಃ ಯಸ್ಯಸಾ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ” ಎಂಬ ಮಾರೀಚ ವಾಕ್ಯಾನುಗುಣವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಎನ್ನೈ ತನ್ನೈ ತನ್ನೈಕ್ಕು - ನಮ್ಮ ಪಿತ, ಪಿತಾಮಹ ಪ್ರಪಿತಾಮಹರುಗಳಿಗೂ ನಾಥನಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ, ಒಳವಿಲ್ ಕಾಲ ಮೆಲ್ಲಾಮ್ - ವಿಚ್ಛೇದವಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಉಡನಾಯ್ ಮನ್ನಿ - ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಎಂದರೆ ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಾ ವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ವಿಶ್ಲೇಷವಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ, ಇದ್ದು ಕೊಂಡು, ನಾಮ್ - ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ನಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಶೇಷ ವೃತ್ತಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಯನ್ನು ಸದ್ಗುರುವಿನ ಉಪದೇಶದಿಂದ ತಿಳಿದ ನಾವು ನಾವು ಎಂಬುದರಿಂದ ತಾವೂ ತಮ್ಮ ಹಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಪನ್ನರೂ ಹೇಳಲಂಟಿರು. ವಳುವಿಲಾವಡಿನ್ನೈ ಶೆಯ್ಯವೇಣ್ಡುಮ್ - ಒಂದನ್ನೂ ತಪ್ಪದ ಹಾಗೆ

(೧) ತಿರುವಯ್ಮೊಳಿ ೩. ೩. ೧.

(೨) “ಅಡಿಯೇನೈಯಾಳ್ ಕೊಂಡರುಳೇ” ಎನ್ನುವಂ, (೩) “ನಿತ್ಯ ಕಿಂಕರತಾಂ

ಸರ್ದವಿಧ ಶೇಷವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು ; “ಅಹಂ ಸರ್ದಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಜಾಗ್ರತ ಸ್ವಪತಕ್ಲತೇ” ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತನ್ನ ಶೇಷವೃತ್ತಿ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದಹಾಗೆ, ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಭೂತರಾದ ನಾವು, ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ದದೇಶ ಸರ್ದಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ದವಿಧ ಕೈಜ್ಞಾಪ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇ ನಮಗೆ ಸ್ವರೂಪವು ಎಂದಾದಾಗ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದರಿಂದ “ನಾರಾಯಣಾಯ ಭವೇಯಮ್” ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವು ಬೋಧಿತವು ಹಾಗೆಯೇ “ಇಹಪ್ಪಿಟ್ಟಲ್, ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಧಾನಮಾನ ತಿರುಮುನೈತ್ತಿಲರ್ಥತ್ತೈ ಯರುಳಿಚ್ಚೈಯ್‌ಗಿರಾರ್..... “ಶೆಯ್ಯಮೇಣ್ಡು” ಮೆಜ್ಜರನಿತ್ತಲ್ ಚತುರ್ಥಿಯಿಲ್ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ್ ಚೊಲ್ಲುಗಿರದು, “ನಾಮ್” ಎಜ್ಜರವಿಡಮ್ ಪ್ರಣವ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಮಾನ ವಿವನಡೈಯ ಸ್ವರೂಪತ್ತೈ ಚೊಲ್ಲುಗಿರದು” ಎಂದು ಅಳ್ವಾರವರ ಹೃದಯ ವನ್ನರಿತ ಪರಮ ಭಾಗವತರ ವಾಖ್ಯಾನವು. ಇದು ಹಿಂದೆ ಉತ್ತರ ಕೃತ್ಯಾಧಿ, ಕಾರದಲ್ಲೂ ಉದಾಹೃತವು. ೧೨೩೩ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ.

ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಚತುರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಂಕರ್ಯಪ್ರಾರ್ಥನಾದ್ಯೋಚಿತವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಶ್ರೀ ತಿರುಮಜ್ಜಿಯಾಳ್ವಾರವರ ಪಾಶುರವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭೋಗ್ಯವಲ್ಲದವುಗಳಲ್ಲಿ ಭೋಗ್ಯತಾಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು. ಈ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಕೃಪೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸುತ್ತಾರೆ.—

“ಮಾನೇಯ್ ಕಣ್ ಮಡವಾರ್ ಮಯಕ್ಕಿರ್ ಪಟ್ಟಿ ಮಾನಿಲತ್ತು |

ನಾನೇ ನಾನಾ ವಿಧ ಸರಕಮ್ ಪುಗುಮ್ ಪಾವಮ್ ಶೆಯ್‌ದೇ; |

ತೇನೇಯ್ ಪೂಮ್ ಪೊಳಿಲ್ ಶೂಳ್ ತಿರುವೇಜ್ಜಿಡ ಮಾಮಲೈಯನ್ |

ಆನಾಯ್, ವಂದಡೈನೈ ನಡಿಯೇನೈ ಅಳ್ ಕೊಣ್ಣರುಳೇ || ೨ ||

ಅರ್ಥ—ತೇನ್ - ಜೇನುಹಳುಗಳು, ಏಯ್ - ತುಂಬಿರುವ, ಪೂಪೊಳಿಲ್ - ಹುವುಗಳು ಇರುವ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಶೂಳ್ - ತುಂಬಿ ಉದ್ಭವವನಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ, ತಿರುವೇಜ್ಜಿಡಮಾಮಲೈ - ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಮಹತ್ವದ ಶೇಷಾಚಲವನ್ನೇ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನಾಗಿ, ಎನ್ ಆನಾಯ್ - ನನ್ನ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಆನೆಯ ಹಾಗೆ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೇ, ಮಾನ್ ಏಯ್ - ಕೃಷ್ಣಮೃಗದ ಹಾಗೆ. ಕಣ್ - ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನುಳ್ಳ, ಮಡವಾರ್ - ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ, ಮಯಕ್ಕಿರ್ ಪಟ್ಟಿ - ಬೆಡಗಿಗೆ ಒಲುಕಿ, ಮಾನಿಲತ್ತು - ಈ ಮಹಾ ಪೃಥವಿಯಲ್ಲಿ, ನಾನಾ ವಿಧ ಸರಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ, ಪುಕುಮ್ - ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಹಾಗೆ, ಪಾವಮ್ - ಪಾಪವನ್ನು

(೨) ಪೆ. ತಿರು. ೧. ೯. ೨. (೩) ಭಾಷ್ಯ. ಮಿತಗದ್ಯಾಧಿಕಾರಃ.

ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೇ ಎನ್ನುವುದು, (೪) “ನಿತ್ಯ ಕಿಂಕರೋ ಭವಾನಿ” ಎನ್ನುವುದು, ಇಪ್ಪಾರ್ಥನೆಯೇ ಪ್ರಯೋಗಿತಾರ್ಥಗಳಿರೇ. ತಾದರ್ಥ್ಯವು ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧ

ನಾನೇ - ನಾನೊಬ್ಬನೇ; ಶೆಯಾದೇನು - ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಅದುದರಿಂದ, ವಸ್ತು
ಜೈವೇನು - ಬಂದು ನಿನ್ನ ಪಾದವನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಅನು
ಪ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ ; ಅಳುಕೊಂಡು ಅರುಳೇ - ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸ
ಬೇಕು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇಲ್ಲಿ ದಾಸಭೂತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ನಿತ್ಯ
ಕೃಪೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಹಾಗೆ ದಯಪಾಲಿಸು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಶ್ರೀಮತಿವರ್ಯರು ಮಿತಗದ್ಯದಲ್ಲಿ(೩)“ಪರಮಕಾರುಣಿಕೋ ಭಗವಾಃ ಸ್ವಾನುಭವ
ಪ್ರೀತೋಪನೀತೈಕಾನ್ವಿಕಾತ್ಯಂತಿಕ ನಿತ್ಯ ಕೃಪಾಕರತರೂಪ ನಿತ್ಯ ದಾಸ್ಯಂ
ದಾಸ್ಯತೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕಂ ಭಗವಂತಂ ನಿತ್ಯ ಶಿಷ್ಯತಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೇ”
ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಅರ್ಥವು ಸ್ಪಷ್ಟವು.” ಎನ್ನುವುದು - ಎಂಬುದಾ
ಗಿಯೂ, (೪) “ನಿತ್ಯಕಿಂಕರೋ ಭವಾನಿ” ಸದಾ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಸಗುವ
ದಾಸಭೂತನಾಗುವೆನು, ಎನ್ನುವುದು - ಎಂದು, ಇಪ್ಪಾರ್ಥನೆಯೇ - ಈ
ಕೊನೆಯ ಚತುರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಿದರಲ್ಲವೇ ?
ಅದುದರಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳೂ ಪರಮಾಚಾರ್ಯರುಗಳೂ ನಿತ್ಯಕೃಪಾಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು
ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದರಿಂದ, ನಾರಾಯಣಾಯ ಭವೇಯಮ್ ಎಂದು ಅಧ್ಯಾಹಾರ
ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಸಮಂಜಸವು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಆಗಲಿ, ಪರಮಪುರುಷನಿಗೂ ನಮಗೂ ಶೇಷಶೇಷಭಾವವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧ
ವಾದುದು. ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವು. ಹೀಗಿರು
ವಾಗ ಈ ದಾಸಭೂತನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದು ಏತಕ್ಕೆ ? ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಂದಲೇ ದಾಸ
ವೃತ್ತಿಯು ನಿಯತವಾಗಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕೇ ? ಎಂದು ಕೆಲವರು
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ತರಬಹುದು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಪವಾದಿಸಿ
ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಾರೇನೆಂದರೆ—ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದರಲ್ಲಿ
ಔಚಿತ್ಯ ಉಂಟೆಂದು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ತಾದರ್ಥ್ಯವು - ಪರಮಾತ್ಮ
ನಿಗೇ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಶೇಷಭೂತನೆಂಬುದು, ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೇ -
ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅಶಾಸ್ತಿಕ ವೇಷಾ
ಮೈಯಾಲಾಮ್ - ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕಾದುದರ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ,
ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅವಶ್ಯಕವೇ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ—ಇಸ್ರಂಭಂಧ ಸ್ವರೂ
ಪಮ್ - ಈ ಶೇಷಶೇಷ ಸಂಬಂಧದ ಸ್ವರೂಪವು, ಪ್ರಣವತ್ತಿಲೇ ಶೋಭಾಗ್ನಿ
ಯಾಲಾಮ್ - ಮಹಾರವಾಚ್ಯಃ ಜೀವಃ ಆಯ್ವಿವ ಎಂಬ ಯೋಜನೆಯ
ಮೂಲಕ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದಲೂ, ಇದಿನಾಫಲಮಾಯ್ - ಇದರ ಫಲ

ನಾಗ್ಯಾಯಾಲೇ ಆಶಾಸಿಕೇವೇಣ್ಣಾಮೈಯಾಲಾಮ್, ಇಸ್ಸಂಬಂಧ ಸ್ವರೂಪಮ್ ಪ್ರಣವತ್ತಿಲೇ ಶೋಲ್ಲಾಗ್ಯಾಯಾಲಾಮ್ ಇತಿ ಫಲಮಾಯ್ “ಸಮುದ್ರೇ ಗೋಷ್ಪದಮಸ್ತಿ” ಎನ್ನು ಮಾಪ್ಪೋಲೇ ಪುರುಷಾರ್ಥಾಂತರಜ್ಞೈಯಾಲಾಮ್ ವಿಳಾಕ್ಕುಲೈ ಕೊಣ್ಣಿರುಕ್ಕಿರ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಪರೀವಾಹ ಮಾನಕೈಜ್ಞರೈಮ್, “ಒಳವಿಲ್ ಕಾಲತ್ತಿರ್” ಪಡಿಯೇ ಇಜ್ಜಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಕ್ಕ ಪಡಗಿರದು.

ವಾಗಿ, “ಸಮುದ್ರೇ ಗೋಷ್ಪದಮಸ್ತಿ” ಗೋಷ್ಪದದಲ್ಲಿರುವ ಎಂರೆ ಆಕಳು ಹೆಜ್ಜೆ ಇಟ್ಟ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವ ಅಲ್ಪವಾದ ಉದಕಾಪೇಕ್ಷೆ ಇರುವವರಿಗೆ ಸಮುದ್ರ ನೀರಿ ನಲ್ಲೂ ಅದು ಇದೆ”, ಎನ್ನು ಮಾಪ್ಪೋಲೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪುರುಷಾರ್ಥಾಂತರಜ್ಞೈ ಎಲ್ಲಾಮ್ - ಐಶ್ವರ್ಯ ಕೈವಲ್ಯಗಳಾದ ಇತರ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲ ವನ್ನೂ, ವಿಳಾಕ್ಕುಲೈ ಕೊಣ್ಣಿರುಕ್ಕಿರ - ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ, ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಪರೀವಾಹಮಾನ - ನೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದ ಪ್ರವಾಹವಾದ, ಕೈಜ್ಞರೈಮ್ - ಕೈಜ್ಞರೈವು, “ಒಳವಿಲ್ ಕಾಲ” ತಿರ್ದಡಿಯೇ - ಒಳವಿಲ್ ಕಾಲಮೆಲ್ಲಾಮ್ ಎಂಬ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಇಜ್ಜಿಮ್ - ಈ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ವಾಕ್ಯವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ, ಅಪೇಕ್ಷಿಕ್ಕ ಪಡಗಿರದು - ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ೧೦೩೩ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ. ಉತ್ತರ ಕೃತ್ಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವು. ಕೈಂಕರೈವೇ ಈ ದಾಸಭೂತನಾದ ಚೇತನನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವೆಂಬುದು ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದುದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಕೈಂಕರೈವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದು ನ್ಯಾಯವು. ಕೆಲವರು ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಕೈವಲ್ಯವನ್ನೂ ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಬಹುದು. ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಫಲವು ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೆಂದು ತಿಳಿದು ಸ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾ ವಸ್ಥೋಚಿತ ವಿವಿಧ ಕೈಂಕರೈ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ನನಗೆ ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳುವದರಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಸಾಮಂಜಸ್ಯ ಉಂಟೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಂದಾದರೆ ಆಗೇನೋ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೀಗೆ, ಸ್ವವಿಧ ಕೈಜ್ಞರೈಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಉಂಟಾಗಲಿ ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಸ್ವಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಪರಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಎಂಬ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ, ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ ಪರಾರ್ಥವಾಗಿ, ಅದರಿಂದ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆಯಾದುದರಿಂದ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮೋಚಿತ್ಯ ಉಂಟೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆರಂಭಿಸಿದ ವಾಕ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಅತ್ರ ಸ್ವಲಾಭಾಪೇಕ್ಷಾಪಿ ಸ್ವಾಮಿಲಾಭಾವಸಾಯಿನೀ |

ಸ್ವಾಮಿಪ್ರಯೋಜನಾಪೇಕ್ಷಾಪ್ಯ ತಸ್ಮಾನ್ನನಂದ ಹೇತುಕಾ ||೮||

ಈ “ನಾರಾಯಣಾಯ” ಎಂಬ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಮೂರನೆಯ ಪದವನ್ನು ಒಂದು ವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸಬೇಕಾದರೆ, ನಾರಾಯಣಾಯಸ್ಯಾಮ್ ಎಂದು ಅಧ್ಯಾಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವೇನೆಂದರೆ — “ನಾರಾಯಣಾಯ ಸಕಲಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರಾಯ ಶ್ರೀಮತೇ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿಣೇ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಕೃಷ್ಣರ್ಮಕಾರೀ ಭವೇಯಮ್” ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು. ಆದರೆ ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧವಾದ ಶೇಷಿಣಃ ಸಂಬಂಧವಿರುವಾಗ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯವೆಲ್ಲಿದೆ? ಎಂಬ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಒಂದು ಕಾರಿಕೆಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ತನಗೆ ಅನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಬಯಸುವದರ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಸ್ವಾರ್ಥಪರವಾದುದೆಂಬ ದೋಷ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ ಆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಪರಾರ್ಥತೆಯು ಇರುವುದರಿಂದ ದೋಷವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಆತನಿಗೆ ಅನಂದ ಉಂಟಾಗುವದ್ಯ ತನಗೂ ಅನಂದವಾಗಿ ಅದು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅನಂದಾವಹವಾಗಿ, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅನಂತಾರಿಕೆ—“ಶಾಶ್ವತೀ ಮಮಸಂಸಿದ್ಧಿ ರಿಯಂ ಪ್ರಹ್ಲೀ ಭವಾಮಿ ಯತ್ | ಪುರುಷಂ ಪರ ಮುದ್ರಿತ್ಯ ನಮೇ ಸಿದ್ಧಿರಿತೋನ್ಯಥಾ | ಇತ್ಯಜ್ಞ ಮುದಿತಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಫಲೇಪ್ಸಾತದ್ವಿರೋಧಿನೀ” (೯೫೬ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ) ಎಂಬ ಅಹಿಂಸಾಧ್ಯ ಸಂಹಿತಾ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಫಲಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ನಿಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ; ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ನಾರಾಯಣಾಯಸ್ಯಾಮ್ ಎಂಬ ಯೋಜನೆಯು ಹೇಗೆ ಯುಕ್ತವು? ಹಾಗೆ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಾವನು ತಾನೇ ಅಂತಹ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವನು? “ಪ್ರಯೋಜನ ಮನುದ್ರಿತ್ಯ ನ ಮಂದೋಪಿ ಪ್ರವ್ರತ್ತೇ” ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಎಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಎರಡು ವಿಧ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳಿಗೂ ಸಮಾಧಾನವು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಾಗಿಯೇ ಕೈಂಕರ್ಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ; ಅದರಿಂದ ತನಗೂ ಅನಂದವು. ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಪ್ರಯೋಜನವು. ಅತ್ರ - ನಾರಾಯಣಾಯಸ್ಯಾಮ್ ಎಂಬ ಯೋಜನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಸ್ವಲಾಭಾಪೇಕ್ಷಾಪಿ - ತನಗೆ ನಾರಾಯಣ ಕೃಷ್ಣರ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿ ಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಯೋಜನಾಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಕೂಡ, ಸ್ವಾಮಿಲಾಭಾವಸಾಯಿನೀ - ತನಗೆ ನಿರವಧಿಕ ಶೇಷಿಯಾಗಿ ತನ್ನೂಲಕ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯ ಸಂಪಾದಕವಾಗಿ ಪರಗತಾತಿಶಯ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಪರೈತವಾದುದು ;

ಉನ್ನೈ ಯುಕಪಿಕ್ಕುಮ್ ಕೈಜ್ಜಿರೈತ್ತೈ ನಾನ್‌ಪೆರವೇಣು ಮುನ್ನಾ
ಲುಮ್, ಎನ್ನೈ ಯಡಿಮೈಕೊಂಡು ನೀಯುಕಕ್ಕೇವೇಣು ಮುನ್ನಾಲುಮ್,

ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವಾರ್ಥಭೋಗ ದೋಷವುಳ್ಳದ್ದಲ್ಲವು. “ಕುರುಷ್ವ ಮಾಮನು
ಚರಂ” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ “ಅಹಂ ಸರ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ” ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು
ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದುದು, ತನಗೆ ರಾಮನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ
ಹೋಗುವ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರೂ, ಆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಶ್ರೀ ಸೀತಾರಾಮ
ಕೈಜ್ಜಿರೈಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇಯಾದುದ
ರಿಂದ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನಪ್ರಾರ್ಥನಾರೂಪದೋಷಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಕುರುಷ್ವ
ಮಾಮನುಚರಮ್ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಶ್ರೀಸೀತಾರಾಮರಿಗೆ ಕೈಜ್ಜಿರೈ
ಮೂಲಕ, ಶೇಷಭೂತನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವಾದ, ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವನ್ನುಂಟು
ಮಾಡುವುದು, ಲಭಿಸಲಾರದ ಪ್ರಯುಕ್ತ, ದೋಷಾವಹವಲ್ಲವೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.
“ವೈಧರ್ಮ್ಯಂ ನೇಹವಿದ್ಯತೇ ಎಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮಣೋಕ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ
ಸೂಚಿತವು. ತನಗೆ ವುಷಾರ್ಥರೂಪವಾದುದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು,
ಸ್ವಾರ್ಥಪರನು ಎಂಬ ವೈಧರ್ಮ್ಯವೇನೂ ಎಂದರೆ ದೋಷವೇನೂ ಇಲ್ಲವು.
ಏಕೆಂದರೆ ಶೇಷಿಗೆ ಶೇಷನು ಕೈಜ್ಜಿರೈಮಾಡುವದು ಶೇಷಭೂತನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವೆಂಬ
ಭಾವವು. ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಮಾಡುವ ಕೈಜ್ಜಿರೈದಿಂದ ಆತನು ಪ್ರೀತನಾಗಬೇಕೆಂಬ
ಆಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಕೂಡ ತನಗೆ ಆನಂದಾವಹವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ— ಸ್ವಾಮಿ
ಪ್ರಯೋಜನಾ ಪೇಕ್ಷಾಪಿ - ತಾನೂ ಮಾಡುವ ಕೈಜ್ಜಿರೈವು ತನಗೆ ಶೇಷಿಯಾದ
ವನಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಕೂಡ, ಅತಃ - ಆ ಕಾರಣದ
ದಿಶೆಯಿಂದ, ಸ್ವಾನಂದಹೇತುಕಾ - ತನ್ನ ಆನಂದಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಹೇತುವಾಗಿ
ಉಳ್ಳದ್ದು. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಕೈಜ್ಜಿರೈಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ತನಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟು
ಮಾಡುವದಾಗಿ ಪ್ರಯೋಜನವು. ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಪ್ರಯೋಜನಸಿದ್ಧಿಯು.
ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಸಾಮಿತ್ರಿಯು “ಕೈತಾರ್ಥೋಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ತವ
ಚಾರ್ಥಃ ಪ್ರಕಲ್ಪತೇ” (ರಾಮಾ. ಆಯೋಧ್ಯಾ. ೩೧.೨) ಎಂಬುದರಿಂದ ವೈಕ್ರ
ಪದಿಸಿ ಉಭಯತ್ರ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾನೆ.

ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಪ್ರಯೋಜನರೂಪವಾದುದೆಂಬುದನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯ
ದಿಂದ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಉನ್ನೈ-ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು, ಉಗಪ್ಪಿಕ್ಕುಮ್
ಕೈಜ್ಜಿರೈತ್ತೈ - ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವ ಕೈಜ್ಜಿರೈವನ್ನು, ನಾನ್‌ಪೆರವೇಣುಮುನ್ನಾ
ಲುಮ್ - ನಾನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಎನ್ನೈ
ಅಡಿಮೈಕೊಂಡು ನೀಯುಗಕ್ಕೇವೇಣುಮುನ್ನಾಲುಮ್ - ನನ್ನನ್ನೂ ದಾಸ

ಇರುವರುಳ್ಳುಮ್ ಪ್ರಯೋಜನಸಿದ್ಧಮ್, (೧) ತ್ರೈಗುಣ್ಯಂ ಷಡ್ಗುಣಾ
ಢ್ಯಂಚ ದ್ವಿಧಾನ್ಮಮ್ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಮ್ | ತ್ರೈಗುಣ್ಯಮನ್ತಂ ಬದ್ಧಾ ನಾಮಿತ

ನಾಗಿ ವಾಡಿಕೊಂಡು ನೀನು ಸಂತೋಷಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೂ,
ಇರುವರುಳ್ಳುಮ್ - ಶೇಷಶೇಷಗಳಿಬ್ಬರಿಗೂ ಅದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ ಸಿದ್ಧಮ್.
ಪ್ರಯೋಜನವೆಂಬುದು ಸ್ವಾಸಿತವು. ಅಹಂ ಸರ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು
ಕೊಡು, ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ
ಯಲ್ಲಿ, ತಾನೂ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗುವ ಆನಂದವಿರುವದರಿಂದ, ತನಗೂ ಪ್ರಯೋ
ಜನವು ; ನಿನಗೆ ಕೈಜ್ವರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಆನಂದವನ್ನು ಕೊಡು ಎಂದು
ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೂ, ಅದು ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಾಗಿ ಆತನಿಗೂ
ಪ್ರಯೋಜನವು. ಹೀಗೆ ಸ್ವಲಾಭಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾಮ್ಯತಿಶಯಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ,
ಸ್ವಾಮ್ಯತಿಶಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲಾಭಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಸೇರಿದವುಗಳಾಗಿ,
ಎರಡು ವಿಧವಲ್ಲೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಪ್ರಯೋಜನ ಉಂಟೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಆದರೆ ಕೈಂಕರ್ಯವು ನಿರತಿಶಯ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಹೇಗೆ ?
ಇನ್ನೂ ಆನಂದವನ್ನೂ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನೂ ಹೇಳುವುದು ನ್ಯಾಯವು. ಪ್ರಮಾಣ
ಗಳಲ್ಲಿ ಷಡ್ಗುಣಾಢ್ಯೋನ್ಮ ವೆಂದು ಮುಕ್ತನ ಆನಂದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಾಗ,
ಕೈಜ್ವರವು ಕೇಗೆ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ಅಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ, ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು
ತತ್ಕೈಜ್ವರಸುರಸ್ತವಾದುದರಿಂದ ಅಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು
ಉದಾಹರಿಸಿ ಆದರೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಪರಿ
ಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾದರೂ ವಿಶದವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸು
ತ್ತಾರೆ—೧೮೫೨-೩ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪಠಾಂಬರಿಸಿ (೧) “ಅನ್ನಮ್ - ಭೋಗ್ಯ
ವಾದುದು, ತ್ರೈಗುಣ್ಯಂ - ಮೂರು ಗುಣಗಳಾದ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ಸುಮಸ್ಸುಗಳುಳ್ಳ
ಪ್ರಕೃತಿರೂಪವಾದುದೆಂದೂ, ಷಾಡ್ಗುಣಾಢ್ಯಂಚ-ಜ್ಞಾನ ಶಕ್ತಾದಿ ಆರು ಗುಣ
ಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಪರಮಪುರುಷರೂಪವಾದುದೆಂದೂ, ದ್ವಿಧಾ - ಎರಡು
ವಿಧವಾಗಿ, ಪರಿಕೀರ್ತಿತಮ್ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ತ್ರೈಗುಣ್ಯಮನ್ನ
ವಾದರೋ, ಬದ್ಧಾನಾಂ - ಬದ್ಧಚೇತನರಿಗೆ ಭೋಗ್ಯವು, ಅಥ - ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ,
ಇತರೇಷಾಂ - ಬದ್ಧರಲ್ಲದ ಇತರರಿಗೆ ಎಂದರೆ ಮುಕ್ತರಿಗಾದರೋ, ಇತರತಾ -
ಮತ್ತೊಂದಾದ ಷಾಡ್ಗುಣಾಢ್ಯವಾದ ಅನ್ನವು” ಎಜ್ಜಿರ - ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ
ಹೇಳಿರುವ, ಷಡ್ಗುಣಾಢ್ಯಮಾನ ಅನ್ನಮಾವದು ? - ಷಡ್ಗುಣಾಢ್ಯವಾದ ಅನ್ನ
ವೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಯಾವುದು ? ಎಂದರೆ ಭಗವದ್ಗುಣಾನುಭವವೇ ; ಇಲ್ಲಿ

ರೇಷಾ ಮುಘೇತರತ್" ಎಜ್ಜಿರ ಸಡ್ಗುಣಾಢ್ಯಮಾನ ಅನ್ನಮಾವದು ? ಭಗವ
ಮ್ನುಣಾನುಭವಮ್, ಅದಡಿಯಾಗ ವರುಗಿರ ಭೋಗ್ಯತಮ ಕೈಜ್ಜಿರೈವಿಶೇಷ

ಅನ್ನಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಭಗವಂತನೇ
ಭೋಗ್ಯನಾಗಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನೆಂದೂ ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಮತ್ತು ಅದಡಿಯಾಗ -
ತನ್ಮೂಲಕವಾಗಿ, ವರುಗಿರ - ಉಂಟಾಗುವ, ಭೋಗ್ಯತಮಕೈಜ್ಜಿರೈವಿಶೇಷಜ್ಞ
ಳಾಗವುಮಾಮ್ - ಅತ್ಯಂತ ಭೋಗ್ಯಗಳಾದ ಕೈಜ್ಜಿರೈ ವಿಶೇಷಗಳೂ ಎಂದು
ಹೇಳಬಹುದು. "ಏತತ್ಸಾಮಗಾಯನ್ನಾಸೇ" (ತೈ. ಆನಂದ.) "ಯೇನ
ಯೇನ ಧಾತಾ ಗಚ್ಛತಿ ತೇನತೇನ ಸಹಗಚ್ಛತಿ" () ಇವೇ
ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ನಿಜಿ ಗುಣವಿಭೂತಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೇ ಅನುಭಾವ್ಯ
ನಾದುದರಿಂದ ಸಡ್ಗುಣಾಢ್ಯಮ್ ಎಂಬ ಪದಪ್ರಯೋಗವು. ಈ ಅನುಭವವು
ಆತನಿಗೆ ನಿರತಿಶಯ ಭಕ್ತಿವಿಶೇಷದಿಂದ ಮಾಡುವ ಸಮಸ್ತ ವಿಧ ಸಿಕ್ಕಕೈಜ್ಜಿರೈ
ಮಾಡುವ ಸ್ಯುಸ್ತವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಮುಕಿ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಭೋಗ್ಯ
ವಾದ ಅನ್ನವೆಂದು ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ಯಾವುದೆಂದರೆ—(೧) ಪರಿಪೂರ್ಣ
ಬ್ರಹ್ಮದ ಗುಣಾನುಭವವೂ (೨) ತನ್ಮೂಲಕವಾಗಿ ಅವನ ಕೈಜ್ಜಿರೈಗಳೂ ಸಹ.
ಆದುದರಿಂದ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ಜಿರೈಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ನಿರತಿಶಯ ಪುರುಷಾರ್ಥರೂಪವಾದ,
ದಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೂ ತನಗೂ ಸಹ ಪ್ರಯೋಜನವಾದುದೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವೆಂಬ
ಭಾವವು.

ಆದರೆ "ಪುಣ್ಯಪಾಪೇವಿಧೂಯ ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯ
ಮುಪೈತಿ" (ಮುಂ. ೩-೧.೩) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನೆಂದಿಗೆ ಸಂಮ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು
ಹೊಂದುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಆತನಿಗೆ ಕೈಜ್ಜಿರೈವನ್ನು ಮಾಡುವದೇ ಪರಮ
ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳುವದು ಹೇಗೆ ಕೂಡುತ್ತದೆ? ಸಮಾನಾದವನು ಕೈಜ್ಜಿರೈ
ವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೇ ? ಹೀಗೆ ಸಮನಾದ ಮಿತ್ರನಿಂದ ಸ್ನೇಹ ತಾನೇ ಕೈಜ್ಜಿರೈ
ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೇ ? ಹಾಗೆಯೇ ಇತರ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ "ಸೋಶ್ನುತೇ ಸರ್ವೈ
ಕಾರ್ಮಾ ಸಹಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಿಪಶ್ಚಿತಾ" (ತೈ. ಆನಂದ. ೧) ಎಂದು ಹಾಗೆಯೇ
ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಮಹರ್ಷಿಯೂ ಕೂಡ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ "ಭೋಗಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯ
ಲಿಜ್ಞಾಚ್ಛ" ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಕೈಜ್ಜಿರೈವೃತ್ತಿ
ಎಲ್ಲಿಯದು ? ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಮೌಢ್ಯಪಕ್ಷ ಉಂಟಾದರೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು "ಭೋಗ
ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯಲಿಜ್ಞಾಚ್ಛ", ಎಂದಾರಂಭಿಸಿದ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—
"ಭೋಗಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯಲಿಜ್ಞಾಚ್ಛ" "ಸೋಶ್ನುತೇ" ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ
ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಯಾರ್ಥಾತ್ಮಾನುಭವ ಭೋಗ ಉಂಟಾಗುವದರ ಮೂಲಕ
ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಅನಂದದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ವಿನಾ, ಜಗ

ಜ್ಞಾಕವುಮಾಮ್. “ಭೋಗಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯಲಿಜ್ಞಚ್ಚ ಎಜ್ಞಿರಪಡಿಯೇ ಮುಕ್ತದಶೈಯಿಲ್ ಪರಮಸಾಮ್ಯಂ ಭೋಗತ್ತಿಲುಮ್ ಜ್ಞಾನತ್ತಿಲುಮ್, ಆಗೈಯಾಲೆ, ಅಪ್ಪೋದುಮ್ ಸ್ವರೂಪಾನುಬಂಧಿಯಾನ ಶೇಷತ್ವಕ್ಕುಮ್, ಇದಿನ್ ಫಲಮಾನ ಕೈಜ್ಞರೈತ್ತುಕ್ಕುಮ್, ವಿರೋಧಮಿಲ್ಲೈ.

ತ್ಯಾರಣತ್ವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು “ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ವರ್ಜಮ್” (೪. ೪. ೭) ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿಯು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.— “ಭೋಗಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯಲಿಜ್ಞಚ್ಚ” (೪. ೪. ೨೧) ಎಂದರೆ, ಶ್ರುತಿಯು “ಪರಮಂಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” (ಮುಂ. ೩- ೧. ೩.) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಸಾಮ್ಯವು ಎಂತಾದ್ದೆಂದರೆ, “ಸೋತ್ನತೇ ಸರ್ವ್ವಾ ಕಾಮಾಃ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಿಪಶ್ಚಿತಾ” ಎಂಬುವ ಶ್ರುತಿಯುಳ್ಳ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಸಾಮ್ಯವು. ಇನ್ನು ಏತರಲ್ಲವೆಂದರೆ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಲಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವಿಲ್ಲವು. ಇಲ್ಲಿರುವ ಮಾತ್ರ ಶಬ್ದವು ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ವ್ಯಾವರ್ತಿಸಿ ಹೇಳತೇ ವಿನಾ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾಡುವ ಕೈಜ್ಞರೈತ್ತು ವ್ಯಾವರ್ತಿಸಿ ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಎಜ್ಞಿರಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಈ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಮುಕ್ತದಶೈಯಿಲ್ - ಮುಕ್ತದಶೈಯಲ್ಲಿ, ಪರಮಸಾಮ್ಯವು, ಭೋಗತ್ತಿಲುಮ್ ಜ್ಞಾನತ್ತಿಲುಮ್ ಆಗೈಯಾಲೇ - ಆನಂದದಲ್ಲೂ, ಸ್ವರೂಪತ್ವವುಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲೂ, ಆದುದರಿಂದ, ಅಪ್ಪೋದು - ಆ ಮುಕ್ತದಶೈಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವರೂಪಾನುಬಂಧಿಯಾನ - ತನ್ನ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ, ಶೇಷತ್ವಕ್ಕುಮ್ - ಶೇಷಭಾವಕ್ಕೂ, ಇದಿನ್ ಫಲಮಾನ - ಅದರ ಕಾರ್ಯವಾದ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕುಮ್ - ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ ಕೈಜ್ಞರೈಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ, ವಿರೋಧಮಿಲ್ಲೈ - ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವು. ನೋಕ್ಷದಶೈಯಲ್ಲಿ, ಹಿಂದೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚವು ತೊಲಗಿ, ಸ್ವರೂಪತೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ನೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ, ಈತನಿಗೆ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವು ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಮುಕ್ತದಶೈಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಸ್ಪುಟವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಕೈಜ್ಞರೈಮಾಡುವದೇ ಶೇಷನಾದ ತನಗೆ ಸ್ವರೂಪವು ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವಾಗ, ವಿರುದ್ಧವೆಲ್ಲಿಯದು? ಆಗಲಿ, ತನಗೆ ಒಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯರೂಪ ಪದವಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ ಎಂದಲ್ಲಿನೇ ಆಗ ಭಾವಿಸುವನು? “ನನಾಕಪೃಷ್ಟಂ ನ ಚ ಸಾರ್ವಭೌಮಂ ನಸಾರಮೇಷ್ಟ್ಯಂ ನರಸಾಧಿಪತ್ಯಮ್ | ನಯೋಗ ಸಿದ್ಧೀ ರಪುನರ್ಭವಂ ವಾ ನಾಂಛಂತಿ ಯತ್ಪಾದರಜಪ್ರಪನ್ನಾಃ” (ಭಾಗ. ೧೦. ೧೬. ೩೭) ಇಲ್ಲಿ ಅಪುನರ್ಭವಂವಾ ಎಂಬುದರಿಂದ ಕೈವಲ್ಯವು

ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ; ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಆ ಕೈಂಕರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮುಂದೆ ಅತಿಶಯವಾದುವೆಂಬ ಜ್ಞಾನವಿರುವದರಿಂದ, ಕೈಂಕರ್ಯದ ಮುಂದೆ ಇನ್ನು ಯಾವುದನ್ನೂ ಅತಿಶಯವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸನು. ಇದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವದರಿಂದಲೇ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ “ಸ ತು ನಾಗವರಪ್ರೀಮಾ” ಎಂದು ಕಷ್ಟದಶೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗಜೇಂದ್ರನೂ, “ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ ಲಕ್ಷ್ಮಿವರ್ಧನಃ” ವನವಾಸವನ್ನನುಭವಿಸುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ, “ಅಂತರಿಕ್ಷ ಗತಪ್ರೀಮಾ” ಎಂದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಬಂದ ವಿಭೀಷಣನೂ, ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಟ್ಟರು.

ಆಗಲಿ, ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ಯಾಮ್ ಅಥವಾ ನಾರಾಯಣಾಯ ಭವೇ ಯಮ್ ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲೂ, ಅಹಂ ಸರ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಎಂಬಲ್ಲೂ, ಅಹಂ ಭಾವವು ತೋರಿಬರುತ್ತದಲ್ಲೂ, ಅದು ಪ್ರವನ್ನನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೋ ? ಮುಮುಕ್ಷುದಶೆಯಲ್ಲೂ, ಮುಕ್ತದಶೆಯಲ್ಲೂ ಸಹ, ಇಂತಹ ಅಹಂಭಾವವು ಕೂಡದಲ್ಲ, ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. - ಮುಮುಕ್ಷುದಶೆಯಿಲುಮ್ - ನೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾಗಿರುವ ದಶೆಯಲ್ಲೂ, ಮುಕ್ತದಶೆಯಿಲುಮ್ - ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ದಶೆಯಲ್ಲೂ, ಉಂಡಾನ್ ಅಹಂ ಗ್ರಹಂ - ನಾನು ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಜ್ಞಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು ಅಥವಾ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವೆನು ಎಂಬ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಅಹಂಭಾವವು, ಶರೀರಾತ್ಮಭಾವತ್ತಾಲೇ - ಈತನು ಅಪೃಥಕ್ವಿದ್ವಿವಿಶೇಷಣರೂಪವಾದ ಶರೀರವಾಗಿ, ಪರಮಾತ್ಮನು ಆತ್ಮಾವಾಗಿರುವ ಭಾವದಿಂದುಂಟಾದುದು, ಎನು - ಎಂಬುದಾಗಿ, ಭಾಷ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ - “ಅತ್ಯೇತಿ ತೂಪಗಚ್ಯನ್ನಿ ಗ್ರಾಹಯನ್ತಿ ಚ” ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ (ಘ.೧.೩) “ತ್ವಂ ವಾ ಅಹಮಸ್ಮಿ” ಎಂಬ “ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ (ಬೃ. ೩.೪.೧೦) ಎಂಬ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುವದರಲ್ಲಿ, ಸಮರ್ಥತಮಾಗೈಯಾಲ್ - ಸ್ವರೂಪಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದೇ ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ, ಇವ್ವಹಂ ಗ್ರಹಮ್ - ನಾನು ಕೈಜ್ಞಕೃತ್ಯ ಮಾಡುವೆನು ಎಂಬಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಅಹಂ ಭಾವವು, ಪಾರಾರ್ಥ್ಯ ಕಾಷ್ಠ್ಯ ಅಡಿಯಾಗಿ ವಂದಿದಿರೇ - ತಾನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೇನೇ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿ ಆತನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಾನು; ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಕೈಜ್ಞಕೃತ್ಯಮಾಡುವದೇ ತನಗೆ ಸ್ವರೂಪವೆಂಬ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಜ್ಞಾನಮೂಲಕವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದಷ್ಟೇ. ಅದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಅಹಂಭಾವವು ವಿರೋಧವಾದುದಲ್ಲವು ; ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಈತನ ಪಾರಾರ್ಥ್ಯಕಾಷ್ಠ್ಯಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವದಾಗಿ ಈತನಿಗೆ ಅತಿಶಯವಹವೆಂಬ ಭಾವವೂ ಸೂಚಿತವು. ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯಾದಿ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಆದಿಪದದಿಂದ ದೀಪಸಾರಗಳಲ್ಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೂ ಸಜ್ಜುಹೀತವು. ಮೇಲಿನ ಶಾರೀರಕ ಸೂತ್ರಾಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಈ ಜೀತನನು ಉಪಾಸಿಸುವಾಗ, ತನಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಬೇರೆ

ಮುಮುಕ್ಷು ದಶೈಯಿಲುಮ್, ಮುಕ್ತದಶೈಯಿಲುಮ್, ಉಣ್ಣಾನ
ಅಹಂಗ್ರಹಮ್ ಶರೀರಾತ್ಮ ಭಾವತ್ತಾಲೇ ಎನ್ನು ಭಾಷ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ ಸಮ
ರ್ಥತನಾಗೈಯಾಲೇ, ಇವ್ವಹಂಗ್ರಹಮ್ ಪಾರಾರ್ಥಕಾಪ್ತೃ ಅಡಿಯಾಗ
ವನ್ನದಿರೇ.

ಎಂದು ಉಪಾಸಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ, ಅಥವಾ ಶರೀರಾತ್ಮಭಾವವಿರುವದರಿಂದ ಒಂದೇ
ಎಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ತನಗೆ ಆತನು ಆತ್ಮ ಎಂದು ಉಪಾಸಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ, ಎಂಬ ಸಂದೇಹ
ದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಅಧಿಕಂತುಭೇದ ನಿರ್ದೇಶಾತ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲೂ
“ಪೃಥಗಾತ್ಮನಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚ ಮತ್ಯಾ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ, ಜೀವಾತ್ಮನಿಗಿಂತ
ಅಧಿಕನೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ತನಗಿಂತಲೂ ಜೀವಿಯಾಗಿಯೇ ಭಾವಿಸಿ ಉಪಾಸಿಸ
ತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ, ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಈ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಖಂಡಿಸ
ಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಶರೀರಾತ್ಮ ಭಾವವಿರುವದರಿಂದ “ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ” ನಾನೂ
ಪರಮಾತ್ಮ ಶರೀರಕನಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಆತನು ನನಗೆ ಆತ್ಮನಾಗಿರುವದರಿಂದ
ನಾನೂ ಪರಮಾತ್ಮಾತ್ಮಕನೆಂದೇ ಉಪಾಸಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಶರೀ
ರಾತ್ಮಭಾವದಿಂದ ಒಂದೇ ಎಂದೇ ಉಪಾಸಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದು ಸೂತ್ರಾಭಿಪ್ರಾಯವು.
ಹೀಗೆ ಈ ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ಯಾಮ್ ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಕಾರಣವು:—ಈತನು
ತನ್ನ ಯಥಾವಸ್ಥಿತ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನಮೂಲಕವಾಗಿ ತಿಳಿದ ತನ್ನ ಶೇಷತ್ವದ ಕರಾ
ಕಾಷ್ಠಾದಶೈಯಾದುದರಿಂದ ಅಹಂಭಾವವೆಂದು ಭಾವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು
ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇದನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪಪಾದಿಸು
ತ್ತಾರೆ.—ಮುಂದೆ ಮುಮುಕ್ಷುದಶೈಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಕೈಜ್ಞರ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು
ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಮೋಕ್ಷದೇಶಿಗಿಂತ ಇದು ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಎಂದು
ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ—ಮುಮುಕ್ಷು ದಶೈಯಿಲ್ - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾಗಿರುವ ದಶೆ
ಯಿಲ್ಲದರೋ, ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಯೋಜನಮಾಗ ಪಣ್ಣಮ್ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಮ್ -
ಫಲಾದಿಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡುವ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವು, ಮುಕ್ತದಶೈಯಲ್ಲಿನ ಹಾಗೆ
ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಸುಕೃತ ವಿಶೇಷೋಪಾಧಿಕ
ಮಾಯ್ - ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಸುಕೃತರೂಪವಾದ ಉಪಾಧಿ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾ
ದುದಾಗಿ, ದ್ವಂದ್ವಾತಿಶಕ್ತ್ಯಾಯುಕ್ತಮಾಯ್ - ಶೇತೋಷ್ಣ ಶುಖದುಃಖಬಲಾಭಾ
ಲಾಭಾದಿ ದ್ವಂದ್ವಗಳು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವಾಗಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನಾಗಿ
ನಿದ್ರಾದಿಗಳಿಲೇ ಅನ್ತರಿತಮಾಯ್ - ನಿದ್ರಾ ಅಲಸ್ಯ ವೃಥಾಲಾಪ ನೊದಲಾದ
ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದವುಗಳಾಗಿ, ಹೀಗೆ ಅವಚ್ಛಿನ್ನ ರಸ ಮಾಯಿರುಕ್ತಮ್ - ಪರಿ
ಮಿತವಾದ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಪ್ಪಡಿ - “ಅಹಂ
ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ಯಾಮ್” ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಪಾರಾರ್ಥಕಾಪ್ತೃ ಮೂಲಕ

ಇಷ್ಟು ಮುಕ್ತದಶೆಯಿಲ್ಲ ವರುಮ್ ಕೈಜ್ಜಿರ್ಮಂ, ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಯ್, ದ್ವಂದ್ವದುಃಖ ರಹಿತಮಾಯ್, ನಿರಂತರಮಾಯ್ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ರಸಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್. ಮುಮುಕ್ಷುದಶೆಯಿಲ್ಲ ಸ್ವಯಂಪ್ರಯೋಜನ ಮಾಗಪ್ಪಣ್ಣುಮ್ ಕೈಜ್ಜಿರ್ಮಂ, ಸುಕೃತವಿಶೇಷೋಪಾಧಿಕಮಾಯ್, ದ್ವಂದ್ವತಿಕ್ಷಾಯುಕ್ತಮಾಯ್, ನಿದ್ರಾದಿಗಳಾಲೇ ಆಂತರಿಕಮಾಯ್, ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ರಸಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್.

ವಾಗಿರುವದರಿಂದಲೇ, ಮುಕ್ತದಶೆಯಲ್ಲಿ, ವರುಮ್ ಕೈಜ್ಜಿರ್ಮಂ - ಬರುವ ಕೈಜ್ಜಿರ್ಮವು, ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಯ್ - ಸ್ವರೂಪತಃ ಉಂಟಾಗುವದಾಗಿ, ದ್ವಂದ್ವ ದುಃಖ ರಹಿತಮಾಯ್ - ಶಿಶೋಷಾದಿ ರೂಪವಾದ ದುಃಖವಿಲ್ಲದಾಗಿ, ನಿರಂತರ ಮಾಯ್ - ನಿತ್ಯವಾದುದಾಗಿ, ಅನವಚ್ಛಿನ್ನ ರಸಮಾಯ್ - ಅನವಧಿಕಾನಂದ ದಾಯಕವಾಗಿ, ಇರುಕ್ಕುಮ್ - ಇರುವದು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸೇವಕನು ತನ್ನ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ದುಡ್ಡಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕೈಜ್ಜಿರ್ಮವು ಹೀಗಿರುವದಿಲ್ಲವು ; ಅದು ಸೋಪಾಧಿಕವು ; ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದಲ್ಲವು ; ದ್ವಂದ್ವ ದುಃಖರಹಿತವಾದುದೂ ಅಲ್ಲವು ; ನಿರಂತರವಾದುದೂ ಅಲ್ಲವು ; ಅನವಚ್ಛಿನ್ನ ಆನಂದವೂ ಅಲ್ಲವು. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಪ್ರಭುವಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಕೈಜ್ಜಿರ್ಮವೂ, ಅಂಜನೇಯನು ಶ್ರೀರಾಮ ನಿಗೋಸ್ಕರ ಮಾಡಿದ ಕೈಜ್ಜಿರ್ಮವೂ, ಶಬರಿಯು ಮತಜ್ಞವಾಹರ್ಷಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಕೈಜ್ಜಿರ್ಮವೂ, ಈಮೇಲೆ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಮುಮುಕ್ಷುವಿನ ಕೈಜ್ಜಿರ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ತೊಂಡರದಿವೊಡಿಯವರು ಮಾಡಿದ ಕೈಜ್ಜಿರ್ಮವೂ ಸಹ ಎಂದು ಭಾವಿಸ ತಕ್ಕದ್ದು. ಇವರುಗಳು ಅಸದೃಶ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕೈಜ್ಜಿರ್ಮವಾದುದ ರಿಂದ, ಇದು ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದರೂ, ರಸಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಆನಂದಾವಹವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಇದೂ ಮುಕ್ತಾನಂದದಷ್ಟು ನಿರತಿಶಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಇಲ್ಲಿ ಮುಮುಕ್ಷುದಶೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಕೈಜ್ಜಿರ್ಮವೂ ಇದ್ದಮಟ್ಟಿಗೆ ಭೋಗ್ಯಭೂತ ವಾಗಿ ಸುಖವಾಗಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ, ಶ್ರೀಮದಾಳ್ವಾರವರು ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವಾದಿ ಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಜ್ಜೀತಿಯಿರುವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು. ಆದುದರಿಂದ ಕೈಜ್ಜಿರ್ಮಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನದ ಪರಾಕಾಷ್ಠಾದಶೆಯಾದುದರಿಂದ, ಈತನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದೇ ವಿನಾ ಅಹಂಭಾವದ ವಿಜೃಂಭಣೆ ಏನೂ ಅಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವತಿಕ್ಷಾ ಯುಕ್ತಮಾಯ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದು, “ಮಾತ್ರಾ ಸ್ಪರ್ಶಾ ಸ್ತುಕೌಂತೇಯ ಶೀತೋಷ್ಣ ಸುಖದುಃಖದಾಃ | ಆಗಮಾಸಾಯಿನೋಽನಿತ್ಯಾಃ ತಾಂಸಿ ತಿಕ್ಷಸ್ವಭಾರತ” ಎಂಬ (ಗೀ. ೨. ೧೪.) ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣೋಪದೇಶವು ಸ್ಮಾರಿತವು. ಅಹಂಗ್ರಹವು ಎಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ನಿದಿತವು ಎಂದರೆ ಐಹಿಕವಾಗಿ ಆಶಾಶ್ರುತ

ಕೈಜ್ಯರ್ಯಾತಿರಿಕ್ತ ವ್ಯಾಪಾರೇಷು ಕರ್ಮವ್ಯಾ ಕರ್ಮವ್ಯ ವಿಭಾಗಮಾಹ.

ಇಜ್ಞು ಇವಃ ಕೈಜ್ಯರ್ಯನೊಳಿಯಪ್ಪಣ್ಣಮ್ ವ್ಯಾಪಾರಜ್ಞಳಿಲ್ ಭಗವದಾಜ್ಞೈಕ್ಯ ಪೊರುನ್ನಾದವೈ ಯೆಲ್ಲಾ ಮೇದೇನು ಮೊರುಪ್ರತಿಕೂಲ ಫಲತ್ತೈಕೊಡುಕ್ಕುಮ್. ಭಗವದನುಜ್ಞಾತಜ್ಞಳಾನ ಕಾಮ್ಯಜ್ಞಳಿಲ್ ಸ್ವರ್ಗ

ವಾಗಿರುವ ವಿಷಯಾನುಭವಗಳಲ್ಲಿ ಮಮಕಾರವು ಮುಪ್ಪವು, ಬಂಧಕವು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ “ನುಮೇತಿ ದ್ವೈಕ್ಷರೋ ಮೃತ್ಯುಃ ನನುಮೇತಿ ಚ ಶಾಶ್ವತಃ” ಎಂಬುದು ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಇದನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕೈಜ್ಯರ್ಯವಲ್ಲದ ಇತರ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಮತ್ತು ಮಾಡಕೊಡದ ವ್ಯಾಪಾರ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಜ್ಞು - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಇವಃ - ಈ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯು, ಕೈಜ್ಯರ್ಯ ನೊಳಿಯ - ಕೈಜ್ಯರ್ಯಗಳಲ್ಲದೆ, ಪಣ್ಣಮ್ ವ್ಯಾಪಾರಜ್ಞಳಿಲ್ - ಮಾಡುವ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ, ಭಗವದಾಜ್ಞೈಕ್ಯ - ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞೆಗಳಾದ ವಿಧಿ ನಿಷೇಧ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ, ಪೊರುನ್ನಾದವೈ ಯೆಲ್ಲಾ - ವಿರುದ್ಧವಾದ ವ್ಯಾಪಾರವೆಲ್ಲಾ, ಏದೇನು ಮೊರು ಪ್ರತಿಕೂಲ ಫಲತ್ತೈ ಕೊಡುಕ್ಕುಮ್ - ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು, ಪ್ರತಿಕೂಲಫಲವನ್ನು ಎಂದರೆ ದುಃಖವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅನುಕೂಲ ಫಲವು ಸುಖವು, ಪ್ರತಿಕೂಲಫಲವು ದುಃಖವು. ಏಕೆಂದರೆ ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞೆಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧಾಚರಣೆಯಾದ ಅಧರ್ಮವು, ಸ್ವಾಮಿಯ ನಿಗ್ರಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. “ನ ಖಲಾ ಭಾಗವತಾ ಯಮ ವಿಷಯಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯು, ಯಮನ ಪಟ್ಟಣವಾದ ನರಕವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗದಿದ್ದರೂ, “ಇಹೈ ವೈಷಾಂ ಕೇಚಿದು ಪಶ್ಲವಾ ಭವಂತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು. ಹಿಂದೆ ಅಂತವನು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿವೂರ್ಮಕವಾಗಿ ಕೃತ್ಯಾಕರಣ, ಅಕೃತ್ಯಾಕರಣರೂಪಗಳಾದ ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು “ಧೀಪೂರೋತ್ತರ ಪಾಪೈನಾವ ಜನನಾತ್” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಹಾಗೆ ಒಂದು ವೇಳೆ ಭಗವದಾಜ್ಞೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದರೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ “ಶಿಕ್ಷಯಾಪ್ಯ ನಘರ್ಯು ಕ್ರೋಡೀಕರೋತಿ ಪ್ರಭುಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕೂಲಫಲವನ್ನನುಭವಿಸುವನೆಂದು ಅಪರಾಧ ಪರಿಹಾರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ (೧೬೦೭ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ)

ಮುಂದೆ ಭಗವದನುಜ್ಞಾತವಾದುವಾಗಿ ಕಾಮ್ಯಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ—ಭಗವದನುಜ್ಞಾತಜ್ಞಳಾನ - ಭಗವದನುಜ್ಞಾತ

ಪಶ್ಚಾದ್ಯರ್ಥಜ್ಞಳಾನವೈಯೆಲ್ಲಾ ಮನೇಕದೋಷ ದುಷ್ಟಜ್ಞಳಾನ ಅನುಕೂಲಾಭಾಸಜ್ಞಳೈಕ್ಕೊಡುತ್ತ ಅಮುಖತ್ತಾಲೇ ಬಾಧಕಜ್ಞಳಾಮ್. ಆಗ್ನಿಯಾಲೇ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳ್ಳು (೧) “ತೈವರಿಗಾಂ ಸ್ತೃಜೇದ್ಧರ್ಮಾನ್”

ಇರುವ, ಕಾಮ್ಯಜ್ಞಳಿಲ್ - ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ, ಸ್ವರ್ಗಪಶ್ಚಾದ್ಯರ್ಥಜ್ಞಳಾನವೈಯೆಲ್ಲಾ ಮನೇಕದೋಷದ ಸಮೃದ್ಧಿ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಯೋಜನಗಳೆಲ್ಲಾ, ಅನೇಕ ದೋಷದುಷ್ಟಜ್ಞಳಾನ - ಅನೇಕ ದೋಷಗಳಿಂದ ದೂಷಿತಗಳಾದ, ಅನುಕೂಲಾಭಾಸಜ್ಞಳೈಕ್ಕೊಡುತ್ತ - ಅನುಕೂಲಗಳೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಅಮುಖತ್ತಾಲೇ - ಆ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಬಾಧಕಜ್ಞಳಾಮ್ - ಈತನಿಗೆ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುಗಳಾಗಬಹುದು. ಪುತ್ರದ್ರವ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳಿಗೆ ಈತನು ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದುದಾದರೆ, ಆ ಪುತ್ರದ್ರವ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಪುತ್ರವ್ಯಾಧಿದ್ರವ್ಯನಾಶ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ತುಂಬಾ ಕ್ಲೇಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದೆಂಬ ಭಾವವು. ಕಾಮ್ಯಫಲವೆಲ್ಲಾ ಅಲ್ಪಾಸ್ಥಿರಗಳಾದವು, ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಮುಮುಕ್ಷುವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅಂತಹ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲವೆಂದು ದಶರಥಮಹಾರಾಯನು ಕಾಮ್ಯರೂಪ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿ, ಪುತ್ರರನ್ನೂ ಪಡೆದು, ಪರಮಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಿದನೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಶ್ರೀರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದುದರಿಂದ ದುಃಖದಿಂದಲೇ ಮೃತನಾದನು ; ಹಾಗೆ ಸುಖಾಭಾಸಗಳು ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹಾಗೆಯೇ ನಹುಷ ಮಹಾರಾಜನು ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಕಾಮ್ಯಗಳಾದ ಯಜ್ಞಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊಂದಿದುದು ಅಜಗರವಾಗಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮವೆತ್ತವನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಂದ ದುಃಖಮಿಶ್ರವಲ್ಲದ ಸುಖವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಸುಖಾಭಾಸವೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ; ಅದುದರಿಂದ ಕೇಳಿದು ಪಶ್ಚಾದ್ಯರ್ಥಜ್ಞಳಾನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಾಮ್ಯಗಳೂ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಮುಂದೆ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದವನು ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದರೆ ಬಂಧಕವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನೂ, ಉಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವು ಎಂದರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—

ಹಾಗಾದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಮ್ಯಗಳೂ ತ್ಯಾಜ್ಯವೇ ? ಎಂದರೆ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ತತ್ವಜ್ಞಾನ ಭಗವದ್ಭಾಗವತ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡುವ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳು ಬಾಧಕಗಳಾಗದೆ ಉಚಿತ ಕೈಜ್ಞರೈ ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವು ಎಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.— ಆಗ್ನಿಯಾಲೇ - ಹೀಗೆ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನಾರ್ಥಗಳಾದ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳು ದುಃಖಪ್ರದಗಳಾದುದರಿಂದ, ಮುಮುಕ್ಷುಗಳ್ಳು - ಮೋಕ್ಷ

ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರ ಹೇತುಕ್ಕೆಳ್ಳಿ ವಿಟ್ಟು, ಭಕ್ತಿತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಜ್ಞೇಯಮ್ ಭಗವದ್ಭಾಗವತ ಸಮೃದ್ಧಿಯೈಯುನ್ಮುತ ಚ್ಚೈಯ್ಯುಜ್ಯಾಮ್ಯ ಜ್ಞೇನ ಭಗವದ್ಧರ್ಮಜ್ಞಳ್ ಸಾಧನವಾಗ್ ವನುಷ್ಠಿ ಕೈಚ್ಚಿಯ್ ದೇಯುಮ್ ಬಂಧಜ್ಞಿಲಲ್ಲಾನ್ಮೈಯಾಲೇ ಉಚಿತಮಾನ ಕೈಜ್ಜಿರೈಕೋಟಿಯಾಲೇ ಶೇರ್ ನ್ನು ಕಿಡಕ್ಕುಮ್.

ರ್ಥಿಗೆ (೧) ತ್ರೈವರ್ಗಿಕಾರ್ - ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಪ್ರಯೋಜನಗಳುಳ್ಳ, ಧರ್ಮ - ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ತ್ಯಜೇತ್ - ತ್ಯಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು" ಎಜ್ಜಿರ ಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗಿ, ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರ ಹೇತುಕ್ಕೆಳ್ಳಿ - ನೋಕ್ಷುವಲ್ಲದೆ, ಇತರ ಪ್ರಯೋಜನಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತಗಳಾದ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು, ವಿಟ್ಟು - ತ್ಯಜಿಸಿ, ಭಕ್ತಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಜ್ಞೇಯಮ್ - ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವತ್ರಯ ಜ್ಞಾನಗಳನ್ನೂ, ಭಗವದ್ಭಾಗವತ ಸಮೃದ್ಧಿಯಮ್ - ಭಗವಂತನ ಮತ್ತು ಭಾಗವಂತರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು, ಪತ್ತಚ್ಚೈಯ್ಯಮ್ - ಕುರಿತು ಮಾಡುವ, ಕಾಮ್ಯಜ್ಞಿಲಾನ - ಇತರ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡುವ ವಿಚ್ಛಿಕಗಳಾದ, ಭಗವದ್ಧರ್ಮಜ್ಞಳ್ - ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಂತೋಷನನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳು, ಸಾಧನವಾಗಅನುಷ್ಠಿ ಕೈಚ್ಚಿಯ್ ದೇಯುಮ್ - ನೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾದವು ಎಂದು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದರೂ, ಬಂಧಜ್ಞಿಲಲ್ಲಾನ್ಮೈಯಾಲೇ - ಅವು ಪುನಸ್ಸಂಸಾರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಉಚಿತಮಾನ - ನೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ, ಕೈಂಕರ್ಯ ಕೋಟಿಯಾಲೇ - ಭಗವಂತನಿಗೆ ಕೈಜ್ಜಿರೈಗಳೆಂಬ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಶೇರ್ ನ್ನು ಕಿಡಕ್ಕುಮ್ - ಶೇರಿದುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತನಗೆ ನಶ್ವರಗಳಾಗಿ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕಾಮ್ಯಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ತ್ಯಾಜ್ಯವಾದವೆಂದು ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಅದೇ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣದ ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆಯಲ್ಲೂ "ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮೈರಲಮಲ್ಪಕಾಸ್ತೇ" ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಿಂತಹ ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನನುಷ್ಠಿಸುವವರನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕರವರು ತೃಣ ಮಿನತ್ತೈವರ್ಗಿಕಾರ್ ಭಾವಯ್ ಎಂದು ಶಿಂಕಭೂಪಾಲನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. - ಕಾಮ್ಯಗಳಾದರೂ, ಸರೈಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಭಗವದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವಂತವುಗಳಾದರೋ ಗ್ರಹ್ಯವೇ ಎಂದೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಇವುಗಳು ತನಗೆ ನೋಕ್ಷಸಾಧನಗಳೆಂಬ ಅಭಿಸಂಧಿಯಿಂದ ಅಂತಹ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವಾದರೂ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಹಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದರೂ ಈತನಿಗೆ ಬಂಧಕಗಳಾಗುವದಿಲ್ಲವು, ಭಗವತ್ತ್ರೀಶ ಕರವಾದುವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಏನಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿತ ಭಗವತ್ಕೃಂಕಯಾಸ್ಯ ಭಾಗವತಪಠ್ಯಂತತ್ಪ್ರ
ಮಿತ್ಯುಪಪಾದಯತಿ

ಪ್ರಣವತ್ತಿರ್ದೊನ್ನ ಭಗವತ್ಪ್ರೇಷತ್ವಮ್, ನಮಸ್ವಿಲೇ ಔಚಿತ್ಯರೂಪ
ಮಾನ ವತ ನ್ತ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ ಪಾರಾರ್ಥ್ಯಜ್ಞಂ ಅಡಿಯಾಗ ಯಥಾಪ್ರಮಾ
ಣಮ್ ತದೀಯ ಪಠ್ಯಂತಮಾಯ್ ನಿರ್ದೈಯಾಲೇ "ನಾರಾಯಣಾಯಾ"
ಎಜ್ಜರವಿಡತ್ತಿಲ್ ಅಪೇಕ್ಷಿಕ್ತರ ಭಗವತ್ಕೃಜ್ಞಂ ತದೀಯ ಪರ್ಯಂತಂ.
(೧) "ಮಮ ಮದ್ಭಕ್ತ ಭಕ್ತೇಷು ಪ್ರೀತಿ ರಭ್ಯಧಿಕಾಭವೇತ್ | ತಸ್ಮಾನ್ನ

ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭಗವತ್ ಕೃಜ್ಞಯವು ಭಾಗವತ

ಕೃಜ್ಞಪಠ್ಯಂತವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಣವತ್ತಿರ್ದೊನ್ನ - ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ. ಪ.ಕ.ರವಾಚ್ಯನು ಆಯೈವ-ಪ್ರಿಯಾಪತಿ
ಗೇನೇ ಎಂಬ ಪುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಭಗವತ್ಪ್ರೇಷತ್ವಮ್ - ಭಗವಂತ
ನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿ ಎಂದರೆ ದಾಸಭೂತನಾಗಿರೋಣವು, ನಮಸ್ವಿಲೇ - ನಮ
ಶ್ಯಬ್ದದಲ್ಲಿ ಮಮನ ಎಂಬ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವೂ
ತನಗಲ್ಲವೆಂಬುದಾಗಿ, ಔಚಿತ್ಯಮಾನ - ತನ್ನ ಶೇಷತ್ವ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ,
ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ ಪಾರಾರ್ಥ್ಯಜ್ಞಂ - ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪರತಂತ್ರನಾಗಿ ಎಂದರೆ
ಅಧೀನನಾಗಿರೋಣವು ಮತ್ತು ಆತನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಾನು ಎಂದು
ಇರೋಣವೂ, ಇವುಗಳ, ಅಡಿಯಾಗ - ಮೂಲವಾಗಿ, ಯಥಾ ಪ್ರಮಾಣಮ್ -
ಮುಂದೆ ಉದಾಹರಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ, ತದೀಯ ಪಠ್ಯಂತಮಾಯ್
ನಿರ್ದೈಯಾಲೇ - ಮಹಾಭಾಗವತರ ಪಠ್ಯಂತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವದರಿಂದ. ನಾರಾ
ಯಣಾಯಾ ಎಜ್ ರವಿಡತ್ತಿಲ್ - ನಾರಾಯಣಾಯಾ ಎಂದಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ
ಅಪೇಕ್ಷಿಕ್ತರ-ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ, ಭಗವತ್ಕೃಜ್ಞಯವು, ತದೀಯ
ಕೃಜ್ಞ ಪಠ್ಯಂತಮಾಮ್ - ಆತನ ಭಕ್ತರಾದ ಭಾಗವತರ ಕೃಜ್ಞ ಪಠ್ಯಂತವೂ
ಆಗುತ್ತದೆ. ಯಾವಾಗ ನಾರಾಯಣಾಯಾ ಎಂಬುದರಿಂದ ಭಗವತ್ಕೃಜ್ಞಂ
ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಅದರಿಂದಲೇ ಭಾಗವತಕೃಜ್ಞಂವೂ ಕೂಡ
ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇದನ್ನೇ ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸು
ತ್ತಾರೆ-(೧) ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಹಿಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ೧೩೬೩ನೆಯ
ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ ; ನನ್ನ ಭಕ್ತರ ಭಕ್ತರುಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪ್ರೀತಿಯು ನಿರತಿಶಯ
ವಾದುದು ; ಅದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಭಕ್ತರ ಭಕ್ತರೂ ಸಹ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಲು
ಆರ್ಹರು ; ಆದ್ದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ-
"ಮದ್ಭಕ್ತ ಜನವಾತ್ಸಲ್ಯಂ ಪೂಜಾಯಾಂಜಾನುಮೋದನಮ್" (ಭಾರತ)
"ತದಾತ್ರಯಸ್ಯಾತ್ರಯಸ್ಯಾತ್ಮಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಚ ತಸ್ಯ ಚ | ಸಂಸೇವನಾನ್ತ ರಾಲೋಕೇ

ದ್ವೈತ್ಯ ಭಕ್ತಾಶ್ಚ ಪೂಜನೀಯಾ ವಿಶೇಷತಃ" (೨) "ತಸ್ಮಾದ್ವಿಷ್ಣು ಪ್ರಸಾ
ದಾಯ ವೈಷ್ಣವಾಃ ಪರಿತೋಷಯೇತ್ | ಪ್ರಸಾದಸು ಮುಖೋ ವಿಷ್ಣುಃ
ಸ್ತೇನೈವ ಸ್ಯಾನ್ನ ಸಂಶಯಃ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲ ಮಿವೃಥಂ ಸಿದ್ಧಮ್.

ಪೂಯನೇ ಸರ್ವಪಾತಕೈಃ" "ಯೇ ಯಜನ್ತಿ ಪಿತ್ರ್ವಾ ದೇವಾಃ | ಬಾಹ್ಯಕಾರಾಃ
ಸಹುತಾಶನಾಃ | ಸರ್ವಭೂತಾಂತರಾತ್ಮಾನಂ ವಿಷ್ಣುಮೇವ ಯಜನ್ತಿ
ತೇ" (ಭಗದ್ಗೀತೆ) ಇತ್ಯಾದಿಗಳು. ಇದೂ ಅಪರಾಧ ಪರಿಹಾರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ
ಉದಾಹೃತವು. ೧೫೭೮ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ತಸ್ಮಾತ್ - ನಿರೃತ್ಯ
ಜಾತಿಯ ಭಾಗವತನನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯನಾಗಿ ಭಾವಿಸುವದರಿಂದ ಪ್ರತ್ಯವಾಯ
ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ
ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರನ್ನು ಕೈಜ್ಞರೈಗಳಮೂಲಕ ಸಂತೋಷಪಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರಿಂದ
ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಅಂತಹ ಭಾಗವತ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ ಸುಮುಖನಾಗಿ ಅನು
ಗ್ರಹಿಸುವನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಈಪದಪಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು. "ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲಮ್" - ಇವೇ
ನೋದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ, ಇವೃಥಮ್ - ಭಗವತ್ಕೈಜ್ಞರೈವು ಭಾಗವತ
ಕೈಜ್ಞರೈ ಪರೈವೈವಂ ತಾತ್ಪರ್ಯವು, ಸಿದ್ಧಮ್-ಸ್ಥಾಪಿತವು. ಇಷ್ಟ ಮಾತ್ರವೇ
ಅಲ್ಲವು. ಭಾಗವತಾರಾಧನೆಯು, "ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಾರ್ಚನಮ್ ಭಗವತಃ
ಪೂಜಾವಿಧೇರುತ್ತಮಮ್" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಭಗವದಾರಾಧನೆಗಿಂತ
ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂದೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಉಪಪಾದಿತವು. "ತದೀಯಾರಾಧನಮ್
ಪರಮ್" ಎಂಬ ಸೂಕ್ತಿಯೂ ಉಂಟು. ಆಗಲಿ, ಸರ್ವಂಪರವಶಂ ದುಃಖಂ
ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪರಾರ್ಥಿನತೆಯೆಲ್ಲಾ ದುಃಖರೂಪವಾಗಿರುವಾಗ, ಭಗವ
ತ್ಕೈಜ್ಞರೈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ಞರೈ ಪರೈವೈವಂದು ಹೇಳಿದುದು ಹೇಗೆ?
ಸೀತೆಯೂ ಕೂಡ, ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸಿ, ತಾನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಕಪ
ಪಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕುರಿತು, "ಧಿಗಸ್ತು ಬಿಲುಮಾನುಷ್ಯಂ ಧಿಗಸ್ತು ಪರವಶ್ಯ
ತಾಮ್" ಎಂದು ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ನಿಂದಿಸಿರುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಈ
ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯು ಅಂತಹ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ಕೈಜ್ಞರೈವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದುದು
ಹೇಗೆ? ಅದು ದುಃಖರೂಪವಲ್ಲವೋ? ಅದು ಭಗವದನುಗ್ರಹ ಸಂಪಾದಕವು
ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಘಾತಗಳಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—
"ಸರ್ವಂ ಪರವಶಂ ದುಃಖಂ" ಪರವಶವಾಗಿರುವದೆಲ್ಲಾ ದುಃಖರೂಪವಾದುದು,
ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲ-ಇವೇ ನೋದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ, ತನಕ್ಕು ಪ್ರಾಪ್ತಮಲ್ಲಾಪ
ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾದ ತನಗೆ ಉಚಿತವಲ್ಲದ, ಕ್ಷುದ್ರ ವಿಷಯತ್ತಿಲೇ - ಅಲ್ಪಾಸ್ಥಿರ
ಗಳಾದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಕರ್ಮಮೂಲಕಮಾಯ್ - ಕರ್ಮಮೂಲಕವಾಗಿ, ವರುಗಿರ-

(೩) “ಸರ್ವಂ ಪರವಶಂ ದುಃಖಮ್” ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ತನಕ್ಕು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಲ್ಲಾದ ಜ್ಞದ್ರವಿಷಯತ್ತಿಲೇ ಕರ್ಮಮೂಲಕಮಾಗ ವರುಗಿರ ಪಾರವಶ್ಯಂ ದುಃಖಕಾರಣ ಮಜ್ಜಿರನ. ಭಗವದ್ಭಾಗವತ ವಿಷಯತ್ತಿಲ್ ಪಾರ ತನ್ತ್ರೈಮ್ ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನಾನುಗುಣ ಪುರುಷಾರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಲೇ ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿ ಕಾರಣಮ್.

ಬರುವ, ಪಾರವಶ್ಯಂ - ಸ್ವಾಧೀನತೆಯು, ದುಃಖಕಾರಣ ಮನ್ನಿರನ- ದುಃಖಪ್ರಾಚುರ್ಯವೃದ್ಧಿಬುದ್ಧಿವೇನೋ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಮನುವಾಕ್ಯವೂ ಸೀತಾವಾಕ್ಯವೂ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಸರ್ವಂ ಪರವಶಂ ದುಃಖಮ್ ಎಂಬ ಪುರಾಣೋಕ್ತವು ಯಾವುದೆಂದರೆ—“ಸರ್ವಂ ಪರ ವಶಂ ದುಃಖಂ ಸರ್ವಮಾತ್ಮವಶಂ ಸುಖಮ್ | ಏತದ್ವಿದ್ಯಾತ್ಸಮಾಸೇನ ಲಕ್ಷಣಂ ಸುಖದುಃಖಯೋಃ” ಪರವಶವಾಗಿರುವದೆಲ್ಲಾ ದುಃಖರೂಪವಾದುದು. ತನ್ನ ವಶವಾದುದೆಲ್ಲವೂ ಸುಖರೂಪವಾದುವು. ಹೀಗೆ ಸುಖದುಃಖಗಳ ಲಕ್ಷಣ ವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅನುಕೂಲಾವಸ್ಥೆಯೇ ಸುಖವು. ಅನಾನುಕೂಲಾವಸ್ಥೆಯು ದುಃಖವು. ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ಒಂದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲ ವಾದುದು ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಅನಾನುಕೂಲವಾಗಬಹುದು. ಒಂಟಿಗೆ ಬೇವಿನ ಎಲೆ ಸ್ವಾದುವು ನಮಗೆ ಕಹಿಯು. “ಅನ್ನಂ ಭೋಜ್ಯಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾ ಮಮೃತಂ ತು ದಿವೌಕಸಾಂ | ಶ್ವಪಶೂ ವಿಟೌತ್ಯಣಾಹಾರೌ ಸನ್ನೋದಾಸ್ಯೌಕೇ ಜೀವನಾಂ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಅನ್ನವು ಭೋಗ್ಯವಾದುದು; ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಮೃತವು; ನಾಯಿಗೆ ಅಮೇಧ್ಯವು, ಹಸುವಿಗೆ ಹುಲ್ಲು, ಮಹಾಭಾಗವತರುಗಳಿಗೆ ದಾಸ್ಯವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭೋಗ್ಯವು, ಎಂದರೆ ಕೈಜ್ವರವೇ ಪ್ರಿಯವಾದುದೆಂಬ ಭಾವವು. ಐಹಿಕದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ರಾಜಾದಿಗಳಿಗೆ ಪರವಶನಾಗಿ ಕೈಜ್ವರವನ್ನೆಸಗುವದು ಅನುಕೂಲವಾದುದಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಭಾಗವತರುಗಳಾದ ಗುರು ಮೊದಲಾದವರು ಗಳಿಗೂ, ಮಾಶಾಪಿತೃಗಳಿಗೂ ಮಾಡುವ ಕೈಜ್ವರವೂ ಪರಮಹಿತವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಎಂತಹ ಪಾರತಂತ್ರ; ಪಾರಾಧ್ಯಗಳು ಸುಖಾವಹಗಳಾಗಿ ಭಗವದನ್ನಗ್ರಹ ಸಂಪಾದಕಗಳೆಂದರೆ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.— ಭಗವದ್ಭಾಗವತವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಾರತನ್ತ್ರೈವು, ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನಾನುಗುಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಲೇ - ಆತ್ಮಾವಿನ ಆಭಿಮತಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಎಂದರೆ ತನಗೆ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಟೆಯು ಯಾವುದೆಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ, ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿಕಾರಣಂ - ನಿರತಿಶಯವಾದ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಕಾರಣವು. ಈ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಮರ್ಯಾದೆಯು ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನಾನುಗುಣ ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ, ಅದು ದೇಹಾತ್ಮಾಭಿ

ತದೀಯಪದ ವಿನಿಶ್ಚಿತಮಾಹ

ಇಚ್ಛು "ತದೀಯರೀಜಿ" ರದು ತದೀಯತ್ವ ವ್ಯವಸಾಯ ರಸ ಮುಡೈಯವರ್ಗಳೈ.

ಮಾನರೂಪವಾದುದಾದರೆ, ದುಃಖರೂಪಗಳಾದ ಮತ್ತು ನಶ್ವರಗಳಾದ ಅರ್ಥಕಾಮಗಳು ಪುರುಷಾರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೆ; ದೇಹಾದಿ ವಿಲಕ್ಷಣ ಜ್ಞಾನದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ಥಿರಗಳಾದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಭೋಗಗಳು ಪುರುಷಾರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೆ. ತಾನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಉತ್ಪ್ರಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ಞರೈವು ಪುರುಷಾರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಭಗವಚ್ಛೇಷತ್ವವು ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವದವರೆಗೂ ಎಂಬ ಜ್ಞಾನದ ಪರಾಕಾಷ್ಠಾದೇಶಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾಗ, ಭಾಗವತ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ ಕೈಜ್ಞರೈಗಳು ಪುರುಷಾರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಪನ್ನನು ಇಂತಹ ಪರಾಕಾಷ್ಠಾದೇಶಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾದುದರಿಂದ ಭಾಗವತ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವು ಆತನಿಗೆ ಪರಮ ಸುಖಾವಹನೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದ ತದೀಯರ ಕೈಜ್ಞರೈಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಕೈಜ್ಞರೈ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲೇ ಅಂತರ್ಗತವು. ಮುಂದೆ ತದೀಯರು ಎಂದು ಯಾವಾಗ ಭಾವಿಸಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ—

ತದೀಯ ಪದದಿಂದ ಬೋಧಿತಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಚ್ಛು - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ "ತದೀಯ" ರೀಜಿ' ರದು-"ತದೀಯ"ರೆಂದು ಹೇಳುವುದು, ತದೀಯತ್ವ ವ್ಯವಸಾಯರಸ ಮುಡೈಯವರ್ಗಳೈ - ಭಗವಂತನಿಗೆ ತಾನು ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ಞರೈವೇ ಮುಖ್ಯ ಧನವಾಗಿ ಅಥವಾ ಅನಂದವಾಗಿವುಳ್ಳವರುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವವರೆಲ್ಲರೂ ತದೀಯರೇ. ಅಂತವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಕೈಜ್ಞರೈಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿದರೆ, ಆಯೋಗ್ಯರಿಗೆಲ್ಲಾ ಕೈಜ್ಞರೈಮಾಡುವದು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದುದೆಂದು ಏರ್ಪಡುವದರಿಂದ, ತದೀಯ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ತದೀಯರೆಂಬುದು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಭಗವಚ್ಛೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ತಾವು ದಾಸಭೂತರಾದುದರಿಂದ ಅಂತವನಿಗೆ ಕೈಜ್ಞರೈ ಮಾಡುವದೇ ತಮಗೆ ಸರ್ವಸ್ವವು ಎಂಬ ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಆಗಲಿ, ಈ ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ಞರೈದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ, ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಲ್ಲವೋ? ಹಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ದೂರ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಉಪಪಾದನೆಯು ಏತಕ್ಕೆ? ಎಂದರೆ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲೇ

ನಾರಜ್ಞಳಾಲೇ ವಿಶಿಷ್ಟನಾನ ನಾರಾಯಣನೈಪ್ಪತ್ತ ಕೈಂಕರ್ಯತ್ತೈ ಅಪೇಕ್ಷಿತ್ಯುನ್ನೋದು ವಿಶೇಷಣಮಾನ ನಾರಜ್ಞಕೈಯುಮ್ಪತ್ತ ಕೈಜ್ಞರ್ಮಾ ಅಪೇಕ್ಷಿತ್ಯುಪ್ಪಟ್ಟಿದಾಮನ್ನುಮಿಡಮ್ ನ್ಯಾಯಸಿದ್ಧಮಾಗ್ಯಾಲೇ ಇಜ್ಞೇತದೀಯ ಕೈಜ್ಞರ್ಮಾ ಸಿದ್ಧಿಕ್ಕಿರದೆನ್ನು ಶಿಲರ್ ಶೋಲ್ಲುವರ್ಗಳ್. ಇಪ್ಪದಿ

ಅಂತರ್ಗತದೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು. ಅಂತಹ ಕೆಲವರ ಭಾವನೆಯು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.—ನಾರಜ್ಞಳಾಲೇ ವಿಶಿಷ್ಟನಾನ ನಾರಾಯಣನೈಪ್ಪತ್ತ-ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ನಾರಜ್ಞಳಾಲೇ ಎಂದರೆ ನಿತ್ಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕುರಿತ, ಕೈಜ್ಞರ್ಮಂ ಅಪೇಕ್ಷಿತ್ಯುಪ್ಪಟ್ಟಿದಾಮ್ - ಕೈಜ್ಞರ್ಮವು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂದಿಗುತ್ತದೆಂದು, ಎನ್ನುಮಿಡಮ್ - ಎನ್ನುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ನ್ಯಾಯಸಿದ್ಧಮಾಗ್ಯಾಲೇ - ನ್ಯಾಯ ಪ್ರಕಾರವೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುವದರಿಂದ, ಇಜ್ಞೇ - ಈ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ರೀತ್ಯಾ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದದಲ್ಲಿ, ತದೀಯಕೈಜ್ಞರ್ಮಾ - ಭಗವತ್ಕೈಜ್ಞರ್ಮದೊಂದಿಗೆ ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ಞರ್ಮವೂ ಸಹ, ಸಿದ್ಧಿಕ್ಕಿರದೆನ್ನು - ಪ್ರಾರ್ಥಿತವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು ಎಂಬುದಾಗಿ, ಶಿಲರ್ - ಕೆಲವರು, ಶೋಲ್ಲುವರ್ಗಳ್ - ಹೇಳುವರು. ಹಿಂದೆ ಅರ್ಥವಾಗಿ, ಭಗವತ್ಕೈಜ್ಞರ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ಞರ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಪರವ್ವವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು; ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟವೇಕೆ; ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿನ ನಾರಶಬ್ದದಲ್ಲೇ ಭಾಗವತರೂ ಅಂತರ್ಗತರಾದುದರಿಂದ, ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ಞರ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೇ ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ಞರ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟೆಂದು ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವರು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾರಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಕೈಜ್ಞರ್ಮಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಾಗುವದರಿಂದ, ಆ ನಾರಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯರಾದ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವನರ್ಗವೂ ಅಡಗಿರುವದರಿಂದ, ಆಗ ದೇವತಾಂತರಗಳಿಗೂ, ಪಶ್ಚಾದಿಗಳಿಗೂ, ಘಾತುಕ ವೃಗಗಳಿಗೂ, ಭಗವದ್ವೇಷಿಗಳಿಗೂ, ನಾಸ್ತಿಕರಿಗೂ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೈಜ್ಞರ್ಮಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಾಗುವದರಿಂದ ಆ ಯೋಜನೆಯು ಸಮಂಜಸವಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ಞರ್ಮಾಪೇಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅತ್ಯರ್ಥಪ್ರಿಯರಾದ ಭಾಗವತರ ಕೈಜ್ಞರ್ಮಾಪೇಕ್ಷೆಯು ಅಂತರ್ಗತವೆಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ಸಾಧುವಾದುದೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.—

ಇಪ್ಪದಿ - ಹೀಗೆ ಕೆಲವರು ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷಣತ್ವಮೇ - ಸಾರಗಳಿಂದ ಸೇರಿರುವ ನಾರಾಯಣನೆಂದು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳೋಣವೇ, ಪ್ರಯೋಜನಮಾನಾಲ್ - ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ಞರ್ಮವೂ ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ಬೋಧಿತವೆಂಬ ಪ್ರಯೋ

ವಿಶೇಷಣತ್ವಮೇ ಪ್ರಯೋಜನಮಾನಾಲ್, ನಾರಶಬ್ದಾರ್ಥಜ್ಞಃ ಇಜ್ಞುಃ
ವಿವಕ್ಷಿತಜ್ಞಃ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತಾಂತರಜ್ಞಿಷ್ಯಮ್, (ಪಶ್ವಾದಿಗಳ್ಳಿ
ಯುಮ್) ಭಗವದ್ವೇಷಿಗಳ್ಳಿಷ್ಯಮ್ ಪತ್ರ ಕೈಜ್ಞರಾಪೇಕ್ಷೈ ಪಕ್ಷಿತ್ತಮ್.

ಜನ ಉಂಟಾದರೆ, ಇಜ್ಞು - ಈ ನಾರಶಬ್ದದಲ್ಲಿ, ವಿವಕ್ಷಿತಜ್ಞಃ - ಬೋಧಿತ
ಗಳಾದ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತಾಂತರಜ್ಞಿಷ್ಯಮ್ - ಚತುರ್ಮುಖನೇ ನೊದಲಾದ
ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಪಶ್ವಾದಿಗಳ್ಳಿಷ್ಯಮ್ - ಪಶು, ಅದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಇತರ
ತಿರ್ದಗ್ಗಂತುಗಳನ್ನು, ಭಗವದ್ವೇಷಿಗಳ್ಳಿಷ್ಯಮ್ - ಭಗವಂತನಿಗೆ ಇಷ್ಟ
ವಿಲ್ಲದ ಅಸುರ ಪ್ರಕೃತಿಗಳು ನಾಸ್ತಿಕರು ನೊದಲಾದವರನ್ನು, ಪತ್ರ - ಕುರಿತು;
ಕೈಜ್ಞರಾಪೇಕ್ಷೈಪಕ್ಷಿತ್ತಮ್ - ಕೈಜ್ಞರ್ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು
ಮಾಡಿದ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಅನ್ಯದೇವತಾ ಕೈಜ್ಞರ್ಮಾಡುವು “ನಾನ್ಯಂ
ದೇವಂ ನಮಸ್ಕುರ್ಮಾಂ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪರಮ ನಿಷಿದ್ಧವು. ಗೀತೆ
ಯಲ್ಲಿ, “ನಮಾಂ ದುಷ್ಕೃತಿನೋ ಮೂಢಾಃ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ನರಾಧಮಾಃ |
ಮಾಯಯಾ ಪಹೃತಜ್ಞಾನಾಃ ಆಸುರಂಭಾವ ಮಾಶ್ರಿತಾಃ” || (ಗೀ. ೭. ೧೫.)
“ಕಾಮೈಸ್ತೈಸ್ತೈಹೃತಜ್ಞಾನಾಃ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇಽನ್ಯ ದೇವತಾಃ” (ಗೀ. ೭. ೨೦)
“ಕ್ಷಿಪಾಮ್ಯಜಸ್ರ ಮಶುರ್ಭಾ ಆಸುರೀಷ್ಟೇವ ಯೋನಿಷು” ಹೀಗೆ ಇಂತವ
ರೆಲ್ಲರೂ ನಾರಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವದರಿಂದ, ಆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಭಗವಂತ
ನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದವರಿಗಲ್ಲಾ ಕೈಜ್ಞರಾಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ ಅರ್ಥ ಉಂಟಾ
ಗುವದರಿಂದ ಅಂತಹ ಯೋಜನೆಯು ಅಸಾಧುವೆಂಬ ಭಾವವು. ರಾಜನಿಗೆ ಮಾಡುವ
ಕೈಂಕರ್ಯವು ಆತನ ಸೇವಕಾದಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಪರೈಂತಮಾದುದೆಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ
ವಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ. ಆದುದರಿಂದ ಬರೀ ವಾದವಾಗಲಿ ನ್ಯಾಯವಾಗಲಿ ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭ
ದಲ್ಲಿ ಸರಿಹೋಗುವದಿಲ್ಲವು; ಪ್ರಮಾಣ ಬಲದಿಂದ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆಂದು
ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದಿನ ಸಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ಬರೀ ತರ್ಕವು
ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಹೇತುವಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು “ತರ್ಪಾಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಾತ್” ಎಂಬ
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಉಪಪಾದಿತವು. ಆದುದರಿಂದ ನಾರಶಬ್ದ
ಮೂಲಕಉಪಪಾದನೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳುವ, ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಅಷ್ಟು ಸಾಧು
ವಾದುದಲ್ಲವು. ಯಾವಾಗ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ಞರಾಪೇಕ್ಷೆಯು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಆತನ
ಅಂತರಜ್ಞ ಭಕ್ತರ ಕೈಜ್ಞರ್ಮಾಡುವು ತನ್ನ ಕೈಜ್ಞರ್ಮಾಡುವು ಪ್ರಿಯತರವಾದುದರಿಂದ
ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ಞರ್ಮಾಡುವು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ಸಾಧುವೆಂಬ
ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಮುಂದೆ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ಆ ನಾರಶಬ್ದ
ವಿಶೇಷಣ ಮೂಲಕ ಸಾಮಂಜಸ್ಯವು ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ—
ನರಪತಿಯೈಪ್ಪತ್ತ - ನರರಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತ, ಕೈಜ್ಞರ್ಮಾಡುವು -

ನರಪತಿಯೈಪ್ಪತ್ತ ಕೈಂಕರ್ಯತ್ತೈ ಅಪೇಕ್ಷಿತಾನೆನ್ನಾಲ್, ನರರೈಪ್ಪತ್ತ ಕೈಂಕರ್ಯಮ್ (ಅಪೇಕ್ಷಿತಮ್) ಆಗಾದಾಪ್ಪೋಲಿ, ಇಂಗುಮ್ ನ್ಯಾಯಮಾತ್ರತ್ತಾಲ್ ನಾರಂಗಳೈಪ್ಪತ್ತ ಕೈಂಕರ್ಯಾಪೇಕ್ಷೈ ಸಿದ್ಧಿಯಾದು.

ಅನಪಿನ್ನು ಪ್ರಮಾಣ ಮುಖತ್ತಾಲೇ ಸ್ವಾಮಿಯನುಡೈಯ ಆಭಿಮತಮ್

ಕೈಜ್ಜರೈವನ್ನು, ಅಪೇಕ್ಷಿತಾನೆನ್ನಾಲ್ - ಒಬ್ಬನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದನು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ. ನರರೈಪ್ಪತ್ತ ಕೈಜ್ಜರೈಮ್ - ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಕೈಜ್ಜರೈವು, ಆಗಾದಾಪ್ಪೋಲೇ - ಹೇಗೆ ಆಗಲಾರದೋ ಹಾಗೆಯೇ, ಇಜ್ಜುಮ್ - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ಜರೈವು ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ಜರೈವೆಂಬ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ನ್ಯಾಯಮಾತ್ರತ್ತಾಲೇ - ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣ ಬಿಟ್ಟು ಬರೀ ತರ್ಕಮೂಲಕವಾಗಿ, ಆ ತರ್ಕ ಯಾವುದು ಎಂದರೆ ಸನ್ನಿಯೇಗ ಶಿಷ್ಟನ್ಯಾಯವು; ವಿಶೇಷಣ ಪರವಾದ ನ್ಯಾಯವು, ನಾರಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ತದೀಯರೂ ಅಂತರ್ಗತರೆಂಬ ನ್ಯಾಯವು. ನಾರಜ್ಜಕ್ಕೈಪ್ಪತ್ತ - ನಾರಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕುರಿತ, ಕೈಜ್ಜರೈಪೇಕ್ಷೈ ಸಿದ್ಧಿಯಾದು - ಕೈಜ್ಜರೈಪೇಕ್ಷೆಯು, ಸಿದ್ಧಿಸಲಾರದು. ನರಪತಿಯಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಕೈಜ್ಜರೈ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ ಸರ್ವ ಅಸಾಧು ಪ್ರಜೆಗಳು, ಆತನ ದೈವಿಗಳು, ಅಧರ್ಮಿಗಳು, ದುಷ್ಟರು ಮೊದಲಾದ ಸರ್ವಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಕೈಜ್ಜರೈಪೇಕ್ಷೆಯಾದರೆ ರಾಜಸಮ್ಮತಿ ಹೇಗೆ ದೊರೆಯದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಆತನಿಗೆ ತುಂಬಾ ಅಭಿಮತರಾದವರಿಗೂ ಸಹ ಕೈಜ್ಜರೈ ಮಾಡುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿ ಲೋಕಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದರೆ, ರಾಜನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಮ್ಮತವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಣವ ಪಮಸ್ಸುಗಳಿಂದತೋರಿಬರುವ ಶೇಷತ್ವಪಾರತಂತ್ರಗಳಿಂದಲೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಭಾಗವತ ಶೇಷತ್ವ ಪಾರತಂತ್ರಗಳೂ ಏರ್ಪಡುವದರಿಂದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಕೈಜ್ಜರೈಪೇಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ಜರೈಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಅಂತರ್ಗತವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು. ಎಲ್ಲಾ ನರಸಮೂಹವೂ ಅಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ನ್ಯಾಯಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅಭಿಮತವೆಂದು ಭಾವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು. ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಅಭಿಮತವಾದ ಕೈಜ್ಜರೈವೇ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೀಯವೂ ಅನುಷ್ಠೇಯವೂ.

ಹಾಗಾದರೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಭಿಮತವಾಗಿರುವ ಕೈಜ್ಜರೈಸಿದ್ಧಿಯ ಪ್ರಕಾರವು ಹೇಗೆ ? , ಎಂದರೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಕೇವಲವಾದವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪ್ರಮಾಣ ಬಲದಿಂದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದುಂಟು ಎಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಮಾತ್ರತ್ತಾಲೇ ಎಂಬ, ಮತ್ತು ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಮುಖತ್ತಾಲೇ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗಗಳು. ಅನಪಿನ್ನು - ಹೀಗಾದ

ಶೀಘ್ರ ಅಪೇಕ್ಷಿಕ್ಯ ರಾ ನಾಗೈಯಾಲೇ ಯವನುಕ್ಕು ಪ್ರಿಯತಮರಾಯಿರುಕ್ಕಿರ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನಮುಡೈಯ ಅನನ್ಯಪ್ರಯೋಜನರೈಪ್ಪತ್ತ ಕೈಂಕರ್ಯಂ ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಮಾಮಿತ್ತ ನೈ.

ನಂತರ ಎಂದರೆ ನಾರ ಶಬ್ದದ ವಿಶೇಷಣತ್ವದ ಮೂಲಕ ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ವರೈ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಗದೇ ಹೋದನಂತರ, ಪ್ರಮಾಣ ಮುಖತ್ತಾಲೇ ಹಿಂದೆ ನಾವು ಉದಾಹರಿಸಿದ “ಮಮಮದ್ಭಕ್ತ ಭಕ್ತೇಷು ಪ್ರೀತರಭೈಧಿಕಾ ಭವೇತ್ ...” “ತಸ್ಮಾದಿಷು ಪ್ರಸಾದಾಯ ವೈಷ್ಣವಾ ಪರಿತೋಷಯೇತ್” “ಶದೀಯಾರಾಧನಮ್ ಪರಮ್” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಸ್ವಾಮಿಯನುಡೈಯ - ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಗೆ, ಅಭಿಮತಂ ಶೀಘ್ರ ಅಪೇಕ್ಷಿಕ್ಯ ರಾನಾಗೈಯಾಲೇ - ಪ್ರಿಯವಾದ ಕೈಜ್ವರೈವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ನಾದುದರಿಂದ, ಅವರಕ್ಕು ಪ್ರಿಯತಮರಾಯಿರುಕ್ಕಿರ - ತನ್ನ ಶೇಷಿಗೆ ಅತ್ಯರ್ಥ ಪ್ರಿಯರಾಗಿರುವ, ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನಮುಡೈಯ - ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ದಾಸ ಭೂತನು, ಅತನಿಗಾಗಿಯೇ ತಾನು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ, ಅನನ್ಯಪ್ರಯೋಜನ ರೈಪ್ಪತ್ತ - ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಿಂತ ಇತರಗಳಾದ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸದವರನ್ನು ಕುರಿತ, ಕೈಜ್ವರೈಂ ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಮಾಮಿತ್ತನೈ - ಕೈಜ್ವರ್ಯವೀಗ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ನಾರಶಬ್ದವು ವಿಶೇಷಣವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ವರೈವು ಅಪೇಕ್ಷಿತವೆಂಬ ವಾದಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಮಾಣಬಲದಿಂದ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ವರೈ ಪೇಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವೇನು, ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನಜ್ಞಾನವೇನು ಇಂತವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಂತರಂಗಭೂತರಾಗಿ ತುಂಬಾ ಪ್ರಿಯರಾಗಿರುವ ಕೈಜ್ವರೈವೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ತನ್ನ ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಿಯತಮವಾಗುವದರಿಂದ, ಭಗವತ್ಕೈಂಕರ್ಯಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಪರಮ ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ವರೈ ಪರೈವೆಂದು ಭಾವಿಸುವದು ಸರ್ವಸಮಂಜಸವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾದವನು ಇಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲವೂ ಎಂತನಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಕೈಜ್ವರೈ ಮಾಡುವುದು ಸಾಧುವೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ “ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನಮುಡೈಯ ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನರೈಪ್ಪತ್ತ ಕೈಜ್ವರೈಮ್” ಎಂದು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು.

ಆಗಲಿ, ನಾರಶಬ್ದದಿಂದ ಅದು ವಿಶೇಷಣವೆಂದಿಷ್ಟು ಮಾತ್ರದಿಂದ ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ವರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಮೋಕ್ಷದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ, ನಾರಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಈ ಸಂಕುಚಿತಾರ್ಥವನ್ನೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿ ಬರುವದಿಲ್ಲವೋ ? ನಾರಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಬೇಕಾದವೆಲ್ಲವೂ ಸೇರದೇ ಹೋಗಬೇಕಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂದರೆ ಪ್ರಮಾಣ ಬಲದಿಂದ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವವೂ

ಅನುಭಾವ್ಯತೈಯಿಲುಮ್ ನಾರಶಬ್ದಾರ್ಥಮಾಸ ಸರ್ವಮುಮ್ ಪ್ರವಿಷ್ಟಮಾ
ಮೆನ್ನು ಮಿಡಮುಮ್ ಪ್ರಮಾಣಬಲತ್ತಾಲೇ ವನ್ನದತ್ತನೈ.

ಇಪ್ಪಡಿ ತಿರುಮುನೈತ್ತಿಲ್ ವಾಕ್ಯತ್ರಯತ್ತಿಲೇ ಇರಣ್ಣುವಾಕ್ಯಂ ಸ್ವರೂಪ
ಪರಮಾಯ್, ಒರುವಾಕ್ಯಂ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪರಮಾಗ ಯೋಜಿತದು.

ಅಂತರ್ಗತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅನುಭಾವ್ಯತೈಯಿಲುಮ್ - ಪರಮಾರ್ಥ
ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷದೇಶೆಯಲ್ಲಿ, ನಾರಶಬ್ದಾರ್ಥವಾದ, ಸರ್ವ
ಮುಮ್ - ಸಮಸ್ತವೂ, ಪ್ರವಿಷ್ಟಮಾಮೆನ್ನು - ಅಂತರ್ಗತವು ಎಂದರೆ ಸೇರಿ
ದುದು ಎಂಬ, ಇಡಮ್ - ಸಂದರ್ಭವೂ ಕೂಡ, ಪ್ರಮಾಣಬಲತ್ತಾಲೆ -
ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣದ ಬಲದಿಂದ, ವನ್ನದತ್ತನೈ - ಉಂಟಾದುದಷ್ಟೇ. ಆ ಶಾಸ್ತ್ರ
ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ "ಸೋಶ್ವತೇ ಸರ್ವಾಕಾಮಾಃ ಸದಬ್ರಹ್ಮಣಾ
ವಿಪಶ್ಚಿತಾ" ವಿಪಶ್ಚಿತಾ - ನಿರಸಾಧಿಕವಾಗಿ ಅನ್ಯಾಧೀನವಲ್ಲದ, ಸಂಕೋಚವೂ
ಇಲ್ಲದ ಸರ್ವ ವಿಷಯಕ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ, ಬ್ರಹ್ಮಣಾಸಹ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ, ಸರ್ವಾ
ಕಾಮಾಃ - ಕಾಮ್ಯಂತ ಇತಿಕಾಮಾಃ ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ, ಕಾಮಾಃ
ಎಂದರೆ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು, ಅವುಗಳನ್ನೂ, ಸಃ - ಆ ಸುಕ್ತನು, ಅಶ್ವತೇ -
ಅನುಭವಿಸುವನು. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಹ ಎಂಬುದು ಅಪ್ರಧಾನ ತೃತೀಯ
ಅಲ್ಲವು. ಪಯಸಾ ಸಹ ಹಿಡನಂಭುಜ್ಜತೇ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರಧಾನ
ವಾಗಿ ಭೋಗ್ಯತಮತ್ವವನ್ನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಶ್ರೀಯತಿವರ್ಮರು
ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮಾಣವು "ಸರ್ವಂ ಹ ಪಶ್ಯಃ
ಪಶ್ಯತಿ ಸರ್ವಮಾಪ್ನೋತಿ ಸರ್ವಶಃ" (ಛಾಂ. ೭.೨೭.೨) ಪಶ್ಯಃ - ಪರಬ್ರಹ್ಮ
ನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವ ಉಪಾಸಕನು, ಹೀಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವವನು ಸಂಕಲ್ಪ
ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು ಎಂದರೆ ಅಪಹತ
ಸಾಪ್ತತ್ವದಿ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳ ಅವಿಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಎಂಬರ್ಥವು.

ಹೀಗೆ ಮೂಲಮಂತ್ರವನ್ನು ಮೂರು ವಾಕ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಮೊದಲಿನ
ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಾದ ಹಿಂ ನಮಃ ಎಂಬುವು ಸ್ವರೂಪಪರವಾಗಿಯೂ, ಮೂರ
ನೆಯದಾದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದು ಪುರುಷಾರ್ಥಪರವಾಗಿಯೂ, ಅನ್ವಯಿಸಿ
ವಿವುಳವಾಗಿ ಉಪಪಾದನೆ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ನಿಗಮನ
ಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಪ್ಪಡಿ - ಹಿಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ತಿರು
ಮುನೈತ್ತಿಲ್ - ಮೂಲಮುನೈದಲ್ಲಿ, ವಾಕ್ಯತ್ರಯತ್ತಿಲ್ - ಮೂರು ವಾಕ್ಯ
ವೆಂಬಲ್ಲಿ, ಇರಣ್ಣುವಾಕ್ಯಮ್ - ಮೊದಲು ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಾದ ಹಿಂ ಮತ್ತು
ನಮಃ ಎಂಬುವು ಸ್ವರೂಪ ಪರವಾಗಿಯೂ, ಹೇಗೆಂದರೆ ಪ್ರಣವದಿಂದ ತಾನು
ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇನೇ ಶೇಷಭೂತನು ಇತರರಿಗಲ್ಲವು ಎಂಬುದರಿಂದ ಶೇಷತ್ವ

ವಾಕ್ಯತ್ರಯಪಕ್ಷೇ ದ್ವಿತೀಯಯೋಜನಾ

೭. ಇಜ್ಞನನ್ನಿಕ್ಕೈ ಪ್ರಣವಂ ಸ್ವರೂಪಪರಮಾಯ್, ನಮಸ್ಸಿಲೇ ಅನಿಷ್ಟ
ನಿವೃತ್ತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೈಯಾಯ್, ಅನಿಷ್ಟಮ್ ನಿವರತ್ತಾಲ್ ವರುಮ್ ಪುರು

ಸ್ವರೂಪವು ಬೋಧತವು, ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯವಾದ ನಮಸ್ಸು ಸ್ವರೂಪಪರವು ಹೇಗೆಂದರೆ? ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿರೂಪ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವದರ ಮೂಲಕವೂ ಸ್ವರೂಪಪರವು ; ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಸ್ವರೂಪಪರ ವಾಗಿ, ಒರುವಾಕ್ಯಮ್ - ಮೂರನೆಯದಾದ ಇನ್ನೊಂದು ವಾಕ್ಯವಾದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದಾದರೋ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪರಮಾಗ ಯೋಜಿ ತ್ತು - ಇಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷದೇಶಿಯಲ್ಲೂ ಸದಾ ಕೈಜ್ಞರೈವನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಪರವೆಂಬ ಯೋಜನೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಮೂಲಮನ್ತ್ರವು ಮೂರು ವಾಕ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಎರಡನೆಯ ಯೋಜನೆಯು.

ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ವಾಕ್ಯವು ತನ್ನ ಪರಶೇಷತ್ವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸುತ್ತದೆಂದೂ, ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದು ಪುರುಷಾರ್ಥವಾದ ಕೈಜ್ಞರೈ ವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆಂದೂ, ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳಿ, ಇದು ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞ ರಾದ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರು ಉಪಪಾದಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯ ಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ—ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಥಮ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಸು ಸ್ವರೂಪ ಪರವೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿದರೆ, ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಗಲಿಲ್ಲವು. ಪುರುಷಾರ್ಥರೂಪವಾದ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯಲ್ಲದೆ ಉಂಟಾಗುವ ದಿಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರವರು ನಮಶ್ಚಬ್ದವು ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿ ಪರವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರಾದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಪ್ರಾಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಉಪಾದೇಯವೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇಜ್ಞನನ್ನಿಕ್ಕೈ - ಪ್ರಥಮ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ, ಎಂದರೆ ಮೊದಲು ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳೂ ಸ್ವರೂಪ ಪರವೆಂದೂ ಮೂರನೆಯದು ಪುರುಷಾರ್ಥಪರವೆಂಬ ದಾಗಿ ಭಾವಿಸದೆ ಎಂಬರ್ಥವು. ಪ್ರಣವಂ ಸ್ವರೂಪ ಪರಮಾಯ್ - ಹಿಂದಿನ ಯೋಜನೆಯ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಣವವು ಶೇಷತ್ವವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬೋಧಿಸುವಂಥಾ ದ್ದಾಗಿಯೂ, ನಮಸ್ಸಿಲೇ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಾಯ್ - ನಮಸ್ಸು ನಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ನಮಸ್ಸಿನ ಮೂಲಕ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಾಯ್ ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಾದ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳ ನಿವೃತ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿತ್ತಾಲ್ - ಹಾಗೆ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟಾದರೇನೇ, ವರುಮ್ - ಬರುವ, ಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವ - ಭಗವತ್ ಕೈಜ್ಞರೈರೂಪ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು,

ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ “ನಾರಾಯಣಾಯಸ್ಕಾಮಃ” ಎನ್ನು ಕಣಿಶಿಕ್ಕಿರತಾಗಪ್ಪಮಾಮ್. ಇನ್ನು ಸ್ವಸ್ತಕಾಮ್ ಇಪ್ಪಡಿ ದ್ವಯತ್ತಿಲ್ ನಮಸ್ವಸ್ತಕಾಮ್ ಪ್ರೋಲೆ ವಿರೋಧಿ ನಿವೃತ್ತಿಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಲ್ಲೇ ತಾತ್ಪರ್ಯಮಾನ ಯೋಜನಾವಿಶೇಷಮುಮ್ (೧) “ಪ್ರಣವೋದಿತ ತಚ್ಛೇಷ ಭಾವೋಹಂ ನಿಜಕರ್ಮಭಿಃ | ಅಹಂಜ್ಞಾನಮುತ್ಪಾ ಭ್ಯಾ ಮುಭಿಭೂತೋಪ್ಯತಃ ಪರಮಾ ತಚ್ಛೇಷತ್ವಾನುಸಂಧಾನ ಪೂರ್ವತಚ್ಛೇಷ ವೃತ್ತಿ ಕಃ | ಭೂಯಾಸ ಮಿತ್ಯಮುಂ ಭಾವಂ ವ್ಯನಕ್ತಿ ನಮ ಇತ್ಯತಃ ||” ಎನ್ನು ಭಟ್ಟರ್ ನಿತ್ಯತ್ತಿಲೇ ಪ್ರದರ್ಶಿತಮ್.

ನಾರಾಯಣಾಯಸ್ಕಾಮ-ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೇನೇ ನಾನು ಆಗುವೆನು, ಮಾಡುವೆನು, ಎನ್ನು - ಎಂಬುದಾಗಿ, ಕಣಿಶಿಕ್ಕಿರದಾಗುವಮಾಮ್ - ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಉಂಟಾಗುವದಾಗುತ್ತದೆ. ಇಪ್ಪಡಿ - ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ನಮಸ್ವಸ್ತಕಾಮ್ - ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ನಮಸ್ವಿಗೂ, ದ್ವಯತ್ತಿಲ್ - ದ್ವಯ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿರುವ, ನಮಸ್ವಸ್ತಕಾಮ್ ಪ್ರೋಲೆ - ನಮಸ್ವಿನ ಹಾಗೆ, ವಿರೋಧಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಲ್ಲೇ - ನೋಕ್ಷಪಾಪ್ತಿಗೆ ವ್ರತಬಂಧಕಗಳಾದ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ, ತಾತ್ಪರ್ಯಮಾನ - ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದ ಯೋಜನಾ ವಿಶೇಷವು - ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಅವರು ರಚಿಸಿದ ನಿತ್ಯವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಮುಂದೆ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ—“ಪ್ರಣವೋದಿತ - ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ತಚ್ಛೇಷಭಾವಃ - ತಚ್ಛಬ್ದದಿಂದ ಬೋಧಿತನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿರುವ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ, ಅಹಂ - ನಾನು, ನಿಜಕರ್ಮಭಿಃ - ತನ್ನ ಪವೃತ್ತಿಗಳಿಂದ, ಅಹಂಜ್ಞಾನ ಮುತ್ಪಾ ಭ್ಯಾಮ್ - ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರ ಭಾವಗಳಿಂದ, ಅಭಿಭೂತೋಪಿ - ವ್ಯಾಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಅತಃಪರಂ - ತದನಂತರ, ತಚ್ಛೇಷತ್ವಾನು ಸಂಧಾನ ಪೂರ್ವ ತಚ್ಛೇಷವೃತ್ತಿ ಕಃ - ಆ ಭಗವಂತನಿಗೇ ತಾನು ಸ್ವರೂಪತಃ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನ ಮೂರ್ತಕವಾಗಿ ಆ ಭಗವಂತನಿಗಾಗಿಯೇ ತಾನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಭೂಯಾಸಮ್ - ಆಗುವೆನು, ಇತಿ-ಎಂಬ, ಅಮುಂಭಾವಂ-ಇಂತಹ ಆಮೋಘ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು, ನಮ ಇತ್ಯತಃ - ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ನಮಃ ಎಂಬ ಪದದ ಮೂಲಕ, ವ್ಯನಕ್ತಿ - ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ, ಎನ್ನು - ಎಂಬುದಾಗಿ, ಭಟ್ಟರ್ - ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರವರು, ನಿತ್ಯತ್ತಿಲೇ - ಅವರು ರಚಿಸಿದ ನಿತ್ಯವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, ಪ್ರದರ್ಶಿತಮ್ - ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಶ್ಲೋಕ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ—ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಪ್ರಣವಾರ್ಥಾನು ಸಂಧಾನದಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅರಿತವನಾದರೆ, ಆತನು ಹಿಂದೆ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರ ಭಾವ

ಅಗ್ನಿಯಾಲೇ “ಅಹಂ ನ ಮಮ ಸ್ಯಾಹು” ಎನ್ನಾದಲ್, “ನ ಮಮ
ಕಿಂಚಿತ್ಸ್ಯಾತ್” ಎನ್ನಾದಲ್, ವಾಕ್ಯಾನ್ವಯಮಾಯ್, ಇತ್ತಾಲೇ (೨) “ಅಸ್ಯ
ಜೀವಾತ್ಮನೋನಾದ್ಯವಿದ್ಯಾಸಂಚಿತ ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪಕರ್ಮಪ್ರವಾಹ ಹೇತುಕ
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸುರನರತಿರ್ಯಕ್ತಾ ವರಾತ್ಮಕ ಚತುರ್ವಿಧ ದೇಹ ಪ್ರವೇಶಕೃತ

ರ್ಥಿತಗಳಾದ ಎಷ್ಟು ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ನಾರಾಯಣಾಯ
ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬೋಧಿತವಾದ ತನ್ನ ಶೇಷಿಗೇನೆ ತಾನು ಸರ್ವ ವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನೂ
ಮಾಡುವದು ಉಚಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅಂತಹ ನಿತ್ಯ ಕೈಂಕರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು
ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ವೇದಲೇ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ವಿರೋಧವಾದ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳ ನಿವೃತ್ತಿ
ಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದು ಯುಕ್ತವೆಂದು ಮಧ್ಯಮ ವಾಕ್ಯವಾದ ನಮಶ್ಯಬ್ದವು
ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಮಧ್ಯಮ ಪದವು
ಈ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪ ಭಾವವನ್ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಮಂದಿನ
ವಾಕ್ಯವಾದ ಅಗ್ನಿಯಾಲೇ ಎಂಬುದರ ಮೂಲಕ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.—

ಅಗ್ನಿಯಾಲೇ - ಹೀಗೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ ಅಭಿಯುಕ್ತರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ
ವಾದುದರಿಂದ, ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನಮಶ್ಯಬ್ದಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಸ್ಯಾಮ್
ಅಥವಾ ಸ್ಯಾತ್ ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದವನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಆ ಅನಿಷ್ಟ
ನಿವೃತ್ತಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಬೋಧವುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—
ಅಹಂ ನ ಮಮ ಸ್ಯಾಂ - ನಾನು ನನಗಲ್ಲವು, ನಾನು ನನಗೆ ಶೇಷಭೂತನಲ್ಲವು,
ನಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನು ನಾನೇ ಸ್ವಾಮಿಯು ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದವನಾಗುವೆನು
ಎಂಬರ್ಥವು, ಎಂದರೆ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರವಿಲ್ಲದವನಾಗುವೆನು ಭಗವತ್ಪ್ರಪೆ
ಯಿಂದ ಎಂಬ ಭಾವವು ; ಎನ್ನಾದಲ್ - ಎಂದಾದರೂ, ಅಥವಾ “ನಮಮ
ಕಿಂಚಿತ್ಸ್ಯಾತ್ - ತನಗ ಸಂಬಂಧವಿರುವದೆಲ್ಲವೂ ತನ್ನದು ಎಂಬ ಮಮಕಾರಾದಿ
ಗಳು ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಲಿ ಉಂಟಾಗದಿರಲಿ, ಎನ್ನಾದಲ್ - ಎಂದಾದರೂ,
ವಾಕ್ಯಾನ್ವಯಮಾಯ್ ಹೀಗೆ ವಾಕ್ಯತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಇತ್ತಾಲೇ - ಇಂತಹ
ಭಾವನೆಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಸಿದ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂಸುವದರಿಂದ
ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ನಮಶ್ಯಬ್ದದಿಂದ ಬೋಧಿತವೆಂದು ಹೇಳಲು ಕೊರಟು
ತದುವಪಾದನೆಗಾಗಿ ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರ ವಾಕ್ಯವನ್ನೂ ಸಮ್ಯಾಳ್ವಾರ್ ವಾಕ್ಯವನ್ನೂ
ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.—(೨) ಅಸ್ಯಜೀವಾತ್ಮನಃ - ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ, ಅನಾದ್ಯ
ವಿದ್ಯಾ - ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಬಂದ, ಆಜ್ಞಾನ, ಅನ್ಯಥಾ ಜ್ಞಾನ, ವಿಸ್ತೀತ
ಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಸಂಚಿತ - ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪವಾದ ಕರ್ಮ
ಪ್ರವಾಹವೇ, ಹೇತುಕ - ಕಾರಣವಾಗಿವುಳ್ಳ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ - ಚತುರ್ಬುನೇ ವೇದ

(೨) ವೇದಾರ್ಥ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ.

ತತ್ತದಾತ್ಮಾಭಿಮಾನ ಜನಿತಾವರ್ಜನೀಯ ಭವ ಭಯ ವಿಧ್ವಂಸನಾಯಾ*
ಎನ್ನುಮ್, (೨) ಪೊಯ್ ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನಮುಮ್ ಪೊಲ್ಲಾ ಪೊಳುಕ್ಕು ಯಳ
ಕ್ಕುಡಂಬುಮ್* ಎನ್ನುಮ್ ಚೊಲ್ಲುಗಿರ ಅವಿದ್ಯಾಕರ್ಮ ತದುಭಯ ವಾಸನಾ

ಲಾದ, ಸುರನರತಿರ್ಮಕ್ಕಾಸ್ಥಾವರಾತ್ಮಕೆ - ದೇವತೆಯೇನು, ಮನುಷ್ಯನೇನು,
ಮೃಗವೇನು, ವೃಕ್ಷಸಸ್ಯಾದಿಗಳೇನು, ಚತುರ್ವಿಧ-ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು: ವಿಧವಾದ ದೇಹ.
ಪ್ರವೇಶ - ಇವುಗಳ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವದರಿಂದ, ಕೃತ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ,
ತತ್ತದಾತ್ಮಾಭಿಮಾನ - ಆ ದೇಹಗಳೇ ಆತ್ಮಾ ಎಂಬ ಅಹಂಭಾವದಿಂದ, ಜನಿತ-
ಉಂಟಾದ, ಅವರ್ಜನೀಯ - ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲದ, ಭವಭಯ - ಸಂಸಾರದ ಭಯದ,
ವಿಧ್ವಂಸನಾಯ - ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ* ಎನ್ನುಮ್ - ಎಂದೂ ; ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರ
ವಾಕ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ—ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧ, ಆ ಕಾರಣ
ದಿಂದ ಅವಿದ್ಯಾಕರ್ಮ ವಾಸನಾರುಚಿಗಳು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಅನುವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡು
ಚಕ್ರರೂಪದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ಜನ್ಮಕ್ಕೂ ಬರುತ್ತವೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ (೧೮೩ನೆಯ ಪುಟ
ನೋಡಿ) ಉಪಪಾದಿಸಿದುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿ, ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸು-
ವರಾಗಿ ಇಂತಹ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರೂ ಬೋಧಿಸಿರುತ್ತಾ-
ರೆಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕರಣವು ; ಅನಾದ್ಯವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಬಂದುದು ಪುಣ್ಯಪಾಪ
ರೂಪ ಕರ್ಮಪ್ರವಾಹವು ; ಇಂತಹ ಕರ್ಮಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದವರೇ ಚತುರ್ಮುಖ
ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಆತನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೇವ ಮನುಷ್ಯ ತಿರ್ಮಕ್ಕಾ
ಸ್ಥಾವರ ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ; ಇಂತಹ ಶರೀರಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಜ್ಞಾನ
ಸಂಕೋಚವನ್ನು ಹೊಂದಿ ದೇಹವೇ ಆತ್ಮಾ ಎಂಬ ಭ್ರಮೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿರು-
ತ್ತಾರೆ ; ಇಂತಹ ಭ್ರಮಜ್ಞಾನವಿರುವ ತನಕ ಸಂಸಾರದ ಭಯ ತಪ್ಪದಾದುದ
ರಿಂದ, ಅಂತಹ ದೇಹಸಂಬಂಧವೂ ತನ್ಮೂಲಕ ಸಂಸಾರ ಭಯವೂ ನಾಶವಾಗ-
ಬೇಕು ಎಂದು ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ
ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದರು*. ಅದನ್ನೇ ಉಪಪಾದಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ
ಶ್ರೀ ಕುಲಶೇಖರಾಚಾರ್ಯರವರ ಒಂದು ಪಾಶುರವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.—
(೨) “ಪೊಯ್ ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನಮುಮ್ - ದೇಹವೇ ಆತ್ಮಾ ಎಂಬ ಸುಳ್ಳಾದ
ಜ್ಞಾನವೂ ಮತ್ತು ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನು ಎಂಬ ಭ್ರಮ ಜ್ಞಾನವೂ ; ಪೊಲ್ಲಾ
ಪೊಳುಕ್ಕುಂ - ಅದರಿಂದುಂಟಾಗುವ , ಕರ್ಮವಾಸನಾ, ದುಷ್ಟಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ,
ಅಳಕ್ಕುಡಂಬುಂ-ಹೇಯಮಲಗಳಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ಮಲಪಾಪಾಚರಣೆ
ಗಳಿಂದಲೂ ಉಂಟಾದಹೇಯ ದೇಹಸಂಬಂಧವನ್ನೂ” ಇದರಿಂದ ಅನಿಷ್ಟವಾದುದು,
ಭ್ರಮಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ಅವಿದ್ಯೆಯೂ, ಕರ್ಮವಾಸನಾಪ್ರೇರಿತವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ

೦ಚಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧಾದಿರೂಪಮಾನ ಸರ್ವಾನಿಷ್ಕಮು ಮತ್ಯನ್ತ ನಿವೃತ್ತ
ಗಾಗ ವೇಣುಮೆನ್ರಪೇಕ್ಷಿತ್ತದಾಯಿಂಹು.

೩ದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಕಾರಣಭೂತವಾದುದು ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವೂ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವು
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು ; ಈ ನಮ್ನಾಳ್ವಾರ್ಯರ : ತಿರುಮರುತ್ತುಂ ಪೂರಾಪಾಶುರಕ್ಕೂ
ಅರ್ಥಕ್ಕೂ ೧೨೭೬-೭ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ". ಎನ್ನುಮ್ ಚೊಲ್ಲು
ಗಿರ - ಎಂದು ಹೇಳುವ, ಅವಿದ್ಯಾ - ಭ್ರಮಜ್ಞಾನ, ಕರ್ಮ - ಪುಣ್ಯ ಪಾಪರೂಪ
ಕರ್ಮ, ತದುಭಯವಾಸನಾ - ಆ ಅವಿದ್ಯಾ ಕರ್ಮಗಳಿಂದುಂಟಾದ ವಾಸನಾ, ಅಥವಾ
ತತ್ - ಆ ಕರ್ಮದ, ಉಭಯ ರೂಪಗಳಾದ ಪುಣ್ಯಪಾಪ ಕರ್ಮಗಳ ವಾಸನಾ
ಎಂದಾಗಲಿ ಅರ್ಥಮಾಡಬಹುದು, ರುಚಿ - ಆ ಹಿಂದಿನ ಪುಣ್ಯಪಾಪ ಕರ್ಮಗಳ
ವಾಸನಾನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಅಭಿರುಚಿಯು, ಇವುಗಳ ಅನುಭವಕ್ಕೆ
ನುಗುಣವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧ - ಶರೀರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು, ಅದಿ ಇವೇ ಮೊದ
ಲಾದ, ಆದಿಸದದಿಂದ ಅಲ್ಪಾಸ್ಥಿರ ಸುಖದುಃಖಾನುಭವಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟವು. ರೂಪಮಾನ - ಇಂತಹ, ಸರ್ವಾನಿಷ್ಕಮುಮ್ - ಎಲ್ಲಾ ಅನಿಷ್ಕವೂ,
ಅತ್ಯನ್ತ ನಿವೃತ್ತಮಾಗ ವೇಣುಮೆನ್ರ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿವೃತ್ತಿಸಿಹೋಗಿ
ಬಿಡಬೇಕೆಂದು, ಅಪೇಕ್ಷಿತ್ತದಾಯಿತ್ತು - ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಎರಡನೆಯ ಶಬ್ದ
ವಾದ ನಮಃ ಎಂಬುದನ್ನು ವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ "ಅಹಂ ನ ಮಮ ಸ್ಯಾಂ"
ಎಂಬ ಅಥವಾ "ನಮಮ ಕಿಂಚಿತ್ಸ್ಯಾತ್" ಎಂಬ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ
ದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಅತ್ಯನ್ತ ನಿವೃತ್ತಮ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಅಲ್ಪಕಾಲಿಕ
ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯಾವರಿಸಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಅಜ್ಞಾನರೂಪ
ಭ್ರಮಗಳು ನಿವರಿಸಬಹುದು ; ದುಃಖಾನುಭವವು ತಪ್ಪಬಹುದು ; ಸ್ಥೂಲ
ಶರೀರಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಅಲ್ಪಕಾಲ ವಿಳಂಬಿಸಬಹುದು ; ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ
ನಿವೃತ್ತಿಸಬೇಕೆಂಬ ಭಾವವು. ನಿಷ್ಪನ್ನೋಪಾಯನಿಷ್ಕನಿಗೆ | ದೇಹಾವಸಾನಾ
ನಂತರ ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯು ಭಗವಂತನಿಂದ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಉಂಟಾಗಿ,
ವಿರಜಾವಗಾಹನವು ಈತನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ಅನಿಷ್ಠ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ, ಅನಂತರ
ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಾಯುಷ್ಯವೂ, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೂ,
ತನ್ನಿತ್ಯ ಕೈಜ್ಞರೈಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ, ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲು
ಅನಿಷ್ಠ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಅನಂತರ ಒಡನೆಯೇ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.
ಅನಿಷ್ಠ ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾತ್ರವೇ ಆದರೆ ಜಿಜ್ಞಾಸುವಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ ಕೈವಲ್ಯ
ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಪ್ರಥಮತಃ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ನಮಃ ಎಂಬುದರಿಂದ
ಅನಿಷ್ಠ ನಿವೃತ್ತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ, ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದರಿಂದ
ಇಷ್ಟಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಸಹ, ಎರಡೂ ಸಮಂಜಸವೇ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಸ್ಥಾಪಿಸು

ಇಪ್ಪದಿ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯೈ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಾಂ ಲ್ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೈಯಪೇಕ್ಷೆ ಕ್ತೇನೇಣುನೋ ? (೧) “ಸಂಪದ್ಯಾವಿಭಾವ ಸ್ವೇನಶಬ್ದಾತ್” ಎನ್ನಮ್,

ತ್ತಾರೆ—ಮೊದಲು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವೇನೆಂದರೆ—ಹೀಗೆ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೂ, ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೂ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಎರಡನೆಯ ಮೂರನೆಯ ಪದಗಳು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆಂಬ ಯೋಜನೆಯು ಸರಿಯಲ್ಲವು; ಏಕೆಂದರೆ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಎಂದು ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಬೋಧಿಸುತ್ತವಲ್ಲ ಎಂದು ಎರಡು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. —(೧) “ಸಂಪದ್ಯಾವಿಭಾವ ಸ್ವೇನಶಬ್ದಾತ್” ಜೀವಾತ್ಮನು ಮುಕ್ತದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸೋಣವು, ಯಾರಿಂದಲಾದರೂ ಸಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೇ? ಇಲ್ಲವೇ ತಿರೋಹಿತ ತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವು ತೊಲಗಿದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ಇಷ್ಟದೇ ಅವಿಭವಿಸಿ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆಯೇ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡನೆಯ ವಿಕಲ್ಪವೇ ವಾಸ್ತವವಾದುದೆಂದೇ ಈ ಸೂತ್ರವು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ: ಮುಂದಿನ ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳು ಇದನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವು ಯಾವುದೆಂದರೆ “ಏನ ಮೇವೈಷ ಸಂಪ್ರಸಾದೋಽಸ್ಮಾಚ್ಚುರಿರಾ ತ್ಸಮುತ್ಥಾಯ ಪರಂಜ್ಯೋತಿ ರುಪಂಪದ್ಯ ಸ್ವೇನರೂಪೇಣಾಭಿನಿಷ್ಪದ್ಯತೇ” ಹೀಗೆ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಈ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಪರವಾಸುದೇವನ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತನಗೆ ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ, ನೈಜವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವನು” ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಸೂತ್ರಾರ್ಥವೇನೆಂದರೆ—ಸಂಪದ್ಯ-ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರ ವಿಯೋಗಾನಂತರ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಂಪತ್ತಿ ಎಂದರೆ ಸಾಯುಜ್ಯ ಉಂಟಾಗಿ, ಅವಿಭಾವಾತ್ಮನಿಗೆ ನೈಜವಾದ ಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಕಾಶವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಸದಾಗಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲವೋ? ಎಂದರೆ ಇಲ್ಲವು; ಏಕೆಂದರೆ “ಸ್ವೇನ” ಶಬ್ದಾತ್ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ “ಸ್ವೇನ” ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿರುವದರಿಂದ; ಸ್ವೇನರೂಪೇಣಾಭಿನಿಷ್ಪದ್ಯತೇ ಮೊದಲಿದ್ದ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳುಳ್ಳ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೇ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಾನೆ; ತನ್ನ ನೈಜವಾದ ಸ್ವರೂಪವೇ ವ್ಯಕ್ತವಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ. ಭಗವತ್ಸಂಕಲ್ಪವು ಕಾರಣವಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ ಹೌದು, ಮೊದಲಿದ್ದುದರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವು; ಹೊಸದಾಗಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.” ಎನ್ನಮ್ - ಎಂಬದಾಗಿಯೂ, (೨) ಮಣೇಃ - ರತ್ವಕ್ಕೆ.

(೨) "ಯಥಾನಕ್ರಿಯತೇ ಜ್ಯೋತ್ಸಾ ಮಲಪ್ರಕೃತಿನಾ ನೈಜೇಃ | ದೋಷಪ್ರಹಾಣಾನ್ನಜ್ಞಾನಮಾತ್ಮನಃ ಕ್ರಿಯತೇ ತಥಾ|ಯಃ ಭೋಷದಾನ ಕರಣಾತ್ ಕ್ರಿಯತೇ ನ ಜಲಾಂಬರಮ್ | ಸದೇವ ನೀಯತೇ ವ್ಯಕ್ತಿಂ ಅಸತಸ್ಸಂಭವಃ ಕುತಃ | ತಥಾ ಹೇಯಗುಣಧ್ವಂಸಾತ್ | ಅವಭೋದಾದಯೋ ಗುಣಾಃ

ಮಲಪ್ರಕೃತಿನಾತ್ - ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಣ್ಣು ಕೊಳೆ ಮೊದಲಾದ ಮಲವನ್ನು ತೊಳೆಯುವದರಿಂದ, ಜ್ಯೋತ್ಸಾ - ಕಾಂತಿಯು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, ನಕ್ರಿಯತೇ - ಹೊಸದಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೋ, ಎಂದರೆ ಮೊದಲು ಅದರಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಕಾಂತಿಯು ಹೇಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ ಆತ್ಮನಃ - ಜೀವಾತ್ಮನ, ಜ್ಞಾನಮ್ - ಜ್ಞಾನವೂ ಸಹ, ದೋಷಪ್ರಹಾಣಾತ್ - ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧ ತನ್ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದ ಅಜ್ಞಾನ, ಕರ್ಮವಾಸನಾದಿ ದೋಷಗಳು ಕಳೆಯುವದರಿಂದ, ನಕ್ರಿಯತೇ - ಹೊಸದಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು; ಎಂದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದೋಷಗಳಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗಿ ಮೊದಲು ತಿರೋಹಿತವಾದ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪವು ಈಗ ನೈಜತೇಜಸ್ಸಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೇ ವಿನಾ ಹೊಸದಾಗಿ ಯಾವುದೂ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕೂಡಲೆಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ರತ್ನವು ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರೆ ಅದರ ಕಾಂತಿಯು ಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ; ಅದನ್ನೇ ನೀರಿನಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದರೆ, ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ದೀಪ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಎಂದು ಎರಡು ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದಲೂ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗಲಿ ಭಾವಿಯನ್ನು ಆಗದರೆ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದ ನೀರು ಅಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ ಆಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಯಾವುದೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದಿಲ್ಲವು : ಮೊದಲು ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ನೀರೇ, ಮಣ್ಣು ಹೇರಿದುದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಉದಪಾನಕರಣಾತ್ - ಕೊಳೆ, ಭಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡುವದರಿಂದ, ಜಲಾಂಬರಂ-ಜಲವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಆಕಾಶವನ್ನೂ, ಯಥಾ-ಹೇಗೆ, ನಕ್ರಿಯತೇ - ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದು ಹೊಸದಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲವೋ; ಮುಂದೆ ಸತ್ಕಾರ್ಯವಾದ ಸಿದಾ ನ್ತವು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ; ಸದೇವ - ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವದೇನೇ, ವ್ಯಕ್ತಿಂ - ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರುವ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೀಯತೇ - ಹೊಂದುತ್ತದೆ; ಮೊದಲು ಇದ್ದುದೇ ಈಗ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಅಸತಃ - ಇಲ್ಲದುದಕ್ಕೆ, ಸಂಭವಃ - ಉತ್ಪತ್ತಿ ಎಂಬುದು; ಕುತಃ - ಎಲ್ಲಿಯದು? ಇಲ್ಲದಿರುವದು ಹೊಸದಾಗಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು; ಹಾಗೆಯೇ ಇರುವದು ಇಲ್ಲದೇ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲವು. ಅವಸ್ಥಾ ಭೇದಗಳು ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತವೆ. ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಹೇಯಗುಣಧ್ವಂಸಾತ್-ಶರೀರದ ಸಾತ್ವಿಕ ರಾಜಸ ತಾಮಸಗಳಾದ

ಪ್ರಕಾಶ್ಯಂತೇ ನಜಸ್ಯಂತೇ? ನಿತ್ಯಾ ಏವಾತ್ಮನೋ ಹಿ ತೇ" ಎನ್ನುವ ಶ್ಲೋಕ
ಗಿರ ಪಡಿಯೇ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿ ತಾನೇ ವಾರಾದೋ? ವೆನ್ನಿಲ್,

ಹೇಯಗುಣಗಳು ನಾಶವಾಗುವದರಿಂದ, ಅವಬೋಧಾದಯೋ ಗುಣಾಃ -
ಜ್ಞಾನವೇ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು, ಇಲ್ಲಿ ಅದಿ ಪದದಿಂದ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳಲ್ಲಿ
ಮಿಕ್ಕವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು; ಪ್ರಕಾಶ್ಯಂತೇ - ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ;
ನಜಸ್ಯಂತೇ-ಹೊಸದಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲವು; ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ,
ಹಿ - ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಎಂದರೆ, ಆತ್ಮನು - ಜೀವಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದ, ತೇ -
ಆ ಗುಣಗಳು, ನಿತ್ಯಾ ಏವ - ನಿತ್ಯವಾದವುಗಳೇ", ಎನ್ನುವ - ಎಂಬದಾಗಿ,
ಶ್ಲೋಕಗಿರಪಡಿಯೇ-ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ, ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿ ತಾನೇ ವಾರಾದೋ -
ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿ ಯಾವಾಗ ಆಯಿತೋ ಆಗ ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ
ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೋ? "ನಮಃ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಯಾವಾಗ ಅನಿಷ್ಟ, ನಿವೃ
ತ್ತಿಯು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಆಗ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ
ತೋರಬರುವ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹಾಗೆ ಆಗುವದರಿಂದ, ಈ
ಮೂರನೆಯ ವಾಕ್ಯವು ನಿರರ್ಥಕವಲ್ಲವೋ? ಎಂಬುದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು, ಎನ್ನಿಲ್ -
ಹೀಗೆ ಆಕ್ಷೇಪ ತಂದರೆ, ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಒಂದು ತಮ್ಮ ಕಾರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ
ವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ; ಹೀಗೆ ಆಕ್ಷೇಪಗಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು
ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಕಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈಗ ಆಕ್ಷೇಪವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಅವಶ್ಯಕವು.
ಹೀಗೆ ನಮಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೂ ನಾರಾ
ಯಣಾಯ ಎಂಬುದರಿಂದ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ
ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳು ಏಕೆ? ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಇಷ್ಟ
ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲವೋ ಎಂದಾಕ್ಷೇಪಿಸಿ ಅದರ ಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿ "ಸಂಪದ್ಯಾ ವಿಭಾವ
ಸ್ತೇನಶಜ್ಞಾತ್" ಎಂಬ ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರವನ್ನೂ ಅದರ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣರೂಪ
ವಾದ "ಯಥಾ ನಕ್ರಿಯತೇ" ಎಂಬ ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನೂ ಉದಾ
ಹರಿಸಿದರು. ಎರಡು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲೇನೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ
ವೆಂದು ಈ ಕಾರಿಕೆಯನ್ನು ಸದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.— ಪುತ್ರಃ -
ಮಗನು, ಸ್ವತಃ - ಓತಾವಿಗೆ ತಾನು ಪುತ್ರನಾದುದರಿಂದಲೇ ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧವಾದ,
ಸ್ವಾರ್ಥಂ.- ತನಗೆ ಉಚಿತವಾದ, ಭಾಗಂ ಪುತ್ರನು ಸಾಕರಾಧಿಯು, ಈತನಿಗೆ
ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಆತನಿಗಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ, ದಾಯಧನವನ್ನು,
ಮಿಶುಃ - ತನ್ನ ತಂದೆಯ ದೆಶೆಯಿಂದ, ಯಥಾ - ಹೀಗೆ, ಅಪೇಕ್ಷತೇ . ಲೋಕ

ಕಾ. ಸ್ವತಸ್ಸಾಹಂ ಯಥಾಭಾಗಂ ಪುತ್ರಃ ಪಿತುರಪೇಕ್ಷತೇ |

ಸಾಪರಾಧಪ್ರಥಾ ದಾಸಃ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಂ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ||

ತಃ ಅಪರಾಧತ್ತಾಲೇ ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತತ್ವೈ ಇಳಿನ್ಮ ಕಿಡಕ್ಕಿರ

ದಾಸಃ - ದಾಸನಾದ, ಇದುವರಿವಿಗೂ ಸಾಪರಾಧಿಯಾದ ಈ ಚೇತನನೂ, ಪರಮಾತ್ಮನಃ - ಲೋಕಪಿತಾವಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಪರಮ ಪುರುಷನಿಂದ, ಕೈಜ್ಞರ್ಯಂ - ಇದುವರಿಗೂ ಅನರ್ಹವೆಂದು ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಕೈಜ್ಞರ್ಯಂ - ನಿತ್ಯ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಪತ್ತನ್ನು, ಅಪೇಕ್ಷತೇ - ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ; ಹಾಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದೂ ನ್ಯಾಯವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಹೇಯವಾದ ಶರೀರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಬೇಡವೆಂದು ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಕೈಜ್ಞರ್ಯರೂಪ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದರಲ್ಲೇನೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಶ್ರುತಿಯೂ ಈ ಎರಡನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟೇ ಪುಣ್ಯಪಾಪೇ ವಿಧಿಯು ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ ಎಂದೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ಫುತಿಯೂ ತತ್ಪ್ರಸಾದಾತ್ ಪರಾಂಶಾಂತಿಂ ಸ್ಥಾನಂ ಪ್ರಾಪ್ಯಸಿ ಶಾಶ್ವತಮ್ ಎಂದೂ ಹೇಳಿತು. ಈ ಸ್ಫುತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಯಶಿವರ್ಯರು "ತತ್ಪ್ರಸಾದಾತ್ ಪರಾಂ ಶಾಂತಿಂ - ಸರ್ವಕರ್ಮಬಂಧೋಪಶಮಂ, ಶಾಶ್ವತಂಚ ಸ್ಥಾನಂ ಪಾಪ್ಯಸಿ" (ಗೀ. ೧೮.೬೦) ಎಂದು ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಎರಡನ್ನೂ ಬೋಧಿಸಿರುವದು ಹೇಗೆ ಸಮಂಜಸವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಂತಹ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಸಹ ಸಮಂಜಸವೇ. ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ವಿಮುಕ್ತೋ ಮಾಮುಪೈಷ್ಯಸಿ (ಗೀ. ೯.೨೮) ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದರೆ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯೊಂದೇ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ, ಅರ್ಜುನನು ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ಶೋಕಿಸುತ್ತಿದ್ದವನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ ಅಭಯಪ್ರದಾನ ರೂಪ ವಾಕ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ, ಅದು ಕೈವಲ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಬಹುದು, ಅದುದರಿಂದ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೀಯವು; ಇದು ಪರಮಾತ್ಮಸಂಪತ್ತಿ ಮೂಲಕ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾನುಸಾರ ಬರುವಂತಾದ್ದು ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ತಮ್ಮ ಮೇಲಿನ ಕಾರಿಕೆಯ ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ದಾಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ತಃ ಅಪರಾಧತ್ತಾಲೇ - ಚೇತನನಾದ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧ ಸಹಸ್ರದಿಂದ, ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತತ್ವೈ - ಆತನಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿರುವ ತನಗೆ ಸ್ವತಃ ಒರಬೇಕಾದ ದಾಯ

ವಿರ್ವ ಎ ಕೊರುರ್ನಾ ಪೆರವೇಣುಮ್ ಅದಕ್ಕಾಗ ಎ ಅಪರಾಧತ್ವೈಪ್ಪೊರು ತ್ತರುಳವೇಣುಮೆನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಕ್ಕೈಯಿಲ್ ವಿರೋಧಮಿಲ್ಲೈ. ಇತ್ತಾಲ್ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿಯಿಲ್ ಮಾಣಿಕ್ಕೈಲೊಳಿಯುಮ್ (೧) ಇಚ್ಛಾತ ಏವ ತವ ನಿಶ್ಚಪದಾರ್ಥ ಸತ್ತಾ” ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ ನಿಯತೈಯಾನ ಈಶ್ವ

ಧನದ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ, ಕೈಚ್ಚುರೈವನ್ನು, ಇಳನ್ನು ಕಿಡಕ್ಕಿರ - ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ, ಇರ್ವ - ಈ ಪ್ರಪನ್ನನು, ಎ ಕೊರು - ನನಗೆ ಬರಬೇಕಾದ ಭಾಗವನ್ನು, ಪೆರವೇಣುಮ್ - ನಾನು ಹೊಂದಬೇಕು, ಅದಕ್ಕಾಗ - ಅದಕ್ಕಾಗಿ, ಎ ಅಪರಾಧತ್ವೈ - ನನ್ನ ಮಹಾಪರಾಧವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪೊರುತ್ತು - ಕೃಪಯಾ ಪ್ಪವಿಸಿ, ಅರಳ ವೇಣುಮೆನ್ನು - ಕೃಪೆಗೈಯ್ಯಬೇಕೆಂದು, ಅಪೇಕ್ಷಿಕ್ಕೈಯಿಲ್ - ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ, 'ವಿರೋಧಮಿಲ್ಲೈ - ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವು. ಎ ಅಪರಾಧತ್ವೈ ಪೊರುತ್ತು - ಎಂಬುದರಿಂದ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಯು, ಎ ಕೊರು ಪೆರವೇಣುಮ್ ಎಂಬುದರಿಂದ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯು, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆರೆಡೂ ಸಮಂಜಸವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಯಾವಾಗ ಇವೆರಡೂ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾಧೀನವಾಯಿತೋ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿಯೂ ಭಗವಂತ ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದು ಯುಕ್ತವೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ಮುಂದೆ ಈ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ, ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಎರಡೂ ಭಗವತ್ಸ ಜ್ಞಲ್ಪಾಧೀನವಾಗಿ ಪ್ರಪನ್ನನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿರುವ ಕೃಪಾತಿರೇಕದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದೊಂದು, ಹಾಗೆ ಎರಡರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಯುಕ್ತವೇ ಎಂದು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಇತ್ತಾಲ್ - ಇದರಿಂದ ಎಂದರೆ ಮೇಲಿನ ಉಪಪಾದನೆಯಿಂದ, ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿಯಿಲ್ - ಸ, ಕೃತಿಸಂಬಂಧಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಮಾಣಿಕ್ಕೈಲೊಳಿಯುಮ್ - ಮಾಣಿಕ್ಕೈದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಕಾಶವೂ ಸಹ, “ಇಚ್ಛಾತಏವ ತವ ನಿಶ್ಚಪದಾರ್ಥಸತ್ತಾ” ಎಂದರೆ “ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವ ಚಿವಚಿತ್ತಗಳಿಂದ ಸೇರಿರುವ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವೆಲ್ಲಾ ನಿನ್ನ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾಧೀನವು” ಎಂದು ಶ್ರೀ ಕೂರತ್ತಾಳವರು, ಎಜ್ಜಿರ ಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ, ನಿಯತೈಯಾನ ಈಶ್ವರೇ ಜೈಯಾಲ್ - ನಿಯತವಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದ, ಪರಮ್ಪಮಾಪ್ಪೋಲೇ, ವರುಮಾಪ್ಪೋಲೇ - ಸಾಣೇ ಹಿಡಿದರೆ ಪ್ರಕಾಶವು ಪ್ರಸರಿಸುವ ಹಾಗೆ, ಇಜ್ಜುಮ್ - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕಮಾನ - ಆತನಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಎಂದರೆ ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸಾದಿಗಳ ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದ ವಿಕಾಸವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಅದಿರಬ್ಬದಿಂದ ಗುಣಾತ್ಮಕಗಳಲ್ಲಿನ ಮಿಕ್ಕ ಗುಣಗಳು ಹೇಳಲ್ಪ

ಚೈಯಾಲ್ ಪರಮ್ಪುಮಾಪೋಲೆ ಇಜ್ಜಿನ್ ಸ್ವಾಭಾವಿಕಮಾನ ಜ್ಞಾನ
ನಿಕಾಸಾದಿಗಳ ಸಹಜ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪೆಯಾನ ಈಶ್ವರೇಚೈಯಾಲೇವರುಗಿ
ರನ ವೆನ್ನುಮಿಡಮ್ ತೋತ್ತುಗಿರದು.

ಟ್ಟುವು, ಸಹಜ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪೆಯಾನ ಈಶ್ವರೇಚೈಯಾಲೇ - ಸಹಜವಾದ
ಕಾರುಣ್ಯರೂಪವಾದ ಸರೋತ್ತರನ ಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದ, ಎಂದರೆ ಪರಮ ಕಾರುಣ್ಯ
ಪ್ರೇರಿತ ಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದ, ವರುಗಿರನ - ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಎನ್ನುಮಿಡಮ್ -
ಎನ್ನುವ ಸಂದರ್ಭವು, ತೋತ್ತುಗಿರದು - ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ರತ್ನದಲ್ಲಿರುವ
ಕಾಂತಿಯು ಅದಕ್ಕುಂಟಾಗಿರುವ ಮಲವನ್ನು ತೊಳೆಯುವದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾದರೂ,
ಅದರ ದೀಪ್ತಿಯೂ ಕೂಡ ಸ್ವಾಮಿ ಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೋ,
ಹಾಗೆಯೇ, ಈ ಚೇತನನ ಜಾ ನಮೂ ಮತ್ತು ಇತರ ಗುಣಗಳೂ ಸಹ ಬದ್ಧ
ದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಯುಕ್ತ ದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತ
ಸ್ಸಿದ್ಧವಾದುವಾಗಿ ವಿಕಸಿತವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸಿದರೂ, ಅಂತಹ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾದ
ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳೂ ಸಹ ಸರೋತ್ತರನ ನಿತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದವುಗಳೆಂದು
ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು ; ಹಾಗೆಯೇ ಬದ್ಧದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಜ್ಞಾನ ತಿರೋ
ಹಿತತ್ವವೂ ಸಹ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನಿತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ
ಮುಕ್ತದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಬಿಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವದ
ಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿಯತೆಯಾನ ಈಶ್ವರೇಚೈಯಾಲ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಈ
ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯ ಪದಾರ್ಥಸತ್ತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದನೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ಕಾಣ
ಬಹುದು—“ಅನಿತ್ಯಜ್ಞಳ್ ಅನಿತ್ಯೇಚೈಯಾಲೇ ಉತ್ಪನ್ನಜ್ಞಳಾಯುಮ್,
ನಿತ್ಯಜ್ಞಳ್ ನಿತ್ಯೇಚ್ಚಾಸಿದ್ಧಜ್ಞಳಾಯು ಮಿರುಕ್ಕೈ” ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ೨೬೩-ಳನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ. ಸಹಜಕಾರುಣ್ಯ
ರೂಪೆಯಾನ ಈಶ್ವರೇಚೈಯು ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿ ಸಜ್ಜಲ್ಪವು ಕಾರುಣ್ಯರೂಪ
ವಾದುದು ಹೇಗೆ ? ದುಷ್ಟರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ದಂಡ ಧರತ್ವವನ್ನೂ ಕೂಡ ಕಂಡಿ
ರುವೆವಲ್ಲ ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ, ಅಂತಹ ಶಿಕ್ಷೆಯೂ ಕೂಡ, ದುರ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ
'ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಮಗನನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತರುಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ
ಮಾಡುವ ತಂದೆಯ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಹಾಗೆ, ಸರೋತ್ತರನ ಶಿಕ್ಷೆಯೂ ಕೂಡ ಕಾರುಣ್ಯದ
ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯೇ. ಕ್ಷತ್ರಬಂಧು, ದ್ರಾವಿಡಿ, ಕುಚೇಲ, ಜಟಾಯು, ವಿಭೀಷ
ಣಾದಿಗಳ ದುರ್ದಶೆಯೂ ಕರುಣಾಸಾಗರನಿಂದ ಪ್ರಥಮತಃ ಉಂಟಾದರೂ ಅದು
ಅವರುಗಳ ಪರಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಹೇತುವಾದುದರಿಂದ. ಸಹಜ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪೆ
ವಾದುದೇ ಈಶ್ವರೇಚೈ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಇದನ್ನೇ ಅವರು ದಯಾಶತಕ
ದಲ್ಲಿ ಬಹು ಚನ್ನಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ವಾಯಸನ ಒಂದು ಕಣ್ಣನ್ನು

ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತೀಷ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತೋಃ ಪುನರುಕ್ತಿ ಮಾರಂಕೃ ಪರಿಹರತಿ

ಅನಾಲುಮ್ ಭಾವಾಂತರಾಭಾವಪಕ್ಷತ್ತಿಲ್ ಸರ್ವಾನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿತಾನೇ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಿರುಕ್ತ ತನಿತ್ತು ಚೊನ್ನಾಲ್ ಪುನರುಕ್ತಿನಾರೋದೋ ? “ಅವಿದ್ಯಾ ನಿವೃತ್ತಿರೇವ ಮೋಕ್ಷಃ” ಎನ್ನು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ್ ಅರುಳಿ ಚೈಯ್ದಿಲರೋ ? ವೆನ್ನಿಲ್,

ಬ್ರಹ್ಮಾಪ್ತರೂಪ ದರ್ಭದಿಂದ ನಿರಸನ ಮಾಡಿದುದೂ ಆತನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ. ಆತನ ಕೋಪವೂ ಕೂಡ ಕರುಣಾ ಪ್ರೇರಿತವಾದುದೇ. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಬರುವ ಹಾಗೆ ದೋಷಾಸೂಯೆಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದುದಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಸಹ ಸ್ವಾಮಿಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕದ್ದಾದುದರಿಂದ ಎರಡನ್ನೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಏನೊಂದೂ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಅನಾಲುಮ್ - ಆದರೂ ಎಂದರೆ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳೆರಡೂ ಈಶ್ವರ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾಧೀನವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದರಿಂದ, ಎರಡರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ನಮಃ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಒಪ್ಪಿದರೂ, ಇದರ ಮೇಲೂ ಇನ್ನೊಂದು ಅಕ್ಷೇಪವಾದ ಪುನರುಕ್ತಿ ದೋಷವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಅದನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳಿ, ಆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಸಮಾಧಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಒಂದು ಕಾರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿ, ಆ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವನ್ನೇ ಮುಂದೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ :-

ಭಾವಾಂತರಾಭಾವಪಕ್ಷತ್ತಿಲ್ - ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತ ರೀತ್ಯಾ ಅಭಾವವೆಂಬುದೂ ಭಾವಾಂತರವಾದುದರಿಂದ, ಸರ್ವಾನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿತಾನೇ - ಸಮಸ್ತವಾದ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯೇ, ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿರುವಾಗ, ತನಿತ್ತು ಚೊನ್ನಾಲ್ - ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೆಂದು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿದರೆ, ಪುನರುಕ್ತಿ ವಾರಾದೋ - ಪುನರುಕ್ತಿದೋಷವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲವೋ ? ಮುಂದೆ ಈ ಅಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಯತವರ್ಮರು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದ (೧. ೧. ೧. ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ) ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವ ವಾಕ್ಯವು ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. — “ಅವಿದ್ಯಾ ನಿವೃತ್ತಿರೇವ ಮೋಕ್ಷಃ” ಅವಿದ್ಯಾ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ಅಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವವೇ ಮೋಕ್ಷಃ - ಮೋಕ್ಷವು”, ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರವರು, ಅರುಳಿಚೈಯ್ದಿಲರೋ - ಕೃಪಯಾ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದರಲ್ಲವೇ ? ಅವಿದ್ಯಾರೂಪವಾದ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯೇ, ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಪ್ರಥಮ ಸೂತ್ರದ ಲಘುಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಒಂದೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದರಲ್ಲವೇ, ಎನ್ನಿಲ್ - ಎಂದು ಎಂದರೆ ಮುಂದೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತ

ಕಾ. ಏಕಮೇವ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಪರೇಣಚ ನಿರೂಪಿತಮ್ |

ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿ ರನಿಷ್ಟಸ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಶ್ಚೇತಿ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ || ೮೭

ಒನ್ನು ತನ್ನೆಯೇ ಸ್ವರೂಪತಾಳುಮ್ ಪ್ರತಿಯೋಗಿಯಾಳುಮ್, ನಿರೂಪಿತ್ತು ಪ್ರಯೋಜನ ವಿಶೇಷಾಭಿ ಸಂಧಿಯಾಲೇ ಪಿರಿಯಚೊಲ್ಲಕ್ಕಡವ

ರೀತಾ, ಅಭಾವವೆಂಬ ಏಳನೆಯ ಪದಾರ್ಥವಿಲ್ಲವು. ಅಭಾವವೆಂದರೆ ಭಾವಾಂತರವು ಇಲ್ಲಿ ಘಟಾಭಾವಃ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಪಟವಿದ್ದರೆ ಪಟೋಸ್ತಿ ಎಂದಾದರೂ ಭೂತಲಮಸ್ತಿ ಎಂದಾದರೂ ಹೇಳಿದಂತಾಗುವದು. ಆದುದರಿಂದ ಅನಿಷ್ಟದ ಅಭಾವವು ಎಂದರೆ, ಇಷ್ಟದ ಭಾವವೇ ಆಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಯತೀಂದ್ರರ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿ, ಅವರೇ ಅವಿದ್ಯಾ ನಿವೃತ್ತಿಯಾದ ಭಾವವೇ, ಇಷ್ಟ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷದ ಭಾವವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಒಂದಾಗಿ ಪುನರುಕ್ತಿ ದೋಷವು ಬರಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಒಂದು ಕಾರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—

ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವೇನೆಂದರೆ—ಏಕಮೇವ - ಒಂದೇ ವಸ್ತುವೇ, ಸ್ವರೂಪೇಣ ನಿರೂಪಿತಂ - ಅದರ ಸ್ವರೂಪ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಇಂತಾದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾದೇ, ಪರೇಣಚ - ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿದ್ವಂದ್ವಿ ರೂಪದಲ್ಲೂ, ನಿರೂಪಿತಂ - ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿ, ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂದೂ, ಅನಿಷ್ಟಸ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿಶ್ಚೇತಿ - ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿ ಎಂದೂ ಸಹ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ - ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಘಟಿಃ ಎಂದು ಸ್ವರೂಪತಃ ಹೇಳಿದ ಛಾವವೇ ಪಟಾಭಾವಃ ಎಂದು ಪ್ರತಿಯೋಗಿತ್ವೇನ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾದರಿಂದ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ತಾತ್ಪರ್ಯವುಳ್ಳವಾದರೂ, ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭೇದವಿರುವದರಿಂದ ಸರ್ವಾಯ ಪದಗಳಾಗುವದಿಲ್ಲವು; ಒಂದೇ ಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಕಾರಾಂತರವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುವದರಲ್ಲೇನೂ ಪುನರುಕ್ತಿ ದೋಷವಿರುವದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯ ಭಾವವು.

ಮುಂದೆ ಈ ಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸಮಾಧಾನವೇ ಕೆಲವು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡುತ್ತದೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಹೇಗೆಂದರೆ ಒನ್ನು ತನ್ನೆಯೇ - ಒಂದನ್ನೇ, ಸ್ವರೂಪತಾಳುಮ್ - ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿ ರೂಪ ಸ್ವರೂಪ ರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಪ್ರತಿಯೋಗಿಯಾಳುಮ್ - ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ, ಅನಿಷ್ಟದ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾಗಿಯೂ, ನಿರೂಪಿತ್ತು - ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವದರ ಮೂಲಕ ಪ್ರಯೋಜನ ವಿಶೇಷಾಭಿಸಂಧಿಯಾಲೇ - ಹಾಗೆ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನ ವಿಶೇಷ ಉಂಟೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ, ಪಿರಿಯಚೊಲ್ಲಕ್ಕಡವದಾಯುಕ್ಕುಮ್ - ಬೇರೇ ಎರಡು ವಿಧ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಪ್ರಯೋಜನ ವಿಶೇಷಾಭಿ ಸಂಧಿಯು ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು

ಜಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್. ಸಂಸಾರ ದಶೈಯಿಲ್ ಓರು ಪ್ರತಿಕೂಲ ನಿವೃತ್ತಿ ಪ್ರತಿ ಕೂಲಾನ್ತರಮಾಯುಮ್ ಅನುಕೂಲ ಪ್ರತಿಕೂಲೋಭಯ ನಿವೃತ್ತಿಯಾ ಯುಮಿರಕ್ಕುಮ್; ಇಜ್ಜು ಸರ್ವ ಪ್ರತಿಕೂಲ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗೈಯಾಲೇ ಮೇಲ್ ಮುಳಕ್ಕು ಅನುಕೂಲಮೇ ಯಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್; ಆಗೈಯಾಲ್

ಮುಂದಿನ ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಫಲವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸಿದರೂ, ಹೀಗೆ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನ ವಿಶೇಷ ಉಂಟು; ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಹೀಗೆ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದು ಸಮಂಜಸವೇ ಎಂದು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ-ಸಂಸಾರ ದಶೆಯಲ್ಲಾದರೋ ಒಂದು ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟಾದರೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಅನಿಷ್ಟವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಬಹುದು; ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದು ಅನಿಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇರಬಹುದು. ಮುಕ್ತದಶೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಸಮಸ್ತವಾದ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಏನೊಂದೂ ಅನಿಷ್ಟಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಾನುಕೂಲವಾದ ಇಷ್ಟದಶೆಯು ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ. ಬದ್ಧದಶೆಯ ಅನಿಷ್ಟತಮತ್ವವನ್ನೂ ಮುಕ್ತದಶೆಯ ಇಷ್ಟತಮತ್ವವನ್ನೂ ಆದರಾತಿಶಯದಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಎರಡು ವಿಧ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.-ಸಂಸಾರದಶೈಯಿಲ್ - ಬದ್ಧದಶೆಯಲ್ಲಿ, ಒರುಪ್ರತಿಕೂಲನಿವೃತ್ತಿ - ಒಂದು ಅನಿಷ್ಟರೂಪವಾದ ಪ್ರತಿ ಕೂಲ ನಿವೃತ್ತಿಯು, ಪ್ರತಿಕೂಲಾನ್ತರ ಮಾಯುಮ್ - ಇನ್ನೊಂದು ಅನಿಷ್ಟ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ, ಅಥವಾ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅನುಕೂಲ ಪ್ರತಿ ಕೂಲೋಭಯ ನಿವೃತ್ತಿ ಯಾಯುಮಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಅನುಕೂಲ ಪ್ರತಿಕೂಲ ವೆರುಡೂ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೂ ಇರಬಹುದು; ಇಜ್ಜು - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಾದರೋ ಎಂದರೆ ಸರ್ವಪ್ರತಿಕೂಲ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗೈಯಾಲೇ - ಸಮಸ್ತ ಪ್ರತಿಕೂಲವೂ ನಿವೃತ್ತಿ ಹೋಗುವದರಿಂದ, ಮೇಲ್ ಮುಳಕ್ಕು - ಅನಂತರ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಕೂಲಮಾಯಿಯೇ ಇರುಕ್ಕುಮ್ - ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಮೋಕ್ಷದಶೆಯಲ್ಲಿನ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಯೂ, ಜೀವಂತನಾಗಿರುವಾಗ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂಟೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿದರು. ಜೀವದಶೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಉಂಟಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ ಇನ್ನೊಂದು ಅನಿಷ್ಟವು ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷದಶೆಯಲ್ಲಾದರೋ ಸರ್ವಾನಿಷ್ಟಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ದುಃಖಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲದ ನಿರತಿಶಯಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಅದುದರಿಂದ ಸರ್ವಾನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ನಿರಂತರಾನುಕೂಲದಶೆಯಾದ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ

ಪೂರ್ವಾವಸ್ಥೆಯನ್ನುಡೈಯ ಅನಿಷ್ಟ ತಮಶ್ಚತ್ವೈಯುಮ್, ಕೇವಲಾನುಕೂಲ ರೂಪೈಯಾನ ಉತ್ತರಾವಸ್ಥೆಯನ್ನುಡೈಯ ಅನಿಷ್ಟ ತಮಶ್ಚತ್ವೈಯುಮ್ ತೋತ್ತು ವಿತ್ಯೈಕ್ಕಾಗ, ಅದರಾತಿಶಯತಾಲೇ ಪಿರಿಯ ಅಪೇಕ್ಷಿಕೈರದು. ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಾದಿ ನಿವೃತ್ತಿಯುಮ್, ಜೀವನುಡೈಯ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸಾದಿ

ಹೀಗೆ ಎರಡನ್ನೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಏನೊಂದೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.— ಅಗೈಯಾಲಾ - ಹೀಗೆ ಐಹಿಕಾನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಗೂ, ಮುಕ್ತದೇಶಿಯಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಸರ್ವಾನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ಮೂಲಕ ಸರ್ವಾನುಕೂಲ ಸ್ಥಿತಿಯುಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ಪೂರ್ವಾವಸ್ಥೆಯನ್ನುಡೈಯ - ಬದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯ, ಅನಿಷ್ಟತಮಶ್ಚತ್ವೈಯುಮ್ - ದೋಷಸಪ್ತಕಗಳಿಂದ ಅನಿಷ್ಟತಮನಾದ ಭಾವವನ್ನೂ, ಕೇವಲಾನುಕೂಲ ರೂಪೈಯಾನ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಅನುಕೂಲರೂಪವಾದ, ಉತ್ತರಾವಸ್ಥೆಯನ್ನುಡೈಯ - ಮುಂದೆ ಬರುವ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯ, ಇಷ್ಟತಮಶ್ಚತ್ವೈಯುಮ್ - ಅತ್ಯಂತ ಇಷ್ಟವಾದ ಭಾವವನ್ನೂ, ತೋತ್ತು ವಿತ್ಯೈಕ್ಕಾಗ - ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಅದರಾತಿಶಯತಾಲೇ - ವಿಶೇಷವಾದ ಆದರದಿಂದ, ಪಿರಿಯ ಅಪೇಕ್ಷಿಕೈರದು - ಬೇರೆ. ಬೇರೆಯಾಗಿ, ನಮಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೂ, ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದರಿಂದ ಇಷ್ಟಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬದ್ಧದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಅನಿಷ್ಟ ಪರಂಪರೆಗಳು ಒಪಗುವದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಅನಿಷ್ಟ ಪರಂಪರೆಗಳೆಲ್ಲಾ ತೊಲಗಬೇಕೆಂದೂ, ಮುಕ್ತದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವವೂ ಅನುಕೂಲವಾದುದಾಗುವದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಇಷ್ಟತಮನಾದ ಅವಸ್ಥೆಯುಂಟಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ಅವುಗಳಿಗಿರುವ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ಮಾಡುವದು ನ್ಯಾಯವೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧವಾಗಿಯೂ ಈ ಉಭಯ ವಿಧ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಸಮಂಜಸವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ—ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದುದು ಅನಿಷ್ಟ ಪರಂಪರೆಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯು; ಭಗವದನುಗ್ರಹರೂಪವಾದುದು ತನಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಇಷ್ಟವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸ, ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು; ಅದುದರಿಂದ ಇವೆರಡನ್ನೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದೂ ನ್ಯಾಯವೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.— ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಾದಿ ನಿವೃತ್ತಿಯುಮ್ - ನಮಃ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಭಗವಂತನ ನಿಗ್ರಹರೂಪವೇನು, ಅದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧ ಕರ್ಮವಾಸನಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ಇವುಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ, ಜೀವನುಡೈಯ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸಾದಿಗಳುಮ್ - ಜೀವನ ನೈಜವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸವೇನು? ಅದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಮಿಕ್ಕ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವೂ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮನು

ಗಳುಮ್, ನೇರಾಗ್ಯಯಾಲೇ ಪಿರಿಯ ವಪೇಕ್ಷಿಕ್ಕಿರದಾಗವುಮಾಮ್. ಜ್ಞಾನ ಸಂಕೋಚಾದಿಗಳುಳ್ಳ ಹೇತುವಾನ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಾದಿಗಳುಳ್ಳಯ ನಿವೃತ್ತಿಯಾನ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸ ಕೈಜ್ಯರಾದಿಗಳುಮ್ ನೇರಪಟ್ಟವೈ ಆಗ್ಯಯಾಲೇ ಪಿರಿಯ ಅಪೇಕ್ಷಿಕ್ಕಿಕ್ಕುರೈಯಿಲ್ಲೆಯಿರೇ.

ಭವವೂ ಕೈಂಕರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಮೊದಲಾದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ನೇರಾಗ್ಯಯಾಲೇ - ನಿಗ್ರಹ ನಿವೃತ್ತಿ ಅನುಗ್ರಹ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಹೀಗೆ ಇವೆರಡೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾದುದರಿಂದ, ಪಿರಿಯ ಅಪೇಕ್ಷಿಕ್ಕಿರದಾಗವುಮಾಮ್-ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಪೂರೈಪಟ್ಟಿಯು ಪುನಃ ಅಕ್ಷೇಪಿಸಬಹುದು; ಏನೆಂದರೆ ಅನಿಷ್ಟ ತಮತ್ವದ ಅಭಾವವು ಬೇರೆಯಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತ ರೀತ್ಯಾ ಅಭಾವವೆಂಬುದು ಬೇರೇ ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಇಷ್ಟ ತಮತ್ವದ ಭಾವವೇ ಆಯಿತು. ಆಗ ಇಷ್ಟತಮತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸಗಳ ಭಾವವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸಿದ ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲವೇ; ಆಗಲು ಎರಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಹೇಗಾಯಿತು ? ಹೀಗೆ ಅಕ್ಷೇಪ ತಂದರೆ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚಾದಿಗಳುಳ್ಳ - ಬದ್ಧದಶೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ, ಹೇತುಮಾನ - ಕಾರಣವಾದ, ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಾದಿಗಳುಳ್ಳಯ ನಿವೃತ್ತಿಯಾನ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸ ಮತ್ತು ಕೈಜ್ಯರೈವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳೂ, ನೇರಪಟ್ಟವೈ ಆಗ್ಯಯಾಲೇ - ಬೇರೆಯಾದವು ಆದುದರಿಂದ, ಪಿರಿಯ ಅಪೇಕ್ಷಿಕ್ಕಿಕ್ಕುರೈಯಿಲ್ಲೆಯಿರೇ - ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಏನೊಂದೂ ಕೊರೆತೆಯು ಇಲ್ಲವಷ್ಟೇ ಎಂದರೆ ಏನೊಂದೂ ಬಾಧಕ ಅಥವಾ ಅಸಮಂಜಸವೆಂಬ ದೋಷರೂಪ ನ್ಯೂನತೆಯೇನೂ ಇಲ್ಲವಷ್ಟೇ. ನಿಗ್ರಹ ಫಲರೂಪವಾದ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಒಂದೇಯಾದರೂ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅನಿಷ್ಟರೂಪ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹ ಶಮನವು ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದುದರಿಂದ, ಹೀಗೆ ತಾತ್ಪರ್ಯಭೇದವಿರುವದರಿಂದ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿ ಹೀಗೆ ಎರಡರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಸಮಂಜಸವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಘಟಾಭಾವವು ಎಂದರೆ ಬರೀ ಭೂತಲವಾದರೂ ಆಗಬಹುದು; ಅಥವಾ ಪಟದ ಭಾವವಾದರೂ ಆಗಬಹುದು. ಅದುದರಿಂದ ಪೃಥಕ್ತ್ವಾಗಿ ಅಭಾವ, ಭಾವನೆರಡರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬಹುದು. ತಾತ್ಪರ್ಯ ಭೇದವಿರಬಹುದಾದುದರಿಂದ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ನಮಃ ಎಂಬುದರಿಂದಲೂ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದರಿಂದಲೂ ಮಾಡುವದೇನೂ ದೋಷಾನವಹವಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು-

ಜ್ಞಾನಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿಯೊಳಗೊಳಗಾಗಿ, ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸವೂ ಉಂಟಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೊಂದೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಕಾರಣ ಕಾತ್ಯಗಣಿಗೆ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನ್ಯಾಯವು. ಈ ಅನನ್ಯತ್ವವು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು. (೨. ೧. ೧೫) ಕಾರಣ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಭಿನ್ನತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವ ನೈಯಾಯಿಕನ ಮತವು ಶ್ರುತಿಸಮ್ಮತವಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಐಕ್ಯವು ಸಮ್ಮತವಾದರೂ, ಕಾರಣಾಭಾವವೂ, ಕಾರ್ಯಾಭಾವವೂ ಒಂದೇ ಆಗಿವೆ. ಭಿನ್ನವಾಗಿರಬಹುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಘಟವಿಲ್ಲವಾದರೆ, ಮೃತ್ತೇ ಇಲ್ಲದೆ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲವು ; ಪಟವಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಭೂತಲವೇ ಇರಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಕಾರಣಾ ಭಾವವೂ ಕಾರ್ಯಾಭಾವವೂ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದ “ಪಿರಿಯ ಆಪೇಕ್ಷಿತ್ಯೈರ್ಯೈರ್ವಿಭಿನ್ನೈರೇ” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಇಲ್ಲಿ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹ ರೂಪವಾದ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಯೂ, ಅನಂತರ ಭಗವತ್ಸಂಪ್ರೀತಿಯ ಕೃಪಾಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸವೂ, ಬೇರೆ ಬೇರೆಯೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಭಿನ್ನತ್ವವೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾದುದೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕುರೈ ಇಲ್ಲೆಯಿರೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಜ್ಞಾನ ಸಂಕೋಚಾದಿ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಆ ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚದಿಂದಂಟಾಗುವ ಅಕೃತ್ಯಕರಣ ಕೃತ್ಯಕರಣಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಕೈಂಕರ್ಯಾದಿಗಳುಮಾ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಅದಿ ಪದದಿಂದ ಆ ಕೈಂಕರ್ಯದಿಂದಂಟಾದ ಆನಂದವೇನು, ಪರಮಾತ್ಮನ ಮುಖೋಲ್ಲಾಸವೇನು ಇವುಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು.

ಮುಂದೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಪುನಃ ಅಕ್ಷೇಪಿಸಬಹುದು.—ಹೇಗೆಂದರೆ? ನೀರಿಗೆ ಅಣೆ ಎಂದರೆ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿರುತ್ತದೆ, ಅದರ ನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟಾದರೆ, ಕಟ್ಟಿಯ ಕೆಳಗಿನ ಜಮೀನಿನ ಮೇಲೆ ನೀರು ಹಾಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕೇ? ಹಾಗೆಯೇ ಜ್ಞಾನಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಕಳೆದರೆ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸವು ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ; ಅದುದರಿಂದ ಎರಡು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ನಿರರ್ಥಕವು ; ಒಂದೇ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯು ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಎರಡು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—(೧) ಯಾವಾಗ ಜ್ಞಾನ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲವೋ, ಆಗ ಪಾಪಾಪಾಸಮವಾದ ಆ ಸ್ಥೆಯು ಉಂಟಾಗಬಹುದೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು, ಅಂತಹ ಅಪಹಿಡ್ಧಾನ್ತ ನಿರಸನಮಾಡಿ ನಿರಂತರವು ಜ್ಞಾನ ವಿಕಾಸಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯಾದರೂ ಎರಡು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಪ್ರಯೋಜನವುಳ್ಳವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. (೨) ಅಥವಾ ಮೋಕ್ಷದಶೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸುಖವು ಇಂದ್ರಾದಿ ಲೋಕ ಭೋಗದಹಾಗೆ ತದನಂತರ ದುಃಖ ಸಂಬಂಧವು, ಈಷದಪಿ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಮೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಬಹುದೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—

ಸರ್ವಾನಿಷ್ಠನಿವೃತ್ತಿ ಪಿರನ್ನಾಲ್, ಸಾಷಾಣ ಕಲ್ಪತ್ತಾದಿ ಮತಾಂತರ ಶಙ್ಕೆಯ ನಾರಾಮೈಕ್ಕಾಗವುಮ್, ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲ್ ಇನ್ನಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿರೋಲೇ ದುಃಖಸಂಬಂಧಮ್ ಇಲ್ಲೈ ಎನ್ನು ತೋತ್ತುವಿಕ್ಕೈಯಿಲ್ ತಾತ್ಪರ್ಯತಾಲುಮ್ ಪಿರಿತ್ತು ಚೊಲ್ಲುಗಿರದಾಗವುಮಾಮ್.

ಸರ್ವಾನಿಷ್ಠ ನಿವೃತ್ತಿ ಪಿರನ್ನಾಲ್ - ಸಮಸ್ತ ಅನಿಷ್ಟಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಉಂಟಾದರೆ, ಸಾಷಾಣಕಲ್ಪತ್ತಾದಿ ಮತಾಂತರಶಙ್ಕೆ - ಕಲ್ಲಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಇದ್ದುಬಿಡುವನು ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವಿರಾಧ್ಯವಾದ ಇತರ ಮತಾಧಿಪ್ರಾಯದ ಶಙ್ಕೆಯು, ನಾರಾಮೈಕ್ಕಾಗವುಮ್ - ಬಾರದೇ ಇರುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಅಥವಾ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲ್ - ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಇಂದ್ರಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿರೋಲೇ - ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದವರ ಲೋಕದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವಹಾಗೆ, ದುಃಖ ಸಂಬಂಧಮ್ ಇಲ್ಲೈ - ಆ ಭೋಗವು ಮುಗಿದ ನಂತರ ಈ ಕರ್ಮಭೂಮಿಗೆ ಪುನಃ ಬರಬೇಕಾದ ದುಃಖದ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲವು, ಎನ್ನು ತೋತ್ತುವಿಕ್ಕೈಯಿಲ್ - ಎಂದು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವದರಲ್ಲಿ, ತಾತ್ಪರ್ಯತಾಲುಮ್ - ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲಾದರೂ, ಪಿರಿತ್ತು ಚೊಲ್ಲುಗಿರದಾಗವುಮಾಮ್ - ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆಂದಾದರೂ ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯಾದರೆ ಸಾಷಾಣಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿದ್ದು ಬಿಡುವನು ಎಂಬುದು ನೈಯಾಯಿಕವೈಶೇಷಿಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ; ಈಶ್ವರೋಪಾಸನದಿಂದ ಸುಖದುಃಖಗಳು ನಶಿಸಿಹೋದರೆ ಸಾಷಾಣಕಲ್ಪನಾಗುವನು ಇದೇ ಮೋಕ್ಷವಸ್ಥೆಯೆಂದು ಹೇಳುವರು. ೨೧ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಮೋಕ್ಷದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನಮಗಾದರೋ ಹಾಗಲ್ಲವು. ನೈಜವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸವೂ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ, ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ರೂಪವಾದ ಅನಂದವೂ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮಾಧುವ ನಿತ್ಯ ಕೈಜ್ವರೈಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದರಿಂದ, ಇವೆಲ್ಲಾ ನಮಗೆ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯು. ಹೀಗೆ ಎರಡನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಸಾಷಾಣಕಲ್ಪತ್ತಾದಿ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಅದಿಪದ ದಿಂದಇತರ ವಿಧ ಮೋಕ್ಷಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾದ ಮೋಕ್ಷಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ೧೯ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಕೆಲವರು ಭಗವಂತನೊಂದಿಗೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವೇ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಇದು ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರುವ "ಅಹಂ ಸರ್ವಂ ಕರಿಸ್ಯಾಮಿ" (ರಾ. ಅಯೋಧ್ಯಾ) ಎಂಬಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಜ್ವರೈವನ್ನೂ ನಿರಂತರ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಇಷ್ಟ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದು ಎಂದು ತೋರೈದಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಎರಡೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಎರಡರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಒಂದರ

ಇಪ್ಪಡಿ ಸ್ವರೂಪಮುಮ್ ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾರ್ಥನಮುಮ್ ಶಾಬ್ದ ಮಾನಾಲ್, ಇವು ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾರ್ಥನಕ್ಕೆ ಸಾಧನಮಾಗೆ, ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತಮಾನ

ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾತ್ರವೇ ಇದ್ದುದಾದರೆ, ಇಂತಹ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಪಾಪಾಪಾದಿ ತುಲ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದರೆ ದುಃಖಮಿಶ್ರತ್ವ ದುಃಖಸಂಬಂಧಾದಿ ಶಬ್ದ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಎರಡನ್ನೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ—ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲ್ - ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿದ್ದರೇ - ಇಂದ್ರನ ಲೋಕವಾದ ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಯಹಾಗೆ, ದುಃಖ ಸಂಬಂಧಮುಖೈ - “ಕ್ಷೇಣೇಪುಣ್ಯೇ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕಂವಿಶನ್ತಿ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ದುಃಖಸಂಬಂಧವೂ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತಿಳಿಸುವದರ ತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಪಿರಿತ್ತು ಚೊಲ್ಲುಗಿರದಾಗವುಮಾನ್ - ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎರಡೂ ಪೃಥಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದಾಗಲಿ ಆಗಬಹುದು. ಅದುದರಿಂದ ಎರಡರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಅವಶ್ಯಕವು.

ಆಗಲಿ, ಹೀಗೆ ಎರಡನ್ನೂ ಪೃಥಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದುದು ಸಮಂಜಸವೆಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿರುವದು, ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದ ಅವಿದ್ಯಾ ನಿವೃತ್ತಿರೇವಮೋಕ್ಷಃ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿ, ತದಭ್ಯಾಸಗಮತೇ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆಯಷ್ಟೇ. ಇದನ್ನೇ ಶ್ರುತ ಪ್ರಕಾಶಾಚಾರ್ಯರೂ ಸಹ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ, ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ, ಒಂದು ಸಾಧನ ಇನ್ನೊಂದು ಸಾಧ್ಯ ಹೀಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವರಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೂ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೂ, ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವೋ ಎಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಮೊದಲಿಸುತ್ತಾರೆ—

ಮುಂದೆ ಹೀಗೆ ನಮಃ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವು ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿರೂಪಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು, ಎಂದಾದರೆ, ಆ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ತನ್ನೊಲಕ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಸಹ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದ ಮೂಲಕವಲ್ಲವೋ? ಎಂದರೆ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ ಭರನ್ಯಾಸವೂ ಸೂಚಿತವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ—ಇಪ್ಪಡಿ - ಹಿಂದೆ ಸಮರ್ಥಿಸಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವರೂಪಮುಮ್ - ಪ್ರಣವದಿಂದ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಪರತೇಷತ್ವವೂ, ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾರ್ಥನಮುಮ್ - ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದರಿಂದ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾದ ನಿತ್ಯ ಕೈಜ್ಯರ್ಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ, ಶಾಬ್ದ ಮಾನಾಲ್ - ಆ ಪದಗಳಿಂದಲೇ ತೋರಿಬರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಾದರೆ, ಇವು ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು - ಈ ನಿತ್ಯಕೈಜ್ಯರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಪುರುಷಾರ್ಥಕ್ಕೆ, ಸಾಧನಮಾಕೆ -

ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಮುಮ್ ಭರನ್ಯಾಸ ಪರೈವಮಾಗ ವಕಿಂಚನನುಕ್ಯು
ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಯೈ ಚೋಲ್ಲಾಗಿರ ನಮಸ್ಸಿಲೇ ಅರ್ಥಮಾಗ ಅನುಸಂಧೇ
ಯಮ್.

ಸಾಧನವಾದ, ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತಮಾನ - ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಕಠ
ಶೈತ್ತರೀಯ ಶ್ರುತಿಗಳು ಪಾಂಚರಾತ್ರಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರ, ಭಾಗ
ವತ, ರಾಮಾಯಣ, ಪಾದ್ಮಪುರಾಣ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸ
ಲ್ಪಟ್ಟ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಮುಮ್ - ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ ಶರಣಾಗತಿಯು,
ಭರನ್ಯಾಸಪರೈವಮಾಗ - ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ದ್ವಯಮಸ್ತ್ರ ಮೂಲಕ
ಮಾಡಿ ಸರ್ವ ಭರವನ್ನು ಪರಮ ಪುರುಷನಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಿರ್ಭರಣಾಗಿಯೂ ನಿರ್ಭಯ
ನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತನಕ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ, ಅಕಿಂಚನನುಕ್ಯು - ಪರಮ ಪುರುಷನ
ವಿನಾ ತನಗೆ ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಗತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ದೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಿಗೆ
ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಯೈ ಚೋಲ್ಲಾಗಿರ - ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ, ನಮ
ಸ್ಸಿಲೇ - ನಮಸ್ಸೆಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ, ಅರ್ಥವಾಗಿ, ಅನುಸಂಧೇಯಮ್ - ಅನು
ಸಂಧಾನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯವಾದ ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವು ಅರ್ಥ
ವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುವದು ನ್ಯಾಯವೋ? ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಡ
ಬೇಡವೇ? ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪವು ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಯೋಜನೆ
ಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆಗಲಿ, ಅರ್ಥವಾಗಿ ನಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದರೆ ಹಿಂದೆಯೇ ನಮಶ್ಯಬ್ದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳು
ವಾಗ, ನಮಶ್ಯಬ್ದವೇ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ನಮಸ್ಸಿನ
ಮಕಾರವು, ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯು ನನಗಿರುವ ಎಂಬ ಯೋಜನೆಯ
ಮೂಲಕ ಅಕಿಂಚನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ, ಶ್ರೀಯತಿವರೈರು, ಲಘುಪೂರ್ವಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ “ಅವಿದ್ಯಾ
ನಿವೃತ್ತಿರೇವ ಮೋಕ್ಷಃ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ
“ಯದುಕ್ತ ಮವಿದ್ಯಾನಿವೃತ್ತಿರೇವ ಮೋಕ್ಷಃ, ಸಾಚ ಬ್ರಹ್ಮವಿಜ್ಞಾನಾದೇವ
ಭವತೀತಿ ತದಭ್ಯುಪಗಮ್ಯತೇ” ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರಲ್ಲವೇ? ಅದನ್ನೇ
ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಕಾಶಕಾಚಾರ್ಯರೂ ಸಹ ಸಾಧ್ಯ ಸಾಧನರೂಪದಲ್ಲಿ ಎರಡಿಲ್ಲವೆಂದು
ಹೇಳಿದರಲ್ಲವೇ? ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾದ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಕೆರ್ಮಸಾಧ್ಯವಾದುದು.
ಅದು ಯಾವಾಗ ಉಂಟಾಯಿತೋ, ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧ
ವಾದುದು ಎಂದು ಅವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರಲ್ಲಾ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸೇತುಭಗ್ನ
ದಿಂದ ಸ್ವತಃ ಜಲವು ಪ್ರವಹಿಸುವ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರಲ್ಲವೇ?
ಅದಕ್ಕೆ ಈಗ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ವಿರುದ್ಧವಾದುದಲ್ಲವೋ ಎಂಬಾ

ಹೇಸವು ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಯಿತಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವು ಹೇಗೆಂದರೆ. ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಸಹ ಒಂದೇ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು ; ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚ ನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸವೆಂಬುದೇನೋ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರಾದಿಗಳ ಮತವು ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ. ಆದರೆ ಈಗಿನ ಉಪಪಾದನೆಯಿಂದ, ಅನಾದಿಕಾಲ ಪ್ರಸ್ತುತಾನಂತ ದುಸ್ತರ ಕರ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚರೂಪವಾದ ಅವಿದ್ಯೆಯು ನಿವೃತ್ತಿ ಹೊಂದಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಶಮನರೂಪವಾದುದಾದುದರಿಂದ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯು, ಭಗವದನುಗ್ರಹ ಹೇತುಭೂತವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಎರಡನ್ನೂ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿದ್ದರಲ್ಲೇನು ಅಸಾಂಖ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಅಥವಾ ಶ್ರೀ ಯತೀಂದ್ರರು ಅವಿದ್ಯಾನಿವೃತ್ತಿ ರೇವ ಮೋಕ್ಷಃ ಎಂಬ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಬೇರೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಒಪ್ಪಿದ್ದರೂ ಒಪ್ಪಿರಬಹುದು- ಹೇಗೆಂದರೆ? ಅವಿದ್ಯಾ ನಿವೃತ್ತಿ ಯಾವಾಗ ಆಯಿತೋ ಆಗ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿ ಆದಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರಬಹುದು. ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯ “ಜ್ಞಾನಾನೋಕ್ಷಃ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಉಂಟೇ ಉಂಟು. ಹಾಗೆಯೇ ಸೋಹಂ ತತ್ತ್ವಮಸಿ ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗೂ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಾದುವೇ ; ಆದರೆ ಅರ್ಥಬೇಧವು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಅನಿಷ್ಟಾಭಾವವಾದ ಅವಿದ್ಯಾನಿವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಕೈವಲ್ಯವಾದರೂ ಆಗಬಹುದು, ಮೋಕ್ಷವಾದರೂ ಆಗಬಹುದು ; ಯಾವಾಗ ಕೈವಲ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೋ, ಆಗ ಮೋಕ್ಷವು ಸಿದ್ಧವು. ಅದುದರಿಂದ ಅವಿದ್ಯಾನಿವೃತ್ತಿ ರೇವ ಮೋಕ್ಷಃ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವು ಸರ್ವಸಮಂಜಸವೇ. ಅದುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರ ಉಪಪಾದನೆಗಳಿಗೆ ಏನೊಂದೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವು. ಐಕಕಂತ್ಯವೇ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧವಾಗಿಯೂ ಸಾಮಂಜಸ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ನಾವು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದು ಬದ್ಧ ದೇಶಿಯಲ್ಲಿ; ಅದು ಫಲರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವಿದ್ಯಾನಿವೃತ್ತಿ ಮೊದಲು ಉಂಟಾಗಿ (ಕೈವಲ್ಯ) ಅನಂತರ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಲಭಿಸಿದರೂ ಲಭಿಸಬಹುದಾದುದರಿಂದ, ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಎರಡೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಲಭಿಸಲಿ ಎಂಬುದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಆದರೆ ಶ್ರೀ ಯತೀಂದ್ರರವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೋ ಯಾವಾಗ ಅವಿದ್ಯಾನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಯಿತೋ ಆಗ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಸಿದ್ಧವು ಎಂಬ ಭಾವದಿಂದಲೇ ಅವಿದ್ಯಾನಿವೃತ್ತಿ ರೇವ ಮೋಕ್ಷಃ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆ ಪ್ರಕರಣವೇ ಬೇರೆ, ಈ ಪ್ರಕರಣವೇ ಬೇರೆ. “ಯಾಗತಿ ಯಜ್ಞಶೀಲಾನಾಂ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಶೀಲರಿಗೆ ಯಾವ ಗತಿಯೋ ಅಂತಹ ಗತಿಯು ಉಂಟಾಗಲಿ ಎಂದು ಜಟಾಯನಿಗೆ ಔದ್ವೇಗದೇಹಿಕಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮನ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ, “ನಾಹಂವೇದೈನ” ತಪಸಾ

ವಾಕ್ಯತ್ರಯಪಕ್ಷೇ ತೃತೀಯ ಯೋಜನಾ

(೮). ಇಪ್ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾರ್ಥನೈ ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರಮಾಯಿರುಕ್ಯೈ ಯನ್ನಿಕ್ಯೈ
ಗೋಪ್ತೃತ್ವವರಣರೂಪೈಯಾಗ್ನಿಯಾಲೇ ಶೇಷ ಮುಪಲಕ್ಷಿತ ಮಾಗ
ವುವಾಮಾ. ಅಪ್ಪೋದು ತಿರುಮುನೈಮ್ ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯ ಪ್ರಧಾನ

ನೆದಾನೇನನ ಚೇಜ್ಯಯಾ” ಎಂಬ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣೋಕ್ತಿಗೂ ಹೇಗೆ ವಿರೋಧ
ವಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ, ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕವರ್ಮರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರುಗಳ ಅಭಿ
ಪ್ರಾಯಗಳಿಗೇನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಮಾರು ವಾಕ್ಯವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಯೋಜನೆಯು

ಹಿಂದಿನ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಪದವು ಸ್ವರೂಪ ಪರವಾಗಿಯೂ, ಎರ
ಡನೆಯ ಮೂರನೆಯ ಪದಗಳು ಪುರುಷಾರ್ಥಪರವಾಗಿಯೂ ಅನ್ವಯಿಸಿ, ಇವು
ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಉಪಾಯವು ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ
ಎಂದರೆ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದರು. ಈ ತೃತೀಯ
ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಪದವು ಯಥಾ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ವರೂಪ ಪರವೆಂದೂ,
ದ್ವಿತೀಯ ತೃತೀಯ ಪದಗಳು ಉಪಾಯ ಪರವೆಂದೂ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗೋಪ್ತೃತ್ವ
ವರಣರೂಪವಾದುದೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇತರ ಅಜ್ಞಗಳೂ ಅಜ್ಞಿಯಾದ
ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೂ ಹೇಳಲ್ಪಡಬೇಡವೇ ಎಂದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಲಕ್ಷಣ ರೂಪ
ದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂದು ಉಪಸಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.—

ಇಪ್ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾರ್ಥನೈ - ಹಿಂದಿನ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯ
ತೃತೀಯ ಪದಗಳಿಂದ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು
ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರಮಾಯಿರುಕ್ಯೈ ಯನ್ನಿಕ್ಯೈ - ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ರೂಪವಾಗಿ
ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೇ, ಗೋಪ್ತೃತ್ವ ವರಣರೂಪೈ ಯಾಗ್ನಿಯಾಲೇ - ರಕ್ಷಿಸು
ಎಂಬದಾಗಿ ಆತನನ್ನು ವರಿಸುವ ರೂಪವಾದುದೂ ಆದುದರಿಂದ, ಶೇಷಮ್ -
ಶರಣಾಗತಿಯ ಮಿಕ್ಕ ಸಾಲ್ಕು ಅಜ್ಞಗಳೂ ಅಜ್ಞಿಯಾದ ಆತ್ಮ ನಿಕ್ಷೇಪವೂ ಸಹ,
ಉಪಲಕ್ಷಿತವಾಗುವುವಾಯ್ - ಗೋಪ್ತೃತ್ವವರಣವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಇವು
ಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಅಪ್ಪೋದು -
ಹೀಗೆ ದ್ವಿತೀಯ ತೃತೀಯ ಪದಗಳು ಗೋಪ್ತೃತ್ವವರಣವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದವೆಂದು
ಭಾವಿಸಿದರೆ ಆಗ, ತಿರುಮುನೈಮ್ - ಮೂಲಮುನೈವು, ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯ
ಪ್ರಧಾನ ಮಾಯಿರುಕ್ಯಮ್ - ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ಉಪಾಯವನ್ನೂ ಸಹ ಮುಖ್ಯ
ವಾಗಿ ಬೋಧಿಸುವಂತಾದ್ದಾಗಿ ಇರುವುದು. ಈ ದ್ವಿತೀಯ ತೃತೀಯ ಪದಗಳಿಂದ
ಗೋಪ್ತೃತ್ವ ವರಣ ಬೋಧವು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ, ಸಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ
ತಬ್ಬದಲ್ಲಿ, ನರಮತೀತಿನರಃ ಐಹಿಕದಲ್ಲಿ ರಮಿಸದೇ ಇರುವ ಪ್ರಪನ್ನನು ನರತಬ್ಬ

ಮಾಯಿರುಕ್ಕಮ್. ಅಯನ ಶಬ್ದತ್ತಿಲ್ ಕರಣವೃತ್ತತ್ತಿಯಾಲೇ ಈಶ್ವರ
ನುಡೈಯ ಉಪಾಯತ್ವಮುಮ್ ಸಿದ್ಧಿಕ್ಕಮ್.

ದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು ; ಅವರುಗಳ ಸಮೂಹವು ನಾರವು ; ಇಂತಹ ನಾರಾಣಾಂ-
ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ, ಅಯನಂ - ಪ್ರಾಪಕನು. ಈಯತೇ ಅನೇನ ಎಂಬ ಕರಣ
ವೃತ್ತತ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಪಕನೆಂಬ ಅರ್ಥವು ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅದುದ-
ರಿಂದ ನಮಃನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ದ್ವಿತೀಯ ತೃತೀಯ ಎರಡು ಪದಗಳಿಂದಲೂ
ಶಾಬ್ದವಾಗಿ "ನನಗೆ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗಬೇಕು, ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ ಪ್ರಾಪಕನಾದ
ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಿಗೆ ನಾನು ನಿತ್ಯ ಕೃಜ್ಯರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು" ಎಂಬೀ ಯೋಜನೆ
ಯಿಂದ ಗೋಪ್ತೃತ್ವವರಣವು ಎಂದರೆ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಒಂದುಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು
ರಕ್ಷಿಸು ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವನೆಯು. "ಗೋಪಾ-
ಯಿತಾ ಭವೇತ್ಯೇವಂ ಗೋಪ್ತೃತ್ವ ವರಣಂ ಸ್ತೃತಃ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ
ಹಾಗೆ ನನಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗು ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ವ್ಯಕ್ತವು.

ಉಪಾಯಪರವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವೂ
ಎರಡೂ ಹೇಳಲ್ಪಡಬೇಕಲ್ಲವೇ ? ಎಂದರೆ ದ್ವಿತೀಯ ಪದವು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಪರ
ವೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನಮಃ ಎಂಬುದನ್ನು ಮಮನ ಎಂಬ
ವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸಿದರೆ, ಅವಿದ್ಯಾ ಸಂಬಂಧವು ನನಗೆ ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲದಿರಬೇಕೋ
ಹಾಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡು ; ಎಂಬುದರಿಂದ ಭರಸಮರ್ಪಣೆ
ಮಾಡಿರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಆವೇಕ್ಷಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪವು
ಶಾಬ್ದವು, ಆಕಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಗೆ, ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ನಾನು
ಶೇಷಭೂತನು. ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನುಡೈಯ ಉಪಾಯತ್ವವು
ಸಿದ್ಧಿಕ್ಕಮ್ ಎಂದು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ವವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ತೃತೀಯಪದವು
ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಪರವೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ :—ಅಯನ ಶಬ್ದ-
ತ್ತಿಲ್-ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ಅಯನ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ, ಕರಣವೃತ್ತತ್ತಿಯಾಲೇ-
ಈಯತೇ ಅನೇನ ಎಂಬ ತೃತೀಯಾರ್ಥವುಳ್ಳ ವೃತ್ತತ್ತಿಯಿಂದ, ಈಶ್ವರ
ನುಡೈಯ ಉಪಾಯತ್ವಮುಮ್ - "ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಮ್" ಎಂಬಲ್ಲಿ
ಹೇಳಿರುವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ವವೂ ಕೂಡ, ಸಿದ್ಧಿಕ್ಕಮ್ - ಸಿದ್ಧಿ ಸು-
ತ್ತದೆ. ಈಶ್ವರನುಡೈಯ ಉಪಾಯತ್ವಮುಮ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಚ ಅಥವಾ ಅಸಿ
ಶಬ್ದಾರ್ಥವು ತೋರಿಬರುವುದರಿಂದ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ವವೂ ಕೂಡ ಸಿದ್ಧಿ ಸುತ್ತದೆ,
ಎಂದರೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೂ ಕೂಡ ಅಯನ ಶಬ್ದದಲ್ಲೇ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂಬುದು
ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಹೇಗೆಂದರೆ ? ಕರ್ಮಣಿ
ವೃತ್ತತ್ತಿಯಿಂದ, ಈಯತೇ ಇತ್ಯಯನಂ ಎಂದಾಗುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯನೆಂಬರ್ಥ

ವಾಕ್ಯತ್ರಯಪಕ್ಷೇ ತುರೀಯ ಯೋಜನಾ.

(೯). ಕೇಚಿತ್ತು ಚರಮಶ್ಲೋಕೇ ದ್ವಯೇ ಚೋಕ್ತೃಕ್ರಮಾ ದಿದಃ ।
ಭರನ್ಯಾಸಪರಂ ತಾರಂ ಶೇಷಂ ಫಲಪರಂ ವಿದಃ ॥ ೮೮ ॥

ಬರುವದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಪ್ರಾಪ್ಯವು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಮೂಲಕವೇಯಾದುದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೂ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವನ್ನು ಎರಡನೆಯ ಪದದಲ್ಲಿ ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೂ, ಮೂರನೆಯ ಪದದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ತಿರುಮಂತೆಮ್ ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸೇರಿದುದು ಎಂಬ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ
ನಾಲ್ಕನೆಯ ಯೋಜನೆಯು

ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವವು ಭರನ್ಯಾಸಪರವೆಂದೂ, ಮಿಕ್ಕ ಎರಡು ಪದಗಳೂ ಫಲಪರವಾಗಿ, ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಪರವೆಂದೂ ಉಪ ದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.--

ಅರ್ಥವು—ಕೇಚಿತ್ತು - ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಅಚಾರ್ಯರಾದರೋ, ಚರಮ ಶ್ಲೋಕೇದ್ವಯೇ ಚ - ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ, ದ್ವಯಮನ್ವದಲ್ಲೂ, ಉಕ್ತ ಕ್ರಮಾತ್ - ಹೇಳಿರುವ ಕ್ರಮ ಪ್ರಕಾರ, ಇದ - ಮೂರು ವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಕ್ರಮವಾಗಿ, ತಾರಂ - ಪ್ರಣವವು, ಭರನ್ಯಾಸಪರಂ - ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವಾದ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು, ಶೇಷಃ - ಮಿಕ್ಕ ನಮಃ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಿವು, ಫಲಪರಂ - ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿ, ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕುರಿತವು. ಪ್ರಣವವು ಭರನ್ಯಾಸಪರವು ಹೇಗೆಂದರೆ. ಅಕಾರಾರ್ಥಾಯೈವ - ಜಗತ್ಪಾರಣನಾಗಿ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯಾಗಿ ಶೇಷಿಯಾಗಿರುವ ವಿಷ್ಣುವಿಗೇನೇ, ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ನಾನು ; ಎಂದರೆ ಸರ್ವಭರತೈನ ಸಮರ್ಪಿತಃ - ಸಮರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆನು ಎಂಬ ಭಾವವು ; ಹೀಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿದರೆ ಭರನ್ಯಾಸಪರವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಮುಂದೆ ಸರೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಐದನೆಯ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಒಂದು ವಾಕ್ಯಭಾವನೆಯಿಂದ ಎರಡರ್ಥವೂ, ಎರಡು ವಾಕ್ಯಭಾವನೆಯಿಂದ ಮೂರು ಅರ್ಥವೂ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು, ಮೂರು ವಾಕ್ಯಭಾವನೆಯಿಂದ ಇದು ವರೆಗೂ ನಾಲ್ಕು ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಮುಂದೆ ಐದನೆಯ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟು ಹತ್ತು ಅರ್ಥಗಳು ತೋರಿಬರುತ್ತವೆಂದು ಮುಗಿಸುತ್ತಾರೆ— ಈ ಕೊನೆಯ ಯೋಜನೆಯು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಯೋಜನೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿಷ್ಕಂಭ

ಅಥ ವಾಕ್ಯತ್ರಯಪಕ್ಷೇ ಸ್ವರೋಪಪಂಚಮಯೋಜನಾಮಾಹ.

(೧೦) ಇತ್ತಿರುಮನ್ವತ್ತಿಲಾ ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಜ್ಞ ಮೂನ್ನು
ಮ್ ಅಡೈವೆ ಶಾಬ್ದಮಾವ್ನೋದು, ಪ್ರಣವಮ್ ಸ್ವರೂಪಪರಮ್, ನಮಸ್ಸು

ವಾದುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ ? ಹಿಂದಿನ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪ, ಉಪಾಯ, ಪುರು
ಷಾರ್ಥಗಳಾದ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೂ ಕೆಲವು ಅರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಉಪ
ಪಾದಿತವು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುವದು
ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ತತ್ವಹಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು. ಇವು ಮೂರೂ ಶಾಬ್ದವಾಗಿ
ಈ ಮೂರೂ ಪದಗಳಲ್ಲೂ ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ ಈ ಯೋಜನೆಯು ಅವಿಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ
ವೇಲಾದುದು. ಸ್ವರೋಪಪಂಚ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಈ ಯೋಜನೆಗೂ
ಐಕಕಂತ್ಯವು ದೊರೆಯುವದರಿಂದ, ತಮಗೆ ತುಂಬಾ ಅಭಿಮತವಾದುದೆಂಬ ಭಾವನೆ
ಯಿಂದ ಆ ಐಕಕಂತ್ಯವನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. — ಇತ್ತಿರು
ಮನ್ವತ್ತಿಲಾ - ಈ ಮೂಲಮನ್ವದಲ್ಲಿ, ಸ್ವರೂಪ, ಉಪಾಯ, ಪುರುಷಾರ್ಥ
ಗಳು. ಮೂನ್ನುಮ್ ಅಡೈವೆ - ಈ ಮೂರನ್ನು ಹೊಂದುವದು ಎಂದರೆ
ಮೂರರ ಪರವಾಗಿ ಬೋಧನೆಯು, ಶಾಬ್ದಮಾವ್ನೋದು - ಹಿಂದಿನ ಯೋಜನೆ
ಗಳ ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಮೂರೂ ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿದಾಗ, ಪ್ರಣವವು,
ಸ್ವರೂಪಪರಮ್-ಶೇಷಿತ್ಯವನ್ನೂ ಜೀವನಾದ ತನ್ನ ಶೇಷರೂಪತ್ವವನ್ನೂ ಬೋಧಿಸು
ತ್ತದೆ; ನಮಸ್ಸು, ಉಪಾಯಪರಮ್ - ಉಪಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ; ಶೇಷಮ್ -
ಮಿಕ್ಕಿದ್ದು ಎಂದರೆ ಮೂರನೆಯ ಪದವಾದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದು,
ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪರಮ್ - ಪುರುಷಾರ್ಥವಾದ ಮೋಕ್ಷದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ,
ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಂತಾದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಣವದಿಂದ, ಮಕಾರವಾ
ಚ್ಯೋಹಂ ಅಯೈವ - ಆಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೇನೇ ವಿನಾ ಇತರರಿ
ಗಲ್ಲವು ಎಂಬುದರಿಂದ, ಜೀತನನ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಅನನ್ಯಾರ್ಥ ಶೇಷತ್ವವು ಬೋಧಿ
ತವು. ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನ್ಯ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ ಹಿಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿ
ಯಲ್ಲಿ, ನಮಃ ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಣಾಮರೂಪ ಶರಣಾಗತಿಯು ಹೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಅಥವಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸಖಂಡ ನಮಸ್ಸಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ನಮಃ
ಎಂದರೆ ಮಃ ನ, ಮಮನ ಎಂದಾಗುವದರಿಂದ ಅಹಂ ಮಮನ, ಮದ್ರಕ್ಷಣ
ಭರೋಪಿ ಮಮನ, ಫಲಮಪಿ ಮಮನ - ನಾನು ನನ್ನವನಲ್ಲವು ಎಂದರೆ
ಸ್ವತಂತ್ರವು ನನ್ನದಲ್ಲವು, ನನ್ನ ರಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ನನಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವು, ಫಲವೂ
ನನ್ನದಲ್ಲವು; “ಅಹಂ ಮದ್ರಕ್ಷಣ ಭರೋ ಮದ್ರಕ್ಷಣ ಫಲಂತಥಾ | ನಮಮ್
ಶ್ರೀಪತೇರೇವೇತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ನಿಕ್ಷಿಪೇದ್ಭುಧಃ” (ನ್ಯಾಸದಶಕ) ಈ ಸಮಸ್ತ

ಉಪಾಯ ಪರಮ್, ಶೇಷಮ್ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಪರಮ್. ಇಮ್ಮೂರ್ನಿ ವಿರಿವೆಲ್ಲಾಮ್ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳ್ಳಿ ಕೊಂಞ್ ತೆಳಿನ್ನು ಇಜ್ಜೇ ಅನುಸಂಧೇಯಮ್.

ಭರವೂ ಶ್ರಿಯೇಪತಿಗೆ ಸೇರಿದುದೇ ಎಂಬ ಆತ್ಮ ನಿಕ್ಷೇಪ ಶರಣಾಗತಿಯಾಗಿ ನಮಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಉಪಾಯಪರವಾಗುತ್ತದೆ ; ಅಥವಾ ವಿಸರ್ಗವು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ, ಮಃ - ಮಹತ್ತಾದ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು, ಇನ್ನು ಯಾರು ಅಲ್ಲವು, ಇದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ; ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾರ್ಥವು ಹೇಗೆಂದರೆ ? ವಿಸರ್ಗದಿಂದ ಬೋಧಿತನಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನ ವಶೀಕರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಹತ್ತಾದ ಉಪಾಯವಾದ ಪ್ರವತ್ತಿಯು, ಇತರೋಪಾಯವಾದ ಭಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ “ತಸ್ಮಾನ್ಯಾಸಮೇಷಾಂ ತಪಸಾ ಮತಿರಿಕ್ತಮಾಹುಃ” (ತೈ. ನಾ. ೪) ಎಂದು ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಅತಿಶಯಿತವಾದ ಉಪಾಯವೆಂಬುದೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಮೂರನೆಯ ಪದವಾದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಾಯಶ್ಲೋಕಮ್ ಎಂಬುದರಿಂದ ನಿತ್ಯಕೈಚ್ಚರೈಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನಾರೂಪವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಬೋಧಿತವು. ಹೀಗೆ ಈ ಮೂರು ಪದಗಳು ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳಾಗಿ ಸ್ವರೂಪ, ಉಪಾಯ, ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ.

೫. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಯೋಜನೆಯು ದ್ವಯ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕೆಲವರು ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥವು ಸಂಗತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಈ ಐದನೆಯ ಯೋಜನೆಯು ಸ್ವರೂಪ ಉಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು (ತತ್ಪರಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು) ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ ಸ್ವ ಸಮ್ಮತ ಯೋಜನೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಹೇಗೆ ? ಎಂದರೆ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಈ ಯೋಜನೆಯು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನನುಸರಿಸಿದುದಾಗಿ, ಶಾರೀರಕ ಶಾಸ್ತ್ರದ ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವದರಿಂದ ತುಂಬಾ ಗ್ರಾಹ್ಯವೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.— ಇಮ್ಮೂರ್ನಿನ್ - ಈ ಸ್ವರೂಪ, ಉಪಾಯ, ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳ, ವಿರಿವೆಲ್ಲಾಮ್ - ಉಪಪಾದನೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳ್ಳಿ ಕೊಂಡು - ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಾದ ಉಪನಿಷತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ತೆಳಿನ್ನು - ಗ್ರಹಿಸಿ, ಇಜ್ಜೇ - ಈ ಐದನೆಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ, ಅನುಸಂಧೇಯಮ್ - ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಸ್ವರೂಪ, ಉಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೇ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಈ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದು. ಇದಕ್ಕೆ ಐಕಕಂಠ್ಯವಾಗಿಯೇ ಈ ಐದನೆಯ ಯೋಜನೆಯು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ ಇದು ತುಂಬ ಗ್ರಾಹ್ಯವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಇಂದ್ರಿಯೋಜನೈಕ್ಯ ನೇದಾನ್ತಶಾಸ್ತ್ರತ್ತಿಲ್ ತತ್ತ್ವೋಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಜ್ಞೈ ನಿರೂಪಿತ್ ಕ್ರಮತೋಡು ಶೇರ್ತ್ತಿಯುಂಡು, ಎಜ್ಜನೇವನ್ನಿಲ್? ಮುದಲ್ ಇರಣ್ಣು ಅಧ್ಯಾಯತ್ತಾಲೇ ಪರಾವರ ತತ್ತ್ವಜ್ಞೈ ತೆಳಿವಿತ್ತು, ತ್ತೋಯತ್ತಾಲೇ ಅಧಿಕಾರ ಪರಿಕರಜ್ಞೈಲೋಡೇ ಕೊಡಿನ ಉಪಾಯಮ್ ಶೊಲ್ಲಿ, ಚತುರ್ಥತ್ತಾಲೇ ಫಲಮ್ ಶೊಲ್ಲಿಯಿರೆ ಶಾರೀರಕ ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ತಲೈಕಟ್ಟಿತ್ತು.

ಇದನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ ಈ ಕ್ರಮವೇ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ಕ್ರಮವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.— ಇಂದ್ರಿಯೋಜನೈಕ್ಯ ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳೆಂಬ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಐದನೆಯ ಯೋಜನೆಗೆ, ನೇದಾನ್ತಶಾಸ್ತ್ರತ್ತಿಲ್ - ನೇದಾನ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ, ತತ್ತ್ವೋಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಜ್ಞೈ ನಿರೂಪಿತ್ ಕ್ರಮತೋಡು - ಪರಮಾತ್ಮ ಜೀವಾತ್ಮರ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಶೇಷ ಶೇಷಭಾವವೇನು, ಉಪಾಯವೇನು ಪುರುಷಾರ್ಥವೇನು ಇವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯೊಂದಿಗೆ, ಶೇರ್ತ್ತಿಯುಂಡು - ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದೆಂದರೆ ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಐಕಕಂತ್ಯವುಂಟು. ಇಲ್ಲಿ ನೇದಾನ್ತಶಾಸ್ತ್ರತ್ತಿಲ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವಿರುವದರಿಂದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲೂ ಇದೇ ಕ್ರಮವೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ “ಪೃಥಗಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂ ಚ ಮತ್ಪಾಜುಷ್ವಸ್ತತಸ್ತೇನಾಮೃತತ್ವಮೇತಿ” ಎಂದೂ, “ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನ ಮನಂತಂ ಬ್ರಹ್ಮಯೋನೇದ ನಿಹಿತಂಗುಹಾಯಾಂ ಪರಮೇವೋಮೇ” ಎಂದೂ, “ಸೋತ್ನುತೇ ಸರ್ವಾನ್ಮಾರ್ಮ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಿಪಶ್ಚಿತಾ” ಎಂದೂ, ಹೀಗೆಯೇ ಮೂಲಮನ್ತ್ರಾರ್ಥವೇ ಉಪಪಾದಿತವು. ಎಲ್ಲಾ ನೇದಾನ್ತದಲ್ಲೂ, ಶಾರೀರಕ ಸೂತ್ರದಲ್ಲೂ, ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲೂ ತತ್ತ್ವಹಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೇ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಐಕಕಂತ್ಯವು. ಈ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಕ್ರಮವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಮೊದಲು ಪರಮಾತ್ಮ ಜೀವಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವೂ, ಅನಂತರ ಉಪಾಯವೂ, ಕೊನೆಗೆ ಪುರುಷಾರ್ಥವೂ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕ್ರಮವೇ ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ ಎರಡಕ್ಕೂ ಐಕಕಂತ್ಯವೆಂದರೆ ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದು. ಎಜ್ಜನೇ ಎನ್ನಿಲ್ - ಅದು ಎಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ? ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮುದಿಲ್ ಇರಣ್ಣು ಅಧ್ಯಾಯತ್ತಾಲೇ - ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಂದ, ಪರಾವರ ತತ್ತ್ವಜ್ಞೈ ತೆಳಿವಿತ್ತು - ಈತ್ತರತತ್ತ್ವ ಜೀವ ತತ್ತ್ವಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಭೇದಗಳನ್ನೂ, ಆ ತತ್ತ್ವಗಳಿಗಿರುವ ಶೇಷಶೇಷಾದಿ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿ, ತ್ತೋಯತ್ತಾಲೇ - ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದ, ಅಧಿಕಾರಪರಿಕರಜ್ಞೈಲೋಡೇ ಕೊಡಿನ - ಅರ್ಥಿತ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ

ಅಧಿಕಾರವೇನು, ಅಜ್ಞಗಳೇನು ಇವುಗಳಿಂದ ಸೇರಿದ, ಉಪಾಯಂಶೊಲ್ಲಿ - ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವಾದ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಚತುರ್ಥತಾಲೇ - ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದ, ಫಲಮ್ ಅಪುನರಾವೃತ್ತಿರೂಪಫಲವನ್ನು, ಶೊಲ್ಲಿಯಿರೇ-ಹೇಳಿ ಯಲ್ಲವೆ, ಶಾರೀರಕಶಾಸ್ತ್ರಮ್ - ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರವು, ತಲ್ಯಕಟ್ಟು - ನಿಗಮನ ಮಾಡಿ ಸ್ಥಿರೀಕರಿಸಿತು. ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪದಗಳಿವೆ. ಶಾರೀರಕ ಶಾಸ್ತ್ರವಾದ ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿವೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಾಮ್ಯವು ಹೇಗೆ ? ಎಂದರೆ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಪರತತ್ತ್ವ ಜೀವಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಗಳೆರಡೂ ಬೋಧಿತವಾಗುವದರಿಂದ ಪರತತ್ತ್ವ ಜೀವಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಗಳುಶಾರೀರಕ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಸಾಮ್ಯವು ಸಿದ್ಧವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಶಾರೀರಕ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಂದರೆ ? ಅನಾದಿಯಾಗಿ ನಿತ್ಯವಾಗಿರುವವು “ಭೋಕ್ತಾ ಭೋಗ್ಯಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂ ಚ ಮತ್ಪಾ” (ಶ್ವೇತಾ ೧.೧.೨) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಚಿತ್ ಅಚಿತ್ ಈಶ್ವರರೆಂಬ ಮೂರು ತತ್ವಗಳು; ಈಶ್ವರನು ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮಾವಾಗಿ ಮಿಕ್ಕರೆಡೂ ಅವನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಶರೀರ ಶರೀರ (ಶೇಷ ಶೇಷ) ಭಾವವು ಈ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಬೋಧಿತವಾದುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಶಾರೀರಕ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದೂ ಶಾರೀರಕ ಸೂತ್ರಗಳೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಉತ್ತರ ಮೀಮಾಂಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದೂ ಕರೆಯುವರು. ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯಗಳೂ, ಒಂದೊಂದು ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಪ್ರಥಮ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವದು, ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವವೂ ನಿಖಿಲಜಗದೇಕ ಕಾರಣತ್ವವೂ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಗೋಚರತ್ವವೂ, ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥ ರೂಪತ್ವವೂ, ಅಚಿತ್ತಿ ಗಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣತ್ವವೂ. ಅನವಧಿಕಾತಿಶಯಾನಂದಮಯನಾದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ರಾದ ಇತರ ಜೀತನ ವರ್ಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣತ್ವವೂ, ಅಪ್ರಾಕೃತ ದಿವ್ಯ ಮಜ್ಜಳ ವಿಗ್ರಹಯುಕ್ತತೆಯೂ, ಹೀಗೆ ಆಕಾಶ, ಪ್ರಾಣ, ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸು, ಇಂದ್ರ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪದಗಳಿಂದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದು. ಪರಮಾತ್ಮ ನನ್ನೇ ವಿನಾ ಜೀವವರ್ಗವನ್ನು ; ಕುರಿತು ಅಲ್ಲವೆಂಬುದು. ದ್ವಿತೀಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಜೀವಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ, ಮೂರನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರುವ ಜೀವಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ತರ ಜೀವಾದಿ ಲಿಂಗವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ಪರಮ ಕಾರಣತ್ವವು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ- ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ, ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಕಪಿಲ, ಸಾಂಖ್ಯಾದಿಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತ ದಿಂದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಾದಿಗಳೇನೂ

ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸಿ, ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಪಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೆಂದು ದೂರೀಕರಿಸಿ, ಅಚಿತ್ತ ನಿತ್ಯವಾದರೂ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವ ಪರಿಣಾಮಗಳುಳ್ಳದೆಂದೂ, ಚಿತ್ತ ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವರೂಪವಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಭಾವ ವಿಕಾರ ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿದಾಗ, ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಅತ್ಯಾವಾಗಿ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮವಾದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಸರ್ವ ಜಗತ್ಕಾರಣನೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹೀಗೆ ಎರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಂದಲೂ ಚಿದಚಿದೇಶ್ವರತತ್ವಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಗಳು ಬೋಧಿತಗಳಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಶೇಷಶೇಷಭಾವವು ವ್ಯಕ್ತವಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಣವಾರ್ಥವು ಇವೆರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಬೋಧಿತವು. ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಪಾದವಾದ ವೈರಾಗ್ಯಪಾದದಲ್ಲಿ, ಈ ನಮಶ್ಯಬ್ದದಿಂದ ಬೋಧಿತವಾದ ಉಪಾಯಗಳಾದ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಸತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರರೂಪವಾದ ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಸಾರದೋಷವು ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ಉಭಯಲಿಂಗ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಹೇಯಪ್ರತ್ಯನೀಕತ್ವವೂ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರತ್ವವೂ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಡುವದರಿಂದ ಉಪಾಸ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮೂರನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ, ಅಜ್ಞರೂಪದಲ್ಲಿ ನಾಶಾವಿಧ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾ ಭೇದಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಈ ಮೇಲಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಪಾಸೀತ, ಧ್ಯಾಯೀತ ಪ್ರಪದ್ಯೇತ ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞಗಳು ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳು, ಅವುಗಳನ್ನು ಆವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿಂದಲೂ ನಮಶ್ಯಬ್ದದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಪ್ರಕಾರಗಳೇ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಮೂರನೆಯ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಪುರುಷಾರ್ಥವೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಫಲವಾಗಿ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ? ಪ್ರಥಮ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯೂ ಎರಡನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ದೇಹಾವಸಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲ ದೇಹವು ತೊಲಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನಾದಿಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಯಾಣಕ್ರಮವೂ, ಮೂರನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಅರ್ಹರಾದಿಗಮನವೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಪ್ರಾಪ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವಭವರೂಪದ ಮತ್ತು ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಿತ್ಯಕೈಂಕರ್ಯವಾಡುವ, ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು; ಅದುದರಿಂದ ಈ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದತಾತ್ಪರ್ಯವು ಬೋಧಿತವು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತದೇಶಿಕರವರು “ನೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರೀಶ್ಚ ನಿರೂಪಿತ ಕ್ರಮತೋಡು ಶೇರ್ತಿಯುಂಡು” ಎಂದು ಎರಡಕ್ಕೂ ಐಕಕಂಠ್ಯವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿದರು. ಈ

ಅಜ್ಜಿ ಮುದಿಲ್ ಇರಣ್ಣ ಅಧ್ಯಾಯತ್ತಿರೊನ್ನ ಪರಾವರತತ್ವಸ್ವರೂಪ

ಮೂಲಮುತ್ರದ ಉಪದೇಶ ಕ್ರಮವೂ ಶಾರೀರಕ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಉಪದೇಶಕ್ರಮವೂ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದರು. ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಾನೇ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಎಜ್ಜಿನೇ ಎನ್ನಿಲ್ - ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸಾದೃಶ್ಯವು, ಐಕ ಕಂಠ್ಯವು ಹೇಗೆ ; ಎಂದರೆ, ಮುದಿಲ್ ಇರಣ್ಣ ಅಧ್ಯಾಯತ್ತಾಲೇ - ಪ್ರಥಮ ದ್ವಿತೀಯ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಂದ, ಪರಾವರ ತತ್ವಜ್ಞಳೈ ತೆಳಿವಿತ್ತು - ಪರತತ್ವವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಕಾರಣಭೂತನಾಗಿ, ಅಂತರಾತ್ಮಾವಾಗಿ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವನು; ಅವರತತ್ವಗಳು-ಅವನಿಂದ ನಿಯಾಮ್ಯವಾಗಿರುವ ನಿಕೃಷ್ಟತತ್ವಗಳುಚಿದಚಿತ್ತುಗಳು; ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿ ಎಂದರೆ ಇವುಗಳಿಗಿರುವ ಶೇಷಿ ಶೇಷ ಸಂಬಂಧ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿ, ತೃತೀಯತ್ತಾಲೇ ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದ, ಅಧಿಕಾರಪರಿಕರಜ್ಞಳೋಡೇ ಕೂಡಿನ-ತ್ರಿವರ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅರ್ಥಿತ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಧಿಕಾರವೇನು, ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನರೂಪವಾದ ಅಜ್ಜಿಗಳೇನು, ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಉಪಾಯಮಾವ-ಸಾಧನಗಳಾದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನೂ, ಶೊಲ್ಲಿ-ಹೇಳಿ, ಚತುರ್ಥತ್ತಾಲೇ - ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ, ಫಲಮ್ ಶೊಲ್ಲಿಯಿರೇ-ಅಶೇಷಪಾಪನಿವೃತ್ತಿ, ನಿರ್ಯಾಣ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವ, ಶ್ರಿಯಃಪತಿಗೆ ಮಾಡುವ ನಿತ್ಯಕೈಜ್ಞರ್ಮರೂಪ ಫಲವನ್ನು, ಶೊಲ್ಲಿಯಿರೇ - ಹೇಳಯಲ್ಲವೇ, ಶಾರೀರಕ ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ - ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳು, ತಲೈಕಟ್ಟಿತ್ತು - ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿ ನಿಗಮನ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವು. ಈ ಮೂಲಮುತ್ರವು, ಪ್ರಣವ ದಿಂದ ಪರಾವರ ತತ್ವಗಳ ಸಂಬಂಧವಾದ ಶೇಷಿ ಶೇಷರೂಪ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ನಮಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೂ, ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬುದರಿಂದ ನಿತ್ಯಕೈಜ್ಞರ್ಮರೂಪ ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೂ, ಬೋಧಿಸಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಶಾರೀರಕ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಮೊದಲನೆಯ ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಪರಾವರ ತತ್ವ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ, ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದ ಉಪಾಯವನ್ನೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದ ಫಲವನ್ನೂ, ಅದೇ ಕ್ರಮದಲ್ಲೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಮೂಲಮುತ್ರವು ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ; ಶಾರೀರಕ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಭಕ್ತಿರೂಪ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಎರಡಕ್ಕೂ ಐಕಕಂಠ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಹೇಳುವುದು ಯಾವ ಸ್ಥಾಯವು ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು “ಅಜ್ಜಿ ಮುದಿಲ್ ಇರಣ್ಣ ಅಧ್ಯಾಯತ್ತಿಲ್” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ, “ಎಲ್ಲಾಮ್ ಶ್ರೀಮದಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಂತಸ್ಥಳ” ಎಂದು ಮು

ಮುಮ್ ನಾನ್ಮಾಮಧ್ಯಾಯತ್ತಿರ್ದೊನ್ನ ಫಲಮುಮ್ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿ ನಿಷ್ಠು
ನುಕ್ಯಮ್ ತುಲ್ಯಮ್.

ಮೂನ್ರಾಮಧ್ಯಾಯತ್ತಿಲ್ ವೈರಾಗ್ಯಸಾದತ್ತಿಲುಮ್, ಉಭಯಲಿಜ್ಞ
ಸಾದತ್ತಿಲುಮ್ ಶೋನ್ನ ಸಂಸಾರದೋಷಮುಮ್ ಶರಣ್ಯನುಡೈಯ ಹೇಯ
ಪ್ರತ್ಯನೀಕ ಕಲ್ಯಾಣೈಕ ತಾನತ್ವಮುಮ್ ಮುಮುಕ್ಷುವಾನ ಇವನಕ್ಕು ಅವ.

ಸಿರುವ ಏಳು ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ—ಅಜ್ಞು - ಆ ಶಾರೀರಕ
ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ, ಮುದಿಲ್ ಇರಣ್ಣ ಅಧ್ಯಾಯತ್ತಿರ್ದೊನ್ನ - ಮೊದಲಿನೆ ಎರಡು
ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಪರಾವರತತ್ವ ಸ್ವರೂಪಮುಮ್ - ಪರಬ್ರಹ್ಮ
ನಿಗೂ ಆತನಿಗಿಂತ ನಿಕ್ಕಷ್ಟು ತತ್ವಗಳಾದ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳಾದ ತತ್ವಗಳಿಗೂ ಇರುವ
ಶೇಷಿ ಶೇಷಭಾವ ಸಂಬಂಧವೂ, ನಾನ್ಮಾಮಧ್ಯಾಯತ್ತಿರ್ದೊನ್ನ ಫಲಮುಮ್ -
ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವ
ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ, ನಿತ್ಯಕೈಜ್ಞರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಫಲವೂ, ಪ್ರಪತ್ತಿನಿಷ್ಠು
ನುಕ್ಯಮ್ - ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿದವನಿಗೂ. ತುಲ್ಯಮ್ - ಸಮಾನವು.
ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪ ಫಲಗಳಲ್ಲಿ ಐಕಕಂಠ್ಯವು ನಿರ್ವಿವಾದವು; ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ
ವೂರ್ದಪಕ್ಷಿಯ ಆಕ್ಷೇಪವಿರುವದಿಲ್ಲವು. ಆಕ್ಷೇಪವೆಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ನಮಃ ಎಂಬುದು
ಪ್ರಪದನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದಲೂ ಇದಕ್ಕೂ, ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು
ಉಪಾಸನಾ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದಲೂ ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಸಾದ್ಯ
ಶ್ಯವು ಸರಿಹೋಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ
ದಲ್ಲಿ, ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿವೆ; ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಎರಡು ಪಾದಗಳಲ್ಲೂ
ಐಕಕಂಠ್ಯವು ವ್ಯಕ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಮೂರನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದ
ಗಳಲ್ಲೂ ಸಾದ್ಯಶ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಐಕಕಂಠ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

(೨) ಮೂನ್ರಾಮಧ್ಯಾಯತ್ತಿಲ್ - ಶಾರೀರಕ ಸೂತ್ರಗಳ ಮೂರನೆಯ
ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ, ವೈರಾಗ್ಯಸಾದತ್ತಿಲುಮ್ - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ
ಸಂಸಾರವು ದೋಷದುಷ್ಟವೆಂದೂ, ವೈರಾಗ್ಯವು ಆನಶ್ಯಕವೆಂದೂ ಹೇಳುವ ಮೊದ
ಲನೆಯ ಪಾದವಾದ ವೈರಾಗ್ಯ ಪಾದದಲ್ಲೂ, ಉಭಯ ಲಿಜ್ಞ ಸಾದತ್ತಿಲುಮ್ -
ಇದು ಎರಡನೆಯ ಪಾದವು, ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ ಹೇಯಪ್ರತ್ಯನೀಕತ್ವ
ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರತ್ವಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಲಿಜ್ಞಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗುವದರಿಂದ
ಹಾಗೆ ಹೆಸರು, ಹೀಗೆ ಉಭಯ ಲಿಜ್ಞವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ
ದಲ್ಲಿ, ಶೋನ್ನ - ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಸಂಸಾರದೋಷಮುಮ್ - ಮೊದ
ಲನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಸಂಸಾರ ದೋಷವೂ, ಶರಣ್ಯನುಡೈಯ ಹೇಯ
ಪ್ರತ್ಯನೀಕಕಲ್ಯಾಣೈಕತಾನತ್ವಮುಮ್ - ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸ
ಲ್ಪಟ್ಟ ದೋಷರಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರತ್ವವೂ ಸಹ, ಮುಮುಕ್ಷು

ಶ್ರಮ್ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್. ಮೂನ್ಯಾಪಾದತ್ತಿಲ್ ಉಪಾಯಮಾಗಚ್ಚೊನ್ನ ಉಪಾಸನಾಭೇದಜ್ಞೈ ಅವಸ್ತುಕ್ಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾನವರ್ಗಳ್ ಅನುಷ್ಠಿಕ್ಯ ಕ್ಕಡವರ್ಗಳ್. ಅಕಿಂಚನಾನ ಅಧಿಕಾರಿ ತನಕ್ಯ ಅವತ್ತಿ ಅರುಮೈಕ್ ಕಣ್ಣು (೧) “ನಾನಾಶಬ್ದಾದಿ ಭೇದಾತ್” ೨ “ವಿಕಲ್ಪೋಽವಿಶಿಷ್ಟಫಲತ್ವಾತ್” ಎಜ್ಜಿರ ಅಧಿಕರಣಜ್ಞೈರ್ ಚೊನ್ನ ಕಟ್ಟಿಳ್ಳೈಯಿಲೇ ವಿದ್ಯಾಂತರ ವ್ಯಾವೃತ್ತ ಮುಮಾಯ್, ಅನ್ಯೆಕೊಡುಕ್ಕುಂ ಮೋಕ್ಷತ್ವೈ ಕೊಡುಕ್ಕುಮಿಡತ್ತಿಲ್ ನಿರ ಸೇಕ್ಷಮುಮಾನ ನ್ಯಾಸತ್ವೈಯೇಪ್ಪತ್ತ ಕ್ಕಡವರ್.

ವಾನ ಇವನುಕ್ಯು - ಭಕ್ತಿಯೋಗ ನಿಷ್ಠನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಅತನ ಹಾಗೆಯೇ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾದ ಈ ಭರನ್ಯಾಸ ನಿಷ್ಠನಿಗೂ, ಅವಶ್ಯಮ್ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ - ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕವುಗಳೇ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಮೂರನೆಯ ಎರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲೂ ಐಕಕಂತ್ಯವು ವ್ಯಕ್ತವು. ಆದುದರಿಂದ ಆಕ್ಷೇಪವು ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮಿಕ್ಕ ಎರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಆಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. - ಏಕೆಂದರೆ ಎರಡು ಕಡೆ ಯಲ್ಲೂ ಉಪಾಯವೇ ಅಧಿಕಾರ ಭೇದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಮೂನ್ಯಾಪಾದತ್ತಿಲ್ - ಮೂರನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ, ಉಪಾಯಮಾಗಚ್ಚೊನ್ನ - ಉಪಾಯವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಉಪಾಸನಾಭೇದಜ್ಞೈ - ಸದ್ವಿದ್ಯಾ, ಪ್ರಾಣ ವಿದ್ಯಾ, ಪ್ರತರ್ಧನ ವಿದ್ಯಾ ದಹರವಿದ್ಯಾದಿ ೩೨ ವಿದ್ಯಾ ಭೇದಗಳನ್ನು ಅವ ತ್ತುಕ್ಯು - ಈ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾನ - ಅರ್ಥಿತ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನುಳ್ಳ ತ್ರಿವರ್ಣವವರು, ಅನುಷ್ಠಿಕ್ಯ ಕ್ಕಡವರ್ಗಳ್ - ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕವರುಗಳು. ಅಕಿಂಚ ನನಾದ - ಅಂತಹ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ತನಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಶಾರ್ಪಣ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾನ, ಅಧಿಕಾರಿತನಕ್ಯು - ಅಧಿಕಾರಿಗೆ, ಅವತ್ತಿನ್ ಅರುಮೈಯೈಕ್ ಕಣ್ಣು - ಅವುಗಳ ದುಷ್ಕರತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, “ನಾನಾಶಬ್ದಾದಿ ಭೇದಾತ್” ಎಂಬ ಮತ್ತು “ವಿಕಲ್ಪೋಽವಿಶಿಷ್ಟಫಲತ್ವಾತ್” ಎಜ್ಜಿರ - ಎಂಬ, ಅಧಿಕರಣಗಳಲ್ಲಿ, ಶೊನ್ನ ಪಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ಳೈಯಿಲ್ - ಹೇಳಿರುವ ನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಕಾರ, ವಿದ್ಯಾಂತರವ್ಯಾವೃತ್ತಮಾಯ್ - ಉಪಾಸನ ರೂಪ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ, ಅನ್ಯೆಕೊಡುಕ್ಕುಮ್ ಮೋಕ್ಷತ್ವೈ ಆ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಸದ್ವಿದ್ಯಾ ದಹರವಿದ್ಯಾ ಶಾಂಡಿಲ್ಯವಿದ್ಯಾ ಭೂಮವಿದ್ಯಾ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಕೊಡುವ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು. ಕೊಡುಕ್ಕುಮಿಡತ್ತಿಲ್ - ಕೊಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ನಿರಸೇಕ್ಷಮಾನನ್ಯಾಸತ್ವೈಯೇ - ಬೇರೆ ಯಾವುದರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಬೇಕಾಗದಿರುವ ಭರನ್ಯಾಸ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು, ಪ್ರಪದನವನ್ನು ಪತ್ತ ಕ್ಕಡವರ್ - ಈ ಅಸಮರ್ಥನು ಅನುಷ್ಠಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನು. ಈ ವಾಕ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ ? ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೂರನೆಯದರಲ್ಲಿ ತಕ್ಕನಾದ

ಶ್ರವಣದ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನಿಗೆ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಅಧಿಕಾರವು, ಭಕ್ತಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಾದ ಉಪಾಸನವು ಸದ್ವಿದ್ಯೆ ದಹರವಿದ್ಯೆ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ, ಕೆಲವು ವಿಶೇಷಣಗಳ ಮೂಲಕ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳು ಎಂದೂ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಭಕ್ತಿಯೋಗನಿಷ್ಠನೂ ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಬೇಕೇ ? ಅಥವಾ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದರೆ ಸಾಕೇ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದರ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಯು ಲಭಿಸುತ್ತದೆಂದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿತವು. ಆದುದರಿಂದ ಸಮರ್ಥನಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗನಿಷ್ಠನಿಗೆ ಉಪಾಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವು ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಎರಡಕ್ಕೂ ಏಕಕಂಠ್ಯವೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ನಾನಾಶಬ್ದಾದಿಭೇದಾತ್” ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ— ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತಗಳಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸದ್ವಿದ್ಯಾ ದಹರವಿದ್ಯಾದಿ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯೆಗಳೂ ಏಕವಿದ್ಯೆಯೇ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗಳೇ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರವು ಎಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲವು, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಧವಾದವು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಸದ್ವಿದ್ಯಾ ದಹರ ವಿದ್ಯಾದಿಗಳು, “ನಾನಾ” - ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ವಿಧವಿಧವಾದವುಗಳು, ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ — ತಜ್ಞಾದಿ ಭೇದಾತ್ - ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞೇತ, ಜುಹುಯಾತ್” ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದ ಭೇದಗಳಿಂದ ಯಾಗದಾನ ಹೋಮಾದಿಗಳು ಹೇಗೆ ಪೃಥಗ್ವಿಧಗಳೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾದ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಭೂಮತ್ವ ಅಸಹತವಾಪ್ತತ್ವ ಇಂತಹ ಭೇದಗಳಿಂದಲೂ ನಾನುಭೇದಗಳಿಂದಲೂ, ಈ ವಿದ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಪೃಥಕ್ತ್ವಾದವುಗಳು. ಈ ಸೂತ್ರವು ಹೇಗೆ ಈ ಪ್ರಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವೆಂದರೆ ನ್ಯಾಸವಿಂಶತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತರವರು ನಾನಾಶಬ್ದಾದಿ ಭೇದಾದಿತಿತು” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಾನಾಶಬ್ದಾದಿಭೇದಾದಿತಿತು ಕಥಯಥಾ ಸೂತ್ರಕಾರೇಣ ಸಮ್ಯಕ್ | ಜ್ಞಾನೋಪಾಸನೇ ವಿಭಕ್ತೇ ಯಜನ ಹವನವಚ್ಛಬ್ದ ಭೇದಾದಭಾಕ್ತಾತ್ | ಆಖ್ಯಾರೂಪಾದಿಭೇದಃ ಶ್ರುತಇತರಸಮಃ ಕಿಂಚಿ ಭಿನ್ನಾಧಿಕಾರೀ | ಶೀಘ್ರ ಸ್ವಾಸ್ತ್ರಾಧಿಭಿನ್ನಾಜ್ಞಗುರಿತಿಚ ಮಧೂಪಾಸನಾದೌ • ವ್ಯವಸ್ಥಾಮ್” ಎಂಬುದು ಮೂರು ಶ್ಲೋಕವು. ಅಸಕ್ಯದಾವೃತ್ತ ಭಗವದುಪಾಸನರೂಪ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾ ಪ್ರಭೇದಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೇಗೆ ಪೃಥಕ್ತ್ವಾದವೋ, ಸಕ್ಯದಾವೃತ್ತನ್ಯಾಸ ವಿದ್ಯಾರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯೂ, ನಾನಾ - ಬೇರೆಯಾದವುಗಳು, ಕೌತಃ - ಏಕಕ್ಕೊಂದರೆ, ತಜ್ಞಾದಿಭೇದಾತ್ - ಯಜ್ಞೇತ ಜುಹುಯಾತ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನಾರ್ಥಕಗಳೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಉಪಾಸನೇತ ತರಣ್ಯವ್ರಜ ವೆಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಭಿನ್ನಾರ್ಥಕಗಳು. ಇಲ್ಲಿ ಆದಿ ಪದದಿಂದ ನ್ಯಾಸ ಉಪಾಸನವೆಂಬ ಆಖ್ಯಾಭೇದವೂ ಅಸ

ಕೃತ್ಯಕೃದ್ರೂಪ ಸ್ವರೂಪಭೇದವೂ, ಶಕ್ತಾಶಕ್ತ ಅಧಿಕಾರ ಭೇದವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವು. ಮತ್ತು ವೇದ್ಯಾಕಾರದಲ್ಲೂ ಭೇದ ಉಂಟು; ಅಕಿಂಚನನಿಗೆ ಉಪಾಸನ ಸ್ಥಾನಾಸ ಪಕ್ಷತ್ವವು ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೂ, ಅಪಹತ ಪಾಪತ್ವಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರತ್ವವು ಉಪಾಸನಕ್ಕೂ, ವೇದ್ಯಾಕಾರತ್ವದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಭೇದವು. ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಭೇದವು ಹೇಗೆಂದರೆ ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿಳಂಬವಿಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮ ನಿವೃತ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಒಡನೆಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ; ಉಪಾಸನದಲ್ಲಾದರೂ ಆ ಉಪಾಸನದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮ ನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದ ವಿಳಂಬದೊಂದಿಗೆ ಪರ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜನ್ಮಾಂತರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಿ ವಿಳಂಬ ಉಂಟಾದರೂ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಭೇದವು ಉಪಾಸನನ್ಯಾಸ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗುಂಟೆಂಬ ಭಾವವು.

ಈ “ನಾನಾತಜ್ಞಾದಿ ಭೇದಾತ್” ಎಂಬ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಯತಿ ವರ್ಮರು ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯಾದ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿಲ್ಲವು. ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾನ್ತ ದೇಶಿಕರವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಾದುದರಿಂದ ಇದೂ ಕೂಡ ಈ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗಳೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗಳು ನಾನಾ ವಾದರೂ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಬ್ಬ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿ ಧಿಯು ಸಮಚ್ಛಯದಿಂದ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ, ಇಲ್ಲವೇ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಾನುಗುಣವಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದರೆ ಸಾಕೇ ? ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರವಾದ (೨) “ವಿಕಲ್ಪೋಽವಿಶಿಷ್ಟಫಲ ತ್ವಾತ್” ಎಂಬ ಸೂತ್ರವು ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದರಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷರೂಪವಿಶಿಷ್ಟ ಫಲವೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ವಿಕಲ್ಪಃ - ಒಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ, (ಇದರಲ್ಲೇ ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯೂ ಅಂತರ್ಗತವು). ಒಂದು ವಿದ್ಯೆಯು ಅನುಷ್ಠಾನವೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನ್ಯನಿರಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಮುಕ್ತಿ ದಾಯಕವು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವಿಶಿಷ್ಟಫಲತ್ವಾತ್ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಮುಕ್ತಿ ಫಲವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೂ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ. ಇಲ್ಲಿ ಅವಿಶಿಷ್ಟಫಲ ವೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದಲೇ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುವ ವಾದವು ನಿರಸ್ತವು.

ಮೂಲದಲ್ಲಿ ನಿರಪೇಕ್ಷಮಾನನ್ಯಾಸತ್ವೈಯೇ - ಈ ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯು ನಿರಪೇಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಸಾಪೇಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳ ದಂತಾಯಿತು. ಇದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಎರಡು ಶಾರೀರಕ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳ ಅನು

ನಾ(ಲಾಮ್) ನ್ನಾಮ್ ಪಾದತ್ತಿರ್ ಚೊನ್ನವರ್ಣಾತ್ರಮ ಧರ್ಮಜ್ಯೈ
ಉಪಾಸನನಿಷ್ಕಂ (೩) “ಸಹಕಾರಿತ್ವೇನ” ಎಜ್ಜಾರಪಡಿಯೇ ವಿದ್ಯಾಪರಿಕರ
ಮಾಗ ಅನುಷ್ಠಿಕ್ಕಮ್. ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿ ನಿಷ್ಕಂ (೪) ವಿಹಿತತ್ವಾಚ್ಚಾತ್ರಮ
|ರಾಪಿ” ಎಜ್ಜಾರಪಡಿಯೇ ಭಗವದಾಜ್ಞಾಸಿದ್ಧಮೆನ್ನು ಸ್ವಯಂಪ್ರಯೋಜನ
ಮಾಗ ಅನುಷ್ಠಿಕ್ಕಮ್.

ಪ್ರಾಣವು ಆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗಳಿಗಾದರೋ ಅಜ್ಞರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವು. ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿ
ನಿಷ್ಕನಿಗಾದರೋ ಸ್ವಾಸವಿದ್ಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞವಾಗಿ ಬೀಕಿಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ
ಸುದರಿಂದ ಕೆಲವರ. *ಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವ ಹಾಗೆ ತ್ಯಾಜ್ಯವಲ್ಲವು. ಅವುಗಳನ್ನು
ಬಿಟ್ಟರೆ “ಅಜ್ಞಾಭೇದೀ ಮಮದ್ರೋಹೀ” ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಭಗವ
ನ್ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗುವನು. ಇದನ್ನೇ ಮುಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೂರನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲೂ ಐಕಕಂಠ್ಯವನ್ನು
ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲೂ ಐಕಕಂಠ್ಯ ಉಂಟೆಂದೆ
ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ನಾನ್ಯಾಮ್ ಪಾದತ್ತಿರ್ದೊನ್ನ - ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಹೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟ, ವರ್ಣಾತ್ರಮಧರ್ಮಜ್ಯೈ - ತನ್ನ ವರ್ಣ ಮತ್ತು ಆಶ್ರಮ ಇವುಗಳಿಗೆ
ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು, ಉಪಾಸನನಿಷ್ಕಂ - ಭಗವದುಪಾ
ಸನೆಯನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದವನು ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗನಿಷ್ಠನು
(೩) ಸಹಕಾರಿತ್ವೇನ ಚ - “ತನೇತಂ ವೇದಾನು ವಚನೇನ” “ಅವಿದ್ಯಯಾ
ಮೃತ್ಯುಂ ತೀರ್ತ್ವಾ ವಿದ್ಯಯಾ ಮೃತಮಶ್ನುತೇ” “ಯಜ್ಞೋದಾನ ತಪ
ಶ್ಚೈವ ನತ್ಯಾಜ್ಯಂ ಕಾರ್ಯಮೇವತತ್” ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಪ್ರಮಾಣ
ಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಜ್ಞವಾಗಿ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳನ್ನನುಷ್ಠಿಸ
ಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ, ವಿದ್ಯಾಪರಿಕರಮಾಗ - ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಜ್ಞವಾಗಿ
ಅನುಷ್ಠಿಕ್ಕಮ್ - ಅನುಷ್ಠಿಸುವನು. ಸ್ವತಂತ್ರಪ್ರಪತ್ತಿನಿಷ್ಕಂ - ಭರಣ್ಯಾಸ,
ನಿಷ್ಕನಾದರೋ, (೪) “ವಿಹಿತತ್ವಾಚ್ಚಾತ್ರಮಕರಾಪಿ” - “ಯಾವಜ್ಜೀವಂ
ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಂ ಜುಹುಯಾತ್” ಕುರ್ದನ್ನೇವೇಹಕರ್ಮಣಿ ಜಿಜೀವಷೇತ್”
ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ, ಯಜ್ಞಾದಿಗಳು ಆಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳಾಗಿ
ನಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವದರಿಂದ, ಅವಶ್ಯ ಕರ್ದವ್ಯಗಳು” ಎಜ್ಜಾರಪಡಿಯೇ -
ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ, ಭಗವದಾಜ್ಞಾಸಿದ್ಧಮೆನ್ನು - ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞೆಗಳಾಗಿ
ಸ್ಥಾಪಿತವೆಂದು, ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞಾರೂಪ ಕೈಪುರೈಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ,
ಸ್ವಯಂಪ್ರಯೋಜನಮಾಗ - ಬೇರೆ ಫಲವನ್ನು ಕೋರದೆ ಭಗವಂತನ ಮುಖೋ
ಲ್ಪಾಸನೇ ಫಲವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸುವದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಸಗುವದೇ ಫಲ

ವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅನುಷ್ಠಿಕ್ಕಮ್ - ಅನುಷ್ಠಿಸುವನು. ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಾದಿಗಳು ಭಗವಂತನಿಂದ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳು. ಇವುಗಳನ್ನು ಮುಮುಕ್ಷುವೂ ಮುಮುಕ್ಷು ವಲ್ಲದವನೂ, ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅನುಷ್ಠಿಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಅನುಷ್ಠಿಸದೇ ಹೋದರೆ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವರು. ಹೀಗೆ ಅನುಷ್ಠಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚವು ಫಲ, ಸ್ವರೂಪ ಮಮತೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಪ್ರಪಂಚವು ಎರಡು ವಿಧವೆಂದು ಅನೇಕ ಸಲ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗನಿಷ್ಠನು ತನ್ನ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞವಾಗಿ ಸಹಕಾರಿತ್ವೇನ ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳನ್ನು ಯಾವಜ್ಞಿವವೂ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಪತ್ತಿನಿಷ್ಠನಾದರೋ ತನ್ನ ಸಕೃದನುಷ್ಠಿಸಿದ ಭರಣ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ ಶೂದ್ರ ಚಂಡಾಲಾದಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟು. ಇದರಿಂದ ಈ ಆಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. ಬಿಟ್ಟರೆ ಪ್ರತ್ಯವಾಯ ಉಂಟು. ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗುವದರಿಂದ ಅನುಷ್ಠಿಸಲೇ ಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಸರಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸದೆ ಕೆಲವು ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವರೂ ಸಹ, ಸ್ವರೂಪ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಪಂಚವು ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಾದಿ ಕರ್ಮಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವರು. ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತ ದೇಶಿಕರವರು ಪರಮಕೃಪಯಾ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರುಗಳನ್ನು ನಂದಿಸ ಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಸುತರಾಂ ಅಲ್ಲವು.

ಶಾರೀರಕ ಸೂತ್ರಬೋಧೆಗೂ ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಬೋಧೆಗೂ ಐಕಕಂತ್ಯ ವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರಲ್ಲಾ ; ಶಾರೀರಕ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾರೂಪವಾದ ಉಪಾಸನೆಯೇ, ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಐಕಕಂತ್ಯವು ಹೇಗೆ ಕೂಡುತ್ತದೆಂಬ ಅಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ, ಮೂಲಮನ್ತ್ರವು ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನುಳ್ಳದು ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿಗಮನಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಮಾಧಾನ ಹೇಗೆ ; ಎಂದರೆ ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ ಉಪಾಸನೆಗಳೂ ಹೇಗೆ ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪರಗಳೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪಪಾದಿಸುವ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವೂ ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪರವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರದಲ್ಲೇ ಐಕಕಂತ್ಯವು. ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೂ ಸ್ವರೇಷಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇ ಎಂಬುದು ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥವಾದರೆ, ಶಕ್ತನಾದವನು ಉಪಾಯಾಂತರವನ್ನವಲಂಬಿಸುವನೆಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಹಾಗೆಯೇ ದ್ಯೋತಕವು.

ಈ ಮೂರು ವಾಕ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಪಂಚಮ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಮೂಲಮನ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಶಾರೀರಕ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಐಕಕಂತ್ಯವು ಸಿದ್ಧವೆಂದು ನಿಗಮನ ಮಾಡಿ

ಇಪ್ಪಡಿಯಾಗ್ಯೆಯಾಲ್ ಶಾರೀರಕತ್ತಿರ್ ಚೊನ್ನ ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಜ್ಞಳ್ ಎಲ್ಲಾಮ್ ಶ್ರೀಮದಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಂತಸ್ಥಜ್ಞಳ್. ಇದಿಲರ್ಥ ಪಂಚಕಾದಿಗಳ್ ಕಿಡಕ್ಕಿರ ವಗುಪ್ಪೆಲ್ಲಾಮ್ ಕೀಳಿ ಶೊನ್ನೋಮ್.

ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಇಪ್ಪಡಿಯಾಗ್ಯೆಯಾಲ್ - ಹೀಗೆ ನಾವು ಈಗ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಶಾರೀರಕತ್ತಿರ್ ಚೊನ್ನ - ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯ. ಪುರುಷಾರ್ಥಜ್ಞಳ್ - ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಜೀವಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವೇನು, ಅನುಸ್ಥಿಪತಕ್ಕ ಉಪಾಯವೇನು, ಅದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೇನು ? ಎಲ್ಲಾಮ್-ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವೂ, ಶ್ರೀಮದಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಂತಸ್ಥಜ್ಞಳ್-ಸರ್ವಂ ಶ್ರೀಮದಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಂತಸ್ಥಂ ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹಾಗೆ, ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ. ಉಪಾಯವು ಐಕಕಂಠ್ಯ ನಮಶ್ಯಬ್ದದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುವದು ಹೇಗೆ? ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಭರನ್ಯಾಸವು, ಶಾರೀರಕ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಭಕ್ತಿಯೋಗವೆನಿಸುವ ಉಪಾಸನವು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಐಕಕಂಠ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವದು ಹೇಗೆ? ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ, ನಮಶ್ಯಬ್ದವು ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದಾಗಿ, ಒಂದಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗತಿಯು ಸದ್ವಾರಕವಾಗಿಯೂ, ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಅದ್ವಾರಕವಾಗಿಯೂ ಅವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದ ಐಕಕಂಠ್ಯವುಂಟೆಂಬ ಉಪಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದು.

ಮುಂದೆ, ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವೂ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ ಎಂದರೆ, ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಅರ್ಥಪಂಚಕಗಳನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತವೆ; ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಇವೆಯೋ? ಎಂದರೆ. ಹಿಂದೆಯೇ ಅರ್ಥಪಂಚಕಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ವಿಶದವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅರ್ಥಪಂಚಕಾಧಿಕಾರದ ಅದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಬ್ಬಹ ಶೋಕವಾದ “ಅದೌ ಪ್ರಾಪ್ಯಂ” ಎಂಬುದು ಅನುಸಂಧೇಯವು. (೩೩೩-೩೦ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ.) ಇದಿಲ್ - ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ, ಅರ್ಥಪಂಚಕಾದಿಗಳ್ ಕಿಡಕ್ಕಿರ - ಅರ್ಥಪಂಚಕಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಲ್ಲಾ ತೋರಿಬರುವ ಇಲ್ಲಿ ಅದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಶೇಷಶೇಷ ಸಂಬಂಧಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ವಗುಪ್ಪೆಲ್ಲಾಮ್ - ಪ್ರಬೇಧ ಪ್ರಕಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ಕೀಳಿ ಶೊನ್ನೋಮ್ - ಹಿಂದೆ ಅರ್ಥಪಂಚಕಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆವು. ಅರ್ಥಪಂಚಕವಿಷಯದಲ್ಲೂ, ಶಾರೀರಕ ಸೂತ್ರಕ್ಕೂ ಮೂಲಮನ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಐಕಕಂಠ್ಯವುಂಟೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೇ, “ಇದಿಲ್” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿದ ಈ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅರ್ಥಪಂಚಕಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಪಂಚಕಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಿತವೆಂದು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಶಾರೀರಕ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ

ಏಕವಾಕ್ಯತ್ವಾದಿ ಪಕ್ಷೋಕ್ತೆ ದತ್ತಪ್ರಕಾರಾ ಬುದ್ಧಿಸೌಕರ್ಯಾನು
ವರ್ಧನಿಗನುಯತೀ.

ಇಪ್ಪಡಿ ತಿರುಮುನೈಮ್ (೧) ಏಕವಾಕ್ಯಮಾನಪೋದು ೧. ಉಪಾಯ
ಪರಮೈನುಮ್. ೨. ವೃತ್ತಿಪರಮೈನುಮ್ (೨) ವಾಕ್ಯಗ್ವಯಮಾನಪೋದು

ಅರ್ಥಪಂಚಕಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆ ಎಂಬ ಭಾವವೂ
ಸೂಚಿತವು. “ವದಂತಿ ಸಕಲಾನೇದಾಃ ಸೇಶಿಹಾಸಪುರಾಣಕಾಃ” ಎಂದು ಈ
ಅರ್ಥಪಂಚಕಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆಲ್ಲಾ ವೇದಗಳಲ್ಲೂ ವೇದೋಪ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳಾ
ಗಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುವವೆಂದಾದರೂ
ಗಳ ತತ್ವನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಸುವ ಶಾರೀರಕ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿತ
ಗಳೇ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಈ ವಾಕ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.
ಶಾರೀರಕ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಥಮ ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ನಿಖಿಲ ಜಗ
ದೇಕಕಾರಣತ್ವವು, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಗೋಚರತ್ವವು, ಅನವಧಿಕಾತಿಶಯಾನಂದಮಯತ್ವವು
ಅಪ್ರಾಕೃತ ದಿವ್ಯಮಜ್ಜಿಗಳ ವಿಗ್ರಹತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಸ್ಯನಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾಪ್ಯ
ನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸ್ವರೂಪವು ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿ, ಇವುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ
ಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಖಂಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅನಂತರ ಚಿದಚಿದಾತ್ಮಕವಾದ
ಜಗತ್ತು ಕಾರ್ಯರೂಪವಾದುದು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವೂ
ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ; ಅನಂತರ ವೈರಾಗ್ಯಪಾದದಲ್ಲಿ ಆತನ ಸ್ವರೂಪವು ವಿಕೋಧಿಸ
ಲ್ಪಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಿರೋಧಿ ಸ್ವರೂಪವೂ ಉಪಪಾದಿತವು. ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾ
ಯದ ಮೂರನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಉಪಾಯ ಸ್ವರೂಪವು ಬೋಧಿತವು. ನಾಲ್ಕನೆಯ
ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಫಲಸ್ವರೂಪವು ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಶಾರೀರಕ ಶಾಸ್ತ್ರ
ದಲ್ಲೂ ಅರ್ಥಪಂಚಕಗಳು ಉಪನ್ಯಸ್ತವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಎರಡು ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳಾಗಿ ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
ಹತ್ತು ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಹಿಂದೆ ಏಕವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವದರಿಂದ ಎರಡು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ,
ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಾಗಿ ಭಾವಿಸುವದರಿಂದ ಮೂರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ, ಮೂರು
ವಾಕ್ಯಗಳಾಗಿ ಭಾವಿಸುವದರಿಂದ ಐದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ ತೋರುತ್ತವೆಂದು
ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ, ಹೀಗೆ ಹತ್ತು ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಹತ್ತು ಅರ್ಥಗಳನ್ನು
ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು. ಅವುಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ
ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಇಪ್ಪಡಿ - ಈ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರೀತಿ
ಯಲ್ಲಿ, ತಿರುಮುನೈಮ್ - ಮೂಲಮುನೈವು

೩. ಸ್ವರೂಪಪರಮೇಶ್ವರಮ್. ೪. ಅನ್ವಯ ವ್ಯತಿರೇಕ ಮುಖೇನ ಸಮರ್ಪಣ ಪರಮೇಶ್ವರಮ್. ೫. ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪರಮೇಶ್ವರಮ್ (೬) ವಾಕ್ಯ ತ್ರಯಮಾನಪೋದು, ೭. ಮುದಲಿರಣ್ಣ ಪದಮುಮ್ ಸ್ವರೂಪಪರಮಾಯ್ ಮೇಲ್ಪದಮ್ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಪರಮೇಶ್ವರಮ್, ೮. ಪ್ರಣವಮ್ ಸ್ವರೂಪಪರಮಾಯ್ ಮೇಲಿರಣ್ಣ ಪದಮುಮ್ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿ ಇಷ್ಟ

(೧) ಏಕವಾಕ್ಯಮಾನಪೋದು - ಒಂದು ವಾಕ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಾಗ,

1. ಉಪಾಯಪರವೆಂದೂ, 2. ವೃತ್ತಿಪರವೆಂದೂ, ಶೇಷವೃತ್ತಿ ಪರವಾದ ನಮಸ್ಕಾರ ಕೈಜ್ಜಿರೈಪರವೆಂದೂ.

(೨) ವಾಕ್ಯದ್ವಯಮಾನಪೋದು - ಎರಡು ವಾಕ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಾಗ,

1. ಸ್ವರೂಪಪರಮೇಶ್ವರ - ಶೇಷ ಶೇಷತ್ವರೂಪ ಸ್ವರೂಪಪರವೆಂದೂ,

2. ಅನ್ವಯ ವ್ಯತಿರೇಕಮುಖೇನ ಸಮರ್ಪಣ ಪರಮೇಶ್ವರಮ್ - ಇಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಣವು ಭರಸಮರ್ಪಣವು ; ಅದು ಅನ್ವಯ ಮುಖೇನವಾದರೆ, ಪರಮಪುರುಷನಿಗೇ ಸರ್ವಭರವೆಂದೂ, ವ್ಯತಿರೇಕಮುಖೇನವಾದರೆ, ಅದು ತನಗಲ್ಲವು ಎಂಬ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸುವದೆಂದೂ,

3 ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪರಮೇಶ್ವರಮ್ - ನಿತ್ಯ ಕೈಜ್ಜಿರೈದ ಪ್ರಾರ್ಥನಾರೂಪವಾದುದೆಂದೂ,

೩. ವಾಕ್ಯತ್ರಯ ಮಾನಪೋದು - ಮೂರು ವಾಕ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಾಗ,

1. ಮುದಲಿರಣ್ಣ ಪದಮುಮ್ - ಓಂ ನಮಃ ಎಂಬ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಪದಗಳು, ಸ್ವರೂಪಪರಮಾಯ್ - ಶೇಷ ಶೇಷಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ದಾಗಿಯೂ, ಮೇಲ್ಪದಮ್ - ಮುಂದಿನ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಪದವು ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಪರಮೇಶ್ವರಮ್ - ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಬೋಧಕವೆಂದೂ,

2. ಪ್ರಣವಮ್ ಸ್ವರೂಪಪರಮಾಯ್ - ಪ್ರಣವವು ಶೇಷ ಶೇಷ ಭಾವಬೋಧಕವೆಂದೂ, ಮೇಲಿರಣ್ಣ ಪದಮುಮ್ - ಮಿಕ್ಕ ಎರಡು ಪದ ಗಳಾದ ನಮಃ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬವು, ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಪರ ವೆಂದೂ,

3. ಇಕ್ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿಯಿಲೇ - ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ, ಪ್ರಥಮಪದಮ್ - ಓಂಕಾರವು ಸ್ವರೂಪಪರಮಾಯ್ - ತನ್ನ ಶೇಷಭಾವ ವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವದಾಗಿ, ಮೇಲಿರಂಥಪದಮ್ - ನಮಃನಾರಾಯಣಾಯ ಪದಗಳು, ಉಪಾಯಪರಮೇಶ್ವರಮ್ - ಉಪಾಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತ ವೆಂದೂ,

ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಪರಮೇಸ್ತುಮ್, ೮. ಇಕ್ಕೆಟ್ಟೈಳ್ಳಿಯಿಲೇ ಪ್ರಥಮ ಪದಮ್ ಸೈರೂಪಪರಮಾಯ್ ಮೇಲಿರಣ್ಣ ಪದಮುಮ್ ಉಪಾಯಪರವೆ ನ್ತುಮ್. ಪ್ರಥಮಪದಮ್ ಸಮರ್ಪಣಪರಮಾಯ್, ಮೇಲಿರಣ್ಣ ಪದಮುಮ್ ಫಲಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪರಮೇಸ್ತುಮ್, ೧೦. ಪದತ್ರಯಮುಮ್ ಅಡೈನೇ ತತ್ತೋಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಪರಮೇಸ್ತುಮ್, ಅನಂತಾರ್ಥ ಗರ್ಭಮಾನ ವಿತ್ತಿರುಮನ್ನತ್ತಿಲ್ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಪ್ಪತ್ತುಪಡಿಯಾಗ ಯಥಾಸಂಪ್ರದಾಯಂ ಅನುಸಂಧಿಪ್ಪಾರ್ಗಳ್. ಇಪ್ಪಡಿ ಶಿಲವತ್ತೈ ಪ್ರಧಾನಮಾಗ ಅನುಸಂಧಿ ತ್ತಾಲುಮ್ ಮತ್ತುಳ್ಳ ನೈಯುಮ್ ಅರ್ಥಮಾಗಕ್ಕೆಡವದು.

4. ಪ್ರಥಮಪದಮ್ - ಓಜ್ಜಾರವು, ಸಮರ್ಪಣಪರಮಾಯ್ - ಭರಸಮರ್ಪಣಪರವಾಗಿ, ಮೇಲಿರಣ್ಣ ಪದಮುಮ್ - ನಮಃನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಿವು, ಫಲಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪರಮೇಸ್ತುಮ್ - ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆಂದೂ,

೮. ಪದತ್ರಯಮುಮ್ - ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಮೂರು ಪದಗಳೂ, ತತ್ತೋಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪರಮೇಸ್ತುಮ್ - ಕ್ರಮೇಣ ತತ್ತ್ವ, ಉಪಾಯ, ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವವೆಂದೂ,

ಅನಂತಾರ್ಥಗರ್ಭಮಾನ - ಹೀಗೆ ಅನೇಕಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ, ತಿರುಮನ್ನತ್ತಿಲ್ - ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ, ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ - ಒಂದು ಎರಡು ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದ ಯೋಜನೆಗಳೆಂದುಂಟಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಯಥಾಸಂಪ್ರದಾಯಮ್ - ಪ್ರಪನ್ನರುಗಳಾದ ಅಚಾರ್ಯರುಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯ ರೀತ್ಯಾ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಅನುಸಂಧಿಪ್ಪಾರ್ಗಳ್ - ಶಿಷ್ಯರುಗಳು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವರು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಸಂಪ್ರದಾಯ ರೀತ್ಯಾ ಉಪಪಾದಿತವಾದುದರಿಂದ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಗ್ರಾಹ್ಯಗಳೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ “ವಾಕ್ಯೇಕತ್ವೇ ಯೋಜನೇದ್ವೇತ್ರಿಸೇವಾಕ್ಯದ್ವಯೇತಥಾ | ವಾಕ್ಯತ್ರಯೇ ಪಂಚ ಚೋಕ್ತಾಸ್ತಾಃ ಪ್ರಥಕ್ಪ್ರಥಗೀರಿತಾಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಮೇರೆಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದರೆ ಎರಡು ಯೋಜನೆಗಳು, ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಾದರೆ ಮೂರು ಯೋಜನೆಗಳು, ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳಾದರೆ ಐದು ಯೋಜನೆಗಳು ಒಟ್ಟಿಲ್ಲಾ ಹತ್ತು ಯೋಜನೆಗಳೂ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಹತ್ತು ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಒಂದೊಂದನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದುದಾದರೆ, ಮಿಕ್ಕ ಅರ್ಥಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ನ್ಯೂನತೆಯುಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂದರೆ ಮಿಕ್ಕ ಅರ್ಥಗಳು ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿ ಬರುವದರಿಂದ ಏನೊಂದೂ ಅಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ :— ಇಪ್ಪಡಿ-ಹೀಗೆ ಈಗ ಸಜ್ಜುಹಿಸಿ

ತದೇವಂ ಪದವಾಕ್ಯಾರ್ಥೈಃ ಸ್ತತ್ಪವಿದ್ಗುರುದರ್ಶಿತೈಃ |

ತತ್ಪತ್ಯದೃಷ್ಟಿಕಥಿತಂ ನಿರಸ್ತಂ ಯೋಜನಾಂತರಮ್ ||೪೯||

ಹೇಳಿದ ಹತ್ತು ವಿಧ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ, ಶಿಲವತ್ತೈ - ಕೆಲವನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ - ಅನುಸಂಧಿತ್ತಾಲುಮ್ - ಕೆಲವರು ತಮಗೆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ರೀತ್ಯಾ ಬಂದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿದರೂ, ಮತ್ತು ಲೈವೈಯುಮ್. ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ, ಅರ್ಥವಾಗಕ್ಕೆಡವದು- ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೆ.

ಈ ಅಮೋಘಗಳಾದ ಭಂವಗಳೆಲ್ಲಾ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿವೆ ಎಂದು ತಮಗೆ ಪರಮಾಚಾರ್ಯರಾದ ವಾದಿಹಂಸಾಂಬುಕಾಹರೆಂಬ ಅಪರನಾಮವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಆತ್ರೇಯ ರಾಮಾನುಜ ಗುರುಗಳಿಂದ ಪರಮಕೃಪಯಾ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ತಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತಾಭಾವವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ಇದರಿಂದ ಇತರ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಹೇಳುವ ಇತರ ಯೋಜನೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಪಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿ ನಿರಸ್ತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಇತರ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಹೇಳುವ ಅರ್ಥಗಳಿಗೂ ತಮ್ಮ ಗುರುಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ಈ ಅರ್ಥಭೂಯಸ್ಕೃತ್ಯಾ ಅಜಗಜಾಂತರ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಅವರುಗಳ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಿನೊಂದೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಒಂದು ಪ್ರಮಾಣ ಮೂಲಕ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ತತ್ - ತಸ್ಮಾತ್, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ, ಏವಂ - ಈ ಪರಿಯಾಗಿ, ತತ್ಪವಿದ್ಗುರುದರ್ಶಿತೈಃ - ತತ್ಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಆತ್ರೇಯ ರಾಮಾನುಜರಿಂದ, ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪದವಾಕ್ಯಾರ್ಥೈಃ - ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಪದಗಳ ಮತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳ ಅರ್ಥಗಳಿಂದ, ಅಥವಾ ಗುರುದರ್ಶಿತೈಃ - ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತ ದೇಶಿಕರವರು ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಧರನ್ನು ತಮಗೆ ಗುರುವಾಗಿ ಸಜ್ಜಲ್ಪಸೂರೋದಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಸಾರಾಸ್ವಾದಿನಿಯವರು, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರಾದಿಗಳಿಂದ ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಎಂದು ಅರ್ಥವಾದಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಭಾಷ್ಯಕಾರಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ರೀತ್ಯಾ ಬಂದ ರಹಸ್ಯತ್ರಯಗಳ ಅರ್ಥವೇ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ತಮಗೆ ಲಭಿಸಿತು ಎಂಬ ಭಾವವೂ ಸೂಚಿತವು. ತತ್ಪತ್ಯದೃಷ್ಟಿ ಕಥಿತಂ - ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಪಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ಆ ಅಪಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಯೋಜನಾಂತರಂ - ಬೇರೆ ಯೋಜನೆಯು, ಅಕಾರ ಮಕಾರಾರ್ಥ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ ಅಭೇದದ ಉಪಪಾದನೆಯು ಎಂಬ ಯೋಜನಾಂತರವು ನಿರಸ್ತವು. ಪ್ರಣವದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಅಕಾರವಾಚ್ಯ ನಿಗೂ ಮಕಾರವಾಚ್ಯನಿಗೂ ಉಕಾರವು ಅವಧಾರಣವಾಗಿ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತದೆ; ಇತ್ಯಾದಿ ಯೋಜನಾಂತರಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿರಸ್ತವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಇತ್ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತಿಲ್ ಬಾಹ್ಯಕುದೃಷ್ಟಿ ಮತಃಗಳಾಲ್ ಕಲಕ್ಕಮೌಞ್ಣಾದ ತಿಳಿವುಡೈಯವನೈ ಪ್ರಜ್ಞಾಪ್ರಾಸಾದ ಮಾರುಹ್ಯ ಹ್ಯಶೋಚಃ ಶೋಚತೋ ಜನಾಃ | ಭೂಮಿಸ್ಥಾನಿವ ಶೈಲಸ್ಥೋ ಹ್ಯಜ್ಞಾ ಪ್ರಜ್ಞಃ ಪ್ರಪಶ್ಯತಿ ||

ಮೇಲಿನ ಕಾರಿಕಾಧಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ವಿಶದೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ—ಹೀಗೆ ಸತ್ಸಂ ಪ್ರದಾಯ ರೀತ್ಯಾ ಮೇಲೆ ತಾವು ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಅಮೋಘಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸದಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಅಧಿಕರಿಸಿದ ಪ್ರಪನ್ನನ ಮಹನೀಯತ್ವ ವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ, ಅಂತಹ ಸುಕೃತವಿಲ್ಲದಿರುವುದು, ಕುದೃಷ್ಟಿಯ ಅವಿಜ್ಞತೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಇತ್ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತಿಲ್ - ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯಕುದೃಷ್ಟಿ ಮತಃಗಳಾಲ್ - ವೇದ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪದವರು ಬಾಹ್ಯರು, ವೇದ ನಾಕೃಗಳಿಗೆ ಅಪಾರ್ಥವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದವರು ಕುದೃಷ್ಟಿಗಳು, ಬಾಹ್ಯಮತ ಗಳು ೧೧, ಕುದೃಷ್ಟಿಮತಗಳು ೬, ಒಟ್ಟು ೧೭, ಇವು ಯಾವುವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾರನಿಷ್ಕರ್ಷಾಧಿಕಾರದ ೨೦೯ರಿಂದ ೨೨೩ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ ; ಇಂತಹ ಬಾಹ್ಯಕುದೃಷ್ಟಿಮತಗಳಿಂದ, ಕಲಕ್ಕಮೌಞ್ಣಾದ - ಸ್ವಾಲ್ಪಿತ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದದ, ತಿಳಿವುಡೈಯವನೈ - ಮೂಲಮನ್ತ್ರಾದಿಗಳ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ರುವ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರ ಸಿದ್ಧಾಂತಾವಲಂಬಿಯನ್ನು, ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞ ಎಜ್ಜೆರದು - ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನೆಂದು ಹೇಳುವದು ಎಂಬುದಾಗಿ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕಮುಖೇನ ಕೊಂಡಾ ಡುತ್ತಾರೆ.—ಪ್ರಜ್ಞಾಪ್ರಾಸಾದಂ - ವೇದಗಳ ಮತ್ತು ಮೂಲಮನ್ತ್ರಾದಿರಹಸ್ಯ ಗಳ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಉಪರಿಗೆಯನ್ನು, ಆರುಹ್ಯ - ಹತ್ತಿ, ಅಶೋಚಃ - ಯಾವುದರಿಂದಲೂ ದುಃಖಿಸಲು ಅನರ್ಹನಾದ, ಪ್ರಾಜ್ಞಃ - ಸಮೀಚೀನವಾದ ಸಾಮಾರ್ಥ ಪರಿಚಯವುಳ್ಳ ಪಂಡಿತನು, ಅಜ್ಞಾಃ - ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ, ಶೋಚತಃ - ದುಂಬಿಸುತ್ತಿರುವ, ಅಜ್ಞಾಃ - ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯರಾದ ಜನಾಃ - ಸಾಧಾ ರಣ ಜನರನ್ನು, ಶೈಲಸ್ಥಃ - ಉನ್ನತವಾದ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿರುವವನು, ಎಂದರೆ ಪರ್ಮ ತಾಗ್ರವನ್ನು ಅರೋಹಣ ಮಾಡಿದವನು, ಭೂಮಿಸ್ಥಾ ಇವ - ಕೆಳಗೆ ಭೂಮಿ ಯಲ್ಲಿರುವವರನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಎಂದರೆ ತಾನು ಸುಕೃತ ಪರಿಪಾಕದಿಂದಲೂ ಸೈವಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೂ ಮಹೋನ್ನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೊಂಡು, ಅಜ್ಞರಾದವರನ್ನು, ಪರ್ಮತಾಗ್ರದಿಂದ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಕೆಳಗಿರುವವರು ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮರಾಗಿ ಕಾಣುವಹಾಗೆ, ದುಷ್ಕೃತಪರಿಪಾಕದಿಂದಲೂ, ದೈವಾನುಗ್ರಹ ವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅವಿಜ್ಞತಾಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆಂದು ಪರಿತಾಪದಿಂದ ಪ್ರಾಜ್ಞನು, ಪ್ರಪಶ್ಯತಿ - ಕಾಣುವನು ; ಎಂಬುದು ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವು. ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಅಹಂಕಾರ ಭಾವವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಶ್ಲೋಕವಲ್ಲವು ; ಏಕೆಂದರೆ ತಾಳೂ ದೈವಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅಶೋಚ್ಯನೆಂದೂ, ಇತರ ಅಜ್ಞರಾದ ಪಾಮರರನ್ನು

ಎಜ್ಜಿರದು. “ಜ್ಞಾನೇನ ಹೀನಃ ಪಶುಭಿಸ್ಸಮಾನಃ” ಎಜ್ಜಿರ ವಿಡತ್ತಿಲ್ ಜ್ಞಾನಮೆಜ್ಜಿರದು, ಇತ್ತೆಳಿವೈ.

ಇಪ್ಪಡಿ ತೆಳಿನ್ದರ್ವ (೧) “ನಪ್ರಹ್ಯಷ್ಯತಿ ಸಮಾನೇ ನಾವಮಾನೇನು

ಶೋಚತಃ ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ, ಪರಿತಾಪ ಸೂಚಕ ಶ್ಲೋಕವೆಂದೇ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕನ ದಯೆಯಿಂದ ತಾನು ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಂಬ ಪ್ರಾಸಾದವನ್ನಾಗಲಿ ಪರೈತಾಗ್ರವನ್ನಾಗಲಿ ಆರೋಹಣ ಮಾಡಿರುವದು ; ಇತರ ರಿಂದ ಅಜ್ಞರಿಗೆ ಅಂತಹ ಸುಕೃತವಿಲ್ಲವೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲೇ ಈ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. “ಜ್ಞಾನೇನ ಹೀನಃ ಪಶುಭಿಸ್ಸಮಾನಃ” ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವನು ಪಶುವಿಗೆ ಸಮಾನನು, ಎಜ್ಜಿರವಿಡತ್ತಿಲ್ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಜ್ಞಾನಮೆಜ್ಜಿರದು - ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದು, ಇತ್ತೆಳಿವೈ - ಇಂತಹ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ತದನುಗುಣವಾಗಿ ಮೂಲಮನ್ತ್ರಾದಿಗಳ ಯಥಾರ್ಥ ಬೋಧನನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಪ್ರಾಜ್ಞತೆಯೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಪಶುವಿಗೆನೋ ಸರೈಶ್ವರನು ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲವು ಇದು ಕರ್ಮಪರಿಪಾಕದಿಂದ ಶೋಚನೀಯವಾದ ಜನ್ಮವು. ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಸದಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಸುಕೃತವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಯತ್ನಿಸದೇ ಇರುವದು ಶೋಚನೀಯ ವಿಷಯವು ; ಒಂದು ವೇಳೆ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಸಿದರೂ, ಬಾಹ್ಯಕುದೃಷ್ಟಿಗಳ ನಶಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವದು, ಇನ್ನೂ ಶೋಚನೀಯವಾದುದು. ಅದುದರಿಂದ ಸದಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮೂಲಮನ್ತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿಪರೀತಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸದೆ, ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವದು ಅವಶ್ಯಕವು ; ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವನು ಪಶುವಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗುವನು ; ಅಂತವನೂ ಕೂಡ ಶೋಚ್ಯನೇ ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಮುಂದೆ ಇಂತಹ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆತನಿಗೆ ಅಹ ಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಮಾನಾವಮಾನಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸು ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಶಾಂತವಾಗಿರುವನೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. — ಇಪ್ಪಡಿ ತೆಳಿನ್ದರ್ವ - ಇಂತಹ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು, (೧) ಯಃ - ಯಾವ ಪ್ರಾಜ್ಞನು, ಸಮಾನೇ - ತನಗೆ ಸಮಾನವು ಎಂದರೆ ಪೂಜ್ಯತೆಯು ಉಂಟಾದಾಗ, ನಪ್ರಹ್ಯಷ್ಯತಿ - ಸಂತೋಷಪಡುವದಿಲ್ಲವೋ, ಭಗವಂತನ ಕೃಪಯಾ ಉಂಟಾದ ಪೂಜ್ಯತೆಯೇ ವಿನಾ, ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ

ತಪ್ಯತೇ | ಗಂಗಾಹೃದಇವಾಕ್ಷೋಭ್ಯೋ ಯಸ್ಸಪಂಡಿತ ಉಚ್ಯತೇ" ಎಜ್ಜಿರ ಪಡಿಯೇ ಮಾನಾವಮಾನಾದಿಗಳಿರ್ ಕೆಲಜ್ಜಾನ್ರ್.

ಉಂಟಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಂತೋಷಿಸದೇ ಇರುವನೋ, ಅವಮಾನೇ - ತನಗೆ ಅವಮಾನವು ಉಂಟಾದಾಗ, ಸ್ವಾನುತಪ್ಯತೇ - ಯಾವನು ಪರಿತಾಪವನ್ನು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವೋ, ಎಂದರೆ ಸ್ವನಿಷ್ಠಾಭಿ ಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಉಂಟಾಯಿತೆಂದೂ, ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ದೋಷವನ್ನು ತೋರಿಸಿದುದರಿಂದ ಮಾನನೀಯನೆಂದೂ, ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೀಗೆ ಅವಮಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ತಿಳಿಯದವನೆಂದೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಪರಿತಾಪವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ಆತನು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪಾಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸುಕೃತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವ ಉಪಕಾರಿಯೇಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳಿಂದ ಅವಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿತಾಪವನ್ನು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವೋ, ಗಂಗಾಹೃದಮಿವ - ಗಂಭೀರವಾದ ಗಂಗಾನದಿಯ ಮಡುವಿನ ಹಾಗೆ, ಅಕ್ಷೋಭ್ಯಃ - ಮನೋವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವೋ, ಸಃ - ಅಂತವನೇ, ಪಂಡಿತ ಉಚ್ಯತೇ - ಪಂಡಿತನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವನು. ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಈಗಿನ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ "ನಪ್ರಹ್ಯತ್ಯಾತ್ಮಸಂಮಾನೇ ಸಾವಮಾನೇನ ತಪ್ಯತೇ | ಗಾಂಗೋಹೃದ ಇವಾಕ್ಷೋಭ್ಯೋ ಯಸ್ಸಪಂಡಿತ ಉಚ್ಯತೇ" ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. ಅರ್ಥವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನೂ ಇಲ್ಲವು. ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕರವರ ಕಾಲದ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇರುವದನ್ನು ಅವರು ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಪೂರ್ವ ಗ್ರಂಥೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನಬಂದಂತೆ ತಿದ್ದಿಪಡಿಸಿ ಅಚ್ಚುಹಾಕುವದು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕೆಲಸವಲ್ಲವು. ಮಹರ್ಷಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಮಹತ್ವಾದ ಆಸರಾಧವು; ಇದುಸರಾತ್ಮನಾ ಕೂಡದು" ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಸಂಮಾನೇ ಅವಮಾನೇ ಎಂದು ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಸಪ್ತಮಿ ಇರುವದು ಸಮಂಜಸವು. ನವೀನ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಸಪ್ತಮಿಯು, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಅವಮಾನೇನ ಎಂಬುದರಿಂದ ತೃತೀಯವೂ ಇರುವದು ಸರಿಯಾಗಿ ತೋರುವದಿಲ್ಲವು. ಎಜ್ಜಿರ ಪಡಿಯೇ - ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾದ ಹಾಗೆ, ಮಾನಾವಮಾನಾದಿಗಳಿರ್ - ವುಚ್ಯತೆಯಾಗಲಿ ನಿಂದೆಯಾಗಲಿ ಉಂಟಾದ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ, ಕೆಲಜ್ಜಾನ್ - ಚಿತ್ತವೈಕಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು. ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ಆ ಪ್ರಾಜ್ಞನಿಗೆ ಸಂತೋಷವೂ ಇಲ್ಲವು. ಅವಮಾನದಿಂದ ದುಃಖವೂ ಇಲ್ಲವು. ಅದುದರಿಂದ ಪಂಡಿತನೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ "ನ ಪ್ರಹ್ಯತ್ಯೇತ್ಪ್ರಿಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ನೋದ್ವಿಜೇತ್ಪ್ರಾಪ್ಯಮಪ್ರಿಯಮ್ | ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿಃ" ಎಂಬ ಗೀತಾ ಶ್ಲೋಕವು. (ಗೀ. ೫. ೨೦) ಅನುಸಂಧೇಯವು.

ವ್ಯಾಪಕಾದಿ ಸರ್ವಮನ್ತ್ರೇಷು ಮೂಲಮನ್ತ್ರಸ್ಯ ಪಾರಮ್ಯಂ
ಪ್ರದರ್ಶಯನ್ನಿ ಗಮಯತಿ.

ಇತ್ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತಿಲ್, ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನಮುಮ್ ನಿಷ್ಕೆಯುಮುಡೈ
ಯವನೈ ಆದರಿಕ್ಕುಮ್ ದೇಶತ್ತಿಲುಮ್ (೧) “ಯತ್ರಾಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಸಂಸಿದ್ಧೋ
ಮಹಾಭಾಗೋ ಮಹೀಯತೇ | ನತತ್ರ ಸಂಚರಿಸ್ಯನ್ತಿ ವ್ಯಾಧಿ ದುರ್ಭಿಕ್ಷ

ವ್ಯಾಪಕಾದಿ ಸರ್ವಮನ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಸರೋತ್ಕೃಷ್ಟಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು
ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಿಂದ ಉಪದಿಷ್ಟವಾದ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ
ದವನ ಮಹಾತ್ಮಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಆತನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ
ಯಲ್ಲದೆ, ಅಂತಹ ಒಬ್ಬನಿದ್ದು ಅಂತವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ದೇಶಕ್ಕೂ ಕೂಡ
ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯುಂಟೆಂದು ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ - ಇತ್ತಿರುಮನ್ತ್ರ
ತ್ತಿಲ್ - ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ, ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನಮುಮ್ - ಸರ್ವಸಮಂಜಸ
ವಾದ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಸಾಲದೇ, ನಿಷ್ಕೆ
ಯುಮ್ - ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನೂ - ವಿಹಿತಕರ್ಮಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನವೇನು, ಉಪಾ
ಯಾನುಷ್ಠಾನವೇನು, ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಅಜ್ಞಾನಜ್ಞಾ ಕೈಂಕರ್ಯವೇನು
ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಜಪಾನುಷ್ಠಾನವೇನು, ಇಂತಹ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು, ಉಡೈ,
ಯವನೈ - ಹೊಂದಿದವನನ್ನು, ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ಆಚಾರನಿಷ್ಠ
ೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿದವನನ್ನು, ಆದರಿಕ್ಕುಮ್ ದೇಶತ್ತಿಲ್ - ಪೂಜಿಸುವ ದೇಶ
ದಲ್ಲಿ (೧) “ಯತ್ರ - ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಸಂಸಿದ್ಧಃ - ಮೂಲ
ಮನ್ತ್ರದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ಮಹಾಭಾಗಃ - ಮಹತ್ತಾದ ಸುಕೃತಶಾಲಿ
ಯಾದವನು, ಮಹೇತ್ಮಾ ಎಂಬ ಭಾವವು, ಮಹೀಯತೇ - ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವನೋ,
ತತ್ರ - ಅಂತಹ ದಿವ್ಯಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ವ್ಯಾಧಿದುರ್ಭಿಕ್ಷ ತಸ್ಯರಾಃ - ವ್ಯಾಧಿಯೂ
ದುರ್ಭಿಕ್ಷವೂ, ಕಳ್ಳರೂ, ನಸಂಚರಿಸ್ಯನ್ತಿ - ಸಂಚರಿಸುವದಿಲ್ಲವು” ಎನ್ನಿ
ಸದಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಒರುದೋಷಜ್ಞಳುಮ್ - ಯಾವ
ದೋಷಗಳೂ, ವಾರಾದು - ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಅಂತಹ ಮಹನೀಯನ
ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ತಲೆದೋರುವದಿಲ್ಲವು ; ದುರ್ಭಿಕ್ಷವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ
ದಿಲ್ಲವು ; ಅಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳರಕಾಟವಿರುವದಿಲ್ಲವು. ಮಹನೀಯರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಉಂಟಾದರೆ,
ಅಂತಹ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಘಾತುಕ ಮೃಗಗಳೂ ಸಾಧುಮೃಗಗಳೂ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿ
ಯಿಂದಿರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಪುಷ್ಪಾಶ್ರಮಗಳು ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವು. ಹಾಗೆಯೇ
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪ್ರಭುವು ರಾಜ್ಯಪರಿಪಾಲನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಅಂತಹ

ತಸ್ತರಾಃ" ಎಚ್ಚರಪಡಿಯೇ ಒರುದೋಷವುಳ್ಳವನಾ ವಾರಾಧು. ಇತ್ತೋಕ ತ್ತಾಲ (೨) "ರಾಗಾದಿ (ರೋಗಾ) ದೋಷಾಃ ಸತತಾನುಷಕ್ತಾನಶೇಷ ಕಾಯ ಪ್ರಸೃತಾ ನಶೇಷಾಃ | ಔಷ್ಣ್ಯಕ್ಕೆ ನೋಹಾರತಿದಾ ಜಘಾನ

ಮಹಾತ್ಮನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಬಲದಿಂದ, "ರಾಮಮೇವಾನುಪತ್ಯನ್ನೋನಾಭ್ಯಹಿಸ್ಯ ಪರಸ್ಪರಮ್" (ರಾಮಾ. ಯುದ್ಧ. ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಸರ್ಗ) ಪರಸ್ಪರ ಮೈತ್ರಿಯಿಂದ ಇದ್ದೇರಿ ಎನಾ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಹಿಂಸಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಬುಷ್ಯ ಶೃಂಗರು ಇದ್ದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ದುರ್ಬಿಕ್ಷ ಪೀಡಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಸುಭಿಕ್ಷ ಉಂಟಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ವ್ಯಾಧಿ ದುರ್ಭಿಕ್ಷತಸ್ತರ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ, ಇವುಗಳು ಐಹಿಕಗಳಾಗಿ ವಿರಕ್ತನಿಗೆ ಈ ತೊಂದರೆಗಳು ಎನೂ ಮಾಡಲಾರದ ಪ್ರಯುಕ್ತ, ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತೃಜಿಸಿ, ಲಾಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವದು ಯುಕ್ತವಾದುದರಿಂದ, ವ್ಯಾಧಿ ದುರ್ಭಿಕ್ಷ ತಸ್ತರ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ವ್ಯಾಧಿ ದುರ್ಭಿಕ್ಷತಸ್ತರ ವಿಷಯವು ಐಹಿಕ ವಿಷಯವಾದುದರಿಂದ ಇವುಗಳಾಗಿಯೇ, ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದ ಯಥಾರ್ಥಾನುಸಂಧಾನವೂ ಜಪವೂ ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದರೆ, ವಿರಕ್ತನಿಗೆ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯು ತೋರಲಾರದು. ಆ ಕಾರಣ ದಿಂದ ಈ ಶಬ್ದಗಳು ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳುಳ್ಳವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ "ಅಪ್ರಕಾಶ ಪ್ರಕಾಶಾಭ್ಯಾಂ ಕ್ಷೇಯೇತೇ ಸಂಪದಾಯುಷೀ" ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥಗಳಾದ ಸಂಪತ್ತು ಆಯುಷ್ಯ ಎರಡೂ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಮುಖ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತೃಜಿಸಿ ಬೇರೆ ಅರ್ಥಗಳು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೋ, ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಂಜಸಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಈ ಶ್ಲೋಕ ತ್ತಾಲ - ಈ "ಯತ್ರಾಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಸಂಸಿದ್ಧೋ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ (೨) "ರಾಗಾದಿರೋಗಾಃ ಅಥವಾ ರಾಗಾದಿ ದೋಷಾಃ - ದೇಹಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲಾ ರೋಗಗಳಿಗಿಂತಲೂ ತುಂಬಾ ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ರೋಗಗಳು ಯಾವು ವೆಂದರೆ ರಾಗಾದಿಗಳು, "ಕಾಮವಿಷಃ ಕ್ರೋಧವಿಷಃ" ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಬಲವತ್ತರಗಳಾದ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು, ಇವುಗಳನ್ನು, ಸತತಾನು ಷಕ್ತಾಃ - ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡೇ ಇರುವುವು, ಜ್ವರಾದಿಗಳು ಕೆಲವು ಕಾಲವಿರಬಹುದು, ಅನಂತರ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಬಹುದು, ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಈ ರಾಗಾದಿಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಇರುವುವು, ಎಂಬರ್ಥವು, - ಅಶೇಷಕಾಯ ಪ್ರಸೃತಾಃ - ತಲೆನೋವು, ಕಣ್ಣು ಬೇನೆ ಮುಂತಾದವು ಶರೀರದ ಏಕದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವು, ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಸಮಸ್ತ ಶರೀರಕ್ಕೂ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವುವು. ಈ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳೆಂಬ ಭಾವವು, ಅಶೇಷಾಃ - ಜ್ವರ ತಲೆನೋವು ಇವು

ಯೋಽಪೂರ್ವವೈದ್ಯಾಯ ನಮೋಸ್ತು ತಸ್ಮೈ” ಎನ್ನು ಅಯುರ್ವೇದದ ವಿಶ್ವ
ಕೃಷಾಪ್ರಧಾನ ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಗೆ ವೆಡುತ್ವರಾಗಾದಿಗಳುಮ್, ಸತ್ತುಕ್ಕಳುಕ್ಕು
ಶ್ರೀಯೆನ್ನೋದಪ್ಪಟ್ಟಿ ಜ್ಞಾನಸಂಪತ್ತಿನುಡೈಯ ಸಜ್ಜೋಚಮುಮ್,

ಗಳೆಲ್ಲೋ ಒಂದೆರಡು ರೋಗಗಳು, ಈ ರಾಗಾದಿಗಳು ಇದ್ದವಾದರೆ ಸರ್ವರೋಗಗಳೂ
ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಇದ್ದಹಾಗೆ ಭಾವವು, ಇನ್ನೂ ಎಂತವು ಈ ರಾಗಾದಿ ರೋಗಗಳು
ಎಂದರೆ ಔಷ್ಪಕ್ಯೆ ಮೋಹಾರತಿರ್ದಾ - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗವೆಂದರೆ ಕಾಮವು,
ಔಷ್ಪಕ್ಯೆದ ಎಂದರೆ ಅನುಭವಿಸಿದ ಹೊರತು ಪ್ರಾಣವೇ ನಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ
ಉತ್ಕಟೇಚೈಯನ್ನು ಕೊಡುವಂತಾದ್ದು, ಅದರಿಂದಂಟಾದ ಕ್ರೋಧವು, ಮೋಹ
ದವು - ಭ್ರಮವನ್ನೂ ಆಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಕೊಡುವಂತಾದ್ದು, ಅಂತವನಿಗೆ ವಿವೇಕ
ಜ್ಞಾನವೇ ಇರುವದಿಲ್ಲವು, ಈ ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಲೋಭಮಾತ್ಸರ್ಯ
ಗಳು, ಅರತಿದಾಯಿಗಳು, ರತಿ ಎಂದರೆ ಪ್ರೀತಿ, ಅರತಿ ಎಂದರೆ ಪರಸ್ಪರಾ
ಸೂಯಾಜನಕಗಳು. ಹೀಗೆ ಇವು ಔಷ್ಪಕ್ಯೆ ಮೋಹಾರತಿರ್ದಾ - ಉತ್ಕಟೇಚೈ
ವಿಸು, ಆಜ್ಞಾನವೇನ, ಮಾತ್ಸರ್ಯಾದಿಗಳೇನು ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವು ಈ
ರಾಗಾದಿ ರೋಗಗಳು, ಅವುಗಳನ್ನು, ಯಃ - ಯಾವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಜಘಾಣ -
ಘಾತಮಾಡಿದನೋ, ಇಂತಹ ಅಪೂರ್ವವೈದ್ಯಾಯ - ನವಿದ್ಯತೇ ಪೂರೋ
ಯಸ್ಮಾತ್, ಸಃ ಅಪೂರ್ವಃ - ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಯಾವ ಸರ್ವೇಶ್ವರ
ನಿಗಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ವೈದ್ಯನು ಇಲ್ಲವೋ, ಅಂತವನು ಅನಾದಿಯಾದ
ವೈದ್ಯನು, ಸರ್ವರೋಗನಿವಾರಕನಾದ ವೈದ್ಯನು ತಸ್ಮೈ - ಅಂತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ
ಆದಿವೈದ್ಯನಿಗೆ, ನಮೋಸ್ತು - ನಮಸ್ಕಾರವು,” ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಅಯು
ರ್ವೇದವಿಶ್ವಗುಳ್ - ಅಯುರ್ವೇದದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅಧಿಕರಿಸಿರುವವರು, ಪ್ರಧಾನ
ವ್ಯಾಧಿಗಳಾಗ ವೆಡುತ್ವರಾಗಾದಿಗಳುಮ್ - ಮುಖ್ಯ ವ್ಯಾಧಿಗಳಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿ
ಈ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳೂ, (ವ್ಯಾಧಿದುರ್ಭಿಕ್ಷತಸ್ಯರಾಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಧಿರಬ್ಧ
ದಿಂದ ಇವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆಂಬ ಭಾವವು.) ಸತ್ತುಕ್ಕಳುಕ್ಕು - “ಸಂತಮೇನಂ
ತತೋವಿದುಃ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಶುಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಹಾಗೆ ತತ್ಪ್ರಯಾಥಾತ್ಮ
ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ, ೩೩ ಎನ್ನು ಓದಪ್ಪಟ್ಟಿ - “ಸಾಹಿಶ್ರೀ ರಮ್ಯತಾ
ಸಕಾಮ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಸಂಪತ್ತಿಂಟದಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿ, ಜ್ಞಾನ
ಸಂಪತ್ತಿನುಡೈಯ ಸಜ್ಜೋಚಮುಮ್ - ಯಥಾರ್ಥವಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಎಂಬ
ಸಂಪತ್ತಿನ ಸಜ್ಜೋಚಮು, ಬಾಹ್ಯತಸ್ಕರಕ್ಕು - ಹೊರಗಿನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕದಿ
ಯುವ - ಕಳ್ಳರಿಗೆ ನಿಲವುಲ್ಲಾದ - ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದ, ಅತ್ಯಾಪಹಾರಾದಿಗಳೈ
ಪಣ್ಣುಮ್ - ಭಗವಂತನ ಸ್ವತ್ತಾದ ಆತ್ಮಾವನ್ನು ತನ್ನದು ಎಂದರೆ ಸ್ವತಂತ್ರ
ವೆಂದು ತಿಳಿಯುವದರ ಮೂಲಕ ಚೋರಕೃತ್ಯದ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮಚೋರಕೃತ್ಯವೇ

ಬಾಹ್ಯತಸ್ಕರಂ ನಿಲಮಿಲ್ಲಾದ ಆತ್ಮಾಪಹಾರಾದಿಗಳ್ಳಿ ಪ್ಪಣ್ಣಮ್ ಮಹಾ-
ತಸ್ಕರಾನ ಅಹಂಕಾರಾದಿಗಳುಮ್ ನಡೈಯಾಡಾದೆನ್ನದಾಯಿತ್ತು.

ಇತರ ವ್ಯಾಪಕಮನ್ತ್ರಯೋ ರಯಮೇವಾರ್ಥಃ

ಇತ್ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತಿಲ್ ಅರುದಿಯಿಟ್ಟಿ ಪೊರುಳೇ ವಿಷ್ಣುವಾಸುದೇವತಬ್ಬ
ವಿಶಿಷ್ಟಜ್ಞಳಾನ ವ್ಯಾಪಕಮನ್ತ್ರಾನ್ತರಜ್ಞಳುಕ್ಕುಮ್ ಪೊರುಳ್. (೧) "ವ್ಯಾಪ್ತಿ

ನೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಇಲ್ಲಿ ಆದಿಶಬ್ದದಿಂದ, ಆತ್ಮಾಪಹಾರದಿಂದಂಟಾ
ಗುವ ಸ್ವತಂತ್ರಾತ್ಮ ಭ್ರಾಂತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ; ಅಥವಾ ಆತ್ಮಾಪಹಾರಕ್ಕೆ
ಕಾರಣವಾದ ದೇಹವೇ ಆತ್ಮಾ ಎಂಬ ಭ್ರಮೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದೂ ಭಾವಿಸ
ಬಹುದು. ಮಹಾತಸ್ಕರಾನ - ದೊಡ್ಡ ಕಳ್ಳರಾದ, ಅಹಂಕಾರಾದಿಗಳುಮ್ -
ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳೂ ನಡೈಯಾಡಾದೆನ್ನದಾಯಿತ್ತು. - ಸುಳಯಲಾರ
ನೆಂಬುದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಅದುದರಿಂದ "ವ್ಯಾಧಿ ದುರ್ಭಿಕ್ಷ ತಸ್ಕರಾಃ"
ಎಂಬಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಧಿಯು - ಕಾಮ ಕ್ರೋಧ ಲೋಭಾದಿಗಳು, ದುರ್ಭಿಕ್ಷವು - ಸಂ
ಯಾದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿರೋಣವು, ತಸ್ಕರನೆಂದರೆ ಅಂತಃಕೃತ್ಯಗಳಾದ ಅಹಂಕಾರ
ಮಮಕಾರಗಳೆಂಬುದೇ ಅರ್ಥವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು.

ಮಿಕ್ಕ ಎರಡು ವ್ಯಾಪಕಮನ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಅರ್ಥವೇ
ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಇತ್ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತಿಲ್ ಅರುದಿಯಿಟ್ಟಿ ಪೊರುಳೇ-ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ
ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅರ್ಥಗಳೇ, ವಿಷ್ಣುವಾಸುದೇವ ತಬ್ಬ ವಿಶಿಷ್ಟಜ್ಞಳಾನ
ವ್ಯಾಪಕಮನ್ತ್ರಾನ್ತರಜ್ಞಳುಕ್ಕುಮ್ ಪೊರುಳ್ - ವಿಷ್ಣು ಶಬ್ದದಿಂದ ಕೂಡಿದ
ವಿಷ್ಣು ಪದಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರಕ್ಕೂ, ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದದಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಾಸುದೇವ
ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಸಹ, ಪೊರುಳ್ - ಅರ್ಥವು. ವ್ಯಾಪಕ ಮನ್ತ್ರಗಳು
ಮೂರು ; (೧) ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರವು ; (೨) ಕ್ಷದಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರವು ; (೩) ದ್ವಾದಶಾ
ಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರವು. ಈಗ ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕರವರು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳಿದ ಸರ್ವಾಧಿ
ಪ್ರಾಯಗಳೂ ಮಿಕ್ಕ ಎರಡು ವ್ಯಾಪಕ ಮನ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ ಧಾತು
ವೈತ್ಯತ್ತಿ ಮೂಲಕ ತೋರಿಬಂದರೂ, ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ ಈ ಎರಡು
ಮನ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿದೇಶವಾದ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ವೈತ್ಯತ್ತಿ
ಮೂಲಕ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ಮೂಲಮನ್ತ್ರವು
ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ಮಾತ್ರವೇ ವ್ಯಕ್ತವೆಂದು
ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಉಪಪಾದಿಸಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಅವು ಹೇಗೆ ವ್ಯಾಪಕಮನ್ತ್ರ

ಕಾಂತಿಪ್ರವೇಶೇಚ್ಛಾಸ್ತತ್ಪದ್ಧತು ನಿಬಂಧನಾಃ । ಪರತ್ವೇ ಭೃಧಿಕಾವಿಷ್ಣೋ
ದೇವಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ॥ ” ಎನ್ನು ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನಾದಿಗಳಿಲ್ಲ ನಿರ್ದೇಶನಮ್
ಪಣ್ಣಿನ ಪಡಿಯೇ “ವಿಷ್ಣು ನ್ಯಾಪ್ತೌ, ವಶಕಾನ್ತೌ, ವಿಶಪ್ರವೇಶನೇ, ಇಷು
ಇಚ್ಛಾಯಾಂ” ಎಜ್ಜಿರ ಧಾತುಗಳೆಲೇ ನಿಷ್ಪನ್ನಮಾನ ವಿಷ್ಣು ಶಬ್ದತ್ತಿಲುಳ್ಳ
ಪೂರುಳುಗಳುಮ್, ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದತ್ತಿಲುಮ್ “ ವಸಂತಿವಾಸಯತಿ ”

ಗಳೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಮೊದಲು, ಪಡಕ್ಷರ ಮನ್ವದ ವಿಷ್ಣು ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ
ಧಾತ್ವಾರ್ಥಗಳ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಆರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿರುವ
ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.—“ನ್ಯಾಪ್ತಿ-ಜಗತ್ತಿಲ್ಲವನ್ನೂ
ವ್ಯಾಪಿಸಿರೋಣವು, ಕಾಂತಿ - ಜ್ಞೋತಿಸ್ವಾಂಜ್ಞೋತಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ
ವಿಶೇಷಕಾಂತಿ, ಅಥವಾ ದಿವ್ಯಮಜ್ಜಿಳವಿಗ್ರಹದ ಕಾಂತಿ, ಮನೋಹರತ್ವವು,
ಪ್ರವೇಶ - ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಅನುಪ್ರವೇಶವು, ಇಚ್ಛಾ - ಜಗತ್ತಿನ
ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಲಯರೂಪ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಡೆಸುವ ಸಜ್ಜಲ್ಪರೂಪಜ್ಞಾನವು.
ಇವುಗಳು, ತತ್ಪದ್ಧತುನಿಬಂಧನಾಃ - ವಿಷ್ಣು ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ಧಾತುಗಳಾದ
ವಿಷ್ಣು ನ್ಯಾಪ್ತೌ, ವಶಕಾನ್ತೌ, ವಿಶಪ್ರವೇಶನೇ, ಇಷು ಇಚ್ಛಾಯಾಂ” ಎಂಬ
ನಾಲ್ಕು ಧಾತುಗಳ ಆರ್ಥಗಳೇ ಮೂಲವಾದವು ; ಎಂದರೆ ಈ ಧಾತುಗಳಿಂದಲೇ
ಮೇಲೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ನ್ಯಾಪ್ತಿ, ಕಾಂತಿ, ಪ್ರವೇಶ, ಇಚ್ಛಾ ಪದಗಳಿಂದ ತೋರಿಬರುವ
ಅಧಿಪ್ರಾಯಗಳು, ಇವು ವಿಷ್ಣೋಃ - ವಿಷ್ಣು ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ, ದೇವಸ್ಯ -
ತೇಜೋಮಯನಾದ, ಅಥವಾ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯ ಕ್ರೀಡೆಯುಳ್ಳ, ಪರಮಾತ್ಮನ,
ಪರತ್ವೇ ಭೃಧಿಕಾಃ - ಪರತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಮಹತ್ತಾದ ವಿಶೇಷಗುಣಗಳು”
ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನಾದಿಗಳಿಲ್ಲ - ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನವೇ ಮೊದಲಾದ
ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ, ನಿರ್ದೇಶನಮ್ ಪಣ್ಣಿನ ಪಡಿಯೇ - ಧಾತುಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಂದಂ
ಟಾದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಮುಂದೆ ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಆರ್ಥಗಳನ್ನು ಧಾತ್ವಾರ್ಥಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪಪಾದಿಸಿ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ವಿಷುಲ್ ನ್ಯಾಪ್ತೌ - ವಿಷುಲ್ ಎಂಬ ಧಾತುವು, ನ್ಯಾಪ್ತಿ
ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲೂ, ವಶಕಾನ್ತೌ - ವಶವೆಂಬ ಧಾತು ಕಾಂತಿ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲೂ,
ವಿಶಪ್ರವೇಶನೇ - ವಿಶವೆಂಬ ಧಾತುವು ಪ್ರವೇಶವೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲೂ, ಇಷು ಇಚ್ಛಾ
ಯಾಂ - ಇಷು ಎಂಬ ಧಾತುವು ಇಚ್ಛಾ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲೂ, ” ಎಜ್ಜಿರ ಧಾತು
ಗಳೆಲೇ - ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ, ನಿಷ್ಪನ್ನಮಾನ - ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಎಂದರೆ
ಉಂಟಾದ, ವಿಷ್ಣು ಶಬ್ದತ್ತಿಲುಳ್ಳ ಪೂರುಳುಗಳುಮ್ - ವಿಷ್ಣು ಶಬ್ದದಲ್ಲದಿರುವ
ಆರ್ಥಗಳೂ, ಇದಕ್ಕೆ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಮುಂದೆ “ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಾರ್ಥತ್ತಿಲೇ

ಎನ್ನುಮ್ “ದೀವ್ಯತಿ” ಎನ್ನುಮ್ ತೋತ್ತಿನ ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪಕತ್ವಮ್, ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವಂ, ತದ್ಗತ ದೋಷರಹಿತತ್ವಮ್, ಕ್ರೀಡಾವಿಜಿಗೀಷಾದಿಮತ್ವಮ್ ಎಜ್ಜಿರವಾಕಾರಜ್ಜಿಳುಮೆಲ್ಲಾಮ್ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದಾರ್ಥತೀಲೇಖಕದೇಶಮ್)

ಏಕದೇಶಮ್ ಎಂದಿರುತ್ತದೆ, ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಎಲ್ಲೋ ಅಲ್ಪವಾದ ಅರ್ಥಗಳು. ಎಲ್ಲೋ ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ ತೋರಿದರೂ ವಿ.ಕ್ಯ ಎಲ್ಲಾ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಅತಿದೇಶಮಾಡಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇದರಿಂದ ಷಡಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರಕ್ಕಿಂತ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅತಿಶಯಿತಗಳಾದ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವದರ ಮೂಲಕ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಮುಂದೆ ವಾಸುದೇವ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರಾರ್ಥವು ಧಾತ್ವರ್ಥದ ಮೂಲಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಪಸಾದಿಸಿ, ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅರ್ಥಗಳು ಏಕದೇಶವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ವಾಸುದೇವಶಬ್ದತೀಲಾಮ್ - “ವಾಸುದೇವ” ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲೂ, ಧಾತ್ವರ್ಥದಿಂದ ತೋರುವದು ಮೂರು ಅರ್ಥವೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ವಸತಿ - ಎಲ್ಲಾ ಜೀತನಾಜೀತನಗಳಲ್ಲೂ ಇರುತ್ತಾನೆ, ವಾಸಯತಿ-ಎಲ್ಲಾ ಜೀತನಾಜೀತನಗಳಿಗೆ ಸತ್ತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಸಿಸುವಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಎನ್ನುಮ್ - ಎಂದೂ, ದೀವ್ಯತಿ - ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಾನೆ, ಎನ್ನುಮ್ - ಎಂಬ ದಾಗಿಯೂ, ತೋತ್ತಿನ - ಧಾತುನಿಷ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ತೋರಿಬರುವ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕತ್ವಮುಮ್ ಸಮಸ್ತವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸೋಣವೂ (ಇದು ವಸತಿ ಎಂಬುದರಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥವು) ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವಮ್ - ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಆಧಾರವಾಗರೋಣವೂ, (ಇದು ವಾಸಯತಿ ಎಂಬರ್ಥದಿಂದ ತೋರಿಬರುವಂತಾದ್ದು), ತದ್ಗತ ದೋಷ ರಹಿತತ್ವಮ್ - ಇವೆರಡರ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳ ದೋಷವಿಲ್ಲದಿರುವುದು, (ಇವು ಮೇಲಿನ ಎರಡರಿಂದಲೂ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿಬರುವಂತಾದ್ದು. ಅಥವಾ ದಿವ್ ಧಾತುವಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥವಾದ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ತೋರುವ ಅರ್ಥವೆಂದಾದರೂ ಭಾವಿಸಬಹುದು) ಕ್ರೀಡಾವಿಜಿಗೀಷಾದಿಮತ್ವಮುಮ್ - ಕ್ರೀಡೆ ಅಥವಾ ಜಯಿಸುವ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರೋಣವು, (ಇವು ದಿವು ಧಾತುವಿನ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥಗಳು), “ದಿವ್ ಕ್ರೀಡಾವಿಜಿಗೀಷಾ ವ್ಯವಹಾರ ದ್ಯುತಿಸ್ತುತಿ ಮೋದ ಮದಕಂತಿ ಗತಿಷು” ಎಂಬ ನಿಘಂಟು ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಅರ್ಥಗಳು ; ಆದಿಸದವು ಕ್ರೀಡಾವಿಜಿಗೀಷಾ ಅಲ್ಲದೆ ಇತರ ಭಾವಗಳನ್ನು ತೋರೈದಿಸುತ್ತದೆ.) ಎಜ್ಜಿರ ಅಕಾರಜ್ಜಿಳುಮೆಲ್ಲಾಮ್ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥವಿಶೇಷಗಳೆಲ್ಲಾ, ನಾರಾಯಣ

ನಿಗಮನೇ ಮೂಲಮನ್ತ್ರಸ್ಯ ಅನವಚ್ಛಿನ್ನ ಪ್ರಭಾವಮಾಹ

೧ “ಯಚೋ ಯಜೂಂಷಿ ಸಾಮಾನಿ ತಥೈವಾ ಥರ್ಮಣಾನಿ ಚ | ಸರ್ವ ಮಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಂತಸ್ಥಂ ಯಚ್ಚಾ ನೃದಪಿ ವಾಙ್ಮಯಮ್” ಎನ್ನೈಯಾಲ, ಇತ್ತಿ

ಶಬ್ದತ್ತಿಲೇ - ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ, ಏಕದೇಶಮ್ - ಅಲ್ಪಭಾಗವು ; ಎಂದರೆ ನಾರಾಯಣ-ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ, ತತ್ಪುರುಷ ಬಹುಪ್ರೀತಿ ಸಮಾಸಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ, ಆಯನ ಶಬ್ದದ ಧಾತ್ವರ್ಥಗಳ ಮೂಲಕ ವಾಗಿಯೂ, ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ಅಕ್ಷರಗಳ ನಿರುಕ್ತಿ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ, ತೋರುವ ಬಹ್ವರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಎಲ್ಲೋ ಅಲ್ಪವಾದವುಗಳು. ಎಂಬರ್ಥವು ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ನಿರುಕ್ತಿರೂಪ ಪ್ರಮಾಣವು ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧೇಯವು :—“ಸರ್ವತ್ರಾಸೌ ಸಮಸ್ತಂಚ ವಸತ್ಯತ್ರೇತಿ ವೈಯತಃ” ಎಂದು ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣೋಕ್ತಿಯು ಇದೆ. ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಈ ಅರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೇಗೆ ಬೋಧಿತವೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು. ಹಿಂದೆ ಪರಾಂಬರಿಸಬಹುದು.

ನಿಗಮನದಲ್ಲಿ ಮೂಲಮನ್ತ್ರಪ ಅಪರಿಮಿತ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಪಕ ಮಂತ್ರಗಳ ಎಲ್ಲಾ ಅರ್ಥವು ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ವೇದಾರ್ಥಗಳ ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲೇ ನಿರತಿಶಯ ವಿಶ್ವಾಸ ಉಂಟಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವೂ ಪ್ರಭಾವವೂ ಉಂಟೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—

ಮೇಲೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಿದ ಉಪಪಾದನೆಯಿಂದ ಅರ್ಥಕೃತೋತ್ಪನ್ನ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವರೂಪತಃ ಕೂಡ ಸರೋತ್ಪನ್ನವಾದುದಾಗಿ ಈ ಆಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ತೀಯಬೇಕಾದ ಸಮಸ್ತಾಭಿಪ್ರಾಯಗರ್ಭಿತವಾದುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂಹಿತಾಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.—

(೧) “ಯಚಃ - ಪುಗ್ವೇದವಾಕ್ಯಗಳೂ, ಯಜೂಂಷಿ-ಯಜುರ್ದೇವಗಳೂ, ಸಾಮಾನಿ-ಸಾಮವೇದಗಳೂ, ತಥೈವ - ಹಾಗೆಯೇ, ಅಥರ್ಮಣಾನಿಚ-ಅಥರ್ಮಣವೇದ ವಾಕ್ಯಗಳೂ ಸಹ, ಮತ್ತು ಯಚ್ಚ-ಯಾವ ವಾಙ್ಮಯಮ್-ವಾಗ್ಮಾಸವಾದ ಎಂದರೆ ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ತೋರಿಬರುವ, ಅನ್ಯತ್ಸರ್ವಂ-ಮಿಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲವು, ಎಂಬುದರಿಂದ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುವ ಸಮಸ್ತಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಆಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಂತಸ್ಥಮ್ - ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ” ಎನ್ನೈಯಾಲೇ - ಎಂದು ಹೀಗೆ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ

ರುವಷ್ಟಾಕ್ಷರಮೇ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಕ್ಕು ತತ್ವಹಿತಾನುಬಂಧಿಗಳಾನ ಸರ್ವಾ ಪೇಕ್ಷಿತಜ್ಞಿಗಳಿಕ್ಕುಮ್ ಪ್ರಕಾಶಕಮ್. (೨) * ಋಚೋ ಯಜೂಂಷಿ ಸಾಮಾನಿ ಯೋಽಧೀತೇಽಸಕ್ಯದಂಜಸಾ | ಸಕ್ಯದಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಜಪ್ತಾ ಸತಸ್ಯಫಲಮಶ್ನತೇ" ಎನ್ನೆಯಾಲೇ, ಇದಿನುಡೈಯ ಸಕ್ಯದುಚ್ಚಾರಣಮ್ ಸರ್ವವೇದ

ಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿರುವದರಿಂದ, ಇತ್ತಿರುವಷ್ಟಾಕ್ಷರಮೇ - ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವೇ, ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಕ್ಕು - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ತತ್ವಹಿತಸಂಬಂಧಿಗಳಾನ - ಪರತತ್ವವು ಸ್ವತಃಶೇಷಿಯಾದ ಶ್ರಿಯೇಪತಿ ಎಂದೂ, ಜೀವತತ್ವವು ಆತನಿಗೆ ಸ್ವವಿಧದಲ್ಲಿ ಪರತಂತ್ರನಾಗಿ - ಶೇಷನೆಂದೂ, ಹಿತವು ಭರನ್ಯಾಸವೇ ಎಂದೂ, ಹೀಗೆ ತತ್ವಹಿತಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ, ಸರ್ವಾಪೇಕ್ಷಿತಜ್ಞಿಗಳಿಕ್ಕುಮ್ - ಸಮಸ್ತಗಳಾದ ಎಲ್ಲಾ ಅಪೇಕ್ಷಿತಗಳಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೂ, ಪ್ರಕಾಶಕಮ್ - ಪ್ರದರ್ಶಕವು. ಹಿಂದೆ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ ಎಂದು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಇತರ ವ್ಯಾಪಕ ಮನ್ತ್ರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯು ಅತ್ಯಧಿಕವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅದುದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಆ ನಾಲ್ಕು ವೇದಾಧ್ಯಯನಗಳಿಂದುಂಟಾಗುವ ಫಲವೆಲ್ಲಾ ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರಜಪದಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ— ಋಚೋ ಯಜೂಂಷಿ ಸಾಮಾನಿ - ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾನವೇದಗಳನ್ನು, ಯಃ - ಯಾವನು, ಅಸಕ್ಯತ್ - ಪುನಃ ಪುನಃ, ಅಂಜಸಾ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಶೀಘ್ರವಾಗಿ, ಸತ್ಯವಾಗಿ, ಅಧೀತೇ - ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ, ಸಃ - ಅವನು, ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ - ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು ಸಕ್ಯತ್ - ಒಂದು ಸಲ, ಜಪ್ತಾ - ಜಪಮಾಡಿದರೆ, ತಸ್ಯ ಫಲಮಶ್ನತೇ - ಆ ಎಲ್ಲಾ ವೇದವನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸಲ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ" ಎನ್ನೆಯಾಲೇ - ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣವಿರುವದರಿಂದ, ಇದಿನುಡೈಯ ಸಕ್ಯದುಚ್ಚಾರಣಮ್ - ಈ ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು ಒಂದು ಸಲ ಉಚ್ಚರಿಸೋಣವು, ಸರ್ವವೇದ ಜಪತುಲ್ಯಮ್ - ಸಮಸ್ತ ವೇದಾಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಮಾನವು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಮೂಲಮನ್ತ್ರಜಪವು ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಲ್ಲದವರಿಗೂ ಕೂಡ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಸಲ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿದರೆ, ಸರ್ವ ವೇದಗಳನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸಲ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಫಲವುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುವದು, ಸುಮ್ಮನೆ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಮೂಲಮನ್ತ್ರಜಪದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯುಂಟಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಅತಿಶಯೋಕಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ ಹಾಗಲ್ಲವೆಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯ

ಜಪತುಲ್ಯಮ್. (೩) "ಯಶ್ಚ ಯಾವಾಂಶ್ಚ ವಿಶ್ವಾಸಃ ಸ್ತಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಶ್ಚ ತಾವತೀ ಏತಾವಾನಿತಿ ನೈತಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವಃ ಪರಿವಿಾಯತೇ" ಎನ್ನೆಯಾಲೇ, ತನ್ನಾಮ್ ವಿಶ್ವಾಸ ತಾರತಮ್ಯತ್ವಕ್ಕೀಡಾಗ ಸಿದ್ಧಿ ತಾರತಮ್ಯ ಮುಣ್ಣಾನಾಲುಮ್, ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸಮುಡೈಯಾರ್ ಪಕ್ಕಲ್ ಇತ್ತಿರುಮನ್ತ್ರಮ್ ಅನವಚ್ಚಿನ್ನ ಪ್ರಭಾವ

ಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಕೃತ್ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆಯು ಸರ್ವ ಶ್ರೇಯ ಸ್ಕರವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತಲ್ಲ, ಇದೇನು ಯಥಾರ್ಥೋಕ್ತಿಯೇ? ಏಕೆಂದರೆ ಕೆಲವರು ಸದಾ ಮೂಲಮನ್ತ್ರ ಜಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸು ತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡಿರವೆನು, ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇನ್ನ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಕೊಡುವ ನಾಹಾತ್ಮೈಯುಪಲಾಯನಸೂಕ್ತ ಜಪಿಸಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ ಅಧಿ ಕಾರಿಯ ವೈಗುಣ್ಯದಿಂದಲೋ, ವಿಶ್ವಾಸ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದಲೋ, ಪ್ರಬಲ ಪ್ರಾರ ಬ್ಧದ ಪ್ರತಿಬಂಧಕದಿಂದಲೋ, ಕರ್ತಾವಿಗೆ ಅನೇಕೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರಿಂದಲೋ, ಏಕೆಕಾದಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ ಸಿದ್ಧಿ ಇಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಸ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿ ಇಲ್ಲದಿರಬಹುದೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. "ಯಸ್ಯ - ಯಾವನಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸಃ - ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವು, ಯಾವಾಂಶ್ಚ - ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೋ ತಸ್ಯ - ಅವನಿಗೆ, ಸಿದ್ಧಿಶ್ಚ - ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಜಪ ಫಲವೂ ಸಹ, ತಾವತೀ - ಅಷ್ಟೇ, ನಿರತಿಶಯ ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದರೆ ನಿರತಿಶಯ ಫಲವುಂಟು, ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಮಂದ ವಿಶ್ವಾಸ ವಿದ್ದರೆ ಫಲವೂ ಮಂದವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಏತಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವಃ - ಈ ಅಷ್ಟಾ ಕ್ಷರದ ನಾಹಾತ್ಮೈಯು, ಏತಾವಾನಿತಿ - ಇಷ್ಟಮಟ್ಟಿಗೇನೇ ಎಂದು, ಸಪರಿ ಮೀಯತೇ - ಆಳತೆನಾಡಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು," ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಸಾಧ್ಯೋ ಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ ಉದಾಹೃತವು. ಎನ್ನೆಯಾಲೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ತನ್ನಾಮ್ ವಿಶ್ವಾಸತಾರತಮ್ಯತ್ವಕ್ಕೀಡಾಗ - ಅವರವರುಗಳಿ ಗಿರುವ ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿರುವ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ, ಸಿದ್ಧಿ ತಾರತಮ್ಯ ಮುಣ್ಣಾ ನಾಲುಮ್ - ಫಲದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವು ಉಂಟಾದರೂ, ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸಮುಡೈ ಯಾರ್ ಪಕ್ಕಲ್ - ಮಹತ್ತಾದ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಈ ತಿರುಮನ್ತ್ರವು, ಅನವಚ್ಚಿನ್ನ ಪ್ರಭಾವಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿ ಹೇತುವಾದುದರಿಂದ, ಅಪರಿಮಿತ ಪ್ರಭಾವ ಉಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಸಕೃದುಚ್ಚಾರಣವು ಸರ್ವವೇದಾಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಮಾನವೆಂದು ಹೇಳಿದುದೇನೂ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಲ್ಲವು. ವಿಶ್ವಾಸತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಫಲಸಿದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯೇ ವಿನಾ, ನಿರತಿಶಯ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಗೂ ಹೇತುವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಈ ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವಾದರೋ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮ

ಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್. ಇಶ್ಲೋಕತ್ತಿಲ್ ಇನ್ನಾರಾಲ್ ಪರಿಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ವೊಣ್ಣಾ ದೆನ್ನು ವಿಶೇಷಿಯಾವೈಯಾಲೇ (೧) “ನರನಾರಣನಾಯಾಲಕತ್ತರುನೂಲ್ ಶಿನ್ದಾವೈ ವಿರಿತ್ತವ್” ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ ಇತ್ತಿರುಮುನೈತ್ತುಕ್ಕು ಪ್ರವರ್ತಕನು

ವಶಾತ್ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಇದರಿಂದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ತಡೆಯುಂಟಾದರೆ, ಅದರಿಂದ ಮೂಲಮುನೈಕ್ಕೆ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವು. ನಿರತಿಶಯ ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದುದಾದರೆ, ನಿರತಿಶಯ ಫಲರೂಪ ಮೋಕ್ಷವುಂಟೆಂಬುದೂ ಸಿದ್ಧವು. ಹಿಂದಿನ “ಯಸ್ಯ ಯಾವಾಂಶ್ಚ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೂಲಮುನೈದ ಪ್ರಭಾವವು ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತಲ್ಲಾ, ಯಾರೊಬ್ಬರಿಂದಲೂ ಇದರ ಮಹಿಮೆಯು ಇಷ್ಟೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ? ಇಷ್ಟು ದೂರ ವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಅದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ವಿಶದೀಕರಿಸಿದ ತಮಗೂ, ಅದರ ಅಳವು ಇಷ್ಟೆಂದು ತಿಳಿಯದೋ? ಎಂದೇನಾದರೂ ಕೇಳಿದರೆ, ತಮಗೂ ತಿಳಿಯದು, ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು; ಆಗಲಿ ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗಾಗಲಿ ತಿಳಿಯದೋ ಎಂದರೆ ಆತನಿಗೂ ತಿಳಿಯದೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.— ಇಶ್ಲೋಕತ್ತಿಲ್ - ಈ “ಯಸ್ಯಯಾವಾಂಶ್ಚ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾರಾಲ್ ಪರಿಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ವೊಣ್ಣಾ ದೆನ್ನು ವಿಶೇಷಿಯಾವೈಯಾಲೇ - ಇಂತವರಿಂದ ಇದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಇಷ್ಟು ಪರಿಮಿತಿಯುಳ್ಳದು ಎಂದು ಹೇಳಲಸಾಧ್ಯವೆಂದು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವಾದುದಂತ್ರ, (೧) ನರನಾರಣನಾಯಾ-ನರನಾರಾಯಣಾವತಾರವನ್ನವಲಂಬಿಸಿದವನಾಗಿ, ಉಲಕತ್ತು - ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಅರುನೂಲ್ - ಅರ್ಥವು ದುರ್ಗ್ರಹವಾದ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ, ಶಿನ್ದಾವೈ - ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಸಂಕೋಚ ನ್ಯೂನತೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ವಿರಿತ್ತವ್-ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಿದವನು, ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ - ಎಂಬ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗಿ, ಇತ್ತಿರುಮುನೈತ್ತುಕ್ಕು ಪ್ರವರ್ತಕನಾಯ್ - ಈ ಮೂಲಮುನೈದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದವನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ದವೇದಾಂತ ಪ್ರವರ್ತಕತ್ವವು ಭಗವಂತನಿಗೆ “ಪ್ರಣವೋಧನು:” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಮೂಲಕ ಇರುವದರಿಂದ, ತದಂತರ್ಗತವಾದ ಶ್ರೀಮದಷ್ಟಾಕ್ಷರಕ್ಕೂ ಪ್ರವರ್ತಕನು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಅಥವಾ ತಿರುಮಾಜ್ಜಿಯಾಳ್ವಾರ್ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರವರ್ತಕನೆಂಬ ಇತಿಹಾಸವಿರುವದರಿಂದಲೂ ಪ್ರವರ್ತಕನು; ಅಥವಾ ಇದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪಾಂಚರಾತ್ರದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವದರಿಂದಲೂ ಪ್ರವರ್ತಕನು; ಅಥವಾ ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವದರಿಂದಲೂ ಪ್ರವರ್ತಕನು; ಅಥವಾ ರಾಮಾಯಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಅಗ್ರತಃ ಪ್ರಯಯಾ ರಾಮ

ಮಾಯಾ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನುಮಾಯಿರುಕ್ಕಿರ ಸ್ವತಸ್ಸರ್ವಜ್ಞನಾನ ನಾರಾಯಣಾ
ತಾನು ಮಿರ್ದಿ ಪುಭಾವತ್ತೈ ಪರಿಚ್ಛೇದ ಯೋಗ್ಯಮನೈನ್ರಯುಮತ್ತನೈ .

ಸ್ವೀತಾ ಮಧ್ಯೇ ಸುಮಧ್ಯನಾ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದುದರಿಂದಲೂ,
ಪ್ರವರ್ತಕನೆಂಬ ಭಾವವು; ಇವು ಪ್ರಣವಾರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರೂ
ಪ್ರಣವಾರ್ಥ ಬೋಧೆಯನ್ನೇ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.
ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನುಮಾಯಿ - ಆ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸ
ಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿಯೂ, ಇರುಕ್ಕಿರ - ಇರುವ, ಸ್ವತಃ ಸರ್ವಜ್ಞನಾನ - ಇನ್ನೊಬ್ಬರ
ಕೃಪೆಯಿಂದಲ್ಲದೆ ತಾನೇ ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿರುವ, ನಾರಾಯಣಾ ತಾನುಮಃ - ಶ್ರೀಮ
ನ್ಮಾರಾಯಣನಾದ ತಾನೂ ಸಹ, ಇದೀಪ್ರಭಾವತ್ತೈ - ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ
ಪ್ರಭಾವವನ್ನು, ಪರಿಚ್ಛೇದ್ಯಯೋಗ್ಯಮನೈ - ಇಷ್ಟು ಪರಿಮಿತಿಯುಳ್ಳದೆಂದು
ತೀಯಲೇ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು, ಅರಿಯುಮತ್ತನೈ - ತೀಯುವನೆಂಬುದೇ ಇದರ
ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಸರ್ವಜ್ಞನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನೆಂದು ಹೇಳಿ, ಆತನೇ
ಈ ಮನ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಕನಾಗಿದ್ದು, ಆತನಿಗೂ ಸಹ ಈ ಮನ್ತ್ರದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ
ಯು ಇಷ್ಟೆಂದು ತೀಯದು ಎಂದೂ ಹೇಳುವದು, ಆತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗುವ
ದಿಲ್ಲವೋ? ಎಂದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳರ ತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ,
ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯ ಪರಿಮಿತಿಯು ಇಲ್ಲದ ವಿಷಯವು. ಇಲ್ಲದ ವಿಷಯವು ತೀಯದು
ಎಂದು ಹೇಳುವದು ಸರ್ವಜ್ಞತೆಗೆ ಏನೂ ಕುಂದಕವಲ್ಲವು. ಇಲ್ಲದ ವಿಷಯವು
ನನಗೆ ತೀಯುವದೆಂಬುದು ಹುಚ್ಚನಮಾತಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೂ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಗೆ ಕುಂದ
ಕವು. ಗಗನದಲ್ಲಿ ಕಮಲ ಪುಷ್ಪವಾಗಲಿ, ಮೀಲಕ್ಕೆ ಕೊಂಬುಗಳಾಗಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ
ವಿಷಯವು, ಗಗನಾರವಿಂದ ವಿಷಯವಾಗಲಿ, ಶಶಶೃಂಗವಿಷಯವಾಗಲಿ. ನನಗೆ
ತೀಯದು ಎಂದು ಹೇಳುವದೇನೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಗೆ ಏನೊಂದೂ ಕುಂದಕ
ವಿಲ್ಲವು. ನನಗೆ ಇಲ್ಲದಿರುವದು ತೀಯುವದೆಂದರೆ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗುತ್ತದೆ.
ಹೀಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ವತ್ಸಚಿಹ್ನಮಿತ್ರರು ತಮ್ಮ ಶ್ರೀಸ್ತವದಲ್ಲಿ “ದೇವಿತ್ವನ್ನಹಿಮಾ
ವಧಿರ್ನಹರಿಣಾನಾಪಿತ್ವಯಾ ಜ್ಞಾಯತೇ | ಯದ್ಯಪ್ಯೇವ ಮಥಾಪಿ ನೈವಯು
ವಯೋ ಸ್ವರ್ವಜ್ಞತಾಹೀಯತೇ | ಯನ್ನಾಸ್ತೈವ ತದಜ್ಞತಾ ಮನುಗುಣಾಂ
ಸರ್ವಜ್ಞತಾಯಾವಿದು | ವೈದ್ಯಮಾಂಭೋಜ ಮಿದಂತಯಾಕಿಲ ವಿದ್
ಭ್ರಾನ್ಮೋಯ ಮಿತ್ಸುಚ್ಯತೇ || ೮ || ಎಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. —“ಓ ದೇವಿ
ಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೇ! ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ಪರಿಮಿತಿಯು ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿ
ಯಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ನಿನ್ನಿಂದಲೂ ತೀಯಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದಾದರೆ
ನಿಮ್ಮಗಳ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಗೆ ಕುಂದಕವಲ್ಲವೋ? ಎಂದರೆ ಏನೊಂದೂ ನ್ಯೂನತೆಯಿಲ್ಲವು;
ಹೇಗೆಂದರೆ? ಯಾವುದು ಇಲ್ಲದಿರುವದೋ, ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಅವಧಿ ಇಟ್ಟ
ದುದು ಎಂದು ತೀಯುವದೇ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ತೀಯು

ತ್ತಾರೆ ; ಗಗನಾರವಿಂದವು ಇಂತಾದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವವನಲ್ಲವೇ ಭ್ರಾಂತನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ ; ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇಲ್ಲಿ ನರನಾರಾಯಣನಾಯ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ, “ಸರ್ವಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳಿ, ನಾರಾಯಣನು ನರನಾದ ಅರ್ಜುನನ ಶೋಕವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ರಥದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನ ಸಾರಥ್ಯವಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಶವೇ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಅರ್ಥಪ್ರಕಾಶಕವೆಂಬುದು ತೋರಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಮನ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಆತನೇ ಹೇಗೆ ಪ್ರವರ್ತಕನೆಂಬುದು ಹಿಂದೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಶ್ರೀ ತಿರುಮಂಗೈಯಾಳ್ವಾರವರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಕನೆಂಬುದನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನು ನರನಾರಾಯಣನೆಂಬುದು, ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ತೃತೀಯ ಪದದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವೂ ಆಲ್ಲದೆ, ಈ ಮನ್ತ್ರೋಪಾಸನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಋಷಿಯು ಯಾರೊಬ್ಬ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒದರಿಕಾಶ್ರಮವಾಸಿಯಾದ ನರನಾರಾಯಣ ಋಷಿಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವದರಿಂದಲೂ ವ್ಯಕ್ತವು. ವೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಪಾಶುರದಿಂದ ಏನು ಉಪಪಾದಿತವು. ಎಂದರೆ ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಕನೂ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನೂ ಸಹ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ ಎಂದು ಹೇಳರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪಾಶುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ—

ಎಜ್ಞಾನುಮ್ ಈತೊಪ್ಪ ತೊರ್ಮಾಯಮುಂಡೇ? ನರನಾರಣನಾಯ್ - ಉಲಗತ್ತು ಅರನೂಲ್ | ಚಿಜ್ಞಾನ್ನೈ ವಿರಿತ್ತವನ್ ಎಂಬೆರುಮಾನ್ ಅದು ವನ್ನಿಯುಮ್ ಚೆನಾಶುದರುಮ್ ನಿಲನುಮ್ | ಪೊಜ್ಜಾರ ಕಡಲುಮ್ ಪೊರುಪ್ಪುಮ್ ನೆರುಪ್ಪಮ್ ನೆರುಕ್ಕಿಪ್ಪುಗಪ್ಪೋ ಮಿಡರು ಅತ್ತ ನೈಪೋದು | ಅಜ್ಞಾನದವನ ಕಾಣ್ಕೊ ಇನು ಆಯ್ ಚ್ಚಿರಾಲಾ ಅಕ್ಕೈನೆಣ್ಣೈ ಯುಣ್ಡು ಅಪ್ಪುಣ್ಣೈರುದವನೇ || (ಪೆರಿ. ತಿರುಮೋಳಿ ೧೦-೬-೧)

ಇದರ ಅರ್ಥವು—ಎಜ್ಞಾನುಮ್ - ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ, ಈ ನಪ್ಪದೋರ್ - ಇದನ್ನು ಹೋಲುವ, ಮಾಯಮುಂಡೇ—ಆಶ್ಚರ್ಯ ಉಂಟೋ, ನರನಾರಣನಾಯ್ ನರನಾರಾಯಣಾವತಾರಿಯಾಗಿ, ಉಲಗತ್ತು - ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ, ಅರನೂಲ್ - ವೇದಶಾಸ್ತ್ರೋಪದೇಶವನ್ನು, ಶಿಂಗಾನ್ನೈ - ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹೃಸ್ವತೆ, ನ್ಯೂನತೆ ಇಲ್ಲದೆ, ವಿರಿತ್ತವನ್-ಹೀಗೆ ಲೋಕಗುರುವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದವನು, ಎಂಬೆರುಮಾನ್ ಅಂತಹ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯು, ಅದು ವನ್ನಿಯುಮ್ - ಅಷ್ಟಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಚೆನಾಶುದರುಮ್ - ಸೂರ್ಯನೂ, ನಿಲನಮ್ - ಭೂಮಿಯೂ, ಪೊಂಗಾರ ಕಡಲುಮ್ - ಉಕ್ಕಿ ಏಳುವ ಸಮುದ್ರವೂ, ಪೊರುಪ್ಪುಮ್ - ಪದ್ಧತವೂ, ನೆರುಪ್ಪುಮ್ - ಅಗ್ನಿಯೂ, ನೆರುಕ್ಕಿಪ್ಪುಗ - ಒಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಹಾಗೆ, ನುಂಗುವ ಹಾಗೆ, ಪೊನ್ನಿಡರ್ - ಸುವರ್ಣ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು, ಅಂಗಾನ್ದವ್-ತೆರದುಕೊಂಡ ಇದ್ದವನನ್ನು, ಕಾಣ್ಕೊ - ಇಂತಹ ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಳಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೂ ಕಾರಣಭೂತನಾದ

ಇಮ್ಮನ್ನತ್ತಕ್ಕು ದ್ರಷ್ಟಾವುಮಾಯ ದೇವತೈಯುಮಾನವ ಪಕ್ಕ

ವನ್, ಇನ್ನು - ಈಗ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರಿಯಾಗಿ, ನರನಾರಾಯಣಾವತಾರಿಯಾಗಿ ಆಯ್ ಚ್ಚಿಯರಾಲ - ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ, ಅಳೆವೆಣ್ಣೆಯುಂಡು-ತೆಗೆದು ಬೆಣ್ಣೆಯುಂಡು, ಅಪ್ಪುಂಡಿರಿನ್ನವನೇ - ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವನಾಗಿದ್ದಾನೆಯೇ, ಏನು ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಲೋಕಗುರುವಾಗಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಕನು, ಲೋಕವ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಳಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತನು, ಇಂತವನು ಈಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆನಿಸಿ, ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಕಳವು ಮಾಡಿ ಪಂಗ್ರಹಿಸಿ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವ, ಇಂತಹ ಸೌಶೀಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ದಿವ್ಯ ಚೇಷ್ಟಿತವು ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವಾದುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. “ಕಣ್ಣಿನುಣ್ ಶಿರುತ್ತಾಮ್ಪಿನಾಲ ಕಟ್ಟುಣ್ಣಪ್ಪಣ್ಣಿಯಪೆರುಮಾಯ್” ಎಂಬ, ಮತ್ತು “ಕೃತಾಗಸಂ ತಂ ಪ್ರರುದನ್ನ ಮಕ್ಷಣೇ ಕಷ್ಣವಂಜನೃಷಿಣೇಸ್ವಪಾಡಿನಾ | ಉದ್ವೀಕ್ಷವಾಣಂ ಭಯವಿದ್ಯಲೇಕ್ಷಣಂ ಹಸ್ತೇಗೃಹಿತಾಭಿಷಯನ್ತ್ಯ ವಾಗುರತ್” ಎಂಬ (ಭಾಗ. ೧೦-೯.೧೨) ಶ್ಲೋಕವೂ ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಹಾಗೆಯೇ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲೂ, “ಲೋಕನಾಥಃ ಪುರೋಭೂತ್ವಾ ಸುಗ್ರೀವಂ ನಾಥಮಿಚ್ಛತಿ” “ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದೇ ಸತತಂ ಪ್ರಸೀದೇ ಯುರಿಮಾಃಪ್ರಜಾಃ | ಸರಾಮೋವಾನರೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದ ಮಫಿಕಾಂಕ್ಷತೇ” ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಲೀಲಾಲೋಲನಿಗೆ, ಸೌಶೀಲ್ಯಾದಿಯುಕ್ತವಾದ ಇಂತಹ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳುಂಟೆಂಬ ಭಾವವು.

ಹೀಗೆ ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ ಪ್ರಭಾವ ಉಂಟೆಂದು ಇಷ್ಟುದೂರ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಆಗಲಿ ಇಂತಹ ಇಷ್ಟು ಧರ್ಮವೂ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದು ಮನ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಉಂಟೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದರ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕನು ಯಾರು? ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ಭಗವತ್ಸಂಕಲ್ಪವೆಂದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಹೇಳುವಿರಿ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಮನ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಇಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವವೂ ಭಗವತ್ಸಂಕಲ್ಪವೇ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಏನೊಂದು ವಿರೋಧವೂ ಇಲ್ಲವು. ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಈ ಮನ್ತ್ರದ ಅನುಸಂಧಾನವು, ದ್ವಯಮನ್ತ್ರದ ಮೂಲಕ ಭರಣ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಮೋಕ್ಷದಾಯಕವಾಗುವದರಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವು ; ಮತ್ತು ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೂ ಕೂಡ ಅದರ ಆರ್ಥಾನುಸಂಧಾನದ ಮೂಲಕ ಭಗವದನುಭವವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಹರ್ಷಾರೇಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದರಲ್ಲೂ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವು ; ಇದು ಸಂಪ್ರದಾಯಸಿದ್ಧವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ.--ಇಮ್ಮನ್ನತ್ತಕ್ಕು-ಮನ್ತ್ರಶಬ್ದಾರ್ಥವಾದ ಮನ್ತ್ರಾಂತಾಗುತಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಹಾಗೆ ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರಕ್ಕೆ, ದ್ರಷ್ಟಾವುಮಾಯ-ಶ್ರೀ ಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಋಷಿಯೂಯಾಗಿ, ದೇವತೈಯುಮಾನವ ಪಕ್ಕಲಿಲೇ-

ಅಲೇ ಇತ್ಯೈ ಸಾರ್ಥಮಾಗಮೈತ್ತ ತಿರುಮಜ್ಜೈಯಾಳ್ವಾರ್ (೨) “ಅನ್ನಣ ರ್ನಾಟ್ಟಿ ನ್ನಿವೈತ್ತಮುನ್ನಿರತ್ತೈ ಮುನ್ನಿರತ್ತಾಲ್ ಮರವಾದೆನ್ನಮ್ ವಾಳುತಿಯೇ ಲ್ವಾಳಲಾಮ್” ಎನ್ನು ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯಾದಾರ್.

ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಅಂತಹ ನಾರಾಯಣನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಇತ್ಯೈ - ಈ ಮಹತ್ತಾದ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು, ಸಾರ್ಥಮಾಗ- ಅದರಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಸರ್ವಾರ್ಥಗಳೊಂದಿಗೆ, ಪೆತ್ತ - ಸುಕೃತ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಹೊಂದಿದ, ತಿರುಮಜ್ಜೈಯಾಳ್ವಾರವರು, “ಅನ್ನಣರ್” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿದ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ, ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯಾದಾರ್ - ಕೃಪಯಾ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಈ ಪೂರಾ ಪಾಶುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ- “ಇನ್ನಿರಕ್ಕುಮ್ ಪಿರಮಕ್ಕುಮ್ ಮುದಳ್ ವನ್ನ ನೈ ಇರುನಿಲಂಕಾಲ್ ತೀನೀರ್ ವಿಣ್ಣದ ಮೈನ್ನಾಯ್ ಚೆನ್ನಿರತ್ತ ತಮಿಳೋಶೈ ವಡಚ್ಚೊಲ್ಲಾಗಿ ದಿಶೈನಾನ್ ಮಾಯ್ ತಿಜ್ಜಳ್ಳಾಳಾಯಿರಾಗಿ ಅನ್ನರತ್ತಿಲ್ ದೇವರ್ಕ್ಕುಮ್ ಅರಿಯಲಾಕಾ ಅನ್ನಣನೈ ಅನ್ನಣರ್ ತೊಟ್ಟಿ ಅಂದಿವೈತ್ತ! ಮುನ್ನಿರತ್ತೈ ಮುನ್ನಿರತ್ತಾಲ್ ಮರವಾದೆನ್ನಮ್ ವಾಳುತಿಯೇಲ್ ವಾಳೆ ಲಾಮ್ ಮಡನೆಂಜಮೇ” ಎಂಬದಾಗಿ. ತನಗೆ ಒಳ್ಳೇದನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸಹಾಯಕರು ಹೊರಗಿನವರು ಯಾರೂ ಆಗಲಾರರಾದುದರಿಂದ, ತನ್ನೊಡನೆ ಸೇರಿ ತನ್ನೊಡನೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಗೂ ಸಹಾಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾ ತನಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂಜೋಧಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಓ ಮಡನೆಂಜೇ - ನನಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿ ಪರಮಸುಹೃತ್ತಾಗಿರುವ ಮನಸ್ಸೇ, ನಿನ್ನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿದುದಾದರೆ, ವಾಳಲಾಮ್ - ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರಿ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇದ್ದು ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದೊಂದಿಗೆ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನೆಸಗುವ ಸುಕೃತವನ್ನು ಹೊಂದ ಬಹುದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. — ಇಂದಿರಕ್ಕುಮ್ - ಮಹೇಂದ್ರನೆಂದು ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವರಿಗೂ, (ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರಿನವರೂ ನಮ್ಮ ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವ ಕೋಟಿಗೆ ಸೇರಿದವರೇ ಎಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಬಹುವಚನವು) ಪಿರಮರ್ಕ್ಕುಮ್ - ಚತುರ್ಮುಖನಿಗೂ, ಇಂದ್ರನನ್ನು ಹೇಳಿ ಅನಂತರ ಅವನಿಗೂ ಕಾರಣಭೂತನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನನ್ನು ಹೇಳಿರುವದು, ಇವನೂ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಗ ರುದ್ರನೂ ಎಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವಕೋಟಿಗೆ ಸೇರಿದವರೆಂಬ ಸಮಭಾವದಿಂದ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಮುದಲುವಂದ - ಕಾರಣಭೂತನಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ತನ್ನೈ - ಆ ವ್ಯಸ್ಥಿಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಷ್ಟಿಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ, ಇರು ನಿಲಂ - ದೊಡ್ಡದಾದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಭೂಮಿ, ಕಾಲ್ - ವಾಯುವನ್ನೂ ತೀ -

ಅಗ್ನಿ, ನೀರ್ - ಅಪ್ಪು, ವಿನ್ - ಆಕಾಶ, ಹೀಗೆ ಭೂತಮೈತ್ಯಾದ್ಯಾ - ಸಂಚಭೂತಗಳಿಗೂ ಅಂತರಾತ್ಮಾವಾಗಿಯೂ, ಶೆನ್ ತಿರುತ್ತ-ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣಾಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲದಹಾಗೆ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಭಾವ ಹೊಂದಿರುವ. ತಮಿಳೋಶೈ - ದ್ರಾಮಿಡ ಪ್ರಬಂಧದ ಇಂಪಾದ.ಗಾನವಾಗಿ, ವಡಲೊಲ್ಲಾಗಿ-ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚುರ್ಯವಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿರುವ ವೇದವಾಗಿ, ದಿಶೈನಾನ್ಮಮಾಯ್ - ನಿಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವ ಚಿದಚಿತ್ತಕ್ಕೂ ಅಂತರಾತ್ಮಾವಾಗಿ, ತಿಂಗಳ್ ನಾಯಿರಾಗಿ - ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರುಗಳಿಗೂ ಅಂತರಾತ್ಮಾವಾಗಿ, ಅನ್ನರತ್ತಿಲ್ - ಹೀಗೆ ನಾರಶಬ್ದದಿಂದಬೋಧಿತವಾದ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅನ್ನರಾತ್ಮಾವಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ದೇವರ್ಯಮ್ - ದೇವಾದಿ ಸಕಲ ಜೀತನರುಗಳಿಗೂ, ಅರಿಯಲಾಗ - “ಯಮಾತ್ಮಾನವೇದ” ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ, ಅನ್ನಣನ್ಯ-ಹೇಯಗುಣರಹಿತನಾಗಿ ಮಹಾ ಪರಿಶುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವನಾದ, ಅನ್ನಣರ್ ಮಾಟ್ಟು - “ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಧನಂ ವೇದಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಧನರೂಪವಾದ ವೇದದ, ಅಂತಿವೈತ್ತ-ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ, ಎಂದರೆ ವೇದಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ, ಮಂದಿರತ್ತೈ - ಸರ್ವಸ್ಮಾತ್ಪರನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು, ಮನ್ನಿರತ್ತಾಲ್ - ಆಪ್ತಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರದಿಂದ, ಮರವಾದೆ-ಮರೆಯದೆ. ತಪ್ಪದೆ, ಎನ್ನಮ್ - ನಿರಂತರವಾಗಿ ಈ ಆತ್ಮಾವಿರುವವರೆಗೂ, ವಾಳುದಿಯೇಲ್ - ಅನುಭವಿಸಿದರೆ, ಓ ನನೆಗಧೀನವಾಗಿರುವ ಮನಸ್ಸೇ, ವಾಳಲಾಮ್ - ನಿತ್ಯ ಸೂರಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವ ಅನುಭವವನ್ನು ನಾನು ಹೊಂದಿ ಉಜ್ಜೀವಿಸಬಹುದು.

ಈ ಪಾಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಮನ್ನಿರತ್ತೈ ವಾಳುದಿಯೇಲ್ ವಾಳಲಾಮ್ ಮಡ ಸಂಜೇ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ, ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ೧೧ ನೆಯ ಸ್ಕಂಧದ ಭಿಕ್ಷುಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾದತತ್ತ್ವವು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಪಾದಿತವು. ಇಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—“ನಾಯಂ ಜನೋ ಮೇ ಸುಖ ದುಃಖ ಹೇತು ರ್ನ ದೇವತಾತ್ಮಾಗ ಹ್ಯಕರ್ಮಕಾಲಾಃ | ಮನಃ ಪರಂಕಾರಣ ಮಾಮನನ್ತಿ ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರಂ ಪರಿವರ್ತಯೇದ್ಯತ್” ಇತರ ಜನವಾಗಲಿ, ಪರಮ ಪುರುಷನಾಗಲಿ, ತನ್ನ ಆತ್ಮಾವಾಗಲಿ ತಾನು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮವಾಗಲಿ, ಕಾಲವಾಗಲಿ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ಹೇತುವಲ್ಲವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿ, ತನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ಮನಸ್ಸೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದೂ, ಅದೇ ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಸುವಂತಾದ್ದೆಂದೂ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಸದೆ ಈ ಮೂಲ ಮನ್ತ್ರ ಬೋಧೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿ ನಿರಂತರ ಜಪಿಸಿದರೆ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದ ಮಡಸಂಜೇ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.

ಈ ಮನ್ತ್ರವು ನಿರಂತರವು ಪ್ರಭಾವ ಉಳ್ಳದಾದುದರಿಂದ ಚತುರ್ವಿಧ ಸಕಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದೆಂದು “ ಎಟ್ಟುಮಾಮೂರಿ

ಎಟ್ಟುಮಾಮೂರ್ತಿಯೆಣ್ ಕಣ್ಣನೆಣ್ ಕೆಟ್ಟಿರೈ ಯೆಣ್ ಪಿರಕಿರುತಿ
ಎಟ್ಟುಮಾವರೈಗಳೇನೈ ವೆಣ್ ಗುಣತೋನೆಟ್ಟೆಣ್ ಮುಣ್ಣುಣಮತಿಯೋರೈ |
ಎಟ್ಟುಮಾಮೂರ್ತಿಯೆಣ್ ಚಿತ್ತಿಯೆಣ್ಣತ್ತಿ ಎಟ್ಟುಯೋಗಾಚ್ಚುಮೆಣ್ ಚೆಲ್ವಮ್ |
ಎಟ್ಟುಮಾಗುಣ ಮೆಟ್ಟೆಟ್ಟೆಣ್ಣುಚ್ಚಲ್ವ ಎಟ್ಟರದ ಮೇಲನವು ಮೆಟ್ಟಿನವೇ ||೪೫||

ಎಂಬ ಪಾಶುರದಿಂದ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾರೆ.—ಅದರೆ ಆ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಾರ್ಥ
ಗಳನ್ನು ಗರ್ಭೀಕರಿಸುವದರಿಂದ ಇತರರು ಆ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸೆ
ಲಾರರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತಾನೇ ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರೂ ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾನ್ತ ದೇಶಿಕರವರೂ ಸಹ ಎಲ್ಲಿ ಇತರರು ಸರಿ
ಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರರೆಂದು ತಮಗೆ ತೋರಿತೋ, ಆ ಸ್ಥಳ
ಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ತಾನೇ ಪರಮ ಕೃಪಯಾ ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಎಟ್ಟುಮೂರ್ತಿ - ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಪಂಚಭೂತ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿಯೂ ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯ
ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿಯೂ, ತಾನೂ ಸೇರಿ, ಹೀಗೆ ಎಂಟು ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದೆಂದು
ವರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ರುದ್ರನು, ಎಣ್ ಕಣ್ ಗುಣತೋನೆಟ್ಟೆ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ
ಎಂಟು ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಎಣ್ ದಿಕ್ಕು - ಅಷ್ಟದಿಕ್ಕುಗಳ,
ಎಟ್ಟಿರೈ - ಎಂಟು ದಿಕ್ಕುಗಳ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರಾದಿ ಅಷ್ಟ ದಿಕ್ಪಾಲಕರು
ಎಣ್ ಪಿರಕಿರುತಿ - ಅಷ್ಟಕ್ಕ ಮಹದಹಂಕಾರಗಳು ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಗಳೂ ಸೇರಿ,
ಎಂಟು ಪ್ರಕೃತಿಗಳು, ಎಟ್ಟುಮಾವರೈಗಳು - ಎಂಟು ಮಹಾ ಪರ್ಮತಗಳು, ಇವು
“ಹಿಮವಾ ನಿಷಧೋ ವಿಂಧ್ಯೋ ಮಾಲ್ಯವಾ ಪಾರಿಯಾತ್ರಕಃ | ನುಂದರೋ
ಮಲಯಶ್ಚೈವ ಮೇರುಣಾಷ್ಟೌ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರು
ವುವು. ಈವು - ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ, ಎಣ್ ಗುಣತೋನೇ — “ಅಪ
ಹತ ಪಾಪಾ ವಿಜರೋ ವಿಮೃತ್ಯುರ್ವಿಶೋಕೋ ವಿಜಿಘತ್ಸೋಪಿಪಾಸ
ಸ್ಸತ್ಯಕಾಮ ಸ್ಸತ್ಯಸಂಜ್ಞಲ್ವಃ” (ಛಾಂ.೮.೧೫.) ಎಂಬ ಗುಣಾಪ್ತಗಳನ್ನುಳ್ಳವನು
ಸ್ವಾಮಿಯು ಇಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನು ಎಂಬರ್ಥವು. ಎಟ್ಟು - ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರ
ವನ್ನು, ಎಣ್ಣುಮ್ - ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವ, ಎಣ್ ಗುಣಮತಿಯೋರೈ .
ಬುದ್ಧಿಯ ಎಂಟು ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ, ಬುದ್ಧಿಯ ಎಂಟು ಗುಣಗಳು
ಯಾವುವೆಂದರೆ—“ಗ್ರಹಣಂ ಧಾರಣಂ ಚೈವ ಸ್ಮರಣಂ ಪ್ರತಿಪಾದನಮ್ |
ಊಹಾಪೋಹಾರ್ಥ ನಿಜ್ಞಾನಂ ತತ್ಪಜ್ಞಾನಂಚಿ ಧೀಗುಣಾಃ” ಎಂದು
ಹೇಳಿರುವ ಒಳ್ಳೆ ಬುದ್ಧಿಯ ಗುಣಗಳು, ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ, ಎಟ್ಟು
ಮಾಮೂರ್ತಿ - ಭಗವಂತನ ಅರ್ಚನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಪುಷ್ಪಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಧಿ
ಕಾರಿಯಲ್ಲದೇಕಾದ ಮಹತ್ತಾದ ಎಂಟು ಪುಷ್ಪಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ—ಅಹಿಂಸಾ
ಪ್ರಥಮಂ ಪುಷ್ಪಂ ಪುಷ್ಪಮಿನ್ದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹಃ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಮುಂಚೆ

ಸರ್ವಕಾರಣ ಭೂತನುಮಾಯ್, ಅಖಿಲಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕ ಕಲ್ಯಾಣೈಕ ತಾನುಮಾನ ಸರ್ವೇಶ್ವರನುಕ್ಕು ಪ್ರತಿಪಾದಕಮಾನ ತಿರುವಷ್ಟಾಕ್ಷರತ್ವೈ ಅನುಸಂಧಿಕ್ಕುಮ್ ಮಹಾಮತಿಗಳುಕ್ಕು ಆತ್ಮಗುಣಾದಿಗಳಿಲುಮ್, ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳಿಲುಮ್, ಯಥಾಮನೋರಥಮ್ ದುರ್ಲಭಮಾಯಿರುಪ್ಪದು ಒನ್ನುಮಿಲ್ಲೈ ಯೆನ್ನಿರದು.

ಗಳಗೂ ಕೂಡ ಅನುಕೂಲಿಸುವ ಹಾಗೆ ಒಂದು ದ್ರಾಮಿಡ ಗಾಥೆಯಿಂದಲೇ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.—ಪ್ರಥಮವಾಕ್ಯದಿಂದ ಪಾರಾರ್ಥ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಸರ್ವಕಾರಣಭೂತನುಮಾಯ್ - ಉಪಾದಾನ ನಿಮಿತ್ತ ಸರ್ವಕಾರಣಭೂತನಾಗಿರುವ (ಇದು ಪ್ರಣವದ ಅಕಾರದಿಂದ ತೋರುವ ಅರ್ಥವು) ಅಖಿಲಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕ ಕಲ್ಯಾಣೈಕತಾನುಮಾನ - ಸಮಸ್ತ ಹೇಯಗಂಧದ ಸ್ವುಕ್ಕೇ ಇಲ್ಲದೆ, ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಈತನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಆಶ್ರಯವಿಲ್ಲದೇ ಇರುವ ಎಂದರೆ ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರನಾಗಿರುವ, ಇದು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಾರ್ಥವು), ಇಂತಹ ಸರ್ವೇಶ್ವರನುಕ್ಕು ಪ್ರತಿಪಾದಕಮಾನ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ, ತಿರುವಷ್ಟಾಕ್ಷರತ್ವೈ - ಶ್ರೀಮದಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು, ಅನುಸಂಧಿಕ್ಕುಮ್ ಮಹಾಮತಿಗಳುಕ್ಕು - ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವ, ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞರಿಗೆ, ಆತ್ಮಗುಣಾದಿಗಳಿಲುಮ್ - ಜೀವಾತ್ಮನ ಗುಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲೂ, ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲೂ, ಯಥಾ ಮನೋರಥಮ್ - ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವರ ಮನೋರಥಾನುಗುಣವಾಗಿ, ದುರ್ಲಭಮಾಯಿರುಪ್ಪದು-ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದುದು, ಒನ್ನುಮಿಲ್ಲೈ ಎಜ್ಜಿರದು - ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಈ ಪಾಶುರ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಸಮಸ್ತವೂ ಲಭ್ಯವೇ ಎಂಬ ಭಾವದಿಂದ ವ್ಯತಿರೇಕದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇತರ ದೇವತೆಯ ವಿಷಯವಾದ ಮನ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ ದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಸರ್ವಕಾರಣ ಭೂತನುಮಾಯ್ ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನುಕ್ಕು ಪ್ರತಿಪಾದಕಮಾನ ತಿರುವಷ್ಟಾಕ್ಷರಮ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಈ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಅನ್ಯ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಾವರ್ತಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವವರು ಮಹಾಮತಿಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳೇ ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞರಾಗಿರುವಾಗ ಯಥಾಮನೋರಥಮ್ ದುರ್ಲಭವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುವದು ವಿರೋಧಿಸುವದಿಲ್ಲವೋ? ಎಂದರೆ, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಮೋಕ್ಷಾಖ್ಯ ಮನೋರಥಕ್ಕೆ ಏನೆಂದೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವು. ಆದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬೇಕೆಂದು ಅನೇಕ್ಷಿಸುವದನ್ನೆಲ್ಲಾ "ಯಥಾ ಮನೋರಥಮ್" ಹೊಂದುವರೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

“ಎಟ್ಟುಮಾಮೂರ್ತಿ”-ಅಕಾಶಾದಿಭೂತಜ್ಞೈಸ್ತಮ್ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರ್ ಗಳುಮ್ ಯಜಮಾನನುಮ್ ತನಕ್ಕು ಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿ ವರುಮೈತ್ತು ಅಷ್ಟ ಮೂರ್ತಿ ಎನ್ನು ಪೇರ್ ಪೆತ್ತ ರುದ್ರ್ ; “ಎಣ್ ಕಣ್ಣ್” - ಚತುರ್ಮುಖ ನಾಗೈಯಾಲೇ ಎಟ್ಟುಕಣ್ಣುಡೈಯ ಬ್ರಹ್ಮಾ ; “ಎಣ್ಣೆಕ್ಕು” - ಎಟ್ಟು ದಿಕ್ಕುಗಳ್ , “ಎಟ್ಟಿರೈ” - ಇಂದ್ರಾದಿಗಳಾನ ಎಟ್ಟು ದಿಕ್ಪಾಲಕರ್ ; “ಎಣ್ ಪಿರುಕಿರುತಿ” - ಅವ್ಯಕ್ತ ಮಹದಹಂಕಾರಾದಿಗಳಾನ ಎಟ್ಟುತತ್ವಜ್ಞಳ್ ;

ಆದರೆ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಗುಣಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ನಕ್ಷರವಾದವು ಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದು ಹೇಗೆ ಸಮಂಜಸವೆಂದರೆ, ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಲಭಿಸುವಾಗ ಅಲ್ಪಗಳಾದ ಇತರ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಲಭಿಸಲಾರವೇ? ಎಂದರೆ ಅವೂ ಲಭಿಸುವವು ಎಂದು “ತಸ್ಮೈ ಪ್ರಸನ್ನೇ ಕಿ ಮಿಹಾಸ್ತ್ಯ ಲಭ್ಯಮ್” ಎಂಬುದರ ಉಪಪಾದನೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಕುಚೇ ಲರು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಭಗವಾ ರವರು ಮಹದೈತ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರೋ ಹಾಗೆ ಲಭ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವು.

“ಎಟ್ಟು ಮಾಮೂರ್ತಿ” ಎಂದರೆ ಅಕಾಶಾದಿ ಭೂತಜ್ಞೈಸ್ತಮ್ - ವೃಥಿವೀ, ಅಪ್ಪು, ತೇಜಸ್ಸು, ವಾಯು, ಅಕಾಶವೆಂಬ ಪಂಚಭೂತಗಳೂ, ಚಂದ್ರಾದಿ ತ್ಯರ್ಗಳ್ - ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರೂ, ಯಜಮಾನನುಮ್ - ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಯಜ ಮಾನನಾದ ಅಥವಾ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡುವ ಅಗ್ನಿಯು. ರುದ್ರನು, ಹೀಗೆ ತನಕ್ಕು ಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿ - ತನಗೆ ಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿರಬೇಕೆಂದು, ವರಂಪೆತ್ತು - ವರವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿ ಎನ್ನು ಪೇರ್ ಪೆತ್ತ ರುದ್ರ್ - ಅಷ್ಟ ಮೂರ್ತಿಯು ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿದ ರುದ್ರನು, “ಎಣ್ಣಣ್ಣ್” ಎಂದರೆ ಚತುರ್ಮುಖನಾಗೈಯಾಲೇ ಎಟ್ಟುಕಣ್ಣುಡೈಯ ಬ್ರಹ್ಮಾ-ನಾಲ್ಕು ಮುಖಗಳ್.ಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ಎಂಟು ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನು “ಎಣ್ಣೆಕ್ಕು” ಎಂದರೆ ಎಟ್ಟು ದಿಕ್ಕುಗಳ್ - ಎಂಟು ದಿಕ್ಕುಗಳು, “ಎಟ್ಟಿರೈ” ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳಾನ ಎಟ್ಟು ದಿಕ್ಪಾಲಕರ್ - “ಇನ್ನೊಂವಹ್ನಿಃ ಪಿತೃ ಪತಿಸ್ತೈರುತೋ ವರುಣೋ ಮರುತ್ | ಕುಚೇರ ಈಶಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಎಂಟು ದಿಕ್ಪಾಲಕರು, “ಎಣ್ ಪಿರುಕಿರುತಿ” ಎಂದರೆ. ಅವ್ಯಕ್ತ ಮಹದಹಂಕಾ ರಾದಿಗಳಾನ ಎಟ್ಟು ತತ್ವಜ್ಞಳ್ - ಅವ್ಯಕ್ತ, ಮಹತ್ತತ್ವ, ಅಹಂಕಾರತತ್ವ, ಆದಿಪದದಿಂದ ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಗಳಾದ ಎಂಟು ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿಚಾರಗಳು, ಇದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ “ಭೂಮಿರಾಪೋ ನಲೋ ವಾಯುಃ ಖಂ ಮನೋಬುದ್ಧಿರೇವ ಚ ಅಹಂಕಾರ ಇತೀಯಂ ಮೇ ಭಿನ್ನಾ ಪ್ರಕೃತಿ ರಷ್ವಧಾ” (ಗೀ. ೭-೪) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು.

“ ಎಟ್ಟು ಮಾವರೈಗಳ್ ” - ಎಟ್ಟುಕುಲಪರ್ಮತಜ್ಞಳ್ ; “ ಈನ್ರ ನೆಣ್ಣುಣ ತೋನ್ ” - ಇನ್ನೆ ಯೆಲ್ಲಾತ್ತೈಯುಮ್ ಸೃಷ್ಟಿತ್ತ ಗುಣಾಷ್ಟಕ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ; ಇವನುಕ್ಕು ಎಟ್ಟು ಗುಣಜ್ಞಳಿಜ್ಞರದು ಕರ್ಮವಶ್ಯತ್ವ ಜರಾ ಮರಣ ಶೋಕ ಪ್ತಪಿಸಾಸೈಗಳ್ ಅನಿಕ್ಕೈ ಯೊಳಿಗೈಯುಮ್, ನಿತ್ಯಜ್ಞಳಾನ ಭೋಗ್ಯ ಜ್ಞಳೈಯುಡೈಯವನಾಗೈಯುಮ್, ನಿನ್ನೆತ್ತದು ಮುಡಿಕ್ಕ ವಲ್ಲವನಾ

ಎಟ್ಟುಮಾವರೈಗಳ್ ಎಂದರೆ ಎಟ್ಟು ಕುಲ ಪರ್ಮತಜ್ಞಳ್ - ಎಂಟು ಕುಲುಚಲಗಳು, ಆವು ಯಾವುವೆಂಬುದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. “ ಈನ್ರ ನೆಣ್ಣು ಗುಣತೋನ್ ” ಎಂದರೆ ಇನ್ನೆ ಎಲ್ಲಾತ್ತೈಯುಮ್ - ಸೃಷ್ಟಿತ್ತ ಗುಣಾಷ್ಟಕ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಎಂಟು ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಇವನುಕ್ಕು ಎಟ್ಟು ಗುಣಜ್ಞಳಿಜ್ಞರದು - ಈ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಎಂಟು ಗುಣಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದು, ಕರ್ಮವಶ್ಯತ್ವ, ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ವಶವಾಗಿರೋಣವು, ಜರಾಮರಣ - ಮುನ್ನು ಮರಣವು, ಶೋಕಪ್ತ ಪಿಸಾಸೈಗಳ್ - ದುಃಖ ಹಸಿವು, ನೀರಡಿಕೆ, ಅನಿಕ್ಕೈ ಯೊಳಿಗೈಯುಮ್ - ಇವುಗಳೆಲ್ಲದಿರೋಣವು. ಇದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ “ ಅಪಹತಪಾಪಾ ವಿಜರೋ ವಿನ್ಯು ತ್ಯರ್ವಿಶೋಕೋ ವಿಜಿಘ್ನೋಽಪಿಪಾಸ ಸ್ತತ್ಯಕಾಮ ಸತ್ಯಸಂಜ್ಞಲ್ಪಃ ” ಛಾಂ.(೮-೭.೧) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು, ಅಪಹತ ಪಾಪತ್ವ ವೆಂದರೆ ಆಕರ್ಮವಶ್ಯತೆ ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು; ಮುಂದೆ ಸತ್ಯಕಾಮ ಸತ್ಯಸಂಜ್ಞಲ್ಪಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುವವು — ನಿತ್ಯಜ್ಞಳಾನ ಭೋಗ್ಯಜ್ಞಳೈ ಯುಡೈಯವನಾಗೈಯುಮ್ - ನಿತ್ಯಗಳಾಗಿ ಎನೊಂದೂ ಚುತಿ ಇಲ್ಲದ ಭೋಗಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ “ ಇದು ಸತ್ಯ ಕಾಮಃ ” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥವು. ನಿನ್ನೆತ್ತದು ಮುಡಿಕ್ಕ ವಲ್ಲನಾಗೈ ಯುಮ್ - (ಇದು “ ಸತ್ಯಸಂಜ್ಞಲ್ಪಃ ” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿರುವದರ ಅರ್ಥವು.) ಸಂಜ್ಞಲ್ಪಿಸಿದುದು ವ್ಯರ್ಥವಾಗದಹಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಇಂತಹ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನು ಎಂಬ ಭಾವವು. ದುರ್ಮೋಧನಾದಿ ದುಷ್ಟರನ್ನು ಸಂಧಿಗೆ ಆವಕಾಶ ಕೊಡದೆ ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂಬ, ಮತ್ತು ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿದನೇ ಎಂಬ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂಬ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂಜ್ಞಲ್ಪಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಿಕೊಂಡವನು, “ ಎಟ್ಟುಮ್ ಎಣ್ಣುಣಮತಿಯೋರ್ ” ಎಂದು ಇಪ್ಪಡಿಪಟ್ಟು ಸರ್ವೇ ಶ್ವರನುಕ್ಕು ಪ್ರಧಾನಮನ್ತ್ರಮಾನ ತಿರುವಪ್ಪಾಕ್ಷರತ್ತೈ ಸಾರ್ಥಮಾಗಕೇಟ್ಟು ಅನುಸಂಧಿಕ್ಕುಮ್ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಬುದ್ಧಿಯುಡೈಯ ಅನನ್ಯರಾಸ ಪ್ರತಿಬುದ್ಧರು - ಎಂದರೆ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದಂತೆ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯುಳ್ಳ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಮುಖ್ಯ ಮನ್ತ್ರವಾದ ಶ್ರೀಮದಪ್ಪಾಕ್ಷರ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು ಅರ್ಥದೊಂದಿಗೆ ಗುರು

ಗೈಯುಮ್ ; “ಎಟ್ಟಿಣ್ಣು ಮೆಣ್ಣುಣಮದಿಯೋರ್ಕ್ಕು” - ಇಪ್ಪಡಿಪ್ಪಟ್ಟಿ ಸರ್ರೇ
 ತ್ತರನುಕ್ಕು ಪ್ರಧಾನಮನ್ತ್ರನಾನ ತಿರುವಷ್ಟಾಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಸಾರ್ಥನಾಗಕ್ಕೇಟ್ಟು
 ಅನುಸಂಧಿಕ್ಕುಮ್ ಅಷ್ಟಾಣ್ಣ ಬುದ್ಧಿಯುಡೈಯ ಅನನ್ಯರಾನ ಪ್ರತಿಬುದ್ಧರು
 ಬುದ್ಧಿಕ್ಕು ಎಟ್ಟು ಅಣ್ಣಿಣ್ಣಿಳಾವನ ? - “ಗ್ರಹಣಂ ಧಾರಣಂಚೈವ ಸ್ಮರಣಂ
 ಪ್ರತಿಪಾದನಮ್ | ಉಹಾಪೋಹೋರ್ಥವಿಜ್ಞಾನಂ ತತ್ಪಜ್ಞಾನಂಚ
 ಧೀಗುಣಾಃ” ಎಜ್ಜಿರವೈ ; ಎಟ್ಟುಮಾಮಲರ್ (೧) “ಆಹಿಂಸಾ ಪ್ರಥಮಂ

ಗಳ ಮೂಲಕ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವ ಅಷ್ಟಾಂಗಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಪರ
 ಮಾತ್ಮನನ್ನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾರನ್ನೂ ಆಶ್ರಯಿಸದ, ಪ್ರಾಜ್ಞರಿಗೆ, ಇಲ್ಲಿ ಎಟ್ಟು
 ಎಂದರೆ ತಿರುವಷ್ಟಾಕ್ಷರವು ; ಅದು ಎಂತಾದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಇಪ್ಪಡಿ
 ಪ್ಪಟ್ಟಿ ಸರ್ರೇ ತ್ತರನುಕ್ಕು ಪ್ರಧಾನಮನ್ತ್ರನಾನ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವು
 “ಎಣ್ಣುಮ್” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾರ್ಥನಾಗಕ್ಕೇಟ್ಟು ಅನುಸಂಧಿಕ್ಕುಮ್ ಎಂಬ
 ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು. “ಎಣ್ಣುಣಮದಿಯೋರ್ಕ್ಕು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟಾಣ್ಣ ಬುದ್ಧಿ
 ಯುಡೈಯ ಅನನ್ಯರಾನ ಪ್ರತಿಬುದ್ಧರು ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು. ಮುಂದೆ ಬುದ್ಧಿಗೆ
 ಅಷ್ಟಾಣ್ಣಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬುದ್ಧಿಕ್ಕು - ಎಟ್ಟು
 ಅಣ್ಣಿಣ್ಣಿಳಾವನ - ಬುದ್ಧಿಗೆ ಎಂಟು ಗುಣಗಳಾವುವು ? ಎಂದರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—
 “ಗ್ರಹಣಂ ಧಾರಣಂಚೈವ ಸ್ಮರಣಂ ಪ್ರತಿಪಾದನಂ | ಉಹಾಪೋಹೋರ್ಥ
 ವಿಜ್ಞಾನಂ ತತ್ಪಜ್ಞಾನಂಚ ಧೀಗುಣಾಃ” ; ಗ್ರಹಣಂ-ಶಬ್ದ ಅಥವಾ ವಾಕ್ಯದ
 ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವಿಕೆಯು, ಧಾರಣಂ - ಗ್ರಹಿಸಿದುದನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡದೆ
 ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಡೋಣವು, ಸ್ಮರಣಂ - ಬೇಕಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸೋಣವು. ಪ್ರ
 ಪಾದನಂ - ಇತರರಿಗಾಗಿ ಉಪಪಾದನೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳೋಣವು, ಉಹಃ-ವ್ಯಕ್ತ
 ವಾಗಿ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ಹಿಂದಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ಉಹಿಸೋಣವು,
 ಅಪೋಹಃ-ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ಹಿಂದಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು
 ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತ್ಯಾಗಮಾಡೋಣವು, ಅರ್ಥವಿಜ್ಞಾನಂ-
 ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ತಿಳಿಯೋಣವು, ತತ್ಪಜ್ಞಾನಂ - ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನು
 ಹೊಂದೋಣವು. ಹೀಗೆ ಇವು ಎಂಟೂ, ಧೀಗುಣಾಃ ಬುದ್ಧಿಯ ಗುಣಗಳು
 ಎಜ್ಜಿರವೈ - ಎಂಬುವುಗಳು. “ಎಟ್ಟುಮಾಮಲರ್” ಎಂದರೆ ಆಹಿಂಸಾ
 ಪ್ರಥಮಂ ಪುಷ್ಪಂ - ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನೂ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡದಿರುವದೇ ಎಂಟು
 ಹೂಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಪುಷ್ಪವು, ಪುಷ್ಪಮಿನ್ದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹಃ - ಇಂದ್ರಿಯ
 ಗಳು ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸದಹಾಗೆ ನಿಗ್ರಹಿಸೋಣವು. ಎರಡನೆಯ
 ಪುಷ್ಪವು ; ಸರ್ಮಭೂತದಯಾಪುಷ್ಪಂ-ಸರ್ಮ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲೂ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿ

ಪುಷ್ಪಂ ಪುಷ್ಪಮಿನ್ದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹಃ | ಸರ್ವಭೂತದಯಾ ಪುಷ್ಪಂ ಕ್ಷಮಾ
ಪುಷ್ಪಂ ವಿಶೇಷತಃ | ಜ್ಞಾನಂ ಪುಷ್ಪಂ ತಪಃ ಪುಷ್ಪಂ ಧ್ಯಾನಂ ಪುಷ್ಪಂ ತಪೈ
ವಚಃ | ಸತ್ಯ ಮುಷ್ಪವಿಧಂ ಪುಷ್ಪಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರೀತಿಕರಂ ಭವೇತ್ ||
ಎಜ್ಜಿರಪುಷ್ಪಂಗಳ್; “ಎಣ್ಣಿತ್ತಿ” (೨) “ಉಹಸ್ತರೋಧ್ಯಯನಂ ದುಃಖ

ಸೋಣವು ಮೂರನೆಯ ಪುಷ್ಪವು ; ಹಿಂದೆ ಪ್ರಾಣಹಿಂಸೆ ಕೂಡದೆಂದು ಅಹಿಂಸಾ
ಪ್ರಥಮಂಪುಷ್ಪಂ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ; ಇಲ್ಲಿಯಾದರೋ ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ
ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ; ಕ್ಷಮಾಪುಷ್ಪಂ ವಿಶೇಷತಃ
- ನಮಗೆ ಯಾರಾದರೂ ತೊಂದರೆಮಾಡಿದರೂ ಕ್ಷಮಾ ಗುಣದಿಂದ ಕೋಪಿಸದೇ
ಇರೋಣವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪುಷ್ಪವು ; ಜ್ಞಾನಂ ಪುಷ್ಪಂ - ತನ್ನ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನ
ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ಐದನೆಯ ಪುಷ್ಪವು ; ತಪಃಪುಷ್ಪಂ - ಕೃಭ್ರಚಾಂದ್ರಾ
ಯಣಾದಿಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನವು ಆರನೆಯ ಪುಷ್ಪವು ; ಧ್ಯಾನಂ ಪುಷ್ಪಂ - ಪರಮಾ
ತ್ಮನ ಧ್ಯಾನವು ಏಳನೆಯ ಪುಷ್ಪವು ; ಸತ್ಯಂ - ಹಿತವಾಗಿಯೂ ಅನ್ಯತವಲ್ಲದೆಯೂ
ಇರುವದನ್ನೇ ಹೇಳೋಣವು ಎಂಟನೆಯ ಪುಷ್ಪವು ; ಹೀಗೆ ಅಷ್ಟವಿಧಂಪುಷ್ಪಂ -
ನಾವು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಆರಾಧಿಸುವದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮೇಲೆ
ಹೇಳಿದ ಎಂಟು ವಿಧ ಪುಷ್ಪಗಳೂ ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದಾದರೆ, ವಿಷ್ಣೋಃ
ಪ್ರೀತಿಕರಂ ಭವೇತ್ - ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದುವಾಗುತ್ತವೆ. ಆ
ಅರ್ಚನೆ ಹೊವುಗಳಿಗಿಂತ ಈ ಎಂಟು ಹೊವುಗಳು ಇದ್ದವಾದರೆವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ತುಂಬಾ
ಇಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದಾದರೂ ಅರ್ಥಮಾಡಬಹುದು. ಈ ಎಂಟು ಹೊವುಗಳಿಲ್ಲದೆ
ಅಧಿಕಾರಿಯು ಎಷ್ಟು ಹೊವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೂ ಪ್ರೀತಿಕರವಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ
ಭಾವವೂ ಸೂಚಿತವು. ಎಜ್ಜಿರಪುಷ್ಪಂಗಳ್ - ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಎಂಟು
ಪುಷ್ಪಗಳು.

“ಎಣ್ಣಿತ್ತಿ” ಎಂದರೆ ಸಾಂಖ್ಯರು ಹೇಳುವ ಎಂಟು ಸಿದ್ಧಿಗಳು, ಅವು ಯಾವು
ವೆಂದರೆ— ಉಹಃ-ಅನುಮಾನ ಪ್ರಮಾಣದಮೂಲಕ ಉಂಟಾದ ಅನುಮತಿಯು,
ಆಗಮಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಗಳಲ್ಲದ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಮತಾಂತರಗಳನ್ನು ನಿರಸನಮಾಡಿ
ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸೋಣವು, ಇದಕ್ಕೆ ತಾರತರಾಖ್ಯಾ ಸಿದ್ಧಿ ಎಂಬ
ಹೆಸರು, ತರ್ಕಃ - ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಮವಿರೋಧವಿಲ್ಲದ ಯುಕ್ತವಾದದಿಂದ ತಮ್ಮ
ಮತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸೋಣವು, ಉಹತ್ಯಬ್ದೋಧ್ಯಯನ ವೆಂದು ಪಾಠಾಂತರವು.
ತಬ್ದವೆಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವು, ಇದಕ್ಕೆ ಸುತಾರಾಖ್ಯಾಸಿದ್ಧಿಃ ಎಂಬ ಹೆಸರು,
ಅಧ್ಯಯನಂ - ಆಗಮದ ಅಕ್ಷರ ಗ್ರಹಣವು, ಇದಕ್ಕೆ ತಾರಾಖ್ಯಾಸಿದ್ಧಿಃ ಎಂಬ
ಹೆಸರು, ದುಃಖವಿಘ್ನಾತಾಶ್ರಯಃ - ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಆಧಿದೈವಿಕ, ಆಧಿಭೌತಿಕ

ವಿಘಾತಾ ಸ್ತಯ ಸ್ಸಹೃತ್ವಾಪ್ರಿಃ | ಧ್ಯಾನಂಜ ಸಿದ್ಧಯೋಷ್ವಾ ಎಜ್ಞಿರವೈ.
 "ಎಜ್ಞಿತಿ" (೩) ಮದ್ಭಕ್ತ ಜನನಾತ್ಸಲ್ಯಂ ಪೂಜಾಯಾಂ ಚಾನುಮೋದ
 ನಮ್ | ಮತ್ಪಥಾ ಶ್ರವಣೇ ಭಕ್ತಿಸ್ಪರ್ಶರ ನೇತ್ರಾಂಗವಿಕ್ರಯಾ | ಸ್ವಯಮಾ
 ರಾಧನೇ ಯತೋ ಮಮಾರ್ಥೇ ಡಂಭವರ್ಜನಮ್ | ಮಮಾನುಸ್ಕರಣಂ

ಗಲೆಂಬ ಮೂರು ವಿಧ ಅಧಿಗಳ - ದುಃಖಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯು, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದುಃಖ
 ನಿವೃತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಮೋದಾಖ್ಯಾಸಿದ್ಧಿ ಎಂದೂ, ಅಧಿದೈವಿಕ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಗೆ ಮುದಿ
 ತಾಖ್ಯಾ ಸಿದ್ಧಿ ಎಂದೂ, ಆದಿಭೌತಿಕ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಗೆ ಮೋದಮಾನಾಖ್ಯಾಸಿದ್ಧಿ
 ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಸುಹೃತ್ವಾಪ್ರಿಃ - ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ತೋರುವ ಅರ್ಥ
 ಸಂವಾದಕ್ಕೆ ಹೇತುಭೂತನಾದ ಸುಹೃತ್ತಿನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು, ಇದು ರಮ್ಯಕಾಖ್ಯಾ
 ಸಿದ್ಧಿಯು ; ದಾನಂ - ಸಂಶಯ ವಿಪರ್ಯಯಗಳು ತೊಲಗಿ ವಿವೇಕಜ್ಞಾನ
 ವುಂಟಾಗುವಿಕೆ, ಧ್ಯಾನ ವೆಂಬ ಪಾಠಾಂತರವು, ಇದು ಸಮುದಿತಾಖ್ಯಾಸಿದ್ಧಿ ಎನ್ನ
 ಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಸಿದ್ಧಿಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ—ಮೊದಲು ವೇದಾಧ್ಯಯನವು,
 ಅನಂತರ ಸಾಜ್ಞಾಧ್ಯಯನದಿಂದಂಟಾದ ಶಬ್ದಂ ಎಂಬ ವದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ
 ವೇದಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ; ಅನಂತರ ಉಹ ಶಬ್ದದಿಂದ ತೋರಿಸಿದ ವಾಮಾಂಸೆ
 ಯಿಂದಂಟಾದ ಅರ್ಥನಿರ್ಣಯವು. ಅನಂತರ ಅರ್ಥ ನಿರ್ಣಯ ಸಮರ್ಥನೆ
 ಗಾಗಿ ಸತ್ಸಂಗತಿಯು ಎಂದರೆ ಸುಹೃತ್ವಾಪ್ರಿಯು ; ಅನಂತರ ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧವಾದ
 ಅರ್ಥದ ಅನವರತ ಭಾವನೆಯು ಧ್ಯಾನಶಬ್ದದಿಂದ ಬೋಧಿತವು. ಅನಂತರ
 ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಧಿದೈವಿಕ ಅಧಿಭೌತಿಕ ದುಃಖಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯು, ಎಂದರೆ ಪರಿ
 ಗಣಿಸಿದ ಅವಸ್ಥೆಯು. ಎಜ್ಞಿರವೈ ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧವ್ಯಕ್ತಗಳು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಎಜ್ಞಿತಿ - ಎಂಟು ವಿಧ ಲಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭಕ್ತಿ, ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ
 ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ—ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಪುರುಷಾರ್ಥರಾಷ್ಟ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವು.
 ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ೧೩೬೪-೭೫ ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ. ಎಜ್ಞಿರ ಎಟ್ಟು
 ವಿಧಮಾನಭಕ್ತಿಗಳ್" ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಎಂಟು ವಿಧ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನುಳ್ಳ
 ದಾಗಿ ತೋರುವ ಭಕ್ತಿಗಳು. ಇದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಗಳೇ ಅಷ್ಟು ಪ್ರಬೇಧಗಳನ್ನುಳ್ಳವು
 ಎಂಬರ್ಥವಲ್ಲವು. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಬೇಧಗಳು ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಾ
 ನಾಲ್ಕು ವಿಧಾವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ
 ಭಕ್ತಿಯು ಅಪ್ರಪನ್ನರಲ್ಲೂ ಉಂಟು. ಇದು ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಾ ಹೊಂದುತ್ತಾ
 ಈತನಿಗೆ ಪ್ರಪನ್ನತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ತೈಲಧಾರೆಯಹಾಗೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಸ್ವೃತಿ
 ಸಂತತರೂಪದಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಉಪಸರಿಸುವ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದುದು ಪರಭಕ್ತಿ
 ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಮಾಡುತ್ತಾ ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿ, ಪರ

ನಿತ್ಯಂ ಯಚ್ಚಮಾಂನೋಪಜೀವತಿ | ಭಕ್ತಿರಪ್ಯವಿಧಾತ್ಯೇಷಾ” ಎಜ್ಜಿರ
ಎಟ್ಟವಿಧಜ್ಜಿಳಾಸ ಭಕ್ತಿಗಳ್ ; “ ಎಟ್ಟು ಯೋಗಾಜ್ಜಮ್ ” - ಯೋಗಾಜ್ಜ
ಮಾಗಜ್ಜೊಲ್ಲಪ್ಪಟ್ಟಿ ಯಮನಿಯಮಾದಿಗಳ್ ; “ ಎಣ್ಣೆಲ್ವಮ್ ” - “ ಅಣಿ
ಮಾ ಮಹಿಮಾ ಚ ತಥಾ ಲಘಿಮಾ ಗರಿಮಾ ವಶಿತ್ವ ನೈಶ್ವರ್ಯಂ | ಸ್ರಾಪ್ತಿಃ
ಸ್ರಾಕಾಮ್ಯಂ ಚೇತ್ಯಪ್ಪೈಶ್ವರಾಣಿ ಯೋಗಯುಕ್ತಸ್ಯ ” ಎಜ್ಜಿರ ವಿಭೂತಿಗಳ್ ;
“ ಎಟ್ಟುಮಾಗುಣಮ್ ” - ಮುಕ್ತದಶೈಯಿಲ್ ಅವಿರ್ಭವಿಕ್ಕುಮ್ ಗುಣಾಷ್ಟ

ಮಾತ್ರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಉಂಟಾದ ಅವಸ್ಥೆಯು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅದು ಪರಜ್ಞಾನ
ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನಗಲಿ ಒಂದು ನಿಮಿಷವೂ
ಇರಲಾರನೆಂಬ ಉತ್ಕಟೇಚ್ಛೆಯು ಉಂಟಾಗುವ ಭಕ್ತಿಗೆ ಪರಮಾಭಕ್ತಿ ಎಂದು
ಹೆಸರು. ಹೀಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಕ್ತಿ, ಪರಭಕ್ತಿ, ಪರಜ್ಞಾನ, ಪರಮಾಭಕ್ತಿ ಎಂದು
ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು. ಇಂತಹ ಭಕ್ತಿಯ ಕಾಷ್ಠಾ
ದಶೆಗಳು ಭರನ್ಯಾಸನಿಷ್ಠನಿಗೂ ಉಂಟು. ಇದು ಶರಣಾಗತಿ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವು.

“ ಎಟ್ಟು ಯೋಗಾಜ್ಜಮ್ ” ಎಂದರೆ ಯೋಗಾಜ್ಜಮಾಗ ಜ್ಞೊಲ್ಲು
ಪಟ್ಟಿ ಯಮನಿಯಮಾದಿಗಳ್ - ಭಕ್ತಿಯೋಗವೆಂದರೆ ಭಗವದಪಾಸನೆಗೆ ಅಜ್ಜಿ
ಗಳಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಯಮನಿಯಮಾದಿಗಳ್ - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೭ ಅಜ್ಜಿಗಳೂ ಒಂದು
ಅಜ್ಜಿಯೂ ಸೇರಿದರೆ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ
೮ ವಿಷಯಗಳುಳ್ಳದು ಭಕ್ತಿಯೋಗವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳು
ಯಾವುವೆಂಬುದು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು.

“ ಎಣ್ಣೆಲ್ವಮ್ ” ಎಂದರೆ “ ಅಣಿಮಾ - ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಯಾವುದು
ಲಭ್ಯವೋ ಅದು, ಮಹಿಮಾ - ಮಹತ್ವದಿಂದ ಯಾವುದು ಲಭ್ಯವೋ ಅದು,
ಗರಿಮಾ - ಗುರುತ್ವದಿಂದ ಲಭಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಲಘಿಮಾ - ಲಘುತ್ವದಿಂದ ಲಭ್ಯ
ವಾದುದು, ವಶಿತ್ವಮ್ - ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರುವಿಕೆಯು, ಐಶ್ವರ್ಯಂ -
ಸರ್ವವನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸುವದರ ಮೂಲಕ ಸರ್ವಾಶಯತ್ನವು, ಸ್ರಾಪ್ತಿಃ - ಯಾವುದ
ರಿಂದ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೋ ಅದು, ಸ್ರಾಕಾಮ್ಯಂ - ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ
ಸಂಚರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು, ಇತಿ - ಎಂಬದಾಗಿ, ಯೋಗಯುಕ್ತಸ್ಯ ಐಶ್ವರ್ಯಾಣಿ-
ಯೋಗಯುಕ್ತನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಗಳು, ಅನುರದಲ್ಲಿ “ ಅಣಿಮಾ
ಮಹಿಮಾ ಚೈವ ಗರಿಮಾಲಘಿಮಾತಥಾ | ಸ್ರಾಪ್ತಿಃ ಸ್ರಾಕಾಮ್ಯ ಮಿಶತ್ತ್ವಂ
ವಶಿತ್ವಂ ಚಾಷ್ಟ ಭೂತಯಃ ” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಎಜ್ಜಿರ ವಿಭೂತಿ
ಗಳ್ - ಎಂಬ ನಿಯಾಮ್ಯ ವರ್ಗವು, ಸ್ವಾಮಿ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಲಭಿಸತಕ್ಕದ್ದು.
ಕುಬೇರನಿಗೆ ಲಭಿಸಿದ ಅಷ್ಟವಿಭೂತಿಗಳು.

“ ಎಟ್ಟು ಮಾಗುಣಮ್ ” . ಮಹತ್ತಾದ ಎಂಟು ಗುಣಗಳು, ಅವು ಯಾವು

ಕಮ್, (೪) “ಅಷ್ಟೈಗುಣಾಃ ಪುರುಷಂ ದೀಪಯಂತೀ” ತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ ಚೊನ್ನವೈಯಾಗವುನಾಮ್ ; “ ಎಟ್ಟಿಟ್ಟಿಣ್ಣುಮ್ ಕಲೈಗಳ್” - ಚತುಷ್ಟಸ್ಥಿ ಕಲೈಗಳ್ ; “ಎಟ್ಟರದ ಮೇಲನುವುಮ್” (೫) “ಶೃಂಗಾರ ವೀರ ಕರುಣಾದ್ಭುತ ಹಾಸ್ಯ ಭಯಾನಕಾಃ | ಬೀಭತ್ಸರೌದ್ರ ಚ ರಸಾಃ”

ನೆಂದರೆ-ಮುಕ್ತದಶೈಯಿಲ್ ಅವಿರ್ಭವಿಕ್ಕುಮ್-ಮೊದಲು ದೇಹಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಮರೆಸಿಹೋಗಿದ್ದ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳು ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿರ್ಭವಿಸೋಣವು, ವಜ್ರವು ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಾಗ ಅದರ ಪ್ರಕಾಶ ಗುಣವು ಹೇಗೆ ಮರೆಸಿ ಹೋಗುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಅತ್ಮನಿಗೆ ದೇಹಸಂಬಂಧದಿಂದ ನೈಜಗುಣಗಳು ಮಾಲಿನ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದವು ; ಶರೀರ ಹೋಗಿ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯು ಬಂದಾಗ ಈ ಎಂಟು ಗುಣಗಳು ಸ್ವತಃ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇವು “ಅಪಹತಸಾಕ್ಷಾ ವಿಜರೋ ವಿನ್ಯುತ್ಯ ವರ್ತೋಕೋ ವಿಜಿಘತ್ಯೋಽಪಿಪಾಸಃ ಸತ್ಯಕಾಮ ಸ್ವತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಯಃ” (ಛಾಂ. ೮.೭.೧) ಶ್ರುತಿಯು ಮುಕ್ತದಶೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೇನರೂಪೇಣಾ ಭಿನಿಷ್ಯದ್ಯತೇ ಎಂದು ಹೇಳಿತು, ಹಾಗೆಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವೂ “ಅವಿರ್ಭಾವಸ್ವೇನಶಬ್ದಾತ್” ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಫಾದಿಮಿ ನಿಗಮಾಂತ ದೇಶಿಕರೂ “ಅವಿರ್ಭವಿಕ್ಕುಮ್ ಗುಣಾಷ್ಟಕಮ್” ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಥವಾ ಗುಣಾಷ್ಟಕಕ್ಕೆ ಬೇರೇ ವಿಧವಾಗಿಯೂ ಅರ್ಥ ಹೇಳಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪೂರಾ ಶ್ಲೋಕವು ಯಾವುದೆಂದರೆ—“ಅಷ್ಟೈಗುಣಾಃ ಪುರುಷಂ ದೀಪಯಂತಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಚ ಕೌಲ್ಯಂ ಚ ದಮಃ ಶ್ರುತಂಚ | ಪರಾಕ್ರಮಶ್ಚ ಬಹುಭಾಷಿತಾಚ ದಾನಂ ಯಥಾ ಶಕ್ತಿ ಕೃತಜ್ಞತಾ ಚ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಚೊನ್ನವೈಯಾಗವುನಾಮ್ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವಾದರೂ ಅಗಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿಯೂ “ಎಟ್ಟಿಮಾಗುಣಮ್” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಮಾಡಬಹುದು. ದೇಹವಿಯೋಗಾನಂತರ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಎಂಟು ಗುಣವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೆ ಮೊದಲಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು, ದೇಹವಿರುವಾಗಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಗುಣವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೆ ಎರಡನೆಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಎಟ್ಟಿಟ್ಟಿಣ್ಣುಮ್ ಕಲೈಗಳು ಎಂದರೆ ಚತುಷ್ಟಸ್ಥಿ ಕಲೈಗಳ್ ಎಂಟಿಂಟಿಂದರೆ ೬೪, ವಿದ್ಯೆಗಳು ಎಂಬ ಭಾವವು.

“ಎಟ್ಟರದ ಮೇಲ ದವುಮ್”, ಎಂಟಕ್ಕೂ ಮೇಲಾದ ಶಾಂತಿರಸವು, ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ (೫) ಶೃಂಗಾರ, ವೀರ, ಕರುಣ ಅದ್ಭುತ, ಹಾಸ್ಯ, ಭಯಾನಕ, ಬೀಭತ್ಸ, ರೌದ್ರ ಎಜ್ಜಿರ ರಸಜ್ಞಳ್ ಎಂಬ ಎಂಟು ರಸಗಳು, ಎಟ್ಟಿಕ್ಕುಮ್ - ಈ ಎಂಟು ರಸಗಳಿಗೂ, ಮೇಲಾದ ಶಾಂತಿ ರಸಮ್ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ

ಎಜ್ಜೆರ ರಸಜ್ಞಳ, ಎಟ್ಟುಕ್ಕುಮ್ ಮೇಲಾನ ಶಾನ್ತಿರಸಮ್ ; “ ಇನ್ಯೆ ಯೆಲ್ಲಾ ಮೆಟ್ಟಿನವೇ ” - ಇವತ್ತಿಲ್ ಇವನುಕ್ಕು ಇಚ್ಚೆಯುಳ್ಳಪೋದು ಎಟ್ಟಾದವೈ ಯೊಸ್ತುಮಿಟ್ಟಿ.

ಆತ್ಮಗುಣಾದಿಗಳ್ ನಿರವ್ವಾದೊಳಿಗಿರದು ಅನುಸಂಧಾನತ್ತಿಲ್

ಶಾನ್ತಿ ರಸವು. ರಸ ಆಸ್ವಾದನೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನ ಪ್ರಕಾರ ಇಂತಹ ಅನುಭವಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವು ಯಾವುವೋ ಅವುಗಳಿಗೆ ರಸಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಬೀಭತ್ಸವೆಂದರೆ ನಿಂದಾರೂಪವಾಗಿಯೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೆದರಿನನ್ನುಂಟು ಮಾಡೋಣವೂ, ಭಯಾನಕ ವೆಂದರೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಭೀತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡೋಣವು ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳಿಲ್ಲದಿರೋಣವು ಶಾನ್ತಿರಸವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಇನ್ಯೆ ಯೆಲ್ಲಾ ಮೆಟ್ಟಿನವೇ ಎಂದರೆ ಇವತ್ತಿಲ್ ಇವನುಕ್ಕು ಇಚ್ಚೆಯುಳ್ಳಪೋದು ಎಟ್ಟಾದವೈಯೊಸ್ತುಮಿಟ್ಟಿ-ಈ ಮೂಲಮಂತ್ರೋಪಾಸಕನಾದ ಇವನಿಗೆ ಆಪೇಕ್ಷೆ ಇದ್ದುದಾದರೆ ಲಭಿಸದೇ ಇರತಕ್ಕವು ಯಾವುವೂ ಇಲ್ಲವು ಎಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಸರ್ವವೂ ಲಭಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳಪೋದು. ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಲ್ಲಾ ಐಹಿಕಗಳು, ಮುಮುಕ್ಷುವಾದ ಪ್ರಪಂಚವು ಐಹಿಕವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಸ್ವರ್ಗದಿ ಭೋಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೃಣವಾಗಿ ಕಾಣುವವನಿಗೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಅಂತವುಗಳಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆಯು ಇರುವದಿಲ್ಲವೆಂಬಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೆ ಪ್ರಯೋಗವು.

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಾನುಸಂಧಾನಮಾಡುವವರಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಲ್ಲವೋ ? ಇದು ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕವೆಂದು ಹೇಳುವ ಮಾತು ರೋಗಿಗೆ ಈ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಕೂಡಿ ನಿನಗೆ ಗುಣವಾಗುತ್ತದೆಂದು ವಂಚಿಸುವ ಮಾತಿನಹಾಗಲ್ಲವೋ ? ಮೇಲಿನ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅಂತಹ ನುಸ್ತ್ರಾನು ಸಂಧಾನದಿಂದ, ಕೆಲವು ಆತ್ಮಗುಣಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ, ಶೀಘ್ರ ಸಂಸಾರ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಆಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳು ಲಭಿಸೋಣವೂ ಇನೆಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲದಿರೋಣವು ಉಂಟಲ್ಲ ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪ ತಂದರೆ, ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯೇ ವಿನಾ, ಮತ್ತೆ ಪ್ರಭಾವದ ನ್ಯೂನತೆಯಿಂದಲ್ಲವೆಂದು ನಿಗಮನಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಆತ್ಮಗುಣಾದಿಗಳ್—“ ಆತ್ಮಗುಣಾಃ ಪುರುಷಂ ದೀಪಯಂತಿ ” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಆತ್ಮಗುಣಗಳು, ನಿರವ್ವಾದೊಳಿಗಿರದು-ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲಭಿಸದೇ ಇರುವದು, ಅನುಸಂಧಾನತ್ತಿಲ್ - ಅನುಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ, ಉತ್ತಮೋರಾಮೈಯಾಲೇ-ವಿಶ್ವಾಸವು ಸಾಲದೇ ಇರುವದರಿಂದ, ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಜ್ಞಳ ವಾರಾದೊಳಿಗಿರದು-ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಗಳು ಬಾರದೇ ಇರುವದು, ಉಪೇಕ್ಷೆಯಾಲೇ ಪ್ರಪಂಚ

ಉತ್ತಮೋರಾಮೈಯಾಲೇ ; ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳ್ ವಾರಾದೊಳಿಗರದು ಉಪೇಕ್ಷೆಯಾಲೇ ; ಕಡುಗ ಸಂಸಾರಮ್ ನಿವರ್ಮಿಯಾದೊಳಿಗರದು ಇತ್ಯೆ ವಿಲ್ ಕುರ್ಮಿಯಾಲೇ ; ಆಗ್ಮಿಯಾಲೇ ಇರೇ (೬) “ನಮೋನಾರಾಯಣೇತಿ ಮನ್ತ್ರಸ್ವರ್ಪಾಥಕಃ” ಎಜ್ಜರದು.

ನಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ. ಕಡುಗಸಂಸಾರಮ್ ನಿವರ್ಮಿಯಾದೊಳಿ ಗಿರದು - ಒಡನೇ ಸಂಸಾರ ನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗದೇ ಇರುವದು, ಇತ್ಯೆವಿಲ್ ಕುರೆ ಯಾಲೇ - ಆತರವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಎಂದರೆ ಒಡನೇ ಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆ ಇಲ್ಲದೆ ದೇಹಾ ವಸಾನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಇರುವದರಿಂದ. ಇವುಗಳು ಕಾರಣವೇ ವಿನಾ ಮನ್ತ್ರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿನೋದೂ ನ್ಯೂನತೆ ಇಲ್ಲವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಆಗ್ಮಿ ಯಾಲೇ ಇರೇ-ಆದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲವೇ ; “ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ” ಎಂಬ ಮನ್ತ್ರವು ಸ್ವರ್ಪಾಥಕಃ - ಸಕಲಾಪೇಕ್ಷೆತಗಳನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವಂತೆ; ಎಜ್ಜರದು - ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದು. ಅದುದರಿಂದ, ಸ್ವರ್ಪಾಥಕಃ ಎಂಬ ಮಾತು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೂ ಅಲ್ಲವು, ವಂಚಕೋಕ್ತಿಯೂ ಅಲ್ಲವು ಎಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇವನು ಯಾವು ಯಾವುದನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವೋ ಅದನ್ನೇ ಅವೆಂಪ್ಪಿಸಿ, ಶ್ರದ್ಧಾ, ಉತ್ಸಾಹ್ ವಿಶ್ವಸಯುಕ್ತನಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಸಾಧ್ಯವೇ; ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಆದರೆ ಈಗ ತಾವು ಸಮರ್ಥಿಸಿದ ಅರ್ಥಗಳಿಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಇತರರು ಹೇಳು ತ್ತಾರಲ್ಲ ಅವುಗಳ ವಿಷಯ ಹೇಗೆ ? ಎಂದರೆ ತಾವು ಹೇಳಿರುವ ಅರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಸದಾಚಾರ್ಯರುಗಳಿಂದ ಉಪದಿಷ್ಟವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಾದುದರಿಂದ ಪರಮೋಪಾ ದೇಯಗಳೆಂದೂ ಇತರ ಅರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಭ್ರಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಾಗಿ ಸುತ ರಾಂ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಈ ಮನ್ತ್ರದ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅರ್ಥವು—ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಉಪಪಾದನ ರೂಪ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ— ಅವರುಗಳಿಂದ, ಅದಿಷ್ಟಂ ಇತಿ - ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಾದುದರಿಂದ, ದರ್ಶಿತಮ್- ಆ ಅರ್ಥಗಳೇ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಯಾರಿಂದ ಎಂದರೆ, ತಮ್ಮಿಂದ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯರೀತ್ಯಾ ಬಂದಿರುವದರಿಂದ ಪರಮಗ್ರಾಹ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವು. ಆ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಎಂತವರೆಂದರೆ? ಮೂರು ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಅವರು ಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾರೆ. ೧. ಅವಿದ್ಯಾ ಪೂತನೋನ್ಮುಕ್ತೈಃ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯಾದ ಪೂತನಿಯಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವರು. “ಅನಾತ್ಮನ್ಯಾ ತ್ಯಬುದ್ಧಿರ್ಯಾ ಅಸ್ತೇ ಸ್ವಮಿತಿ ಯಾಮತಿಃ ।” ಅವಿದ್ಯಾತರು ಸಂಭೂತಿ ಬೀಜ

ಅವಿದ್ಯಾ ಪೂತನೋನ್ಮುಕ್ತೈ ರಸವಜ್ಞಾತ ಸತ್ವಭೈಃ |

ಅಸದಾ ಸ್ವಾದನ ವ್ರೀಡೈ (ಕೈ) ರಾದಿಷ್ಟ ಮಿತಿರ್ವಿಕಮ್ ||೯೦||

ಮೇತದ್ವಿಧಾಸ್ಥಿತಮ್ - ಭ್ರಮಜ್ಞಾನಗಳಾದ ದೇಹಾತ್ಮ ಭ್ರಾಂತಿ, ಸ್ವತಂತ್ರಾತ್ಮ ಭ್ರಾಂತಿ ಚೇವೇಶೈಕೈ ಭ್ರಾಂತಿ ಇಂತಹ ಅನ್ಯಥಾ ವಿಪರೀತಜ್ಞಾನರೂಪ ಭ್ರಮ ಗಳಲ್ಲದವರು, ಪೂತನಿಯನ್ನು ಕೊಂದುದರಿಂದ ಆಕೆಯಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾಃವರು ಹೇಗೆ ತೋರಿಸಿದರೋ ಹಾಗೆ ಇಂತಹ ಭ್ರಮಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರವು ಹೋಗಿ ಪ್ರಜ್ಞಾ ವಂತರಾದವರು. ಇಂತವರು ಕೃಷ್ಣನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾನ ರೆಂಬುದು ಹಿಂದೆ ಗುರುಪರಂಪರಾಸಾರದಲ್ಲಿ ಉಪದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಪೂತ ನೋನ್ಮುಕ್ತರೆಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಸಾಮ್ಯವು ಅವರುಗಳಿಗೆ ಉಪಪಾ ದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. “ಅಚಾರ್ಯಾದಿಹ ದೇವತಾಂ ಸಮಧಿಕಾ ಮನ್ಯಾಂ ನಮನ್ಯಾ ಮಹೇ ” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುದು ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಪೂತನೋನ್ಮುಕ್ತರೆಂ ದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಕಂಸನಿಂದ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪೂತನೆಯ ಹಾಗೆ, ಅರಿ ಷಡ್ವರ್ಗಗಳಿಗಿಗ ನೈರಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭ್ರಮಜ್ಞಾನವು, ಅದರಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವರು, ಎಂಬುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಕಂಸನನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದಹಾಗೆ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದವರೆಂಬ ಭಾವವೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಅವಿದ್ಯಾಪೂತನೋನ್ಮುಕ್ತೈಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಧ್ವನೈರ್ಭವೂ ಸೂಚಿತವು. ಕೆಲವರು, ಪರಮಾತ್ಮ ನಿಗೆ ಅವಿದ್ಯಾ ಎಂಬ ಪಿಶಾಚಿಯು ಗೃಹೀತತ್ವವುಂಟೆಂಬ ವಾದವನ್ನು ತಮಗಿರುವ ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಹೇಳುವರು, ಅಂತಹ ವಾದದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ಎಂಬ ಭಾವವೂ ಸೂಚಿತವು. ನಮ್ಮ ಅಚಾರ್ಯರಿಗೇ ಅವಿದ್ಯಾ ಗೃಹೀತತ್ವವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ಅದು ಎಲ್ಲಿಯದು ? ಎಂಬರ್ಥವೂ ಸೂಚಿತವು. ಇನ್ನು ಎಂತವರೆಂದರೆ—(೧) ಅನವಜ್ಞಾತ ಸತ್ವಭೈಃ - ಅಜ್ಞಾತನೆಂದರೆ ತಿಳಿಯದೇ ಇರುವದು, ಅನವಜ್ಞಾತ - ತಿಳಿಯದೇ ಇರುವದು ಇಲ್ಲದವರು ಎಂದರೆ ಸಾದರದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಿದ ಒಳ್ಳೆ ಮಾರ್ಗವನ್ನೆ ವಲಂಬಿಸಿದವರು, ತಮಗೆ ವಿಹಿತಗಳಾದ ನಿಯಮಾನುಷ್ಠಾನ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಫಲಾಭಿಸಂಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅನು ಸ್ಥಿಸಿ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದ ಸದಾಚಾರ ನಿಷ್ಠರು, ಅನವಜ್ಞಾತ ಎಂಬುದ ರಿಂದ, ಅದರ, ಶ್ರದ್ಧಾದಿಗಳು ದೋಷಿತವು. (೨) ಅಸದಾಸ್ವಾದನವ್ರೀಡೈಃ - ಅಲ್ಪಾಸ್ಥಿರಗಳಾದ ಭೋಗಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಸತ್ತುಗಳು, ವಿಷಯೋಪಭೋಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾಚಿಕೆಯುಳ್ಳವರು, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಕ್ತರಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಪ್ರಪನ್ನರು, ಐಹಿಕ ಗಳು ಅಸತ್ತುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರಮಿಸದವರು. ಹಿಂದೆ ಅಸಾರ ವಿಷಯ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಪರಿತುಷ್ಟನಾದ ಪ್ರಪನ್ನನು ಬಿದ್ದು ಅಪವಿತ್ರನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ದಿಲ್ಲನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಸದಾಸ್ವಾದನವ್ರೀಡೈಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ ವ್ರೀಡಾ ಶಬ್ದವು

ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಿರುವದರಿಂದ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನು ಪರಮಪುರುಷನಾದುದರಿಂದ, ಆತ ನಲ್ಲೇ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿರುವ ಪ್ರಪನ್ನನು “ ಶುದ್ಧಾಂತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ” ನಾದುದರಿಂದ, ಆಸತ್ತಾದ ಅನ್ಯಪುರುಷಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯೋಪಭೋಗಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಲಜ್ಜೆಯುಳ್ಳ ಶುದ್ಧಾಂತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪರಮ ಸಾಧ್ವಿಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಪ್ರಪನ್ನರು ತಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಯೆಂದು ಹೇಳಿ ತೆಂಬ ವ್ಯಂಗಾರ್ಥವೂ ಸೂಚಿತವು. ಶುದ್ಧಾನಾಂತು ಲಭೇಮಹಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿನಾಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧೇಯವು. ನಿಷಿದ್ಧಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಲಜ್ಜೆ ಇರುವವರು ಎಂದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿತ್ತಿ ನೋಡದವರೆಂಬ ಭಾವವು. ಆಗಲೂ ಅರ್ಥವು ಒಂದೇ. ಅಸದಾಸ್ವಾದನವ್ರೀಡ್ಯಃ ಎಂದು ಪಾಠಾಂತರವು. ಇಂತಹ ದೇಶಿಕೈಃ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು, ಇಂತಹ ಭ್ರಮಾಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲದ ಸದಾಚಾರನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದ, ಏಹಿಕ ವಿಷಯೋಪಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ನರಳಿರುವ ನಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ನಾಥಮುನಿ, ಮಣಿ ಕ್ಯಾಲಾಂಛಿ, ಯಾಮುನಮುನಿ, ಭಾಷ್ಯಕಾರರು, ಕಡಾದೂರ್ ಅಮ್ಮಾಳ್, ಕಡಾಂಬಿ ಅವುಳಾರ್ ಮೊದಲಾದ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ರೀತ್ಯಾ ಉಪದಿಷ್ಟವಾದುದನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗದ ಅನುಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿ ತಾವೂ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪರಮಗ್ರಾಹ್ಯವಾದವುಗಳು. ಯಾವಾಗ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗದ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಉಪದಿಷ್ಟವು ಎಂಬುದು ದ್ಯೋತಿಸೋ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಿಗೆ ಉಪಾದೇಯ ಬುದ್ಧಿಯು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ತಮಗೆ ಏನೊಂದು ಕೊರತೆಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವೂ ಸಹ ಸೂಚಿತವು. ಈಗ ತಾವು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಮೂಹಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೂ, ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಅನಭಿಮತವಾದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಹೇಳುವ ಕುತರ್ಕ ಕುವಾದಗಳಿಗೆ ಮನಕೊಡಗೂಡದೆಂಬುದೂ ಅರ್ಥಾತ್ ಸಿದ್ಧವು, ಏಕೆಂದರೆ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೂ, ಸದಾಚಾರ್ಯರ ಸಮ್ಮತಿ ಇಲ್ಲದೆಯೂ ಇರುವದರಿಂದ ಅನುಪಾದೇಯವೆಂಬುದೂ ಇದರಿಂದ ಸಿದ್ಧವು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕರವರು ಬರೆದಿರುವ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯಸಿದ್ಧಿ ಎಂಬ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಪಠಿಸಬಹುದು.

ಪಾಶುರಾರ್ಥವು—ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ನಿಗಮನದಲ್ಲಿ ಸದ್ಗ್ರಹಿಸಿ ಈ ಪಾಶುರದ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ—ಹಿಂದೆ ಹತ್ತು ವಿಧ ಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ಮನ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಶದವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿದರೂ ಪದೇ ಪದೇ ಅನುಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ತತ್ಸಹಿತಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮನ್ತ್ರವು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಮುಖ್ಯವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಈ ಪಾಶುರವನ್ನು ಅನು

ವಿನರಣವು, ಅನ್ನಾರಾಣ ಪದಜ್ಞೋಶೇರ್‌ನ್ದ-ಆ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಸೇರಿದ ಎಂದರೆ ಪರಮಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಎಂಬರ್ಥವು. ಇದು ಅಖಂಡ ನಮಶ್ಚಬ್ಧಾರ್ಥವು. ಪಳವದಿಯಾರ್-ಪ್ರಾಚೀನ ದಾಸರೆನಿಸಿದ ನಿತ್ಯ ಸೂರಿಗಳೊಂದಿಗೆ, ನಯನ್ದ-ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡುವ, ಕುತ್ತೇವಲೆಲ್ಲಾಮ್ - ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಜ್ಞರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ, ಇದು ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಚತುರ್ಥಿಯ ಅರ್ಥವು, ನಾಡುಮ್ - ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ, ನೇಮನು - ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವನ್ನು, ಓದಿನಮೇ - ನಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಅಲ್ಲವೇ ! ನಮ್ಮಂತಹ ಭಾಗ್ಯವಂತರಾದ ಯಾರು ಇದ್ದಾರೆಂಬ ಸಂತೋಷವು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾಗಿ, ಜಗತ್ಸಾರಣನಾಗಿ, ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾಗಿ, ಕರುಣಾಮಯಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಪತಿಯಾಗಿ, ಹೀಗೆ ನಿಷ್ಪಮಾಭ್ಯುಧಿಕನು, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಅತನೇ ನಮಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಲು ಆಹವೇ ವಿನಾ ಇತರರು ಯಾರೂ ಅಲ್ಲವು. ಜೀವಾತ್ಮರಾದ ನಾವು ಪರಮಾತ್ಮನ ದಯೆಯಿಂದ ಲಬ್ಧಸತ್ತಾಕೆರು, ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪರು ಜ್ಞಾನಗುಣಕರು, ಎಂಬುದಾಗಿ ತನ್ನ ಮತ್ತು ಪರಮಪುರುಷನ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಣವವು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತದೆಂದೂ, ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನೂ ಇದರಿಂದಂಟುಗುವ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೀಗಿಕೊಂಡು ಪರಮಪುರುಷನ ಪಾದಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಭರಸಮರ್ಪಣೆಯೇ ಪರಮೋಪಾಯವೇವಿನಾ, ಇತರೋಪಾಯಕ್ಕೆ ತಾವು ಅನರ್ಹರೆಂದು ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ನಮಶ್ಚಬ್ಧವು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತದೆಂದೂ, ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ನಮಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತಾ ಯಾವಾಗ ಆದನೋ ಆಗ ಅತನೇ ನಮಗೆ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪವಾದ ಅನಂದವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸುವನು, ಆದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಶೇಷಿಗೆ ನಾವು ಸರ್ವ ವಿಧ ಕೈಜ್ಞರ್ಮವನ್ನು ಎಸೆಗುವದೇ ನಮಗೆ ಸ್ವರೂಪವು ಎಂಬುದು ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತದೆಂದೂ ನಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಈ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಮೂಲಮನ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದರಲ್ಲವೇ ! ನಮ್ಮಂತಹ ಸುಕೃತಿಗಳು ಯಾರು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಅನಂದಿಸುತ್ತಾರೆ.—

ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಾರ್ಕುರಿಮೈತುರಿನ್ದು ಎಂಬುದರಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಅನ್ಯದೇವತಾ ಸಂಬಂಧವೂ ಅನ್ಯದೇವತಾ ಶೇಷತ್ವವೂ ಸರಿಯಲ್ಲವು ; ಪ್ರಪನ್ನನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಕುಂದಕವೆಂಬ ಭಾವವೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಕಾವರ್ಲಾ ಎಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ಇಲ್ಲವೆಂದೂ, ಶ್ರೀ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಂತಹ ಶಕ್ತಿಯು ಎಂಬರ್ಥವೂ ಸೂಚಿತವು. ಆದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಶೇಷನೆ

ಇತ್ಯಂ ಸಂಘಟಿತಃ ಪದ್ಧೈ ಸ್ತುಭಿ ರಸಾ ವೇಕದ್ವಿಪಚ್ಚಾಕ್ಷರೈಃ ।

ರಥೈಃ ಸ್ತುತ್ವಹಿತಪ್ರಯೋಜನಮಯೈ ರಥಾತ್ಮಕಸಾರೈಃ ಸ್ತುಭಿಃ ॥

ಏನಾ ಅನ್ಯರಿಗಲ್ಲವೆಂಬ ಯಾವಾಗ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಯಿತೋ, ಆಗೇಗೆ ಈತನು ಸತ್ತೀಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗುವನು ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಉಯಿರಾಯ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಪರಮ ಪ್ರಯೋಜನವೇ ನಂದರೆ, ತಾನು ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಶಕ್ತನು, ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವತ್ತು ಆದುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ರಕ್ಷಿಸಲು ಅಶಕ್ತವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು, ಆ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಪಾದದಲ್ಲೇ ಸಮರ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಹಿತೋಪದೇಶವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂಬ ಅಂಶವು ಎರಡನೆಯ ಪಾದದಿಂದ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ನಾರಣಪಾದಚ್ಛೇದೇಶೇರ್ವಂದ್ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ನಾರಣ ಶಬ್ದವು ಹೀಗೆ ಅಶ್ರಿತನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರತ್ವಾದಿಗಳು ಆತನಲ್ಲಿ ಉಂಟೆಂಬ ಭಾವವನ್ನೂ, ಆತನೇ ನಮಗೆ ಗತಿಯು, ಆಧಾರವೂ, ಸಕಲ ವಿಧ ಬಂಧವೂ, ಪರಮ ಸುಹೃತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿ ಭಾವಗಳನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಪಳವಡಿಯಾರ್ ನಯನ್ದ ಕುತ್ರೇ ವಲೆಲ್ಲಾವ್ ಎಂಬುದರಿಂದ ಆನಂದದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಏನೊಂದೂ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಮುಕ್ತಿಗೂ ಉಂಟೆಂಬ ಭಾವವೂ ಪ್ರದರ್ಶಿತವು. ಇಂತಹ ಸಾರತಮಗಳಾದ ಗುಹ್ಯಗಳಾದ ಮನ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಜಾರ್ಯಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಲಭಿಸತಕ್ಕವೇವಿನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಓದಿನಮೇ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಕೈಂಕರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಪದವು ಎಷ್ಟು ಅನೋಘವಾದುದು ಎಂಬ ಭಾವವೂ ಸೂಚಿತವು.

ಹೀಗೆ ಈ ಪಾಶುರದ ಮೂಲಕ ಈ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಮನ್ತ್ರವನ್ನು ತತ್ಪರಿಹಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರದರ್ಶಕ ಮನ್ತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿ, ಅನಂತರ ಹಿಂದಿನ ಅಧಿಕಾರ ಕ್ರಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕದ ಮೂಲಕವೂ ಶ್ಲಾಘಿಸಲ ಹೊರಟು ಈ ಮನ್ತ್ರರತ್ನವು, ಅಶ್ರಯಿಸಿದವರಿಗೆ ಸಂಸಾರ ಬಂಧವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಮನ್ತ್ರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣ ವಾದುದೆಂದು ನಿಗಮನಮಾಡುತ್ತಾರೆ.—

ಈ ಮನ್ತ್ರವು, ಆ ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ, ಮೂರು ಪದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದು ಎಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಏಕದ್ವಿಪಂಚಾಕ್ಷರೈಃ—“ಓಮಿತ್ರೈಕಾಕ್ಷರಂ, ನಮ ಇತಿ ದ್ವೇ ಅಕ್ಷರೇ, ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಪಂಚಾಕ್ಷರಾಣಿ ಎಂದು ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವವಾಗೆ ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದಲೂ, ಪದ್ಧೈಸ್ತುಭಿಃ - ಓಂ ನಮಃನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಮೂರು ಪದಗಳಿಂದಲೂ, ಸಂಘಟಿತಃ - ಕೂಡಿದುದಾಗಿಯೂ,

ಅದ್ಯ(ತ್ಯ)ಸ್ತ್ಯಕ್ಷರ ವೇದಸೂತಿ ರಜಹತ್ ಸ್ಥೂಲಾದಿವೃತ್ತಿತ್ರಯ
 ಸ್ತ್ರೈಗುಣ್ಯಪ್ರಶಮಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ಸತಾಂ ತ್ರಯೈಸ್ತಸಾರೋ ಮನುಃ ||೩೪||
 ಇತಿ ಕವಿತಾರ್ಕಿಕ ಸಿಂಹಸ್ಯ ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರಸ್ಯ
 ವೇದಾಂತಾಚಾರ್ಯಸ್ಯ ಕೃತಿಷು ತ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರೇ
 ಮೂಲಮನ್ತ್ರಾಧಿಕಾರಸ್ತವಿಂಶಃ
 ತ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾನ್ತ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

ಹೀಗೆ ಶಾಬ್ದವಾಗಿ ತೋರುವ ಪ್ರಕಾರವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅಧ್ಯಾತ್ಮಸಾರ್ಯಃ -
 ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯೆಯಾದ ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಾರಭೂತವಾದ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮವೆಂದರೆ ಆತ್ಮ
 ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಲಿ
 ಮಾರ್ಗಗಳು ಯಾವುವು ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಉಪನಿಷತ್ತು ಶಾರೀರಕ
 ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಾರಭೂತವಾದ, ತ್ರಿಭಿಃ - ಮೂರಾದ ತತ್ತ್ವಹಿತಪ್ರಯೋ
 ಜನ ಮಯೈಃ - ತತ್ತ್ವ, ಹಿತ, ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ವಾಕ್ಯಗಳ
 ಪ್ರಾಚುರ್ಯಗಳುಳ್ಳ, ಅರ್ಥೈಃ - ಅರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ, ಇತ್ಯಂ - ಈಗ ನಾವು
 ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಸಂಘಟಿತಃ ಸೇರಿರುವ ಎಂದರೆ ಶಾಬ್ದವಾಗಿಯೂ
 ಅರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ, ಅಸೌ ಆದ್ಯೋ ಮನುಃ ಈ ಎಲ್ಲಾ
 ಮನ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ಮೊದಲಾಗಿ ಮೂಲಮನ್ತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ
 ಮನ್ತ್ರವು, ಅಸೌ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ನಿಕೃಷ್ಟವಾಚಿಯಲ್ಲವು, ಪ್ರಕೃಷ್ಟವಾಚಿಯು,
 ಅಥವಾ ಅದ್ಯತ್ಯಕ್ಷರ ವೇದಸೂತಿಃ ಎಂಬದಾಗಿ ಒಂದೇ ಪದವಾಗಿ ಭಾವಿಸ
 ಬಹುದು. ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ಓ ಎಂಬ ಪ್ರಣವವನ್ನೇ ವೇದ
 ಗಳಾರಂಭದಲ್ಲಿ ವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರಲು ಎಂಬರ್ಥವು. ಅದ್ಯಃ - ಎಂದು ಬೇರೆ ಪದ
 ವಾದರೆ, ತ್ಯಕ್ಷರ ವೇದ ಸೂತಿಃ-ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ಪ್ರಣವವನ್ನೇ ವೇದೋಪ
 ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ, ಇದರಿಂದ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಣವವು ಬೋಧಿ
 ತವು. ಅಜಹತ್ ಸ್ಥೂಲಾದಿ ವೃತ್ತಿತ್ರಯಃ - ಬಿಡದೆ ಇರುವ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ
 ಪರಯೋಜನೆಗಳಾದ ಮೂರು ಯೋಜನೆಗಳುಳ್ಳ. ಇದರಿಂದ ನಮಶ್ಚಬ್ದವು ಬೋಧಿ
 ತವು. ಸತಾಂ - ಸತ್ಪುರುಷರಾದ ಪ್ರಸನ್ನರಿಗೆ, ತ್ರೈಗುಣ್ಯ ಪ್ರಶಮಮ್ -
 ಸತ್ಪರಜಸ್ತಮಸೈಂಬ ಮೂರು ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯ ಸಂಬಂಧ
 ದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು, ಈ ತ್ರಯೈಸ್ತಸಾರೋ ಮನುಃ - ವೇದಾಂತಾರ್ಥ
 ಗಳ ಸಾರಭೂತವಾದ ಈ ಮನ್ತ್ರವು, ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ-ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮೂರ
 ನೆಯ ಪದದಿಂದ ಬೋಧಿತವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಶಿಕ್ಷಿತವು. ಸಾರದೀಯ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ
 ಈ ಮನ್ತ್ರವು ಶ್ಲಾಘಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.
 ಇಲ್ಲಿ ತ್ರಯೈಸ್ತ ಸಾರೋ ಮನುಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಅಲ್ಲಿ "ಸರ್ವವೇದಾಂತ

ಸಾರಾರ್ಥಃ ಸಂಸಾರಾರ್ಥಾವತಾರಿಕಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರಾರ್ಥಾವತಾರಿಕಃ ಎಂಬುದೂ ತ್ರೈಗುಣ್ಯಪ್ರಶಮಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ಎಂಬುದೂ ಸಮಾನಾರ್ಥಗಳು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬಹವೋಪಿ ಮಹಾತ್ಮಾನೋಮುನಯಸ್ಸನೇಕಂದಯಃ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ತೇಜಗ್ನ್ಯೈಷ್ವರಂ ಪದಮ್” ಎಂಬುದು ಅನುಸಂಧೇಯವು. ತ್ರೈಗುಣ್ಯ ವಿಷಯಾವೇದಾಃ ನಿಶ್ಚೈಗುಣ್ಯೋ ಭವಾರ್ಜುನ” (ಗೀ.೨.೪೫) ಎಂಬ ಗೀತಾ ಶ್ಲೋಕವು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ. ತ್ರ್ಯಕ್ಷರ ವೇದಸೂತಿಃ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು “ಯದ್ವೇದಾದೌ ಸ್ವರಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ವೇದಾಂತೇಚ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ” ವೇದಾರಂಭದಲ್ಲೂ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ “ಹರಿಃ ಓಮ್” ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ರಮವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ಯಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದು “ಆದ್ಯಂತು ತ್ರ್ಯಕ್ಷರಂ ಬ್ರಹ್ಮ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣೋಕ್ತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಬ್ದವು ವೇದವೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಣವವೂ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನುಳ ವೇದವಾಕ್ಯವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಇಂತಹ ಪರಮಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯುಳ್ಳ ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರದ ಅನುಸಂಧಾನವು ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ, ಆದರ ವಿನಿವರಣವಾದ ದ್ವಯಮನ್ತ್ರದ ಮೂಲಕ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಫಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಂಬುದು ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಇಂತು ಈ ಮೂಲಮನ್ತ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ

ತಿರುನಾರಾಯಣಪುರಂ ಚು. ಮೇ. ವಿಜಯರಾಘವಾಚಾರ್ಯನ

ಆಚಾರ್ಯ ಹೃದಯಾನ್ವೇಷಿಣೇ

ಎಂಬ ಅರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವು.

ಶ್ರೀಮತೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

